

1904 = D. 2.

MAETSCHAPPY

DER

VLAEMSCHE BIBLIOPHILEN.

DE

GRIMBERGSCH E OORLOG,

RIDDERDICH T UIT DE XIV. EEUW.

3^e Serie. — N° 14.

EERSTE DEEL.

GENT,

DRUKKERY VAN C. ANNOOT-BRAECKMAN,

KOORNMARKT.

1984⁴

MAETSCHAPPY

DER

VLAEMSCHE BIBLIOPHILEN.

—
2° SERIE. — N° 14.

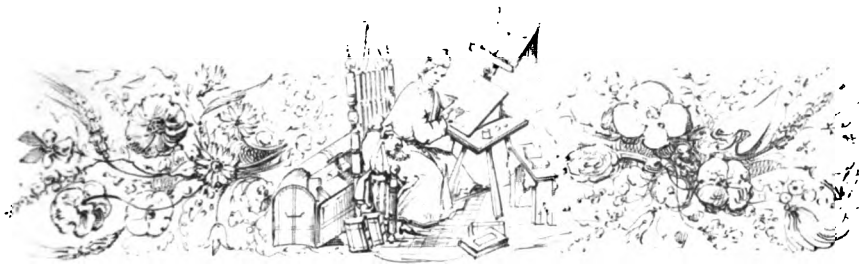
DE
GRIMBERGSCH E OORLOG,

RIDDERD ICH T UIT DE XIVe EEUW.

EERSTE DEEL.

N° 41 van de 100 afdruksels voor den koophandel bestemd.

DE SECRETARIS,
J. Blommaert.

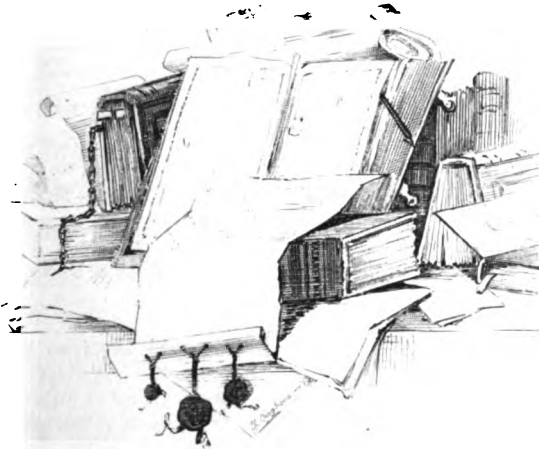

DE

GRIMBERGSCH E OORLOG,

RIDDERD ICHT UIT DE XIV. EEUW.

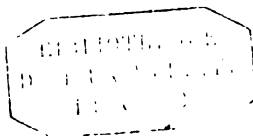
Eerste Deel.

GENT,

DRUKKERY VAN C. ANNOOT-BRAECKMAN.

1852.

DE GRIMBERGSCH E OORLOG.

God, die here es alre heren,
Die ons menschen woude eren
Met sire doot, sy u verclaert,
Moet my jonnen ongespaert
Dat ic dit dichte volmaken moet,
Dat ic beginne; want het sal goet
Te horne sijn, ene rechte volrede
Van striden en groter vromichede,
Van parlementen, van gedinghe,
10. Van sconen worde sonderlinghe,

Het Br. Hs. heeft: V. 2. Ende ons menschen woude leren Den wech ter hemelrijcke waert. — 4. Moeten wy. — 6. Dat ick beginnen sal; want 't goet Salt sijn te hooren, ende rechte waerhede Van schoone stryden, van vromicheden. — 9. Parlemeute ende van ghedinge. — 10. Schoone worden.

- Van goeden ridderscappe mede.
 My dunct dat sy ter Daem-stede
 Sere misdoen dese consteneren,
 Die hem met dichten generen,
 Dat sy suffen brenghen voirt,
 Die noyt ghesien noch gehoirt
 En waren, noch en gescieden niet,
 Daer sy die lieden, dat wel wiet,
 Versuft met maken achter straten ;
20. Ende sy te dichten hebben gelaten
 Vraye geste, die waerheyt was,
 Van den hertoghe, sijt seker das,
 Die Godevaert metten Barde hiet :
 Die ierste hertoghe, ic liege u niet,
 Die in Brabant oit regneerde.
 Na dat my die cronike leerde,
 So hieten sine vorders graven
 Van Lovene ; maer verhaven
 Wert dese hertoghe in Brabant
30. Van den keyser, sy u becant.
 Die selven maecte hertoghe
 Bi den rade der Heren hoge,
 Die bi den keyser waren daghelijc,
 Ende diene lief hadden sekerlijc,
 Overmits sire doeghet wille,

11. Ende van ridderscappe mede. — 12. Maer my dinekt dat sy telcker stede. — 13. Dese construeren. — 14. Die met dichten hem generen. — 15. Dat sy fabelen. — 21. Wraye iceste die waer was. — 25. Die oock in Brabant regneerde : Want soo my die cronicken leorden. — 28. Dese wert verhaven, Deerste hertoghe in Brabant. — 30. Keyserc. — 31. Diene selve. — 34. Want syne lieff hadden warlijk. — 35. Der deucht wille.

Die in hem was lude ende stille.
Selve die keyser minden mede ,
Dat toonde hi hem tot meniger stede ,
Gelijc ghy hooren sult hier nae

40. In't oirloghe , als ic verstaec ,
Dat tusschen den hertoghe Godevaerde
Was endoic den heren waerde
Van Grimberghen , die sekerlike
Machtich waren ende rijcke
Van grote lande in dien tyde ,
Dat omtrent hem wide ende side
Met sconen beempden was gheleghen.
Sy hadden menighen coenen degghen ,
Die Grimbergen hoirden toe ,
50. Dair sy den hertoghe doe
Met oirlogghden , alsoe ic u sal
Segghen , om dat hy woude van al
Grimberghen overheere wesen ,
Ghelijc ghy hier sult horen lesen ,
Eer dit boec compt ten eynde toe.
Hoirt ende swyget , dat bid ic u ,
Dat u allen ghebenedie
Gods moeder Sinte Marie.

37. Ende selve die keyseren hadden lieff mede , Alsoo hy hem toonde te meniger stede. — 40. In dit orloghe. — 41. Dat tusschen Godevaert was , Den hertoghe , alsoe ick las , Ende van Grimberghen die heren , Die machtich , by mijnder eren , Ende rijck waren , in dien tyde , Van grooten lande wyde ende zyde , Dat omtrent hun was gelegen. — 48. Oock hadden sy menighen degghen. — 49. Behoorden toe. — 50. Den hertoghe mede toe Oorloochden , als ick u seggen sal. — 52. Omdat hy woude seggen dat al Grimberghen onder hem soude wesen , Alsoo ghy hier sult hooren lesen , Eer dit boeck compt ten eynde. Nu Hoort ende swyget , des biddiks u. — 57. Soodat u.

- Wilten waren van ouden tiden
60. Die van Brabant van rechter ziden
Comen , ende van rechten arde mede
Uit dien van Troyen , dats waerhede ,
Daer sy af waren geboren ,
Alsoe ghi hebt mogen hoeren ;
Soe was een hertoghe in Lothrike ,
Die yerst grave was sekerlike
Van Lovene , van Bruessele met ,
Ende van den lande , dat wel wet ,
Dat daer omtrent gelegen was.
70. Haer lant van hem , sijt seker das ,
Hielden van Grimbergen die heeren ,
Van Edinge , van Hoerne , die in eren
Leefden na haer weerdichede ;
Ende so hilden van hem mede
Haer lant die heren van Gaesbeke.
Dese heeren , daer af dat ic spreke ,
Hielden goet ende oic leen
Van den hertoghe al gemeen ;
Dier was , also ic u sal doen bekant ,
80. Een deel graven in Brabant.
Doen die stadt van Troyen mit gewelt
Van den Grieken wert gevelt ,

59. In eenen tyde. — 60. Syde. — 61. Commen, van rechten aerde mede. — 63. Daer aff sy. — 65. So was hy. — 67. Ende van Brusselle met. — 70. Hielde hy 't lant van hen , si seker das , Ende die van Grimberghen , si u becant , Die heeren van Edinghen te hant , Die heeren van Hoorne mede , Ende die van Gaesbeke ter stede. — 76. Dese edele heeren ende goet Ende (lees Si) hiielden alle , des sijt vroet , Beyde haer goet ende haer leen Van den hertoghe ghemeen , Die doen grave was van Brabant ; Hoe dat quam sy u becant.

- Ende verborrent huys ende sale ,
 Ende doot geslagen altemale
 Wat mens vinden conste in de stadt ,
 Vloen al ute om dat ;
 Coninge ende oic graven ,
 Die met hem voerden vele haven ,
 Ende menich vrome edelman
 90. Ontvloen met scepen van dan ,
 Ende quamen al ongeloghen
 Al de zee neder getoghen.
 Een der Heeren sekerlike
 Quam alsdoen in Vranckerike
 Met vele sire man : al te hant
 Trac hi aen hem al dat lant ,
 Ende wert daer af overheere.
 Een andre partye voer voert meere
 Van den Romeynen op den Rijn ,
 100. Ende besaten , als't was in schijn ,
 Al dat lant van daer omtrent ,
 Ende maicten met ghenent
 Enen coninc van machte ,
 Comende van Hectors geslachte ,
 Die dat lant inhielt met geweld

83. Verbornen huus. — 84. Gheslagen, dat wet wale. — 86. Vloen daer
 ute, weet wel dat, Een deel coninghen ende graven, Die voor hun voerden
 veel haven, Ende menich edel vrome man, Die met schepen ontvloen van
 dan. — 93. Met vele synen mannen ter hant Maecte hy aen hem dat lant.
 — 97. Als heere ende d'ander partye quam, no minder no meere Van dien
 Trojanen op den Rijn. — 103. Lant daer ontrent, Ende maeckten daer, sy u
 bekent, Eenen coninc van Hectors gheslachte, Die dat lant wan met crachte
 Van den Mase totter Schelt toe, Dus ginck emmer voorwaer doe Op die hee-
 ren, soe dat sy 't lant Alle gadere wonnen, si u becant, Dat tusschen hem
 lach.

- Tusschen der Masen en den Scelt.
 Den heren ginct so lanc so bat,
 Soe dat sy wonnen al gader dat
 Tusschen hem lach ende Vranckerike,
 110. Daer crone droech geweldelike
 Een van Hectors naeste neven,
 Die in't lant oic bleef verheven.
 Van Vranckerike ten Rine toe
 Bleef 't land den Romeynen doe ;
 Sy worden heren van den lande,
 Ende sy maecten allerhande
 Van Hectoers geslachte heren
 Machtich ende ontsiene seere
 Tusschen der Scelt ende Haspeguwe.
 120. Si gaven hem oic name nuwe ;
 Van Lotrike hieten sine hertoghe,
 Die regneerde sonder oirloge
 Stilt hy die t'Antwerpen es geseten.
 Noch hetet Lotrike, na mijn weeten,
 Metten lantscape, sijt gewes,
 Dat daer toe horende is.
 Also dese hertoge sterf
 Sijn sone 't hertogedom verwerf,

113. Daer bleef al 'tlant, vindick bescreven, Van Vranckrijeke tot op den Rijn Den Trojaenen, als't es in scijn, Ende bleven heeren van alle den lande. — 116. Onlange daer nae, als ick becande, Maeecten sy daer enen heere, Van Hectors maegschap, min no meere. — 119. Hespegouwe, ende gaven hem enen name nouwe, Ende hietenne van Lotricke hertoghe. — 122. Oock gaven sy hem het lant, als ick betooge, Dat nu Antwerpen es gheheeten. — 124. Doe ick u weeten. — 126. Datter toe behoirende es. — 127. Desen hertoghe, doen hy starff Ende (*sic*) sone 't hertochdom verwarff.

- Dien hy achter hem liet doe,
 130. Ende bleef hertoghe al toe,
 In weet al hoe menighe jaer.
 Doen hy sterf bleef daer naer
 Een sone die scone was.
 Hy trac ane hem, sijt seker das,
 Vele lants, also ic u bediede.
 Tien tiden warent al heyden liede,
 Die van Troyen daer waren comen.
 Een heylich man, heb ic vernomen,
 Bekeerde al 't lant van Vrancrike;
 140. Ende een ander dies gelike
 Bekeerde 't lant van opten Rijn,
 Soe dat al gader wert kerstijn,
 Die yerst ongelovich waren;
 Dus hoir ic't ter waerheyt openbaren.
 Alsoe die hertoge van Loterike
 Kersten eens wert sekerlike
 Metten anderen, es wel saen
 Dit hertoghedom voert gedaen
 Emmermere, so dat quam
 150. Totten vijften heere loofsam

129. Die hy doen achter hem liet Ende was hertoghe, en lieget u niet, Ick en weet hoe menich jaer; Doen hy starff liet hy daer naer Eenen sone, die vrome was; Want hy track. sijt seker das, Veel lants aen hem met allen. In desen tyden, hoor ick callen, Waerent noch alle heydene lieden, Dat van Troyen, als ick bediede, Commen was daer in 't lant. Met heylighe mannen, sy u becant, Bekeerde Vranckrijcke alle maec; Ende een andere heylich man so waele. — 142. Soe dat sy alle kerstenen werden sijn, Die te voren onghe-loovich waeren; Dus hoort de waerheyt openbaere. — 143. Doen dus die. — 146. Oock kersten wordt. — 147. Sonder waen Track dat hertochdom herde saen Emmermeer voort, so. — 150. Op den vijften, als ick vernam. Naer den vijften hertoghe, alsoo men.

- Na den yersten hertoge , als men leest ,
 Die heere in Lotrike hadde geweest.
 Dese was goet ridder ende stout ,
 Ende trac ane hem met gewout
 't Lant van Brabant , dat cleyne was ;
 Want die heren , sijt seker das ,
 Daer af, hieten Princen doe ;
 Maer dese bewaudedet alsoe ,
 Dat by namen een graefscap hiet ,
 160. Ende hielt , als een coene diet ,
 Brabant met vaster hoede.
 Hy dwanc daer toe met stouten moede
 Syne ondersaten daer in 't lant
 Dat sy moesten al te hant
 Van hem ontfanen goet ende leen
 Ende sijn man worden ; ochte neen ,
 Hy ontgoedese oft sloechse doot.
 Dus worden sijn man , cleyne ende groot ,
 Al die in Brabant waren geseten :
 170. Des was een , doe ic u weten ,
 Van Grimberge , die stoute heer ,
 Die ontsien was herde seer
 Ende mechtich ende rijke ;
 Nochtan moeste hy sekerlijke

158. Maer desen hertoge verwandelt soe Dat hy (*sic*) by. — 160. Doen hy dus hadde, ick liege u niet, 't Graefscap van Brabant in sijn hoede, Daer want hy daer toe. — 163. Syne ommesaten. — 164. Tsy u becant. — 165. Lant ende leen, Ende syne mannen werden. — 167. Ontgoedesse. — 168. Dus wierden sijn mannen, klein ende groot, Die in Brabant ende daer ontrent waeren gheseten. — 175. Ende daertoe machtich.

Van hem ontfaen lant ende goet.
 Soe moesten oic, des sijt vroet,
 Van Gaesbeke die heeren beyde
 Ende van Edinghen, dat's waerheide,
 Ende met die here van Hoirne.

180. Dese heren wale geboirne
 Moesten ontfaen haer goet, haer lant,
 Van den hertoge van Brabant,
 Ende dit wast ierste dat hem mede
 Menich here manscap dede,
 Ende hielden hair leen, also ghy hoirt,
 Van den hertoghe rechtevoirt
 Van Lotrike, die mede bekant
 Graven waren in Brabant,
 Tot dat Kaerle bleef ghevaen,

190. Alsoe ic u sal doen verstaen,
 Die hertoge was in Lotrike
 Ende grave in Brabant desgelike,
 Ende van den aldernaesten oire
 Van Vrancrike, als ic 't verhoere.

Alsoe die hertoge was gestorven,
 Die 't lant van Brabant verworven
 Hadde, ginc't, na der waerheit,

175. Alle sijn goet. — 176. Des ben ick vroet, Die heeren van Gaesbeke beyde
 Ende oock die heere, als men my seyde, Van Edinghen, ende daertoe mede
 Die heere van Hoorne, dat's waerhede. — 181. Desc moesten ontfaen van hem
 haer lant, Ende ditte was teerste, sy u becant, Dat sy Brabant manscap da-
 den, Dit stont aldus, hoorde ick gheraden, dat sy haer leen hielden voort
 Van den hertoghe, so ghy hoort, Van Lotrijcke, ende mede oock waeren
 Graven van Brabant (t'waren grave) sonder spaeren. — 189. Bleeff. — 190.
 Als ick u. — 191. Van Lotrijcke. — 192. Van Brabant diesghelijcke. — 193.
 Ende oock van den naesten hooire. — 194. Als ick hoore. — 195. Doen die.
 — 197. Als ic nu hebbe gheseyt, Ghinc emmermeer voort ende voort ghereyt.

- Emmer vast voert gereit
Van den enen opten anderen daer ,
200. In weet al hoe menich jaer ,
Dat opten hertoge Karle quam ,
Die oem was , als ic vernam ,
Van Vrancrike sconinx vri.
Ene dochter so hadde hi ,
Die bi namen Gereberch hiet.
Dese hertoge Kaerle , ic liege u niet ,
Was mechtigher vele in sinen jaren
Dan dandre die vore hem waren ,
Die beseten hadden 't rike ;
210. Dese Kaerle dwanc sekerlike
Sine ondersaten harde sere.
Doen geregeert hadde dese here
Lotrike ende Brabant voirwaer ,
In weet al hoe menich jaer ,
So sterf de coninc van Vrancrike
Sonder kynt, ende ghelike
Bleef crone en 't lant al
Opten hertoge, groot ende smal,
Ja, Vrancrike al te male ;

199. Tot den anderen. — 200. Nu weet (sic). — 201. So dat die hertoghe Karle quam. — 203. Des coninx vry. — 206. Dese hertoge Karle, was gheschiet, Was vele machtiger te waren Dan eenich, hoorick openbaren, Die voor hem hadde gheweest in't rijke. — 210. Dese hertoghe Karle sekerlijke Dwanck syne omnesaten seere. — 213. Doen gheregeert hadde desen heere, In (Hs. Nu) weet al hoe menich jaer, Lotrick ende Brabant, gheviel voorwaer Dat de coninc starff in Vranckerijcke, Sonder kinderen, ende gheheelicke Die eerffve van Vranckrijcke bleeff al Op den hertoge, groot ende smal, Ende 't lant van Vranckerijcke teenemaele; Want hy was oem, dat weet alle, Des coninx, die daer was bleven doot.

220. Want hi oem was, wet wale,
 Des coninx, die daer bleef doet.
 Doe ginghen die heren klein ende groot,
 Die waren daer die coninc sterf,
 Ende ontboden te diere werf
 Kaerle, sijt seker das,
 Die van Lothrick hertoge was,
 Ende grave, dat wel wet,
 Van Lovene ende Bruessele met,
 Dat hi quame ontfaen 't lant
230. Dat hem bestorven was te hant
 Van sijn neven 's conincs wegghen,
 Ende hem haeste (want daer waren jeghen
 Vrome lieden die waren in 't lant,
 Die geerne selve de vorder hant
 Van den lande hebben souden),
 Of hi die crone woude behouden,
 Dat hi mit haesten te hem quame,
 Ende 't lant te hem wart name.
 Die hertoge, die dit verstoet,
240. Ontboet mit grooter spoet
 Een deel sire maiseniede,

V. 224. Ende sy ontboden. — 225. Karle, die hertoge van Lotrijck was, Ende grave van Loven, sijt seker das, Ende grave van Brusselle met, Als dat hy quame onghalet Ende ontfinge daer sijn lant. — 230. Dat hem verstorven. — 231. Van den coninck, sijns neven wegghen; Ende haestelick. — 233. Sommige lieden. — 234. Die selve grave. — 236. Ende ofte hy die crone woude houden. — 237. Dat hy haestelijck daer quame. — 239. Als Karle, die hertoghe, dat verstoet, Ontboot hy terstont, sijts vroet, Een groot deel sijnder liede[n] Van Lotrick, als ick bediede, Ende van Brabant riddersen ende knaep[e]n, Ende voer met schoonen gheselschape, Wat hy mochte, te Parijs wart. Als hy by Louwen quam onghespart, Quam Hoge Capet, grave van Parijs, Met meenighen man, sijt wijs.

- Ende daertoe een deel ander liede
Van Lotrike ende van Brabant,
Ridderen ende oock serjant,
Saltknechten ende menigen knape,
Ende voer weg met stouten geselscape
Eerlijc te Parijs weert
Tot by Louwenen onverveert,
Daer Huyge Capet, grave van Parijs ,
250. Met menighen man quam , des sijt wijs ,
Ende bestont den hertoge daer ;
Want hy grave, wet voerwaer ,
Die Fransche crone hadde ontfaen ;
Hi peinsde, mocti bestaen
Den hertoge, dat hi mit gewoude
Al dat rike behouden soude;
Dus laegde hine, ende waende vaen ;
Maer hi wert so wederstaen
Van tshertogen lieden , die daer quamen ,
260. Dat hy en sijn volc vloen t'samen ,
Dat mit pinen groot gesciede.
Doen trac die hertoghe met sinen lieden
Te Louwen in met sire kracht,
Ende bleef aldaer dien nacht
Metten bisscop van Louwen ,

252. Want hy hadde selve voor waer Die croone van Vranckerijcke ontfaen, Ende peynsde, mocht hy den hertoghe vaen, Dat hijt rijcke wel behouden soude : Dus lachde hine met ghewoude, Ende waenden vaen alsoo. Daer wert hy wederstaen doe Van 's hertoghen lieden, die daer quamen, Dat hy vloec ende sijn volck tsaemen; Dat hem nochtans met pyne gheschiede. Doen track die hertoghe ende sijn lieden Alle te maele te Louwen inne, Ende bleeff daer die nacht, als ick kinne.

- Die valsch was ende vol ontrouwen ;
 Want hi om gelt ende geniet
 Den hertoghe hemelic verriet ;
 Want Hugen 's nachts die bisscop
270. Van Louwen dede die poerten op ,
 Daer Hughe binnen quam gevaren ,
 Ende vinc den hertoge , sonder sparen ,
 Dien hy t'Orliens voerde gevaen ,
 Ende leiden in den kercker saen ,
 Daer hi saen ontfinc de doot ;
 Dies Hughe hadde bliscap groot ;
 Want hy bleef coninc doe
 Ende sijn nacomelingen daer toe ,
 Ende sijn op den dach van heden ;
280. Dus bleven onterft met valsheden
 Van der crone van Vrancrike
 Van Brabant die hertoge rike.
 Kaerls dochter, die hy liet
 Achter hem, ende Geerberch hiet ,
 Verloes na de doot haers vader
 Lotrike al tenen gader ;
 Want die keyser gaeft henen
 Enen Godevaerde van Ardenen ,

V. 267. Want hy verriet jegen Huyghen Den hertoghe om gelt, hoorick tuighen : soo dat hem tsnachts. — **271.** Ende Huyghe quam daer in ghevaeren. — **273.** Ende vourden tot Orleans ghevaen. — **275.** Daer hi cortelick inne bleeff doot. — **277.** Want hy bleef coninck naer die dingen, Ende daertoe syne naerstelingen, Ende sijn nog heden ten daege; Dus bleven onteerft, sonder lage, Die heeren van Brabant van den rijke, Ende van den croone van Vrankerijcke. — **285.** Dese hertoghe Karle eene dochtere liet, Die Geertberghe by naeme hiet, Die naer de doot van haeren vaedere Lotrick verloos altegaedere.

- Dien hy kende vrome ende stout.
290. Der vrouwen bleef in sijn behout
't Graefscap, ic wil gy het wet,
Van Lovene, van Bruessel met,
Dair luttel dorpen hoirden toe.
Enen sone liet sy doe,
Als si van der werelt sciet,
Die Henric by namen hiet,
Ende grave bleef in Brabant.
Dese Henric, sy u bekant,
Grooten rouwe dat hy coes
300. Dies hy moeder en lant verloes.
Somme die heren ende meest al
Die hadden gehouden groot ende smal
Haer goet, haer leen, ende haer lant
Van den Heren van Brabant,
Daer te voren menich jaer
(Dier was een, wet vorwaer,
Van Grimbergen die here,
Die weerdich was grooter eere,
Ende die heeren wel geboerne
310. Van Gaesbeke ende van Hoerne,

V. 289. Die hy stout ende vrome kinde. Des vrouwen bleeff, alsijt vynde, 't Graeffscip van Lovene ende van Brusselle met. Daer luttel dorpen toe hoirden, Dat weet. Doen sy sterff eenen sone sy liet. — 298. Nu desen tyde, sy u becant, Dat dese Hendrick aldus verloos moedere ende vadere, dies hy coos Grooten rauwe, so waeren Eenighe heeren die doe waeren, Maer 't lant hielden ende haer leen Van den heeren van Brabant ghemeen, ende hadden ghedaen menich jaer. — 307. Die groote heere. — 308. Menighe cere. — 309. Ende die heeren van Gaesbeke, Ende oock een was, als ick spreke, Die heere van Edinghen, heer Aernoult, Ende oock met eeren stout, Van Horne die edele man; Maer doen dese wisten dan, Hoc het met heer Hendrick was comen.

- Ende van Adingen heer Arnout),
Doe dese edel heren stout,
Die vrome waren t' elcker stat,
Die waerheit wisten, dat
Met Henrike dus was comen,
Dat hem die keyser hadde genomen
Dat hertoghdom van Lotrike,
Ende Kaerl, die hertoge, swaerlike
T'Orliens lage gevaen,
320. Dies hy niet mocht ontgaen,
Daden sy met hem rike,
Dies men nu dagelike
Vele pleget te doen, dat seggie u;
Wat dat es, mogedi hoeren nu.
Als't enen man ten quaetsten gaet
Dat hem niemant by en staet,
Maer pinen hem, met rade, met dade,
Lachter te doen ende scade.
Dat scheen wel aen desen grave;
330. Want doen die heren hier ave
Die waerheyt wisten ende sijn mesval,
Brakense hem af groot en smal
Manscap ende sekerheide,

V. 321. Daden sy te hant sekerlicke, Dies men nu vele in eerderijcke Plege te doene, dat segge ick u, Dat es, verstaet mi wel nu. Als't ten meesten ten quaetsten geet, Dat elck mallijc nae hem steet, Hem te doene lachter ende shade, Eest met raede ofte met daede. — 330. Want doen dese heeren, by Ste Bave, Wisten sijn misvaren al. — 333. Sijn manschap ende sijn vryhede Ende al dat recht by waerhede, Dat sy voormaels hielden van hem; Ende, dies ick wel seker ben, van syne voorders overlanck, Ende het stont so, sonder wanc, Met hem dat hijs niet en conste gerekken.

- Alle recht ende vriheide ,
Dat sy voormaels hielden van hem ,
Ende van sinen voorders ; nu nem
Voer ogen dit exempel bloot ,
Hoe sy hem afginghen ter noot ,
Die van synen vorders gemeen
340. Lange hadden gehouden goet ende leen ,
Ende van hem selven, eer 't hem misginc.
Daer nu stond also die dinc
Gescapen, des haddi verdriet
Dat hijs conste gewreken niet.
Ten dien tiden, wet sekerlijck ,
Dat dus ontgoet werd Henrijc ,
Screef men, wien dats wondert ,
XV jaer min dan IX hondert.
Dus ginc't voirt van hant te hant ,
350. Dat alle graven waren in Brabant ,
Die d'een na den anderen quamen ,
Diere vele was te samen ,
Also ic ter waerheit vernam ,
Tot dat op Her Godevart quam ,
Die stout was als d'onvervaerde ,
Ende die men hiet metten Baerde.
Hooft ende swiget overal
Wat ic u voort seggen sal

V. 345. Als dit gheschiede, horick spreken, Dat dus ontgoet wert heer Hendrick, screff men tyen tyde sekerlick Negen hondert, vijfthien jaer min, Ende stont aldus, ick seker bin, Dat men ter waerheynt bevint bescreven, Dat alle graven in Brabant bleven. — 354. Totter tijt dat heer Godevaert quam, Als ick ter waerheynt vernam, Die men metten Baerde hiet, Ende vrome was, en liege u niet, Als ick nu seggen sal. Nu hooft dan al over al.

Hoe hi ten hertochrike quam weder ,
560. Dat lange gelegen hadde ter neder ,
Van Lothrike ende van Brabant ;
Al gader ginc't al schoon te hant ,
Sint dat Kaerle bleef gevaen ,
Also ic u voren dede verstaen .

Die achtste grave was
Van Brabant , also ic las ,
Hiet die grave Lambrecht ,
Die goet was ende gerecht ,
Ende hadde een sone , die Godevaert

570. Hiet metten Baerde , die vermaert
Was ende een edel man ,
Daer ic dit dichte om began .
Also die grave Lambrecht sterf ,
Sijn sone Godevaert 't rike verwerf ,
Ende wert grave in Brabant ,
Ende handelde , als een vigant ,
Soe sijn dingen alle gader ,
Na dat doot was sijn vader .

In vromicheden met wijsheden

580. Berechte hi in groten vreden

360. Dat ghevalen was. — 362. Alsoo ick u sal doen becant, Oynt Sint dat Kaerle bleeff ghevaen, Alsoo u voore dede verstaen, Daer hy in den kerker bleef doot. Nu helpt God, die my gheboot, Dat sy al den ghenen duncke goet, Die se hooren sullen ende oock lesen, Dat siere aff moeten verbeteret wesen. — 366. Die achterste grave die was In Brabant, alsoo ick ter waerheynt las. — 369. Die Godevaert hiet metten Baerde, en liege u niet. — 372. Dicht. — 373. Doen Lambrecht, die edele[n] man, Desen grave was ghestorven, Heeft sijn sone sijn rijcke verworven, Heer Godevaert, die ick nompde nu, Ende wort grave, dat seg ick u, Van den lande van Brabant; Ende handelde soe, sy u becant, Syne dingen alle gaedre. — 378. Vaedre, Met vromheden ende met wijsheide, So dat hy te berechten met vreden.

't Lant van Brabant al te male ,
Ende regeerde also wale ,
Datten allen die ghene minden ,
Dien saghen , ende dien kinden .
In allen landen , sonder vieren ,
Voer hi festeren ende tornieren ,
So dat hy sciere wert bekint
Metten keyser ende gemint ,
Ende metten ghenoten al .

390. Hi gaf gichten groot ende smal
Den heren , die bi den keiser waren ;
Ende wert so liefgetal te waren
Metten keyser , in goeder trouwen ,
Dat hi hem gaf een scone vrouwe ,
Daer hi hoechelike aen huude
Ende sijn ere sere beruude ;
Het was een dochter des hertogen
In Beyerlant , ongelogen ,
Ende was geheten Lutgaerde ;

400. Sy was een vrouwe van grooter waerde ,
Van Salsenbach , dat verstaet .
Dese vrouwe van grooter daet
Was suster der keyserinnen .

384. Daer hy quam , ende dienen wilden . Hy voer josteren ende tournoieren In alle landen , sonder vieren . — 388. Ende bemint , Ende oock . — 395. So dat hy hem Een vrouwe gaff , ick seker ben . — 393. Hooghelijck aene huwede Ende sijn [h]eere seere aen vernieuwede ; want sy was dochter eens hertogen . — 400. Ende vrouwe . — 402. Oeck was , alsoo draeght mi wijs raet , Sustere mijnder vrouwen der keyserinnen . Doe ginck die keyser , doen ick u kinnen , Die heer Hendrick was gheheeten , By den ghenooten , doen ick u weten , Die daegelijx by hem waeren daer , ende gaff heer Godevaert voorwaer 't Lant van Lotrijcke weder met allen Dat synen .

- Dees keyser ginc hem doen versinnen ,
Die heer Henric geheten was ,
Hy beriet hem , sijt seker das ,
Metten genoten , die by hem waren ,
Ende gaf Godevaerde , sonder sparen ,
Lothrike weder , dat mit allen
410. Sinen vorders was ontvallen
Voirmaels , over langhen tijt ,
Ende maecten , des seker sijt ,
Gheweldich hertoghe ende here ;
Dies dancte hi den keizer seere
Ende seide hem groote genade ;
Dus wies sijn eere vroech ende spade
Alomme in 't lant , onder de lieden .
Doen hi , also ic u bediede ,
Hertoghe in Lothrike worden was
420. Sreef men tien tyden , also ic las ,
Elf hondert ende XXX mede .
Nu hoirt voort dan die waerhede
Van den hertoghe , den edelen man ,
Daer ic die redene omme began .
Doen Godevaert worden was
Hertoghe van Lothric , als ic las ,
Bracht hy aen den keyser toe ,
Dat hi 't graefscap van Bruessel doc
Ende van Lovene maecte al een

411. Over menighen tijt , Ende maecte dan . — 414. Over Lotrijck met
grooter eere ; Dies hy hem seyde . — 417. Onder die liede , Doen dit gheviel ,
als ick bediede , Dat hi hertoghe worden was , Schreef men dien tyden , als
ick las , Elf hondert ende dertich jaer . Nu hoort voort al in 't openbaer . —
423. Van desen . — 424. Dese redene . — 425. Doen dese Godevaert . — 427.
Brocht hy aene den keysere . — 428. Tgraeffscip van Brussel .

450. Met Lothrike algemeen ,
Dat deen van 't andre niet ontsiede,
Ende Brabant , als ic u bediede ,
Een hertoghedom soude heten mede ;
Dat die keyser geerne dede
Om 's hertogen Godevaerts wille ,
Dien hi minde lude ende stille ,
Als hi hem dicke schinen liet.
Onlanghe hierna , ic liege u niet ,
Also my die jeste leert ,
440. Doe Godevaert hadde gheregeert
't Lant algader van Lothrike ,
Wart hy seer mechtich sekerlike ,
In 't lant ende zee ontsien ;
Want hi dede ane hem tien ,
Sonder enich langer sparen ,
Die siere vorders mannen waren ,
Waest hem lief ofte leet.
Dies was een , also ic weet ,
Die heere van Horne , die hi na dat
450. Ontboet te Lovene in de stadt ;
Dair hi sonder letten quam ,

450. Metten lande van Lotrijck ghemeen, Soe dat nemmermeer scheyden en soude ; Ende 't lant van Brabant met ghewoude Oock sout sijn een hertochdom mede. — 435. Om Godevaert des hertoghen wille. — 437. Dickwils. — 438. Onlanghe daer na wordt geschiet , Alsoo my de scripture leert. — 443. Allomme in 't lant, ende seere ontzien ; Want hy dede aen hem thien Die syne voorders mannen waeren, Ende dede se van hem, sonder spaeren, Ontfaen manscip van haeren goede ; Dat sy daeden, als ick ghevroede, Was hen lieff , was hen leet. Dier. — 449. Weet wel dat ; Want hy ontboot hem te Lovene in de stat, Daer hy herde gerne quam.

Ende ontfinc , als ic 't vernam ,
 Van hem sijn leen , sijn lant , sijn goet ;
 Hoert wes ic u make vroet .

Alse van Hoerne weg was de here ,
 Voer de hertoge met groter ere
 Te Bruessele liggen in de stede ,
 Daer hi oic ontboet ter stede
 Die heren van Gaesbeke beide ,
 460. Ende den here , als men my seide ,
 Van Adingen , dat was waer ,
 Dat sy souden comen daer
 Van hem hair lant , hair leen ontfæen .
 Als sy hair bootschap hadden gedaen ,
 En dorsten sijs laten niet ;
 Sy dochten dair of verdriet
 Te hebben ende oirloge ;
 Want boven hem was die hertoghe .
 Sy quamen te Brussel toe ,

453. Sijn leen ende sijn goet ; Nu hoore wes ick u maecke vroet. Doen die heere van Hoerne wech was , Voer die hertoghe , sijn seker das , te Brusselle liggen in die stede , Ende ontboot , dat es waerhede. — 460. Ende oock. — 461. Dat es waer , Dat sy quaemen openbaer Haer leen , haer lant van hem ontfæen. Doen sy die bootschap hadden verstaen. — 466. Want sy ontsaegen , wats gheschiet , Omdat hy boven hun was te seere ; Ende quaemen te Brusselle met groote [h]ere , Ende ontfinen van hem haer goet Alle drye , dies sijn vroet , Dies hy hem seyde grooten danck. Daernaer keerden sy , sonder wanck , Tot haren heerschepe weder doe. Ende daernaer gheviel alzoe , Doen hy manscap hadde ontfæen Van synen ondersaeten , sonder waen , Alsoo syne voorders plaeghen Voormaels te doene , hoor ick ghewaeghen , By des hertochs Karels tyde , Dat lieden waeren by sijnder zyde , Die hen seyden dat men oock 't lant van Grimberghen , ende al te hant Al datter toe hoorde , houdende waere Van den hertoghen openbaere , Die te Brabant toebehoirden. Doe ginck die hertoghe , in waere woorden , Doen hem dit was laten kinnen , Ende ontboot te Grimb. enz.

470. Ende ontffingen van hem doe
Haer lant, haer leen alle drie.
Daerna keerden die heren vrie
Saen weder in hoer heerscap,
Doen si hadden gedaen manscap.
Die hertoge Godevaert heeft saen
Manscap overal ontfanen
Van sine omsaten wide en side,
Also si plagen by keyzers tiden.
Nu waren lieden t' sinen rade
480. Ende bi hem vroeck ende spade,
Die hem seiden al te hant,
Dat men van Grimbergen dat lant,
Ende dat daer toe hoirende ware,
Te houden plage openbare
Van den hertoghe van Lotherike,
Ende van Brabant dieregelike.
Als die hertoge dat verstoet,
Bepeinsdi hem in synen moet;
Ende cort na al sijn versinnen,
490. Ontboet hi te Grimbergen binnen
Met enen bode, die conste wale
Gheven tale ende wedertale,
Ane die heren, dat si quamen,
Ende ontffingen van hem te samen
Haer leen, ende hem manscap deden,
Gheliker wijs dat t' aller steden
Haer vorders den sinen hadden gedaen;

493. Dat si aen die heeren quamen. — 495. Daden. — 496. Staden.

- Ocht neen , hy soude saen
Met crachte comen in haer lant ,
300. Ende stichten roof ende brant ;
Ende verwoesten , sonder sparen ,
Dat sy van hem houdende waren.
Tesen tiden , wet al bloet ,
Dat die hertoge dit geboet
Te Grimbergen , was daer een stout
Here , hiet mijn heer Arnout.
Machtich was hi ende rike
Van goede , van lande , sekerlike ,
Van vrienden ende van maghen met ;
310. Want hem bestont , dat wel wet ,
Van Vianden die goede grave ,
Die hem ter noot niet en ginc ave ,
Ende die here , als ic versta ,
Die 't lant doen hielt van Breda ,
Ende van Moy die edel here ,
Die mechtich was herde seere ,
Die 't lant hilt van Artois ,
. hende met menghen Francois ,
Ende help ten achtersten orloghe ,
320. Jegen den jonghen hertoghe ,
Die de derde Godevaert hiet.

498. Ofte neen , hy soude herde saen Met machte comen. — 503. In desen tyde , dat weet bloot. — 504. Ontboot. — 505. So was daer een heere , Mijnheere Arnout , met grooter [h]eere , Die machtich was ende seer rijke Van luude , van goede. — 511. Die goede grave van Vianden , Ende die heere , wet te handen , Die hielt 't lant van Breda ; Ende ooc die heere , als ic versta , Van Moy , die 't lant hielt van Annois , Die hem , met menighen Franchois , Te hulpe quamen in dachtersten orloge.

- Sijn maech was oic, ic lieghe u niet,
 Die here Bosi uit Henegouwe,
 En meneg ander here ghetrouwe,
 Die vrome was ende stout.
 Oic hadde mijn here Arnout
 Menighen ridder ende knape
 In sijn lant, goet van ridderscape,
 Die van hem hilden goet ende leen ;
530. Want sijn vriheyt ginc ghemeen
 Tot Postele, ende sijn heerscappie ;
 Dan haddi, binnen in sijn baelgie,
 Menich dorp dat goet was,
 Ende menich huys, sijt seker das,
 Dat sijn lieden hielden van heme.
 Tien tijt, als ic 't verneme,
 Hielt hy Mechelen die stede ;
 Ende te Grimbergen, daer stond mede
 Een borch sterck ende groot ;
540. Men wist haerre genoot
 In menich mylen verre no by.
 Twee sonen hadde dese ridder vry,
 Die vrome waren ende stout ;
 D'eene hiet heer Wouter Berthout,
 D'ander Geraert Drakenvaert,

522. Oock was sijn maech, en. — 523. Van Boisi in. — 524. Menich andere man. — 527. Meenighen knaep. — 528. In waere saeke, Die van hem hielden lant ende goet ; Want het ginc doen, sijt's vroet, Tot Postele syne herschapie, Daer hy binnen hadde, als ick lye. — 534. Goet huys. — 535. Van hem. Ende Mechelen, des ick seker ben, Hielt hy onder hem oock mede ; Oock stont te Grimberghe, dat's waerhede, Een borch die sterck was ende groot, Soe dat men en wiste haer ghenoot Nieweert op de veertich milen ; Oock so hadde hy, sonder gylen, Twee sonen, die waeren stout. — 543. Ende heer Geeraert Draeckenbaert.

- Na sinen ouder vader waert,
Die also hieten by namen.
Sy waren scone van lichamen,
Ende wel gemaect van sterke leden,
550. Vrome, coene, hovesch van zeden,
Metten goeden sere gemint.
Mee so waren sy wel bekint
Goedertiere, ootmoedich, milde,
Goet ten spere ende ten scilde.
Dit was op Alder-Apostel-dach,
Also ic u sal doen gewach,
Dat mijn Heer Arnout was geseten
In sijn borch ende soude gaen eten,
Ende sijn lieden die by hem waren,
560. Diere vele was te waren;
Want hy hielt scone maiseniede,
Ridderen, knapen ende andre lieden.
Bi hem waren heren lofsam,
Doen die bode gereden quam,
Die hem seinde die hertoge vry,
Voere die brogge beette hy,
Ende ginc in de sale te hant,
Daer hi heer Arnout vant
Ten etene ende beyde sijn sonen,

546. Ouden vadre wart. — 547. Hiet by naemen. — 548. Sy waeren beyde schone van lichame. — 549. Van schoonen leden. — 550. Ende hoesh in seden. — 551. — Ende metten. — 552. Oock so. — 553. Ende milde. — 554. Nu hoort voort des ick u doe ghewach : Het was op Alderapostelen dach. — 560. Dier veele waeren, zonder spaeren. — 563. Dier veele waeren, als ick vernam. — 563. Die de hertoghe daer hadde ghesent, Hy beete voor die brugge ontrent, Daer hy mijn heere Arnout. — 569. Te eten sitten.

570. Ende noch vijf ridders hoorde nomen,
 Die vrome waren ende stout :
 D'een was van Oyenbrugge Arnout ,
 D'ander Willem Tant, ic wane ;
 De derde was Godevaert Screyhane ,
 De vierde was, in ware tale ,
 Mijn heer Zegerman Van den Male ,
 De vijfde was die borchgrave
 Mijn heere Willem, daer men ave
 Spreken mach veel vromicheden.
580. Dees vijf die saten, by waerheden,
 Ende beyde sijn sonen ter tafelen daer.
 Doe ginc die bode staen daer naer
 Vore die tafle, ende seide : « God,
 Die overal hevet gebod,
 Hy moet houden in syne eere
 Van Grimbergen Arnout, den here,
 Ende daer toe alle de gene mede,
 Die met hem sijn teser stede,
 Ende beide syne kynderen vrome. »
590. Heer Arnout sprac : « Sijt willecome ;
 Comt sitten eten ter deser tijt,
 Dan segt wat gy begerende sijt. » —
 « Here, danc hebt, maer hoeret my
 Waeromme ic hier comen sy,

570. Hoor ick vernomen. — 572. Heer Arnout. — 574. Die derde heer Godevaert Screyhaene. — 578. Dat weet wale. — 577. Die vijfde was die burghgraeve. — 579. Mach spreken van vele. — 580. Dese vijfve saten. — 583. Voor die tafelle. — 584. Heeft sijn ghebod. — 587. Ende oock alle die ghene daer mede, Die hier sijn in dese stede. — 592. Begerens sijt. — 593. Danc hebt; hoort my.

- Sprac die bode te hant;
My heeft hier tot u gesant
Die hertoghe Godevaert
Metten Baerde, die heere waert
Van Brabant ende van Lotrike ,
600. Ende ontbiet u sekerlike
Dat ghi u goet comt ontfaen
Van hem , gelijc dat gedaen
Heeft die ridder uytvercoerne ,
Die men heet here Van Hoerne,
Ende selve die here Van Adingen ,
Ende beide die heren sonderlinghen
Van Gaesbeke al gemeen.
Dese hebben haer goet , haer leen
Al te saem van den hertoge coene ,
610. Gelijc sy sculdich sijn te doene;
Ende voort seldijt doen ,
Als u voorsaten hebben geploen.
Comt ontfaen u lant, u goet
Van hem ende u leen , het moet
Sijn met bedwange ofte met minnen ;
Ane d'oorloghe moechti luttel winnen ;
Ende doedi des nu niet, hi sal
Comen met sinen lieden al ,

595. Al te hant; Nu. — 596. Sy u becant, Ghesonden. — 599. Es ende van Lotrijcke. — 600. Hy ontbiet. — 601 Compt. — 602. Dat heeft ghedaen Die heere van Hoerne, ende oock met, Die heeren van Edingen, dat wet, Ende beyde die heeren van Gaesbeke: Dese hebben ontfaen, als ick spreke, Haer goet van den hertoghe coene, Ghelijck sy schuldich waren te doene, Ende heere voorders hebben gheplogen: Dit ontbiet hy u, al onghelogen, Dat ghy u lant ende u goet van hem compt ontfaen; oft, sijt's vroet, Dat hy selve hier commen sal met synen lieden groot ende smal.

- Ende salre u toe met crachte ,
620. Ondancs uws ende uwen geslachte ,
Dwingen , ende dat lant afberren
Dat ghi van hem hout , sonder merren.
Besiet hoe ghi beraden sijt :
Welc hebdi liever teser tijt
Peys ofte onpeys , dat segt nu my ,
Dat ic 't mag seggen den hertoge vry. »
Alsoe heer Arnout verstont
Altemalen des boden gront :
Dat die hertoge met gewoude
630. Manschap hebben wilt ende houde ,
Of dat hi soude in sijn lant
Met crachte comen , ende brant
Ende roof daer inne stichten ,
En conste u niet wel berichten
Die onweerde die hi hadde daer in ;
Want hem dochte in sinen sin ,
Dat hi metten hertoge coene
Niet en hadde te doene ,
Al was hy rijcke man van lande ,
640. Ende antwoorde den bode te hande
Al onberaden : « Ic hebbe verstaen

619. U toe dwingen. — 620. Ondanck. (Sic.) — 621. Ende sal u al u lant affberren. — 624. Ende welke ghy liever hebt te deser tijt Pays oft onpays. — 626. Dat ick moge. — 627. Doen mijn heere. — 628. Van den bode al den gront: Dat den hertoghe hebben woude Van hem manschap met ghewoude, Ofte hy soude. — 632. Met machte commen al te hant, Roof end brant daer. — 634. Ick en conste. — 638. Een twint niet en hadde. — 639. Als was hy. — 641. Onberaeden (zonder *Al*), dat segick u, Ende seyde : « Knaepe! verstaet my nu ; Segt uwen heere, den hertoghe, weder, Dat ik niet gave een spooreleder Omme hem.

- U boetscap ; maer segt saen
Den hertoge , uwen here , weder,
Dat ic niet een spoerveder
En gawe om hem noch om sijn daet.
Des segt hem , dat's mijn raet ,
Dat ic van hem groot noch cleen
En sal ontfaen lant noch leen.
Ic en houde van niemant mere
650. Dan van Gode , onsen here ,
En ware of ic die strate hilde
Te lene van den keyser milde ,
Tusschen Bruessel ende Grimbergen.
Segt hem dit sonder verberghen ,
Des biddic u op rechte trouwe. »
Die knape sprac , by onser vrouwe ,
Hi soude wel die boetscap doen.
Oorlof nam hi aen den baroen
Heer Arnout , ende bevalne saen
660. Te Gode , ende alle sonder waen ,
Die hy mit hem liet in de sale.
Te sinen peerde ginc hi ten dale ,
Daer hi al te hant op screet ,
Ende voer te Bruessel waert gereet.
Nu laet ic den bode reiden ,

646. Oock segt hem dat , dats. — 647. No cleene. — 648. Geen lant te leene ; Ende ick van niet mant en houde meere. — 651. Ten waere dat ick. — 655. In goeder trouwen. » — 656. Die knaepc seyde , by onser vrouwen. — 657. Waele doen. — 658. Doe nam hy oorloff. — 659. Heere Arnout ende bevallen. — 660. Te Gode , doe ick u verstaen , Ende alle die waeren in de zaele ; Ende ginc te synen perde , wet wale. — 665. Nu laet ick henen ryden den knaepc , Ende segge voort in waere zaeken.

- Ende segge u , sonder verbeiden ,
Van Grimbergen here Arnoude.
Doen hadde gheten die heer boude ,
Sprac hi sinen ridderen toe ,
670. Die bi hem ter tafelen saten doe :
« In weet , ghy heren , of u verdriet
Der onweerden , die mi biedt
Van Brabant die hertoghe :
Dat hi comen wilt met orloghe
In mijn lant ; of ic sal te leene
Mijn goet van hem hauden gemene :
Nu raet my hiertoe , ghy heren ,
Dat ics blive in mine eren ;
Ghij sijt oic sculdich te doene
680. Van rechte. » Doen sprac een ridder coene ,
Dat was heer Godevaert Scryehane ;
Hy sprac : » Heer , na minen wane ,
Hier en is niemant nu
Hine soude gherne raden u ,
Daer uwe ere in gelaghe ;
Wy sijn't sculdich by nachte , by daghe ,
Uwe ere te bewaerne altoes ,
Ende u te seggene , sonder loes ,
Daer u ere mochte crancken by ;

668. Doen hy geten hadde so houde. — 671. Ende seyde : « Ghy heeren , en hoorde niet Wat ontwerde my ontbiet. — 674. Sal comen. — 676. Houden van hem. — 679. Want ghy schuldich zijt te doene. » Doen antworde die ridder coene. — 681. Scryehane, ende seyde : « Heere, in mynen wane, Hier en es nietmant hyne soude u Geerne gheraden, verstaet my nu, Daer uwe here aene ghelaege. Want wy schuldich. — 687. Te bewaeren uwe heere altoes. — 689. Crenken.

690. Daeromme, so verstaet my
Ic wille u seggen minen raet;
Ooc ben ic d'outste, dat verstaet,
Van ons allen, die hier sijn,
Dies hoirt my een luttelkijn.
Ic hebbe horen seggen dat,
Hier ende daer, ter menigher stat,
Mynen vorders van ouden tide,
Dat van Grimbergen, wide ende side,
Die heren te dienen plaghen
700. Den hertoghen, in ouden daghen,
Ochte den graven, ochte den heren,
Die men Brabant sach regeeren.
Mer hoe dat achter bleven es,
Des en ben ic niet ghewes;
Want ic die waerheit niet en weet.
Wilt ons de hertoge sijn wreet
Ende wederstaen, hy is wel mechtich
Dus weder te stane, ende te crechtich.
Daer by soude ic u dat raden,
710. Dat ghi vernaempt met goeden staden
Ane wisen luden van daghen out,
Oft ghi sijt van rechter scout
Sculdich te houden leen ende lant

691. Ick sal u. — 694. Daerom hoort my en luttelkin. — 697. Myne
voorders, ter meniger tyde, Dat die van Grimberghen, wide ende side,
Den heeren te dienen plaegen Van Brabant. — 701 en 702 ontbreken. —
704. Men ten dien tyde ghewes En can ick u niet seggen wel; Oock es ons
die hertoghe, sonder spel, Te wederstaene al te machtich, Ende recht te
nemene; ende te machtich (sic) l. crachtich. — 711. Aen wyse lieden Die
sijn oudt, Oft ghy waert. — 713. U leene Van den heere van Brabant ghe-
meene. Vindi dan dat van geender tijt.

- Van den hertoge van Brabant.
Vindi dat t'eniger tijt,
Dat ghi sculdich te doen sijt
Van dien here u goet t'ontfane,
So raedic't u ooc aen te gane,
Ende blijft vrient des hertogen;
720. Sidijs niet sculdich, wy sellen pogen
Den raet, dat die hertoge sal
Hem houden gepait van al.
Dit dinct my den besten raet,
Die uwer ere meest aengaet,
Indien dat hi u dinct goet. »
Doen antwoorde, des sijt vroet,
Van Oyenbrugge heer Arnout :
« Ic hoirde noyt, jonc noch out,
Betren raet, des sijt vroet;
730. Dese is, heer, also goet,
Hi mag niet verbeteret sijn.
Het waer groote sotheyt in schijn,
Maecten wy opstant t'eeniger stede,
Daer wy mochten hebben vrede. »
Doen sprac heer Wouter Berthout,
Die sone was des heren stout,
Mijns heeren Aerts van Grimbergen;

716. Te houden sijt, Van hem u goet ende u lant; Doet dat, radick u te hant, ende blijft. — 720. Sullen. 721. Dat hem die hertoghe sal Ghepayt houden wel van al. — 723. Dunkt my sijn. — 724. Ende uwer heeren. — 727. Van Oyenbrugge mijn here Aernoult terstont, Ende seyde: « Heere, dat sy u condit, Desen raet mocht niet verbeteret sijn; Het waere donckerheyt groot ende schijn Maeckten wy ontpeys, daer wy Pays mochten hebben, segge ick dy; Want soe begerden wy ontvrede. » Doen antwoorde daer ter stede Mijn heere Woultre Berthout, Ende was sone des heren stout. — 737. Aernoults.

- Hine woude sinen raet niet bergen.
Hy sprac : « Ghi heren , mijn vader
740. En sal des niet doen t'ene gader ;
Want ghine vernaemt in hondert jaren ,
Noch in twee hondert , te waren ,
Dat onse vorders hielden haer goet
Van enighen here , des sijt vroet ,
Dies iemant gedencken mach ;
Noch en sel men op gheenen dach ,
Daer mijn raet toe sal sijn. »
Doe antwoorde die riddere sijn ,
Mijn here Willem , die borchgrave :
750. « Here , ghi segt waer hier ave ,
Noyt en hoordic seggen dat ,
Waer ic was tot eniger stat ,
Dat die van Grimberghen hielden 't lant
Van enigen here , sy u becant ,
Sonder van Gode , die hem boven si ;
So ne selense nu , mach't gaen aen my. »
Hier met sciet die raet aldaer ,
Dat seggic u overwaer ,
Ende elc ginc daer hi hadde te doene.
760. Nu hoirt van den bode coene ,
Die van Grimbergen comt gereden

739. Ende seyde : « Ghy here , mijn vaedere. — 740. Alle gaedere. — 742. Dan dry hondert. — 743. Vooirders. — 744. Van ghenen. — 745. Des yemenne ghedincken. — 746. Noch en sullen op. — 747. Daer ick te raede sal sijn. » Doen seyde een. — 749. Willeme , den borchgrave : » Here , ghy segt waer , by St. Bave , Noch noyent. — 752. Tot egeender stat. — 754. Van geenen man. — 755. Dat segick dy ; so en seldi oock , mach't gaen naer my. » — 757. Hier mede schiet dyen raet daer. — 758. Al in 't openbaer. — 760. Nu hoort. — 761. Quam.

Te Bruessel binnen der stede;
 Daer hi vertelde den hertoge
 Al die tale neder ende hoge,
 Hoe hi te Grimbergen hadde ghevaren :
 « Here, sprac hi, ic was te waren ;
 Te Grimbergen in die sale
 Daer ic vant, wet wale,
 Mijn heer Arnout sitten eten

770. Met vele lieden, doe ic u weten.

Ic ginc te hem, ende groeten daer,
 Ende seide hem, dat ghi voerwaer
 Ontboet, dat hi quame tot u
 Ende sijn leen ontfinge al nu,
 Gelijc sijn voirders hadden gelaen ;
 Oft neen, ghi sout saen
 Met crachte in sijn lant comen
 Ende seltene met vromen
 Ridderscape dwingen daertoe ;

780. Ende hy antwoorde my weder doe :

Hi en wilde van u een casteel niet,
 Noch en soude, wat's gesciet ;
 Noch oec sine vorders gheen
 En ontfingen lant noch leen

762. Tierst dat hy quam, by waerheden, Te Brusselle, ginc hy ten hertoghe, Ende vertelde hem neder ende hooghe. — 766. « Here, seyde hy. — 768. Dat weet wale, Heer Aernoult, den here, sitten eten Met veel — 771. Doen ginc ick tot hem. — 772. Seyde dat ghy hem. — 774. Ende ontfinge sijn leen nu. — 775. Syne broeders. — 776. Ghy sout, sonder waen. — 778. Commen Ende soudene, heb ick vernomen, Met crachte dwingen. — 780. Nu weder doe : « Myne hulde van u en cant niet. — 783. Sijn voorders hadden ghedaen ; Ende bat nu dat ick u dede verstaen, Ende u van synen weghe dit seyde.

Van uwen vorders, sonder waen;
Dit laet hy u by my verstaen,
Ende hiet my, dat ic 't u seide.
Dus comic weder, sonder beide,
Ende hebbe u geseit sinen wille. »

790. Die hertoge sweech al stille
Ende en antwoirde noyt woert,
Als hi den bode spreken hoirt;
Mer hi peinsde anders, sy u cont,
Ende ontboet in corter stont
Sinem raet altemale,

Dien hi vertelde, wet wale,
Van heer Arnoude dat bediet,
Daer hy mede van den lande sciet
Van Grimbergen, sijn bode;
800. Ende badt hem raet om Gode,
Ende sijn eere verwaerde daer.
Doen riet hem sijn raet vorwaer
Dat hy vergaderde dorp ende stade,
Ende hem ontdeckte van sinen rade,
Ende hoirde wat sire seyden toe;
Ende dairna dade alsoe,
Als hem rieden sine baroene.
Doen antworde die hertoge coene,
Die men metten Baerde hiet;

788. Dus comme ick. — 791. Ende en gaff geene antwoorde, Doen hy.
— 792. Hoorde. — 793. Dat sy u cont. — 797. Van heeren Aernoude dbe-
died, Daer hy met van den bode schiet, Dien hy ghesonden hadde daer. —
800 en 801 ontbr. — 803. Vergaedere. — 804. Ende hem onrechte van desen
raede. — 805. Wat sy. — 806. Ende dan daer naer alsoe, Alse.

810. Hi sprac : « Ghi heeren , ic wille niet
Anders dan bi uwen rade
Wercken vroeck noch spade. »
Sy ghinghen slapen , want avont was.
's Anderendaghs , sijt seker das ,
Doen die hertoghe gestaen was op ,
Sant hi boden sonder stop
Al over al in sijn lant ,
Ende dede vergaderen te hant
Te Cortenberghe sijn lieden al ,
820. Daer sy quamen groot ende smal ,
Ridderen , cnape , in korte stonden ,
Doen sy die bootscap ondervonden.
Ende als si alle comen waren
Stont in den raet op , sonder sparen ,
Een die van 's hertoghen rade was ,
Die heer van Craynhem , sijt seker das ,
Ochte die heer van Wesemale ;
D'een was 't hunner , wet ic wale ,
Van de twee , ende seyde : « Ghi heren ,
830. Die hier sijt , ic wille u leren
Ende seggen u ende bedieden
Waerbi men u hier dede ontbieden.
Hier is mijn heere van Brabant ,
Die hertoge , sy u becant ,

810. Ende seyde : « Ghy heeren , wats gheschiet , Ick sal wercken by uwen raede. » Hier met schieden sy , want het was spaede In den avent , ende gingen slaepen. Des ander daechs , in waeren saecken. — 816. Ni sonder stop. 818 en 819 zijn uitgevallen. — 822. Bootscip verstonden. — 823. Commen. — 824. Stont op daer naere , Ende die van des hertoghen raet. — 826. Als ick las , Ofte die here. 828. Emmers was 't deenne , wettick waele van den tween. — 830. Dier hier sijt. — 832. Wye men u.

- Ende heeft nu, sonder verbergen,
 Den heere ontboden van Grimbergen,
 Dat hi te hem quame sonderlinge,
 Ende sijn leen van hem ontfinge,
 Also hi sculdich te doen waer,
840. Ende men wel wist openbaer
 Dat sijn vorders hadden geplogen,
 Die man waren des hertogen
 Van Brabant ende van Lothrike;
 Ofte neen, hi soude sekerlike
 Daer comen ende dwingen daertoe.
 Hi antwoerde den bode alsoe,
 Doen hi verstont alle sine tale:
 Hine dade niet een nootscale
 Om den hertoghe, no groot no cleene;
850. Noch en hielde van hem te leene
 Van sinen lande niet enen voet.
 Siet, ghi heren, nu sidi vroet
 Waerom u mijn heer ontboet,
 Die u allen, clein ende groet,
 Bidt, dat ghi hem raet, den hertoghe,

835. Ende ontboot, met grooter minnen, Die heer van Grimberghen, die ick u bekinne, Dat hy quaeme sonderlinge Te hem, ende sijn leen ontfinge Van hem, als hy schuldich waere Te doene, ende wel openbaere Wiste dat sijn voorders onghelogen Man hadden gheweest. — 843. Daer commen ende dwingense. — 846. Die heere van Grimberghe antwoerde doe, Doen hy hoorde des boden tale, Dat hy niet en dade een nootschale. — 853. Waeromme ghy wert ontboden hier. Nu bidt u mijn heere die hertoghe fier, Dat ghy hem hiertoe gevet raet, Hoe sy moge commen, dat verstaet, Tot synen rechte jegens hem; Want hyne weet, ick seker ben, Hier toe doen, no groot, no cleene, Het en sy by u alle gemeene. » Hier mede liet hy sine taele. Doen sprack die here van Diest, wet wale, Ende seyde: « Ghy heeren, verstaet my, My soude goet dincken, segge ick dy.

Hoe hi sijn recht houden moge ;
Want hi node enich dinc aengaet
En si bi uwen alder raet. »

Die here van Diest sprac die vortale :

860. « Ghi heren , ic soude raden wale ,
Dat mijn here ten keysere rede ,
Ende hem seyde die waerhede ,
Dat hi hadde ontboden boude
Van Grimbergen here Arnoude ,
Dat hi sijn leen quame ontfæen ,
Ghelije sijn voorders hadden gedaen ,
Van den heere van Brabant ;
Ende hi hem vertelde te hant
De antwoorde , die hy den bode gaf ,
870. Dat hy niet gawe een caf
Om sijn gebode , noch en dade ;
Ende dat hi dan den keyser bade ,
Dat hi hem holpe in sijn recht :
Hy waert sculdich te doene slecht ,
Want hi waer sijn overhere. »
Doen riep daer menich sere ,
Van hem die waren commen toe :
« Dat dunct ons goet dat men doe ,
Ende ooc eest die beste raet. »

863. Hoe hy ontboden hadde heer Aernoulde, Heere van Grimberghen, dat hy woude Van hem sijn leen komen ontfæen. — 866. Hebben ghedaen, Den heeren, die in Brabant waeren; Ende hy hem dan seyde daer naere. — 869. Gaff. — 870. Caff. — 871. Ghebot no en. — 872. Ende bade den keysere door ghenæde, Dat hyn hulpe. — 874. Want hy waere sculdich. — 875. Omdat hy waere. — 876. Menighe luyde ende seere Næ al dat daer was commen toe. — 879. Es die.

880. Die hertoge sprac, dat verstaet :
 « Ghi heren, dit sal ic aengaen
 Soe 't u allen dunct goet ghedaen,
 Ende porren derwaert morgen vroe. »
 Ende hier met sciet aldoe
 't Parlement ende dat ghedinge,
 Ende elc voer wech sonderlinge
 Danen dat hi was comen.
 Die hertoge heeft hernomen
 Ghenendelike sine vaert,
890. Ende voer ten keysere waert.
 Met scoene geselschap reet hi
 Also lange, dat seggic di,
 Dat hi quam in de stat van Aken.
 Daer dedi in waren saken
 Vraghen, waer hi ongelogen
 Den keyser soude vinden moghen.
 Men seide dat hi waer in de stat.
 Als die hertoge wiste dat,
 Ghinc hi, also ic u bediede,
900. Daer die keyser ende sijn liede
 Was in een scone sale,

880. Doen sprack die hertoghe. — 881. Ick sal 't geerne aengaen Tgene u allen. — 883. Ende porren derwaert morgent metten daege. » — 884. Hier met schiet, sonder saege, Dat parlement. — 886. Ende oock voer. — 887. Daerom dat hy. — 888. Commen. Die hertoghe Godevaert, hebbe ick vernomen, Hy ghereyde syne vaert, Ende voer daer nae ter. — 891. Met schoone gheselschap, segge ick dy, So lange reet hy, verstaet my. — 894. Daer dedy vraegen. — 896. Waer hy den keysere. — 897. Doen seyde men hem ongelogen, Dat hy daer waere in die stat; Doen die. — 899. Track hy daer die keysere was, Met syne ghesinde nae das, Daer hyne vant in sine sale, Met veele lieden, dat wet wale. Tierst dat hy.

Daer hi was ontfangen wale.

Ende t'ierst dat hi den keysere sach,

Boet hi hem goeden dach,

Ende seyde « Keyser, lieve heere,

God bewaere altoes u eere,

Ende behoede u ende u gesinde,

Dat ic hier nu by u vinde. »

Den keyser was sire komst blide;

910. Hy nam den hertoghe om syne side,

Ende groetene vrindelic weder :

Hy deden by hem sitten neder,

Ende vraechde hem, so hi yerst mochte

Wat nootsake datten uytbrochte?

Die hertoghe sprac : « Ic segget u , here,

Uwes raets heb ic te doene sere ;

Ene nootsake heeft my uytbrocht,

Dat ic u soude hebben gesocht

In Almaendi, en hadde ic u

920. Hier niet gevonden, heer keyser, nu;

Maer God wou't dat ic u hier vant. »

Doen verteldi hem te hant

Waeromme hy was comen daer;

Hy sprac : « Here, verstaet my claer,

904. Seyde hy : « Heere, goeden dach Geve u God ende S^e Marie, Ende daerto al het gheminde vrye, Dat ick in deser sale vinde. » Die keysere stont op met gheminde, Ende nam. — 911. Ende was syner compste herde blide, Ende groete ter hant wedere, Ende deden by hem sitten nedere. — 913. Ende vraechede hy hen wat hy t'Aken sochte, Ende wat oorbore hen uuyte brochte. — 916. Ick hebbe uws te doene sere, Daeromme comme ick hier ghevaeren; Ende soude u hebben ghesocht, te waeren, In Allemaingen, hadde ick u nu Hier niet vonden, dat segge u; Maer Godt woude dat ick u vant Dus wel te presente, by St Amant; Ende ick u seggen waerby Dat ick nu hier commen sy. Nu tsjaere.

Tjaren , doen ic hadde ontfaen
Mijn lant van u , ontboot ic saen
Alle die gene , groot ende cleene ,
Die goet hielden van my te leene ,
Ende van rechte waren mijn man ;

930. Een deel quammer doe , die van
My ontgingen leen ende goet.
Here , dat waren , des sijt vroet ,
Van Gaesbeke die heren beede ,
Van Edinghen , ende van Hoerne mede ,
Ende noch ander heren vry
Ontgingen goet ende lant van my ,
Also sy sculdich waren te doene.
Doen ontboet ic den here coene
Van Grimbergen , heere Arnoude ,
940. Dat hy sijn lant van rechter scoude
Van my houden soude te leene ,
Also sijn voorders algemeene
Van den mine hadden gehouden ,
Altoes , als sijt versoecken wouden ,
Ende dat hy tot my quame saen
Lant ende leen van my ontfaen ;

929. Ende mijn man van rechte waeren, Dat sy quaemen, sonder spaeren,
Ende van my ontgingen haer goet : Daer quaemen te my, des sijt vroet,
Beyde die heeren van Gaesbeke, Oock so quam daer sekerlicke Die heere
van Edingen, dat wet, Ende die heere van Hoerne met; Ende noch andere,
segge ick dy, Ende ontgingen haer goet van my. — 938. Hiernaë onthiet
ick den ruddere coene, Van Grimberghen mijn heere Aernoulde, Die sijn.
— 941. Van my oock haut te leene. — 943. Hebben 't van myne voorders
ghehouden. — 945. Dat hy sijn lant quaeme ontfaen, Ende sijn leen van
my saen, Ende beyde sijn soenen vry Ontboot ick te commene te my. « Ten
eersten dat hy.

- Ende beyde sine sonen vry
 Ontboet ic te comen sonder sy.
 Tierst dat hi den bode hoorde,
 950. Antwoerde hi, mit fellen woorde,
 « Hine dade dor mi elene no groot;
 Die manscap ware lange doot,
 Die syne voorders den minen daden :
 Hi ware oec also beraden,
 Dat hi lant noch leen
 Van mi en soude houden gheen;
 Hine soude anders hebben vernomen. »
 Siet, heer, dus ben ic hier comen,
 Ende segge u, dat ic geerne saghe
 960. Dat ghi my in desen daghe
 Eenighen goeden raet gaect,
 Daer ic by werde gelaect,
 Ende daer ic mijn recht behielde met;
 Ghi sijt sculdich te doen, dat wet,
 Die mijn gerechte here sijt. »
 Die keyser antwoerde toe ter tijt :
 « By Gode, hertoghe, dat weet wale,
 Dat ic u soude, sonder hale,
 Helpen, daer ghijs hadt te doene,
 970. Ende raden, heer hertoghe coene,

— 950. Sprack hy met eenen. — 951. Hine dade vor. — 955. Hine woude van my houden niet, No leen, no lant, wats ghesciet. — V. 959 en 960 *ontbr.* — 961. Ende name gratie dat ghy my gaect Raet, daer by ick woorde gelaect. — 964. Oock sidych. (L. : *sidijs.*) — 965. Want ghy mijn gherechtige heere sijt. » Die keysere verantwoerde tier tijt. — 969. Dat ghijs. — 970. Daer by wille ick u, heer hertoghe coene, Helpen jegen elcken man U recht behouden, op dat ick can, Ende met u varen in Brabant Om te siene, sy u

- U recht tegen elken man
Te behoudene voertan.
Ic wille met u in Brabant
Varen, ende besien te hant
Wie u veronrechten sal. »
Die hertoge sprac : « Dit trec ic al,
Ende ic wets u groten danc. »
Die keyser dede eer yet lanck
Ghereiden al te siere vaert,
980. Ende voer te Brabant waert,
Ende mijn here die hertoge vry.
Tot Bruessel quamen sy
Ghevaren in de goede stat,
Daer die keyser ontsaen was bat
Van den hertoge ende sine man
Dan ic u wel gheseggen can.
Des anderdaeghs reet vroe
Die keyser te Hafflighem toe,
Daer hi hem dede te gemake.
990. Hi riep tot hem, in ware sake,
Enen ridder die Coenraet hiet,
Ende sprac : « Vaert, ende let niet,
Te Grimbergen ane here Arnoude,
Ende segt den ridder boude

becant, Wy (L. : *wie*) u veronrechten sal nu. » Die hertoghe antwoorde, segge ick u, Ende seyde : « Heere, hebt grooten danck. » Doen dede bereyden eer yet lanck Die keyser syne vaert. — 981. Ende met hem. — 982. Tot Brusselle so. — 987. 's Anderdaechs voer wech doe. — 990. Doen riep hy tot. — 992. Ende hiet hem dat hy en lette niet, Maer dat hy voere te Grimberghen, Ende dat hy seyde, sonder verberghen, Heer Aernoult, den heere van daer, Dat hy quaeme tot hem voorwaer, Jegens hem spreken, ofte den een.

Dat hi come te my , ochte di een
Van sinen sonen van den tween ,
Ic begeerse te spreken seere. »
Heer Coenraet sprac : « Ie sal 't doen , here ,
U boetscap wort gedaen wale. »

1000. Ende hy ging na dese tale
Ten stalle , daer hi sijn peert vant ,
Daer hi op sat te hant ,
Ende voer te Grimberghen waert ,
Dair hi mochte , de cortste vaert ,
Ende quam recht ten etene daer.
Mijn heere Arnout , weet voorwaer ,
Was gheseten ten etene doe ;
Want hy at wel gherne vroe.
Sijn sonen saten nevens heme ,
1010. Ende vier ridders , als ic 't verneme ,
Die van sinen gesinde waren.
Heer Coenraet quam gevaren ;
Voer die borch bette hi neder ,
Ende ginc in die sale weder ,
Daer geseten was heer Arnout ,
Ende sprac die ridder stout :
« Die moedere Gods , Sinte Marie ,
Segene ende benedie

997. Want hy begeerdese te. — 998. • Ick sal , heere , U bodscap doen herde wale. » Ende ginck van daer met dier taele. 1002. Ende hy satter ope al te hant. — 1004. Al dat hy mochte ende onghespaert. — 1008. Herde gerne. — 1009. Neven hem , Ende noch vier andre , ick seker ben. — 1011. Rudderen van synen ghesinde ; Ende heer Coenraet quam , als ick vinde , Voor die borch , ende beete nedere. — 1013. Daer heer Aernoult was gheseten , Ende sprack luyde , doe ick u weten : « Die moedere. — 1018. Ghebenedie.

- Heer Arnoude ende syne ghesinde ,
1020. Die ic hier ten eten vinde ,
Ende laet u allen becomen wale. »
Heer Arnout sprac met soeter tale :
« Dat lone u Sinte Marien kint ,
Comt eten ende veynst u twint ,
Ende dan segt wat ghy begeert. »
Doen antwoorde die ridder weert ,
Mijn heer Coenraet , ende seide : « Here ,
Ic mach eten min no mere ,
Hebt grooten danc , en verstaet my
1030. Waeromme ic hier commen sy :
Te Haffligem is commen nu
Mijn heer die keyser , dat seg ic u ,
Van Almaendien , die u ontbiet
Dat ghi en wilt laten niet
Ghi en compt hem te spraken ,
Ende hebdi eenige noetsaken ,
So sent daer enen der sonen dijn. »
Doe antwoorde die ridder fijn

1021. Ende laet u becommen wale. » Heer Aernoult antwoorde , sonder hale. — 1024. Compt sitten eten. — 1025. Ende dat segt dat gy. — 1028. Nu machs doen. — 1029. Danck my verstaet my. — 1032. Mijn heere den keysere , segge ick u , Van Alemaingen , in waeren dingen , Ende doet bidden sonderlinge By my , dat ghy wilt commen daer Omme synen wille , want voorwaer Hy moet u spreken , was gheschiet , Ende en sidijs van staeden niet , So sent den eenen van uwen sonen , Des bidt hy u , ende doet vernoenen. » Mijn heere Aernoult antwoorde saen : « 's Keyzers wille soude ick bestaen Te doene , dat hem lieff waere ; Ick sal senden myne sonen daere Alle beyde , want ick qualicke Mach in desen tide sekerlijcke Vaeren of ryden achter lande. » Heer Conraert antwoorde te hande : « Here , het sal hem ghenougen wel ; By uwen oorloff , begerdi yet el ? » Heer Aernoult seyde : « Neen ick , heere , Maer groet my den keysere seere. » Heer Coenraert seyde : « Ick sal 't doen. » Doen beval te Gode dien baroen.

- Van Grimbergen mijn heer Arnout :
1040. « Den keyser ben ic van herten hout,
Willecome moet hy ons sijn.
Ic sal daer senden de sonen mijn,
Want ic selve tesen tiden
Herde qualike mach riden,
Ende groet my den keyser sere. »
Heer Coenraet seyde : « Here
Het sel hem genoughen wel ;
Uwen oorlof, gheerdi iet el? » —
« Neine, sprac mijn her Arnout ;
1050. Dan ghi welvaren moet ter stout. » —
« God love u, » seide heer Coenraet.
Oorlof nam hi, dat verstaet,
Ane hem, die hi liet in de sale,
En trac wech met dezer tale.
Doe quam hi daer hi sijn pert vant,
Daer hi doe opsat te hant,
Ende voer te Hafligem toe ;
Als hi daer quam, beette hi doe :
Totten keyser datti doe ghine,
1060. Ende vertelde hem dese dinc.
Hi sprac : « U groet die here stout
Van Grimbergen, mijn heer Arnout,
Ende alle die ghene, die met u sijn,
Ende ontbiet u, keyser sijn,

1035. Alle die waeren in die saele, Endeschiet wech met dien taele, Ende quam daer hy sijn, peert liet. Doen sat hy op, ick liege u niet, Ende voer t'Affligem waert. Als hy daer quam beete hy ter vaert, Ende ghinck daer die keysere was, Dien hy seyde, sijt seker das : « Heere, u doet groeten heer Aernoult Van Grimberghen, die heere stout.

Dat hi al tot uwen gebode staet,
Ende hy sijn kinder, so ghi gheert,
Senden sal, heer keyser, tot u;
Maer selve en moechti niet comen nu,
Want hi riden niet en mach. »

1070. Die keyser sprac : « So hebs verdrach ;
Het ghenuecht my wel te waren. »
Hier met liet hi die tale varen.
Die bode ginc daer hi hadde te doen ,
Ende liet den keyser ende sijn baroen
Te gader bliven in die sale.

- Nu hoort dan voort mine tale
Van Grimbergen mijn heer Arnout ;
Hy sprac als een ridder stout ;
Tierst dat daer was gegheten ,
1080. Ter taflen , daer hi was geseten ,
Stont hy op , ende riep saen
Sijn twee sonen , sonder waen ,
Heer Wouter ende heer Geraerde ,
Ende sprac te hant als d'onvervaerde ,
Doen si vrageden wat hy ghebode.
Hy sprac : « Kynder, by Gode ,

1065. Dat hy alle staet t'uwen ghebode, Dat hy syne kinderen sal, by Gode, Beyde hier senden; want hyne mach niet Selve comen, wats gheschiet; Want hy vermach het ryden qualicke.» Doen antwoorde die keysere rijcke. — 1071. My herde wale. « Ende liet hier met die tale. — 1073. Hy hadde te doene. — 1074. Syne baroenen Te samen. — 1076. Myne taele Van den stauten man, heere Aernoulde, Die heere was met ghewoude Van Grimberghen, doen ick u weten. T'eerst dat hy hadde gheten, Ende die tafele was opghedaen. — 1082. Beyde syne sonen tot heme, Heer Woutere, als ick verneme, Ende mijn heere Geeraerde, Die tot hem quaemen met grooter waerden, Ende vragde. — 1086. Hy seyde : « Kinderen. — 1087. Ter vaert, Ende vaeren tot Afligem waert Ten keysere, ende hem vraegen daer Wat hy ons wille, overwaer, Dat hy ons onthoden haet.

- Ghy moet opsitten ongespaert ,
Ende varen ten keyser waert ,
Te Haffligem , ende vragen , wes hi nu
1090. T'ons weert wille , des bid ic u ,
Dat hy ons ontboden haet ,
Ende vernempt al sinen raet
Heymelic al stillekijn. »
Heer Wouter sprac : « Heer , het moet sijn ,
Morgen willen wy , sonder beyden ,
Ick ende mijn broeder derwaert reyden. »
Hier na ontboden sy sekerlike
Van Oyenbrugge heere Henrike ,
Ende heer Gerard Screyhane ;
1100. Synen broeder , ic wane ,
Die geheten was mijn heer Jan ,
Wort oic ontboden ; voirt an
Twee kynderen , die waren gebroeder
Eens vaders kynt , ende ere moeder ,
Mijns heren Arnout van Hombeke ;
D'een hiet Jan Waerbeke ,
Ridder goet , d'ander heer Arnout ,
Naer synen vader , den heere stout.

1092. Ende vernement synen raet; Dies bidde ick u, kinderen mijn.
« Heer Woulter seyde : » Heere, het sal sijn. — 1096. Morgent sullen
wy derwaert ryden. » Hier met schieden sy te dien tyde Van den vaedre,
sonder waen, Ende ontboden, doen ick u verstaen. — 1098. Hendricke,
Ende heer Geeraerde sekerlijke Screyhane ende Jan, synen broedere. Oock
ontboden sy, sijts vroedere Twee stoutte rudders, ghebroeders bede, Die
kinderen waeren, als men my seyde, Mijn (L. : mijns) heeren Aernouts
van Hombeke; Die eene hiet heer Jan, als ick spreke, Die oudste hiet heer
Arnoult. — 1108. Vaedre.

- Aldaer was ontboden nu
1110. Mijn heer Simon, dat seg ic u,
Die men hiet Van den Male ;
Dese ses ridders, wet wale,
Als si die bootscap vernamen
Tot Grimberghen dat sy quamen.
Die heren gingen aenstonden
Daer sy mijn heer Wouter vonden,
Ende synen broeder, heer Geraerde,
Ende vraechden hem ter vaerde
Wat sy begerende waren.
1120. Doen antwoorde, sonder sparen,
Mijn heer Arnout, ende seide : « Ghi
Heeren, het heeft ontboden mi
Van Almangien die keysere milde,
Dat hi my spreken wilde,
Of mijn kynderen te samen,
Ende dat wy tot hem quamen,
Ende wijs en lieten niet ;
Wi saghen gerne, of dat gy 't riet,
Dat ghy daer met woude varen,
1130. Ende vernaemt, sonder sparen,

1109. Daer so was. — 1110. Een stout ruddere, seggick u, Mijn heere Simoen Van den Maele. — 1112. Rudderren. — 1113. Quamen als sy den bode hoorden. — 1114. Met corten worden, Ende gingen daer sy den here vonden, Mijn heere Woultre ten dien stonden. — 1117. Geraertde. — 1118. Met grooter waerde. — 1119. Waeren. — 1120. Spaeren, Mijn heere Woutre, ende seyde : « Ghy heeren, Ick laete u seggen ons heeft met heeren Van Alemangien. — 1124. Onthoden dat hy ons. — 1123. Ende dat wijs achtere en lieten niet. Nu saegen wy gerne, oft ghy ons riet, Dat ghy daer mede voert alle stille. — 1130. Ende vernaempt des keyzers raet.»

Des keyzers wille ende sinen ract. »
 Doen antwoorde, dat verstaet,
 Van Oyenbrugge heer Henric;
 Hy sprac : « Here, sekerlic,
 T'uwen ghebode so sijn wy :
 Waer ghy wilt, verstaet my,
 Daer selen wy vaeren geerne;
 Dies en staet ons niet te ontbeerne. »
 Heer Wouter seide : « Des hebbe danc. »

1140. Hier met sciedense, sonder dwanc,
 Ende gingen te rusten na dien
 Tot 's morgens dat men mocht sien
 Ten venstren den sconen dach.
 Elc stont op so hy yerst mach
 Voor anderen, fier ende stout,
 Ende doen heer Wouter Berthout
 Ende sijn broedere greeet waren,
 Ontboden sy, al sonder sparen,
 Die gesellen al te samen,
 1150. Die ic u noemde by namen,

1133. Hendrickse coene, Ende seyde : « Heere, t'uwen doene Ende.
 — 1137. Vaeren met u daer willen wy seer geerne, Want des en staet ons
 niet te werne. » — 1139. Heer Woulter seyde : « Des hebt danck. » Hier
 met scheidense, sonder wanc. — 1141. Al te gadere ter rusten Tot sijn
 gaen (l. *sy sagen*), dat men mochte tasten, Den schoonen dach ter veinsteren
 schinen. Daer stonden sy op met cleender pynen Alle gaedere die rud-
 deren stout. — 1147. Waeren ghereet Doen onthoden sy saen, God weet.
 — 1149. Alle. — 1150. Die ick u noemde by haeren naemen, Dat sy
 quaemen, sy wouden vaeren : Heer Willeme, die borchgraeve Van der
 Thonen, by Sinte Bave, Die stout ruddere was ende vry, Die gerne quam,
 des segge ic dy, Ende die anderen rudderen mede. Oock so quaemen daer
 dier stede Die knaepen ende die knechten met, Die mede souden vaeren,
 dat wet. Doen sy waeren vergadert al, Saten (*si*) op, sonder gheschal, Ende
 reden t'Affligem waert.

- Die met hem soudē varen.
 Sy ontboden, sonder sparen,
 Heer Willemme, den borchgrave,
 Dair ic u mach seggen ave,
 Van der Thomen den ridder vry.
 Haestelic so quam hy,
 Ende die ander ridder mede.
 Oec so quamen daer ter stede
 Knapen, knechten, die met eren
1160. Varen soudē mitten heren;
 Ende doen sy vergadert waren,
 Satense op, sonder sparen,
 Ende reden te Haffligem waert.
 Soe lange waren si op de vaert
 Dat si voere den cloester quamen,
 Daer si beeten alle te samen.
 Die peerden namen die garsoene.
 Doen ginc heer Wouter, die coene,
 Ende sijn broeder, die hem was by,
1170. Met haren geselscape vry
 In den cloester, daer sy vonden
 Den keysere te dien stonden
 Met menighen man in de sale,
 Daer sy ontfaen waren wale.

1164. Al dat sy mochten onghespaert, Ende alsy vore den cloestere quaemen, Beeten sy alle gader te samen, Ende gaven die peerden den gaertsoene. — 1168. Wouter. — 1169. Die ruddere vry, Met haeren gheselschap, segge ick dy. — 1171. Cloostere. — 1172. Ter selver stonden. — 1173. In sijn saele; Ende alsy quaemen, Dat wet wale, Voor den keysere, so boog met dien Mijn heere Woultre op syne knyen, Ende heer Geeraert, sijn broedere mede, Ende alle d'andere, dat's waerhede,

Vore den keyser boech mettien
 Mijn heer Wouter op sijn knien ,
 Ende sijn broeder, heer Gceraert,
 Ende alle d'andre heren waert,
 Die met hem comen waren.

1180. Heer Wouter sprac, sonder sparen :
 « Die selve God, die een werf
 Doer ons aen den cruce sterf
 Om de misdaet van den sondere,
 Hy moet den keyser, minen here,
 Behoeden ende al sijn gesinde,
 Dat ic hier nu met hem vinde. »
 Die keyser sprac : « Dat lone u God,
 Die over al hevet gebot,
 Ende sijt ooc groot willecomme ,
1190. Ghi, en u geselschap vrome. »
 Doen nam hine metter hant,
 Ende deden opstaen ter hant,
 Ende al dat geselschap sijn.
 Hy dede by hem den ridder fijn
 Sitten met snelre vaerde,
 Ende sinen broeder Geraerde.

die daer met hem commen waeren doen. Doen sprack heer Woutre, sonder spaeren. — 1181. Eenen waerff Omme ons aen den cruce starff Ende die misdaet van den sonden, Moete den keysere t'allen stonden Behoeden, ende syne ghesinde, Die ick nu hier sie ende vinde. » Die keysere seyde : « Dat loone u God. — 1188. Heeft. — 1190. Ghy ende alle uwe rudderren vrome. » — 1191. Byder hant. — 1193. Ende al sijn gheselschap met. Daer nae dedi heeren Wouteren, dat wet, Neven hem sitten ende heer Gheeraerde, Synen broedere, met grooter waerden. D'ander heeren, weet wel dat, Die daer waeren, daden ter stat Die daer van Grimberghen quaemen By hem sitten oock te saemen, Ende spraken veele onderlinge Van veele messelicke dingen, Daertoe van wapenen ende van minnen, Alsoo hen ruerde het herte.

- D'ander ridderen, die daer quamen,
Ginghen by een sitten te samen;
Van herde misseliken dinghen
1200. Spraken si daer onderlinghen,
Van wapenen ende oic van minnen,
Also hem 't herte ruerde binnen,
Ende corten daer mit haren tijt.
Mer heer Wouter, des seker sijt,
Die daer sat mitten keyser milde,
Het was anders dan hi wilde;
Want hy begeerde lude ende stille
Te weten des keyzers wille,
Waeromme hise ontboet aldaer.
1210. Ten keyser sprac hi, sonder vaer :
« Here, en stont u niet t'ontbeerne,
So soudic weeten herde geerne
Waeromme ghi ontboden
Ons hebt met uwen boden,
Ende wat ghy t'onswaert begeerende sijt. »
Die keyser sprac ter selver tijt :
« Bi Gode, ghi heren, ic segge u,
Op dat ghy 't wilt weten nu

1203. Mede haeren. — 1204. Maer mijn heere Woutre. — 1208. By den keyser. — 1206. Dat hi wilde. — 1207. Die ruddere vry Te wetene wat keyzers wille sy, Daer hine om hadde ontboden daer, Ende sprack den keyser openbaer : « Heere, seyt hy, oft ghy ghebiet Ick wiste gerne, was ghesiet, Waerom dat ghy my hebt ontboden Ende mynen broedere. — 1216. Die keyser antwoorde ter selver tijt : « By Gode, ghy heeren, ick segt u, Op dat ghy wilt weten nu; Hier es die hertoghe van Brabant, Mijn heere Godevaert, sy u becant, Die hem van u beclaget sere, Dat ghy hem doet groote onheere, Dat hem sere leget in de hooge. Met hadde ontboden die (l. dien) hertoghe Uwen vaedere, deser ander wyle, Met eenen bode, sonder gyle.

Wes si, 't si u becant :

1220. Hertoge Godevaert van Brabant,
 Die hem beclagende is algader
 Van u ende van uwen vader,
 Die hem ontboet bi boden toen
 Dat hi hem quame manscap doen,
 Also uw vorders hebben geploghen
 Te doen manscap den hertogen
 Van Brabant oit ende ie,
 Ende wilt dat, also ic lie,
 Betonen wale, eest te doene,
1230. Met ridderen ofte met baroene.
 Also u vader die bootscap vernam,
 Die u van den hertoge quam,
 Antwoerde hi onweerdelike,
 Ende sprac : « metten hertoge rike
 En hadde min te doene als niet ;
 Oic en dede , wats gesciet,
 Dore hem een quade not ; »
 Ende hilt met hem sijn spot,
 Dat hi hem des ghewaghen dorste,
1240. Ende bad den bode, sonder vorste,
 Dat te seggen den hertoge boude ;
 Die antwoerde dat hy 't doen soude ,

1224. Dat hy quaeme by lievere lade Te Brusselle, Ende hem manscap dade, Ghelijck hy schuldich te doen waere, Want hy segt dat openbaere, Dat u voorders hebben gbeploghen Manschap te doene den hertoghen van Brabant oyent ende ye, Ende wilt dat by S^{ie} Marie Wel betoonen. — 1230. Rudderden. — 1231. Doen u vaedere die bodscap vernam, Die daer. — 1233. Antwoerde hy den bode onwerlike, Ende seyde : « met den hertoghe rijke En haddi niet te doene van eenen sade, No dat hy oock dor hen niet en dade, Noch en liete niet een not », Ende hielt seere met synen spot. — 1239. Dies. — 1241. Dat hy den hertoghe dit seggen woude. Die bode seyde dat hy

- Ende seide den hertoge onverholen
De bootscap, die hem was bevolen,
Gheliker wijs, klein ende groet,
Dat se hem u vader ontboet.
Ende als die hertoge verstoet,
Wert hi gram in synen moet;
Mer hine wouts nits daer toe doen
1250. En ware bi rade van sine baroen,
Die hi al te hant ontboet.
Men vertelde hem, klein ende groet,
D'antwoorde van uwen vader.
Doen riedense hem alle gader
Dat hi met haeste tot mi rede,
Ende vertelde my die waerhede
Van hem na den voere;
Dus quam hy te my om dese orboere
Al tot Aken in de stad,
1260. Daer hi mi vant, ende seyde my, dat
Hy my bade om goeden raet,
Ende om hulpe, dat verstaet,

soude, Ende quam ten hertoghe ende seyde hem Alle die woorden meer no min, Die hem u vaedere hadde bevolen Voort te seggen, sonder dolen, Ghe-lijckerwijs dat ick se u Hier hebbe vertroocken nu. Doen die hertoghe den bode verstoet. — 1248. Erre. — 1249. Nochtans woudire niet toe doen, Ten waere by raede syne baroen, Die hy alle ter hant ontboodt, Ende hem vertelde klein ende groot. — 1253. Vaedere. — 1254. Doen rieden hem syne baroenen allegaedere Dat hy met haesten. — 1256. Ende mi vertelde al die waerhede Van hem beyden van voren van nae, Dat hy dede, als ick verstaet, Ende quam mi soucken te Aken in de stat. — 1260. Dat segge ick u dat, Ende vertelde mi groote ende smal Dat ick u hebbe gheseyt al, Ende noch meer, dat verstaet. Daer nae bad hy mi om raet. — 1262. Als synen heere, Dat ick hem hulpe behouden die eere, Die te Brabant behoorde toe. Ick antwoorde hem weder doe : Ick soude hem gerne sijn recht Helpen houden, dit wiste slecht Daer hy redenen toe mochte toonen.

- Alse sinen gerechten here,
Ende dat icken hilde in de ere.
Ic holpe hem gherne, seidic doe,
Haddire enighe redene toe,
Die hi wel mochte betonen.
Siet, ghi heren, om dit becronen
Ben ic comen te deser stat,
1270. Ende ontboot u, om dat
Ic hoopte, dat ic soude
Dit so bewaren, om dat men woude,
Dat ghi goede gevriende sout bliven,
Vortwert meer niet soudet kiven,
Ende woude hooren uwen raet. »
Doe antwoorde, dat verstaet,
Mijn here Wouter Berthout,
Ende seide : « Mijn here Keyser stout,
Dese redene en es u
1280. Niet te rechte geseit nu,
Noch die waerheit laten verstaen ;
Doch was 't waer, sonder waen,
Dat van Brabant de hertoge rike,
Ende oic mede van Lotrike,
Sinen bode met ghenende
Tot ane minen vader sende ;

1268. Betoonen. — 1269. Ben ick comen ter. — 1270. Omme dat Dat ick hoopte. — 1272. Dit bewaeren op zijnen woude. — 1273. Ghevrienden. — 1274. Voorwaert meer ende sonder kiven. — 1277. Mijn here. — 1278. Ende seyde : « Heer keysere stout, Die redene die en es uu Niet al te rechte gheseyt nu, Noch oock die waerheyt weten laeten ; Dat segge ick u by caritacten, Ende sal u die waerheyt seggen Allemale, sonder omleggen. Het was waer, die hertoghe rijcke van Brabant ende van Lotrijcke Mi (l. *Hi*) hadde eenen bode ghesint Tot mynen vaedere, sy u bekint.

- Die hem seide dat hi quame saen
Tot Bruessel sijn leen ontfæen
Van den hertoge van Lothrike ,
1290. Oft hi soude eyntelike
Met crachte comen in mijn lant ,
Ende stichten roof ende brant ,
Ende sout al slachten in den gront.
Als mijn vader dat verstont ,
Dat hy sijn goet soude werren ,
Hine worde sijn man , sonder merren ,
Den ghenen , dies noit en bestoet ,
Wert hi erre in sinen moet ,
Ende troc groote onweerde in ,
1300. Ende hi seide : « « Hy hielde meer no min
Van hem leen , te ghenen kere ,
Noch en soude nemmermere. » »
Hier met sciet die bode doe ,
Ende reet te Bruessel toe.
Oec en is niemant die leeft ,
Die in hondert jaer gesien heeft ,

1287. Quaeme. — 1288. Te Brusselle sijn leen van hem ontfæen Sonder beyden emmer entelijcken, Oft neen, hy soude sekerlijcken. — 1291. Commen in sijn. — 1292. Roof. — 1293. Worpen. — 1294. Doen mijn heer vaedre dat verstont, Dat men soude sijn goet verberren. — 1296. Hine worde man. — 1298. Wert hy. — 1299. Ende tracker grooter onwerde in; Ende seyde: Hy en wilde meer no min Van den hertoghe goet noch eere. — 1303. Ende hy den hertoghe seyde alsoe. Hiermede scheyde die bode doe, Ende voer weder te Brussel waert; Maer verstaet dat, heer keysere waert, Dat mijn heer vaedre oyent anders en seyde, Ende dat al es onwaerheyde, Dat men u anders gheseyt heeft. Oock en es nietmant, die nu leeft, Ofte leefde in twee hondert iaeren, Dat hy sal connen geseggen ter waeren Dat hy ye sach houden lant Den heere van Grimberghen in hant.

- Ochte die leefde in twee hondert jaren ,
Dat hi seggen mochte te waren ,
Dat hi van den heren van Grimbergen geen
1310. Noyt sach houden lant oft leen
Van den hertoghe van Lothrike ,
Ochte van Brabant gelike ;
Ende dese hertoge , dat seg ic u ,
En vermanet ons noyt , dan nu
Sinder dat hi , sijt's gewes ,
Hertoge van Lothrike worden es ,
Ende hem ghewassen es sijn goet.
Heer , sijt des seker ende vroet ,
Wine willen niet om sijn heerscappie
1320. Iet gemindert worden daer bie ,
Noch doen , des wi noit en daden ;
Wie souden eer ghenieten de scaden ,
Die ons allen te na soude gaen. »
Doen antwoorde de keyser saen ;
Hi sprac : « Wouter , wat mocht deren ,
Dat u vader worde des heren
Tshertogen man , te midts dat hy
Hem hilde van eygendomme vry ,

1311. Lotrijcke. — 1312. Ofte van Brabant diesghelijcke. Dese selve hertoghe , dat segge ick u , En vermanent ons noit dan nu , Sint dat hy hertoghe worden es Van Lotrijcke , des sijt gewes. — 1318. Heere , oock maeck ick u vroet Dat wy om syne heerscappie Niene willen sin ghemindert. — 1321. Noch van dies wy. — 1322. Wy souden eer ghenieten der schaden. — 1323. Nae. — 1324. Die keyser. — 1325. Ende seyde : « Heer Wouter , wat mocht u derren , Dat u vaedere wordt , sonder scheeren , Des hertoghen man , te midts dat hi. — 1328. Vri , Ende hem beterde sijn leen , Ende sijn heerscip oock ghemeen. Heer Woultre antwoorde , sonder spel , Ende seyde : « Heere , ick weet dat wel , Dat dat mijn vaedere.

- Ende hi hem beterde gemeen
1330. Sijn heerscap ende oic sijn leen? »
Heer Wouter sprac : « O keyser, here,
Ic weets wel om mijn ere,
Dat mijn vader dat niet doen en soude
Om een tonne vol van goude;
Want so oneerdi hem al op,
Ende men sou seggen, sonder scop,
Overal by caritaten,
Het dade bedwanc, hine dorst laten.
Men mochte dan met hem wel spot
1340. Maken, end houden over sot. »
Die keyser sprac : « Dat soude niet sijn;
Want vele liede vorwaer sijn,
Die seggen, dat u vorders plaghen
Haer goet te houden, in oude daghen,
Van den hertoge van Lotrike,
Ende van Brabant dies gelike :
Oec en waer't hem geene onere;
Want het hout menich here,
Die groet, mechtich es ende rijcke,
1350. Van enen anderen sekerlyke.

1334. Omme eene. — 1335. Onneerde. — 1336. Ende elcken manlick souder sijn scop Met houden, met seggen by caritaeten: Het dade bedwanc, hyne dorste niet laeten. Die keyser antwoorde ghereede : « En soude niet, by myne waerhede; Want veele lieden willen weeten dat, Dat u vorders hebben oyt ghehat Haer goet ghehouden van den hertoghen Van Lotrijcke, ende onghelogen Oock. — 1348. Groot heere Sijn goet van enen anderen man, Daerom doet dit voor mi dan, Ende legget te vooren uwen vaedere, Ende hoort synen wille allegaedere; Oock so biddes hem met, Dat hy doen wille, dat wet, Ofte blives in mynen wille; Ick sal soe doen luyde.

Doet dan dit my algader,
Ende biddet oic uwen vader,
Dat hi blive te minen wille;
Ic sal' so doen lude ende stille
Dat's uwer geen sal berouwen;
Dat wet wel in goeder trouwen. » —
« Here, sprac her Wouter weder,
Noch doere hoghe, noch doer neder
En doet mijn vader, ic weet te voren. »

1360. Die keyser sprac : « Doch moechdi horen
Sinen wille, ic bid u,
Eer ghijs my meer weret nu;
Laet my sijn antwoorde weten. »
Doen sprac die ridder vermeten,
Heer Wouter sprac : « Sint gy 't so seere
Begheert te weten, heere,
Soe sel ic 't hem te voren leggen
Van uwen wegghen, ende segghen,
Ende hierop met staden

1370. Met sinen lieden laten beraden,
Ende met sinen magghen mede,
Sonder enighe haestelichede. »

1355. Dat's waer geen en. — 1356. Dat segge ick u. — 1357. Mijn heere Woultre sprack doen weder : « Mijn vaedere en daet vor hooge no nedre Noch voor geen dinck, ick weet te voren. » Doen seyde die keyser : « Wilt toch hooren synen wille, dies bidde ick u Eer ghy mi meer vertart nu, Ende laet mi weten d'antwoorde van hem. » Doen seyde hy weder, ick seker ben, Mijn heere Woutre ten keyser : « Heere, Scinckt dat ghy begert so seere, Ick sal 't hem gerne. — 1368. Ende van uwen weghe. — 1369. Ende hem te beraedene hier op Met synen lieden, sonder scop. — 1371. Synen maegen. — 1372. Dat segge ick u ter waerhede. Hier nae naemen sy beyde oorloff Aen den keyser in dat hoff.

- Hier na namen sy orlof
Aen den here in dat hof,
Ende sijn beide opghestaen :
« Ghi heren, sprac die keyser saen ,
God moet u allen geleiden ;
My es leet , dat ghi wilt sceiden
Dus haestelic en dus saen ;
1380. Ghi en wert niet bat ontfaen ,
Ghi ende u geselschap te gader.
Groet my sere heer Arnout , u vader,
Dies bid ic u beide seere. »
Heer Gherart sprac : « Wi selen , heere. »
Te Gode bevalen sine hier naer,
Ende scieden uten clooster daer ;
Heur geselschap volgde mede.
Toen quamen si ter stede
Daer si heur peerden gelaten
1390. Hadden , daer sy op saten ,
Ende voeren te Grimberghen weert ,
Wat sy mochten ongespeert ,
Daer si vore den eten quamen ,
Ende beeten alle te samen

1375. Beyde. — 1376. Doen antwoorde die keysere saen : « Ghy heeren, God moet u gheleyden, My es leet dat ghy so saen wilt scheyden Uyt mynen hove beyde gaedere; Groet mijn heer Aernout, uwen vaedere, Dies bidde ick u herde seere. » Geeraert seyde : « Wy sullen , heere. » Ende bevalen te Gode saen. So dede heer Woultre, sonder waen, Ende alle die ghene, die waeren daer, Ende ginnen uyten cloostere daer nae. Hem volgde haer gheselschap mede. Dus so quaemen. — 1389. Daer sy haere peerden hadden ghelaeten, Ende saeten op, by caritaten. — 1391. Waert. — 1392. Onghespaert. — 1393. So dat sy daer voor den eenen quaemen. Doen beeten sy alle te saemen Voor die borcht, beneden der saelen, Ende die knaepen.

- Voer den borch , beneden der sale ,
Ende die knapen , dat weet wale ,
Leiden die peerden in den stalle.
Daer na ginghen die heren alle
In de sale , daer se tien stonden
1400. Mijn heer Arnoude in vonden
Op een banc sitten allene.
Die heren groeten gemene ,
Ende seiden : « God , die 't wel doen mach ,
Hi ghive u goeden dach. »
Heer Arnout , die stoute here ,
Hi stont op met snellen kere ,
Ende hietse willecommen sijn.
Doen sprac hi ten ridder sijn :
« Hebdi den keyser yet gesien ,
1410. Oft gesproken? » Doen sprac mettien
Heer Wouter Berthout , sijn sone ,
Die alder doget was gewone ,
Van herten edel ende vry :
« By Gode , here , ja wy ,
Te Afflighem , daer hy was ,
Met menighen man , sijt seker das ,
Ende doet u groeten herde seere.
Oec seide ons die keyser , mijn heere ,

1398. Nae gingen. — 1399. In die saele , daer sy vonden Mijne heere Aernout , tyen stonden , Op eene banck sittende alleene. Doen groeten die ruddren algemeene En seyden : « God , die 't al vermach , die moet u geven. — 1403. Stoute heere. — 1406. Keere. — 1408. Daernaeyde hy ten rudderen sijn : « Hebdi den keyser yet gesien Ofte ghesproken? » Doen antwoorde met dien Mijne heere Woultre Bertout , sijn sone , Die alre deucht was ghewoene , Ende van herten edele ende vry. Ende seyde. — 1418. Oock.... keyser.

- Dat hem die hertoge over u
1420. Herde sere geclaget hadde nu,
Dat ghi van hem groot noch cleene
En wout houden goet te leene,
Noch wout manscap doen te ghere tijt.
Doe antwoorde ic, des seker sijt :
« Ghene onse vorders en hielden lant
Van den hertoge van Brabant,
Dat wy 't wisten, in hondert jaren,
Oft in twee hondert te waren,
Noch by nyemants tyde mede. »
1450. Doe bat hi ons te dier stede,
Dat wy worden tshertogen man :
Hi soude ons voert an
Ons goet meerderen alsoe
Dat wijs wesen souden vroe,
Ende wy ons hierop berieden,
Met ons ende met onsen lieden,
Ende met onsen magen mede.
Ende ic antwoorde daer ter stede :
« Wy soudens ons met u bespreken,
1440. Ende met onsen vrienden gemeenleken,

1419. Dat die hertoghe metten Baerde, Mijn heere Godevaert met grooten onweerde Hem hadde gheclaecht over u, Dat ghy hem wout onthouden nu Sijn manschap van uwen leene, Ende ghy voor hem groot no cleene En wout doen ter geender tijt. » Doen antwoorden (wi) hem, des sekens zijt, Dat nie ons vorders. — 1426. Van den heeren. — 1427. Dat wy wisten. — 1428. Ende oock in twee hondert ten waere. — 1429. Nietmans. — 1430. Doen bat hi ons Ter selver stede, Hoe goet dat waere dat ghy man Wordt des hertoghen, ende wy met aen : Hy soude ons goet doen meeren soe, Dat wijs soudens wesen vroe. — 1436. Met onsen vrienden. — 1438. Tyer stede, Wy soudens u gerne spreken aene Ende vergaederen oock ick wane Onsen vrienden ende hooren haeren raet.

Ende hoeren uwer aller raet. » »
Hier met scieden wy, dat verstaet,
Van den keyser, ende sijn comen,
Ende hebt onsen raet vernomen.
Hoe ghijs beraden sijt, segt nu,
Ende welc die antwoerde es van u. »

Doe antwoerde onberaden
Her Aernout met goeden staden,
Die van Grimbergen was here :

1450. « My dochte goet, sem mijn ere !
Dat wy ontboden ridderen, enapen,
Ende vertelden den geselscape
Dat wy nu hebben verstaen ;
Ende laet ons horen, sonder waen,
Welc haer raet hier op sal sijn.
Riet indien, vrinden mijn,
Dat ghi en wilt nimmer niet
Dat ic wille houden yet
Van den hertoge leen of goet,
1460. Dat ic't vernemen mach, des sijt vroet. »
Doen sprac van Oyenbrugge heer Henric :
« Desen raet is goet sekerlic ;

1442. Schieden. — 1443. Sijn commen Met dese nieu maeren, die ghy vernomen hebt van ons, des sekens sijt, (*Ontbr. 1 v.*). Hoe dat ghy beraeden sijt nu, Ende welc es die antwoerde van u. » Doen antwoerde omberaden Mijne heere Aernout, met staden. — 1430. Ende seyde : « Mi docht goet, by mijnder eere, Dat wy ontboden ruddren ende knaepen, Ende seyden hem van desen saeken, Die ick hier nu hebbe verstaen, Ende laet ons hooren, dat 's wel ghedaen. — 1433. Hier aff. — 1436. Met mi dien ghy, myne vrienden min, Dat ghy moget mercken yet Dat ick wille, wats gheschiet, Van den hertoghe houden mijn goet, In 't verweeren mach, sijt's vroet.

Oec raet ic wel dat ghy hier
Ontbiet alle u ridderen fier,
Ende de sciltcnapen van den lande. » —
« Dat wil ic doen al te hande. »
Heer Arnout ontboet, tier stede,
Ridderen ende cnapen mede,
Dat si quamen haesteleken

1470. Te Grimbergen : hi woudese spreken.

Ridderen, cnapen quamen dare,
Doen sy hoorden die niemare.
Sy bereyden hem ongespeert
Ende voeren te Grimbergen weert
Al dat mochten, dat seg ic u,
Ridderen ende cnapen nu,
Ende menich man, die over een
Van heer Arnoude hielt leen.

Oec sant hy om syne naeste mage

1480. Dat si quamen, te sinen daghe,
Te Grimbergen, daer si oic quamen,
Doen si die bootscap vernamen.

1463. Ick raet oock wel. — 1464. Uwen rudders fier Ende schiltknaepen.
— 1467. Ende maken't hen cont ten hande. » — « Dit wille ick doen ; » heer
Aernout seyde. Doen ontboot hy, sonder beyden, Ruddren ende knaepen in
sijn lant Dat sy quamen al ter hant Te Grimberghen t'eenen daege : « Hy
woude spreken, sonder saege, Al gemeinelick ende sien Indien dat hem
mochte gheschien. » Doen in 't lant hoorden die nieu maeren Ruddren ende
knaepen hier ende daere, Bereyden sy hem ter vaert, Ende voeren alle te
Grimberghen waert Wat sy mochten, segge ick u. Daer quam menich ruddre
nu Ende menich man, die sijn leen van heer Aernoult hielden gemeen.
Oock sant hy alomme sijn mage Dat sy wouden te synen daege Te Grimberghen
alle commen, Die 't gerne daden, heb ick vernomen, Doen sy die
nieu maren verstonden, Wat sy mochten, segge ick u. Een deel wille icker
noemen nu By naeme ende by toename, Dergenen die te Grimberghen
quamen,

- Van die mijn heer Arnout ontboet,
 Doe quam daer een here groet :
 Van Vianden die greve daer quam,
 Met menighen man loofsam,
 Dier namen ic al niet en weet.
 Oic quam aldaer gereet
 Die vrome here van Breda ;
 1490. Hem volgden vier sonen na,
 Die vrome waren ende coene,
 Waer ridderscap yet was te doene,
 Ende met hem menich vrome man,
 Die ic ghenoomen niet en can.
 Die here van Assche, na mijn weten,
 Die heer Gheraert was geheten,
 Quam daer met gewout,
 Ende van Oyenbrugge mijn heer Arnout ;
 Henric, sijn sone, ende Godevaert
 1500. Screyhane, met twee broeders waert ;
 Heer Geraert hiet d'een, d'ander hiet Jan.
 Her Arnout oic, die edelman
 Van Hombeke, met sonen viere,
 Daer die twee af ridderen fiere

1483. Doen se mijn heere Aernoult ontboodt. Daer quam ghereden een heere groot, Van Vianden die stoute grave, Ende veele ruddren met hem ave. — 1487. Daer aff die naemen ick niet en weet ; Oock so quam daer, God weet. — 1490. Met vier sonen, als ick versta, Die alsoo vrome waren ende coene, Waer dat ridderscap. — 1493. Schoon man, Dien ick. — 1493. Daer quam die heere van Assche met, Heer Geeraert hy hiet, dat wet ; Daer quam van Oyenbrugge heer Aernoult, Ende Hendrick, sijn sone, die ruddre stout ; Daer quam heer Godevaert Screyhane, Ende beyde sijn sonen, ick wane, Mijn heer Geeraert ende heer Jan ; Ende oock quam daer heer Aernoult aen Van Hoembeke, ende syne sonen viere, Daer aff die twee rudders fiere

Waren; d'outste Arnout hiet,
D'ander heer Hendrick, in liege u niet;
Heer Willem Tant quam daer,
Ende mijn heer Willem, wet vorwaer,
Van der Thomen die borchgrave.

1310. Oec so quam er mede ave
Van Cobbenbosch heer Arnout,
Ende met hem een ridder stout,
Peter van Imple waert,
Ende van Beyghem heer Alaert,
Ende mijn her Seghere van den Male.
Oec quam daer sijn sone, wet wale,
Die by name hiet heer Simoen.
Oec quam daer een vroem baroen,
Van den Damme mijn heer Gautier;
1320. Ende daertoe een ridder fier,
Mijn heer Willem Van den Bogarde,
Die te Hombeke woonde, van arde.
Daer quam heer Jan Van Caelmont,
Ende her Henric Hoesten, sy u cont,
Ende her Paridaen van Eppingem.
Oec quam na hem

Waeren; d'ouste heer Aernout hiet. — 1307. Quam oock daer Ende heer Willem, dat is waer. — 1309. Thonnen. — 1310. Daer met aeve Van Cobbenbosch mijn heere Aernout. — 1313. Van Imple mijn heere Peetre, dat wet, Ende heer Alaert van Beygem met. — 1317. Die glicheeten was. — 1320. Daer quam oock een ruddre fier, Mijn heer Willem Van den Bogarde, Die te Hoembeke woonde, van aerde; Oock quam daer heer Jan Van Caelmont. — 1323. Ende van Oppeghem heer Paridaen. Oock quam daer, doe ick u verstaen.

- Her Paridaen van Massenhove ;
 Ende een ridder goet van love
 Mijn heer Geraert, heer van Ophem ,
 1330. Ende een goet ridder na hem ,
 Mijn heer Gerart van Herlaer.
 Doe quam een goet ridder daer,
 Van Liere mijn heer Geraert ,
 Ende noch menich ridder vermaert ,
 Die ic niet al en can genoemen ;
 Maer dese woenden ende waren coemen
 Uyten lande van Grimbergen ,
 Ende hadden, sonder verberghen ,
 Haer leen, haer goet van heer Arnoude
 1540. Van Grimbergen met gewoude ,
 Ende van sinen sonen beide.
 Dair quam oic, 't es waerheide ,
 Menich te Grimbergen binnen
 Van ridders arde, na mijn versinnen ,
 Die ic alle niet en can genoemen.
 Doen dese alle waren comen ,
 Ridderen, enapen, knechten, heren,
 Tot Grimbergen, met groter eren ,

1328. Oock quam daer een ruddre van love, Mijn heere Geeraert van Oppem. — 1330. Ende een ruddre, ick seker ben, Mijn heere Geeraert Van Herlaere. Oock so quam een rudder daer, Ende hiet van Liere heer Geeraert, Ende menich ander ruddre weert, Die ick niet ghenoomen en can ; Maer dese woonden, by S. Jan, In 't lant van Grimberghen, wet wel, Ende hielden, al sonder spel, Haer goet van mijn heere Aernoude, Heere van Grimberghen. — 1341. Beyde. — 1342. Oock, dat's waerheyde, Menich man. — 1344. Van rudders aerde, doe ick u kinnen, Die ick niet wel. — 1346. Ende doen. — 1347. Ruddren, knaepen, knechten ende heeren Te Grimberghen, met grooter ceren.

- Ende si alle vergadert waren ,
1550. Ginghen si henen , sonder sparen ,
Op eene plaetse groot ende wijt ,
Die by den clooster lach tier tijt ,
Daer heren doen woonden , na mijn weten ,
Die Regulieren waren geheten ,
Ende Gode dienden spade ende vroe.
Daer plach men te vergaderen doe ,
Wanneer men's hadde te doene ,
Ende mijn her Arnout , die coene ,
Parlementen woude of dingen
1560. Van grote saken sonderlingen.
Hier , teser stadt , vergaderde al ,
Ridderen , cnapen een groot getal ,
Ende selve mijn her Arnout met ,
Ende beyde syne sonen , dat wet ,
Ende sijn raet oic daer toe.
Als al was vergadert doe ,
Dat ten parlemente soude comen ,
Stont op , als ic heb vernomen ,
Mijn heer Wouter Berthout ;
1570. Sijn vader was heer Arnout ,
Van Grimberghen die here ;

1549. Ende sy al. — 1551. Schoone ende wijt. — 1552. Dier tijt, Daer heeren in woonden, doen ick weeten, Die Regulieren waeren gheheeten. — 1556. Ende daer men plach te. — 1557. Dat men's. — 1558. Ende mijn heere Aernout. — 1559. Parmenteren. — 1560. Van groote saecke sonderlinge. Te deser stede vergaederde nu al Ruddren, knaepen, groot ende smal. — 1563. Mijn heere Aernout. — 1565. Ende synen raet oock daer toe, Ende als 't al vergadert was doe. — 1567. Was comen, So stont op, heb ick. — 1569. Heere. — 1570. Vaedre. — 1571. Heere, Ende sprack luyde ende seere.

Hy sprac lude ende sere :

« Ghy heren , hebt danc algader
Dat ghy quaemt , als u mijn vader
Hier ontboet te desen daghe.

Oec eest recht , want ghi onse maghe

Sijt end onse vrienden met ;

Ghy sijt sculdich , dat wel wet ,

Te helpen in rade ende in dade ,

1580. Daer ons lachter of , oft seade

Gheschien mochte , ofte onrecht.

Nu es menich cnape ende knecht

Comen , ende menich ridder fier ,

Na onsen wille , ten daghe hier ,

Die luttel weet waerom dat hi

Nu hier van ons ontboden si ;

Nu hoirt , ic wil't u condich maken.

Ons hadde ontboden in waren saken

Die keyser , des sijt gewes ,

1590. Die in 't lant comen es ,

Om minen vader , dat hi hem

Spreken quame te Hafflighem :

Want het was om sijn profijt ;

1575. Danck allegaedere Dat ghy quamt , doen mijn vaedre Hier onthood ten desen daege ; Nochtans eest recht dat ghy sijt sin maghe , Ende sijn vrienden daertoe met , Ende sijt ons schuldich. — 1580. Daer ons tooren ende schade. — 1582. Knaepe. — 1583. Commen , ende menich ruddre fier Om. — 1585. Dat hi Hier nu van ons ontboden sy. Nu hoort , ick wille u cont maken : Het hadde ontboden in swaere saeken Die keyser van Alemaingien , sijt ghewes , Die nu in 't lant comen es Cortelinghe , sonder waen , Mynen vaedere , dat hy quaeme saen Jegen hem spreken te Afflegem ; Want het waere , ontboot hy hem , Om sonderlinge ooirboire.

- Ende en mocti te diere tijt
Selve niet comen voirwaer,
Dat hi ons beiden sende daer;
Also hi dede ongespaert.
Wy bereyden onse vaert,
Ic ende mijn broeder, beide gader,
1600. Bi den beheten van onsen vader,
Mit ridderen ende mit sommigen enapen,
Ende voeren mit sconer geselschapen
Te Haffligem, daer wy vonden
Den keyser, te dien stonden,
Met vele liede, wet dat wale,
Die by hem waren in de sale.
Als wy vore den keyser quamen
Groeten wine te samen
Ende ontboden hem goeden dach,
1610. Ende t' ierst dat hy ons sach,
Hiet hi ons willecom sijn.
Daer na nam die keyser fijn
Minen broeder ende my, ende dede

1594. Ende en mocti niet commen daere, Dat hy ons beyde sende daer. Mijn vaedere antwoorde den bode daer naer: Hyne mocht niet ryden op die wyle; Maer hy soude ons, sonder gyle, Alle beyde senden tot hemme. Die bode voer wech, als ick verneme, Met deser bodtschap ter keysere waert, Ende wy bereyden ons ter vaert, By den ghebode van onsen vaedre, Ick ende mijn broedere, beyde gaedre, Ende oock een deel lieden mede, Ruddereren, knaepen, dat's waerhede, Ende voeren in corten stonden Tot Afflighem, Daer wy vonden Mijn heere den keysere, dat wet wale, Met veele lieden in sijn sale. Ende doen wy voor den keysere quaemen, Groeten wyne al te saemen. — 1609. Ontboden. — 1610. Ende t'eerste dat hy ons versach. — 1611. Willecomme. — 1612. Daerna nam den keysere fin Mynen broedere ende my by der hant, Ende dede ons sitten, sy u becant, Neven hem op eene banck, Ende dede ons groote feeste, sonder wanc.

Ons by hem sitten mede.
T'eerste dede hy ons groet ;
Daerna vraechden wy hem bloet ,
Den keyser, doen wel te weten ,
Als wy een stuc hadden geseten ,
Wat hy gebode ende wilde ?

1620. Doe antwoorde de keyser milde,
Dat die hertoge Godevaert
Metten Baerde, die here waert,
Tot hem hadde geweest te Aken,
Ende hadde hem in ware saken
Over onsen vader geclaecht sere,
Dat hi hem hadde gedaen onere ;
Want hi sijn goet groot noch clene
Van hem wilde houden te lene,
Ghelijc sijn vorders hadden gedaen .

1630. Van den sinen, ende bat hem saen,
Datti hem holpe, datti sijn goet
Van hem hielde, des sijt vroet :
Want hy 't sculdich te doen ware.
Doen seide hem die keyser dare

1616. Nae dat wy hadden gheseten Een stuck, soe doe ick u weten ; So
vraegedick den keysere milde : Wat hy ghebode en wat hy wilde, Dat hy
om ons hadde ghesonden. — Doen antworde hy tien stonden Dat hy ons
seggen soude, Ende seyde alsoe houde. — 1621. De. — 1622. Heere. —
1623. Had gheweest tot hem tot Aken. — 1624. In waere zaeken, Over
mynen vaedre gheclaecht seere, Dat hy hem hadde grootte oneere Ghedaen
ende oock gheseyt, Ende dat hy niet en woude, God weyt, Sijn goet van
hem houden te leene Ghelijck syne voorders gemeene Van den hertoghen
hadden ghedaen, Ende badt hieromme den keysere saen Dat hy hem holpe
dat hy sijn. — 1632. Dies. — 1633. Ghelijck dat hy schuldich waere. —
1634. Keysere daere Dat hier waere.

Dat hire ware gewillich toe.
Nu verstaet twi ende hoe
Dat ons die keyser ontboet,
Ende vraghede ons die reden bloet,
Ocht das die waerheit ware.

1640. Doe seydic hem al openbare :
« Her keyser, here, neen sy ;
Het was waer, die hertoghe vry
Hadde gesant an mynen vader,
Dat hi quame ontfaen algader
Van hem sijn lant ende sijn leen,
Ende worde sijn man, ofte neen,
Hy soude comen in sijn lant,
Ende stichten rooff ende brant,
Ende verdriven ons te male. » »

1650. Oic seidic den keyser wale
Wat antwoorde hieraf
Mijn vader den bode wedergaf,
Dat hy van den hertoge gheen
Lant, goet en hilde ofte leen,
Also verre als hijt bevroet ware,
Noch sijn vorders, wet voerware,
Dat te voren en hadden gedaen ;

1636. Ende quam ghevaeren hier om doe Te Afflighem, daer hy ons ontbood, Ende vrachde ons die redene bloot Oft dit die waerheyt alsoo waere, Ende ick antwoorde hem daer naere, Ende seyde : « Heere, by Gode, neen sy ; Maer het was waer. — 1643. Hadde ghesonden. — 1644. Allegaedre. — 1645. Ende leen. — 1647. Commen. — 1649. Ende ons verdriven alte maele. Oock seyde ick den keyser, wet wale, Dat mijn vaedre antwoorde hier op Den bode weder, sonder scop, Dat hy van den hertoghe geen goet En hadde, daer hy waere vroet, No, en sijn voorders en hadden ghedaen,

- Ende hijs nu niet en soude bestaen ,
Also lange als hy levende ware.
1660. Die keyser antwoorde aldaire ,
Dat hem die hertoghe hadde ghesceit ,
Dat hijt betoonen woude gereet ,
Dat die van Grimbergen plagen
Den hertoge , in oude dagen ,
Te dienen , daer sijt hadden te doene ,
Met ridderen ende met baroene ,
Ende stonden hem by al haer leven ,
Al waert nu achter bleven.
Als die keyser dit hadde gescit ,
1670. Bat hi ons hierna gercit ,
Dat wy van desen saken
Onsen vader baden ende spraken ,
Dat hi worde des hertogen man ,
(Te mits dat hi voertan
Ons leen , ons goet menichfoude
Met vele lants meerderen soude ,)
Ende wy hem vriendelike baden
Dat hi hem hierop wilde beraden.
Ic antworde dat ic's soude

No en soude, sonder waen. — 1659. So lange. — 1660. Mi daer naere. — 1662. Ghereyt. — 1663. Wylen plaegen Den hertoghe te dienen in oude daegen, So waer dats sy. — 1666. Ruddren. — 1667. Al was 't lange achter bleven, Ende verroekeloost, sonder sneven.» — Doen dit die keyser hadde gheseyt, So badt hy ons hierna ghereyt Op zynen dienst vriendelicke, Dat wy spraken onsen vaedre rijcke, Ende wy hem baden dat hy worde man Des hertoghen, te mids dat hy dan Ons leen seere meeren soude Met veel lants menichfoude, Ende hi hem dade beraden hier op. Ende ick, antwoorde, sonder scop, Ichs souts gerne spreken stille Mynen vaedre, om synen wille.

1680. Om sinen wille, dore sine houde,
 Minen vader spreken geerne :
 Dies en stont my niet t'ontbeerne.
 Hier met namen wy orlof,
 Ende ruymden saen dat hof.
 Ic ende mijn broeder Geraert,
 Ende ons geselschap ter vaert,
 Quamen te Grimbergen weder
 Ende vertelden hoge en neder
 Minen vader alle die woerde,
1690. Die ic den keyser seggen hoerde,
 Ende bad dat hy hem beriede.
 Mijn vader sprac: sonder sijn liede,
 Sonder sijn vrienden, sonder sijn baroen,
 En woude hire niet toe doen;
 Mer woude wercken bi horen rade,
 Gelagher ane vrome ofte scade,
 Ende dat hi niet woude wesen man
 Tsertoghen, watter laghe an,
 Hine verbore eer half sijn goet,
1700. Ende half sijn lant, des sijt vroet.
 Mer doch woude hi, hoe 't gaet,
 Horen uwerlieden raet,

1683. Oorloff. — 1684. Beyde sijn hoff; Ick ende mijn broedre, heer Geeraert, Ende alle ons gheselschap waert, Ende quaemen te Grimberghen wedre. — 1688. Hooge ende nedere Mynen vaedre alle die woerde, Die ick den keyser spreken hoorde, Ende bad hem dat hire hem op beryde. Dan seyde mijn vaedre, sonder syne liede Ende sonder sijn vrienden so en woudi hy Hier niet doe doen, segge ick dy; Maer hy woude wercken by haeren raede, Quam hem aff. — 1697. Niet by dien dat hy worde man Des hertoghen watter ghelaege aen Hyne verlore eer halff. — 1700. Halff. — 1701. Daer doch woudy, hoe dat gaet. — 1702. Hier aff hooren ulieden raet.

- Ende dede u alhier ontbieden.
Nu wety, na mijn bedieden,
Waeromme ghi te deser tijt
Van minen vader ontboden sijt,
Ende welc dat es sijn wille.
Nu bid ic u allen, lude ende stille,
Dat ghi ons wilt raden ten besten,
1710. Dat wy moghen, als 't comt ten lesten,
Den keyser geven goede antwoorde,
So dat wy peys, raste ende vrede
Van den hertoghe hebben moghen.
Wy moeten hem onghelogen
Ontbieden, hoe wy sijn beraden. »
Doe antwoorde met staden
Die heere die was van Breda :
« Groet wonderen ic versta,
Dat die keyser van u begeert :
1720. Hy hout u over herde onweert,
Ende over cleine van gedochte
Dat hi dit oyt ane u sochte
Om tshertogen wille van Brabant,
Al was die hertoge faeljant

1703. Hier ontbieden nu. Siet, ghy heeren, dat segge ick u. Nu weet ghy allegader ter deser tijt Waerom dat ghy ontboden sijt. — 1707. Synen. — 1708. Nu bidde ick u alle. — 1709. Van heer Aernoults wegen, mijus vaedre, Ende mijn broeders ende my te gaedre, Dat ghy ons raet hiertoe. — 1710. Compt. — 1711. Den keyser hieraff geven antwoorde, Ende wy. — 1714. Want wy. — 1715. Beraeden. — 1716. Doen antwoorde met goeden staden Die heere van Breda, die ghenoot, Ende seyde : « Ick hoore wondre groot. — 1719. Dat dit die keyser. — 1721. Ende herde neder by mijnre wet, Dat hy u ye ansochte dit Om des hertoghen wille. — 1724. Die hertoghe. sy u becant, So kints dat hy.

So kinsch, dat hijt hém aensochte.
Ic wille u seggen mijn ghedochte
Ende minen raet al bloet :
Eer ic hielde clein oft groet
Goet ofte lant openbare ,

1730. Anders dan ic sculdich ware ,
Van den hertoge off andren man ,
Ende waer ic in uwen pointe dan ,
Ic sette liever ter aventueren
Lijf ende goet in ere uren ,
Ende op enen dach altemale.
Ghine hebbes van ere nootscale
Metten hertoghe niet te doene.
Ghi hebt magen ende baroene,
Ridderen , knechten , mannen , knape ,

1740. So vele in uwen geselscape ,
Een twint en dorsti niet ontsien. »

Die grave trat voert na dien
Van Vianden , sonder verbergen ,
Ende seide : « Heer van Grimbergen ,
En ontsiet u niet een twint ,
Also helpe my Sinte Marien kint.
Wilt u deren die hertoge ,
Het si met striden of met orloge ,
Ende liever onpeis heeft dan raste,

1727. Ende daertoe mynen raet al, Eer, ick hielde groot ofte smal. —
1729. Al openbaere, Des ick van rechte niet schuldich en waere Van den her-
toge oft eenighen man. — 1752. Poinde dan, Ick stelle liever in aventueren
Lijff ende goet op een uren. — 1756. Ghyne. — 1738. Ghy. (*Ontb. 6 versen.*)
— 1743. Nu ontsiet. — 1746. So helpe. — 1747. Deren. — 1748. Ofte met
stryde ofte met oorloghe. — 1749. Ontpeys.

1750. Wy brengen hem so vele gaste,
 Ende tonen hem alsule aensichte,
 Dat's hem sal berouwen lichte,
 Dat hy die sotheit ie began.
 Ic wane hem cume sal voertan
 Die keyser helpen : hi sit soe verre ;
 Al raet hi hem tot deser werre,
 Hi salne lichtelic varen laten ;
 Maer hi gheniet geerne der baten
 Even lanc dat hi by hem es ;
1760. Maer sijt des seker ende ghewes,
 Al woude hem die keyser nu
 Selve helpen jegen u,
 Wy souden u helpen wederstaen.
 Wy raden u dat ghi sent saen
 Enen bode ten keyser wert,
 Die hem segge ongespert,
 Dat u vrienden ende u maghen
 Niet en willen t'enigen daghen
 Gedogen, dat ghi hout te lene
1770. U goet van iemant, groot oft cleenc,
 Anders, dan hebben gedaen

1750. Wy sullen hem bringen so veele. — 1751. Thoonen. — 1752. Dat hem. — 1753. Dulheyt. — 1754. Ick wane hem oock cume, by St Jan, Dat hem in eenighen tyde, Met wighe ofte met stryde Helpen sal moghen : hy sit soe verre ; Al raet hy hem te deser werre, Nu tot deser tijt, Des willick dat ghy seker sijt, Hy sal 't lichtelicken varen laeten. — 1758. Baeten, Terwylen dat hy. — 1760. Maer des sijt sekere. — 1761. Keysere. — 1762. legens. — 1763. Wy wouden. — 1764. Ick raede dat ghy sent saen Een bode te keyser waert. — 1766. Onghespaert. — 1767. Maegen. — 1768. Ten geenen daegen Gedooghen dat ghy sout te leene. — 1771. Ghedaen Uwe voorsaeten.

U voorsaten, sonder waen,
Over hondert jaer hier te voren.
Kiest enen man, die den orbore
Hier af doe wel ende met eren,
Vore den keyser ende vore die heren. »

Hier op so antwoorde hem
Van der Thomen heer Wilhem,
Die borchgrave stout ende coene,
1780. Die niet en achte op de soene;
Hy hadde also lief tier tijt
Den onpeis ende den strijt;
Want hi die wapen minde seere;
Hij seide dus : « Her grave, here,
U raet dunct ons allen dor goet;
Men sende derwaerts metter spoet
Enen bode, die wel can spreken
Ende hem dit seggen sonder smeken,
Ghelije gi ons hebt vertelt.

1790. Wilt hi van ons met ghewelt
Sinen wil hebben, sonder verlaten,
Wi sellen, hope ic, soe ghematen,

1772. Hier voren, Ende kiest een man, die den oorboren, Ende dese dinck segge met eren Voor die keyser ende voor die heeren. Aen dien diet u ghenoeghet clare, Die ick gheseyt hebbe dat beter waere, Ende oock aen den ghenen mede, Die hier sijn te deser stede. » Doen antwoorde een ruddre daer, Ende was gheheeten voorwaer Mijn heere Willem, die borchgrave Van den Thommen : van eenen cave En acht hy op die sone niet, Noch op den peys, wats gheschiet; Want veele liever haddy het ghevecht Dan hy hadde den peys slecht; Want die waepen minde hy seere; Hy seyde : « Te waere, grave heere, By uwen raet dunckt ons allen goet. — 1788. Smeeken, Ghelijck ghy. — 1790. Met ghewelt. — 1791. Altemaele sonder verlaeten. — 1792. Dat ons mochte commen t'onbacte Ofte oock aen onse

Ende behouden onse eren,
Also vromelijke hem keren,
Dat's hem berouwen sal onsachte,
Dat hi oyt die kinsheit dachte.
Ic waent u allen dunct goet. »

Doe sprac heer Arnout in sinen moet,
Van Oyenbrugge die ridder weert :

1800. « Ghi hebt geseit dat gy begeert ;
Maer ic segge dat goet benomen
Orloghe ware ende onvromen.
Wie enighe sake wilt beginnen
Sal sijn verliesen ende sijn winnen
In tide versien ende wat er na
Volghen sal, als ic versta :
So machi sijn ende gebieden
Sonder toren ende liden ;
Die met sijn hoofd wil dor den muer
Heeft dicke aventure suer ;
1810. Ende ic wille u seggen , waerby
Van Grimberghen die heren vry
Hebben over drie hondert jaer
Haer goet ghehouden overwaer
Van den hertoghe van Lothrike ,

eere gaen ; Wy willen 't vromelick wederstaen Dat hem sal berouwen onsochte, Dat hy ye kintscheyt aen ons sochte. Ick waent ons allen dinct goet raet. » Doen antwoorde, dat verstaet, Van Oyenbrugge mijn heere Aernoult, Ende seyde : « Heere Willem, ruddre stout, Ghy hebt u herte saen gheset, Maer ghyne peynst niet, God weet, Watter nae aff mach comen ; Ick hebbe gheseyt, wien 't mach vromen, Dies en es noch niet herde lanck, Ende noch segge ick sonder wanck Dat wy dulheyt voortsetten, Dat ons in 't eynde seere sal letten. » — « Nu hoort, ick wille u seggen twy. — 1811. Heeren. — 1812. — Dry. — 1814. Lotrijcke.

Ende van Brabant diergelike,
Ende van voer coninc Karels tide;
Al eest nu bleven in onse side,
Ende men's niet en heeft versocht.
My dochte goet, werdit bedocht,

1820. Dat men ane den keyser sende
Vroede lieden ende bekende,
Diene van onsen wegghen spraken
Heymelic van desen saken,
Ende hem baden, mocht gescien,
Dat hi den hertoghe brachte in dien,
Dat hi die manscap liete
Achter bliven ende te niete,
Die hi ons wilt ane dwingen;
Wy wouden presente sonderlingen

1830. Hem senden van onsen goede,
Indien dat hi met goeden moede
Den hertoge maecte gestade
Onsen vrient voert, vroeck ende spade.
Ic hope dat dit ons bat soude
Helpen aen den keyser boude
Om peis te hebben ende ruste mede,

1815. Sekerlijcke, Ja, van coninck. — 1817. Al eyst... aen onse syde,
Ende men's aen ons niemer heeft versocht; Maer my docht goet, waer wijs
bedocht, dat wy sonden vroede lieden Aen den keysere, als ick bediede,
Diene heymelicke spraken Van onsen weghe, in waere saeken, Ende hem
bidden, mochts gheschien. — 1826. Dat hy woude laeten vaeren Die man-
schap, sonder spaeren, Die hy aen ons tyende es, Ende quyte schelde, sijn
seker des, Ganselick van allen dingen; Wy wouden hem daeromme ghehin-
gen Een groot deel van onsen goede, Ende hy den hertoghe met goeder
moede Onsen vrient dade bliven, ende wy de syne. Ick segge u, by der
trouwen myne, Dat ons dit veele bat helpen soude Aen den keysere met
ghewoude Om te hebben peys ende ruste mede.

- Dan dat wy enighe onvrede
Ontboden den hertoge vermeer ,
Dat den keyser onweert
1840. Hebben mochte : hy mintene seere.
Oec is Godevaert , de here ,
Een criger , daer hi hem toe set ;
Hoert hi iet ontbieden met ,
Dat hem wesen dunct hoverde ,
Ily sal's in trecken groote onwerde ,
Ende wachten poent ende stade
Hoe hy ons toren mach doen ende scade ;
Dus eest best dat wy met sinne
Hier in vaeren , als ic kinne. »
1850. Doe sprac heer Wouter Berthout :
« Ware dat u ract , heer Arnout ,
Dat wy souden versoeken datte
Aen den keyser , met onsen scatte ,
Dat die hertoge te niete
Sijn manscap bliven liete ,
Ende ons quite scouden mede
Allen dienst , mits keyzers bede ,
Soe gaven wy , sonder sy ,

1837. Eenighe onwerdichede Ontbieden ten hertoghe weert , Dat den keyser mocht hebben onweert ; Want hy mintene herde seere. Oock so es heer Godevaert , die heere , Crigel ghenouch daer hy hem toe set ; Ende hoort hy 't ontbieden , dat wet , Dat hem dunct sijnde hoverde. — 1843. Saler. — 1846. Puynt. — 1847. Dat hy ons doe toren en schaede. Hier by voeren wy best met sinne Hiertoe , alsoo ick my bekinne. » Doen antwoorde heer Woultre. — 1851. Waere... heere Aernout. — 1855. Aene den keyser met onsen schatte , Dat ons die hertoghe van manschaepe Quyt liete , in ware saeke , Ende van allen dienste mede , So gaven wy daer op die stede Ons schuldich van alles , des hy Begerende waere , seggick dy , T'onswaert , en ons vore had gheleyt , Wync sullen's niet doen , sy u gheseyt.

- Ons schuldich van dien dat hy
 1860. Ane ons begeert , sijt seker dies ,
 Eest ons ghewin oft verlies ;
 Wy houden ons ane de yerste tale ,
 Die ons geseit heeft wale
 Van Vianden die stoute grave ,
 Daer en sceden wijs niet ave ;
 Ende die ons vertrac dair na
 Die here mede van Breda.
 Oec seidic en soude niet gestaden ,
 So wanner ic't mocht ontraden ,
 1870. Dat mijn vader, ongelogen ,
 Man worde des hertogen
 Godevaerts van Brabant.
 Ic liete my liever te hant
 Begaden herde lachterlike.
 My geeft oic wonder sekerlike ,
 Waeraf dat ghi u , here ,
 Voere alle d'andere ontsiet dus seere ;
 En kinde ic u niet so ghetrouwe ,
 Ic soude wanen , by onser trouwe ,
 1880. Dat ghijs den hertoghe tesor tide
 Houder waert dan onser side ;
 Maer ic kinne u alse goet ,

1862. Aen die eerste taele , Die de grave seyde , wet wale , Ende die heere van Breda ; Oock seyde ick u lesten , als ick versta , Dat nimmermeer sijn en soude , Daer ick mochte ontraeden voude , Dat mijn vaedre worde omghe-
 logen Man Godevaerts , des hertoghen ; Ick liete my liever begaden qualike .
 My heest oock wonder sekerlijke , Waer aff ghy u so seere ontsiet Voor alle d'andre , des gheschiet . — 1878. Ick . — 1879. By Onser Vrouwen . — 1880. Dats... deser tyde . — 1881. T'onser syde ; Maer ick kenne u ghetrouwe ende goet Ende dat ghy al om 't beste doet. (*Ontbr. 4 versen.*)

Ende also getrouwe in den noet,
Dat ghy dit segt omme 't beste
Om te beletten alle tweste,
Ende discoort, ende oic nijt,
Ende werringen end allen strijt.
Maer ic bidde heer Arnout, here :
Dat ghewaget nimmermeere ;

1890. Maer helpt vorderen ons begheren. »

Heer Arnout sprac : « Hier en mach deren
Mijn sprake niemanne noch mijn tale,
Ende oic wet dat herde wale,
Dat ic omme den hertoghe goet
Niet en keerde minen voet,
Noch oic om sijn liede.
Maer dat ic u dit bediede,
Dat dede ic in trouwen al.
Ick kenne den hertoge, sonder getal,

1900. Vrome, rijke ende mechtich
Van lieden, van landen, ende crechtich,
Ende daer toe van hogen moede,
Ende hebbe anxt dat sonder hoede
Desen lande mochte misschien ;
Maer verstaet mi wel in dien,
Ende segge te voren vaste :

1888. Ende bidde u, heer Aernoult, heere, Dat ghy ons ghewaget ne-
meere. — 1890. Begerren. » Doen antwoorde, sonder scherren, Heer Aern-
noults wedre met schoenre taele : « By Gode, heere, wet dat wale, Dat ick
om. — 1893. Mynen. — 1896. Noch om syne lieden mede; Maer dat ick
dit seyde tesar stede, Dat ick dit dede in trouwen al; want ick kenne,
sonder ghetal, Den hertoghe rijk ende machtich Van lande ende van lieden
crachtich. — 1902. Hoogen. — 1903. Met onmoede. — 1904. Yet mochte. —
1906. Ende ick segge u dat wel te vooren Begindy pays, onraste oft toren.

- Beginde onpeis oft onraste,
Ic sal's u helpen tesen tide.
Comet oic tot enighen stride,
1910. Ic wil een sijn, heb ic's geval,
Die mede beginnen sal. »
Doen seide heer Geraert van Herlaer :
« Heer Arnout seit wel ende wair,
Ende daer toe als een goet man ;
Maer en es niemant, by Sinte Jan,
Hine begeert meer 't gevecht
Ende orloge te hebben slecht,
Dan te dogen, dat onse here
Aengaen soude, daer hem onere
1920. Af mochte commen in enighen dinghen
Ofte sine nacomelingen.
Men seint de antwoorde van den grave
Met enen bode den keyser ave,
Die hem segge die waerheit stille,
Gelijke dat es onser aller wille,
Alsoe ic wane dat es. »
Doen riepen sy alle, sijt seker des,

1909. Tyde. Commet oock tot egeenen stryde. Ick wille sijn een, hebts
gheval, Diene oock helpen beginnen sal. » — 1912. Seyde... Geeract. —
1913. Heer Aernout seyt wel voorwaer. — 1915. Hier en es oock. — 1916.
Hyne begerre oock meer. — 1917. Hebbene. — 1918. Dan te ghedoogene.
— 1919. Soude aenegaen dat hem oneere. — 1920. Eenighe dinghen Ofte
oock syne naecommelingen. Men sonde. — 1923. Den keysere aeve. —
1924. Waerheyt stille, Ghelijck dat es ons alre wille, Als ick wel. — 1927.
Sijt's ghewes, Die daer ten parlemente commen waeren : « Ghy segt waer ;
want te waren Wy sijn alle in dien wille Dat wy openbaere en stille Eer
aventueren lijff ende goet, Renten, wijff ende kindren, sijt's vroet, Daer-
toe borch ende lant, Eer wy laeten, 't sy u becant, Van Grimberghen heer
Aernoude Man worden des hertoghen met ghewoude. » Doen antwoorde

- Met enen lude, met enen concente,
Alle die waren ten parlemente :
1930. « Ghy segt waer, lieve here,
Wy sellen aventueren ere
Onse goet, onse lijf,
Daer toe kinderen ende wijf :
Beyde borch ende lant,
Eer wy den hertoge van Brabant
Laten dwingen her Arnoude
Van Grimbergen, mit gewoude,
Hem manschap te doene ende eet,
Hine si daer selve toe gereet. »
1940. Doen sprac her Arnout, die genoot,
Te sinen lieden klein ende groot :
« Groten danc hebt ghi, heren,
Dat ghy my raet te mire eren.
Ic sal den keyser ontbieden nu
Also 't vertelt es hier van u.
Maer my gebreect een vroom man,
Vroet, ende die wel spreken can,
Ende tale ende antwoerde geven.
Ic kinne ghene, sem mijn leven,
1950. Dien ic daer sal moghen senden,
En ware ochte hem ghenende

heer Aernout weder Totten volcke hooghe ende neder : « Ghy, heeren,
hebt allen grooten danck Dat ghy my hebt, sonder wanck, So vriendelick
nu gheraden. Ick sal 't doen wien 't mach schaden, Ende sal hem ontbieden
ter haat den keysere, sy u becant, D'antwoorde, ghelijck dat sy nu Hier
es voorset, dat segge ick u. — 1946. Vrome man, Die vroet sy ende wel. —
1948. Ende antwoorde van tale geven. Ick kinne geene in mijn leven, Die
ick daertoe sal mogen sinden En waere offs hem woude bewinden van Oyen-
brugge mijn heere Aernout.

- Van Oyenbrugge her Arnout ;
Want hi es vrome ende stout ,
Vroom ende wijs , blide ende vroc ,
Ende goet spreker daer toe :
Subtjl, hy raet altoes ten besten ;
Mijn bootscap soude hi wel bewesten ;
Woude hi doen so vele door my ,
Dat hi voere ten keyser vry ,
1960. Ic sout's hem dancken na mijn vermoghen.
Voer coninghen , graven , voer hertoghen
Hoert men geerne sijn tale ,
Die hi can spreken te poente wale. »
Doen sprac die here van Assche daer :
« Seker, here, ghi segt waer,
Bidden wijs hem alle, hine es niet
Selc, so dat hi des iet
Weiren sal , bi Onsen Here. »
Doen baden sijs hem alle sere
1970. Dat hi woude ten keyser varen ,
Ende hem die bootscap openbaren.
Mijn heer Arnout sprac : « Ghi heren ,

1934. Vroet ende wijs oock daer toe. — 1933. Alsoe Ende raet altoes ten besten gerne, Waermen hem bidt, ende niet te scherme; Woudy so veele nu doen voor my, Ende voor ons allen seggen vry Dat hy dese bodscap wilde doen. Ick wout's den vromen baroen, Waer ick mochte, dancken alle mijn leven; Want hy es vroet ende can beweuen Sijn redene wel ende tooghen Voor coninghen ofte voor hertoghen; Oock hoort men gerne waer dat hy es. » Die heere van Assche sprack na des : « Ghyne mocht beteren bode vinden, Ick waene hy gerne sal gheninden Te doene, bidden wy hem alle. » — 1969. Met eenen gheschalle, Dat hy ten keysere woude vaeren, Ende hem dese bodscap openbaeren. — 1972. Mijn heere Aernout seyde : « Ghy heeren, Ick waert's niet weert, by mijnder eeren, Te vaerne in sulcker besichede; Oock ben ick te plomb toe mede So groote bodscap te doene Voor

- Ic waer niet wert sulker eren,
Dat ic so grooten bootscap dade.
Ic ben te plomp, t'onwijs van rade,
Vore den keyser ende sijn baroene
Al sulken grooten bootscap te doenc :
Oec es hier in 't hof, dat wet,
Die my niet wel getrouwt met,
1980. Om dies ic ten besten spreke.
Hierom, ghi heren, sekerleke
Had ic geern, waer't u bequame,
Dat men enen anderen bode name,
Die dese bootscap voerde ave. »
Doe sprac van Vianden die grave :
« Hier es niemant, die't doen soud so wel,
Ghy sijt hoofsaem, van tale snel,
Die ghi wel cont omme legghen,
Ende altoes dat beste segghen.
1990. Voir ongetrouwe en hout u
Hier niemant, des hop ic nu;
Want dat ghi segt teser tijt,
Dat's algader om ons profijt.

den keysere ende syne baroene; Oock sijn hier sommighe lieden met, Die my niet seer wel ghetrouwen, dat wet, Om dat ick ten besten spreke somwylet. Daer by, ghy heeren, sonder ghyle, Hadde ick liever, waert u bequaeme. — 1984. Die teser bodscap beter waere. » Doen antwoorde heer Aernoult daere, Die goede grave van Vianden, Ende seyde : « Hier en es niemant te hande, Die dese bodscap soude doen wel; Want ghy sijt van taelen snel, Ende stout te puynte spreken met; Oock en is hier niemant, dat wet, Die u betrouwet qualicke; Want wy weten wel ghemeenlicke, Die hier sijn groote ende smal, Dat ghy in trouwen segt al, Ende oock om des lants proufijt; Daerom doet nu te deser tijt Dese bodscap aen den keysere nu Om onser alder wille, dat bidde ick u. » Doen antwoorde mijn heere Aernoult Van Oyenbrugghe, die riddere stout, Ende seyde : « Heere, ick doese gherne; Ick wille my niet pynen te werne.

Wy bidden u alle, ridder coene,
Dese boetscap aen den keyser te doene. »

Doen sprac van Oyenbrugge heer Arnout :
« Sint ghy 't begeert, ghi heren stout,
Soe doe ic die boetscap geerne
Ende pines mi niet te weerne.

2000. Ic salse doen, so ic best can,
Ende dat laten dor ghenen man,
Dien ic vinde te hove dair. »

Hier met sciet hi van daer,
Ende ginc te sire herberghen toe,
Daer hi hem verclede doe
Met sconen clederen, ende met goeden,
Diene hem wale cierlijc stoeden.
Hy was vrome, scone van leden,
Ende hadde ridderlike seden,

2010. Diere cierden uter maten;
Oec wiste hi hem wel gelaten
Als hi den helm hadde ghebonden,
Ende die banieren sach ontwonden.
Te Grimbergen in dat lant
Was hi van den vroomsten genant;
Getrouwe was hi, wet ic wel,
Den vrient, ende den viant fel.

2001. Laeten doen geen. — 2002. Dien ick ten hove vinde daer. » Heer Aernoult schiet hier met voorwaer, Ende ginck ter sijne herberghe toe. — 2005. Hercleede. — 2007. Dien hem te poinde wel stonden; Want hy waere vrome ende schoone van leden, Ende hadde oock redelicke seden, Van chierheden seer uyttermaeten, Oock const hy hem ghelaeten. — 2012. Had. — 2014. Oock was hy die wiste tien stonden, Diemen wiste in Grimberghenlant; Een ghetrouwste, diemen daer vant, Synen vrienden, sy u wel gheseyt.

Doen dese ridder hoofsch ende coene
Was bereit na sinen doene ,
2020. Sat hi op een tellende peert ,
Ende voer alsoe ten keysere weert ,
Ende met hem een knecht alleene :
Geen ander geselschap groet noch cleenc.
Alsoe heer Arnout met dese maren
Te Haffligem quam gevaren ,
Beete hi voere den cloester op d'erde ,
Ende ginc met groter werde
Ter poerten vragen den poertier :
« Es mijn heer den keyser hier? »
2030. Die poertier sprac : « Neen hi , here ,
Hy voer gisteren , sem mijn ere ,
Met sinen gesinde te Lovene in de stat. »
Als mijn heer Arnout hoerde dat ,
Nam hi orlof ende ginc daer
Te sinen peerde , sonder vaer ,
Daer hy al te hant op screet ,
Ende voer te Lovene weert gherect ,
Daer hi quam , als men hadde gheten ;
Ende bat den lieden , sem mijn weten ,

2018. Doen hy algader was bereyt. — 2020. Paert. — 2021. Waert. —
2022. Sonder gheselschap groot oft cleenc; Maer met eenen knecht alleene.
Als heer Aernoult quam ghevaren T'Afflighem, sonder spaeren; Voor
't cloostere beete hy op d'erde, Ende ginck ter poerten met grooter weerden,
Ende vraeghede ter hant den poertier. — 2020. Keysere noch hier? Ick
sprakem gerne, seg ick u. » Die poertier antwoorde nu : « By Gode, heere,
neen hy niet; Hy voer eergisteren, oft ghy ghebiet, Met synen ghesiene te
Loven in de stat. » Doen mijn heere Aernoult hoorde dat Nam hy oorloff ende
ginck daernaer Tot synen paerde overwaer. — 2038. Ende quam alsen
hadde gheten; Doen vraechdi te hant, doen ick u weten, Ofte die keysere
daer waere in de stat, Ende waer hinc vinden mochte naer dat.

2040. Die hy yerst vant , dat sy hem dat
Seiden , ochte in de stat
Van Lovene die keyser ware.
Doe antwoerde hem een aldare
Dat hine in de borcht mochte
Vinden , op dat hine sochte ,
Ende met hem dies gelike
Den hertoge van Lothrike :
Dair mochte hine sien ende spreken.
Heer Arnout voer haesteleken
2050. Met sinen knecht ter borcht toe ,
Daer hi vant den keyser doe ,
Ende den hertoge , ende menigen man ,
Dien ic ghenomen niet en can ,
Ende met hem was in de sale.
Heer Arnout hi beete te dale
Haestelic van den peerde neder ,
Ende ginc in de sale weder
Tot dat hi den keyser sach ,
Ende seide hem : « Goeden dach
2060. Gheve u God ende al den gesinde ,
Dat ic hier ten hove vinde. »
Die keyser sprac : « Willecome
Moetti sijn , ghi ridder vrome ,

2043. Doen antwoerde hem een dare Dat hy in de borch ware, Ende hine daer vinden soude intelijcke, Ende met hem die hertoghe rijcke Op dat hine spreken woude. Doen voer heer Aernoult also houde. — 2051. Daer hy den keyser vant doe. — 2052. Met menighen man, Die ick ghenomen niet en can, Die daer met hem in de sale was, Ende mijn heere Aernoult nae das Beete van synen paerde. — 2058. Tot daer hy den keyser sach, Ende seyde: « Heere. — 2060. En al 't ghesinde. — 2062. Die keyser hiet hem willecome. — 2063. Ende seyde: « Segt my, ruddre vrome, Wanneer compt hy?

Segt wanen ghy compt ende wat ghy
Hierna begeert van my :
Brenghdy my eenighe nieumare? » —

« Ja ic, heer, dat wet wel voerware :

U doet groeten die ridder stout

Van Grimbergen her Arnout,

2070. Ende beide zijn sonen met ;

Ende doen u weten ongelet ,

Dat sy niet en vinden in rade

Dat sy willen vroeck ofte spade

Haer goet houden van den hertoghe ,

Noch dienen in enigen orloghe ;

Want haer vrienden ende haer maghen

En willen's te ghenen daghe

Ghedogen , wat gescien mach.

Si hebben liever op enen dach

2080. Alle te bliven voer 't swaert. »

Doen antwoerde die keyser weert :

« Sone weet ic er wes seggen toe,

Dan dat elc zijn beste doe,

Als 't daer toe comt, ende neme

Dat van rechte behoirt heme.

2065. Wat begeert hy, Dat ghy dus commen sijt tot my; Bringt ghy. —
2067. Mijn heere Aernoult antwoerde daer naer: « Ja ick, heer keyser, God weet, Dat ick u seggen wille ghereet, Ende daerom ick ben commen hier; U doet groeten, heer keyser fier, By my, mijn heer Aernoult van Grimbergen, die heere stout. — 2071. Ende ontbieden u, dat wet. — 2075. Noch dienen ten geenen oorloghe; Want haer maegen en willen's ghedoogen niet Om geen dinck die gheschiet; Sy willen eer alle blyven voor 't sweert. » — 2082. Sone weet ick wat. — 2084. Als't daertoe comt ende dat elck neme Dats.

- Dit dunct my dat beste sijn. »
Doen antwoerde die hertoghe sijn ,
Die daer by den keyser stoet ,
Ende seyde : « Here , des sijt vroet ,
2090. Ic sal hebben , eest cort , eest lanc ,
Neni moeten's hebben danc ,
Mijn recht , dat my toebehoort ,
Ocht het cost mijna dorp ende poert ,
Ende mijn lieden daertoe mede. »
Heer Arnout sprac ter selver stede :
« Here , het waer quaet toe bracht ,
Daer ghi Gode mit verwacht ,
Oft veronrechtet u gebueren ;
Sy hebben geweest t'allen uren
2100. U goede vrienden en willen't bliven ,
Ghine willet met onrechte verdriven ,
Dat ghi node sout doen , hoop ic. »
Die hertoge antwoerde over 't lanc stie ,
Ende sprac : « Heer Arnout , by mire eren ,
Het sal van Grimbergen die heren
Van my houden lant ende leen ,
Ende beide sijn sonen over een ,

2086. Schoonste. — 2088. Mijn heere Godevaert , die daer stont by , Ende seyde : « Heere , gheloovets my. — 2092. Daertoe behoort , Oft het mi gelt mi dorp ende poort , Ende oock veele van mynen lieden mede. » Heer Aernout antwoerde ghedeede : « Heere , ghy mocht doen node , Daer ghy mede verwacht Gode , Ofte u ghebeure onrechte met ; Want die van Grimbergen sijn , dat wet , Uwe goede vrienden ende sullen bliven. — 2103. Over een stick , Ende seyde : « Heere Aernout , bij mijnder eeren. — 2105. Die heere. — 2107. Wet overeen.

- Of duisent van minen lieden,
Ende oic van sire maisenieden
2110. Selen daeromme worden verslegen.
Segt hem dit van minen weggen
Vore algader sine liede,
Dat ic hem dit weder ontbiede. »
Heer Arnout sprac : « Ic sal, here,
Maer doer u, ende uwes selfs ere,
En verhaest u hier met niet ;
Maer doet wel ende besiet
Of men Grimbergen hielt te gader
Van grave Lambrecht, uwen vader,
2120. Die heer was van Lothrike
Ende van Brabant dies gelike :
Van vader of van oude vader,
Daer hi afcommen is algader.
Vindi dat t'enigher stede,
Her hertoghe, ter wairhede,
Dat men van hem Grimbergen hilt,
U sal, sonder groet gescelt,
Veylich bliven voert van al.
Vindi oec, sonder getal,
2130. Dat si haerlieden man niet en waren ;
So bidden sy u, sonder sparen,

2108. Oft het cost my duisent man. Segt dat coenlick den heere van Grimbergen, dat ick hem dit ontbiede Voore allegadre syne lieden. » Heer Aernoult scyde : « Ick sal, heere. — 2115. Ende u sels eere. — 2117. Maer vernemet eerst ende voorsiet Oft. — 2120. Die heere van al Brabant was, Ofte van synen vaedre, sijt seker das, Ofte van synen ouden vaedre mede Vindy dat tot eeniger stede, Datmen. — 2127. Men sal so spreken, sonder gheschelt Uwen eysch sal u bliven al. Vindy dat oock. — 2130. Dat sy hemlieden. — 2131. Soc doet so veele dan daer naere, Dat ghise hieraff quyte laet,

- Dat ghy 't laet varen en seilt quite hier ave,
Ende blijft haer vrient goet ende gave;
Sy selen d'uwe geerne bliven. »
Die keyser sprac : « Sonder kiven,
Es dit geoordeelt wyselicke
Ic wille dat ghy 't doet, hertoge rijcke.
Dit en mach u niet scaden,
U moet werden dit geraden
2140. Ende vroet gemaect, ghi sout al
Uwen eysch hebben, groot ende smal,
Van dat ghi begherende sijt. »
Die hertoge sprac ter selver tijt :
« Here, dat ghi wilt doe ic geerne,
Dies en staet mi niet t'ontbeerne. »
Hierna nam her Arnout
Van Oyenbrugge, die ridder stout,
Orlof met scoender tale
Aen den keyser, ende oic also wale
2150. Ane den hertoge, dat wet,
Ende aen alle die ghene met,
Die hi binnen der sale liet.
Hier met hi uitter borch sciet,

Ende blijft haer vrient, sonder beraet, Ende sy sullen de uwe oeck bliven. »
— 2155. Antwoorde. — 2156. Dit es. — 2157. Ick wille ghy doet, hertoghe
rijcke; Want dit en mach u emmer niet schaeden U mochte yemant dat
gheraden. — 2140. Maken. — 2142. Van dien dat. — 2143. Die hertoghe
antwoorde tier tijt, Ende seyde : « Heere, ick wil het gerne doen Al uwen
wille, by St. Simoen. — 2147. Die heere stout, Orloff aen den keyser,
wet wale, Ende van den hertoghe met schoonder taelc, Ende van alle die-
ghene, dat wet, Die in die sale waren met. — 2153. Ende schiet uyter borch
ter vaerde, Ende ginck tot synen paerde, Ende es opgeseten daer naere,
Ende te Grimberghen waert ghevaren, Hy ende sijn knecht beyde te saemen,

- Ende quam daer hi vant sijn paert,
Daer hi op sat ter vaert;
Ende es, sonder langer sparen,
Te Grimbergen wert gevaren;
Ende t'ierst dat hi daer quam,
Reet hi voirt, als ic vernam,
2160. Recht totter borch toe,
Daer hi neder beete doe,
Ende es ter sale wert gegaen,
Daer menich in heft gestaen,
Om dies hi d'antwoert horen woude,
Die her Arnout brengen soude.
Ende t'ierst dat men hadde vernomen,
Dat her Arnout was comen
Van den keyser, so trac't al
Ter borch wert, groot ende smal,
2170. Om te hoerne sine tale.
Comen es hi in de sale
Ende ginc voer die heren staen,
Ende dat volc ginc wel saen,
Ende es vergadert jonc ende out;
Doe sprac mijn heer Arnout :
« God, onse here, die 't al vermach,
Geve her Arnoude goeden dach

Ende reden tot dat sy quaemen; Ende t'eerst dat hy te Grimberghen quam.
— 2160. Rechte — 2162. Ter saelen waert. — 2163. Daer menich man was,
sonder waen, Die gerne d'antwoorde hooren woude, Die mijn heere Aernout
bringen soude. — 2167. Dat mijn heer Aernout was commen. — 2169.
Waert. — 2170. Om de antwoorde te hooren daer, Ende mijn heere Aernout,
dat 's waer, Van Oyenbrugge es commen in de sale, Daer hy in
vant, dat wet wale, Menighen man, die beyden naer hem. Doen ginck hy
voort, ick seker ben, Recht voore die heere staen, Ende al dat volck, sonder

- Van Grimbergen den here,
Ende behoude an hoer eere
2180. Hem, sijn kinderen, ende al 't gesinde,
Dat ic in den hove vinde.
Ic come gereden hier, wet dat,
Al van Lovene uytter stat,
Daer ik mynen here den keyser vant,
Ende den hertoge van Brabant,
Ende menighen man van love,
Die met hem was in den hove.
Ic seide hem, lieve here,
Dat ghise groetet harde sere,
2190. Ende uwe sonen alle beyde;
Ende dat ghi hadt over waerheide
U vrienden gesproken ende u maghe,
Tot enen nameliken daghe,
Van dat hy u leide te voren;
Maer dair na woude niemant horen
Noch oic gedogen al bloet,
Dat sy een man, cleyne noch groet,
Des hertogen worden soudent;

waen, Begonsten te gadren ontrent hemme. Doen sprack heer Aernoult, als ick verneme : « God, ons heere, die 't wel mach doen, Behoude heer Aernoult, ende al die baroen, Die ick hier vinde in deser stat. Heere ick komme van Lovene, wet dat, Daer ick den keysere in synen hove Sach, ende den hertoghe met van Loven, Ende menighen man die met hem was, Ende seyde hem, sijt seker das, Dat ick van uwen weghe quaeme daer, Ende ghyne groete seere voorwaer. — 2191. Ende ghy hem onthoed in waerheyde Dat ghy u vriende ende u maghe Hadt ghesproken, sonder saeghe, Van dien dat hy u leyde te voren; Maer datter sy niet nae en wouden hooren, Noch ghedooghen en wouden bloot Omme alle gadre te bliven doot, Oft onteerft te syne alle dage, Want en hadde noynt u maghen. — 2198. Gheploeghen; daeromme en wouden U vrienden niet dat

- Want oir vorders noyt en hadden gehouden
 2200. Manschap van den hertogen,
 Ende dies sy niet en hadden geplogen,
 Daer en soude hi u niet toe dwingen,
 Ghine wout geene nieuwe costume bringen
 Op, in ghenen keere.
 Doen sprac die keyser vort meere :
 « « Soeke dan elkerlijk sijn recht. » »
 Ende die hertoghe seide al slecht
 Met enen overmoedighen woerde :
 Hy soude hebben dat hem toebehoirde,
 2210. Of het soude hem voirt an
 Sire lieden costen duysent man ;
 Nimmermeer moesten wijs hebben danc.
 Doe antwoerde ic, eer yet lanc,
 Dat hi node mochte doen met crachte,
 Daer hi vrienden met verwrachte,
 Ende in vernoeyinghe bracht sijn liede ;
 Maer dat hi hem wel beriede,
 Ende vername ochte sijn vader
 Lambrecht, die van al gader
 2220. Brabant heere was te voren,
 Ochte hi van hem coste verhoren

ghy sicut houden Andere costume dan sy plaghen Te houden in haere daghen.
 Doe ick den keyser dit had gheseyt Antwoerde my weder ghereyt, Dat
 dan elck sochte sijn recht, Daertoe hy hadde te seggen slecht Hyne wiste
 wat toe seggen el. Doen seyde die hertoghe, weet wel. — 2208. Woerde. —
 2209. Toebehoirde. — 2210. Ofte het soude hem costen duysent man, Ende
 half sijn goet met an, Neni moest's hebben danck. Doen antwoerde ick hem,
 sonder wanck. — 2215. Daer sijn vrienden met verwrachte, Ende in 't ver-
 noyen brachte syne lieden ; Maer datti dade dat ick hem riede, Ende vername

- Dat die van Grimbergen te leene
 Hilden groot oft cleene;
 Vonde hi dat ter waerheit,
 Ghy wares te pleghen gereit;
 Ende ware des niet, dat hi met vrede
 Gebruken liete uwe vrihede,
 Ende bleve u vrient ende ghi de sijn.
 Al dit dochte den keyser fijn
2230. Goet raet wesen, sem mijn ere;
 Oec riet hy 't den hertoge seere,
 Ende seide stont's niet te ontbeerne.
 Die hertoge sprac, hy daet geerne;
 Maer dat was met wille quaet.
 Hier met sciedic, dat verstaet,
 Sonder yet te weten mere,
 Ende ben hier comen, here,
 Ende hebbe geseit al dat ic weet;
 Besiet wat u te doene steet,
2240. Ende wies ghy wilt anegaen. »
 Doen seide die grave saen
 Van Vianden, her Dideric :
 « Her Arnout, here, sekerlic

oft sijn vader Lambrecht, Die grave van Brabant was slecht Overheere hadde gheweest nu Van die van Grimberghen, segge ick u, Ja, oft sijn over-ouder-vader, Woudy dat ter waerheyt algader Dat sijn heere hielden goet van hem doe, Men soude jehens u varen alsoe Dat ghy sout pleghen des sy plaghen, Ende consty oock, hoorde ick ghewaghen, Niet vinden dat sy man waren, Liete u quite hier met varen, Ende en ghewaghes u nemy in seyne. — 2228. Ende ghy de zyne. Dit dochte den keyser goet raet, Ende riet den hertoghe, dat verstaet, Ende seyde hem : « En schout's niet t'ontherne. » Die hertoghe seyde hy doet gherne. — 2234. Met quaeden wille. Hier met keerde ick van daer stille. — 2236. Te wetene meere. Hier met ben ick comen, heere, Ende hebbe u gheseyt dat ick weet; Nu siet. — 2240. Wes. — 2242. Heere Diederick : « Heer Aernoult, ghy hebt sekerlijck.

U bootschap hebdi gedaen wel ;
Oec was dat beter dan yet el
Dat ghy hem te voren leyt
Dat hi vername die waerheyt ,
Ofte die grave Lambrecht, sijn vader,
Ofte sijn oudervader te gader

2250. Noyt manscap in heure regeeren
Ontfingen van de Grimberchsche heren.
Vernaemdi yet van den hertoge
Ofte hi wille hadde ten oirloghe
Op ons, hi ende sine baroene ? »

Doe antwoerde die ridder coene :

« Ja hi, here, want sekerlike
Hi sach herde verbolgenlike ,
Ende seide dat hi sijn recht soude
Wel erigen met gewoude ,

2260. Ende dies hem pinen vroeck ende spade.
Hierby ceest dat ic ons rade
Dat wy jegen sijn overmoede
Te voren sijn op ons hoede.
Versoect hi ons ende wilt deren
Dat wy ons mogen met ecre weren. »

2244. Uwe bodscap ghedaen wel, Oock. — 2246. Hem dat te — 2249. Ja, oft sijn overvadere te gadere Yet manscap van die van Grimberghen ont-fingen; Want hy en sal dat met geene dingen Bevinden connen dat sy da-den. Maer nu segt mi met goeden staden In wat wille bleefs die hertoghe, Vermaendy yet van oorloghe Nu eerwaert eenighen tijt te doene? « Doen antwoerde die rudder coene : » Ja hy, heer, maer het was armelijcke, Oock sach hy seer verbolghelijcke, Ende seyde hy soude verliesen node Sijn recht, dat hy mochte by Gode, Const het hy eenichsins toe bringhen; Maer ick raede ons te dese dinghen Dat wijs te meer sijn op ons hoede, Al woud hy met eenighen overmoede Ons yet aenstooten dat wy mogen Met eeren weeren ongheloghen. »

Doen sprac die here van Breda :

« Na dat ic nu hier versta ,
Eest goet dat ele t'huys vare ,
Ende hem met eren beware ;

2270. Alsoe als't ten orlogen behoort ,
Doe spisen castele ende poert ,
Ende laten , ridderen ende cnapen bliven
Bi huus , ende wat men driven
Oft dragen mach ten yersten worpe ,
Dat men daer af rume die dorpe ;
Ende dat men 't voere , groot ende smal ,
Daer 't seker mach wesen al ;
So dat men ons geene scade
Slupelinghe en doe met onrade.

2280. Vernemen wy oic enich opset
T'onswert , ochte enich vermet ,
Dat willen wy met gewoude
Van Grimbergen her Arnoude
So vromelic hulpen dragen ,
Dat wy voer hem selen wagen
Lijf ende goet , als ridders coene ,
Alsoe wy sculdich sijn te doenc. »

2267. Die vrome was , als ick versta : « Ich raede dat elck t'huuswaert
keere , Ende bewaere hem met grooter cere Van dien dat hem toebehoort ,
Ende doe spysen casteelen ende poort , Ende ruddren ende knaepen by
hem bliven , Ende dat men draeghen mach ofte driven , Dat in die dorpen
ghelegghen es , Tusschen Brusselle , zijt seker des , Ende Grimberghen , dat
men overal Ten sekersten weert groot ende smal. — 2278. Negheene. —
2280. Vernemt heer Aernoult ooch eenich opset Te hemwaert ofte eenich
vermet , Dat laete ons met haeste weten , Wy sullen commen wel opgheseten
Met al dat wy gheleisten moghen , Ende helpen hem ongheloghen , Ghelijck.

Doe sprac van Grimbergen die here :

« Dit's goet raet, sem mijn ere !

2290. Ende ic bidde elken, die hier steet,
Dat hi daertoe sij gereet ;
Ende hier met so hebt orlof
Al nu te rumen mijn hof,
Ende hebt danc, dat ghi hier quaemt,
Doe ghi mijn bootscap vernaemt,
Alle dat ic u spreken woude. »

Doen antwoorde jonc ende oude :

« Wy daden't geerne, heer Arnout, heere,
Oec so willen wy voert mere

2300. U dienen altoos t'elker stede,
Ende wy willen ons nu mede
Varen bevesten van al dien,
Dat ons schier mochte misschien. »

Aldus namen si voerwaer

Orlof algader ane hem dair,
Ende ane sine sonen beide.
Dus is't comen tot enen gesceiden
Tusschen die heren vermeten,
Die op haer paerden sijn geseten.

2288. Doen sprack heer Aernout, die coene. — 2289. Van Grimberghen die vrome man : « Dit's goet raet, by St. Jan, Ick bidde elken, die hier steet, Dat hy alsoe doe ghereet, Alsoe ghy ons hebt gheseyt, Ende hebt oorlof al ghereyt, Ende grooten danck, dat ghy hier quamet, Doen ghy de bodscap van my vernamet, Dat ick u gerne spreken soude. — 2298. « Heere, het's herde gerne ghedaen, T'uwen dienste willen wy staen, Waer 't ghy ghebiet in elke stat, Ende wy sullen, verstaet dat, Ons bewaeren van alle dien, Daer aff ons yet mochte meschien. » Doen naemen sy oorlof te hant Aen heer Aernout, sy u bekant; Ende aen beyde sijn soenen mede. Hy bevalse te Gode ghereede, Ende sijn hier met van een ghescheyden, Ende ontboden, sonder beyden, Haer paerden ende sijn gheseten op, Ende voeren henen, sonder scop.

2310. Doe voeren riddersen , enapen , knechten ,
Elc daer hem behoerde van rechten,
Ende ginghen hem , sonder sparen ,
Wel bevesten ende bewaren
Van wapen ende van peerden ,
Ende elc na sine weerden.
Dus bleven sy als ic bevroede
Vaste leggen op haer hoede ,
Ende her Arnout ende sijn twee kinder,
Ende hoer gesinde meerder ende minder
2320. Hilden hem met grooter minnen ,
Als noch te Grimbergen binnen ;
Maer sire heimeliker maisenieden
Dede hi allomme syne lieden
Bewaren voirt van aldien ,
Dær hem af mochte messchien ,
Ende lietse wesen op haer hoede.
Syn borch dede hi als die vroede
Van Grimbergen wel bewaren ,
Ende spisen te twee jaren
2330. Van coerne , van mele , van vleysche ,
Ende van wine te sinen eyssche ;

2311. Daer sy behorende waeren van rechten , Met haeren ruddren , knaepen ende knechten , Ende alsy t'huus commen waeren ginghen sy hen bevesten , sonder spaeren , Van al dies hen ghebreken mochte Van peerden , van wapenen , van ander gherochte , Ende bleven altijd op heur hoede , Ende mijn heere Aernoult , als ick ghevroede , Hy bleef te Grimberghen binnen Met syne twee sonen , doe ick u kinnen , Ende met syne heymelijcke meyseniede ; Maer hy dede alomme. — 2324. Hem bewaeren van allen dien , Daer hen yet af mochte gheschien , Ende altoos op haer hoede sijn. Oock dede hy syne borch in schijn , Die te Grimberghen stont , te waeren Spysen wel tot twee jaeren Van corne , mele ende vleeschs ghenoech , Ende oock van wyne in 't ghevoech.

Quamet ten quaetste menigervoude
Dat hire hem op mocht onthouden.

- Van hem laet ic nu die woert,
Ende wil u vertellen voert
Van den hertoge Godevaerde,
Die men hiet Metten Baerde,
Daer ic die redene om began.
Als heer Arnout, die edel man,
2340. Van Oyenbrugge, als ic las,
Van den keyser gesceiden was,
Ende die bootscap hadde gedaen,
Bleef die hertoge, na mijn verstaen,
Soc gram, hine coste niet verbergen,
Om die bootscap van Grimbergen,
Die hem ontboet mijn heer Arnout,
End hi sprac den keyser stout :
« Heer keyser, heere, nu raet my
Dat ic doen moge, des bid ic di ;
2350. Want ghi die bootscap gehoert
Hebt van hem ende sine woert,
Hoe ic mijn ere behouden moge. »
De keyser sprac : « Heer hertoghe,

2332. Als ten quaesten quaeme dat hem dochte. — 2333. Dat hier hem op onthouden mochte. Nu laet ick u vaeren van hem een wyle, Ende segge u voorts, sonder ghyle. — 2338. Daer ick dese. — 2339. Doen mijn heer Aernoult, dien edelen man, Van den keysere ghescheiden was, Alsoo ick u hier te vooren las, Ende sijn bodscap hadde ghedaen, Bleefs die hertoghe, wilt's verstaen, Seer verbolghen in synen moet Om die bodscap, des sijt vroet. Die hy hoorde van heer Aernoulde, Ende sprack tot den keysere boude : « Heere, seyt hy, nu raet mi Wat ick doen moghe, biddick dy, Naer dien ghijt hebt ghehoort Van den bode nu dese woordt, Dat ick mijn eere behouden moghe. » Doe sprack die keysere : « Heere hertoghe.

- Ic weet niet wat te raden u
Dan dat ghi verneemt al nu
Aen vroede lieden, dat's de raet mijn,
Ocht si u sculdich te dienen sijn,
Die't van outs weten moghen.
Vernemic't ter waerheit ongelogen,
2360. Dat sy u voorders mannen waren,
Dwincse daer toe, sonder sparen,
U man te sine, wien lief, wien leet.
Vindi oic dat sy noyt eet
Uwen vorders daden, groot noch cleene,
Noch lant, noch goet, en hadden te leene
Van hem, so laetse sonder kiven
Voort ane uwe vrienden bliven;
Want onpais met vrienden maken
Int dicke met felre wraken,
2370. Ende orloghe rijst daer binnen.
Maer willen se u recht ontwringen,
Ende ghi op hem wilt, bi Gode,
Reisen, sint my enen bode,
Ic levere u t'uwen doene
Soe vele ridderen ende baroene,
Dat ghi wel in allen dinghen

2354. Ick en wete wat toe raden u Dan dat ghy verneempt nu, Oft sy te dienen u schuldich sijn In vroede lieden, dat's den raet mijn, Ende die't van ouds mogen weten Seggen sy u dat sonder vereten. — 2360. Uwe. — 2361. *Ontbreekt.* — 2362. Eest hem lief oft leet. Vindi oock dat so steet. Dat sy noyent en hiesschen goet Van uwen voorders, sijt vroet, Laetse uwe vrienden bliven voortaan; Want het's quaet, by St. Jan, Ontpeys jehghens vrienden maken. Gevallet oock by eenighe zaeken Dat tusschen u compt eenighe ontminne, Daer oorloghe mach rysen inne, Ende ghy op hem wilt reysen, by Gode, Laetet mi weten met uwen bode. Ick sal u senden. — 2376. Dat ghy sult mogen aen hem tyer tijt Toebringhen dat ghy begerende sijt.

- U begeerte selt volbringhen ,
Al en haddi geene lieden mere. »
Die hertoge sprac : « God lone u , here ,
2380. Dit es geboden vriendelike.
Ons heere God van hemelrike ,
Hi laet's noch verdienen my
Sonder noot , heer keyser vry. »
Oerlof nam die keyser hoge
Vriendelijke aen den hertoge
End aen sijn lieden sonder beyden.
Hy liet sijn maiseniede gereiden ,
Ende sy daden't ter selver stede.
Die keyser sat oic op mede ,
2390. Ende reet van Lovene ter vaert ,
Want hi moeste ten lande waert ;
Die hertoge geleidene doe
Met vele lieden te Tricht toe.
Daer sceyden sy te hande ,
Ende die keyser voer te lande ,
Ende die hertoge Godevaert
Keerde weder ongespaert
Te Bruessel waert , met sine maisenieden.
Daer bleef hi met sine lieden

2378. Meere. — 2379. Seyde. — 2380. Gheboden. — 2381. Onse. — 2382. Die laets. — 2383. Sonder uwen. — 2384. Hier nae nam de keysere t'waeren Oorloff, ende woude henen vaeren, Aen den hertoghe ende syne lieden, Ende beval syne meysenyden Dat sy opsaten al te hant, Dat sy daden, sy u becant, Ende die keysere selve mede, Ende voer van Lovene der stede, Wat hy mochte te. — 2392. Gheleydene in die vaert. — 2393. Tot. — 2394. Daer nam hy aen den keysere doe Oorloff, ende syne lieden met, Ende den keysere die voerde, dat wet, So hy eerst mochte in sijn lant, Daer hy bleeff, sy u becant. Ende heer Godevaert, die hertoghe rijcke, Keerde weder haestelicke. — 2398. Met syne lieden, Ende bleeff daer, hoor ick bedieden,

2400. Enen tijt , met grooter rasten ,
Dat hy ene twint en dede aentasten
Van Grimbergen die heren goet ,
Daer hi toe drouch quaden moet
Om ouden hate ende hatie.
Met nuwen raet sochte hie
Hoe hi op hem enige dingen
Met ocsuine mochte bringen
Dat oirloge toe brachte.
Soe lange peinsde hi ende dachte
2410. Dat hi in't ende liede dede vaen
Van Grimbergen , sonder waen ,
Die om haer comenscap uytreden ,
Ende teeck hen ane onvermeten
Dat si op straten hadden gerooft ;
Hi deedse voeren , dat gelooft ,
Tot Bruessel in gevanensse.
Als dat vernamen , sijt gewesse ,
Heer Arnout ende die sone sijn ,
Sonden sy enen bode fijn
2420. Aen den hertoge in der stat
Van Bruessel , die hem bat ,

Met grooter rasten enen tijt Dat hy niet en dede , dat seker sijt , Op die van Grimberghen groot no smal ; Maer eene hatye , so bleef het al Ter heeren waert , verstaet dat nu , Van Grimberghen , dat segghe ick u , Ende droech hen quaet herte , dat verstaet , Oock socht hy menighen nauwen raet Hoe hy yet mochte op ghedringhen , Daer hy mede , met eenighe dinghen Toebrachte oorloghe ende ghevecht Dat hy quaeme op slecht . Dus dedy in 't eynde lieden vaen . — 2412. Daer sy om heure coopmanscap reden , Ende teeck hen aene by waerheden . — 2413. Ende deedse veuren , des gheloofst , Te Brusselle in 't ghevangenis . Doen dat vernam , sijt's ghewisse , Mijne heere Aernout en syne sonen , Sonden sy , hoorick vernoemen , Eenen bode te Brusselle binnen Aen dien hertoghe , doen ick u kinnen , Dat hy haerlieden sonde . Die bode quam ter corter stonden Te Brusselle , ende ginck saen .

Als hi quam daer hine vant,
 Dat hi sinen here te hant
 Sine lieden sonde ende sijn vrient,
 Die hi al onverdient,
 Sonder mesdaet, hadde doen vaen :
 Of hi sal vatten en slaen
 Ridderen, knechten, clercken, papen,
 Waer dat hise can betrapen

2430. In uwen lande ochte bevaren.

Die hertoghe sprac, sonder sparen :
 Hine doets niet doer haren wille,
 Sy mochten wel swigen stille.
 Het ware sotheit dat si dochten ;
 Daden si al 't quaetste dat si mochten,
 Hine losset niet een slee.
 Hier met keerde min no mee
 Die bode van den hertoghe dair
 Te sinen heere. Kort daer naer

2440. Tot Grimbergen es hi comen ,

Daer hi heer Arnoude heeft vernomen ,

2422. Op 't hof, daer hy den hertoghe staen Vant binnen poorte voor die sale. Doen ginck die bode, wet wale, Daer hy den hertoghe sach, Ende seyde : « Heere, goeden dach Geve u God en Ste. Marie, Ende al u gheselschap vrye. » Daer naer seyde die bode fier : « Heer, my heeft ghesonden hier Mijn heere Aernoult van Grimberghen, Ende bid u seere, sonder verberghen, Dat ghy hem syne lieden sent, Die ghy ghevaen hebt ontrent, Sonder schout en sonder recht, Oft weet dat ter waerheyt slecht Hy sal vaen ruddren ende knaepen, Knechten, heeren ende papen, Waersy can bevaren. » Die hertoghe antwoorde te waeren, Hyne daets niet om synen wille, Hy mochte. — 2434. Dat hy sochte Daede coenelick 't quaetste dat hy mochte, Hyne losses niet en quaede not. — 2437. Sonder spot. — 2438. Daernaer, Ende ginck 'thuiswaert voorwaer Te Grimberghen, van daer hy was comen. Als hy daer quam, hebbick vernomen, Ginck hy te heer Aernoulde na das, Na syne borch, daer hy inne was,

Ende heeft hem alle die waerheit
Van tshertogen wegen geseit :
Als dat hi niet eene slee
En dade doer hem , noch min no mee ,
Ende dat hi hem waert dat bedochte
Quaetste daet dat hi mochte.

Also dat hoorde heer Arnout
Van Grimbergen , die here stout ,
2450. Wert hi verbolgen ende erre ,
Ende geboot sonder merren
Een deel volcs , die te samen
Tot hem wel gewapent quamen ,
Ridderen ende baetselere ,
Die de wapenen minden seere ,
Ende diese hadden in't gemeen
Verre besocht. D'eene was een
Van der Thomen mijn heer Willem ,
Die borchgrave , ende met hem

2460. Van Oyenbrugge heer Henric ,
Ende met hem dieregelijc
Heer Geraert ende heer Jan Screyhanc.
Oec was met hem , wet wale ,

Ende vertelde hem die waerheyt al , Hoe dat die hertoghe groot no
smal Door hem en dade van eenen cave , No dat hy de lieden , by St. Bave,
Uyt en liete nimmermeere , Ende dat hy dade in alle keere Dat quaeste dat
hy mochte doen , Hyne losses niet eenen mottoen. — 2451. Ontbod. — 2452.
Van synen lande een deel liede , Die gerne quaemen , als ick bediede ,
Wel ghewapent , wilt ghevroeden. Doen sy die niemaeren verstoeden Dat
heer Aernoult haers hadde te doene, Daer quaemen een deel rudderden coene,
Vromer jonger baetselaere. — 2456. Ende som verre hadden ghesocht , Dies
was een , ben ick bedocht. — 2458. Van den Thommen die borchgraeve, Mijn
heere Willem , by St. Bave, Ende van Oyenbrugge mijn heer Hendrick; Oock
quaemen daer oock sekerlick Mer. — 2465. Ende noch twee andere, ick wane.

- Heer Henric ende heer Arnout,
 Die kinderen waren vrome ende stout
 Mijns heren Arnout van Hombeke.
 Mijn heer Simon quam in de reke,
 Die van der Male hiet voerwaer,
 Ende heer Geraert van Herlaer,
2470. Heer Paridaen oec van Massenhove.
 Dit waren ridderen doe van love,
 Stout, vrome, jonc van jaren,

 Tot Grimbergen met ridderschape,
 Ende met menighen vromen cnape,
 Die de wapenen minden seere.
 Dese sijn met groter ere
 Te Grimbergen comen binnen;
 Daer dede hem heer Arnout bekinnen
2480. Hoe sijn lieden waren gevaen
 Van den hertoghe, diese ontgaen
 En woude laten dore niemants bede:
 « Oec heb ic's hem doen bidden mede;
 Want sine waren niet misdadich.
 Hier toe wilt my sijn geradich,

2464. Heer Aernoult ende heer Hendrick met, Die kinders waeren, dat wel wet, Mijn heer Aernoults. — 2467. Oock so quam daer, als ick spreke, Mijn heere Simoen Van der Maele, Een seer vroem batselier, wet wale; Oock quam daer heer Geeraert van Herlaere, Ende mijn heere Paridaen, dat's waer, Diemen hiet van Massenhove. — 2471. Alle ruddren van loove. — 2472. Ende jonck. — 2473. Ende volghende de waepenen t'waeren Altijt gerne, daer sy mochten. Dese quaemen met coene ghedochten Te Grimberghen in waeren saeken, Ende oock menich vroom knaep. — 2477. Ende als dese waeren met groote eere Vergadert te Grimberghen binnen, Dede hem. — 2480. Hoe die hertoghe hadde gevaen Sijn lieden, ende niet en woude laeten gaen, Ende hijs hem hadde doen bidden nochtan, Ende hy gerne, by St. Jan, Andere daer vooeren vaensoude, Daer sy om wisselen woude, Ende sy hem daertoe gaven raet.

Wat wrake ic doen mach hier ave. »

Doen antwoerde die borchgrave :

« Laet ons varen te Bruessel waert,

Ende vaen al ongespaert

2490. Wat wy vinden in ons gemoet. »

Heer Arnout sprac : « Ic wille men't doet. »

Sy saten op al ongespaert

Ende reden doe te Bruessel waert.

XL scutters voerden sy met bogen ;

Woudse iemant orloghen,

Ochte weren, ochte slaen,

Dat sy hen by souden staen.

Dus sijn sy in't lant getoghen

Godevaerts des hertoghen,

2500. Ende gingen panden ende roven ;

Dus meughdi my geloven,

Ende namen 't goet dat sy vonden,

Ende deden't aen corte stonden

Te Grimbergen binnen driven.

Oec vinghen sy, sonder bliven,

Wat sijs alomme consten betrapen,

Ridderen, knechten, clercken, papen,

2487. Doen antwoerde, dat verstaet, Mijn heere Willeme de borchgrave, Ende seyde : « Heere, by Sinte Bavc. — 2488. Waert in, Ende vaen wy meer ofte min Dats wy. — 2491. Doen seyde heer Aernout : « Sijt's vroet, Ick wille wijt doen, sonder scop. » Doen saeten sy algaeder op, Ende voeren terstont te Brussel waert, Ende veurden met hen in de vaert Wel veertich schutters met bogen, Woudse yement weeren omlogen. — 2498. Dat segge ick u al sonder waen. Ende alsoo saen alsy quaemen Ghereden al te saemen In des hertoghen Godevaerts lant, Gingen sy panden al te hant, Ende rooven ten selven stonde. — 2502. 't Quick. — 2503. Ende daeden't te Grimbergen driven. Oock so. — 2507. Knechten, heeren ende papen, Ende veurden't.

- Ende voerdense te Grimbergen in,
Ende daertoe haer gewin.
2510. Ende also die hertoge, dat verstaet,
Seggen hoerde dese overdaet,
Die hem die Grimberchsche heren
Hadden gedaen ende die oneren,
Sant hi liede vrome ende stout,
Die wachten souden met gewout
Beide wegghen ende straten,
Dat daer en lede rike noch mate,
Sine vingen't, also sy deden al,
Beide groot ende smal.
2520. T'ierst dat si quamen in't lant
Van Grimbergen, sy u becant,
Bereden si heiden, hage, ende velt,
Bosschen ende straten met gewelt;
So dat niemant gaen noch riden
En mochte, noch hem ontvlieden,
Sine vinghen of sloegen doot,
Ende roofden 't al, cleen ende groot,
Dat hem ter were niet en dede;
Dat hem weerde slogen sy mede.
2530. Sy roefden 't volc, ic liege u niet,
Ende als si hem ontsagen yet,

2510. Alsoo. — 2511. Hoorde seggen die overdaet, Die ghedaen hadden die van Grimberghen. — 2514. Sant hy derwaert, sonder bergen, Liedien die wachten soudien die straeten, Dat daer en lede hoghe no mate, Syne vingene, wats gheschiet, Dat sy daden, en liege u niet. Want t'ierst. — 2522. Sy velt ende haege. — 2523. Sonder saege, So dat niemant en mochte lyden, Noch ontgaen te geenre syden, Sy vingense oft. — 2528. Wat dat sy condien belaken, Ende als sy hem van eeneger saeken Ontsagen, togen sy daer naer Aen die.

- Vloen sy achterwaert algaer
In de borch te Nettelaer,
Die tshertogen was sekerleke,
Ende aldoen stont by Strombeke.
Daer waren sy seker voer elken gast;
Het was een huys sterc ende vast,
Daer en mochte messchien niet;
Ende als sy hier stade saghen yet
2540. Voeren si roven ende berren,
Ende vinghen't sonder merren,
Daer sy toe consten comen.
Oec deden hem groote onvrome,
Die van Grimbergen desgelike,
Sine spaerden arm noch rike,
Waer dat sire quamen toe.
Oec geviel dicke alsoe,
Dat d'een te gemoete quam
Den anderen, alsoe ic vernam,
2550. Van hem, die wachten achter straten,
Ende vochten sere uter maten.
Dus hadden sy vele pongise;
Maer sy en consten in geenre wise

2534. Die by Vilvoorden was ghestaen, Ende was tshertoghen, sonder waen, Ende was een huus vast ende goet. Dan waeren sy seker, des sijt vroet Dat hen messchien mochte niet, ende als sy haer schade sagen. — 2541. Vingen 't al. — 2543. Ende die van Grimberghen, heb ick vernomen, Daden weder desghelijcke, Ende en spaerden arme no rijcke, Waer sijs mochten commen toe. Dickels gheviel't oock alsoo Dat d'een den anderen te gemoete quam Van den ghenen, als ick vernam, Die daer die straeten roofden tier tijt, Ende sloegen elcandren, seker sijt, Ende vingen oock, hebbe ick vernomen; Maer niet en quaempt, wie 't mach vromen, Tot genen pongise dat staende was; Maer al vliende, sijt seker das.

Comen t'enighen staende stride ;
Die minste hoop weec t'allen tide
Den meerren , also ic las,
Tot hi van lieden riker was,
Ende oirloghden in beiden siden.
Doen geviel't t'enen tiden ,

2360. Alse dat hadde geduert een jaer
Dat te Grimbergen quam daer naer
Mere , dat lieden van Brabant
Gelegen waren daer in 't lant,
Ende sloegen op huysen ende scueren ,
Ende namen ter selver uren
De lieden daer si toe quamen ;
Ende t'iersten dat dit vernamen
Van Grimbergen die heren vrie ,
Satter op eene groote partie,

2370. Met heren Wouter Berthoude ,
Ende met sinen broeder boude ,
Ende quamen al ongespaert
Gereden met grooter vaert
Op die andere al onversien.
Doen sise sagen riepen mettien

2335. Want wie dat brachte die meere macht, Die andere weec hem , so ben ick bedacht, Tot dat hy rijcke was van lieden ; Dus worden sy , hoor ick bedieden, Oerloghende in beyde syden. Doen gheviel't in dien tyden. — 2360. Als gheduert hadde wel een jaer. — 2362. Die mere. — 2363. Lagen by Grimberghen in 't lant, Ende opsloegen husen ende scheuren. — 2365. Ende naemen den lieden ter selver heuren Allegader daer sy toe quamen. Doen die van Grimberghen dat vernamen, Saeten op. — 2370. Ende reden derwaert, als ick lye, Met heer Woutren. — 2372. Wat sy mochten, met grooter vaert, Ende quamen ghereden onghespaert Op dien anderen onversien. T'erst dat sy se sagen, met dien

Van hem lude van Grimbergen ,
Wat si mochten , sonder verbergen :
« U proye moet ons hier nu bliven ;
Die en seldi niet verre driven. »

2580. Daer voeren si steken ende slaen ,
Dies die ander worden ontdaen ;
Want sy waren ongewaerneert.
Ghereden sijn sy ende gekeert,
Wat sy mochten , hare strate ,
Ende hebben daer den roof gelaten :
Haers ondancs vloen sy voren ;
D'ander volghden na met sporen ,
Ende vingender onderwege vele ;
Oec sloegen sire doet in den nijspele.

2590. Sy jaeghdense tote Bruessel toe ;
Maer daer lieten sise doe ,
Ende sijn met haren gewinne
Gekeert te Grimbergen inne
Vrolike ende sere blide.
D'ander quamen van der side
Te Bruessele al in ghevaren
Ten hertoghe , sonder sparen ,

2576. Soe ryepen sy luyde : « Grimberghen ! » — 2577. Sonder berghen ,
Ende seyden : « Ghy laete u proye hier ! » Doen voeren sy voort , sonder dan-
gier , Optie andren houwen ende slaen , Die te hant. — 2582. Onghewerneert.
Ende sijn alle ghekeert. — 2583. Den roof daer ghelaeten ; Ende gingen vas-
telicken vlien. D'ander volgden hen met dyen. — 2589. Ende sloeghen doot
in dien speele. Dus jagende syse te Brusselle toe. — 2592. Ende sijn al we-
der ghekeert , Ende reden , alsoo men my leert , Rechte te Grimberghen
binnen Met allen haeren ghewinne , Ende waeren van herten ghevalle blide ,
Ende d'ander quamen ten dien tyde. — 2596. Alle inne gevaeren.

En clagheden van die groote scaden,
Die hem die Grimberchse heren daden,
2600. Doe si sijn liede onder weghen
Gevaen hadden ende geslegen,
Som doot, som gewont, som mat,
Ende gejaget totter stat.

Als die hertoghe dit vernam
Wert hi tornich ende gram,
Ende swoer in dieren ede,
Si soudent' becopen te lede,
Dat sijt oyt dorsten bestaen.
Die hertoge dede wel saen

2610. Ontbieden ridderen ende cnapen,
Die wel consten aen de wapen,
Dat si quamen, sonder beiden.
Doen ginc hem elkerlijc gereiden,
Ende quamen ten hertoge met eren.
Nu hoirt van de Grimberchse heren,
Den vromen man heer Arnoude,
Ende van heer Wouter Berthoude,
Sinen sone, wat si doen daden.
Doen si hadden met scaden

2597. Ende gingen ten hertoghe daer naere, Ende claegden hem van der
schaede, Die hem die heeren hadden beraeden Van Grimberghen, ende
ghedaen, Ende ghejaegt tot by der stat. Doen die hertoghe hoorde dat. —
2605. Swoer hy met eenen dieren ede, Sy soudent' becoopen ter eren
leede Dat sy yet bestaen dorsten. Doen ginck die hertoghe sonder vorsten,
Ende ontbode rudderden ende knaepen In sijn lant in waere saecken. —
2615. Menich man bereyden, Als sy die nieumaeren verstonden, Ende voe-
ren henen, hoorrick ooirconden, Tot den hertoghe, dat segge ick u,
Daeraff ick wille swygen nu, Ende seggen van Grimberghen heer Aernoulde,
Ende van synen sone heer Woutre Berthoude, Wat sy daden by mijnder
wit; Doen sy hadden, verstaen dit.

2620. Die Brabantsoenen gescoffiert ,
 Die sy some ongemaniert
 Versloegen , ende some vinghen ,
 Hadden sy van desen dinghen
 Anxt, also dat die hertoghe
 Met stride ende met orloghe
 Sijn scade soude wreken comen
 Op hem allen, niet op hem somen ;
 Ende ontboden vrienden ende maghe,
 Dat si t' enen gesetten daghe
2630. Te Grimbergen gewapent quamen ,
 Also si daden te samen.
 T'ierst dat si vernamen die mere
 Quamen si t' allen wijch ghere
 Te Grimbergen wert gereden ,
 Met groter behagelheden.
 Daer quam die grave van Vianden ,
 Met menighen man , wilt verstanden ,
 Crachtich gewapent totten oghe.
 Oec quam dair ten oorloghe
2640. Die heer van Breda en sijn sonen ,
 Met volcke dat men niet versconen

2620. Die Brabanders geschoffiert, Als ick u vooren hebbe ghevisiert, Daer sier een deel sloegen ende vingen, Hadden sy anxt in waere dingen, Dat die hertoghe daer soude commen, Ende schaede vreden, hebbe ick vernomen. — 2629. Dat sy quamen, sonder sage Te Grimberghen ghewapent wel, Dat sy daeden al sonder spel; Want t'eerst dat sy die meere verstoen Beryden sy hen, wilt ghevroeden, Ende quamen te Grimberghen ghereden, Daer sy haer herberghe, in waerheden, Alle binnen naemen te hant. Daer quam, dat sy u becant, Die staute grave van Vianden. — 2638. Wel ghewapent tot in die hoogen. Daer quam oock met ten oorloghe. — 2640. Met synen sonen, Ende met veele lieden, hoorick vernoemen.

Wel en mochte, des sijt vroet,
 Die van hem hielden leen ende goet.
 Van Mechelen ende oic voirt an
 Tot bi Postele, menich man
 Quamen hem te helpen, dat wet,
 Ridderen ende cnapen, die met
 Te Grimbergen woonden omtrent.
 Dese quamen met ghenent

2650. Wel gewapent ende opgeseten
 Om te helpen, doe ic u weten,
 Heer Arnoude sijn lant verweren
 Jeghen die hem wilden deren.
 Ende hierna worden sy beraden,
 So dat sy vergraven daden
 Alle die passe, die men vant,
 Daer toe comen mocht enich brant,
 Die in heur lant mochte beraden
 Onvrome, verlies, oft scade.
2660. Hier toe was het dat raet gave
 Van Vianden die goede grave.
 Oec daden sy die passen besetten
 Allegader, sonder letten,
 Daer men van Bruessel toe mochte,
 Met lieden van coenen gedochte,

2642. Die alle hielden van hem haer goet. Oock quam daer, des sijt vroet,
 Van Postel waert menich man, Ende van Mechelen oock met aen. Oock so
 quaemen daer ghevaeren Ruddren ende knapen te waeren, Die te Grim-
 bergen woonden ontrent. — 2649. Dese quaemen daer, sy u bekend. —
 2651. Doen. — 2653. Ende doen sy alle, sonder scheeren, Vergaert
 waeren, segge ick u, Daden sy vergraeven nu Alle die passe, die men
 toe mocht commen In haer lant te haeren ontvromen, By den raede van
 den grave Van Vianden, by St. Bave. Oock deden sy. — 2664. Toe mochte
 ryden Met veele lieden, sonder beyden.

- Ende met scutteren goet ter cure.
Hier af swig ic te deser urc,
Ende segge u van den hertoge voert,
Die te Bruessele was in de poert,
2670. Ende vergaderde een groot here
Om te vaerne ter were
Te Grimbergen in dat lant,
Daer si doe stichten brant,
Ende daden met rove den omsaten
Groote scade uter maten.
Maer het was begraven alsoe
Dat sire niet kosten comen toe
Met rove, met brande, te vele scaden.
Doe waren vele wel beraden
2680. Die Grimberchsche heren ende voirsien
Van vele lieden, die in dien
Altoes begrepen waren dair,
Dat si den anderen reden naer,
Ende haddense by waerheden
Geerne van achter bestreden;
Maer si en hadden niet de macht;
So groot was 's hertogen cracht

2666. Ende met schutters oock een deel. Nu swighe ick van hem gheheel. —
2669. Brusselle. — 2671. Om te vaeren met groote geere. — 2673. Ende
doen sijn volck, u sy becant, Al vergadert was ende ghereet, Soo togen sy
henen, God weet, Te Grimberghen alle toe, Ende t'eerst dat sy daer
quaemen doe Gincsy berren ende rooven; Ghyne mochtet niet gheloeven
Wat grooter schade dat sy daden; Maer syne mochten te veele schaden
Niet toecommen, segge ick u, Om dat soe was vergraeven nu. Oock waeren
die van Grimberghen Wel bewaert, sonder verbergen, Ende voorsien van
veele lieden, Ende reden, willick u bedieden, Den andren van achtere
altijt naer; En haddense gerne bestreden voorwaer, Hadden sy van volcke
ghehat die macht; Maer die hertoghe hadde te groote cracht, So dat sijs.

- Dat sijs niet en dorsten bestaen.
Maer als si sagen, sonder waen,
2690. D'ander yet riden onbewaert,
Sloegen sine achter in den staert;
Sy quetsten liede ende vinghen.
Ende also in deser weringhen
Die hertoghe hadde doen branden, roven,
Waer hi conste comen boven,
Oft daer hi conste geriden toe,
Keerde hi met sinen lieden doe
Te Bruessel, sonder sparen,
Ende liet elken t'huiswert varen,
2700. Ende voer selve na dat
Te Lovene in de stat.
Also die Grimbersche heren dat vernamen,
Ginghen si hem alle versamen,
Ende trocken te Bruessel waert,
Ende ginghen bernen in de vaert,
Al daer si toe mochten comen.
Doe hebben si den roof genomen,
Dien sy in haren wege vonden;
Ende als si hadden te dien stonden

2690. Die andere yet ryden. — 2691. Sloegen si achter. — 2692. Ende quetsten lieden, ende vingen met, Ende also die hertoghe, dat wet. — 2694. Verbrant hadde, heb ick vernoemen, Alle gaedre daert hy toe conste comen, Keerde wedere met syne lieden Te Brussel waert, hoort dit bedieden. T'eerst dat hy daer quam ghevaeren Liet hy sijn volck al t'huus waert vaeren, Ende voer. — 2702. Ende als die van Grimberghen wisten dat Dat de heer ghescheyden was, So togen sy saen na das Met haeren coenroete te Brussel waert Ende verberrende op die vaert Als daer sy mochten toecommen, Ende roofden, hebbe ick vernomen, Wat sijs in. — 2709. Tyen stonden.

2710. Een deel dorpen verbrant,
Keerden si weder te hant,
Met haren proyen, die sy met minnen
Deylden te Grimbergen binnen.
Oec voeren sy hier boven
Dicke bernen ende roven
In den hogen lant,
Daer sy in stichten roof ende brant;
Ende die hertoge sekerlike
Brande hem af derghelike
2720. Haer lant tot Grimbergen toe.
Dus even hert hilden sijt doe,
Dat, tusschen Grimbergen, dat wiet,
Ende Brussel der stat, niet
Dorp en bleef staen voert,
En was verbrant ofte verstoert,
Ja, tot Vilvoorden, dat's waer,
Sonder een borch, hiet Nettelaer;
Anders en bleef daer, groot noch smal.
Oec was 't volck gevloen al

2710. Dorpen verbrandt een groot deel, Keerden sy weder al gheheel Weder te Grimberghen binnen Met haeren proyen, doe ick u kinnen, Die sy deelden blydelijcke. Dus voeren sy dickwils sekerlijcke Op den hertoghe berren ende rooven, Ende daden hem, mogdijs gheloven, Groote schade in sijn lant, Ende die hertoghe, sy u becant, Dede hem weder desghelijcke, Ende bernede hem af sekerlicke. — 2721. Ende die van Grimberghen berrende alsoe Op den hertoghe nacht ende dach, Soe dat geen dorp, hoorick ghewach, Staende en bleef op die wyle, Sonder Brusselle, dats geen gyle, Ende Grimberghe, 't en wert al Verbrant, verherijt, groot ende smal, Noch oock tot Vilvoorden mede, Sonder eene borch, dat's waerhede, Die Nettelaer gheheeten was, Die sterck was, sijt seker das, Ende was by Vilvoorden ghestaen, Die des hertoghen was, sonder waen. Maer anders so en bleef daer niet Ontrent staende, wes geschiet, By noch na, alsoo ick weet; 't Volck was al ghevloen, God weet,

2730. Dat woonde in 't lant te voren.
 Dus beriet daer elc anders toren,
 Waer si mochten, des sijt wijs;
 Sy hadden menich swaer pongijs,
 Daer stoute feiten, na mijn verstaen,
 Van wapenen in worden gedaen.
 Ende dicke man oic jegen man,
 So dat ic niet geseggen en can
 Die waerheit hoe dat daer gevel;
 Maer het was te horen wel
2740. Dat sy met overmoedicheden
 Dicke opten anderen streden,
 Ende vingen ende sloegen te male,
 Met .x. met .xij., op ende dale;
 Maer te ghenen staenden stride
 En quamet in ghene side;
 Want hem de hertoghe te mechtich,
 Te rijcke was ende crechtich,
 Overmits des keysers wille,
 Die hem help lude ende stille.
2750. Wanneer hijs hadde te doene
 Sende hi hem sire baroene

2730. Datter te woonen plach te vooren. Ooyck hadden sy, doe ick u hooren, Menich pongijs onderlinge, Ende menich opset sonderlinge, Daer schoone fayten worden ghedaen Van waepenen, doe ick u verstaen, Dickwile man iegen man, Dat ick u niet gheseggen en can De rechte waerheyte hoe 't gheviel. — 2739. Maer ter waerheyte weete ick wel Dat sy dickwyle buyten reden Aen beyden zyden, in waerheden; Als nu d'eene, als d'ander nu; Ende sloegen ende vingen, segge ick u, D'een den anderen daer sy mochten, Ende dickwyle op d'ander vochten Met thiene, met twaelfe te male; Maer niemael en quamt, dat weet wale, Ten stryde; want te mechtich Was die hertoghe ende te crachtich. — 2751. Ende sant hem so veele baroene.

- Ende ridders ende knapen ,
Die goet waren ter wapen ;
En hadden't leenhouders gedaen ,
Des en hadden't niet ontstaen
Mogen die Grimberchse heren ,
Die om geniets wille der eren
Roefden dicke den hertoghe ,
Ende hem ontrieden den orloghe ,
2760. Ende daden hem dicke, dat's waer,
Al ginc't sire eren naer,
Vreden geven vast ende goet.
Die van Grimbergen waren vroet ,
Ende hielden te vriende in der orloghen ,
Die raet waren des hertoghen ,
Met groote gichten sekerlike ,
Die sy gaven mildelike
Om dat sy wouden om dat
Haers willen voorderen te bat.
2770. Oec waren lieden vele van der syde
Binnen Grimberghen tien tyde ,

2752. Leenhouders. — 2755. Syne hadden's mogen ontstaen Die van Grimberghen nu; Maer sy naemen goet, seg ick u, Van den heeren tertyer tijt, So dat sy den hertoghe, des seker sijt, Dat oorloghe altoos ontrieden, Ende hem seyden, hoorick bedieden, Dat hy alles noch wel toequaeme, Ende daden hem dicke, al was 't scame, Vrede geven, dat was waer; Want die van Grimberghen openbaer Waeren wijs ende vroet, by trouwen, Ende hielden te vriende, als men mach scauwen, Veele lieden die by den hertoghe waeren, Met haeren ghiften, sonder spaeren. — 2768. Om dat sy wouden werlicke Haeren wille. — 2770. Iegen den hertoghe, verstaet dat. Dus deden sy haer dinck met vroeden sinne. Nochtans waeren veele lieden inne

- Dien dat orlogen was leet ;
 Want sy wisten wel gereet
 Wat van der sake mochte comen ,
 Ende hadden liever genomen
 Den pays dan den onvrede ,
 Ende spraken dicke ten besten mede ;
 Soe dat van Brabant die here
 Sijn recht hadde gehad ende d'ere
2780. Ende al dat hadden sijn vorsaten ,
 Hadde die grave van Vianden gelaten.
 Hine liet niet peisen , als ick versta ,
 Noch den here van Breda ,
 Noch andere ridderen , die mechtich
 In 't lant waren ende woonechtich ,
 Ende orloge ende wapenen minden ,
 Al waest dat si den hertoge kinden
 Boven hem mechtich , sine achten's niet ;
 Maer daden den lantvolcke groot verdriet ,
2790. In Brabant , met roven ende met branden.
 Dus stont dese twist tusschen de lande
 Lange , ende sele stont gaf men vrede ,

2772. Grimberghen , die d'oorloge was leet ; Want sy wel wisten , God weet. — 2775. Ende spraken dickwels , hebbe ick vernomen Ten besten van deser saeken , Ende hadden gerne peys doen maken Aen beyde syden ; ende van Brabant die heere Had ghehat dat recht ende die eere , Dat voormaels hadden syne voorsaeten In Grimberghen , by charitaeten , Ende daer hy de oorloghe om began ; Maer en wouden laeten , by St. Jan , Met peysen die grave van Vianden. — 1783. Nocht oock die heere , wilt verstanden , Van Breda ; want sy begeerden seere Dat oorloge in allen keere , Noch oock menich stout sergant , Noch menich ruddre , die daer in 't lant Woonachtich was ; want sy Hadden veel liever , segge ick dy , Dat oorloge , dat si seer minden. — 2789. Maer sy daden den lande groot verdriet Van Brabant. — 2791. Desen twiste. — 2792. Van Brabant ende van Grimberghen lange ;

- Dat men met bedwange dede ;
Ende selc tijt hielt men parlement ;
Want men geerne hadde gheënt
D'orloghe , hadde men gemocht.
Ende als men 't soude hebben broecht
Ter soene , so waren dair
In beide syden , die voirwaer
2800. Soe verworven met haer spraken ,
Dat men te peise niet conste gheraken.
Nochtans waren , als ic u bediede ,
In beider syden veel goeder liede ,
Dien d'oorloghe was herde leet.
Daer was een , als ic 't weet ,
Van Wemmele mijn heer Arnout ,
Ende heer Jan van Campenhout ,
Heer Geraert van Pede , heer Jan van Aa ,
Die heere van Hobosch , die na
2810. Ende bi waren den hertoghe ,
Ende ander heren , die in d'orloghe
Den heren van Grimbergen waren stout ,
Daer si somme hare scout
In quiten , die waren gemaige.
Oec wasser een deel in d'ander lage

Selck tijt weert oock met bedwange Vrede gegeven In beyde syden. Ooyck hielmen parlementen tyen tyde Om te soenen ofte men conste; Maer het was om niet dat men 's begonste, Want so veele lieden waren daer Aen beyde syden over waer Die 't verwonnen. — 1801. Datten peyse. — 2802. Veele heeren In weder syden; by mijnder eeren. — 2807. Ende mijn heere. — 2808. Ende die heere van Pede oock mede, Mijn heere Geeraerts, dat 's waerhede; Ende daertoe die heere van Aa, Mijn heere Jan, als ick versta, Ende die heere van Hoboschs met, Ende noch andere, dat wel wet.

Aldus metten Grimberchsen heren,
Die noode sagen dat strueren
Des lantvolx in weder side;
Die waren tien tide :

2820. Heer Godevaert Screyhane ende also wale
Mijn heer Seger van den Male,
Heer Willem van den Bogaerde, met
Heer Willem Tant, ic wille ghijt wet,
Ende her Arnout van Oyenbrugge.
Dese spraken dicke over ruggē
Om peis, om soene, ende om vrede,
Ende seiden : « Wel eest waerhede,
Dat men in dit orloghe
Onrecht doet den hertoghe ;
2830. Want van Grimbergen plagen
Die heren in ouden daghen
Haer goet te houden, haer lant,
Van den hertoge van Brabant. » —
« Hierbi vrucht ic, si lude, si stille,
Te siene onsen onwille, »
Sprac heer Arnout van Oyenbrugge,
Die hoer voersprake vlugge

2810. Die in des hertoghen syde waeren Ende vrienden, hoordick openbaeren, Den heeren van Grimberghen; oock waeren sy Haere mage som, gheloooves my, Soo dat sy spraken daertoe Dicwylen ten besten; ende oock alsoe Waeren heere in d'ander partyé : Heer Godevaert Screyhane, soe ick lye. Heere Willem Tant, heer Zeger. — 2822. Boengaerde, alsoe waele, Mijn heere Aernout v. O. — 2825. Dese heeren spracken dickels over ruggē Om peys ende om soene mede. — 2827. Wy weten wel die waerhede Dat men den hertoghe onrecht doet; Want die van Grimberghen plaegen haer goet Te houden van den hertoghen Van Brabant al ongheloghen Hier voormaels over langen tijt, Ende wy sullen, des seker sijt

- Overall was hier af.
D'ander hilden niet een caf
2840. Wat sire toeseiden ende spraken;
Ende tegen hem an in derre zaken
Dat si leenhouders waren ,
Ende hadden liever, sonder sparen ,
Den hertoge van Brabant ,
Dan die van Grimbergenlant ,
Dore al dat sise kinden goet ,
Getrouwe , wijs , ende vroet ,
Ende gewillich altoes ten wapen.
Daer waren vele edele knapen
2850. Ende vele ridders tier tijt ,
Die oorloghe minden ende strijt ,
Ende niet en gheerden dan onraste ;
Oic hilt d'oorloghe staende vaste .
Die grave van Vianden ende van Breda ,
Die heren van Voren ende van der Aa ,
Ende mijn heer Wouter Berthout ,
Ende Geeraert , sijn broeder stout ,
Somwile met vrede , ende selc stont
Met parlemente , si u cont ,

Noch onsen willen , hebben hier aff. Wy en achten 's niet een caff; Want sy seyden , sonder gyle; Maer men verspraxc somwyle Ende tegen hen aene dat sy waeren Leenhouwers , sonder spaeren , Ende sy liever hadden Brabant Dan Grimberghen , sy u becant. » Nochtans dat men se kende goet , Daertoe ghetrouwe. — 2848. Willich. — 2849. Want daer waeren. — 2850. Die seer minden oorloghe ende strijt , Ende vele ridders ter selver tijt , Die niet en gheerden. — 2853. Oock hielt. — 2854. Vianden was , Ende oock mede , sijn sekere das , Die stoute heere van Breda , Ende ooick mede , alsoo ick verstae; Mijn heere Woultre. — 2858. Die beyde van van Grimberghen waeren ooir , Hielden 't alsoe altoes op hoer ,

2860. Hilden dese heren d'orloge op hoor.
Sy hadden van Grimbergen d'oor
Met hem die 't uit ghenen saken
En lieten te peise geraken ;
Ende als 't was buten bestande ,
Reisde ele op anderen in den lande ,
Ende panden ende daden andren scade.
Dus stont in grooter ongenade
't Lant, ende in swaren orloghe,
So dat hem heeft die hertoghe
2870. Een deel ontcracht van haren goede ,
Ende haer renten , als ic ghevroede ,
Gemindert, ende hilt in hande
Veel haers goets in den lande.
Binnen desen selven orloghe
Quam een siecte aen den hertoghe ,
Daer hi af sterf ende wert met haven
Te Haffligem eerlic begraven ,
Met rouwen ende met misbaer ;
Noch hedendaeghs vint men daer

2865. Dat commen en conste ten geenem eynde. Dus stont dit, als ick ter waerheit vinde, Somwyle met vrede ende selker stont Ooick in parlemete, sy u cont. Maer als buyten bestande was Reysde elck op d'andere, sijt seker das. — 2866. Elcandren. — 2867. In deser onghenaede Langen tijt ende menich jaer, So dat die hertoghe hen hadde voorwaer Veele ontcracht. — 2871. Ende van renten. — 2872. Want hy was hen te machtich van lieden, Ende onthielt hen, hoordick bedieden, Veel goets dat hy hielt in handen. Hieromme quam als ick becande, Den hertoghe eene siecheyt aene, Daer hy mede lach, als ick wane, Min dan een maent, doen starff hy. Doen wiert gheveurt die hertoghe vry Te Afflighem, dat segge ick u, Ende wert gegraeven, verstaet my nu, Met grooten rouwe. — 2879. In den cloostere daer naere, Daer noch hedent sijn graf nu steet.

2880. Sijn graf. Hi achter liet
Eenen sone die Godevaert hiet
Ende was d'ander sekerlije ;
Maer hine was niet also lovelijc
Alsoe was sijn vader,
Als ic u seggen sal algader.

Alsoe doot was die hertoge
Die te Grimbergen hadde d'orloghe,
Ende sijn sone hadde ontfanen
't Lant, so begonste hi saen

2890. D'orloge te vernuwen doe ;
Maer onwijsselijc voer hire toe :
Sonder raet dede hi al sijn dinc.
Dat die van Grimbergen yerst ontginc,
Vercregen si weder met dit orloghe,
Ondancs van Brabant den hertoghe.
't Goet vercregen si algader,
Dat hem onteracht hadde sijn vader,
Die d'ierste orloge began,
Ende ander goet daertoe nochtan

2900. Namen si hem, sijt seker das,
Dat sijn vader houdende was,

2880. Dese hertoghe Godevaert hi liet. God weet, Eenen sone, wats gheschiet, Die die andere Godevaert hiet. — 2883. Niet so. — 2884. Als sijn vaders was sekerlijck, Als ick u nu seggen sal. Nu hoort dan al over al. — 2886. Alsoo. . . desen. — 2887. Stichte de oorloghe. — 2888. 't Lant hadde. — 2889. Begonste hi dat oorloghe saen Weder te vernieuwene doe; Maer hy voere onwijsselicke toe, Ende dede sijn dinc al sonder raet, So dat die heeren, dat verstaet, Van Grimberghen weder ghecreghen, Hoe seere datter die hertoghe was jegen, 't Goet, dat hen hadde oncracht sijn vaedere, Ende oock ander goet te gaedre, Dat die hertoghe houdende was, Naemen sy hem, sijt seker das.

- Ende onthielden 't hem te male ;
Daeromme vergaderde hi , wet wale ,
Sijn vole groot ende cleine ,
Ende voer met heercrachte gemeine
In Grimbergerland logieren
Met ontplokene bannieren.
Also die van Grimbergen vernamen
Den hertoghe ende die met hem quamen ,
2910. Wouden si tien selven tide
Jeghen hem varen met stride ,
Ende nemen dats hem gebueren
Mochte ; maer tier uren
Wederriet , als ic versta ,
Selve die here van Breda ,
Ende sprac : « Sem mijn ere !
Van Grimbergen her Arnout , here ,
Het ware sotheit tesen tiden
Dat wise nu voeren bestriden :
2920. Wine sijn van lieden niet voersien ,
Ende die hertoghe nes om geen vlien
Hier comen ; want groote cracht
Heeft hi al nu hier gebracht

2902. Onthielden hem. — 2903. Sodat hy hieromme. — 2904. Sijn volck ontboot. — 2905. Heercrachte ghemeene In 't lant van Grimberghen logieren Met menighe ontplokende. — 2908. Die hy met hem brachte daer, Dat segge ick u al overwaer. Doen die van Grimbergen hadden vernomen dat die hertoghe daer was commen Met syne lieden tyen tyde Wouden sy jegens hem vaeren te stryde, Ende nemen, dats hen mochte ghebeuren; Maer het wederriet tier selver heuren Die heere selve van Breda. — 2916. Ende seyde aldus, als ick verstaet. — 2917. Heer Aernout. — 2918. Sotheyt by mijnder eere, Dat wy jegens hen stryden gingen, Ende ick segge u by wat dingen: Wyne sijn niet voersien van lieden, Ende die hertoghe, hoorick bedieden, Es hier commen met groote macht, Ende heeft hy met hem bracht.

Van ridderen ende van knapen,
 Die wale connen aen de wapen;
 Ende quamen wi te stride nu,
 Daer soude gescien, dat seg ic u,
 Grote scade in beiden siden.
 Maer ic rade ons tesen tiden,

2930. Dat wy ons passe so bewaren
 Dat sy niet te na en varen;
 Ende men doe 't goet hier in 't lant
 Al voeren in seker hant :
 Eest dat si idel vinden de scueren,
 Sy selen hier niet lange dueren;
 Want hem naect de winter cout. »
 Si seiden alle : « Heer Arnout,
 Dat is seker de beste raet. »

2940. Doen ginc hi, dat verstaet,
 Ende dede die passen bewaren wel
 Met volcke dapper ende snel;
 't Goet dede hi uten dorpe voeren,
 Ende liet open huys ende scueren,
 Daer die hertoghe mocht toe
 Comen, weert spade, weert vroe.

Vele ruddren ende knaepen, Die wel connen aen die. — 2927. Dat segge ick u. — 2928. In beyde syden. — 2929. Te desen tyden. — 2930. Ons passe so bewaeren Dat sy ons niet en mogen daeren, Ende doen 't goet van den lieden Alle gaedre veuren, willick bedieden, Daer 't mach sijn in zeker hant, Ende alsoo hen dit werdt becant, Ende sy ydel vinden die scheuren, Soe sullen sy node lange deuren; Want die winter comt hen op, Dus sullen sy moeten sonder scop wederkeeren, wye lief, wy leet. » Doen seyden sy allen, God weet : « Dit waere die alre beste raet. » Doen ginck heer Aernout, dat verstaet, Ende besette die passe wel. — 2941. Dat dapper was. — 2942. 't Goet dedy uuyten dorpen veuren, Ende liet open hansen ende scheuren. — 2944. Mochte commen. Oock lach heer Aernout hebbe ick vernomen.

- Ende heer Arnout lag voert an
Te Grimbergen met menighen man
Wel ter harnassche, ende wachte ,
Beide by daghe ende by nachte ,
2950. Sijn poent ende oic sijn stade
Om den hertoghe te doen scade.
Oec haddi doen begraven
Grimbergen ende verhaven
Met grachten, dat men in ghenen sin
Dan te twee gaten mocht comen in ,
Ende die waren van partye met
Goede lieden wel beset ,
Entie verhoedense sere vast.
Als die hertoghe met menigen gast
2960. Een tijt hadde in 't lant
Gelegen, ende hi ondervant
Hoe sy waren te gereken ,
Dedi haestelic opbreken
Sijn here groot ende cleine ,
Ende keerde weder algemeine
Te Brussel wert met luttel eren ,
Ende liet scheiden sijn hulperen ,

2947. Te Grimberghen binnen, met menighen man Wel te harnassche, by St. Jan, Ende lach ende wachte-syne stade. — 2951. Te doene. — 2952. Als 't puyt gaeve ende tijt. Oock haddi doen begraven, des seker sijt, Grimberghen wel al omme ende omme, Dat men ten rechte no ten cromme Niet en mochte commen in Dan ten twee gaeten, meer no min, Ende die waeren al wel beset Met vele lieden, dat wet, Ende verhoedsi wel ter core, Ende doe die hertoghe, als ick hoore. — 2960. Eenen tijt hadde ghelegen in 't lant, Ende hy sach ende ondervant Hoe sy berecht hadden haer dingen, So dedi opbreken sonderlinge Sijn heeren al cleene ende groot, Dat segge ick u ter waerheyt bloot, Ende keerde dane hy commen was Te Brussel binnen, sijt seker das, Ende hadde luttel vrome ghehaelt.

- Ende sijn volc t'huyswert varen.
Selve bleef hi liggende t'waren
2970. Te Bruessel binnen der stat.
Also heer Arnout vernam, dat
Die hertoghe ende sijn here
Gescheden was, dede hi met gheere
Den lantvolcke, des sijt vroet,
Wederhalen al haer goet;
Maer altoes bleef hi op sijn hoede,
Ende hielt bi hem, als ic gevroede,
Een deel lieden van den besten,
Daer hi hem met soude bewesten.
2980. Des grooten hoops en hadde hi
Niet te doen; want verre ende bi
Waest verbrant oft opgenomen
Waer dat men toe conste comen.
Dus namen si orlof vortane,
Ende die grave van Viane
Sciet van daer, als ic versta,
Ende oic die here van Breda;
Maer sijn vier sonen bleven daer,
Die hem holpen voer en naer.

Doen liet hy sijn volck, als men taelt, Alle gaedre scheidende ende t'huuswaert ryden, Ende bleef daer sonder beyden Liggende te Brusselle in die stat; Ende als. — 2972. Dat dheere ghescheyden was te maele; Soo ghinc hy henen sonder hale, Ende dede weder met grooten spoot De lieden haelen. — 2976. Altijt. — 2977. Bevroede, Een groot deel goeder lieden. D'ander liet hy, als ick bediede, Alle weder t'huuswaert keren; Want syne hadden, by mijnder eren, Geenen oorboor te doene in 't lant; Want es was, sy u becant, Verberrent daer mens toe mocht comen. Hier nae nam oorlof, [heb] ick vernomen, Die edele grave van Vianden, Ende voer t'huuswaert te hande. Soe dede oock, als ick verstaet, Die stoute heere van Breda; Maer sijnre sonen bleven viere daer Met heer Aernoult, dat es waer, Ende hulpen hem 't lant achterwaeren. Dit stont dus, hebbe ick hooren openbaeren.

2990. Dus bleef 't staende buten vrede,
Dat d'een den anderen niet dede
Dan si panden of roef namen
So wair dat sire toe quamen.
Else dit in onpeise gestaen
Lange hadde, so wort beslaen
Met siecheiden ende beswaert
Die ander hertoge Godevaert.
Onlange lachi, hine sterf;
Sire siele geve God haer bederf!
3000. In Brabant en was hi maer
Hertoghe omtrent vier jaer.
Te Lovene in Sinte Pieterskercken
Groef men met dieren gewercken,
Ende met eren weerdelike,
Als't wel betaemde den hertoge rijcke.

Dese Godevaert liet een kint,
Jone van daigen, ic liege u twint,
Dat in de wiege lag onbejaert,
Ende hiet die derde Godevaert.

3010. Doe quamen die naeste vriende,
Dat den kynde wel was siende,

2990. Langen tijt sonder vrede, Ende sonder soenc, dat d'een en dede Ten anderen waert niet een twint, Syne hadden ghepant, si u bekint. Else dit lange hadde ghestaen, Weert die hertoghe sieck saen, Die die andere Godevaert hiet, Ende starf corts, en liege u niet; Want hy lach lange, als ick scou; Oock en was hy, by mijnder trouw, In Brabant hertoghe maer vier jaer. Doen so weert hy bracht daer naer. — 3002. Kercke. — 3003. Daer men groef, als ick mercke. — 3004. Met grooter heeren. — 3007. Dat jonck was, en liege u twint; Want noch in de wiege moest liggen, Dat Godevaert hiet, hoordick seggen, Ende was. — 3010. Doen quamen die vrienden onghespaert,

Ende gaven't by rade der genote
Van den lande, klein ende grote,
Vier heren te bewaren sekerlijc :
D'een was van Diest mijn heer Henric ;
D'ander heer Geraert van Wesemale,
Maerscale van Brabant, wet wale ;
Die derde heer Jan van Bierbeke ;
Die vierde sekerleke

3020. Van Wemmele heer Arnout.

Desen vier heren stout
Beval men in hoede dit jonge kint
Dat sijt souden met genint
Behoeden voirt ane van aldien
Daer hem ane mocht messchien.
Oec gaf men hem in handen
Die momborie van al den lande
Toter tijt voert anne
Dattet kint gewassen was te manne.

3030. Oic moesten si beloven ende sweren

Dat sy souden helpen verweren
Waer men den kynde woude doen onrecht,
Ende sijn lant bevreden slecht,

Dien den kinde naest bestoeden, Ende gaven't daer in hoeden By den raede der ghenote Van den lande, cleene ende groote, Vier machtighe heeren sekerlijcke : D'eene. — 3016. D'ander was, dat weet waele, Mijn heere Geeraert van Wesemaele, Die maerschal van Brabant was ; Die derde was, als ick las, Mijn heere Jan van Bierbeke. Die vierde was, als ick spreke. — 3020. Mijnheere. — 3021. Waren stout Beval men 't kint in hoede daer Dat sijt bewaeren souden voorwaer Van al dat hem mochte messchien. Oock so gaf men hem mids dien Die monboirie van allen landen Daer te houdene in haere handen Tot dycer tijt dat Godevaert dan Waere opgewassen ende worde man. Oock so moesten sy daer zweeren. — 3031. Weeren Die jonghe hertoghe sijn recht Ende wesen hem ghetrouwe slecht,

- Ende bystaen in rade en dade
Den lande , beide vroeck ende spade.
Dit loofden sy gereet
Te voldoene, wien lief, wien leet,
En bleven lange, na dat ic't vinde,
Mombere van den jongen kinde,
3040. Ende regeerden lant ende kint.
 Hierna gevielt sint
 Dat van Grimberghen heer Arnout,
 Ende beide syne sonen stout
 Vernamen van 's hertogen doet,
 Ende hadden nijt herde groet,
 End in haer herte groten toren
 Datse die hertoghe te voren
 In haer lant hadde versocht,
 Ende so vele volcx hadde brocht
3050. Op hem, die hem daden scade,
 Ende werden des staphans in rade
 Dat si die wouden wreken seere;
 Om dies dat doot was haer heere,

3034. Ende oock den lande in raede ende in dade. Waer oock yemant die woude schade Doen den lande in eeniger manieren, So en souden sy niet langer vieren, Sy soudent weeren, wien lief, wien leet; Dit gheloofden sy, God weet. Dus bleven sy monboire van den kinde, Ende langen tijt, als ick vinde. — 3040. 't Kint ende lant. Hier en binnen, sy u becant, Dat die hertoghe was bleven doot, Ende die vier heeren hadden bloot Te vermonboirene lant ende kint, Soe ghevielt, ic liege u twint. — 3042. Mijn heere. — 3044. Wisten ter waarheyt dat die hertoghe Doot was, bereyden sy oorloghe; Want sy hadden in 't herte toeren. — 3047. Daer te voeren. — 3049. Ende so veele lieden op hem brocht. — 3050. Ende schande ghedaen ende schade. — 3051. Te hant dies in. — 3052. Dat sy dit cort wouden wreken; Want hen dochte, hoorick spreken, Synt dat die hertoghe begraven was.

Dochten dat si niet ene twint
En gaven om dat jonge kint.
Dies ontboot heer Arnout
Sijn vrienden jonc ende out
T'enen nameliken daghe,
Ende oic alle zijn maighen.

3060. Leenknechten ende man
Quamen te Grimbergen an,
Gewapent herde wel ter cuere.
Doen sprac mijn heer Arnout vuere :
« Ghi heren, die hertoge van Brabant,
Die op ons gesticht heeft brant,
Ende ons geerne hadde verdreven,
Es doot, ende na hem es bleven
Een kint van jongen jaren.
Radijt nu, wy sullen varen
3070. Ons wreken daer in 't lant
Op die ons willen hebben gescant? »
Die here van Breda sprac doe :
« Goeden raet sal ic geven hier toe ;

Dat sy niet, ghelooft mi das, Metten anderen hadden te doene. Doen ginck heer Aernout, die coene, Ende ontboot ten tyen tyde Al sijn volck wyde ende syde, Daertoe vrienden ende maegen. Oock ontboot hy, sonder saege, Den grave van Vianden ende daer nae Synen maech, den heere van Breda, Ende menighen anderen coenen man, Die alle quaemen te Grimberghen an, Met menighen man ghewapent wel; Ende doen sy allen, sonder spel, Commen waeren, sprack heer Aernout, Van Grimberghen die heere stout, Ende seyde : « Ghy heeren, nu es doot bleven Die hertoghe van Brabant, die ons verdreven Hadde gerne, haddy ghemocht, Maer 't es bleven, dies sijt bedocht, Van hem in 't lant een schoone kint, Dat jonck es, en liege u twint; Maer wyne dorfvens ontsien niet. Nu saeg ick gerne, wats gheschiet, Dat wy voeren daer in 't lant, Ende ons vraken, sy u becant, Van der onweerden die ons sijn vadre Dede, ende 't lant met alle gaedre; Want wyne dorvense niet ontsien. » — 3072. Antwoorde mids dyen,

- Laet ons opsitten sonder vaer,
Wy sellen varen te Nettelaer,
Dat niet verre en es van hier;
Wy hebben ridderen stout ende fier,
Ende wy sellen in allen sinnen
Die borch beleggen. Eest dat wise winnen,
3080. So laetse ons, in corter stont,
Slechten tot in den gront,
Ende 't dorp verberren sonder sparen;
Ende van daer laet ons varen
Te Vilvoorden al te male,
Ende afbreken borch ende sale,
Ende verberren 't dorp gereet,
Dat ons nu al te na steet,
Ende in de oogen al te seere.
Hierna sonder letten meere
3090. Willen wy ons beraden saen
Wat wy dan voirt willen bestaen. »
Heer Arnout sprac : « Dese raet es goet,
Also wil ic dat men doet. »
Hi dede gebieden met staden
Dat men wagene dede laden

Ende seyde: « Ick sal u geven raet, Naer dat my dinckt dat hier staet : Sitten wy al op ter vaert, Ende vaeren te Nettelaer waert. — 3077. Ende beleggen die borch fier, Ende mogense wy winnen t'enegher stont, Laetse ons afbreken in den gront, Ende verbernen het dorp al mede. — 3083. Vaeren gherede. — 3085. Ende breken af. — 3086. Het dorp al met; Want dit steet ons, dat wel wet, In die hoogen. — 3089. Ende als wy dit, by mijnder eere, Hebben toebrecht ende ghedaen Sullen wy. — 3091. Waer wy voore vaeren sullen sonder twi. » Doen sprack heer Aernout, segge ick di, Van Grimberghen. — 3093. Ick wille dat men alsoe doet. » Doen dedy. — 3095. Dat men die wagenen gingen laden.

- Met brode ende oic met wine;
Ende si loeden hoer wapine,
Tente ende paveljoene,
Dies men mochte te doene
3100. Hebben, ende dair toe gescutte,
Dat oirberlec ware ende nutte.
Doen die van Grimbergen waren
Al gereet, sonder sparen
Togen si al onverveert
Ghereet te Nettelaer weert,
Ende voerden met hem in de vaert
Menich starc springende paert,
Menich ors, menich rosside;
Oec voerden si met hem tien tide
3110. Menigen scilt ende baniere,
Die rikelijk waren ende diere.
Men blies dair hoirnen ende trompen,
Ende lieten die orssen henen trompen
Des si te Nettelaer quamen,
Daer si belagen te samen
Die vaste borch alomme ende omme,
Beide in rechte ende in cromme.

3096. Beyde met broode ende met wyne, Daertoe harnasch ende wapine, Tenten ende pavillioenen mede, Dat men al terstont dede, Ende loeden menighen wagen. Daerna, als ick u mach sagen, Doen sy alle ghereet waeren, Die van Grimberghen, sonder spaeren, Togen sy henen, wat sy mochten, Te Nettelaer waert met gherochten. — 3106. Veurden. — 3108. Ors ende. — 3109. Oock veurden. — 3110. Menighe banniere. — 3112. Men blies trompen ende boussinen; Die orsen liepen, dat mocht schynen, Tot dat sy te Nettelaer quamen. Doen gingen sy henen te saemen, Ende belagen die borch alomme, Beyde met rechte ende met cromme,

- Sy gingen slaen in dat groene
Tenten ende paveljoene ,
3120. Daer si in souden rusten daghen ;
Ende als die van binnen saghen
't Here dat daer was gelogiert ,
Werden si seere gescoffiert ,
Ende verveert in allen sinnen.
Sine wisten wes beginnen ;
Want sy waren onversien.
Doch sloten sy vaste na dien
Haer vaste poorten , dat wet ,
Ende verhameiden met
3130. Haer wikette met groter spoet ,
Met ketene vaste ende goet ,
Ende met grote bomen sterc.
Daer na droegense hoer were ,
En grooten steenen totten mueren ,
Daer si mede souden rueren ,
Woude mense in enigen sinnen
Stormen ; sy droegen ten thinnen
Stercke bogen ende gescutte ,
Ende dat te stormen was nutte ,

Ende daeden slaen. — 3119. Haere tenten ende pavillioenen, Daer sy hem in rusten gingen; Ende die van binnen, in waere dingen, Doen sy dheeren saegen ghelogiert. — 3124. Ende verveert doe ick u bekinnen, Ende en wisten. — 3128. Haere poorten ende haere wykeeten met, Ende veradmeydense vaste, dat wet, Met groote boomen ende met stercken; Daer nae droeghen sy, als ick mach mercken, Groote steenen te haere meuren, Daer met sy nederwaert souden reuren, Woudmense bestormen in ceni-gher sinnen. Oock droeghen sy tot harer cynnen. — 3138. Gheschutten, Ende al dat ten stryde was nutte,

3140. Om hem te waerne met eren.
Ende van Grimbergen die heren
Doe si gelogeert waren ,
Ginghen si sonder sparen
Eten , drincken , slapen doe ;
Maer si bewaerden hen alsoe
Dat si daden in der nachte
Doen al te sconen sciltwachte
Goeden lieden , diese in haer laghe
Wel behoeden totten daghe.
3150. 's Morgens dede met gewout
Gebieden mijn heer Arnout
Dat hem elkerlijc bereide ;
Hy woude die borch sonder beide
Stormen of asselgeren gaen ,
Ende als men dit heeft verstaen
Wort in't here groot gescal.
't Volc ginc hem wapenen al ;
Sy daden aen halsberge of platen ,
Ende wapenroc , die hem wel saten ,
3160. Ele na dat hy begheerde.

Om hen te verwerne daer mede. — 3141. Ende die van Grimberghen, dat's waerhede, Doen sy alle ghelogiert waren, Ende haere dinck hadden bestelt, daer naere Gingen sy drincken ende eten, Ende daernaes slapen, doen ick u weten; Maer sy daden daer goede schiltwachte Ende goede hoede in dier nachte Met veele lieden totten daege. Doen stonden op, al sonder sage, al de heeren dat daer commen was, Ende mijn heere Aernoult, sijn seker das, Van Grimberghen dede ghebieden Dor alle 't heere, dor haeren lieden Dat elk hem ginge bereyden; Want hy woude sonder beyden Die borch asselgeren gaen. Doe men in 't heer hadde verstaen Die weere, so weert daer groot gheschal; sy gingen hem waepenen al. — 3158. Haulbergen ende. — 3159. Wapenrocken. — 3160. Elek naedien dat.

- Sy gorden goede snydende sweerde ,
Ende namen helmen ende scilde.
Daer na daden de heren milde
Knapen nemen ende serjanden
Vaste tergien in hare handen
Ende hoek-awelen in haer hant ,
Daer si mede , si u becant ,
Den muer met souden breken ,
Ende houwen ende afpeken.
3170. Ende doen si waren bereet
Togen si derwert wel gereet
Ter borch toe met groter spoet ,
Somme t'ors , somme te voet.
Sy bliesen trompe ende hoorne
Dien van binnen ten toorne ,
Die hem vaste setten ter weere.
Die van buten quamen met ghere
Al ter borch toe gereet ,
Wel gewapent ende bereet ,
3180. Ende gingen die borch sonder vieren
Sterkelic asselgieren ;
Hout ende stroe dat si brachten ,
Ende vulden die diepe grachten

3161. Ende gorden. — 3163. Die heeren. — 3164. Den knaepen ende den serjanden De vaste targien nemen in de handen Ende die houweele in de hant, Daer met sy souden, sy u becant, Die meuren al te stucken houwen. Ende doen al de heeren in goeder trouwen Waren berecht ende al bereet Togen sy henen wel ghereet Ter borch waert alle gaedre te voet Met grooten geruchte, sijn's vroet; Men blies die trompen ende. — 3176. Ter weerne. Ende die van buyten quamen niet gerne Alle ter borch toe ghedeckt. — 3179. Bereet. — 3180. Die borch assellieren Starkelicken in aller manieren. Sy brachten boomen, stroo ende hout, Ende volden die grachten met ghewout

Ondancs die van binnen,
Die uytworpen in alle sinnen
Menighen herden, swaren steen.
Oec scoten si al in een
Scerpe stralen ende pilen
Uit haren boge dicwile.

3190 - Maer d'ander hadden targien vast,
Dat hem niet en scade een bast,
Ende volden die grachten daer
Dat men cortelic daer naer
Aen den muer ginc te voet.
Doen haelden sy met groter spoet
Groote leederen ende stercke,
Die men maict te selken wercke,
Ende rechten se ane die mueren.
Der wert groot ende stuere

3200 - Dat assaut ende vermede
Wel begonnen te ·XX· steden.
Sy daden comen sonder sparen
Alle haer scutten, die daer waren,
Die opwert in dat rueel
Scoten menich scarp quareel,

Ondancs die daer waeren binnen, Die uytewerpen, doen ick u kinnen. — 3186. Op die andere menighen steen. Oock so schoten sy al in een *Scherpe* straelen met heure boghen; Maer sy waren ongheloghden Wel *bewaert* met targen vast. — 3191. Schaede. — 3192. Wat die van binnen *mochten* doen Ende van buyten die baroen Hadden die grachten, segghe ick u, So ghevuult dat men nu Tot aen den muer ginc te voet. Doen daden sy *haelen*, sijt's vroet. — 3197. Ende rechtense, als ick marcke, Aen die *meuren* tot ·XX· steden. Oock daden sy commen met lichter laden Alle die *schutteren*, die daer waren Om d'ander te schieten daer naere, Dat sy *daden* met haesticheyde, Ende schoten opwaert, sonder beyden, In die *vianden* menighen quareel, Die ghedichte vlogen gheheel.

- Die daer vlogen min noch mee
Gelije hagel ende snee ;
Ende van buten ende van binnen
Elc pijnden om winnen ,
3210. Ende scoot sinen vianden jeghen.
Daer wert gequetst menich degen ,
Beide van buten ende van binnen ;
Men stormde daer in allen sinnen ,
Ende die van buten sonder scop
Clommen daer die lederen op ,
Ende droegen met geweld
Boven haer die vaste schelde ,
Waer op men menigen steen
Worp ende stac in een
3220. Met grote glavien lanc.
Si daden an haren danc
Die lederen tumelen neder,
Die nochtan verquamen weder,
Ende togen emmer ter lederen toe ;
Want dier van buten was doe
Vele meer dan dier van binnen ,
Dies sijn si in allen sinnen

3206. *Ontbr.* — 3207. Dan in de merte sneeu ofte haegele. — 3208-3209. *Ontbr.* — 3210. Ende schoten uuytwaert jeghen. — 3211. Waert ghequest. — 3212. Dat segge ick u, in beyden zyden. Die van Grimberghen clommen ten dien tyde Op die leeren met crachte, Ende droegen boven hem ten wachte Vaste schilden op haer hooft, Ende die van binnen, des ghelooft, Worpen op hun menighen steen, Ende stacken nae hun al in een Met glavien groot ende lanck, Ende daden aen menighen heere danc Van de leederen tumelen nedre; Doch vercoenden sy doen wedre, Ende toghen emmer ter leeren toe. Oock was die van buyten doe Die van binnen al te veele, Soe dat sy dien tselve speele.

- Ten mure clommen boven.
Men mochtse prisē ende loven
- 323 ○ — D'ierste, die ten muere bestreden
Die vianden met vromicheden.
Dier was een voirwaer
Mijnheer Geraert van Herlaer,
Ende van Oyenbrugge mijnheer Henric,
Ende heer Willem sekerlijc,
Die borchgrave van der Thomen;
— Dese waren opgecomen
Ten muere aldaer yerstwerf;
Nochtan waren si menichwerf
- 324 ○ — Geworpen op hare scilde
Die sy hielden, die ridders milde,
Dat si bina waren gevallen;
Doch quamen si mit allen
Al stridende hantgemene
Jeghen de vianden groot ende cleene,
Ende sloegen grote slaghe.
So vele deden si in dien daghe,
Dat men hare dade scone, goet,
Met rechte prisē moet.

Met crachte ter meuren clommen boven. D'eerste dier op quam mach men loven. — 3231. Ende die vianden ter meuren bestreden, Dies was een by waerheden. — 3235. Mijnheere Geeraert. — 3234. Ende mijn heere Hendrick, dat's waer, Diemen van Hoyenbrugge hiet, Ende heer Willem, en liege u niet. — 3236. Thommen. — 3237. Dese quaemen op den meur gheclommen, Dat segghe ick u, aller eerst waerf; Nochtans. — 3240. Met crachte ghe- worpen op haer schilde, Dat. — 3241. Die heeren. — 3243. Doch quaemen sy boven met allen, Soe dat waeren hantghemeene. — 3246. Ende gingen slaen groote slaegen, Ende daden so veele tyen daghe Dat men se prysen moet sonder waen So lange als die werelt sal staen.

3250. Wat si geraecten metten sweerde,
 Dat velden si al tegen d'eerde.
 Si daden tumelen van den muere
 Met tweeën, met drien, ter selver ure.
 Die van binnen weerden hem vast;
 Maer si werden te seere verlast,
 Ende vermant in allen syden;
 Ende doen si hare gesellen stryden
 Sagen, die daer waren beneden,
 Ende si al sulken anxt leden
3260. Op den muer daer si waren,
 Clommen si op sonder sparen
 Met .x. met .xij. te malen,
 Ondancs den anderen, wet wale,
 So dat si quamen ten mucre
 Boven; ende dair, tier ure,
 Wert menige man te dale gevelt
 Van den muere met geweld.
 D'andere lieten's hieromme twint,
 Sine clommens boven met genint,
3270. Soe dat si ten muer quamen,
 Ende begonsten alle te samen
 Te stridene op den viande,
 Die hem weerde metten brande,

3250. Want wat sy gheraecten metten sweerde, Dat sloegen. — 3252. Ende daden sy. — 3254. Nochtans waeren sy te seere Van binnen vermant by mijnder eere; Want men ginck hen toe t' allen syden. Maer doen sy saegen ten dien tyde Die andere, die noch waeren beneden, Den hanxt die haer ghesellen leden Op dien meur. — 3264. Dat sy boven quaemen ten meure, Nochtans wertter ter dier ure Menich weder te daele ghevelt Van de leedren, alsoo men my telt; Doch en lieten sijs hieromme niet Ende clommen boven, wats gheschiet, So dat sy op den meur. — 3273. Op die vianden, Die hen seer weerden te hande.

- Ende somme, dat wale wet,
Worpen si met stenen net;
Maer dire van buten was so vele,
Dat si moesten in den nijtspele
Wiken die van binnen waren;
Want daer wasser in dit toevaren
- 328 ○ - Doot ende gequetst ene partie.
Van den muere vloen sie
In de borch, ende sloten se toe;
Maer die ander volgden doe
Na die andren ter borch waert,
Ende daden die poerten op ter vaert,
Dat haer geselschap quam binnen;
Daer begonst men in allen sinnen
Die borch te bestriden nu.
- Hier af wil ic swigen nu,
- 329 ○ - Ende tellen u die jeste voort,
Gelijke alser toe behoort.
Tesen tiden, dat was waer,
Dat die van Grimbergen Nettelaer
Asselgieren wouden ende breken mede,
Quam die niemare in die stede

Met slaene ende met werpene met; Maer en hielp hen niet, dat wet;
Want die van buyten waren te vele, Soe dat sy moesten dyen spele
Dien andren wyken door den noot. Van de haere, so was doot Ende
ghequest eene groote partye, Ende vloen alle, by Ste Marie. — 3285. Die
andere volghden hen alle doe Van den meuren ter borch weert. — 3286. Soe
dat die andere quaemen binnen, Ende begonsten in allen sinnen Die borch
t'aenstrydene, segge ick u. Ick swyge al van desen nu, Ende laetse die borch
wel aenstryden, Ende wille u seggen sonder vermyden Die yeeeste alsoo sy
behoort; Nu swyget alle ende hoort voort. Ten dien tyde, alsoo ick las,
Dat die van Grimberghen, sijt seker das, Belegert hadden Nettelaere, Dat
sy nu assillierden voorwaer Om te winnen die borch ghereede.

- Te Bruessele, dat van menigen degen
Die borch al nu ware belegghen.
Die mare quam also voren,
Dat se die van Grimbergen storen
3300. Willen, ende slechten in den grond;
Ende als elc here dat verstont,
Van dien dat 't kynt bevolen was,
Ende 't lantscap met, sijt seker das,
Vermomboert hadden ende 't goet,
Wordense erre in den moet,
Ende ontboden ridderen, knapen,
Wel te harnassche in die wapen,
Die daer geseten waren naest.
Dese quamen met groter haest
3310. Gewapent, ende dese scare
Was bevolen oec voerware
T'achterwaren, ic seker ben,
Den goeden here van Craynhem,
Dat si met hem voer sonder letten
Nettelaer die borch ontsetten;
Hi seide, hi dade geerne doe
Cracht ende macht daertoe.

3296. Te Brusselle voor die heeren, Dat die borch, by mijnder eeren,
Van Nettelaere belegert waere Van die van Grimberghen openbaere Ende sy
breken wilden ende schoren. Doen dese maeren quamen te vooren Die hee-
ren dien kint waere bevolen Te achterwaerene, sonder dolen, Ende te ver-
borne lant ende goet. — 3305. In haeren. — 3306. Riddren ende knaepen.
— 3309. Die daer quamen met grooter haest Met veele lieden, by St. Jan,
Ende doen sy commen waeren an Weert den heere van Craynhem dare
't Volc bevolen dat hy beware Ende die borch te Nettelaere dede ontset-
ten. Ende hy antwoorde sonder letten, Hijt sout herde gerne dede; Want
willich wasser hy toe, die baroen.

Dien nacht so bleef hi
Te Bruessel, gelovet mi,
3520. Ende dat volc algader toe
Tote des anderen morgens vroe,
Dat die dach wert verclaert
Gereiden si hem ter vaert,
Ende sijn gevaren van daer,
Soe dat si sijn by Nettelaer
Ter borch wel gewapent comen,
Daer si cort hebben vernomen,
Dat die van Grimbergen, die gaste,
Hebben gewonnen die borch vaste
3530. Op die van binnen tien tiden,
Beide met stormen ende met striden,
Ende afgebroken tot in den gront.
Si hadden oec lieden gewont,
Somme doot, een deel gevaen,
Ende groten roof gedaen;
Vele goets hadden si gewonnen:
Dat selen si, opdat si connen,
Voeren te Grimbergen waert.
Sy loeden hare carren ter vaert;

Dien nacht bleef hy te Brusselle toe. — 3521. Tot des anderdachs
's morgens vroe, Ende dat volck oock al te maele. Des morgens, sonder
lange taele, Voer hy wech onghespaert Met syne lieden te Nettelaer waert,
Die coene waeren ende stout, Ende wel ghewaepent menichvout Soe dat sy
by Nettelaere sijn commen Ende haerenbinnen, heb ick vernomen, Had-
den van Grimberghen die lieden Die borch ghewonnen, als ick bediede, Op
die van binnen, met storme, met stryde, Ende haddesien dien selven tyde
Al gheworpen in den gront. Oock haddensy ter selver stont Vele lieden
daer op ghevaen, Ende veel goet, sonder waen, Daer inne ghewonnen,
segge ick u, Dat sy al henen sonden nu Ter Grimberghen waert met groo-
ter hoeden. Daernaededen sy, wilt ghevroeden, Haer karren allegaeder lae-
den Ende waeren oock alsoo beraeden

3340. Want si wouden algader doe
Trecken te Vilvoorden toe.
Wat sijs in haren wegen vonden,
Dat roofden sy te dien stonden;
Maer cort daer na si vernamen
Dat daer veel liede gewapent quamen,
Die hem dair wilden letten,
Ende Nettelaer ontsetten.
Also die van Grimbergen verstaen
Dit hebben, voeren si saen
3350. Den vianden in haer ghemoet
Met enen hope stout ende goet.
Bi Nettelaer op een schoon velt
Vergaderden si met geweld,
Ende elc vergorde sijn peert wale.
Doen sprac heer Seger van den Male :
« Ghi heren, hoert my voert an ;
Hier compt gewapent menich man.
Daer by soud ic wel raden ,
Dat wy een deel onser lieden daden

Dat sy alle wouden doe. — 3342. Ende verberren in corte stonden
Wats sijs in haeren weghe vonden. Binnen desen quam hem nieu mare
Dat vele lieden quamen dare Wel ghewapent van Brabant waert, Ende
wouden beschudden op die vaert Nettelaere, ende oock onsetten. Doen dat
wisten sonder letten Die van Grimberghen, en wouden sy Niet langer letten,
dat segge ick di, Doen sy die waerheyth hadden verstaen, Ende voeren met
eenen hope saen. — 3351. Die daer quamen met grooter spoet, Ende doen
die van Grimberghen vernamen Die vianden, hielden sy stille t'samen. —
3353. Ende vergorden daer met ghewelt Haer paerden ende saten weder op.
Doen sprack heer Segerman, sonder scop, Van den Maele : « Ghy heeren,
hoort my, Hier compt menich man, segge dy, Wel ghewapent, die ons
haet; Daer by ware wel mynen raet Dat wy een deel van onse lieden Nu
hier ter stat van ons schieden,

3360. Met haeste, na voren varen,
 Jegen den vianden, sonder sparen,
 End si op hem begonnen den strijt;
 Wy souden hem volgen sonder verspijt,
 Ende van achter comen op hem;
 Want sine selen meer noch min
 Van ons weten; dus mochten wise deren,
 Ende ons selven best verweren. »
 Sy riepen alle : « Men doe alsoe ! »
 Doen werter daer gecosen toe
3370. Wel .xx. hondert ridderen goede,
 Stout ende van hogen moede,
 Wel ghewapent ende gereden.
 Hi geleidese tien steden
 Selve, heer Wouter Berthout;
 Sijn vader was heer Arnout,
 Van Grimberghen die here,
 Die weert was grooter ere.
 Dus reet heer Wouter fierlike
 Met sconen volcke vromelike,
3380. Ende blicken utermaten claer
 Van sconen wapenen, die men daer

Ende wyse voeren lieten vaeren Tegen die. — 3362. Ende sy begonsten op hen den strijt, Wy souden hen volghen wel ter tijt. — 3364. Commen op hen. — 3363. Want sy sullen. — 3366. Van ons weten, dat segge ick u, Alsus sullen wyse moghen nu Alderbest schaden, dat dincke mi. » Doen riepen alle die riddren vry : « Wy willen dat men doe alsoe ! » Te hant wert daer ghecosen doe Wel .xx. hondert goede lieden, Die vrome waren, als ick selve mijn heere Woulter. — 3372. Ende wel ghereden. Haer leitsman wert daer ter steden cere. Ende doen heer Woulter, sonder dolen, Die lieden te leyden was bevolen, Voer hy henen harde haestelicke Met grooten gheruchte sekerlicke. Men blies de hoornen ende busienen

Sach op bergen ende in valeyen.
Daer hoerde men menich ors neyen,
Dat bronken ginc te dier tijt.
Neven heer Wouteren, seker sijt,
Reden noch ridderen vive,
Vrome ende stout van live;
D'een was heer Segher van der Male,
Die den raet gaf, wet wale,

3390. Dat dese voren souden riden
Die vianden daer bestriden,
Ende d'andre souden comen na.
Bi hem voer, als ic versta,
Mijn heer Simon, die sone sijn,
Ende die borchgrave sijn
Van der Tommen, mijn heer Willem.
Oec streden met hem
Heer Geraert ende heer Jan Screyhane :

3400. Waren si coene ende vroet.
Dat waren vijf ridderen goet,
Die met heer Wouteren reden,
Met groote behagelheden,

Dat die vallyen van groote pynen Weder luyden ende die montaignen.
Daer ginck menich ors van Spaingen Seere bronkende te dier tijt. Oock soe
voeren, des seker sijt, Neven heere Woultre ruddren vive, Die goet waer-
ren van haeren live; Dat was heer Segere van den Maele, Die eerste den
raet gaf, weet wale. — 3391. Ende die vianden bestryden Tot dat d'andre
quamen naer. Oock voer daer met, als ick verstaë, Sijn sone, mijn heere
Simoen, Ende daertos een ruddre coen, Mijn heere Willem, die borch-
grave, Oeck voer mede, by St. Bave. — 3399. Twee ghebruederen, naer
mynen wane, Die coene waeren ende vroet. Die waeren die vive wel ghe-
moet, Die met heer Woutren reden daer, Die so seere heeft voorwaer

Daer si sagen die vianden
Voer hem comen in den sande
Met groter haest gevaren
Wel gewapent sonder sparen ;
Ende als heer Wouter vernam
Dat hy by den anderen quam

341 ○ - So dat hem wale dochte
Dat men se beschieten mochte
Met enen boge, horte hi vore
Op een stere ors ter core,
Wel ghewapent als een lanthere.
Een scilt droech hi min no mere
Ghelije dat was sijn baniere,
Die was van gout ende diere,
Met ere vaesche van lasuere,
Met drie coken goet ter cuere

342 ○ - Van sabele : twee boven, een beneden ;
Schacht in hant van behagelheden,
Een pinceel daer ane van siden.
Jegen hem horte tien tyden
Een vrome man, maer ic en weet niet
Ter waerheit hoe hy hiet.

Ghereden dat hy die vianden Voor hem sach commen te hande Met groote haeste seer ghevaeren. Syne hadden ghemaect gheene schaeren; Maer quamen alle te hope ghereden. Ende also heer Woultre, by waerheden, Den anderen so by quam dat hem dochte Dat men wel beschieten mochte. — 3412. Horte hy wijt vore Op een goet ors ende stark ter core. — 3415. Hy droeg den schilt min no meere. — 3416. Syne banniere, Die van goude was goet ende diere, Met eender vaesschen van laseure, Met dry coucken ter selver ure. — 3420. Ende een. — 3421. Den schacht in die hant, by waerheden, Daer aene een pingoen van syde. Oock horte uyt jegens hem tien tyde Een vrom. — 3425. Wel ter.

- Hy droech enen gekeperden scilt ;
Sijn spere wel te poente hilt ,
Ende sloech Wouteren op de side ,
Beneden den scilt, dat tien tide
3430. Sijn spere al in splinteren brac ;
Maer hoert hoe hi weder stac.
Hi geraecten bat ter cuere ,
En staken op die borste vuere ,
Op sijn plate , dat hi dede waden
Sijn spere-yser ende baden
In sijn lijf enen grooten voet.
Heer Wouter was vrome ende goet ,
Trac 't spere van hem , d'ander viel neder :
Nien wet ic of hi op stont weder ;
3440. Want die strijt began daer tier steden ,
Daer dapperlijke toe quam gereden
Heer Willem die borchgrave coene
Op een ors van goeden doene ,
Met sinen wapenen overtoghen ,
Die van goude soon, ongelogen ,
Ende van kelen waren ondersneden
Met drie keperen vol schierheden

3426. Maer hy droug een ghekeperden schilt, En de speere hy wel te poente hielt, Ende stack heer Woultre op de syde. — 3429. Dat dien tyde Dat de speere al te splinten brack ; Nu hoort hoe hy hem selven vrack. — 3432. Ter core. — 3433. Borst vore Door die plate bat met staden Dat 't ysere in sijn lijf moeste baden Meer dan eenen grooten voet. Heer Woultre die vroom was ende goet Track naer hem 'tspeere ende d'ander viel neder. Niet en wete ick oft hy stont weder ; Want die strijt begonst op hem. Doen quam ghereden, ick sekre ben, Aen den strijt die borgraeve coene Op een ors van Aragoene. — 3443. Die schoone waeren onghelogen Van goude, van keelen ondersneden Met dry keperen, hy waerheden ,

- Van selvere ende van lasuere.
D'ors liet hi lopen te dier ure
3450. Rechte te stride waert in,
Ende stac een meer no min
Dat hi nederviel ter erden;
Soe dede hi den anderen ende den derden.
Hi trac 't sweert doen 't spere brac;
Doen wert daer een groot geerac,
Beide van slagen ende van steken:
Menige glavie sag men breken.
Men ginc daer in beide siden
Sere vechten ende striden.
3460. Een jongelinc quam in den stride
Ghereden wale op een rosside,
Gewapent, ende stac voert ane
Mijn heer Janne Screyhane
Dat hi ter erden wel naer
Oec was gevallen dair;
Doch onthielt hi hem in 't ghereide,
Ende sloech den ghenen sonder beide
Dattet hoift ter aerden vel.
Doen wert die strijt groot end fel;

Gheverwet van silvere ende van laseure, Ende liet loopen ter selver ure. — 3451. Ende stack eenen. — 3455. Soe dedi den anderen ende den derden. Sijn sweert track hy doen speere brack. — 3456. Van stekene, van slaene overal. — 3458. Want 't vacht groot ende smal Aen beyde syden wat daer was. Doen quam ghereden, sijt seker das, in den strijt een jonghelinc Op een rosside, dat wel ghinck, Wel ghewapent totten teen, Ende stack van Screyhaen broeder een, Mijn heere Janne, dat hy wel naer Ter aerden was ghevallen daer. — 3467. Sonder beyden Dat hem 't hoeft afviel ginder. Doen werden verert meer ende minder

3470. Van Grimbergen die gasten
Worden doen bestriden vaste
Van den Brabantschen heren ;
Maer si weerden hem met eren ,
Ende slogen menighen ter eerden ,
Wat si geraecten metten sweerden ,
Dat begaf sine slage voirt ane.
Doen quam heer Geraert Scryhane ,
Die vrome was ende coene ,
Op een ors van Arragoene ,
3480. Dat sprongen groot springende quam ;
Sijn scilt , als ic vernam ,
Was al te male van kelen root ,
Met een hoede van silvere groot ,
Drie rode meerlen , meer no min ,
Met enen rande , meer no min ,
Van lasuere al geheel.
Sijn wapenrok , sijn tornekeel ,
Sijn coertoere , wet wale ,
Was van den selven al te male ;
3490. Hi riep : Grimbergen ! sinen cri.
Aldus quam die ridder vri

Die Brabandren , dat seggick u , Ende liepen op die van Grimberghen nu Vreeselick , die hem seere weerden ; Want wat sy met haeren scharpen sweerden Gheraecten , dat liet staen sijn slaen. Doen quam heere Geraert Scryhaen , Een vrom ruddre ende een coene Op een ors van Tierscoene , Die groote sprongen springhende quam Wel ghewapent , als ick vernam , Sijn schilt was van kele root. — 3484. Met dry groote merlen daer inne , Met enen rande meer no minne. — 3487. Sijn couverteure , sijn tornekeel Was van den selven al te maele , Hy riep : Grimberghen ! dat weet waele ,

Geslegen voer metten sporen.
Hi sach enen die hem te voren
Sere dede te dien stride;
Want hi hadde ten selven tide
Enen knape nedergesteken,
Dat heer Gerart woude wreken,
Ende liet d'ors lopen te hem waert;
Den ghenen geraecte hi ter vaert

3500. Op den scilt dien hi stac voere;
D'yser leet de plate doere,
Ende raecte hem in het herte,
Dat hi doot ter erden sterte.
Dat spere brac; ten sweerde hi vine,
Dat hem bi der side hinc,
Ende sloech dair enen anderen mede,
Dat hi doot viel op de stede.
Den derden geraecti also warm,
Ende sloech hem af den arm.

3510. Daerna sloech hi in de scare,
Ende voer striden hare ende dare.
Ten stride quam een ridder stout,
Van Craynem mijn heer Arnout,
Ende menich man quam ten stryde,
Gewapent nevens sijn syde.

Daer hy quam gheslaeghen met sporen. Hy sach een dies hem te voeren.
— 3494. Tot dien. — 3496. Eenen knaep te neder ghesteken. Mijn heere
Geeraerde wildet wreken Ende liet loopen ten ghenen waert, Die hy ghe-
raecte ter vaert Op den schilt die hy stack doere; Dat speere leet door
die plaete voeren, So dat hem 't ysere ranc in 't herte. — 3503. Ende hy
doot ter eerden stertte. — V. 3504 — 3537. *Ontbr.*

- Selve was hi gewapent wel ,
Ende sat op een ors harde snel
Gewapent tote in d'ogen sijn.
Sijn tornekeel was goet ende fijn ,
3320. Ende was eens met siere baniere ,
Die abelic was ende diere ,
Van claren goude , ende daerin
Een cruce van kelen , meer no min ,
Van sable een craye fier
Staende in 't overste quartier.
Sijn ors was overdeect wale
Van den selvere al te male.
In sijn hant hilt hi een spere ,
Ende quam gereden in 't here ,
3330. Op sijn ors stere ende goet ,
Ende stac enen in 't gemoet
Op den scilt dat hi cloef ,
Oft hadde geweest een loef.
Dat spere voer voert , ende sneet
Die plate alse een siden cleet ,
Beide vleesch ende huyt ;
Doot werp hine den selven uit.
Dat spere trac hi na hem weder ,
Daer hi den anderen met stac ter neder ,
3340. Ende den derden ; doe brac dat spere.
Ten sweerde vinc hi doe met gheere

3338. Dat sperre trac hy naer hem wedre , Daer hy eenen andere mede
stack nedre. Dat speere brack , hy vinck ten sweerde , Ende riep : Brabant!
luyde ende herde ,

Ende ginc doe striden vreselike.
Daer werden gemaict vele like,
Ende menich wert daer gewont
Dat hi meer en wert gesont.
Mijn heer Arnout sloech in de tas,
Die der Brabanters leytman was.
Nu es daer comen, wet wale,
Mijn heer Segerman van den Male,
335 ◉ - Die van Grimbergen, sijt seker das,
Van aver t'avere geboren was.
Sijn wapenroc die hy hat ane
Was van rikeliken gedane,
Al van sinopre, dat wet,
Met een hode van silvere met,
Gecasseleert harde wel.
Sijn ors was dapper ende snel,
Ghedect met eenen groenen samite;
In sijn hant hilt hi met vlite
336 ◉ - Een spere sterc ende stijf,
En liet lopen sonder blijf
Sijn ors dapper ende goet,
Ende stac enen in sijn gemoet
Op die plate in de slincke syde
Dat hi nederviel tien tyde,

Ende voer stryden vreeselijcke. Daer weert menich bracht ten lijcke,
Daer geen pape en was in 't eynde. — V. 3346 en 47 *Ontbr.* — 3348. Doen
quam ghereden met gheninde Mijn heere. — 3330. Ende was van Grimber-
ghen, wet wale, Van haver te haver al gheboren. Sijn wapenrock, wilt my
hooren Was van sinople al, dat wet, Met eenen hoode. — 3336. Ghecarte-
leert. — 3337. Stout ende. — 3339. Hy hielt in sijn hant, seyde die vite,
Een speere. — 3361. Ende liet loopen sonder blijf Sijn ors dat dapper was
ende goet. — 3364. Op de slincker syde, Dat hy nederviel in den stryde.

Ende bleef onder die peerde versmacht.

Daerna stac hi met groter cracht

Enen ridder ter erden neder ;

Maer hi wert gemonteert weder.

3570. Tspere brac , maer dat tronsoen
Sloechi op 't hooft een Brabantsoen ,
Dat hi (van) d'ors viel op de eerde.
Daerna vinc hi te sinen sweerde ,
Dat hi greep in sijn handen ;
Daerna sloechi op de vianden ,
Diere hi quetste herde vele
Ende verminete in de nijtspele.
Daer wert herde seere gestreden ,
Ende menich man overreden ,

3580. Die vertreden bleef op d'eerde.
Daer braken schachten ende sweerde ,
Die daer geslagen wierden ontwee ;
Daer wert gecrijt ende gecree ,
Ende menich peert doorsteken ;
Daer wert gevochten ridderleken.
Mijn heer Simon van den Male ,
Proefde hem in den stride wale ,

3567. Met grooter cracht Eenen ruddre ter eerden nedre ; Maer hy weert hermonteert wedre. Doen brack 't speere, en dat trinsoen Sloech hy op 't hooft enen Brabanchoen Dat hy doot viel op die eerde. — 3574. In beyde sijn hande, ende ginck slaen op die vianden, Dier hy queste seere vele, Ende verminckte te dien spele Eer die strijt eynde nam. Doen wert daer, als ick vernam, Uyter maeten seere ghestreden, Ende menich man ter neder ghereden, Die vertorden bleef op d'erde. Daer werden ontwee schachten ende swerden Veele gheslaeghen, dat segge ick u, Ende menich peert doorsteken nu ; Want sy vochten vreeselicke. Doen quam ghereden rudderlicke Mijn heere Simoen van den Maele, Die sone was, dat wet waele.

Ende sijn vader, mijn heer Segerman :
Menighen viant reden si an.

3390. Die sone nu, sijt seker das,
Gelijc den vader gewapent was ;
Maer een sterne, seldi geloven ,
Van sable stont in 't hoofd boven.

Hy sloech sijn ors met sporen
Van goude roet, ende heeft vercoren
Enen, dien hi stac voere
Den scilt ende den rugge doere ,
Ende viel ter eerden neder.

3600. Doen riep hi : Grimbergen ! weder,
Lude ende met groter kele.

Doen ginchi in den nijtspele
Striden utermaten wale ;
Maer die van Brabant, sonder fale ,
Hadden hem te vele liede ,
Ende te groten maiseniede.
Her Wouter Berthout, die here ,
Hadde gestreden herde seere

Mijn heere Segermans, wilt hooren, Die ick u nompde hier te vooren,
Van den Maele, die seer streeft, Ende was ghewapent, God weet, Ghelijc
dat sijn heere vaedre was; Maer hy droeg, sijt seker das, Eene sterre
van sable in 't hoot boven. Hy sloech sijn ors, wilt ghelooven, Met
spoeren van gauder root, Ende stack eenen in die noot So seere op den
schilt vore Dat ysere quam ten rugge dore, Ende hy ter eerden viel neder.
Doen riep hy : Grimbergen! weder, Wat hy mochte, met luyder kele.
Doen ginck hy stryden, niet te spele; Maer in neerste, dat wet wel; Maer
die van Brabant in dit spel. — 3604. Al te. — 3603. Doen quam met sijne
meyseniede Heer Wouter Berthout doen den strijt, Ende hadde ghevochten,
des seker sijt, Ghelijc eenen vromen heere. Hy sach sijn lieden verladen
seere,

- Gelijke enen vromen man.
Sine liede sachi voert an
3610. Verladen utermaten sere,
Dies hadde die stoute here
Verdriet ende groten toren,
Ende sloech sijn ors met sporen.
Hi schudde den arm metten schachte,
Ende stac met al sulken crachte
Enen knape hiet Godeskijn,
Die 't in den strijt, als 't was in schijn,
Seer wel hadde gedaen,
Dat sijn spere-yser saen
3620. Sijn lijf dore moest waden,
Ende hem twint stont in staden
Van sinen wapenen klein no groot,
Ende viel ter eerden doot.
Doen trac hi 't speer na hem weder,
Daer hi menighen man seder
In den strijt quetste mede.
Doen quam gereden ter stede
Heer Willem die borchgrave,
Ende stac enen knape ave,
3630. Die van walscher Brabant was,
Dat hi doot viel in 't gras.

Dies hy hadde grooten toren. — 3613. Metten spooren, Ende schudde den aerne metten schachte, Ende stack met selcker crachte Eenen cnaepe die Goddefroy hiet, Die vrome was, en liege u niet, Ende ten stryde wel hadde ghedaen, Dat hem niet en conste ghestaen Negeene wapenen in staden, Tspere en moeste in sijn lijf waden, Ende doot viel ter eerden nedre. Doen track hy tspeere wedre, Daer hy menighen quetste mede. Doen quam ghereden ter dyer stede Mijne heere Willem de borggrave. — 3630. Die uyt den walschen Brabant was, Dat hy doot bleef in 't gras.

Ende heer Seger van den Male
Stac enen dat hi tale
Tumelde van sinen peerde,
Ende bleef vertreden op d'eerde,
Daer si hondert sagen an ;
Dese hiet van Lovene Jan.

Daer quam cort gereden doen
Heer Segerman's sone, mijn heer Simoen
3640 - Van den Male, een ridder stout,
Ende stac heer Lambrecht met gewout,
Die van den geslechte wale
Geboren was van Wesemale,
Dat hi doot met alle
Voor sijn voeten quam gevallen ;
Want hine dore sijn herte reet.
Doen reet hi voort ende street
Met sinen sweerde dat hi trac,
Ende dede menighen ongemac,
3650 . Ende velde neder in dat gras,
Dies crune nemmermeer genas ;
Voerts sloechi in den strijt.
Daer quam ghereden tiere tijt

Ende mijn heere Zegere Van den Maele Stack oock eenen sonder haele
Dat hy viel. — 3655. Vertorden op die eerde, Daer sy hondert toesagen.
Oock hiet hy Jan, hoorick ghewaghen, Van Lovene, een vroom man.
Doen quam gheslaegen met sporen aen Mijn heere Simoen, heere Segerman's sone
Van den Maele, een ruddre coene, Ende stack eenen die Lambrecht hiet,
Ende was oock, en liege u niet, Van den gheslachte van Wesemale,
Dat hy doot bleef, dat wet waele; Want hyne door sijne herte stack.
Hy vinckt 't sweert doen de spere brac, Daer hy eenen anderen sloech mede
Dat hy doode viel op de stede; Doen sloechi voort in den strijt.
Daer quam ghereden ter tyer tijt

Mijn heer Gerart Scryhane ;
Mijn heer Jan volgde hem ane ,
Die in stride tiere uren
Beiden wel mochten dueren ;
Van ere wapenen waren si.
Heer Gerart die ridder vri

3660. Stac enen die Gosewijn hiet :
Door den buc horte hi den spriet
Met al met den gonfanone ;
Ende heer Jan die ridder scone
Stac enen dore sijn wapen snel
Dat hi neder ter eerden vel :
Onder die peerden wert hi versmacht.
Doen wert daer met groote cracht
Ghestreden ende met grimmigen moede ;
Daer lach menich in den bloede

3670. Ghetorden ende t' ongereke.
Daer quam verstormelike ,
Mijn heer Wouter Berthout ,
Ende stac een ysere ende hout
In den buic ene elle lanc ;
Dat spere brac in dat bedranc ,

Mijn heere Geeraert Schryhane Ende heer Jan, sijn broedre, ick wane, Die wel in stryde mochten deuren, Beyde alleens van eenen palleure, Wel ghewapent van allen leden. Mijn heere Geeraert stack daer ter steden Eenen, die heer Gosswine hiet, Door synen buyck den starcken spryet Oock allen met de confanoenen; Ende heer Jan, sijn broedre, die coene, Stack eenen al door sijn wapine, Dat hy ter eerden viel in scyne Ende bleef onder die peerden versmacht. — 3668. Als ick de waerheyte vinde. Doen liet loopen met gheninde Mijn heere Woultre Berthout. — 3674. Eender hellen lanck, Dat tsperre brack uyt bedranck.

- Ende vinc ten scerpen sweerde,
Daer hi hem wel mede weerde,
Ende sloech enen boven
Op 't beckeneel, dat hy 't gecloven
3680 - Heeft tot sijn ogen.
Die stercke doot deet hi hem doghen,
Daer 't mijn heer Arnout toesach,
Dies hadde hi quaet verdrach
Van Craynhem, sijn seker das,
Die der Brabanters leytsman was;
Want die doot bleef was sijn maech.
Dies en was hy lac noch traech :
Met sporen sloech hi ongespaert
Te mijn heer Wouter Berthout waert,
3690 - Ende stacken so onsochte,
Eer hijs hem gehoeden mochte,
Dat hi nederviel op d'eerde;
Maer hi spranc op als d'onverveerde,
Ende trac voor hem sinen scilt.
Sijn sweert nam hi met gewilt
Ende ginc striden daer te voet,
Als een ridder vrome ende goet.

Doen track hy 't sweert, dat scherpe was, Ende sloech eenen, sijn seker das, Op sijn beckeneel boven Dat hy hem heeft ghecloven, Ende sijn hoofd totten hooghen. Die stercke doot dede hy hem dooghen, Dat heer Aernout van Crainhem sach toe, Die 't qualick mochte verdraeghen doe; Want hy was sijn maech nae, Ende sloech met spooren, als ick verstae, Tot mijn heer Woulter Berthout waert, Ende gheraectene ongespaert, Eer hijs hem ghehoeden mochte, Opten schilt sijn onsochte. — 3694. Ende track den schilt voor syne borst, Ende nam sijn sweert sonder vorst Ende ginc seere stryden te voet. Doen quam sijn volck metter spoet

- Sijn volc quam daer toegereden
Met wel grooter haesticheden,
3700. Ende si wouden hem monteren.
Daer wert gestreden met eren
Boven heer Wouter, sonder waen,
Ende menich schoon pongijs ghedaen
Van den heren in elke side.
Daer quam in den stride
Mijn heer Wouter de Beere,
Die gestreden hadde met ghere
Op die van Grimbergen fellike.
Daer wert gestreden ridderlike;
3710. Hi was t' ors, gewapent wale
Ende met ysere ende met stale.
Sijn wapen hem van prise wel saten :
Hi hadde boven sire platen
Een tornekeel, dat hem wel stoet,
Van keelen root als een bloet,
Van selvere vijf ruten rene,
Daer in met enen palestene
Staende sijnde van lasuere.
Starc, groot ende goet ter cuere
3720. Was sijn ors ende oic snel,
Dair hi op was geseten wel.

Om dat syne wouden vermonteren. Daer wert gestreden met grooter heeren. — 3702. Wouteren. — 3703. Poignijs. — 3704. Van den lieden in beyde syden. Doen quam daer ghereden ten tien tyde Mijn heere Woulter de Bere, Ende had ghestreden met grooten gere Op die van Grimberghen vromelicke. Hy was ghewapent rudderlicke Met wapenen die hem wel saeten. Hy hadde al boven syne plaeten. — 3714. Tournekeel. — 3715. Root, des sijt vroet, Met vijf ruyten van silvere daer in, Met eenen palesteene, meer no min, Daer inne gaende van lazeure; Sijn ors was groot ende sterck ter cuere, Daer hy doen op gheseten was, Ende sloech seere met spooren naer das,

Nu es hi comen in dat here
Gereden met gerechte spere,
Ende stac mijn heer Janne Sreyhane
Dat hi viel in der bane
Op die doden, die daer lagen,
Dat hi swaerlic mochte verdragen;
Maer hi lach harde onlanghe,
Hine spranc op in den bedwange
3730 - Ende ginc staen met gewoude
Neven heer Wouteren Berthoude
Te voet in den herden stride,
Ende trac van ane sine side
Sijn goede sweert ute sinen scoe,
Daer hi hem met ginc weren doe
Ende vaste slaen in beiden siden;
Oic riep hi tien selven tiden:
Grimbergen! wat hi mochte.
Daer was van slagen groot gerochte
3740 - Ende menich man overreden,
Ende gequetst daer si streden;
Doch daden so vele, si u cont,
Die van Grimbergen tiere stont,

Ende quyte speere metter hant, Ende stack heer Janne, sy u becant,
Diemen hiet Sreyhane, Op den schilt, nae mynen wane, Dat hy viel
van den orsse daer Op die doode, dat was waer, Daer hy lach herde
onlanck; Want hy herde schiere op spranck, Ende ghinck staen op syne
voeten Neven heer Wouteren, met groote moyte, Van Grimberghen, ende
track 't sweert Ende ghinck hem weeren ter vaert, Ende sloech seere in
beyde syden. Doen riep. — 3738. Al dat hy mochte: Grimberghen! Doen
wert daer, al sonder berghen, Boven die twee seere ghestreden Ende menich
man overreden, Ende seere ghequest ende ghewont; Doch daden sy so veele
ter stont, Die van Grimberghen, seggick di, Dat sy beyde die heeren vry

Dat si met pinen , met groter cracht ,
Te peerde hebben wederbracht
Die heren beide , die te voet
Streden als riddersen goet ;
Ende als heer Wouter , doe ic u weten ,
Ende heer Jan waren opgeseten ,
3750. Togen si haer sweerde uter sceide ,
Ende lieten d'orse lopen beide
In die vianden te hande ,
Ende ginghen striden metten brande
Vreselyke op die andre doe ,
Die hem seere ronnen toe
T'allen siden , segge ic u.
Her Wouter gaf enen hu ,
Ende sloech enen datti hem cloofde
Die meeste helft van den hoofde ,
3760. Ende hi op d'eerde neder viel doot ,
Ende heer Jan sloech in den noot
Enen andren 't hoeft af sonder merre.
Doe worden die van Brabant erre
Als si 't saghen , ende ronnen
Den anderen op ; daer wert gewonnen
Ere ende prijs in beiden siden ;
Men sach noyt so sere striden.

Weder te peerde hebben bracht , Ondancks den anderen ende haere cracht. Doen heer Waulter was opheseten, Ende mijn heere Jan, doen ick u weten, Toghensy die sweerden uyt de scheyden, Ende liepen loop alle beyde. — 3755. Stryden, wilt verstanden, Vreeselick. — 3755. Die hem seere ginghen toe. — 3757. Doen slouch mijn heere Woutre nu Eenen ruddre, dat hy hem cloofde. — 3760. D'eerde viel. — 3765. Doen worden die Brabanters erre, Als sy dat saegen, ende liepen op Den andren so seere ende sonder scop.

Die van Brabant hebben verladen
D'ander, die si achter daden
3770 - Met grooten slaghen ende met fellen ;
Heur sweerden clonken als bellen.
Tegen der Brabanters gemene
Was der anderen macht wel cleene.
Het waer hem van spel gegaen ;
Maer daer toe quamen saen
Gereden in der selver bane
Selke die riepen : Viane !
Oec riep daer : Grimbergen ! met
Ene partie, die ongelet
3780 - D'orssen sloghen metten sporen.
Elc heeft den anderen vercoren ;
Selc vinc ter spere, selc trac 't sweert.
Doen worden die Brabanters verveert ;
Hem dachte verloren 't spel,
Dies erselden sy, dat wet wel,
Vorder dan si waren comen.
Als mijn heer Arnout dat heeft vernomen
Van Craynhem, heuren leytzman,
Wert hi erre, ende sloech voert an

Dat sy een groot deel achter daden, Ende en was gheen wondere, a
vaeren sy verladen; Want haer menichte was cleene. Het hadde met
ben al uuyt den spele Ghegaen, en hadden 't d'ander ghedaen, Die doe
quaemen, wilt verstaen, Met gheruchte ende onlokende vaenen. D'een
riep: Grimberghen ! d'ander : Vianen ! Ende sloeghen in den strijt ter vaert.
Doen weerden die Brabanders vervaert; Want haer dochte. — 3785. Ende
eyselende achterwaert, weet wel, Voeren van daer sy waren commen.
Doen heer Aernoult had vernomen, Van Craynhem, die haer leytzman
was, Weert hy erre, sijt seker das,

3790. Sijn sterke ors metter sporen ,
Ende stac enen rechte voren :
Beide man ende peert
Keerden die voeten op weert.
Dat spere trac hi na hem weder,
Ende stac enen anderen neder.
Doen trac hi 't sweert voert sere ,
Ende voer striden als een here :
Al sijn vole vertrooste hi ;
Sijn sweert als een ridder vri
3800. Voer hi proeven in den stride.
Dus vercoeverden tien tide
Die van Brabant overwaer ;
Menich slach groot ende swaer
Wert daer geslegen in der noot.
Oic bleef dair menich doot
Die 's morgens was al gesont.
Die van Grimbergen, si u cont,
Mochten in der scoffelturen
Langer niet een twint geduren.
3810. Sy moesten keeren door de noot
En vlien uter persen groot,

Ende sloech d'ors metten spooren, Ende stack eenen, wil dit hooren,
Dat beide man ende paert. — 3794. Doen track hy 't speere naer hem we-
dre. — 3796. Doen riep hy Brabant, wat hy mochte, Ende track 't sweert
met coene ghedochte, Ende ghinck stryden als een heere. Doen worden sy
lieden vercoent seere, Ende begonsten weder te stryden. Daer weert ghe-
slaeghen tyen tyden Menich slach, daer schaede was aeve; Menich weert
ghemaect ten grave, Die des morgens was ghesont; Doch quaemen d'ander
ter stont So hertelicken ter schoffelteuren Dat sy niet langer mochten
deuren; Maer moesten keeren door dien noot, Ende lieten den anderen het
velt bloot,

- Des si met grooter pine daden ;
 Want si waren te sere verladen :
 Si hadden scade genomen swaer.
 Oec volgden hem d'ander naer ;
 Een deel sloeghen sire ende vinghen ,
 Ende met deser samenlinghen
 Vercoeverden weder met eren.
 Van Grimbergen die heren
 3820 - Leerden die van Brabant sterken strijt ,
 Ende dadense algader tiere tijt
 Deisen met slaghen groot na dat
 Tote Bruessele der stat.
 Die van Grimbergen keerden doe
 Vaste met hare proyen toe ;
 Sy hadden den strijt verwonnen.
 Na dat si gemerken connen ,
 Soe hebben si , dat wet te voren ,
 Omtrent ·lx· man verloren.
 3830 . Een deel wasser oec gewont.
 Haer gevangen daden si tiere stont
 In eenen torre spannen vaste ,
 Daer si in hadden cleine raste.

Dat sy nochtans met pynen daden, Ende vloen allen omberaeden,
 Wat sy mochten te Brusselle waert, Dat segge ick u al onghespaert,
 Ende hadden schaede ende tooren, Ende die andere, doe ick u hooren,
 Volgden hen vastelick naer Meer dan een myle, dat's waer, Daer syne veele
 slougen ende vingen; Maer sy lieten se by dien dingen, Dat sy te Bruselle
 waeren te nae, Ende keerden weder, als ick verstaet, Te Grimberghen met
 haere proye, Ende hadden blyscap ende joye Dat sy verwonnen hadden den
 strijt; Want sy hadden tier tijt Niet verloren boven ·LX· man, Ende luttel
 wasser ghequest dan, Die 't derren mocht van misquaemen. Haer ghevan-
 genen daden sy te saemen. — 3832. Torne. — 3833. Daer sy hadden luttel
 raste.

- Hier na dede heer Arnout
Van Grimbergen, die here stout,
Die ghene halen sonder begheven,
Die op 't velt doot bleven,
Beide vriende ende vianden,
Ende deetse begraven te hande
3840. Op een kerchhof, des sijt vroet,
Dat daer by den cloestere stoet.
Daer na gingen hem ontwapen
Ridderen, heren ende knapen,
Ende ginghen hem daerna rusten
Dies hem mochte lusten.
Die gewonde, in waren saken,
Deden hem binden ende vermaken;
Eten, drincken ginghen si mede.
Van hem swig ic nu ter stede,
3850. Ende sal u van den anderen tellen,
Die henen reden met haren gesellen
Te Bruessel waert hare straten.
Doense die vianden hadden gelaten,
Met diepen wonde, droeve in den sin
Quamen si te Bruessel in.

Hier nae dede die heere Aernout Van Grimberghen, die men heet stout, Alle die ghene haelen saen, Die op 't velt bleven, sonder waen, Waeren vrienden ofte vianden, Ende dede se graven te handen Op een kerckhof, dat daer stoet By den cloostere, dat sy vroet. Ende als dit al was ghedaen, Dede hy hen ontwapenen saen Ende ghinck hem rusten daer naere, Ende oock alle d'andere voor waere. Die ghewonde daden hen voorsien, Ende wel verbinden naedien, Ende ghinghen eten ende drinken mede. Nu swighe ick van hen te deser stede, Ende wille u van d'andre tellen, Die wech reden met haere ghesellen. — 3834. Te Brussel weert voeren sy haere stracten, Met diepe wonden, met drouve sinnen, Ende reden so lange, als ick kinne,

Elc beete doen hi quam in de stat
 Voer sijn herberghe na dat.
 Daerna ginghen die heren van love
 Met heer Arnout te hove

386 **O**. Van Craynhem, alse te doene
 Haer claghe voer die baroene,
 Die Brabant hadden in handen,
 Ende diese te Nettelaer sanden,
 Dat si die borch ontsetten souden,
 Die si niet en consten behouden.
 Doen sprac een der selver stout
 Van Craynhem mijn heer Arnout :
 « Ghi heren, het's ons qualic comen,
 Wi sijn t'onser onvromen

387 **O**. Van den vianden gescoffiert,
 Ende gejaget ongeveert
 Alhier te Bruessel in de stat;
 Som es ons volc doot, som mat.
 Oic hebben si af, dat's waer,
 Die borch geworpen te Nettelaer,
 Ende geslecht tot in den gront,
 Ende 't dorp verbrant, dat daer stont,

Dat sy quamen te Brusselle in die stat, Daer sy alle beeten naer dat Voor haere herberghe, segge ick u. Daer nae stiegen sy allegadre nu Te hove weert met heer Aernoulde, Die heere van Crainhem, alsoo boude Voor die heeren haer claeghe te doene, Ende als sy op 't hof quamen die Brabantsoene, Daer sy die viere heeren vonden, Diese te Nettelaere hadden ghesonden Om die borch te helpen ontsetten, Begonsten te spreken sonder letten. — 3868. Ende seyde : « U sy cont, ghy heeren stout, Dat met ons is quaelick commen; Want die vianden t'onser ontvromen Hebben ons in stryde gheschoffiert, Ende ghejaeghet ongheviert Ghesteckers hals te Brusselle weert in, Ende menigen man, ick seker bin, Ons doot gheslaegen ende ghevaen; Oock hebben sy, dat wilt verstaen, Die borch, die te Nettelaere stont, Al afgeworpen in den gront,

Ende genomen ende berooft
Al des sy wouden, des gelooft.

3880. Nu beraet u, ghi heren,
Dat wi den lachter mogen keren,
Die si ons hebben gedaen. »
Als dit die heren hebben verstaen,
Die mombore van den kinde waren,
Antwoorden si, sonder sparen,
Si souden 't so hoochelike wreken,
Men souder euwelic af spreken.
Hier met keerde die here stout
Van Craynhem mijn heer Arnout,

3890. En sijn geselschap ongespaert,
Elc te syner herbergen waert,
Daer si hem deden te gemake
Wel van menigerhande sake.

Nu hoirt voert wat si viseerden
Die Brabant hielden ende hanteerden :
Dat waren die vier van stouten moede,
Die 't kint hadden in hoer hoede.
Si ontboden ridderen, knapen,
Ende alle die sy mochten betrapen ,

Ende het dorp al verbrant mede, Ende gherooft, dat's waerhede, Al dat sy vonden, segge ick u. Ghy heeren, wel beraet u nu, So dat wy mogen t'onser eeren Desen grooten lachter keeren, Die sy nu ons hebben gedaen. » — 3883. Hadden. — 3884. Monboirs. — 3885. Antwoorden sy wedre daer naere, Sy souden dit soo hooghelick wreken. — 3888. Hier nae keerde van Crainhem Mijn heere Aernoulde ende met hem Sijn gheselschap al te maele, Ende ghinghen ter herberghen, weet waele, Daer sy hem daeden te ghemaek. Nu hoort voorts in waere zaeken Van den viere heeren dat bediet. Eerst dat sy hadden, en liege u niet, Van den stryde, sy u gheseyt, Wel verstaen die waerheyt Hoe dat mede ghevallen was, Ontboden sy, sijt seker das,

3900. Die Brabant toehoerden t' samen,
 Dat si te Cortenberghe quamen.
 Ten parlemente sijn si comen,
 Als die bootschap hadden vernomen.
 Daer stont op een van den heren waerde,
 Die mombore was van Godevaerde;
 Dat was van Diest mijn heer Henric.
 Hi sprac : « Ghi heren ghemeenlic,
 U claeg ic de scade ende onere,
 Die Godevaerde, onsen heere,
3910. Es gedaen ende den lande,
 Daer die van Grimbergen met brande,
 Ende met rove in hebben gelegen,
 Onse lieden gevaen ende verslegen,
 Ende Nettelaer die borch te broken,
 Dat emmer moet sijn gewroken.
 Oic spraken si groot overdaet.
 Hiertoe bidden wy hulpe en raet,
 Hoe wy moghen gecrigen wrake,
 Ende gestillen hare sprake. »

Te Cortenberghen, in waren zaeken, Die te Brabant behoorden toe;
 Daer veele lieden quaemen doe, Doen sy de bodscap hadden vernomen;
 Ende metten eersten dat sy waren commen Ten parlemente alghemeen,
 Stont op van den heeren een, Die den jonghen Godevaerde, Hertoghe van
 Brabant met grooter waerde, Te vermonborene was bevolen, Dat hem sijn
 lant niet en soude ontdolen. Dat was van Diest mijn heere Hendrick, Een
 goetruddere ende lovelick, Ende seyde : « Ghy heeren, ick claeghe u Van den
 des jonx Godevaerts wege nu, Die van rechte es ons alder heere, Van der
 schaele ende van der oneere, Die hem die van Grimberghen hebben ghe-
 daen, Ende 't lant verberrent ende syne lieden ghevaen, Syne borch te
 Nettelaer afgebroken, Ende seggen daertoe haere groote sproken, Die ons
 sijn te hooren quaet, Ende bidden u hiertoe om hulpe ende raet Dat wy er
 afgheerigen vraeke. » Die eerste die antwoorde op dese sprake

3920. Doe antwoorde op dese tale
Heer Godevaert van Leefdale :
« My dochte goet dat wy
Ons volc van verre ende van by
Te samen nu vergaedren deden ,
Beide van dorpen ende van steden ,
Ende voeren roven ende scoren
Al dat toe mochte horen
Van Grimbergen den heren ,
Ende worpen 't , eer wy keren ,
3930. Al gader af tot in den gront ;
Ende verlossen nu ter stont
Onse gesellen , die si houden
Gevaen , ende waert dat si wouden
Ons wederstaen oft dat besetten ,
Soe laet er ons so jegen setten
Dat wi castien die ons sijn swaer. »
Doen riep (men) algader daer :
« Dese raet es nutte ende goet ;
Wy willen dat men so doet
3940. Alsoe heer Henric seit van Diest ,
Wiere aen wint oft verliest. »

Dat was van Leefdaele heere Godevaert; Hy tart voort, ende seyde :
« Heere waert, Dese ontmaete, die hier is ghedaen, Gaet ons alle aene, wilt
verstaen, Even seere, daerom soude mi Soude seer goet dincken dat wi Aene die
lieden te gaedre daden. — 3925. Staden, Ende voeren met ghemeynen heere
In 't lant van Grimberghen ter weere, Ende worpen 'tal in den gront; Wat
dat sy oock weeren t' eeniger stont Die heeren, die ons sijn dus swaer, Be-
stormsede coenelick daer, Ende loonden hen haer behaeghelheyde. » Doen
riep al ende seyde Dat daer was, sot ende vroet : « Descen raet dinckt ons
goet, Ende wy begerren te doene alsoe. »

Hier met sciet dat parlement
Ende elc reet met genent
Hem gereyden t' huiswaert.
Die heren viere deden heervaert
Ghebieden allomme in 't lant.
Menich ridder, menich serjant
Quam in Bruessel toe gevaren ,
Die den lachter wouden waeren ,
3950. Die haren joncheer was gedaen ;
Het vergaderde vele saen
Menich man te Bruessel binnen.
Die heren, die hem wel versinnen ,
Van Grimbergen , hadden tien dagen
Man ontboden ende magen ,
Die daer omtrent woonden in 't lant ;
Want si wouden al te hant
Te Vilvoorden varen na dat ,
Die borch breken ende al dat
3960. Sijs vonden omtrent dair ;
Menighen man hadden si vorewaer,
Die van hem hielden goet ende leen.
Des so quam daer menich een

Ende **wy** begerren te doene al soe. Ter hant schiet dat parlement
doe, **Ende** elck van hem gheryden t' huuswaert. Doen daden die heeren
heervaert. — 3947. Ruddre. — 3948. Te Brusselle. — 3950. Haeren beere.
— 3951. Dus vergaederde sonder waen. — 3952. Brusselle. — 3954.
Om te vaerene, doen ick u kinnen, Op die heere van Grimberghen, Die
oock hadde sonder berghen Al omme ende omme vermaenen doen Haer
vrienden ende maegen by St. Simoen. — 3957. Want sy wouden, sy u
becant. — 3959. Ende breken die borch ende al dat Dat sy ontrent vonden
daer. Daer quam menich man voorwaer. — 3963. Oock so quammer menich
een Van maegschape ghevaeren tot hen, So dat sy hadden, ick seker ben,

- Van maechscappen gevaren,
Die goet ende vrome ten stride waren.
Hier laet ic van hem die woirt,
Ende segge van den Brabanters voirt,
Die nu uit waren gevaren
Van Bruessele, daer si vergadert waren,
3970. Vaste te Grimbergen weert,
Wel gewapent ende onverveert,
Soe dat si er quamen by;
Ende die van Grimbergen, segge ick di,
Waren vroeck opgestaen
Also te varen, sonder waen,
Te Vilvoirden, daer si afbreken
Die borch wouden ende ontsteken
Huis ende hof tien stonden,
Ende verberren dat si dair vonden;
3980. Maer dit heeft een knape belet,
Die den heere vertelde met
Hoe van Diest mijnheer Henric,
Her Geraert van Wesemale dergelic,

Menigen man aen haere syde, Die goet ende vroom waeren te stryde. Nu swighe ick u van dese heeren, Ende wille u segghen, by mijnder eeren, Van den Brabanders, die nu Waeren ghescheyden, segge ick u, Uyt Brus-selle, daer sy vergaedert waeren, Ende voeren wech met haere schaeren Al berecht ende ghereet wel Te Grimberghen weert, sonder spel, So dat sy er quamen al vaste by. — 3974. Waeren des morgens opghestaen Ende wou-den vaeren sonder waen Alle te Vilvoorden waert Om te verberne onghespaert Die borch ende al dies sy vonden; Maer hen belette een knaep ten dyen stonden, Die daer quam gheloopen te voet, Ende seyde den heeren, dies sijt vroet, Dat van Diest mijn heere Hendrick, Ende van Wesemaele diesghelijck,

- Heer Jan van Bierbeke, ende heer Arnout
 Van Wemmele, dese heren stout,
 Met groten volcke te samen,
 Daer op hen gereden quamen,
 Gewapent van Lothrike,
 Ende van Brabant desgelike,
 3990. Ende wouden af in corten stonde
 Die borch breken totten gronde,
 Ende 't dorp ontsteken al met viere.
 « Dies hebben si hem vermeten diere :
 Eer si keren te desen tiden
 Willen si woesten, afriden
 't Lant van Grimbergen, ende roven
 Waer sijs mogen comen boven,
 Ende 't volck jagen uten lande. »
 Doen antwoordi den bode te hande :
 4000. « Vrient, op dat ic 't can verweeren
 Soe en selen si al hoer begeeren
 Aen ons, hoop ic, volvoeren niet.
 Segt, ghi heren, hebdi iet

Mijne heere Geeraert ende mijn heere Jan, Heere van Bierbeke, ende oock
 met aen Van Wemmele mijn heere Aernout met Quamen daer ghevae-
 ren ongheliet Met allen den lieden van Lotricke, Ende van Brabant dies-
 ghelike, Ende wilden Grimberghen al af berren, Ende het cloostere mede,
 sonder merren, Ende die borch worpen in den gront. — 3992. Aldus seyde
 de knaeppe terstont; Oock seyde hy : « Ghy heeren, Sy hebben hen, by
 myne eeren, Vermeten dat sy al dit lant, Eer sy keeren in Brabant, Sullen
 verberren ende afryden, Ende wildijt weten ten eenighen tyden Sy sullen
 u dan loonen saen Dat ghyse noyent dorste oorloghen Ofte sy sullen u on-
 gheloghen Al te maele jaegen uyten lande. » Doen antwoorde al te hande
 Mijne heer Aernout den bode Ende seyt : « Vrient, syne sullen, by Gode,
 Niet al vervoorderen haer begerren, Indien dat ick can verweren, Als ick
 sal metter hulpe Ons Heeren. » Daer nae sprack hy, by mijnder eeren,

Dese bootscap nu verstaen?
Wat raeddi dat wy aengaen,
Ende wat willen wy doen hier met? »
Doen antwoerde ongelet
Van Oyenbrugge heer Henric :

« Ic rade dat heme ygelic

4010. Bereide sonder enich blijf,
Als te striden om sijn lijf,
En laet ons alle, clein ende groot,
Den vianden trecken in den scoet. »
Hier met sceiden sy doe,
Ende seiden : « Wy willen doen alsoe ! »

Het liep ten wapenen al

Beide groot ende smal :

Serjanten, knapen, knechten

Wapenden heur heren te rechte.

4020. Van trompen was daer groot geluit,
Ende van hoornen; doe troecken uit
Die heren als si gewapent waren
Met groten orssen, sonder sparen,

Totten heeren die waeren daer, Ende seyde : « Hebby wel voorwaer Verstaen die bodscap van den knaep, Wat raet ghy ons tot deser saeke. Hoe sullen wy mogen vaeren nu Met desen dingen vraege ick u, Ende wat sullen wyre doen mede? » Doen antwoerde op die stede Van Oyenbrugge mijn heere Hendrick, Die goet ruddre was ende loovelick, Ende seyde : « Wat souden wy anders doen Dan ons bereyden elk baroen. — 4011. *Ontbr.* — 4012. Alsoe te stryden om sijn lijf, Die vianden in haeren schoot. » Doen seyden sy alle, cleen ende groot : « Wy willen alle doen alsoo ! » Hier met schieden sy alle doe Ende liepen vaste te wapene al. Daer weert ter hant groot gheschal Van knechten die hun heeren ten stryde Waepenen liepen ten dyen tyde. Men blies de trompen ende businen Dat men hooren moeste met pyne, So groot was daer af 't gheluyt. Daer nae togen die heeren uyt, Doen sy wel ghewaepent waeren Op groote.

- Met hare wapenen overdeect ;
Dus sijn sy te velde getrect.
Daer si die vianden sagen ,
Quam her Arnout toegeslagen ,
Die here van Grimbergen was ,
Vele seerder dan den pas,
4030 . Op een ors van grauwen hare ;
Neven hem quam aldaire
Die here van Assche gereden
Op een ors van stercken leden
Tot daer die vorste (in 't) open velt
Hilden , ende met geweld
Ghinc hi sijn scare viseren ,
Ende wiselic ordonneren.
Hi sprac : « Ghi heren groot en clene ,
U allen bid ic gemene ,
4040 . Dat ghi heden peinst om d'ere
Ende my by staet , die is u here.
Vecht vromelic , slaet groote slage ;
Wie hier sterft in desen daghe
Hi wort mertelaers ghenoot ;
Wi hebben recht , ende si onrecht groot.

4024. Van haere wapenen verdeect. Doen sy te velde quaemen wel gherect , Ende sy die vianden versaegen , Quam mijn heere Aernoult , hoor ick ghewaeghen , Die heere. — 4029. Ghereden seerre dan den pas. — 4030. Grouwen — 4031. Ende neven hem quam op een baere. — 4034 Tot dat die eerste hielden op velt , Ende gingense schaeren met ghewelt. — 4036. Ende vroedelick battaileren. Hy sprack hem toe in deser manieren : « Ghy heeren , peynst heden om die eere , Die vergaen en mach nummermeere , Ende slaet groote slaegen. — 4046. Want wy vechten met rechte groot ,

Die waerheit wetti hier ave
Dat die van Grimbergen van een cave
Noyt goet en hielden, groot noch elene,
Van den hertoge van Brabant te lene. »

4050. Doen riepen si alle daer :

« Heer Arnout , here , sijt sonder vaer,
Die vianden seldi ongeviert
Haestelic sien geschoffiert. »
Gereet maecte hi vier scaren ,
Vier dusent in elcke te waren.
Hi dancte hen allen ; hi was blide
Dat hise so gewillich vant ten stride.

Elcker scare gaf hi voert an
Enen wisen vromen leitsman ;

4060. Van der ierste was leitsman ave

Van Vianen die stoute grave ;
Ende met hem waren uitvercoren
Ridderen van Grimbergen geboren :
D'een was die borchgrave heer Willem ;
Heer Peter was ooc met hem

Ende sy hebben alle onrecht ; Want ghy wel weet de waerheyt slecht ,
Dat die van Grimberghen van eenighen dage Noyent en dienden by
Ste. Bave, No en hielden goet no leen. » Doen riepen se daer alle ghe-
meen : « Heer Aernout, sijt sonder vaer, Die vianden, die ghy siet daer,
Suldy saen gheschoffiert sien. » Dies danckte hy hen seere mettien Dat sy
so ghewillich waeren. Hier naer gheryde hy vier schaeren ; In elcke was
vier duusent man. D'eerste gaf hy in hoede dan Den stouten grave van
Vianden, Ende met hem waeren wel daer te hande Ses ruddren stout
ende uytvercoren, Die van Grimberghen waeren gheboren. D'eene was
heer Willem die borchgraeve ; Sijn ors was swerter dan een rave, Daer hy
doen was opgheseten, Wel ghewapent, doen ick u weten, Van den hoofde
totten teen. Oock wasser mijn heere Peetereen

Van Imple, die ridder vri;
Die derde was, seide men my,
Van Cobbenbosch mijn heer Arnout;
Die vierde een vrome ridder stout,

4070. Die men hiet heer Willem Tant.

Dese vier heren valjant
Rasch ende gewillich met
Waren gewapent, dat wet,
Al van den hoofde toten teen
Dat hem en ontbrac dinc gheen.
De orssc waren sterk ende snel.
Heer Willem Tant, dat wet wel,
Was out meer dan lxxv jaer.

Die vijfde was overwaer

4080. Van Beyghem mijn heer Alaert,

Een goet ridder ende een waert.
Die sesde was in deser vaert
Van Herlaer mijn heere Geraert.
Dese waren comen ter banen
Metten grave van Vianen,
End oic andere ridders mede,
Daer ic of swige ter deser stede.

D'ander scare daerna

Leide de here van Breda,

Van Imple, een ruddre vry. — 4069. Een vroom ruddre ende een stout.
Die vierde was heer Willem Tant, Een stout ruddre, sy u becant, Rasch
ende willich ter wapenen met; Nochtans haddy leden, dat wet, Meer
dan LXXV. jaer. Die V^e was, weet voorwaer. — 4081. Een goet ruddre
ende weert. Die VIe was, segge ick u voorwaer, Mijn heere Geeraert van
Herlaer. Dese waeren metten grave gheschaert Van Vianden, die ter vaert
Waeren, ende menich andere ruddren mede, Daerof ick swyge deser stede.
Die andere schaere gaf heer Aernoult Dien heere van Breda in ghewout,

4090. Die heer Geraert hiet bi namen ;
 Ende met hem quamen
 Gescaert sine sonen viere ,
 Die ic u wil noemen hierē.
 D'een hiet heer Gerart sekerlike ,
 D'ander heer Seger, de derde heer Heinric,
 Ende de vierde mijn heer Jan.
 Met hem was gescaert voert an
 Van den Damme mijn heere Gaultier,
 Ende oock mede een ruddre fier,
4100. Mijn heere Willem van den Bogaerde.
 Dese sesse hielpen op dese vaerde
 Mijn heere van Breda syne schare bewaren.
 Mijn heer Aernoult gaf sonder spaeren
 Die derde bataille heer Woultre Berthoude,
 Sijn oudsten sone met ghewoude,
 Ende oock sesse andere ruddren mede,
 Die ick u noemen wille ter stede.
 D'eerste was, dat weet waele,
 Mijn heere Zegere van den Maele ;
4110. D'ander sijn sone, mijn heere Simoen,
 Een vroom ruddre ende een coen ;
 Die derde was heer Godevaert Screyhane,
 Ende twee syne broedren, ick wane,

Die heer Geeraert was gheheten ; Met hem waeren, doen ick u weten,
 Gheschaert syne zoenen viere, Die ick u sal noemen schiere : Heer Geeraert
 hiet die outste sone ; D'ander heer Zegere, als ick vertoene ; Die derde
 hiet heer Hendrick, Een goet ruddre ende lovelick ; Die vierde hiet mijn
 heere Jan ; Oock was daer mede gheschaert aen. V. 4098—4113. *Deze 16
 verzen ontbreken in het A. H. ; wy hebben dezelve naer het B. H. in den tekst
 gevoegd.*

Mijn heer Jan ende mijn heer Geraert.

Oec was met in de vaert

Mijn heer Jan van Caelmont.

Dese .vj. heren waren te diere stont

Met here Wouter in de scare.

Der vierde scare nam ware

4120. Selve van Grimbergen heer Arnout ;

Met hem waren ridderen stout ,

Die som van sire herbergen waren ,

Ende haer lijf niet en wouden sparen ;

In stride waren si goet ende vlugghe.

D'een was heer Arnout van Oyenbrugge ,

Die sijn raet was algader ;

Oec was de sone met den vader

Van Oyenbrugge heer Henric.

Met hem was sekerlic

4130. Van Eppighem heer Paridaen ;

Daer was met hem , na mijn verstaen ,

Heer Henric Hoesken tien tide

Aldaer in mijns heren Arnouts side ,

Ende nog een ridder van love ,

Heer Paridaen van Massenhove ,

4114. Mijn heere Geeraert ende mijn heere Jan met. Die .VI. was, dat wel wet. — 4117. Dese sesse hielpen te dier stont Mijn heer Wouleren syne schaeere beleyden. Die vierde nam sonder beyden Selve heer Aernout van Grimberghen; Met hem waeren van sijne herbergen Sommige ridders, die ick u Staphans wille nommen nu, Ende oock achter laeten niet: D'een was heer Aernout, die men hiet Van Oyenbrugge, sijn raet algadre; Oock so was daer metten vaedre Sijn sone, Heer Hendrick van Oyenbrugge, Die dapper was ende vlugge In allen stryden, in alle oorloghen. Oock was daer met, willick u tooghden, Van Oppeghem mijn heere Paridaen; Heer Hendrick Hoesken, wilt verstaen, Was oock in heer Aernouts syde. Oock was daer ten selven tyde Heer Paridaen van Massenhove, Een ruddre van grooten love,

- Ende sijn oem heer Geraert van Liere,
Die hem in den strijt alhiere
Wale proefde sekerlike;
Ende heer Arnout van Hoembeke,
4140. Ende vier siner sonen onvervaert.
Dese hilden onder den standaert
Van Grimberghen by haren here,
Ende menich ander, die groter ere
Bejoeghen, daer's was te doene;
Want si waren stout ende coene.
Mijn heer Arnout heeft bewaert
Van Grimbergen den standaert :
Mijn here van Assche beval hine,
Ende den ridder stout ende fine
4150. Heer Arnout van Hombeke
Met sine vier sonen sekerleke,
Ende wel gewapent waren;
Die twee daer af waren riddaren.
Doen aldus sinen standaert
Mijn heer Arnout hadde bewaert
Van Grimbergen ende bestiert
't Volc, ende gevisiert

Ende sijn oem, heer Aernoult van Liere; Oock so wasser mede schiere.
Mijn heere Aernoult van Hombeke, Ende viere synen sonen, als ick spreke,
Die stout waeren ende onvervaert. Dese hielden hun al onder den stan-
daert. — 4144. Weert was, daer men 's hadde te doene. — 4146. Hiernaec
nam mijn heere Aernoult Van Grimberghen, die heere stout, Ende beval te
hoedene synen standaert Den heere van Assche in die vaert, Ende heer Aern-
oult van Hombeke, Die viere sonen hadde sekerlicke, Dair die twee af
ruddren waeren, Ende die hen niet en wouden spaeren, Daer haers yet te
doene was. Doen dus die heere, sijt seker das, Van Grimberghen hadde
bestiert 't Volck, ende sijn schare hadde ghevisiert,

Sine scare aldaer hi helt
Buten Grimbergen op dat velt,
4160. Ende elc onder sine baniere,
Bleef hi stille houden sciere,
Ende beide sire vianden dair,
Die toe quamen openbair
Sere vastelike getrect,
Wel ghewapent ende verdect,
Op grote orsse overtoghen.
Doen quam sterc ende wel vermoghen
Haer waertsman, die hadde onderweghen
Die van Grimbergen overslegen,
4170. Hoe si hilden daer gescaert,
Met vier scaren wel bewaert,
Met ontploken baniere wale.
Doen sprac die here van Wesemale :
« So horic wel dair af den scijn,
Dat si vluchtich niet en sijn ;
Maer my dunct si willen dueren
Ende genieten der aventueren.
Nu laet ons sonder langer beiden
Ons scare vaste gereiden ,

Voer by **henen** met ghewelt, Daer hy op een schoene velt Buyten Grimbergen **een** luttelkin, Ende met hem die lieden sijn, Elck schaere onder haer **banniere**, Daer bleef hy stille houdende schiere, Ende ontbeyde syne vianden **daere**, Die doen quaemen openbaerre Met grooter haesten getrect. — 4167. Doen quam heer Waertsman onghelogen, Die de heere van Grimbergen hadde ghesien, Ende vertelden hem daer met dien, Hoe die van Grimbergen hielden gheschaert. — 4172. Met omlokender bannieren. Doen sprack die heere van Wesemaele schiere : « So hoirick wel dat sy niet En willen vlien, wats gheschiet; Maer willen genieten der aventuren. Ick wille wy ons te deser heure, Vaste bereyden ende schaeren; Want het meer dan tijts waere,

4180. Want het 's vele meer dan tijt
Dat wy beginnen nu den strijt ;
Elc sie dat hi bereet sy
Nadien dat sy ons sijn so by. »
Doen ginc die here , sijt seker das ,
Van Wesemale , die maerscalc was
Van den lande van Brabant ,
Ende maecte vier scaren ter hant.
In elcke scare vijf duysent man
Gewapent ende halsberch an ;
4190. D'orsse groot ende vermogen ,
Wel met wapen overtogen.
Die here van Diest geleide doe
D'eerste scare ; d'ander daer toe
Geleide die here van Bierbeke ;
Die derde geleide sekerleke
Mijn heer Henric van Rotselaer.
Die vierde scare daer naer
Geleide die here van Craynhem ,
Ende die maerscalc selve met hem ,
4200. De here van Wesemale , die ter side
Wesen woude tien tide ;

Dat elck man nu bereyt sy , Nae die sy. — 4184. Heere van Wesemale, Die maerschal was , wet wale. — 4188. Aen elck wasser wel vijf dusent : Die eerste die gaf hy in hant Dien heere van Diest ende syne maegen ; D'ander gaf hy , hoorde ick ghewaegen , Van Bierbeke , die heere stout , Met menighen man coene ende bout , Die wel daden op dien dach. Die derde gaf hy sonder verdrach. — 4196. Hendrick. — 4197. Die met menighen man quam daere Helpen den jonghen hertoghe. Die vierde schaere , als ick be-tooghe , Gaf hy den heere van Craynhem ; Selve was hy oock met hem Aen die selve schaere gheschaert Met menighen man onvervaert , Die goet was in alle stryde. Oock brachten sy in allen zyden

Daer was menich spere ende sweert ,
Menich ors , menich peert ,
Ende menich man , vrome ende coene.
Men beval ten desen doene
Den standaert op sijn ere
Te voeren den stouten here
Van Wemmele , hem ende sinen magen ,
Die daer dienden met groote slagen.

4210. Alsi gescaert waren ende berect
Sijn si ter hant voort ghetrect
Met haesten ten vianden waert.
Men mocht daer horen op die vaert
Menighe trompe ende basine ,
Die daer luden met sulcker pine ,
Dat die erde donderen dochte.
Dus quamen si met desen gherochte
Daer die vianden met geweld
Gescaert hilden op 't velt ,

4220. Ende elc onder sine vane.
Also elc sach den anderen ane
Doe wel gewapent ende bewaert ,
En was daer niemant op de vaert

Menich spere , menich sweert. — 4204. Ende menighen vromen coenen man. Daer nae weert bevolen dan Dien heere van Wemmele ende syne maeghen Dat sy den standaert wilden draeghen , Dat sy herde geerne deden. Doen al dat volck op de stede Gheschaert was ende wel bereyt. — 4212. Met grooter haesten ter vianden waert. — 4214. Busine. — 4216. Dat die eerde schoren dochte. — 4218. Wel gheschaert met groot geweld , Daer die vianden haer hielden op 't velt ; Een yghelijcken stont onder sijn vaene. Maer doen den eenen sach d'andere ane So wel ghewapent , so wel bewaert , En was daer , meen ick , op die vaert ,

- In d'ene noch in d'ander side ,
Hoe willich hi was ten stride ,
Hine hadde wel den pais genomen ,
Haddi mit eren mogen comen ;
Doch so verwan die scamelheit ,
Ende daden wech die bloeheit ,
4230. Ende sloegen met sporen dair .
D'ierste joeste dede voirwair
Mijn heer Henric van Oyenbrugge ,
Die sterc , jonc was ende vlugge .
In de vierde battaellie dair
Was hi gescaert voirwaer
Met heer Arnoude , als ic las ,
Die heer van Grimberghen was ,
Ende met heer Arnoude sijns selfs vader ;
Nochtan liet hise beide gader ,
4240. Ende reet der vorste scare ane ,
Die den grave van Viane
T'achterwaerne bevolen was .
Hi soude ierst slaen in den tas ,
Ende die vianden bestaen ,
Mocht na sinen wille gaen .

Aen d'eene. — 4225. Hoe willich hy vroet was in den stryde , Hy en hadde den pays wel ghenomen Hadde hy met eeren henen mogen comen. — 4229. Ende daden van hen die blootheyt Ende sloegen in beyde syden met sporen. D'eerste jooste dede , wildijt hooren. — 4233. Hy was jonck , sterck ende vlugge , Daertoe dapper ende vrome mede. Hy was gheschaert , dat's waerhede , In die vierde bataille daer Met heeren Aernoulde openbaer. — 4238. Aernoult , als ick las , Van Oyenbrugge , synen vaedre ; Maer hy lietse beyde gaedre , Ende reet in die voorste schaere , Die den grave openbare Van Vianden was bevolen ; Want hy woude sonder dolen Die vianden aldeer eerste bestaen , Mocht het nae synen wille gaen .

Hi was strijts gewillich soe ,
Dat hi reet dore die scare doe.
Hi hadde een spere schoon ende stare ,
Ende reet een ors dat menich marc

4250. Waert was te alsulken oirbore ,
Al verdeckt wel ter coere
Van sinen wapenen wel ghemaect ;
Sijn tornekeel was wel gheraect
Van sinopre ende van goude ,
Van ·vi· stucken, also hi woude ,
Met enen rande getandeert
Van kelen, alsi wert gevisseert.

Scilt op hals , helm op hoeft ,
D'ors liet hi lopen , des geloeft ,
4260. Voer d'andre een scoetmael verre.
Doen reet jegens hem al erre
Een knape hiet Jan, wet wale ,
Die de wapenen van Wesemale ,
Met enen rande droech van lasure ,
Ende stac heer Henric tier ure
Beneden bokele van den scilde ;
Weder hi wilde of en wilde ,

Hy was strydens willich alsoo, Ende reet door die schaere doe, By den
eersten als een ruddre stout. Hy hadde in sijn bant een hout, Dat esschen
was ende sterck. — 4249. Merck Wcert was in. — 4251. Al overdeckt. —
4253. Tournekeel. — 4253. So hy woude. — 4256. Ghedanteert Van kelen,
so hy hadde ghevisseert. Schilt aen hals ende help op 't hooft, Ende liet
loopen, dies ghelooft, D'ors voor d'andere een schutmael verre. — 4261.
Oock reet jegens hem sonder merre Een knape ende hiet Jan, wet wale,
Ende drouch die wapene van Wesemale Met enen rande van lasure. —
4263. Hendrick. — 4266. Beneden den boele.

- Hi moeste bughen achter waert ;
Maer hi rechte hem ter vaert ,
4270. Ende gheraccte den ghenen weder,
Dat man ende pceert viel neder.
Lanc waest eer hi op comen conste ;
Want die strijt op hem begonste ,
Ende heer Henric voir voert ,
Ende boet enen sijns speren oert ,
Die jegen hem quam opgevaren ,
Ende geraectene te waren
Soe sere met sinen schachte ,
Dat hine doorreet een gelachte ,
4280. Ende hem in 't lijf dat spere brack.
Mijn heer Henric sweert uytrac ,
Ende voer striden op de vianden ,
Dien hi afsloech voeten ende handen ,
Ende wrachte groote moort.
Doen quamen beide die scaren voort ;
D'ene brachte geleid ane
Selve die grave van Viane ,
Ende die here van Diest elc anderen jeghen
Hebben die orsse met sporen geslegen ,

4268. Dat hy moeste buyghen achterwaert. — 4271. Viel te nedre. —
4274. Ende mijn heere Hendrick voer voort , Ende boot eenen sijns sperren
oort , Die jeghen hem ghereden quam , Dien gheraect hy , als ick vernam ,
So sere met synen grooten schachte , Dat hyne doorstack een ghelachte ,
Ende hem in 't lijf dat sperre brack ; Mijn heere Hendrick het sweert uyte
track. Doen ghinck hy stryden op die vianden , Die afsloech. — 4284. Ende
vracht onder hen groote moort. — 4286. Die daer die heeren brachten ghe-
leyt Van Vianden , sy u gheseyt , Ende die heere van Diest , elck jegens
anderen Wel ghewapent sonder veranderen ,

4290. Ende ronnen elcanderen op.
Dat gedalsch ende dat geclop
Van den peerden ende van den slagen
En can ic u halfs niet gesaghen,
Hoe ridderlike men tornierde,
Ende hoe elc anderen nederstierde;
D'een sloech, d'ander stae,
Ende van den speren dat ghekrac
Was te hooren wonderlike.
Doen quam gereden ridderlike
4300. Die here van Diest doere den strijt,
Wel ghewapent, te dier tijt
Leide hi d'ierste scare
Jegen den grave van Vianden dare.
Met hem quamen een deel sire mage,
Die hem hielden in dien daghe
Algader onder sijn baniere,
Die root was gelijc den viere
Van gouden, twee vaeschen daer in
Van sable, meer noch min;
4310. Alsoe was sine wapen al.
Hi liet lopen dore den dal

Ende liepen doen den anderen op. Dat ghedaschs ende gheclop Van den
sweerden, van den slaeghen, Conste ick u niet alf ghesaeghen, Ende hoe sy
riepen ende cryerden, Ende d'een den anderen neder stierden, Hoe d'een
sloech hoe d'ander stack. — 4297. Sperren. — 4298. Dat was te. — 4300.
Door den. — 4301. Tot dier tijt, Die d'eerste schaere leyde daer Tegen
den grave voorwaer Van Vianden, verstaet my nu, Ende neven hem quae-
men, segge ick u, Een groot deel sijnre maeghen, Die hem hielpen in dien
daeghe. — 4306. Alle gaedre onder syne banniere. — 4308. Van goude
twee faschen van sable daer in. Oock was hy gewapent meer noch min Met
al sulcken teekene al, Ende liet loopen door een dal

- Sijn ors dapper ende snel,
Ende stac enen also wel
Opten scilt, rechte vore,
Dat spere d'ander syde herdore
Ende ontwee sneet, als ic lie,
Beide halsberch ende corie,
Daertoe levere, longer mede;
Tsperre hi stac hem ter stede,
4320. Ende d'ander viel neder doot,
Dat sinen vrienden was scade groot;
Want hi goet ende vrome was.
Doen quam gereden sinen pas
Die here van Bierbeke, seker sijt,
Met sire scaren in den strijt,
Ende vergaderden, dat 's waer;
Want jegen hem quam aldaer
Met sire scare, die hi helt,
Die here van Breda met geweld.
4330. Si vielen te gadere wiselike,
Ende streden herde vreselike;
Elc en wilde door den vaer
Van sinen vrient niet sceiden daer.

Een ors dat dapper was als een ree, Ende stack eenen no min no mee Rechte op den schilt vooren Dat sperre op d'ander syde leet doore, Ende sneet ontwee, als ick lyde, Beyde halsberch ende ceurie, Daertoe levere ende longere mede; Tsperre hertrack hy tier stede, Ende die. — 4321. Dies zijn vrienden rouwe groot Hadden; want hy vrome was. Doen quam ghereden al op synen pas Die heere van Bierbeke in den strijt, Met sijre schaere te tier tijt, Ende vergaederde aen die andre daer, Daer jeghens quam, dat es waer, Die heere van Breda met ghewelt Met sijre schaeren die hem heelt Te gaedre herde wijsselicke. Daer weert ghestreden vreeselicke

Als die twee heren vergadert waren,
Wert daer gevochten sonder sparen,
Elc gout anderen sijn gelach,
Daer wert geslagen menigen slach,
Ende gemaect weduwen, wesen;
Dus was in anxte ende in vresen

4340. Menich man in wederside.

Daer quam gereden in den stride
Heer Gerart, als ic versta,
Des heren sone van Breda,
Op eenen ors, wet wel,
Varende groot ende snel,
Ghewapent als een lantshere.
Den scilt droech hi, min noch mere,
Van kelen, met drie sautoren
Van selvere, na mijn verhoren,

4350. Met enen palestene ter cuere,

Goet ende fijn van lasuere.
Een spere hilt hi wel gereet,
Dat stijf was ende sere sneet;
Daer ane hinc wel gescapen
Een gonfanoen van sinen wapen.

Doen die twee heeren te gaedre waeren; Want d'een en woude den
andren niet spaeren; Elc gaut den andren daer sijn ghelach. — 4338. Daer
veele kinderen af bleven weesen; Daer was anxst ende vreese Herde groot
in beyde syden. Doen quam daer ghereden tyen tyde Des heeren sone van
Breda, Heer Geeraert hiet hy, als ick verstaet, Op een ors, dat wet wel,
Dat welvarende was ende snel. — 4347. Hy droeg den schilt, no min no
meere Van keelen, met dry saultoiren Van silvere, doen ick u hooiren Met
eenen palestene van laseure. Een sperre hielt hy ter selver ure Stijf daer
d'isere af sneet; Oock so hincker ane, God weet,

- Doen sloech met sporen de baroen
Als een ridder stout ende coen ,
Ende stac enen die hiet
Heer Warnaer , al en was hi niet
4360. Ridder , hi was uytvercoren ,
Ende van Thienen wel gheboren ;
Den scilt doorstac hi hem in de side
Dat hi doot viel in dien stride.
Dat spere trac hi na hem weder ,
Ende stac enen anderen neder
Dat hi vertorden bleef op d'eerde
Onder voeten ende onder peerden ,
Ende metten steke sijn spere brac ;
Sijn goede swaert hy doen trac ,
4370. Daer hi met sloech slagen groot.
Doen quam gereden tiere noot
Sijn vader ende sire broeder drie ,
Ende haers volcs ene partie.
Daer wert gestreden op dien dach ,
Dat men er lange af spreken mach ;
Want elken die daer was ten stride
Mocht men geliken t'allen tide

Van syne wapene een confanoene. Doen sloech hy met spooren, die baroene, Ende stack eenen die Gwymaer hiet ; Maer hyne was ruddre niet , Ende was van Thienen weert gheboren ; Dat hy hem den schilt dede schooren Ende doorstacken in die syde. — 4364. Doe track hy tperre nae hem wedre , Ende stack eenen andren met te nedre. — 4367. Dat sperre brack , hy vinck ten sweerde, Daer hy met sloech groote slaegen. Doen quam daer in dien bedraege Sijn vaedre ende sijn broedren drie, Die't daer daden, alsoo ick lye ; Dat men daer lange of spreken mach ; Want men se waele op dien dach

- Met waerheiden Roelants genoot ;
Want hare slagen waren groot.
4380. Daer bleef op den velde verslegen
Menech eerlijc deghen ,
Ende verminct in dat bedranc.
Daer was van sweerden groot geclanc ;
Daer vocht die grave van Vianen
Op een swert ors, in der banen ,
Verdect met ere ysere couverture.
Sijn scilt was root tier ure
Met enen insildeken daerin ,
En sijn baniere meer noch min ,
4390. Daer sijn volc onder hilt
Ende sere vacht met gewilt.
Die grave selve hilt enen spere ,
Dat goet was ter were.
D'yser was , des sijt vroet ,
Lanc wel onderhalven voet.
Sijn ors noopte hi houde
Met enen spore root van goude ,
Dat seerder liep dan een hinde ;
Jegen hem quam met geninde

Mochte ghelijcken Roelants ghenoot ; Want sy menighen sloegen doot,
Ende verminckten in dat bedranck. Doen quam ghereden eer yet lanck Van
Vianden die stoutte grave Op een ors sweert als een rave Verdeckt met
yzeren couverteuren. Sijn schilt was root ter dyer uren Met eenen inschilde
van silvere daer in ; Sijn banniere was meer no min Van den selven in die
vaert , Daer sijn volck was onder gheschaert. Hy hadde een sperre starck
ende stijff, Daer dysere af was , sonder blijff, Lanck wel onderhalf voet.
— 4396. Hy sloech met spooren sijn ors goet , Dat seerder liep dan eenighe
hinde , Ende jeghens hem quam , als ick vinde ,

4400. Die here van Diest geslegen
 Met sporen coen als een degen
 Op een ors al appelgrau.
 Zijn wapen waren, no root, no blau ;
 Maer van goude, twee vaeschen daerinne
 Van sable, also ic versinne.
 In de hant haddi den spiet,
 Daer hi den grave mede stiet
 Op den scilt, dat hi cloef
 In twee stucken als een loef.
4410. D'yser op de plate anstoet,
 D'yser brac, dat hem goet
 Was, want hine niet af en stac ;
 Hoert hoe hi hem weder wrac :
 Hi hortene eer hi hem leet
 Op den scilt, dien hi hem greeet
 Van den halse, ende tien tide
 Quam d'yser op de slincke side
 Van sire platen ; dat spere brac,
 Ende gaf enen groten crac,
4420. In cleenen stucken al ontwee,
 Ende die orssen, dat's noch mee,

Die heere van Diest, met sporen gheslegen, Ghewapent als eene coene deghen. — 4403. Zijn wapenen weren root no blau. — 4404. Faeschen. — 4405. Alsoo u kinne, Ende hadde ter hant den spriet. — 4408. Cloof. — 4409. Loof. Maer 't ysere onstont op die plaete, Ende den schacht brack t' sijnder baete, Soe dat hyne meer af en stack. Nu hoort hoe dat hy hem weder vrack : Hy gheractene op den schilt, Die hy hem te synen onghewil Met allen van den halse reet ; Tsperre ginck voort ende leet Op de plaete in de slincke syde, Ende tsperre brack ten dien tyde In cleyne splinteren al te male, Ende die orssen, dat wet waele,

Daer die heren beide op saten,
Quamen gelopen so utermaten
Sere, dat die heren beide
Te gader quamen metten gereide,
Ende vergaderden te samen
Met borsten ende met lichamen,
Soe dat si vielen in dat geloop
Met orssen, met allen overhoop.

4430. Verstormelike quamen doe
Dien tween heren geslegen toe
Die vrienden in beiden siden;
Daer ginc men vreselike striden
Om die heren te helpen op;
Daer wert gegeven menigen clop
Boven die heren die daer laghen,
Ende en hoorden no en sagen,
So verduselt waren si
Van den valle; maer die hem bi

4440. Waren hebbense opgeheven.
Daer wert menich slach gegeven,
Ende gesteken menighen stoot;
Daer was anxt ende groote noot;
Men droech den heren eer yet langhe
Alle beide uten bedranghe,

Daer die heeren beyde oppe saeten, Quaemen ghelooopen utermaeten, Soe dat die heeren beyde Vergaederden metten gheryde; Ja, met borste ende met lichaemen, Ende vielen op die eerde t'saemen Metten orssen metten allen overhoop. Daer weert terstont groot gheloop Van den vrienden in beyde syden; Men ghinc daer vreeselicken stryden. — 4438. So seere verduselt waren sy Van den val, dat segge ick dy, Toch worden sy beyde opgeheven Metten orssen, al sonder sneven, Ende togen uyt den bedrange. Daer-nae en loet niet langhe

- Ende alsi waren becomen
Heeft daer elc sijn sweert genomen,
Ende voeren striden ridderlike.
Daer quam gereden vreselike
4450. Mijnheer Wouter Berthout,
Die den Brabanters was onthout,
Die de derde scare brachte.
D'ors liet hi lopen met crachte,
Dat seerder liep dan soude
Een vogel vliegen in den woude,
Of vee loopen, hert of hinde,
Ende stac enen die hi kinde,
Die van 's Hertogenbossche was
Metten schachte, dat hi in 't gras
4460. Van den orsse doot viel neder.
Die schacht brac; hi vinc weder
Ten sweerde dat t' siner side hinc,
Ende sloech een jongelinc
Dat hi hem 't hoofd dede vliegen af.
Doen quam dair sinen hogen draf
Die here van Rotselaer in den strijt
Ghereden, en menich man tier tijt,
Die hem hilt onder sine baniere,
Die wit was, rikelic ende diere

Dat die heeren bequaemen te hant, Ende gingen stryden, sy u becant, Elck metten synen vreeselicke. Daer weert menich bracht ten lijcke, Die des strijts ontliden was. Daer quam ghereden cort nae das. — 4431. Als een ruddre vrome ende stout. — 4433. Ende liet loopen d'ors met crachte, Dat veele seerre liep dan soude. — 4436. Oft eenich hert, ree ofte hinde. — 4460. Van den orsse quam doot ghevallen. Die schachte brack; hy vinck met allen Ten sweerde dat t' sijnder syden hinc. — 4464. Wiegen af. Doen quam ghereden synen draf. — 4467. Met menighen man ter selver tijt, Die hem hielt onder syne vaene, Die wit was als een swane.

4470. Met drie lelien van kelen root;
Die brachte geleit ende conroot
In der Brabanters side.
Selve was hi in den stride
Gewapent als een ridder wel :
Sijn ors was dapper ende snel ,
Met sinen tekenen overtoghen.
Hi hadde den schacht , ongeloghen ,
In die hant , ende sloech met sporen ;
Men mochte d'erde doven horen ,
4480. Daer hi over gereden quam.
Alsen heer Wouter vernam
Berthout , reet hi hem jeghen ,
Ende heer Henric opgesteghen
Weder op heer Wouter doe ,
Ende stacken metten spere soe ,
Dat hi was bi na mit allen
Van den orsse neder gevallen.
Heer Wouter , die hem tamelike
Onthilt , stac mijn heer Henrike
4490. Met sinen stercken spere weder
Op den scilt , door dat leder

4471. Hy bracht gheleyt derde conroyt, Daer menich vrom man in was.
Oock was hy selve, sijn seker das, Ghewapent als een ruddre wel : Sijn
ors was welvaerende ende snel. — 4478. Ende sloech met spooren; Men
mochte d'eerde dommen hooren, Daer hy overe ghevaeren quam. Doen (hi)
heer Woultre Berthout vernam Sloech (hi) met spooren jehens hem; Oock
quammer met, ick seker ben, Mijn heer Hendrick van Rotselaere, Ende
gheraecte heer Woultre dare. — 4486. Dat hy bynae was ghefallen; Doch
onthielt hy hem met allen, Ende stack mijn heere Hendrick wedere Door
den schilt op dat ledere

- Van der plate, dat 't spere booch
 Ende in menichen stucken vlooch;
 Her Heinric die ridder snel
 Onthilt hem van den steke wel,
 Ende trac 't sweert uter scheiden
 Ende slouch heer Wouteren sonder beiden
 Op den helm rechte boven,
 Dat hi van den slaghe verstoven
4300. Wert ende al te male in dole.
 Van toorne ontstac hi als een cole
 Die leecht ende bernet in 't vier,
 Hem worde verwermt beide sijn lier
 Van groter verwoethede :
 't Sweert troc hi uter scede,
 Ende heeft heer Henric geslegen,
 Die jegen den slach brachte gedregen
 Den schilt te poente in 't gevoech,
 Daer hi een grote stuc af sloech.
4310. 't Sweert voer voort in de borst,
 Ende wonden een deel, sonder vorst
 Dat bloet daer uyt gelopen quam;
 't Sweert hi anderwerf nam,

Van den plaeten, dat 't sperre vloech In veele stucken, nochtans en booch
 Heer Hendrik niet van dien steke; Maer hy track sijn sweert dapperlicke,
 Ende slouch heer Woulter op den helm, Dat hy viel in een bedwelm, Ende
 was van den slaege in dole. Doen hy bequam weder, als een cole, die ligget
 en bernt aen dat vier, Weert hy ontsteken aen beyde sijn lier Van grooter
 vernoytheden. Hy track 't sweert uyer scheeden, Ende voer op heer Hen-
 driken slaen Daten hy gheraecte, sonder waen, Op den schilt wel seere
 ghenoech. — 4310. Ende 't sweert voer voorts, sonder vorst, Ende wonden
 een deel in die borst Datter 't bloet uytghelopen quam. — 4315. Ander-
 werffven.

En waende te slaen op sijn hoet ;
Maer een ander ridder stoet,
Dien hi metter selver snede
Geraecte, dat hi hem dede
't Hooft afvliegen verre.
Doen wert mijn heer Heinric erre,

4520. Die heer was van Rotselaer ;
't Sweert nam hi aldaer,
Ende verhief 't met beide handen :
Hi waenden slaen toten tanden ;
Maer d'ors ontdroeghene aldair
Uten slaghe ; maer 't sweert baer
Voer den orsse tusschen de oren ,
Dat hy 't geraecte te voren ,
So dat voer ten herssenen toe.

Dat ors storte neder doe ;
4530. Maer heer Wouter spranc op saen ,
Ende ginc over sine voeten staen ,
Daer street hi also een here ;
Doe riep hi : Grimbergen ! sere.
Selke die sijn roep vernamen ,
Gheredelike si toe hem quamen ;

4514. Ende wouden slaen op sijn hoot; Maer een ruddle daer tusschen
schoot, Om mogen was dat hy dede; Dien gheraecte hy op die stede Dat
hem 't hooft afvloech verre. Doen weert die heere van Rotselaere erre, Ende
nam 't sweert in beyde handen, Ende waenden te slaen totten tanden; Maer
't ors ontdroech hem uytten slaeghe Dat hy gheraecte, sonder saege, Recht
vooren tusschen die ooren, Ende sloech dat ors uytvercooren Rechte totten
herssenen toe. — 4530. Maer heer Woultre spranc op, Ende ghinc staen,
sonder scop, Op sijn voeten ende track 't sweert, Ende weerde hem als
een ruddle weert, Ende sloech in beyde syden seere : Grimberghen ! riep
doen die heere, Twee ofte dry werf, als ick vernam. D'eerste die tot hem
toequam

- Daer quam her Heinric van Oyenbrugge,
Die sterc, jonc was ende vlogghe :
Doen hi Grimbergen roepen hoerde,
Reet hi derwaert metten woerde,
4340. Ende quam daer heer Wouter stoet
Op d'eerde, ende vocht te voet.
Doen wert erre mijn heer Heinric
Met speren sloechi vreselic
Op die heer Wouter aenstoeden
Dapperlijke ende onvermoeden,
Ende stac enen ridder daer,
Die metten here van Rotselaer
Comen was te desen stride,
Rechte op sijn slincke syde,
4350. Dat hi viel uten gereide.
D'ors nam al sonder beide
Mijn heer Wouter met gewoude.
Hi peinsde dat hi 't dancken soude
Heer Heinric t' eniger stede,
Die dese joeste dore hem dede,
Ende hem was dat ors goet,
Dien hi staende vant te voet.

Was mijn heer Hendrick van Oyenbrugge, Die sterck was, stout ende vlogge.
— 4339. Keerde hy derwaert. — 4341. Ende vachte als een goet. — 4343.
Ende sloech met spooren vreeselick Op die ghene die so streden Op heeren
Woulteren, ende niene meden, Ende stack eenen ruddre daer. — 4348.
In den stryde. — 4350. Uyt den. — 4351. Heer Hendrick nam d'ors sonder
beyden, Ende veuret daer heer Woultre Berthoult Seer vacht als een rud-
dre stout, Ende seyde : « Neempt, heere Woultre, heere. Mijn dinckt ghy
hebbes te doen seere, Ende laet ons t' uwen lieden vaeren; Want wy
hier sorghelijck sijn te waeren. » Hy seyde hy sout gherne doen. Daer
hielp heer Hendrick den baroen Dat hy op dat ors ghescreet, Wyen lief
was ofte leet,

- Doen voerden die heren te hande
Met crachte doer die viande ,
- 4360.** Daer si anxtelijke op streden
Te met , dat si deure leden.
Ic conste u van half den lieden
Sonderlinge haer daet niet bedieden ;
Maer men sloech daer in beide siden
Also anxtelike striden ,
Dat ic wane weten wel te voren ,
Sint Ons Here wert geboren
En sach men nie op corten tijt
Also vreseliken strijt ;
- 4370.** Want van mate noch van rijcken
En woude niemant anderen wijcken ,
Noch een voet de plaetse rumen ,
Dus moeste daer menich tumen
Ter erden , ende vallen doet ,
Oft verminct werden in der noet.
Daer sloegen af die viande
Elc anderen voet en hande ,
Hoot , been , voirwaer geseit ,
Vielen in dat bloet gereit ,

Ende te haeren ondancck mede. Doen voeren sy beyde van dier stede. —
4360. So dat sy quaemen te hande Daer sy van haeren volcke schieden. En
conste u niet lichte bedieden Van elcken sonderlinghe die daet; Maer men
vacht daer, dat verstaet, In beyde syden so over seere, Dat ick wane dat
sint dat Onsen Heere Van Marien wordt gheboren, Der reynder maeghet
uytvercoren, Noyent so harten strijt en was; Want d'eene en woude, sijn
seker das, Den anderen eenen voet niet ruymen; Dus moeste menich ter
eerden tumen, Die daer weert gheslaegen doot. — 4373. Oft verminckt in
der noot; Want het sloegen die vianden Elcanderen af voeten ende handen,
Daertoe hooft, beenen ende acmen, Dat daer viel in 't bloet al warme;

4580. Dat dair lach gestort al werm.
Daer laghen ende baden menich arm,
Met dat daer met williger hant
Vochten die van Brabant,
Die d'erde met stouten moede
Verwen daden metten bloede :
Sy wouden haer scande, haren toren
Wreken, die hem daer te voren
Die van Grimbergen hadden gedaen
Te Nettelaer, als ghi verstaen
4590. Hier voren wel hebt in de jeste.
Dies was daer strijt, ja de meste
Die men in menighen tide sach;
Oec haddense quaet verdrach.
Die van Grimbergen wouden mede
Die scade wreken, die hem dede
Die hertoge Godevaert Metten Baerde,
Dies si noch hadden groote onwaerde,
Dus was groot ende starc die crijch.
Daer quam ghevaren in den wijch
4600. Die here doe van Craynhem,
Die de vierde scare bracht met hem

Daer leefde menich man onsochte. Ick segge u dat die van Grimberghen vochten Met goeden wille, met stouten moede, Ende mingende d'eerde metten bloede, Datter uyten wonden gheloopen quam; Want sy wouden, als ick vernam, Vreken haer schande ende haeren toren, Die die van Grimberghen daer te voren Hen ghedaen hadden by Nettelare; Ende die van Grimberghen, dat 's ware, Wouden hen oock wreken mede Van dier schade die hen dede. — 4597. Dies sy hadden groote onwaerde. Dus was 't in beyde syden crijch. Doen. — 4600. Die heere van Craynhem, sonder beyden, Op een ors, dat es waerheyde,

Onder sine baniere ,
Die rikelic was ende diere
Van goude , een cruce van kelen daerin ,
Met ere crayen , mere no min ,
Die van sable was al te male.
Sijn tornekeel , wet wale ,
Was van den selven afgesneden.
Neven hem quam gereden

4610. Die here van Wesemale , met
Sinen maghen , die ongelet
Den last woude helpen draghen ,
Ende sijn lijf met eren waghen.
Hy was maerscale ende here ,
(Dies woude hi bejaghen ere)
Van dien van Brabant gemeene ;
Het behoorde te sinen leene.
Sijn tornekeel ende sijn baniere
Waren rijckelic ende diere

4620. Ende al eens van kelen root ,
Met drie lelien groot
Van silvere verheven scone.
Hine achte niet een quade bone

*Met synen wapenen overtoghen. Hy bracht met hem ongheloghien De vierde
schaere onder syne banniere. — 4605. Met eender crayen, ick seker bin,
Die van sable. — 4607. Dat wet wale. — 4608. Wel ghesneden. Oock quam
neven hem, by waerheden, Die heere van Wesemaele met syne maegen,
Die sijn last wouden helpen draegen Van dyen stryde met groote eere,
Want hy was maerschalck ende heere, Van die van Brabant alghemeene;
Ende hoorde oock met synen leene, Dat hy doer af hielt gheheel. Sijn
banniere en tornekeel Was alles van keelen root Met dry lelien, dat weet
bloot.*

Op die van Grimbergen in dat parc;
Hi hadde een spere stijf ende stare,
Ende een yser dat seere sneet.
Hy noopte d'ors met sporen gereet;
D'ors dat was snee wit
Met sinen wapen hi sit

4630. Overtoghen ridderlike.
Jeghens hem quam diergelike
Van Grimberghen mijn heer Arnout,
Ende met hem die here stout
Van Assche, dien in die vaert
Bevolen was de standaert.
Nochtans bant hi selve baniere;
Sijn wapen was goet ende diere :
Sijn tornekeel dat was van goude,
Ende van kelen, also hi woude,

4640. Van .x. stucken, na sijn behoirte,
Ende elc na cunst van sire geboirte.
Die vierde scare si brachten,
Met scerpen sweerden ende met scachten,
Met groten orssen overtoghen,
Oft hadden gheweest hertoghen.
Haer wapen die hem wel saten
Bleken sere utermaten

4624. Op die heeren van Grimbergenlant. Eene sperre haddy in sijn hant, Dat stijf was ende seere sneet, Ende liet henen loopen ghereet Sijn ors, dat was al snee wit, Met syne wapenen, verstaet dit, Alle te maele overtoghen, Op d'ander syde quam onghelogen. — 4633. Was bevolen den standaert. Nochtans bant hy selve banniere; Hy was ghewapent met wapenen diere. — 4639. Sonder heelen. Daer was gheroep ende gherucht veele, Daer sy die vierde schaere brachten, Met scherpe sweerden, met stercke schachten. — 4643. Al ofte. — 4646. So wel consten sy hem ghelaeten. Haer wapenen blinkten uytermaeten.

- Jeghen die sonne daer si quamen.
Oec waren si die beste te samen
- 4650.** Van al den scaren groot of clene ;
Heer Arnout horte uyt alleene ,
Die van Grimbergen was here.
Hine was noch noyt ere
Comen tot so herden stride ,
Als daer nu geviel tien tide.
Sijn wapen was rikelike
Van goude , al te ridderlike
Gemaict , met ere vaeschen blau ;
Sijn ors dat was appelgrau ,
- 4660.** Een dat beste dat men vant
Ofte wiste in enich lant ;
Die here van Moy , een franchois ,
Had hem gesent uyt Artoys.
Die selve here , als wy hoeren ,
Was van den royalen geboren ;
Dese selve hi quam met gewoude
Sint te hulpe her Arnoude
In den strijt ende in de orloghe
Jegen den jonghen hertoghe ,

4650. Van al den staeten groot ende cleene. Mijn heere Aernoult horte uyt alleene, Die heere van Grimbergen was; Hine was noch niet, sijn seker das, Commen daer ten stryde doe. Hy was ghewapent, ick segge u hoe, Van goude met een fasche blau; Sijn ors was al appelle grau. — *4661.* Oft oock wiste in eenich lant. — *4662.* Het hadden ghesonden uyt Arthois Die here van Moy, een edel franchois, Ende was van den royaellen gheboren. Noch suldy hierna van hem hoeren Hoe hy te Grimbergen quam ghetoghen Met menighen man ongheloghen, Ende hielp heer Aernoult in sijn oorloghe Jeghen Godevaert, den jonghen hertoghe ,

4670. Wiens liede dat nu sere streden.
Mijn heer Arnout quam ghereden
Op dit grau ors, dat al te male
Scone verdeckt was ende wale
Met ere yseren covertueren,
Die jegenslage mochte dueren
Wel ende jegensteken swaer;
Daer boven met samite claer
Ene andere die al d'ors bevinc.
Een pinnonceel so hinc
4680. Aen sijn spere de keerende neder;
Oec reet jegen hem daer weder
Van Wesemale mijn heer Geraert,
Een stout ridder ende vermaert,
Jeghen Heer Arnoude met gewelt
Dapperlicje over 't felt :
Sijn ors was dapper, starc ende groet,
Dat seerder liep dan een bogen scoet.
Sy quamen recht in dier manieren
Als een steen uter pederieren,
4690. Elc geronnen ten anderen waert,
Ende staken die speren onvervaert

Dese lieden dat nu seer streden. — 4672. Op 't grau. — 4673. Schoone ende daertoe herde waele Was verdeckt met eene couverteuren Van iseren die wel mochte deuren. Daer boven een dexel van sammite. Hy hadde in sijn hant, seyt die vite, Een sperre daer een pinnonceel hinck nedre, Ende reet daer jeghens hem wedre. — 4683. Een stout ruddre ende waert, Ende liet loopen over dat velt Jeghen heer Aernoult met ghewelt Een ors dat sterck was ende groot, By den heere die my gheboot. — 4689. Also eenen steen uyt eene pedriere, Elck ten anderen weert ghevloghen, Ende staecken die sperren ongheloghen

- In menighen stucken op de scilde,
Soe dat beide die heren milde
Achterwaert gheboghen saten,
Die hem wel consten gelaten
In orlogen ende in stride,
Ende rechten hem ten selven tide.
Die sweerden toghen si haesteleken,
Ende ginghen slaen ende steken,
4700. Ende die scaren van beide siden
Ginghen onderlinghe striden.
Men blies daer, sijn seker das,
Als dat here vergadert was,
Menighen trompe ende basine;
Men riep dus lude in schine
Menighen roep, menich teyken;
Niemant wilde den anderen wijcken.
Die grave Dideric riep : Vianen !
Ende ginc sijn lieden vermanen
4710. Dat si hem wel proeven souden,
Ende den strijt vaste houden.
De here van Breda riep : Breda !
Ende sijn sonen oec daerna

Te menighen stucken deur die schilde. — 4698. Maer sy consten hen wel ghelaeten In oorloghen ende in stryden, Ende rechten hen wedere ten tyen tyde, Ende toghen die sweerden sonder sneven, Ende ghinghen nemen ende gheven, Ende sloeghen groote slaeghen ten tyen tyde. Doen quaemen die schaeren in beyde syden Toegheslegghen met groote vaert, Ende ginghen stryden onghespaert. Doen dat heer dus versaemt was Wert daer gheblaesen, sijn seker das, Menighen trompe, menighe busine. — 4708. Men riep daer menich teekene in scyne, Die graeve Diederick riep : Vianen ! Ende die heere van Breda, wilt verstanden, Ende syne sonen, riepen : Breda ! Heer Aernoult : Grimberghen ! als ick versta ;

Riepen sijn teycken sonder berghen ;
Ende her Arnout riep : Grimbergen !
Ende her Wouter Berthout
Riep : Mechelen ! met gewout.
Selc riep : Assche ! selc riep : Beyghem !
Ende elc sijn teyken dat hem

4720. Toehorde in allen rechte.
Dese waren van den geslechte
Van Grimbergen ende van der side ,
Riepen lude in den stride.
In de ander side, dat wet :
Lotherike ende Brabant ! met.
Selc riep : Diest ! selc : Wesemale !
Selc Craynhem ! weet wale ,
Rotselaer, Wemele, selc Bierbeke
.

4730. Wert daer geropen tien stonden
Van hem die banieren bonden.
Elc riep dat hem toehoerde,
Ende na den cri ende na den woerde

Heer Woultre, sijn sone : Mechelen ! seere. Oock riep heer Geeraert van Assche die heere : Assche ! Assche ! wat hy mochte. Beyghem ! riep met coenen ghedochte Een baenrots van Grimberghen waert. In d'andre syde riep men onghespaert : Lotricke ende Brabant ! met. Mijn heere Geeraert riep onghet, Met luyder stemmen : Wesemaele ! Ende mijn heere Hendrick, weet waele, Riep : Diest ! Diest ! in dien tyde ; Oock weert gheropen in dien stryde Van mijn heere van Rotselaere. Mijn heere Arnout riep openbaere : Craynhem ! Craynhem ! wat hy mochte. Wemmelle ! riep met coenen ghedochte Die heere van Wemmelle, dat wet wel. Oock soe riep luyde in dat spel Mij heere Jan : Bierbeke ! wet dat. Ende heer Philips riep tyer stat : Wavre ! Wavre ! luyde ende seere. Oock so riep die heere, Heer Godevaert : Leeftaede ! Leeftaede ! Dit waeren alle, dat weet waele, Baenrotsen dye in dien tyde, Met bannieren quaemen in dien stryde ;

Sijn si te samen daer gevāren.
Der vergaderde in der scaren
Haestelike 't kynt bi den vader,
Die neve bi den oem algader ;
Daer d'een vrient bi den anderen helt
Wert daer met groter geweld ,

4740. In beide siden sere gestreden ,
Ende menich man overreden ,
Ende met sweerden dorhouwen.
Oec so mocht men daer scouwen
Menighen halsberch ontmaelgiert ,
Ende menighen helm gefaelgiert ,
Menigen scilt in spaneren gesleghen ,
Ende verminct menich deghen.
Menich voet , arm ende hant
Afgeslagen in dat sant.

4750. Men mochte peerde ende rosside
Al idel sien lopen uten stride ,
Daer die here af was doot.
Daer was anxt ende groote noot
Aen beiden siden op dat velt.
Daer quam gereden met geweld

Nochtans wasser daer noch vele Baenrotsen in dyen nijspeele, Die ick u niet ghenoomen en can ; Maer dat wet wel , by St Jan, Doen dese alle vergadert waeren T'eenen hoope met haere schaeren, Ende 't kint was commen by synen vaedre , Die oem by den neve te gaedre , Ende d'eene vrient by den anderen hilt, So datter weert met ghewelt Aen beyde syden. — 4742. Seere ghehouwen. — 4744. Ommakeert (sic), Ende menich helm ghescoffeert , Ende menighen scilt in spaenen ghesleghen. — 4747. Menighen deghen , Ende menighen voet ende menighe hant. — 4749. Afsien slaen in dat sant, Ende menighe peert ende menighe rossyde Idel sien loopen in dien stryde, Daer die beeren af waeren dood Daer was hanxt. — 4753. Doen quam.

- Van Leefeldale mijn heer Godevaert,
Wel gewapent op sijn paert,
Al van den hoofde toten teen :
Sijn baniere, sijn scilt al een
4760. Van goude, met drie roosen daerin
Van kelen root, meer no min ;
Van kelen oic een quartier.
Sijn ors dede lopen die ridder fier,
Dat scone, starc was ende goet ;
Jeghen hem quam in 't gemoet
Van Grimbergen heer Geraert,
Die stout was ende onvervaert.
Hi hadde een stiven schacht
Met enen pinnoncele bracht
4770. Van samite scone ende groene.
Van Leefeldale die ridder coene
Reet jegen hem dus weder ;
Ele stac d'anderen dore 't leder
Van den scilde, dat si bogen
Ende die speren in stucken vloghen.
Hierna quamen die heren t' samen
Met borste ende met lichamen,

4757. Die stout was ende onvervaert, Wel ghewapent totten teene. Sijn banniere ende sijn schilt al eene. — 4760. Twee. — 4761. Van rooden keele meer no min, Met een quaertier van keele daer mede, Ende liet loopen daer ter stede Sijn ors, dat schoone was ende goet. Oock quam hem teghen, des sijt vroet, Mijn heere Geeraert van Grimberghen, Die hem noode soude berghen, Die goede lieden waeren te doene. Hy hadde den schacht met eenen pingoene Daer ane van eenen groenen samite, Ende sloech met spooen, seyt die vite, Jeghen den heere van Leefeldale weder; Elck stack den anderen door die leder Van den schilde; die sperren vloghen, Dat segge ick u al onghelogen. Daer naer quamen sy beyde te samen Metten borste, herte ende lichame,

- Met helme ende met scilde,
Weder elc wilde ofte en wilde,
4780. Dat si, met orse ende met allen,
Ter erden quamen gevallen,
Daer si beide een stuc tijts laghen.
Menighen sach men derwaert jagen
Daer dese heren lagen neder
Om hem op te heffen weder;
Maer en waert niet so saen
In den strijt daer gedaen,
Elc woude den sinen ierst helpen op.
Daer wert ghegheven menighen clop,
4790. Aldair die heren laghen onder,
Dies strijts mocht elken wonder
Hebben, die daer hadde gesien
Beide dat jagen ende dat vlien;
Doch werden si met grooter pine
Opgeheven in de hutsine.
Men gaf daer elken sijn sweert;
Doen ginghen de heren weert
Van yerst weder striden seere;
Ende mijn heer Arnout die here

Daertoe met helme. — 4780. Dat sy metten orsen met allen Op die eerde
quaemen ghefallen, Daer sy beyde eenen tijt op laeghen. Men sach meni-
ghen derwaert jaghen Met spooren, daer dese laegen te nedre Om oppe te
heffene wedre; Maer ten weert niet so saen ghedaen, Want elek woude,
sonder waen, Den synen eerst helpen op. — 4790. Boven die heeren die
laeghen daer, Doch werden sy beyde, dat's waer. — 4794. Al was't met so
grooten pyne Opghehaven uyt dien hustine, Ende weder ghegheven haer
swaert. Doen ghinghen die heeren onvervaert Van eerst stryden seere. Doen
quam mijn heere Aernoult, die heere

4800. Van Oyenbrugge, ende heer Henric
Sijn sone diesgelije,
Sijn gewapent hiertoe comen ;
Daer heeft heer Arnout genomen
Van Oyenbrugge sijn stare spere,
Ende stac van Wavere den here,
Dat hi bina met allen
Van den peerde was gevallen ;
Want met pine, met arbeide,
Hilt hi hem in 't gereide ;
4810. Ende heer Henric heeft vercoren
Heer Wouteren ende stacken voren
Op den scilt so overseere,
Dat heer Wouter die here
Van den orsse viel ter erden neder ;
Maer hermonteert wert hi weder
Van sijns selfs gesellen doe,
Die daer gereden quamen toe.
Oic quam dair die here van Aa,
Wel gewapent, als ic versta,
4820. Van kelen met enen sautore,
Van silvere gaende dore.

Van Oyenbrugghen ende synen sone, Mijn heere Hendrick, als ick ver-
noeme, Ghewapent beyde met eenen teekine. Doen stack mijn heere Aer-
noulte in schine Den heere van Wavre, dat hy met allen Bynae te neder was
ghevallen ; Doch onthielde hem met aerbeyde, Ende heer Hendrick, dat es
waerheyde, Gheraecte heere Woultre den Beere, Op synen schilt so over
seere, Dat hynne van den orsse reet ; Maer hy weert schiere, God weet,
Hermonteert van synen ghesellen. Doen quam ghereden, hoorrick vertellen,
Op een groot ors. — 4820. Saultoire. — 4821. Daer doere,

Hy stac van Oyenbrugge heer Arnoude
Op den scilt van roeden goude
Ende van sinople dat hi spleet;
Die scacht brac, ende daer hi leet,
Sloechene heer Arnout boven
Op den helm, men mochte loven
Beide arm ende oic sweert;
Want hi den riken helm weert
4850. Ende 't beckeneel spliten dede;
Ende hadde hem aldus ter stede
't Sweert niet in de hant gekeert,
Hi hadde hem een evel spel geleert,
Of hi hadden so gewont
Dat hi nemeer en ware gesont;
Ende here Arnout voer voort,
Hi ende syne sone, die groote moort
Daden over die viande;
Sy sloegen af voete ende hande,
4840. Hoofde, armen, bene met.
Aldus stridende, dat wet,
Quamen si onder die baniere
Van Grimberghen weder sciere,
Die her Arnout hilt, haer here,
Die ghestreden hadde sere

Ende stack mijn heere Aernoulde Van Oyenbrugge op den schilt van goude.
— 4826. Slouchhen heer Aernoult op 't hooft boven Metten sweerde dat
men mocht loven, Daer hy 't beckeneel splyten dede, Ende hadde hem niet
ontkeert ter stede 't Sweert, hy hadden seer ghewont; Doch en haddijs
niet ter tyer stont. — 4838. Daden onder haere vyanden. Sy sloeghen
hen af voeten ende handen, Hoofden, aermen ende beenen met. — 4843.
Herdeschiere, Daer heer Aernoult hielt die heere. — 4843. Herde seere.

Als een prince vrome ende stout.
Doen voer te hant heer Arnout,
Ende sijn sone neven hem, houden
Daer menich dood lach ter mouden.

4850. Als heer Arnout comen was
Met sinen sone, als ic las,
Die van Grimbergen hiet die here,
Doe wert daer gestreden sere
Van menighen man vrome ende stout.
Daer lach menich in ongewout
Van sinen leden, met diepen wonden;
Daer liep menich ors ontbonden,
Arme, hande, scachte ende sweerde
Lagen daer in 't bloet op de eerde,

4860. Op de eerde wide ende side.
Daer was menig in groter noot
Ende anxe van den doot.
Die van Grimbergen ende haer conroot
Wederstonden metten sweerden
Die Brabansoenen, die hem weerden
Ridderlike ende wale;
Dus weerde hem op berch end in dale
Menich man, dat sy u cont,
Die sinen viant wederstont.

4847. Ende synen. — 4849. Opter. — 4850. Doen mijn heere Aernout
dus was, Van Oyenbrugge, als ick las, Commen houden by synen heere
Weert daer ghestreden herde seere Van menighen coenen man. Dat scen
wel tier stede dan; Want daer laegen lieden ende peerden, Handen, voeten,
schachten ende sweerden Oft d'eerde, daer met ghestroyt waere. Oock blies
men in beyde syden daere Grooten trompen ende businen Dat die berghen
met groote pynen Wederlyuden ende die daelen.

4870. Si gaven slage, ocht waren dwerge,
Dat wederlude dale ende berge.
Die here Van Assche hadde tier tijt
Daer verloren in den strijt,
Beide helm, sweert ende schilt;
Maer in sijn hant hi hilt
Een massuwe groot ende swaer,
Daer hi mede gaf aldair
Slagen utermaten groet.
Hy was van den bloede roet
4880. Ontlixent ende als omronnen;
Emme hadde niemant connen
Bekennen bi sire parueren.
Hy bete neder te dier uren,
Ende greep een starc spere,
Ende sloech sijn ors met ghere
Metten sporen, ende voer steken
Twee Brabanters, die hi breken
Den scilt dede, wet wale,
Ende dorstack enen altemale;
4890. Dat speer brac ende hi viel doot.
Enen anderen sloechi op 't hoot

Doen quam ghereden ten tyen maele Die heere van Assche door den strijt,
Ende hadde verloren ter tier tijt, Beyde helm. — 4875. Hy hielt Eene. —
4877. Daer hy seere met sloech, dat waer, Die ghene, die hem wouden
gheraken. Hy was bebloet in waeren zaeken, Van boven tot beneden al Dat
hem niemant groot no smal En hadde ghekent by sijnder palleure. Hy
nickte neder ter tyer ure. Ende greep ter aerden eene starcke sperre; Hy
sloech sijn ors met grooter gerre, Ende voer eenen Brabander steken Dat
hy hem den schilt dede breken; Want hy gheraecten also wale Dat
hyen doorstack al te maele; Dat sperre brack, die ghene viel dood. Doen
sloechi eenen anderen op sijn hoot.

- Metten tronsoene van den scachte ,
Dat hi nederviel onsachte
Ende bleef vertreden ende doot ;
Doe voer hi voort metter spoet ,
Al vechtende , tot hi quam
Daer hi den standaert vernam ,
Die hem bevolen was op sijn ere.
Daer voer hi houden als een here
4900. By heren Arnoude van Hombeke ,
Sinen geselle sekerleke ,
Die den standaert mede
Bevolen was in den onvrede
T'achterwaerne , dat wet wel ;
Die 't ooc hadde in dat nijtspeel
Herde vromelic gedaen :
Menigen man , na mijn verstaen ,
Haddi des daigs ontmoet ,
Ende oic selleken gegroet
4910. Metten scachte ende metten swerde ,
Die den standaert begeerde.
Des was die strijt even starc ,
En conste niemant genemen merc
Hier wie boven bliven soude.
Dair bleven verslagen jonghe ende oude.

4892. Trensoene. — 4893. Dat hy ter eerden viel onsachte, Ende bleef vertorden onder den voet; Doen voer hy voorts, sijn vroet, Al vechtende tot dat hy quam. — 4899. Daer voere hy ondre, wat sals meere, Houdende by synen gheselle, Heer Aernoult, als ick vertelle, Van Hombeke, die hy oock mede Was bevolen in die onvrede. — 4906. Ghedaen herde rudderlicke; Want hy hadde bracht ten lijcke Menighen man op dien dach. Nu hoort wat ick u seggen mach: Die strijt stont dus even starck Dat niemant en conste ghenemen merck Wy hoven blyven soude in dien stryde,

- Van des morgens te priemtijt
Duerde vreselike die strijt
Tote dat hoge noen was leden.
Nochtans hadden by waerheden
4920. Die van Brabant vele meer lieden
Ende vele meerder maisenieden ,
Dan die van Grimbergen daden ;
Dies waren si te meer geladen ;
Maer si wisten wel te voren
Hadden si dat spel verloren ,
Si hadden in hant moeten gaen.
Hier by, doe ic u verstaen ,
Waest dat die strijt lange duerde,
Ende in lanc so meer versuerde ,
4930. Elc wou den andren sonder bliven
Van den velde daer verdriven.
Alse die dorpliede vernamen ,
Hebben si hem alle te samen
Dapperlike omme sent
Van die woenden daeromtrent.
Sy daden die clocken slaen ,
Ende vergaderden sonder waen
Vele lieden , na mijn versinnen ,
Gewapent te Grimbergen binnen

Van des morghens priemen tyde Tot dat hoeghe noene was leden. — 4921.
Dan die van Grimberghen, als ick bediede: Maer die van Grimberghen wis-
ten wel, Hadden sy verloren dat spel, Sy hadden moeten gaen in hant.
Hierby vochten sy, sy u becant, Al ghewonnen ofte al verlooren. Nu ver-
staet wat ick u doe hooren: Als dien strijt aldus ghedeurde, Ende langesom
meer verseurde, Vernamen 't die dorplieden daer ontrent, Ende hebben
om haren lieden ghesent, Ende daden se die clocken slaen. — 4938. Veele
lieden te Grimberghen binnen Wel ghewapent, doen ick u kinnen,

4940. Met ghisarmen ende met pijcken,
Daer si ten wighe wert met wouden strijcken,
Met swaerden, met codden, met staven,
Daer si slagen groot met gaven,
Also ic u sal openbaren.
Als si alle vergadert waren
Coren si eenen leytsman,
Ende hiet Van Massenhove Jan;
Hine was blode, lac no traech,
Hi was der Grimberchsche maech,
4950. Ende bestont hem, na mijn lien,
Herde na van bastardien.
Hy was vrome, stout van moede;
Maer niet rike was hi van goede.
Doen hy leytsman worden was
Dede hi voeren, sijt seker das,
.LX. scutteren gaen tier wilen
Met boghen ende met scerpen pilen,
No meer en hadde hiere doe.
Daerna dede hi gaen alsoe
4960. Lieden met staven ende met piken.
Daer na dede hi henen striken,

Met scherpen pijcken ende ghisermen, Daer men met sleet met beyde aermen; Met sweerden, codden ende met staven, Daer sy groote slagen met gaven, Als ick u sal openbaeren. Doen sy alle vergadert waeren. — 4948. Oock was hy der heeren maech naer Van Grimberghen, als ick versta; Maer het was van bastaerdien. Hy was vrome, hoorde ick lyen; Maer ne was niet rijcke voorwaer. Doen hy leytsman was worden daer, Ghinck hy die lieden vaste bestieren, Ende dede voeren gaen sonder vieren Schutters, dier wel sestich was, Met hantboghen, sijt seker das, Ende met selschoten oock daertoe. — 4960. Die lieden te gaedre metten pijcken; Daer nae dede hy te gader strijcken,

- Die daer metten sweerde quamen ,
Ende metten ghisarmen te samen.
Dus bescaerde hise , dat 's waer,
Ende droech selve daer naer
Haer lieder standaert ,
Die al sweert was , in die vaert ;
Daer stont in een witte kercke
4970. Na des cloosteren gewercke ,
Die men noch heden op den dach
Aldus wel beschouwen mach.
Hi sprac : « Ghi heren , siet voor u ,
Ende peinst algader nu ,
Dat men ons in corter stont
Af sal berren in den gront ,
Opdat wy den strijt verliesen ;
Dies seldi u vianden kiezen ,
Ende slaen groote slage ende swaer.
Winnen wy den strijt aldair,
4980. Ende wise van den velde driven ,
Wy selen ewelic heren bliven. »
Doen riepen sy al gemeine ,
Out, jonc , groot ende cleine :

Die daer met sweerden quamen, Ende met gysaermen te saemen. Dus deylde hyne in dryen, als ick kinne, Selve droech hy, als ick versinne, Haerlieder standaert. — 4969. Daer een witte kercke inne stoet, Naeden cloostere, dies sijt vroet, Die men noch hedentdaghes noch siet. Hy sprack hen toe, wats gheschiet, Ende seyde : « peynst dat wel te voeren Dat wy alle sijn verfloren, Ende men ons bernen sal in den gront, Gaen onse lieden t'ondre ter slont, Ende wy desen strijt verliesen; Daer by slaet al sonder riesen, So groote slaeghen, als wy connen, Ten stryde hebbe ick vernomen Dat wyse schoffieren moghen. » Doen riepen sy alle ongheloghen :

« Wi selen die viande soe slaen
Datter ons gheen sal ontgaen ,
Hem sal berouwen in corten daghen
Dat sy ons hier met oghen saghen. »
Dus sijn sy comen al te samen
Op dat velt daer sy vernamen

4990. Groten , stercken , bitteren strijt.
Doen sprac haer leytsman tier tijt :
« Treet aen , ghi heren , ende slaet sere
Laet ons bejaghen heden ere. »
Doen riepen si alsoe d'onvervaerde :
« Trect voert met den standaerde ,
Wy sellen u volgen ende bystaen ,
Ende grote stercke slaghe slaen.
Die wile dat wy moghen leven ,
En selen wy u niet begheven. »

5000. Mettien gaf die leytsman sciere
Eenen sinen neve die banniere ,
Ende nam een hantax in de hant ,
Daer hi mede als een wigant ,
Ende als een vrome coene man
Te stridene began.

Wy sullen soo slaen die vianden Dat hen berouwen sal te hande Dat sy ons
oyent met ooghen saghen. » Dus quaemen sy , hoorick ghewaeghen , Met
haeren leytsman , die vooren ghinck Op 't velt daer menighe jonghelinck ,
Ende menighen man so seere street. Doen sy daer quaemen sprack ghereet
Haer leytsman : « Ghy heeren , nu gaet toe , Ende elck sie voor hem selven
alsoe , Dat wy heden ghecrighen eere. » Doen riepen sy allegaedre seere : « Nu
tert voort met den standaerde , Wy zullen u volgen haerde , Ende by-
staen , al soe langhe als wy leven. » Doen ghinck hy voort ende heeft ghe-
gheven. — 5002. Want hy woude stryden schiere , Ende nam een hantax
in sijn hant , Ende haeste hem seere , sy u becant ,

D'ander volgden wel saen,
Ende hebben die viande bestaen.
Si ginghen striden als d'onverveerde,
Salc met staven, selc met sweerde.

3010. Binnen dat men daer streec sere
Heeft van Wesemale de here
Ommegesien ende heeft vernomen
Dat voetvolc te gader comen
Met colven ende met massuwen,
Dies elken wel mochte gruwen.
Dat voetvolc ontsach de here ;
Want si streden herde sere ;
Sy sloeghen voer hem ter eerden
Orssen , mannen , mede peerden ,

3020. Ridderen , baenrotsen mede ;
Sine gaven niemant vrede.
Doen sprac die here van Wesemale
Ten here van Diest , wet wale :
« Segt , here , welc is u raet ,
Nadien dat hier gescapen staet ?
Hier sijn comen met ghenent
Die dorplieden van hier omtrent ,

Om te syne in den strijt, Ende hem volghde tyer tijt Dat voetvolck herde wyselijcke. Hier binnen quam die heere rijcke Van Wesemale omme, ende heeft vernomen Die voetlieden seere toecommen Met grooten colven ende massuwen; Doen begonste hem seere te gruwen, Want hy ontsach dat voetvolck seere, Ende reet ane van Diest die heere Dar hy by sinre banniere hilt, Ende by syne lieden, die met ghewilt Seere jeghen die andere streden, Dier sy een twint niet en meden. Ende 't eerst dat hy quam by hem, Seyde hy, dit ick seker ben : « Heere van Diest, wat raet geeft dy, Hier comen ghegaen, dat segghic dy, Die dorplieden van hier al omtrent, Wel ghewapent, dat sy u bekent,

Wel gewapent ende voirsien ,
Als die niet en willen vlien.

5030. Sy hebben nu begonnen strijt ,
Het 's quaet volc , des seker sijt ,
Sine kennen coninc noch grave ;
Commen wy onder hare stave ,
Sy slaen ons seker doot ;
Sine kinnen in hoer conroot
Geen edellieden , ridderen , noch knapen ;
Wien si connen hier betrapen ,
Heeft seker sijn lijf verloren. »
Doen sprac die here van Diest te voren :

5040. « Ic en weet , sem mijn leven ,
Wat rade hier toe gheven.
Bliven wi hier , na mijn verstaen ,
Sy selen ons sonder twivel slaen ,
Of leggen ons in vancnesse ,
Daer ons een dach sal duncken sesse. »
Binnen deser talen ende spraken
Ginghen die boerlude maken
Inden strijt onder die viande ,
Ende sloeghen menighen in den sande.

Ende sijn wel bewaert ten stryde ; Wy ne moghen ons ten desen tyde Niet verweeren jehens hem ; 't Es quaet volck , ick seker ben , Want en kent coninck no grave. — 5034. Sekerlijcken doot. » Doen antwoorde weder bloot Die heere van Diest : « Heer , ick en weet Goet raet die ons , God weet , Quaet te ghevene , dat segghe ick u ; Want yest dat wy vlien nu , So sijn wy gheonniert te maele , Ende verliesen , dat wet waele , Alle die eere , die in ons es ; Ende bliven wy hier in , ick ben ghewes , So sijn wy alle doot ofte ghevaen. » Hier en binnen , hebbe ick verstaen , Dat hem die heeren dus anderspraken , Waeren commen , in waeren saecken , Die voellieden onder die vianden , Ende ghinghen slaen al te hande

3050. Wie dat onder hem quam
Die veghe doot dat hi nam ;
Sine spaerden peert noch man ,
Wien si consten komen an ;
Si dronghen emmer voert vaste ,
Ende onthaelden so de gasten
Dat si van den selven stride
Serich worden ende ontblide.
Die scutters scoten vaste ende sere
Menighen knape , menighen here ;
3060. Die scerpe pile die dair vloghen
Uten stercken groten boghen
Hebben gewont menich peert ,
Dies die Brabanters verveert
Worden , en dorsten hem niet
Verder avontueren yet.
Sy keerden ende slogen met sporen
D'orse , die waren uytvercoren ;
D'ander volgden vaste naer.
Menich man wert aldair
3070. Al vliedende dootgeslegghen ,
Ende menich gevaen onder wegghen.

Met haeren colven vreeselicke , Ende brachten menighen te lijcke ; Want so wye onder hen quam Die vieghe doot hy schiere nam. — 3053. Noch met daer sy quaemen aen , Ende dronghen emmers voorwaerts vaste , Sy onthaelden soe die gasten Dats sy en vergaten nummermeere. Die schutters schooten oock so seere Met haeren boghen , sonder spaeren. Doen en wouden de andere te waeren Hen langere aventeuren niet , Ende keerden alles , wat gheschiet , Den rugge ten vianden waert , Ende maeckten hen wech ongespaert Wat sy mochten , ende sloeghen met sporen ; Ende d'andere , als ghy mocht hooren , Volgden hen vastelicken nae. Daer weert menich , alsick verstae , Al vliende van achter doot gheslegghen , Ende menighe ghevaen onder wegghen.

Daer quam menigte so groot
Van dorplieden , dat door noot
D'ander voor hem mosten wijcken ,
Die die colven ende pijcken
Duchten, ende hoir slagen daer
Van den ghisarmen swaer.

Daer quam , al moest het gescien ,
Menich man node an 't vlien ,

5080. Ende die 't noode dede , dat verstaet ,
Haddijs gehad goeden raet.

Van Diest ende van Wesemale ,
Ende van Bierbeke also wale,
Van Craynem , van Rotselaer ,
Van Wemele , deze waren daer ;
Ende waren so verladen in der noot ,
Dat si erselden ende haer conroot.
Soe waren die heren , wet wale ,

Van Waveren , ende van Leefdale ,

5090. Van Hoebosch ende van Campenhout ;
Dese heren waren nochtans vroe ende stout.
Die heren van Aa , ende ander mede
Ridderen , knapen , die tier stede
Toenden ridderlike daden.
Al namen si ten stride scade ,

Maer, dat wet ter waerheyt alsoe , Datter menighe noode vloe , Haddis ghe-
hat goeden raet ; Dier was een , dat verstaet , Die heere van Diest ende van
Wesemale , Die heere van Bierbeke alsoo wale , Die heere van Craynhem
ende Rotselaer , Ende die heere van Leefdaele voorwaer , Ende die heere van
Wavre met , Die heere van Campenhout , dat wet , Die heere van Hoboschs
ende van Aa , Ende menich andre , als ick verstaet , Ruddren ende knapen
mede , Die ick en can te deser stede Niet alle ghenommen by naemen ; Maer
dese keerden dicke te saemen

Al vliende keerden si dicke weder,
Ende trocken menighen man dair neder,
En daden menich scoen ontmoet.

51 **OO** - Dat volc dat daer quam te voet,
Ende ghinc hem so herdelic an,
Dat die Brabanters tier uren
Voer hem niet en mochten dueren;
Menighen man vinghen si daer.
Dese strijt groot ende swaer,
Ende dese jagerande tier wile
Duerde meer dan een mile.

Doen dede gebieden van Vianen

Die grave, dat si lieten danen

51 **OO** - Die Brabanters keren saen,
Sonder jagen ende slaen :
Si hadden ontfanen scade genoegh;
Ende dat si keerden na heur gevoech,
Met gemac ende met minnen,
Weder tot Grimbergen binnen.
Doen keerde 't volc ongespaert
Weder te Grimbergen waert,

Al vliende onder die vianden wedere, Ende staecken menighen te nedre,
Ende daden menighen schoon ghemoet; Maer die andre, des sijt vroet,
Ghinghen hen te hardelicken aen, Ende sloeghen hen af menighen man,
Ende vinghen menighen daertoe. Dit ghevechte deurde alsoo Meer dan
een langhe myle. Doen lieten syse te dier wyle Met ghemacke varen te
hande By graeven ghebot van Vianden Ende van Breda, die 't hem rieden.
Doen keerde al 't volck, hoordick bedieden, Wederomme te Grimberghen
waert, Ende veurden met hem in die vaert

Ende voerde met hem te samen
Groeten roef, dien si namen,
5120. Ende hare gevangen mede.
Oec hadden si te dier stede
Orsse, rossiden, peerden,
Daer si voeren hare veerde,
Ende ander goet dat si met minnen
Deilden te Grimbergen binnen.
Sy daden hem ontwapenen gemeine,
Out, jonc, groot ende cleine,
Ende ginghen hem te ghemake
Doen van menigherhande sake,

5130. Ende van ate ende van drancke.

.
Haer gevangen daden si saen
In stercke ysere ketenen slaen,
In veteranen ende in boyen swaer,
Dat sire seker waren dair
Dat si hem in ghenen sinnen
En mochten ontgaen noch ontwinnen.

Die ghenen die daer waren ghewont
Dede men ersateren terstont,

Haere ghevanghenen, dat segge ick u, Ende grooten roef, die sy nu Had-
den ghewonnen tyen tyden, Van peerden, orssen ende rossyden, Ende van
andren goede mede, Dat sy deylden daer te stede Onder hen wel vriende-
licke. Dus quaemen sy alle blydelijcke Te Grimberghen weder binnen,
Ende daden hen, nae mijn versinnen, Ontwapenen ende daernae te ghe-
macke, Ende haere ghevanghenen, in waere saecken, Daden sy in vaste
boyen slaen, So dat sy niet en mochten ontgaen. — 5130. Daden hen ver-
binden deser stont,

3140. Ende verbinden haer diepe wonden,
Die si ontfaen hadden tien stonden.
Men leitse soete ende sachte,
Ende achterwarese ende wachte
Van al dat hem mochte deren.
Sy hebben oic na hair begheren
Hem te rusten samen gedaen,
Ende heer Arnout na mijn verstaen,
Van Grimbergen die here,
Dede grootelijcx sijns selfs ere,
3150. Ende toghet daer sijn doghet groot;
Want alle, die waren doot
Bleven 's daegs in den stride,
Dede hi halen in weder side
Op wagen, op karren sonder sparen,
Weder si vrient oft viant waren,
Ende daedse ter selver uren
Algader in den clooster vuren;
Op een kerkhof dede hise graven.
Die siec waren dede men laven,
3160. Ende die ghewonde verbinden wel.
Hier na ginc sonder groot spel

Ende te ghemacke, so sy best mochten; Want sy waeren moede ghevochten. Die ghesonde ghinghen eten, Ende daernaes slaepen, doen ick u weten; Want sy haddens te doene seere, Ende mijn heere Aernout, die heere, Dede een deucht herde groot; Want alle dieghene die waeren doot, Die tsaeges bleven in den stryde, Dede hy haelen in dyen tyde Op groote wagenen, sonder spaeren. — 3156. Ende dedese alle veuren daernaes in den cloostere, als ick verstaes, Ende dedese op een kerckhof graven. — 3159. Dede hy. — 3161. Hiernaes ghinck hy, sonder spel,

Heer Arnout ende sijn sonen beide
Slapen , dat es waerheide ;
Sy hadden gevochten metten brande ,
Dat sijs moede waren , op den viande ,
Ende hadden raste wel te doene ;
Ende van Brabant die baroene
Keerden droeve ende verveert ,
Wat si mochten , te Bruessel weert ,
§170. Ende hadden alle groten toren
Dat si den seghe hadden verloren
Ende so menighen man tien stride ,
Ende swoeren menichwerf tien tyde ,
Dat si hem noch souden wreken alle
Van haren scade , van haren mesvalle ,
Ende van haren lachter groot ,
Ochte dair omme bliven doot.

Aldus drogende quamen sy
Te Bruessel binnen , gelovet my ,
§180. Met moeden leden , met diepen wonden ,
Ende beeten in corten stonden
Elc voor sijn herberghe neder ,
Ende daden hem ontwapenen weder ;
Die gequetst waren daden dair
Te haren wonden nemen waer ;

Slaepen, Ende synen sonen beyde; Want sy hadden, dat's waerheyde, Seer ghevochten al dyen dach Op haer vianden, sonder verdrach, Ende hadden rustens seere te doene. — §168. Ende seer beswaert. — §169. Waert, Ende hadden droefheyt ende toren. — §174. Sy souden hem noch wreken alle Van haere schaede ende misvalle, Ende van haeren lachtren groot, Oft alle daer vooren bliven doot. Aldus dreyghende quaemen sy Te Brussel binnen, segghe ick dy, Moede ende met menighen wonden. — §184. Ende namen haere wonden waere, Elck die was daer openbaere,

- Die gesonden ginghen drincken , eten ,
Ende hare wonden vergheten ;
Elc wilde sijn gemacke pleghen .
Daer ginc te bedde menich degen ,
5190. Die luttel sliep na minen waen ,
Doe hi te bedde was gegaen ;
Want die rouwe ende den toren
Dat si den seghe hadden verloren ,
Ende haer vriende , haer maghe ,
Deedse weenen by nachte , by daghe ,
Ende droeven , dat si by desen dinghen
Lettel goets slaeps ontfingen ;
Dus lacher vele tot op den dach ,
Dat men die sonne scinen sach .
5200. Doe stont selc op ende ginc hem cleiden ,
Sele bleef lange van siecheiden
Die si hadden , liggen tien stonden ,
Ende van slagen ende van wonden .
Die here van Diest , die edel man ,
Ende van Bierbeke mijn heere Jan ,

Die eten ginghen ende waeren blyde ; Maer meer wasser daer tyen tyde ,
Die eten noch drincken mochten met ; Want die moytheyt , dat wel wet ;
Dede hen des etens al vergheten Ofte die seerheyt , doen ick u weten , Van
haeren wonden , die groot waeren , Ende ghinghen te bedde sonder spaen-
ren , Ende daden haer ghemacks pleghen ; Maer daer was menich coen de-
ghen , Al was hy te bedde ghegaen , Die luttel sliep , wilt dat verstaen ,
Want dien rouwe ende toren , Dien sy hadden , doen ick u hooren , Om
haere vrienden , ende om haere maeghen , Die sy verloren te dyen da-
ghen , Ende om die smerte die sy ontfinghen , En conden sy gheslaep-
en by gheene dinghen ; Dus lacher veele tot op den dach Dat men die
sonne schinen sach . Doen cleyden hen som en stonden op . Oock wasser
daer veele , sonder scop , Die al stille liggende bleven Van sieckheyden ,
sonder sneven , Die sy hadden van swernen haere wonden . Nu hoort voort
in corte stonden .

Die here van Wemmele, wet wale,
Ende die here van Wesemale,
Die mombore waren in Brabant,
Ende 't kynt hadden in de hant

3210. Te beleidene in sire waerde,
Van Brabant den jongen Godevaerde;
Dese viere hadden den last
Van Brabant te dragen vast.

Tsmorgens, als 't began te daghen,
Ontboden si vrienden ende maghen
Ende die baroene gemeinleke
Te rade, si woudense spreken;
Die 't vernamen quamen aldaer.
Der baenroetsen waren voerwaer

3220. Heer Godevaert van Leefdale,
Heer Arnout van Craynem, wet wale,
Van Rotselaer mijn heer Heinric.
Heer Philips van Wavere desgelijc,

3206. Ende die heere van Wemmele met, Ende mijn heere Geeraert, dat wet, De stoute man van Wesemale, Die waeren die ghene die sonder tale, Die monboirs waeren van Brabant, Ende van den kinde, sy u becant, Den jonghen Godevaert, haeren heere. Dese viere hadden min no meere Den last te draghene van den lande, Ende stonden op, als ick be-cande, 's Morghens als begonst te daghen, Ende ontbouden, hoorde ick ghewaghen, De baroenen ghemeenelicke, Die in de stat waeren sekerlicke, Ende die ten stryde waeren mede, Dat sy quaemen wel ghereden Ten rade, men wilde met hun spreken. Daer quam menich man ghestreken, Doen sy de bodscap hadden verstaen. Nu hoor, ick sal u noemen saen Die baenrotsen, die quaemen daer, Ende som die ruddren voorwaer, Dat ghyso kennen mocht tyen tyde, Als ghyse hooren nompt in stryde, In welcke syde dat sy sijn. 't Sijn dese, hoort nu nae my. Daer quam heer Godevaert van Leefdaele, Ende heere Aernoult van Craynem voorwaere, Ende van Rotse-laere heer Hendrick, Ende heer Philips van Wavre desghelijcx,

Van Nyvele heer Godefrijn ,
Ende noch twee baenroetsen fijn ,
Beide heer Janne , die waren stout ,
Van Dommelberghe ende van Campenhout .
Heer Wouter die Bere , heer Jan van Aa ,
.

323 O . Heer Willem die Bere , een ridder weert ,
Heer Wouters sone , die onverveert
Was , ende heer Gevaert van Pede ,
Ende heer Florens van Hobosch mede ,
Ende heer Gosen van Pollair ,
Heer Willem van Pamele , dat's waer ,
Van Hammunt , van Haspegouwe ,
Twee heren Janne , beide getrouwe ;
Mijn heer Segere van der Molen .

324 O . Daer quam met al onverholen
Mijn heer Jan van Hensberghe ,
Ende heer Wouter van Huldenberghe ,
Van Elinghen heer Godevaert ,
Ende twee Henriken die waren vermaert ,

Ende van Meele heer Godefrin , Ende van Dommelberghe heer Jan in
schijn , Ende heer Jan van Campenhout ; Die waeren alle barotsen stout .
Daer quam oock heer Jan van Aa , Ende heer Woulter De Beer , als ick
verstae , Ende mijn heere Willem , synen sone , Ende heer Arent van Pede ,
alsoo ick tone , Ende heer Floris van Hoboschs met , Ende heer Goosten
van Pollaere , dat wet , Ende van Pamele mijn heere Willem , Ende heer
Jan van Hanuyt met hem , Ende heer Jan van Haspegouwe , Ende daertoe
een ruddle ghetrouwe . — 3239. Oock so quam daer sonder dolen . — 3240.
Mijn heere Jan van Eversberghe , Ende mijn heere Woultre van Hulden-
berghe , Ende mijn heere Henrick van Haeren , Ende mijn heer Godevaert ,
ter waeren ,

Van Haren ende van Hombeke ,
Ende menich andere ridderleke ,
Daer ic niet aff en weet de namen ,
Die algader te rade quamen ;
Ende als die heren van love
Algader vergadert waren in den hove ,
3250. Bespraken si hen te hande ,
Hoe si hoer scade ende hoer scande
Best gewreken mochten.
Menighen raet dat si sochten ,
Hoe si mochten in enighen dinghen
Hare vianden t'onder bringhen.

Hier laet ic van hem die woort ,
Ende wille u tellen voort
Wat die Grimberchsen daden ,
Ende wat si waren beraden
3260. Van Grimbergen die vrome heren ,
Die al den dach mit groter eren
Laghen ende sliepen soete ende sochte ;
Elc ruste hem so hi best mochte

Die stoute heere van Elinghen , Ende heer Hendrick , in waeren dinghen ,
Van Hombeke , een vroom man. Dese quaemen alle te raede met aen , Ende
oock menich ruddre ghemeet , Daer ick die naemen niet af en weet. Ende
als sy alle commen waeren Op 't hof , ende vergadert waeren , Ghinghen sy
hem bespreken nu Hoe sy mochten , segghe ick u , Best ghevreken haere
ande , Die schade ende die groote schande , Die hem die vianden hadden
ghedaen. Daer riet elck sonder waen , Dat hem in sijn herte dochte goet. Nu
swighe ick van hem , dies sijt vroet , Ende late elcken raede walle , Ende
sal wel sonder halle Van hen spreken als 't tijt is , Ende wille u seggen ,
sijt ghewes , Van die van Grimberghen wat zy Voorts meer deden , gheloves
mi Van Grimberghen die vrome heeren , Die al dien dach , met grooter eeren
Ghevochten hadden op die vianden , Lagen ende sliepen , als ick becande .

Tote dat men den claren dach
Uten hemel scynen sach.
Doe stont op mijn heer Arnout,
Ende sijn sone heer Wouter Berthout,
Ende ontboden oic daer na.
Van Vianden ende van Breda,

327 O - Des heren sonen alle viere.
Die grave ende dese heren fiere
Quamen daer met haesten siere,
Ende van Assche oic die here,
Ende mijn heer Alaert van Beyghem,
Ende oic die here van Ophem;
Ende alse die ghene clein ende groot,
Die heer Arnout ontboot,
Quamen in de sale groot ende wijt,
Daer hi met sinen sone tier tijt

328 O - T'enen rade was gestaen,
Die heren vrageden hem saen
Wat hi begherende ware;
Doen antwoerde hi al openbare,
Ende seide : « Ghi heren, ic segge U,
Ic soude geerne sien nu,

Tot dien dat men den claren dach Uyt den hemele scynen sach. Doen stonden sy op alle maele, Ende heer Aernoult, dat wet wale. — 3268. Ontboden die graven met ghewout. — 3270. Den heeren met, als ick versta, Ende sijn sonen oock alle viere, Ende oock noch andere heeren schiere : Van Assche den heere, ende oock met Alaert van Beyghem, dat wet. — 3276. Ende vele andre met hem, Die daer quaemen, doe men se ontboot, In die saele wijt ende groot, Daer heer Aernoult binnen was, Ende sijn sonen, sijt seker das. Doen sy commen yaeren daer, Vraechden sy ter hant daernaer Heer Aernoult, wat hy begherende ware; Doen antwoerde hy openbaere, Ende seyde : « Ghy heeren, ick segt u.

- Dat wy reden haesteleken
Te Vilvorden die borch afbreken ,
Ende dat wy daerna al
Verbernen groot ende smal ;
5290. Want die Brabanters niet
En selen daeran weren iet.
Si sijn verveert om den onseghe ,
Daerom laet ons varen weghe
Al nu strueren onse vianden ,
Beide met roven ende met branden ,
Dat hem des oirloghes verdriete :
Ic saghe geerne dat men ons liete
Voert ane over dat wy waren.
Daer na laet ons te Bruessel varen ,
5300. Ende winnen , of wy moghen , die stat ;
Want ic segge u te voren dat ,
Dat wy ghene Brabanters en sien
Jegen ons te velde tien
Noch meer comen t'enighen stryde. »
Doen antwoorde sonder beide
Heer Geeraert , die heere van Breda ,
Die heer Arnout bestont na

5286. Dat wy te Vilvoorden reden Ende die borch braken by vryheden , Ende verbernense daernae al , Ende al dorp groot ende smal ; Want die Brabanders en sullen 't niet Dorven weeren , wats gheschiet , Soo seere sijn sy alle vervaert ; Daer by sage ick gherne onghespaert , Al die wyle dat wy hadden machts , Dat wy waeren so bedacht , Dat wy roofden onse vianden. — 5296. Dat hem des oorloges begonst te verdrieten , Ende ons voort met peyse lieten , Ende hielden ons over dat wy waeren ; Ende daernae liet ons te Brusselle vaeren , Ende winnen af , mochten wy , die stat ; Want ick segge u wel te vooren dat , Dat wy nummermeer Brabanders en sien Te velde jegens ons uyt tyen , Noch oock meer te stryde comen. » Doen antwoorde , hebbe ick vernomen.

- (Oic haetti die van Brabant seere);
Hi seyde : « Seker heer Arnout, heere,
3310. U raet dunct my herde goet
Dat wy letten, des sijt vroet;
Dat es onse oirbaer groot
Dat wy gereiden al ons conroot,
Ende laet ons varen op Brabant,
Roof stichten ende brant;
Wy selen die stat wale winnen
Van Bruessel ende daer binnen
Varen : ons en sal, sonder waen,
Niemant meer darren bestaen;
3320. Nadien dat si ons sijn gehaet,
Willen wy hem oirloges maken mat. »
Tesen rade antwoorde vlugge
Heer Arnout van Oyenbrugge,
Ende sprac : « Ghi heren, dese raet
Dunct my onorberlic ende quaet;
Ic riede bat, woudijs my mede
Volghen, dat men vasten vrede
Gave nu aen beiden siden;
Want aen d'orloghe ende an stride

3308. Oock haet hy die van Brabant seere, Ende seyde : « Ten waere,
heer Aernoult, heere, U raet soude my dincken goet, Ende dat wy daden
metten spoet Ons volck opsitten al te hant, Ende voeren daerwaert, sy u
becant, Ende verborrent al dat wy vonden, Ende dan voeren in corte
stonden Met onsen lieden te Brusselle binnen; Want wy sullen die stat wel
winnen, Ons en sal nietmant wederstaen. » Doen antwoorde sonder waen
Van Oyenbrugge heer Aernoult, Een vrom ruddre ende stout, Ende seyde :
« Heeren, desen raet waer quaet; Ick riede ons bet, dat verstaet, Dat wy
gaven t' deser stede In beyde syden vaste vrede, Ende dat wy eenen dach
leyden Daer wy quaemen sonder beyden Met vroede lieden in beyden syden,
Ende wy spraken ten selven tyde

5330. En es wasdom, noch bate ;
Daer ane verliesen rijke ende mate,
En waken op die Gods viande.
Oec eest lachter ende scande
Dat kersten volc in wedsiden
Andren roven ende bestriden.
My docht goet, dat wy over een
Met dien van Brabant droegen gemeen,
Ende dat wy maecten een soendinc
Jegen Godevaerde den jonghelinc,
5340. Die ons overhere is van rechte.
Wel weten ridderen ende knechte
Dat men Grimberghen hielt te leene
Van den hertogen, die gemeene
Heren waren van Lothrike,
Ende van Brabant diesgelike
Graven. Dat onse vorderen af
Braken tier tijt, dat 't lant gaf
Die keyser van den Roomschen rike
Enen Godevaerde van Lothrike,
5350. Dien men van Ardennen hiet,
Ende Huge Capet, dat bose diet,
Den hertoge Kaerle vinc
Met verraderlike dinc,

Metten ghenen van Brabant ghemeen, Dat wy so droeghen over een Dat wy maeckten eenen soendinc Jeghen Godevaert. — 5341. Oock weten wel noch ruddren ende knechten. — 5343. Van den heeren al ghemeene, Die hertoghen waeren van Lotrijcke, Ende graven van Brabant diesghelijcke, Ende dat ons voorders bracken af, Tien tyde den keyser gaf 't Lant van Lotrijcke eenen Godevaerde Van Ardennen met grooter weerden, Doen Huyghe Capet Kaerlen vinck, Hertoghe van Lotricke, in waeren dinck,

Om dies hi, als ic vernam,
 Die crone calengieren quam,
 Die hi geerne hadde verworven;
 Want si hem was verstorven
 Van sijn broeders sonen een.
 Hierby, woudijs gemeen

336 **O**. My volgen, soudic's wel raden
 Dat wy metter minste scaden
 Met den jongen hertoghe Godevaerde,
 Ende met sinen genoten waerde
 Maecten ene soene vaste,
 Ende elc hem binden laste,
 Die vonden wiert in onrecht,
 Den anderen te beteren slecht.
 Al sijn wy noch aen 't beste boort,

337 **O**. Eer dat meer te deser tijt
 Verwerre; want duere dese nijt
 Tusschen ons, ende desen hat
 Verlanghe, wine selen's te bat
 Nemmer hebben, des ducht ic sere,
 Ende wy selen in lanc so meere

Doen by de croene calengieren quam, Die hem verstorven was, als ick vernam; Van sijns broeders sone een; Ende hier by riede ick ons in 't ghe-meen, Overmids mynen weghe nu, Dat wy so voeren, segge ick u, Metten jonghen hertoghe, Ende metten ghenooten hooghe Van Brabant ende van Lotrijcke, Dat wy maecten eenen soene rijcke, Ende die anderen yet schuldich waeren, Dat hy hem gheliefte daer naere; Oock mochten wy gherne soenen laeten; Want wy sijn's noch binnen baeten, Ende hebben hem meer schaede ghedaen Dan sy ons doen, sonder waen; Oock segge ick wel te voeren dat, Deurt langhe tusschen ons dese haet, Ende dit oor-loghe en desen tijt. — 3375. Wy sullen daer ane, des sekens sijt,

Verliesen moghen meer dan winnen.
Onraste en sal niemant minnen ,
Des doen ons vroede lieden gewach ,
Daer men raste hebben mach. »

5380. Doen sprac heer Willem die borchgrave :

« Ic hoor gedingen , en weet waer ave ;
Wat hebben wy metten soene
Oft metten peyse nu te doene
Jegen Brabant , dus segt my ,
Daer ontedelt souden worden by
Onse heren ende haer geslachte ,
Die men oyt vermogen achte ,
Ende voer so vrien lieden helt.
Laet ons opsitten met geweld ,

5390. Ende varen in Brabant so bereide ,

Dat hem leet was eer wy daervan scheiden ,
Dat sy ons oyt sagen ane. »
Doen sprac heer Godevaert Screyhane :
« Heer Willem , ghi spreekt onwiselike :
Waendy den jonghen hertoghe ryke
Uit sinen goeden te jagen te male ?
Ic segge ons dat te voren wale ,

Meer verliesen dan winnen. — 5378. Die de raste vercrighen mach ; Dat doen ons die vroede ghewach. » — 5381. Ick hoore 't ghedinghe. — 5385. Te doene Jeghens Brabant , dat segge mi. — 5386. Onsen heere ende haeren gheslachte , Die men oyent so moghende achte , Ende oyent voor so vrye lieden hielt. Dese redene sy ghestilt , Ende laet ons opsitten ter hant , Ende varen so diepe in Brabant , Ende begaudent so , al sonder beyden , Dat hem leet sy , eer wy scheyden , Dat sy ons oyent met ooghen saeghen. » Doen sprack heer Godevaert , hoorick ghewaghen , Een vroe ruddre , mijn heere Screyhane : « Heer Willem , ick doe u dat te verstaene Dat ghy spreekt onwyselijcke ; Wat ? waendy. — 5397. Ick segge ons alle te vooren wale

- Dat die raet van her Arnoude
Van Oyenbrugghē bat helpen soude
5400. Dan u raet, her borchgrave,
Daer ons noch soude comen ave
Verdriet, scade, toren, mesweinde.
Ic ducht wy selen noch ten eynde
Die roede comen selfs erst houwen;
Want wy sitten in goeden trouwen
Den lande te na van Brabant,
Om overdaet te doene in 't lant.
Werden si gerechtelike
Op ons verbolgen gemeinlike,
5410. Ende si haer volc al uyt gebieden,
Sy selen ondancs onsen lieden
Dat lant doirvaren sonder were,
(Sy hebben ons te groten here),
Ende haren wille doen daer in,
Dies wy meer noch min
En selen verbieden connen,
Al hebben wy oirloge begonnen. »
Doen sprac van Herlaer heer Gevaert :
« Wildi dat wy al vervaert

Dat die raet van Aernoulde Ons allen bat helpen soude Dan de uwe, heere borchgrave, Want ghy raet, by Ste Bave, Daerof ons noch sal comen in 't ynde Toren, schaede ende meswynde, Ende wy die roede sullen houwen, Daer men ons mede sal blauwen. Wy sitten Brabant al te nae Om te doene, als ick verstae, Overdaet te veelē in 't lant; Want werden sy, dat sy u becant, Op ons verbolghen ghereckelicken, Ende sy ontbieden ghemeenelicken Dic lieden al uyte op den ban; Ick segge u datte, by St. Jan, Sy sullen dit lant al doore vaeren Ondancks ons allen, die 't willen weeren. — 5415. Wyne sullen's hem meer no min Connē verbieden ter geender tijt, Dies wil ick dat ghy seker sijt. » Doen sprack heer Geraert van Herlaere : » Ick hoore groot wonder voorware;

5420. Vore hem wijcken ochte vlien?
 Dat en sal niet gescien.
 Hier sijn vele stoute baroene,
 Die node sere t'eniger soene
 Laten comen, dies onere
 Heren Arnout onsen alder here,
 Of wi allen hebben mochten;
 Daer en sal eer meer gevochten
 Noch onmin werden, dan 't es nu.
 Daer by, ghy heren, gewoestet u;
5430. Es hier oic ymant, die 't hem ontsiet,
 Hine vare voerder niet,
 Mer blive hier en hoede 't lant. »
 Doen sprac heer Willem Tant,
 Ende seide : « Heer Geraert van Herlaer,
 Ic wane hier niemant en heeft vaer;
 Maer ghy spreet domplike;
 Ic segge u dat sekerlike.
 Heer Godevaert heeft waer gheseit,
 Wy begheren ons groote leit,
5440. Ghi, ende ic, ende alle mede,
 Die onpeis gheren, ende vrede

Wat? Wildi dat wy vlien versaget Eer yemant compt die ons jaget?
 Dat en sal niet sijn mynen raet; Maer vaeren wy henen, dat verstaet,
 Ende laet ons onse bederve doen. Hier is menich stout baroen, Die noode
 sal sijn heere Laeten, peynse ick, t' sijnder oneere. Es hier oock yemant
 die hem ontsiet, Hy blive hier, ende en compt het niet Men sal's hem ver-
 laten wel Verborghelijcken, al sonder spel. » Doen antwoorde heer Willem
 Tant ter vaert, Ende seyde : « Van Herlaere heer Geeraert, Ick waene
 hier nietmant vervaert en es; Maer ghy spreek kinsghelijck, sijt ghewes-
 — 5440. Ick ende ghy ende d'ander al, Die dat begheren, groot ende smal,
 Onpeys te hebbene voor vrede. Ghy sult noch selve segghen mede,

Achter setten ende soene ;
Ghy sels noch seggen , ridder coene ,
Dat ghy wout dat sijn wille
Geschiet waer , lude ende stille ,
Ende ghi mocht in corter wilen
Varen over hondert milen . »
Doen sprac van Grimbergen die here :

- « Dit en hulpt min noch mere ,
§4 50. Bi den Heere , die hem cruceu liet ,
Vilvorden sal , wats gesciet ,
Al af gedaen werden clein ende groot ,
Oft ic blive in den wille doot ;
Sy hebben my gedaen leyde ,
Ende dic gehert in desen veyde ;
Mag ic , 't wert hem geloent .
Wat hulpet dat hier ymant croent ,
Ochte meer toespreec ? het moet sijn !
Oic bid ic alle vrienden mijn
§4 60. Dat sy opsitten sonder sparen ,
Ende met ons derwaert varen ,
Ende afdoen , dat wy vinden daer .
Ic weet wel over wair ,

Eyst openbaer ofte stille , Dat ghy wout dat ghy synen wille Hadt helpen
doen voortgaen , sonder gylen , Al waerdy al over duusent milen . » Doen
sprack mijn heere Aernoult Van Grimberghen die heere stout : « Dit gheschil
is allegader om niet . By den Heere , die hem cruceu liet , Vilvorden sal af
tuyde oft stille , Oft ick sterve op dien wille . Sy hebben ghedaen my dicke
leede , Ende gehert in dese veede ; Mach ick , het sal hem sijn gheloont , En
wille niet dat meer weerde ghecroent , Oft daertoe niet seggen , want dit moet
sijn , Ende alle die sijn de vrienden mijn Sitten op al sonder spaeren , Ende
laet ons te Vilvorden vaeren , Ende doen 't af dat wy vinden daer . Ick
weet oock wel over waer .

- Dat van Oyenbrugghe heere Arnout,
En Screyhane die ridder stout,
Ende heer Willem Tant, die ridder vry,
Om doget dit raden my,
Om 't lant, om poort, om dorpe, om steden
Te passen te brengen ende in vrede,
3470. Ende ter goeder vasten soene.
Het sijn riddersen wijs ende coene,
Ende daertoe getrouwe ende vroet,
Ende raden my dat al om goet;
Maer ic wil 's nemmermeer horen nu.
Sit alle op, des bid ic u. »
Doen riepen sy alle gemeine,
Out, jonc, groot ende cleine;
« Wy willen ons bereyden gaen. »
Hier met schiet die raet saen;
3480. Elc sciet hem met t' sire herberghen neder,
Ende daden hem wapenen weder.
Die scone clocke men luden dede
Om dies si hem souden haesten mede.
Sy wapenden hem sonder vaer.
Men trac uten stalle dair

3465. Ende heer Screyhane, de ruddre stout, Ende heer Willem Tant, die ruddre vry, Om doeghent dit ontraden my, Ende om den lande te beradene soene; Want sy sijn ruddren wijs ende coene, Daertoe ghetrouwe ende vroet, Ende raden dit al om goet; Maer wy en willen's niet hooren nu. Nu sit alle op, dat bidde ick u, Ende doet te hant mynen raet. » Doen antwoorde, dat verstaet, Out ende jonck, groot ende cleene: » Wy doen gherne al gheene, Wy willen. — 3480. Ende elck ghinck in sijn herberghe nedre, Ende deden haer wapenen voor ende wedre. Men luyde die clocke doen ter stat, Om dat sy hem souden haesten te bat; Daer dede hem wapenen menighen man. Men track daer uyte stille dan.

Menich ors verdekt wale,
Beide met ysere ende met stale.
Daer op coverturen van siden.
Daer wert geblasen tien tiden

5490. Menighe trompe ende basine,
Ende als die heren wel in scine
Gewapent ende bereet waren,
Troocken si henen sonder sparen
Buyten Grimberghen op een velt,
Daer si hielden met gewelt
Tote dien dat heer Arnout quam,
Ende beide syne sonen, als ick vernam,
Die grave van Vianen ende daerna
Mede die here van Breda.

53 ○ ○ . Alse dese ane comen waren
Ginghen si maken haer scaren :
D'ierste scare voert ane
[Ende] leide die grave van Viane ;
Oec was hem, in de vaert,
Van Grimbergen den standaert
Te vueren aldair ghegheven,
Die van goude was verheven ;

5486. Menich peert verdekt wale, Metysere. — 5488. Daeroppe couverteuren van syde. Daer wordt gheblaesen tyen tyde Menighe trompe, menighe busine Ende alsoo die heeren wel in schyne Ghewapent waeren ende bereet, Toghen sy henen wel ghemeet. — 5495. Daer bleven sy houdende met ghewelt Tote dien dat heere Arnout quam. — 5498. Met hem die heere van Breda, Ende oock die grave, als ick versta, Mijn heere Hendrick van Vianden. Doen dese commen waeren, te handen Ghinck men die scaeren daer berecken, Alsoo sy henen souden trecken, D'een na d'andre met ghemacke : Die eerste leyde in waeren saeken Van Vianden die heere vrome, Met menighen man, als ick gome; Oock was hem bevolen in die vaert Van Grimberghen te veurne den standaert,

Daer in een vaesche van lasuere.

Het voerde een vrome knape ter cuere,

3310. Die men hiet Jan van den Dale,
Dien oec sint van prise wale
Voerde in den groten stride,
Daer menich weert ghemaect onblide,
Also u namaels wert bekent,
Eer dit werc wert volent
Van der ystorien, die ic begonnen
Hebbe. God moet my jonnen
Sijn hulpe voer ende na.

Die here leide van Breda,

3320. In dit conroet, die ander scare.
Die derde leide hier nare
Die here van Assche, heer Geraert;
De vierde leide, in die vaert,
Van Grimbergen selve die here,
Die te prisen was wel sere;
Ende doen si gescaert waren
Togen si henen sonder sparen,
Met haesten te Vilvorden waert,
Wat si mochten ongespaert;

Die al van goude was, meer no min, Met eender fasche van laseure daer in. Het veurde een knaep, sijn seker das, Die Jan Van Daele gheheeten was; Oock voerde hine in den grooten stryde. — 3314. Als ghy sult hooren eer 't bouck es ten eynde. D'ander schaere leyde met ghenende Die stoute heere van Breda. Die derde leyde, als ick versta, Die heere van Assche, mijn heere Goeraert. — 3324. Mijn heere Woultre selve, die heere, Daer menich man in was by mijnder eere, Die vrome waeren ende coene, Ende doen alle die baroenen Waeren gheschaert ende bereet, Toghen sy henen wel ghereet Te Vilvorde wert dapperlicke; Ende als sy quamen ghemeenlicke

5530. Ende als sire quamen al vaste by,
Beten neder die heren vry
In enen beempt al te male,
Ende vergorden haer peerden wale,
Ende versagen also haer saken
Dat hem geen dingen ontbraken,
Al woudese ymant wederstaen.
Daer na saten si op wel saen
Also te striden wel gescaert,
Ende voeren te Vilvorden waert,
5540. Dat niet verre van daer en was.
Dat was recht, also ic 't las,
Op senten Jan Baptistendach,
Die in middensomer lach,
Dat groene sijn bossche, heiden,
Ende die beesten gaen ter weyden,
Ende die maegden gaen spelen uyt
Met haren lieven in 't soete cruyt,
Bloemen lesen om te maken hoede,
Om te dragen met blyden moede,
5550. Overmits der nieuwer minnen
Harer jonger herte binnen,

By Vilvoorden, beeten sy saen In enen beempt sonder waen Van haeren peerden al te maele, Ende dadense hergorden herde wale, Ende bereyden hem allen al alsoo Dat hem niet ghebrack een stroe Woudse eenighen man wederstaen. Hierna saten sy op sonder waen Allegaendre ende sonder ghyle, Ende voeren henen tyer wyle Als te strydene al gheschaert, Alle te Vilvoorde waert. — 5541. Nu hoort voort als ick las; Dit was voor Ste Johannesdach, Die in midden des somers lach, Dat groene was bosch ende heyde. — 5546. Ende mochten in 't groene spelen Met haeren lieveren sonder helen, Blommen lesen ende maeken hoede, Die sy draeghen. — 5551. Die sy draegen in 't herte binnen,

Ende te velde scone staet de vrucht,
Ende soete wert de lucht,
Ende men nuwe fruyt vint in elker side.

Rechte in desen tide

Die Grimberchse heren quamen

Te Vilvorden te samen

Met menighen man ghewapent wel,

Ende die niemare quam snel

5560. Binnen Vilvorden te hant

Dat die van Grimbergerlant

Daer quamen ende wouden verberren

Wat sy vonden sonder merren,

Ende dootslaen mans, wijf ende kinder.

Doen dit vernamen meerder ende minder

Die te Vilvoorden woonden binnen

Wisten si niet wies beginnen,

Anders dan dat si van vrese na dien,

Ende van anxte ginghen vlien,

5570. Wat sy mochten te Bruessel weert,

Ende lieten al staen verveert

't Goet dat si hadden, clein ende groot,

Ende vloen met haer kinderen bloot;

Ende die vruchten schoon staen te velde, Die men mach lesen met ghewelde Al spelende in weder syden. Recht in desen selven tyden Was dat die van Grimberghen quaemen Te Vilvoorde alle te saemen. — 5559. Ende die meere die quamen snel Te Vilvoorde binnen te hant. — 5562. Ende wouden 't al verberren Al dat sy vonden sonder merren. — 5564. Ende kindren. Doen dat hoorden meerdere ende mindre. — 5567. En wisten sy was beghinnen, Van grooten vaere die sy ontlinghen, Ende ghinghen vlien sonder dinghen. — 5570. Brusselle waert. — 5571. Ende lieten staen onghespaert Al haer goet, clein ende groot, Ende naemen met haere kindren bloot, Daer sy met henen sijn ghescheyden Van Vilvoorde sonder beyden.

- Ende van Grimbergen dat here
Quam al sonder ghere
Vaste te Vilvoirden in,
Daer sy sagen om heur gewin,
Ende ginghen berren ende rooven;
Ende soude niemant mogen gelooven
5380. Wat si dair al goets wonnen,
Coren, meel, wijn met tonnen,
Erwiten, bonen, runderen, baken,
Dat sy al te hemwaert traken,
Ende daden't op wagens laden al.
Oic vonden si dair sonder getal
Peerden, orssen, scapen mede,
Ende menich vercken tier stede
Dat sy t' huuswert dryven daden.
Oec daden si daer laden
5390. Menighen scrine met schoonheiden,
Cussens, bedden ende ander cierheide,
Dies si vanden vele te niede;
Want het waren rike lieden,
Die dair woonden in dier daghe;
Ende als al uyt was gedraghen

Ende dat heere van Grimberghen Dat quam nu sonder berghen Algadre te Vilvoorde toe, Daer al inne reet doe. — 5379. Ghyne mochtet niet ghelooven Wat sy al goets daer wonnen, Totten mele ende win met tonnen, Erwetene, bonen, rendren ende baken. — 5385. Oock so vonden sy sonder ghetal Peerden, schaepen ende coyen mede. — 5389. Oock so daden sy daer laden Menighe scrine, menighe schoonhede, Cussens, bedden ende andere dierhede, Dies sy daer vonden veel te niede. — 5394. Die selve die woonachtich waeren; Ende als 't al uyte was daernaere

- 't Goet dat si mochten vinden,
Braken sy 't seer in allen inden,
Ende verberren 't dorp alte male.
Oic braken si af, wet wale,
5600. Borch ende sale tot in den gront,
Die te voorèn schone stont.
Daer en was niemant die 't weerde :
't Fole was gevloen sire veerde,
Ende die luden die in die daghen
Die borch te houden plaghen.
Ende als Vilvoirden was verbrant
Toghen si achter te hant,
Ende wouden varen te Brussel toe ;
Maer daer wasser vele doe,
5610. Die 't ontrieden herde seere ;
Want si duchten in allen kere
Dat hem d'overdaet die elc sochte
Namaels te quade vergaen mochte,
Eer d'orloghe quame ten einde.
Hiertoe spraken si met geneinde
So vele dat die vaert wert belet ,
Ende keerden danen al te met

Ghedraeghen al dat men daer conste ghevinden, Stacken sy 't vier t' allen ynden, Ende verberrende het dorp al te maele. Oock braken sy af, dat weet wale, Borch ende sale in den gront. — 5602. Nietmant die 't verweerde ; Sy waeren ghevloen haere veerden, Die de borch te hoedene plaeghen. Nu hoort wes ick u wille ghewaeghen : Doen Vilvoorde verberrent was al, Toghen sy achter, groot ende smal, Ende wilden vaeren te Brusselle toe. — 5610. Die seere ontrieden uytermacten ; Want haer dochte by charitaeten Dat sy kintscheyt hadden ghedaen, Ende hem te quade noch soude vergaen, Eer d'oorloghe noch quame ten ynde, Ende spraken so veele, als ick vinde. Hiertoe dat die vaert weert belet, Ende keerden alle, dat wet,

Te Gi
Met ge
560. Ende e
Gingh
't Goet
Blideli
Dat ric

's Morg
Ende g
560. Wies s
Menich
Ten ey
Dat ic
Dat elc
Ter gys
Soe wa
Want t
Soe wa
Hadde :
560. Letten ,
Sine so

van
ve — 5625. Blyde
— 5626. En be
al op, Ende
Daer weert
; in 't ynde
dat mense w
bale niet laeten

- Te Grimberghen , danen si waren comen ,
 Met gewinne ende met vromen ;
3620. Ende doen sy te Grimberghen quamen
 Ginghen sy deilen te samen
 't Goet dat sy wonnen te Vilvoorde
 Blidelike met goeden accoorde ,
 Dat ridder , knaep , noch knecht en was ,
 Hy en hadde sijn deel , sijt seker das ,
 Soe dat hem niemant beclagede .
 Sy ginghen rusten tot dats dagede ;
 's Morgens stonden si op met staden ,
 Ende ginghen hen beraden ,
330. Wies si voert wouden pleghen ;
 Menich raet wert daer gegheven .
 Ten eynde wert dair geraden
 Dat ic u seggen wille met staden :
 Dat elc varen mochte doe
 Ter gyste , dair hi hoirde toe ,
 Soe wanneer dat hi woude ;
 Want men se wel ontbieden soude
 Soe wanneer dat her Arnout noot
 Hadde ; si [souden] clein noch groot
3640. Letten , doir hoge noch doir nedre ,
 Sine souden dan comen weder .

Te Grimberghen , van daer sy waeren commen , Met veele ghewinnen ende vromen . — 3625. Blydelijck met corten woorden , Soe dat daer knaepe geen en was . — 3626. En beclaechde . — 3627. Tot dat daechde ; Des morgens stonden sy al op , Ende ghinghen te raede sonder schop Wat sy nu wouden doen voort . Daer weert gheraden menich woordt , Beyde van vromen ende van schade ; In 't ynde wort daer so gheraeden Dat elck t'huuswaert vaeren soude , Tot dat mense weder hebben woude , Ende dan souden sy commen wedre , Ende niet laeten door hooghe no door nedre .

- Op dit consent namen si orlof,
Ende rumeden Grimbergen 't hof,
Ende heer Arnout dancte elken here
Van der vrientscap ende der eere,
Die si hem hadden gedaen.
Sy antwoorden weder saen,
Dat si waren ten gebode sijn.
Daer na ginghen die heren fijn
5650. Ter herbergen doe gereiden,
Als die niet langer wilden beiden;
Ende van Grimbergen here Aert
Dede al dat daer was vertaert,
Ende den cost, groot ende smal,
In de herbergen betalen al,
Dies hem die heren seiden danc.
Wat helpt dat ic 't make lanc?
Ick wille corten mine woorde :
Ele voer daer hy behoorde
5660. Van ridderen ende knapen mede,
Ende heer Arnout, dat's wairhede,
Ende sijn sonen bleven met minnen
Liggen te Grimbergen binnen,

Hier met naemen zy alle oorlof Aen heer Aernoult in sijn hof, Ende hy danckte hem allen seere. — 5646. Die sy hem allen hadden ghedaen. — 5648. Sy stonden alle t' synen ghebode. Daernaë ginghen sy wech by Gode, Ter herberghen hen gheryden, Ende Aernoult hadde sonder beyden Den cost doen betaelen al In die herberghe groot ende smal, Die men daer verteert hadde in, Dies men hem eere sprack meer no min, Ende daden hem segghen grooten danck. Wat holpe dat ick u maeckte lanc? — 5660. Die grave Diedrick voer te Vianden Ende syne ruddren, wilt verstanden. Mijn heere Geeraert, heere van Breda, Hi voer wech, als ick versta,

Ende sijn meiseniede , riddersen ende knapen ,
Die goet waren ter wapen.
Hine ontsach hem niegerine teghen :
Sijn spieden sant hy onderweghen
Om vernemen ende om spien
Daer hem af mochte misschien ,
5670. Dat hire hem jegen beweren mochte ;
Dat was algader sijn gedochte.

Tot Breda in sijn stat Met synen lieden , wet dat , Die met hem daer waeren
commen. Ruddren , knaepen hebbe ick vernomen , Elck voer daer hy be-
hoirende was ; Ende mijn heere Aernoult , sijn seker das , Bleef te Grim-
berghen met synen sonen Ende sijn meyseniede , hoor ick vernomen ; Want
hy ontsach hem nievers teghen. — 5668. Of sy vernamen dat hem mochte
deren , Dat sy hem seyden sonder scheren , Dat hier hem jeghen beweren
mochte ; Dit was allegaendre dat hy dochte.

INHOUD.

De dichter zal den krijg bezingen , welk tusschen de heeren van Grimbergen en den grave van Leuven , Godevaert met den Baerd , ontstond , toen deze tot hertog van Lotharingen (Lothrike) door den keizer verheven werd. Godevaert met den Baerd stamde van de oude onafhankelyke hertogen van Lotharijk af , wier hertogdom zich tusschen de Schelde en den Rhijn uitstrekte , en waer onder als leenen behoorden het land van Brabant , dat van Gaesbeke , van Edingen , Hoorne , Grimbergen , enz. , tot den tyde dat Karel van Lotharingen , wien de fransche kroon by het overlyden van zynen broeder Lotharius III , vervallen was , door Hugo Capet , *dat boose diet* , verraderlyk te Louwen (Laon) gevangen werd en te Orleans in den kerker gedood. De keizer schonk dan het hertogdom van Lothrike aen Godevaert van Ardennen , en de zuster van den vermoorden hertog , Gerberga , behield slechts de graefschappen van Leuven en Brussel (Brabant) na de dood van haren oom Otto. Haer gemael Lambrecht met den Langen Hals sneuvelde by Florennes in een gevecht tegen den hertog Godevaert van Ardennen . t. j. 1015. —

V. 1.

Godevaert met den Baerd was kleinzoon van vrouw Gerberga, en werd na de dood van zynen broeder Hendrik III, t. j. 1093, grave van Leuven en van Brabant. Deze Godevaert was een sterke ridder en vroomer man; hy voer overal ter feesten en ten toernoyen, en handelde als een held. Hy was met den keizer bevriend en hy volgde dezen overal ten kryge; ook huwde hy door dezès toedoen, des hertogen dochter van Beijeren, geheeten Lutgarde, vrouw van Salsenburch, en zuster der keizerinne. Te dezer gelegenheid gaf keizer Hendrik V, t. j. 1106 het hertogdom Lothrike aen Godevaert, en zoo kwam het terug aen het geslacht, wien het voormaels was ontvallen.

V. 365.

Godevaert met den Baerd deed zich erkennen en huldigen door al de leenhouders van het hertogdom Lothrike. Te Leuven kwamen hem als opperleerheer houw en trouw zweren de heer van Horne, de heer van Gaesbeke en andere. Te Brussel kwam de heer van Edingen (Engchien) hem hulde bién; en hy ontving daer manschap van al zyne omzaten, uitgezonderd van den heer van Grimbergen. De heer Arnout van Grimbergen was een machtig vorst en verwant met vermogende heeren, als met den grave van Vianden, den heere van Breda, van Moy, in Artois, van Boussu, in Henegouwen. Deszelfs zonen Wouter Berthout en Geeraert, bygenaemd de Drakenbaerd, waren moedige en sterke ridders. Godevaert zendt eenen bode daerheen; deze bode verschijnt vóór heer Arnout, daer deze met zyne zonen, met Godevaert Screihane en Arnout van Oijenbrugge ter tafel zaten. Maer heer Arnout antwoordt onverwijld dat zyne voorouders sinds meer dan twee honderd jaren hun goed en hielden van geen heere, ten zy van God, die boven allen is.

V. 423.

Als de bode te Brussel de antwoord des heeren van Grimbergen overbracht, beriep hertog Godevaert eenen landdag te Cortenberg, van alle de leenheeren van Lothrike. De heer van Diest stelt aldaer voor dat men er den keizer kennis van geve, die den overheer des hertogen is, en nu te Aken verblijft; deze voorstel wordt goedgekeurd en aengenomen. De hertog vaert zelf naer Aken by den keizer, en geeft hem kennis van de weigering des heeren van Grimbergen. De keizer belooft zyne tuschenkomst en trekt met hertog Godevaert naer Brabant. Te Afflighem aengekomen zijnde, ontbiedt hy daer den heer van Grimbergen; de ziekelyke toestand van heer Arnout hindert hem derwaert te trekken; hy zendt er des anderdaegs zyne twee zonen, en vóór den keizer voerde Wouter Berthout het woord en beweerde dat zyne voorouders sinds honderd of twee honderd jaren niemand geen manschap hadden gedaen. De keizer toonde hem de afhankelijkheid aen van Grimbergen onder Lothrike, en eischte eene rechtstreeksche antwoord van zynen vader Arnout.

V. 757.

De heer Arnout van Grimbergen, voor aleeer antwoord aen den keizer te geven, roept zyne leenhouders en verwanten byeen om ze daerover te raedplegen. Daer kwamen : de grave van Vianden, de here van Breda, Geeraert van Assche, Arnout van Oijenbrugge, Godevaert Screihane, Ar-

nout van Hombeke, Willem Tant, de burchgrave Willem van der Tommen, Arnout van Cobbenbosch, Peter van Imple, Alaert van Beighem, Zegher van den Msele, Walter van den Damme, Willem van den Bogaerde, Jan van Caelmont, Hendrik Hoesten, Paridaen van Eppinghem, Paridaen van Massenhove, Geeraert van Ophem, Geeraert van Herlaer en Geeraert van Lier. Wouter Berthout sprak en legde de rede voor der byeenroeping. De heer van Breda zegde dat hy liever lijf en goed zou te avonturen zetten dan Godevaert als overheer te erkennen. — De grave van Vianden dacht dat de weigerende antwoord moest behouden blyven; dat de heer van Grimbergen overigens machtig genoeg was om den hertog te wederstaen en dat de keizer te verre was gezeten om hem krachtige hulp te brengen. Maer Arnout van Oijenbrugge sloeg een voorzichtigeren vredehandel voor; hy zou den keizer de gansche zaak doen kennen: hoe Grimbergen vroeger onder Lothrike stond, maer nu sedert lange jaren als eigen wordt bestiert, hem verzoeken de zaak op den bestaenden voet te laten, en door zyne tusschenkomst vrede en rust te behouden. Na cenige verdere tale en wedertale, werd men het eens om Arnout van Oijenbrugge als gezant naer den keizer te zenden, opdat de vrede behouden blyve.

V. 1447.

De trouwe, hoofsche en koene heer Arnout van Oijenbrugge trekt naer Afflighem; maer de keizer was reeds naer Leuven vertrokken, waer hy hem achterna reed. Hy melde den keizer dat de heer van Grimbergen zyne leenhouders en verwanten geraedpleegd hadde en dat het zeker en stellig was dat het geslacht van Grimbergen nooit leen hield van de voorouders van Godevaert van Leuven. Indien het tegengestelde echter door een rechterlijk onderzoek bewezen werd, de heer Arnout zou den hertog gewillig als leenheer huldigen. Den keizer scheen dit recht en goed; maer hertog Godevaert schoot in gramschap op en zwoer dat Arnout hem zoude erkennen, al moest hy hem door geweld hiertoe dwingen en het hem duizend lieden kosten. De keizer raedde den hertog aen de zaak te onderzoeken, en byaldien gevonden werd dat Grimbergen als leen onder Lothrike behoorde, dat hy dan tot de wapens zynen toevlucht name, en beloofde hem in dit geval onderstand. Welhaest toog de keizer henen en hertog Godevaert begeleidde hem tot in Maestricht, waerna hy te Brussel terugkeerde. — Toen men deze dreigende antwoord van den hertog te Grimbergen vernam, werden al de kasteelen en sterkten met manschappen bezet en met levensmiddelen voorzien, vooral de burch Grimbergen.

V. 2003.

De hertog deed welhaest kooplieden van Grimbergen te Brussel vastzetten. Heer Arnout zondt eenen bode opdat deze kooplieden gelost werden; maer vruchteloos. Op deze weigering trekt de heer van Grimbergen met een talrijk krijsgevolg tot by Brussel, voert al wat hy panden en rooven kan te Grimbergen binnen en neemt onderwege verscheidene Brabanders gevangen. Hierop beval Godevaert aen de bezetting van de burch Nettelaer, in het Grimbergerland te trekken en hetzelfde te verwoesten. Ook werden de brabantsche hofsteden door die van Grimbergen niet gespaerd. Eindelijk verschijnt Godevaert te velde; maer hy kan Grimbergen niet dwingen, daer

het te zeer versterkt was. Deze strooptochten duren eenigen tijd voort en de verwoestingen breiden zich zoo zeer uit, dat tusschen Brussel en Grimbergen tot aen Vilvoorde niet één dorp blijft staen, ten zy Nettelaeer met het sterke slot. Nu gevoelde men ter wederzyden begeerte naer vrede-
 onderhandelingen; maer de grave van Vianden, de heer van Breda verhinderden dit, alsook Wouter Berthout, Grimbergen's oir. Kort daarop overleed hertog Godevaert en werd te Affligem begraven.

V. 2398.

Na Godevaert den IIe, die slechts vier jaren regeerde, kwam het hertogdom aen Godevaert den IIIe, nog een kind, jong van dagen, dat aen vier voogden of momboren werd bevolen: aen de heeren Hendrik van Diest, Geeraert van Wesemale, Jan van Bierbeke en Arnout van Wemmele. Als de heer van Grimbergen de dood des hertogen vernam, beriep hy te eenen gestelden dage alle zync leenhouders en verwanten om hen te raedplegen over den krijg. Op voorstel van den heer van Breda trekt Arnout van Grimbergen met eene talryke heirkraft naer Nettelaeer, dat na eene korte belegering ingenomen en geslecht wordt. De Brabanders snellen den belegerden ter hulpe, onder 't bevel van Arnout van Crainhem; maer de burcht, te Nettelaeer, was reeds ingenomen en afgebroken als zy aenkwamen. In het veld, by Nettelaeer, randen zy echter de Grimbergenaers aen; maer moesten het eindelijk opgeven. Die van Grimbergen behielden het veld en vervolgden de Brabanders tot onder Brussel.

V. 2885.

Toen de momboren van den jongen hertog Godevaert de nederlage vernamen door hun leger in het veld te Nettelaeer geleden, en dat de sterke burcht aldaer afgebroken was, beriepen zy al de leenheeren van Brabant te Cortenberg om over 's lands zaken te beraedslagen. Men besluit aldaer een machtig heir te verzamelen om een einde aen den overmoed der Grimbergsche heeren te stellen. — Die van Grimbergen hadden besloten naer Vilvoorden te trekken om de burcht aldaer ook te verwoesten, toen zy den tocht van het brabantisch leger naer Grimbergen te weten kregen. Nu togen zy het te gemoet en een groote veldslag werd geleverd in de vlakke buiten Grimbergen.

V. 3882.

Arnout van Grimbergen verdeelt zyn heir in vier scharen. De grave van Vianden was leidsman der eerste schare; met hem waren: de burchtgrave Willem van der Tommen; Pieter Van Imple; Arnout van Cobbenbosch; Willem Tant, Alaert van Beighem, Geeraert van Herlaer en andere. — De tweede schare leidde de heer Geeraert van Breda; met hem kwamen zyne vier zonen: Geeraert, Zeger, Heindrik en Jan; en Wouter van den Damme, Willem van den Bogaerde. — De derde legerbende gaf heer Arnout aen Wouter Berthout, zynen oudsten zone en zes anderen riddren: Zeger van den Male, en deszelfs zoon Simoen, Godevaert Sreihane en dezès twee broederen en Jan van Caelmont. — Over de vierde schare nam Arnout van Grimbergen zelf het bevel, en met hem waren de heeren: Arnout van Oyenbrugge, en dezès zoon Heindrik; Paridaen van Eppeghem, Heindrik

Hoesken of Hoesten, Paridaen van Massenhove en zijn oom Geeraert (Arnout B.H.) van Liere, Arnout van Hombeke en zyne vier zonen. Arnout van Grimbergen beval den standaard den heere van Assche en Arnout van Hombeke met zyne vier zonen.

V. 5953.

Wanneer Arnout van Grimbergen aldus zijn volk had verdeeld bleef hy stil houden op dat veld buiten Grimbergen en hy beidde daer de Brabanders, die snel naderden, daer zy eene lichte bende van Grimbergen hadden verslagen en meenden dat gansch het leger vluchtend was. Toen de heer van Wesemale, maerschalk van Brabant en bevelhebber der Brabanders vernam dat de Grimbergenaers hen in slagorde afwachtten, deed hy zyne troepen stand houden en verdeelde dezelve ook in vier scharen; elke schare telde vijfduizend man. De heer van Diest leidde de eerste legerbende, de here van Bierbeke de tweede, de here Hendrik van Rosselaer de derde en de heer van Crainhem en van Wesemale de vierde. De standaard van Brabant werd bevolen den heere Van Wemmele, hem en zynen magen.

V. 4154.

Beide legers naderden elkander onder geklank der hoornen en bazuinen. Hendrik van Oijenbrugge, die sterk en jong was, reed vooruit en wilde den eersten kamp wagen en den vyand eerst bestaen. Een knape Jan genaemd, die de wapenen droeg van Wesemale, reed hem uit het brabandsch leger tegen; maer deze werd zoo hevig door Hendrik geraekt dat man en paerd te neder vielen; als zyne speer gebroken was, trok hy het zwaard en woedde schrikkelijk onder de vyanden. Ondertusschen trekt de schare, door den grave van Vianden geleid, tegen die van den here van Diest; de legerbende den heere van Bierbeke bevolen tegen de gene des heeren van Breda, en zy streden als Roelants genoten. Geeraert, des heeren zone van Breda, stak Warnaer van Thienen, dat hy dood ter aerde viel. Menig degen bleef op het veld verslagen. Daer vochten de grave van Vianden en de heer van Diest moedig tegen elkander. Wouter Berthout naderde welhaest met de derde schare en trok tegen die van den heer van Rotselaer, en stak eenen van 's Hertogenbossche dat hy van zijn paerd ter neer stortte. Als Hendrik van Rotselaer Wouter Berthout vernam, kwam hy met neêrgestreken speer op hem aen. Na de schachten gebroken waren vingen zy ten zwaerden; Wouters paerd stortte neder; hy verweerde zich te voet en riep: Grimbergen! Waerop velen daarheen snelden, als Hendrik van Oijenbrugge en anderen. Daer werd angstelijk gestreden. Dan kwam de heer van Crainhem met de vierde schare aen. Tegen hem trok de heer van Wesemale; ook kwam Arnout van Grimbergen daer en de heer van Assche. Arnout, de heer van Grimbergen, rende alleen uit: hy zat op een ors appelgrauw, dien de heer van Moy, zijn verwant, hem gezonden had uit Artois. Tegen hem kwam Geeraert van Wesemale gereden, de sporen waren dra gebroken en moedig streden zy dan met de zwaerden. De strijd breidde zich langs beide zyden meer en meer uit, en werd welhaest algemeen. Hier hoorde men roepen: Vianden! Breda! Grimbergen! Mechelen! Beigham! Daer: Lotheryk en Brabant! Diest! Wesemale! Crainhem! Rotselaer! Wemmele! Bierbeke! En in dit gedrang was de angst en de nood groot. Tegen Godevaert van

Leefdale kwam Geeraert van Grimbergen; elk stak den anderen door 't leder van den schild dat de speren in stukken vlogen, en hunne paerden kwamen zoo hevig tegeneen stooten dat zy beiden ter neder vielen. De vrienden snelden toe en eer de heeren weder opgeheven waren ontstond daer een woedend gevecht. Arnout van Oijenbrugge met zynen zoon Hendrik snelden daerheen en Arnout stak met zyne speer den heer van Wavre dat hy byna van zijn paerd viel. Hendrik van Oijenbrugge streed tegen Wouter de Beer en stiet dezen van zijn paerd ter aerde neder; maer hy werd door zyne gezellen gered. Ook voer daer de heer van Aa stryden tegen Arnout van Oijenbrugge; maer hy moest voor Arnouts machtigen arm wyken. Arnout van Grimbergen kwam met zyne zonen daer ook aengereden en streed moedig tegen de Brabanders. De heer van Assche die helm, zwaerd en schild verloren had, streed woedend met eene kolve; hy greep eene sterke speer en doorstak eenen Brabander dat hy zieltogend nederviel en sloeg met den schacht eenen anderen dat hy levenloos nederstorte, en zoo voer hy door het vyandlijk leger heen tot dat hy by Arnout van Hombeke kwam, waer hy den standaerd zag wapperen, die hem toevertrouwd was. — Zoo duerde reeds de strijd voort van 's morgens vroeg tot nanoen, en die van Brabant hadden meer volk verloren dan die van Grimbergen. Ondertusschen waren de dorplieden by het slaen der klokken te wapen geloopen. Onder 't geleide van Jan van Massenhove, die zelf den standaerd droeg, stapten zy moedig naer het veld; de schutters trokken vooruit, daarna degenen die met staven en pyken gewapend waren, achteraan die daer met zwaarden en gijnsarmen kwamen. Zy bestonden den vyand en streden als onvervaerden; dezen met staven, genen met zwaarden; zy sloegen ter aerde paerden, mannen, riddren, banrotsen. Zy gaven niemand vrede, maer streden immer voort en maekten harden strijd; zy drongen zoo zeer voorwaert, dat de Brabanders gedwongen waren achteruit te deinzen en eindelijk de vlucht te nemen. Die van Grimbergen behielden het veld en keerden met grooten buit naer Grimbergen terug, waer zy dezen deelden. De heer Arnout gedroeg zich edelmoedig na den strijd; hy deed al de gesneuvelden, zoowel vriend als vyand, ten kerkhove begraven.

V. 4210.

Na deze nederlage ontboden de momboren zonder uitstel al de leenhouders en banrotsen van Lotharijk en Brabant. Te dezer vergadering kwamen: Godevaert van Leefdale, Arnout van Crainhem, Hendrik van Rotselaer, Philips van Wavre, Godefrijn van Nivele, Jan van Dongelberge, Jan van Campenhout, Wouter de Beer, dezes zoon Willem, Jan van Aa, Gevaert van Pede, Florens van Hobosch, Gosen van Pollaer, Willem van Pamele, Jan van Hanut, Jan van Haspengouwe, Zeger van der Molen, Jan van Eversberge, Wouter van Huldenberge, Godevaert van Elinghen, Hendrik van Haren, Hendrik van Hombeke en andere. Ondertusschen namen de Grimbergsche heeren een kloek besluit. Arnout vereenigde zyne voorname leenmannen en stelde hun voor onmiddelijk naer Vilvoorde te trekken en de sterkte aldaer aftebreken, en daarna Brussel te overmeesteren om de Brabanders tot de vrede te dwingen. Geeraert van Breda, die de Brabanders ook zeer haette, antwoordde dat men den krijg moest voortzetten en den vyand

tot in Brussel vervolgen. Maer de voorzichtige Arnout van Oijenbrugge raedde *aen te onderhandelen* en de vrede op eenen behoorlyken voet te treffen. Nadat *eenige* heeren voor en tegen gesproken hadden, zeide de heer van *Grimbergen* dat hy in allen gevalle naer Vilvoorde wilde trekken om de *bezetting* te straffen over het leed en de schade welke zy hem had gedaen *gedurende* den krijg. Dan bereidden zich al de krygers voor den tocht en *vereenigden* zich welhaest op een veld buiten Grimbergen. Heer Arnout *deelde zijn* leger in vier scharen; de eerste schare leidde de grave van *Vianden*, wien de standaerd van Grimbergen toevertrouwd was; de *standaerdrager* in deze vaert was een vrome knape, Jan van den Dale genaemd. De heer van Breda voerde het bevel over de tweede schare. De derde *stond* onder Geeraert van Assche en de vierde onder den heer van *Grimbergen*. En zoo togen zy naer Vilvoorde op St. Jansdag, in midzomer. Als die *van* Vilvoorde het naderend leger vernamen, wisten zy niet wat *beginnen* : zy vloden van angst wat zy mochten naer Brussel, en het volk dat de *burcht* hield vlood ook, en de Grimbergsche heeren kwamen zonder slag of *stoot* te Grimbergen binnen en wonnen daer veel goeds en schatten, die zy *huiswaert* deden dryven. Toen alles geplunderd was, braken zy de *burcht en de zale* af en staken den brand in het dorp. Dan gaf de heer van *Grimbergen* oorlof aen al de heeren, die hem ondersteund hadden, om *heen te trekken*, en allen beloofden den heer Arnout ter hulp te komen in *geval de krijg* hernam. Allen togen weg en heer Arnout met zyne zonen *en huisgenoten* bleven alleen liggen in de burcht te Grimbergen.

V. 5178.

TAFEL.

DORPEN. — STEDEN. — PERSOONEN.

A.

- Aa*, wijk der gemeente Anderlecht.
Aa (Jan van). v. 2808. 2835. 4818. 5092. 5228.
Adingen. *Zie* Edingen, Enghien.
Afflighem. v. 988. 1051. 1057, 1089. 1163. 1415. 1592. 1605. 2025. 2877.
Aken. v. 895. 1259. 1623.
Alaert van Beyghem. *Zie* Beyghem.
Almandie, Almangie (De keizer van). v. 919. 1033. 1123.
Antwerpen. v. 123.
Ardennen (Godevaert van). v. 238.
Arnout van Craynhem. *Zie* Craynhem.
Arnout van Edingen. *Zie* Edingen.
Arnout van Grimbergen. *Zie* Grimbergen.
Arnout van Oyenbrugge. *Zie* Oyenbrugge.
Arnout van Wemmelc. *Zie* Wemmele.
Arragoen. v. 3479.
Artois. v. 517. 4663.
Assche (Geeraert van). v. 1495. 1964. 4052. 4148. 4634. 4718. 4872. 5275. 5522.

B.

- Beyeren, Beyrlant. v. 398.
 Beyghem, dorp 2 uren ten N. van Grimbergen.
 Beyghem (Alaert van). v. 1314. 4080. 4718. 5274.
 Berthout (Wouter). Zie Grimbergen.
 Bierbeke, dorp 2 uren ten Z. van Leuven.
 Bierbeke (Jan van). v. 3018. 3984. 4194. 4324. 4728. 5083. 5203.
 Bogaerde, dorp, 1 1/2 uer ten W. van Halle.
 Bogaerde (Willem van). v. 1521. 2822. 4100.
 Bosi, Boisi, Boussu, in Henegouwen, 3 uren ten W. van Bergen. v. 523.
 Brabant (Het land). v. 23. 29. 80. 153. 161. 169. 297. 330. 361. 373. 381.
 432. 702. 973. 980. 2790. 3000. 3017. 3603. 3630. 3763. 3768. 3802. 3820.
 3862. 3893. 3900. 3989. 4186. 4383. 4616. 4723. 4920. 5167. 5208. 5213.
 5308. 5314. 5337. 5343. 5384. 5390. 5406.
 Brabant (De grave of hertoge van). v. 60. 182. 304. 366. 486. 599. 673. 714.
 833. 843. 867. 1227. 1283. 1312. 1346. 1426. 1723. 1813. 1872. 1933.
 2021. 2183. 2778. 2833. 2844. 2893. 3064. 4049.
 Brabantsoenen. Brabanders. v. 2620. 3472. 3347. 3371. 3683. 3772. 3783.
 3967. 4431. 4473. 4863. 4887. 5063. 5102. 5110. 5290.
 Breda (De here Geeraert van), de vader. v. 314. 1439. 1717. 1867. 2266.
 2640. 2783. 2834. 2913. 2987. 3072. 4089. 4102. 4329. 4712. 5270. 5306.
 5499. 5419.
 Beere, Bere (Wouter de). v. 3706. 5228. 4811. 4813.
 Bere (Willem die). v. 5230.
 Breda (Geraert van), de sone. v. 4094. 4342.
 Breda (Segar van). 4093.
 Breda (Heinric van). v. 4093.
 Breda (Jan van). v. 4096.
 Brussel (Het graefschap van). v. 428.
 Brussel (De graven van). v. 67. 228. 292.
 Brussel (De stad). v. 437. 469. 633. 663. 762. 982. 1288. 1304. 2398. 2416.
 2421. 2488. 2493. 2390. 2396. 2664. 2669. 2698. 2704. 2723. 2966. 2970.
 3306. 3319. 3823. 3832. 3836. 3872. 3948. 3952. 3969. 3169. 3179. 3299.
 3317. 3370. 3608.

C.

- Caelmont (Jan van). v. 1323. 4116.
 Campenhout, dorp 2 uren ten W. van Vilvoorde.
 Campenhout (Jan van). v. 2807. 3090. 5227.
 Cobbenbosch (Arnout van). v. 1311.
 Conraet. v. 991. 998. 1012. 1027. 1046. 1051. 4068.
 Cortenberghe, dorp tusschen Leuven en Brussel. v. 819. 3901.

Crainhem, dorp 1 1/2 uer ten W. van Brussel.

Crainhem (Arnout van). v. 826. 3313. 3513. 3546. 3682. 3787. 3859. 3867.
3889. 4198. 4600. 4727. 5084. 5221.

D.

Daemstede, v. 12. Ongetwyfeld misschreven, de variante heeft *t'elker stede*.
Dale (Jan van den). v. 3310.

Damme (Gautier van den). v. 1519. 4098.

Diest (Henric van). v. 839. 3015. 3906. 3940. 3982. 4192. 4288. 4300. 4400.
4726. 5023. 5059. 5082. 5204.

Dommelberghe. *Zie* Dongelberghe.

Dongelberghe, dorp 1 uer ten Z. van Geldenaken.

Dongelberghe (Jan van). v. 5227.

Drakenbaert (Geraert). *Zie* Grimbergen.

E.

Edingen, Adingen, Enghien (Arnout van). v. 72. 178. 311. 461. 605. 934.

Elingen, dorp 1 uer ten Z. van Gaesbeck, 2 uren NW. van Halle.

Elingen (Godevaert van). v. 5242.

Eppinghem, Eppeghem, dorp, 1 uer van Grimbergen.

Eppinghem (Paridaen van). v. 1523. 4120.

Eversberghe, dorp dicht by Cortenberg, 2 uren van Leuven.

Eversberghe (Jan van). v. 5240.

G.

Gaesbeke, dorp 2 1/2 uren ten Z. W. van Brussel.

Gaesbeke (De heeren van). v. 75. 177. 310. 439. 607. 933.

Geraert van Assche. *Zie* Assche.

Geraert Drakenbaert of Drakenvaert van Grimbergen. *Zie* Grimbergen.

Geraert van Herlaer. *Zie* Herlaer.

Geraert van Pede. *Zie* Pede.

Geraert Screyhane, *Zie* Screihane.

Geraert van Wesemale. *Zie* Wesemale.

Gereberch, Gerberga, v. 205. 284.

Godeskijn (Goddefroy. B. H.), een knape. v. 3616.

Godevaert II. v. 2881. 2997. 3006.

Godevaert III. v. 521. 5009. 5905. 5909. 5211. 5359. 5562.

Godevaert van Ardennen. v. 288. 3350.

Godevaert met den Baerd, hertog van Brabant, eerste erfachtige hertog
van Lothrike, door keizer Hendrik V aangesteld, ten j. 1106. v. 23. 41.
354. 369. 374. 408. 425. 440. 475. 597. 808. 1220. 1621. 1841. 1935. 2336.
2396. 4396.

Gosewijn. v. 3660.

Grieken. v. 82.

Grimbergen (Het land). v. 83. 482. 1537. 2014. 2118. 2126. 2411. 2521.
2672. 2861. 2887. 2906. 3490. 3708. 3743. 3807. 3824. 3911. 3996. 4065.
4142. 4169. 4388. 4394. 4624. 4863. 4922. 5342. 5505. 5561. 5574.

Grimbergen (Het dorp of burcht, by Vilvoorde,). v. 490. 505. 538. 633.
761. 763. 767. 799. 1003. 1114. 1391. 1470. 1474. 1481. 1543. 1548. 1687.
2157. 2321. 2328. 2440. 2474. 2478. 2504. 2508. 2561. 2593. 2630. 2634.
2648. 2713. 2720. 2722. 2771. 2947. 2953. 3061. 3338. 3970. 3973. 4047.
4159. 4939. 8115. 8117. 8125. 8494. 8618. 8620. 8643. 8663.

Grimbergen (De heeren van). v. 43. 49. 71. 171. 307. 678. 733. 1309. 1663.
1811. 2105. 2222. 2231. 2343. 2402. 2512. 2544. 2568. 2576. 2599. 2615.
2680. 2702. 2756. 2763. 2812. 2816. 2830. 2845. 2893. 2908. 3102. 3141.
3293. 3309. 3328. 3348. 3470. 3530. 3819. 3934. 4722. 5260. 5356.

Grimbergen (Arnout, Aerts of Aert van). v. 506. 526. 537. 568. 586. 590.
627. 639. 667. 737. 769. 797. 836. 864. 939. 993. 1006. 1015. 1019. 1022.
1039. 1049. 1062. 1077. 1121. 1582. 1400. 1405. 1448. 1467. 1478. 1483.
1539. 1558. 1563. 1570. 1744. 1936. 1940. 2069. 2177. 2283. 2288. 2298.
2318. 2418. 2441. 2448. 2479. 2492. 2616. 2632. 2917. 2937. 2946. 2971.
3042. 3056. 3063. 3092. 3131. 3376. 3834. 3928. 4027. 4031. 4103. 4121.
4153. 4147. 4236. 4497. 4632. 4631. 4667. 4671. 4684. 4715. 4844. 5147.
5162. 5266. 5277. 5307. 5423. 5448. 5496. 5524. 5638. 5644. 5632. 5661.

Grimbergen (Wouter Berthout van). v. 544. 735. 1083. 1094. 1116. 1139.
1168. 1176. 1180. 1204. 1277. 1325. 1331. 1337. 1363. 1411. 1569. 1880.
2370. 2617. 2856. 3374. 3378. 3383. 3402. 3408. 3428. 3437. 3606. 3672.
3689. 3702. 3731. 3748. 3757. 4103. 4118. 4135. 4430. 4481. 4484. 4488.
4530. 4540. 4544. 4532. 4716. 5267.

Grimbergen (Geraert Drakenbaert van). v. 543. 1083. 1117. 1146. 1177.
1196. 1384. 1685. 2857. 4766.

H.

Hafflighem. *Zie* Afflighem.

Hammunt, Hamont, voortijds onder 't bisdom Luik, nu prov. Limburg.
Zie Hanut.

Hanut of Hanuyt. Stedeken in de tegenwoordige provincie Luik; vroeger
onder Waelsch Brabant, 3 uren ten Z. O. Geldenaken.

Hanut (Jan van). v. 5236.

Haren, dorp, 1 uer ten Z. Vilvoorde, rechts 't Kanael.

Haren (Hendrik van). v. 5244.

Haspengouwe, Hespengouwe, Hesbaie. v. 119.

Haspengouwe (Jan van). v. 5236.

Hector. v. 104. 111. 117.

Hendrik, grave van Brabant. v. 296. 298. 313. 346.

Hendrik V (keizer). v. 403.

Hendrik van Diest. *Zie* Diest.

Hendrik van Oyenbrugge. *Zie* Oyenbrugge.
Hensberghe of Eversberghe (Jan van). v. 5240.
Herlaer,
Herlaer (Geeraert van). v. 1531. 1912. 2469. 3253. 4083. 5418. 5434.
Hertogenbossche. v. 4438.
Hobosch of Hoebosch,
Hobosch (Florens van). v. 2809. 5090. 5233.
Hoesken (Hendrik). v. 4132.
Hoesten (Jan). v. 1524.
Hombeke, dorp, 1 uer ten Z. O. Mechelen. v. 1522.
Hombeke (Arnout van). v. 1105. 1502. 2466. 4159. 4180. 4900.
Hombeke (Arnout de jonge van). v. 1107. 1505. 2464.
Hombeke (Hendrik van). v. 1806. 2464. 5244.
Hoorne, graefschap onder Luik, nu in de provincie Limburg, 1 uer W.
Roermande.
Hoorne (De heer van). v. 72. 179. 310. 449. 455. 604. 934.
Huge Capet. v. 249. 269. 271. 276. 5381.
Huldenberge, dorp, 1 uer ten Z. Tervueren.
Huldenberge (Wouter van). v. 5241.

I.

Imple (Peter van). v. 1513. 4063.

J.

Jan van Aa. *Zie* Aa.
Jan van Bierbeke. *Zie* Bierbeke.
Jan van Campenhout. *Zie* Campenhout.
Jan van den Dale. *Zie* Dale.
Jan van Lovene. *Zie* Lovene.
Jan Screyhane. *Zie* Screyhane.
Jan, een knape die de wapenen droeg van Wesemale. v. 4262.

K.

Kaerle, Karel, v. 189. 201. 206. 210. 318. 363. 1816. 5352.

L.

Lambrecht, grave van Brabant. v. 367. 373. 2419. 2248.
Lambrecht, van 't geslachte van Wesemale. v. 3641.
Leefdale, dorp, 1 1/2 uer ten Z. W. Leuven.
Leefdale (Godevaert van). v. 3922. 4756. 4771. 5089. 5220.

Liere, 't hof te Liere, dicht by Oijenbrugge.
Lier, Liere (Geraert van). v. 1533. 4136.
Lothrike. v. 63. 121. 124. 143. 152. 187. 192. 213. 226. 243. 317. 361. 409.
419. 426. 430. 441. 483. 599. 843. 1284. 1289. 1311. 1316. 1343. 1814.
2047. 2120. 3988. 4723. 5344.
Louwen, Louwenen, Laon. v. 248. 263. 263. 270.
Lovene (De graven van). v. 28. 67. 228. 292.
Lovene (De stad). v. 430. 2032. 2037. 2042. 2183. 2390. 2701. 3002.
Lovene (Het graefschap van). v. 429.
Lovene (Jan van). v. 3637.
Lutgarde, vrouwe van Salsenbach, dochter des hertogen van Beyeren, gemalinne van Godefried met den Baerd. v. 399.

M.

Maestricht. *Zie* Tricht.
Male (Zegerman of Seghere van den), vader van Simon van den Male; v. 376.
1313. 2467. 2821. 3333. 3388. 3349. 3388. 3632. 4109.
Male (Simon van den). v. 1110. 1317. 3394. 3386. 3639. 4110.
Mase, Maes. v. 106.
Massenhove, dorp, 1 uer Z. O. van Santhoven, 4 uren O. van Antwerpen.
Massenhove (Jan van). v. 4947.
Massenhove (Paridaen van). v. 1527. 2470. 4133.
Mechelen. v. 337. 2644. 4717.
Molen (Segere van der). v. 3238.
Moy (De here van). v. 313. 4662.

N.

Nettelaer, Nottelaer, by strombeke (De borch te). v. 2333. 2727. 3075. 3103.
3114. 3293. 3325. 3347. 3332. 3365. 3873. 3914. 4389.
Nyvele (Godefrijn van). v. 5224.

O.

Orleans, Orliens. v. 273. 319.
Oyenbrugge, wijk ten N. Grimbergen.
Oyenbrugge (Arnout van). v. 373. 727. 1498. 1798. 1831. 1888. 1891. 1913.
1932. 1972. 1996. 2024. 2033. 2049. 2033. 2093. 2104. 2114. 2146. 2163.
2167. 2173. 2243. 2339. 2346. 2824. 2836. 4125. 4238. 4800. 4804. 4822.
4836. 5323. 5399. 5464.
Oyenbrugge (Hendrik van). v. 1098. 1133. 1461. 1499. 2460. 3234. 3998.
4128. 4232. 4263. 4274. 4281. 4336. 4800. 4810.
Ophem, dorp ten W. Grimbergen.
Ophem (Geraert van). v. 1529. 5273.

P.

Pamele (Willem van). 5235.
Parijs. v. 247. 249.
Pede, wijk der gemeente Anderlecht.
Pede (Geraert van). v. 2808. 5232.
Pollair (Gosen van). 5234.
Postele, in de Kempen ten O. van Arendonk. v. 531. 2645.

R.

Roelant, Roland. v. 4378. .
Romeinen. v. 99. 114.
Rotselaer, dorp, 1 1/2 ten N. van Leuven, aen de Dyle, ten W. van Wesmael.
Rotselaer (Henric van). v. 4196. 4466. 4483. 4489. 4994. 4806. 4819. 4542.
4547. 4354. 4728. 3084. 5222.
Rijn. v. 99. 113. 141.

S.

Salsenbach (De vrouwe van). *Zie* Lutgarde.
Seger, Seghere, Zegerman van den Male. *Zie* Male.
Schelde, Scelt. v. 106. 119.
Screyhane (Geraert). v. 1099. 1301. 2462. 3398. 3477. 3497. 3654. 3659.
Screyhane (Godevaert). v. 374. 681. 1500. 2820. 4112. 5393. 5458. 5465.
Screyhane (Jan). v. 1101. 1301. 2462. 3398. 3463. 3683. 3663. 3724. 3749.
3761.
Simon van den Male. *Zie* Male.
Strombeke, dorp, 1 uer ten Z. van Grimbergen. v. 2535.

T.

Tant (Willem). v. 573. 1307. 2823. 4070. 4077. 5433. 5466.
Thienen. *Zie* Waraer.
Tommen, het hof ter Tommen of Tommenhof, 1/2 uer van Grimbergen,
dicht by Borcht.
Tommen (Willem van der) de borchgrave. v. 378. 749. 1153. 1508. 1778.
2438. 3236. 3596. 3442. 3628. 4064. 5380. 5394. 5400.
Tricht, Maestricht. v. 2393.
Troyen. v. 62. 81. 137.

V.

Vianden, stad in de provincie Luxemburg, 7 uren ten NO. van Arlon.
Vianden, Viane, (De grave Diederick van). v. 511. 1485. 1743. 1864. 1985.
2242. 2636. 2661. 2781. 2854. 2985. 3777. 3976. 4061. 4085. 4241. 4287.
4303. 4384. 4708. 5108. 5269. 5498. 5503.
Vilvoorde. v. 2726. 3084. 3341. 3958. 5287. 5328. 5539. 5560. 5566. 5376.
5606. 5622.
Voren, Voorne, ('t fr. Fouron-le-comte) in de provincie van Luik, 1/2 uer
N. O. van Daelhem.
Voren (De here van). v. 2855.
Vrankerike. v. 94. 109. 113. 139. 194. 203. 215. 219. 281.

W.

Waerbeke, wijk dicht by Assche.
Waerbeke (Jan van). v. 1106.
Warnaer; heer Warnaer van Thienen. v. 4339.
Wavere (Pilips van). v. 4805. 5089. 5223.
Wesemale, dorp, 2 uren N. O. Leuven.
Wesemale (Geeraert van). v. 827. 3006. 3983. 4173. 4185. 4200. 4610. 4682.
4726. 5011. 5022. 5082. 5207.
Wemmele, dorp, 1 uer Z. W. Grimbergen.
Wemmele (Arnout van). 2806. 3020. 3985. 4208. 4728. 5086. 5206.
Willem van den Bogaerde. *Zie* Bogaerde.
Willem van der Tommen. *Zie* Tommen.
Wouter de Bere. *Zie* Bere.
Wouter Berthout. *Zie* Grimbergen.

BRABANT.

WOUTER VAN GRIMBERGEN.
Zie v. 3415.

WILLEM DE BORCHGRAVE VAN DER TOMMEN.
v. 3444.

ARNOUT VAN CRAYNHEM.
v. 3521.

SEGHERMAN VAN DEN MALE.
v 3552.

GEERAERT SCREYHANE.
v. 3482.

WOUTER DE BEER.
v. 3714.

HENDRIC VAN OYENSBRUGGE.
v. 4253.

HENDRIC VAN DIEST.
v. 4306

GEERAERT DE SONE VAN BREDA.
v. 4347

DE GRAVE VAN VIANDEN
v. 4397

DE HERE VAN ROTSELAER
v. 4468

DE HERE VAN WEEMALE
v. 4618.

DE HERE VAN ASSCHE.
v. 4638.

ARNOUT, HERE VAN GRIMBERGEN.
v. 4656.

GODEVAERT H^r VAN LEEFDAL.
v. 4759.

JAN VAN AA.
v. 4818.

DORP GRIMBERGEN.
v. 4968.

VERSCHENEN WERKEN.

1^e SERIE.

Wetten. Bl. 14.

- N° 1. Het Beclach van Jh.^r Jan Van Hembyze. Bl. 60.
- N° 2. Dagverhael van den Oproer te Antwerpen, in 1659. Bl. 80.
- N° 3. Kronyk van Vlaenderen van 580 tot 1467. Twee deelen, Bl. 262 en 296.
- N° 4. Leven van Sinte Amand, patroon der Nederlanden, dichtwerk der XIVe eeuw. Twee deelen, Bl. 194 en 246.

2^e SERIE.

Gewyzigde Wetten. Bl. 16.

- N° 1. Het Beleg van Gent, ten jare 965, naer een Hs. van Gilles De Voocht (XVIe eeuw). Bl. 40.
- N° 2. Het Keurboek van Antwerpen. Bl. 60.
- N° 3. Der Vrouwen Heimelykheid, dichtwerk der XIVe eeuw. Bl. 80.
- N° 4. Verhael der reformatie van de Abdy van Maegdendale, voorheen een vrouwenklooster binnen de stad Audenaerde. 1468. Naer een eventydig Handschrift. Bl. 44.
- N° 5. Gewoonten, vryheden en privilegien der stad Sint-Truyen.
- N° 6. Het Spel van de vyf Vroede ende van de vyf Dwaeze Maegden. Bl. 54.
- N° 7. Politieke Balladen, Refereinen, Liederen en Spotgedichten der XVIe eeuw. Bl. 344.
- N° 8. De Boec van Catone, een dietsch leerdicht, uit het latyn. Naer een handschrift van het einde der XIIIe eeuw. Bl. 94.
- N° 9. Oudvlaemsche Liederen en andere Gedichten der XIVe en XVe eeuwen. Bl. 580.
- N° 10. Journal ofte Dagregister van onze reyze naer de keyzerlyke stadt van Weenen, ten jare 1716. Bl. 102.
- N° 11. Verslag van 't Magistraet van Gent, nopens de godsdienstige beroerten aldaer, loopende van den 30 Juny 1566 tot den 30 April 1567; gevolgd door talryke bewysstukken. Bl. 246.
- N° 12. Het Leven van Philippus den Stauten, hertoch van Borgonien, ende van Margarita Van Male, gravinne van Vlaenderen. Bl. 270.
- N° 13. Het Leven van Joannes den Onbevreesden, hertoch van Borgonien, graef van Vlaenderen. Bl. 80.
- N° 14. De Grimbergsche Oorlog, ridderdicht uit de XIVe eeuw. — Eerste deel. Bl. 272.
- N° 15. Memorieboek der stad Ghent van 't jaer 1301 tot 1737. — Eerste deel. Bl. 380.

Werken voor de leden alleen bestemd.

- N° 1. Dystorie van Saladine.
- N° 2. Die Historie vander goeder vrouwen Griseldis, die een spiegel is gheweest van patientien.
- N° 3. Declaratie van der Triumphe bewezen den hooghe gheboren prince van Spaengien, Philips, des keisers Chaerles van Oostenrijc zone, binnen der stad van Ghend, in Vlaender, den xij Julii, anno M. D. xlix.
- N° 4. Beschryvinghe van het ghene dat vertoocht wierdt ter incomste van d'excellentie des princen van Oraengien binnen der stede van Ghendt, den XXIX Decembris 1577.

Werken door de Maetschappy ter uitgave aengenomen:

Expositie van den Tabernacle door Jan Van Ruusbrouc XIVe eeuw. — Dagregister van 't gene gebeurd is gedurende de regering van Maximiliaen, naer een eventydig HS. — Gebeurtenissen te Brugge en omstreken voorgevallen gedurende het einde der XVIe eeuw, door De Potter, een gelyktydig schryver.

1701 - 2.1

MAETSCHAPPY

DER

VLAEMSCHE BIBLIOPHILEN.

DE

GRIMBERGSCH E OORLOG,

RIDDERDICH T UIT DE XIVe EEUW.

3e Serie. — N° 24.

TWEED E DEEL.

GENT,

DRUKKERY VAN C. ANNOOT-BRAECKMAN,

KOORNMARKT.

MAETSCHAPPY

DER

VLAEMSCHE BIBLIOPHIEN.

—

2e SERIE. — N° 14.

DE
GRIMBERGSCHÉ OORLOG,

RIDDERDICHT UIT DE XIVe EEUW.

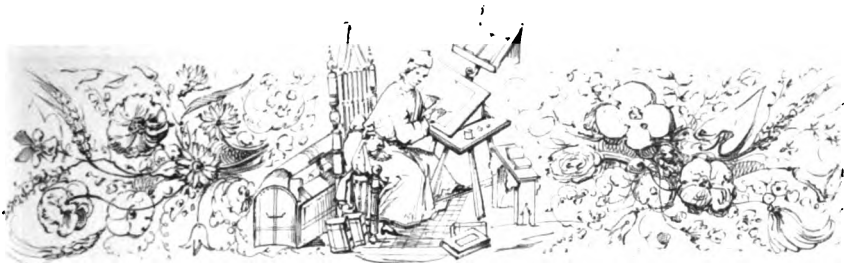
TWEEDE DEEL.

N° 22. van de 100 afdruksels voor den koophandel bestemd.

DE SEKRETARIS,

J. H. Blommaert.

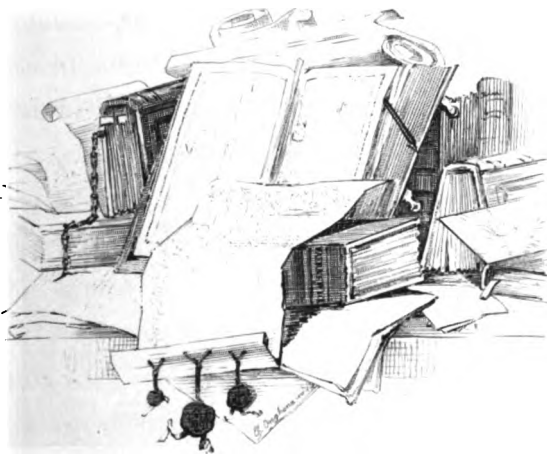

DE
GRIMBERGSCH E OORLOG,

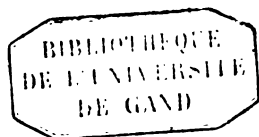
RIDDERDICH T UIT DE XIVe EEUW.

Tweede Deel.

GENT,
DRUKKERY VAN C. ANNOOT-BRAECKMAN.

1854.

Meehelen behoorde oorspronkelijk aan de Berthouds, die tegen de drie Godefrieds van Brabant de geweldige oorlogen gevoerd hebben, die onder Godefried in de Wieg, met den ondergang van dit moedig geslacht eindigden, en waarvan de schoone roman van den Grimbergischen oorlog de Ilias is.

W. BILDERDIJK.

De Grimbergsche Oorlog mag men onder de voortreffelijkste gedichten der Nederlandsche letterkunde stellen, en zoo niet nevens het dierenepos van Reinaert de Vos, echter ver boven gewoone rijmkronijken der middeleeuwen rangschikken. Inderdaed dit ridderdicht is met het groot getal dezer langdradige schriften niet te verwarren, daer het dezelve zoo door aenleg en plan als behandelingswyze verre overtreft. Ten onrechte werd dit dichtwerk lang met *minachting* aengezien, omdat men het alleen als een *historisch* stuk aenschouwde en het voorzeker te dezen opzichte

niet van valsche aangaven kan vrygesproken worden. Butkens reeds in 't begin der XVIIe eeuw dacht het noodig de onechte berichten die er in voorkomen, te moeten doen kennen, en door gelijktijdige oirkonden te wederleggen, des te meer dat deze dwalingen door eenige historieschryvers uit het ridderdicht in hunne schriften overgenomen, als waerachtige gebeurtenissen begonnen door te gaen (1). Na eenen korten inhoud des gedichts gegeven te hebben, zegt Butkens (*Trophées*, I. 119.): « Maer genoeg met die schoone voordracht, welke enkel als een verdichtsel van een begeesterd brein moet aanzien worden, dat zonder grond noch gezag dezen oorlog bezong, en daerover meer dan 12,000 verzen in de dietsche tale schreef. Het oogwit des schryvers was niet de waarheid te treffen, maer zynen verhevenen geest te toonen, meer afgericht om verdichtfels te bezingen dan ware gebeurtenissen te verhalen. En niet te min dit verhael, of veeleer fabel, wordt zoo algemeen door onze geschiedschryvers aengenomen, dat de

(1) Sollerius in Actis S. Rumoldi. Antv. 1718. p. 103, dacht dat het door eenen gelijktijdigen dichter geschreven was, omdat alles er zoo nauwkeurig en omstandig in beschreven wordt: « Nihil, zegt hy, in eorum (Mechlinicium) chronicis elegantius describitur, nihil Brabantini studiosius exornant, quam victoriam illam de Grimbergensibus dynastis reportatam, duce Godofrido III, in cunis ex salice suspenso, suosque vagitu magis et fetu, quam voce aut verbis exhortante. Longa utrimque nobilium series, hinc in Brabantinorum, inde in Grimberganorum partes tracta, nominibus, armis, vexillis, insignibus, tam sigillatim discreta, ut praesens omnibus interfuisse videatur poeta rhythmicus, minutissimas circumstantias stylo suo prosecutus. »

eene den anderen volgende zy allen in dezelfde misslagen gevallen zijn. » En dan onderzoekt gemelde schryver met zyne gekende nauwkeurigheid en door gelijktijdige oirkonden en schriften voorgelicht, alle de opgaven in dit ridderdicht voorkomende, welke tegen de waerheid der geschiedenis of tijdrekening stryden. Hoe zeer dit van weinig belang is wanneer men het werk van uit een ander standpunt beschouwt, en als een ridderdicht esthetisch beoordeelt, was deze terechtwyzing echter in Butkens tijd zeer noodig, daer de hierin opgegevene verdichtfels tot de geschiedenis reeds overgegaen waren en meer en meer verwarring dreigden voort te brengen. Thans zelfs dat wy het alleenlijk als kunstgewrocht en als een schoon riddetafereel der middel-eeuwen beschouwen, denken wy nochtans dat het niet zonder nut zoude zijn de door Butkens aengehaelde misslagen hier kortelyk aen te wyzen. De dichter zegt dat Godevaert met den Baerd, ten jare 1130, van keizer Hendrik V als hertog van Lothrijk werd aengesteld, en met Lutgarde gehuwd was. Nu Godevaert I bekwam dit hertogdom van gemelden keizer ten jare 1106, en Lutgarde, schoonzuster van keizer Koenraed, was de gemalinne van Godevaert II. In het dichtwerk sneuvelen Wouter en Geeraert Berthout ten veldslage van Ransbeek in 't jaer 1142; nochtans beide broeders onder-teekenen ten jare 1149 nog eene oirkonde en Geeraert leefde nog in 1161, zooals uit eene andere charter blijkt. Ook wordt een Boudewijn als graef van Vlaenderen aengegeven,

daer nochtans Diederik uit den Elzas den gravelyken zetel alsdan bekleedde. Butkens tracht daerenboven te bewyzen dat de krijg geene 18 jaren duerde, zoo als men uit den Grimbergschen Oorlog zoude opmaken ; maer in tegendeel slechts met de regering van Godevaert II begon , en by gevolg van korten duer was. Hy brengt te dezen einde diplomata by van de jaren 1107 , 1128 en 1132 welke door leden van de familie Berthout nevens den hertog werden onderteekend. In eene oirkonde van 't jaer 1140, waerby genaemde hertog de giften door zyne voorouders aen S. Pieterskerk te Leuven, gedaen, erkent en goedkeurt, ziet men Wouter Berthout, zoon van Arnout, onder 't bestuer van Godevaert II nog als getuige verschynen ; maer sedert dat jaer ziet men geene Bertholden meer de openbare oirkonden des hertogs onderteekenen. Verder betuigt hy dat er over den krijg tegen de heeren van Grimbergen, de inneming en verwoesting van hun sterk slot geen twyfel kan bestaen, daer dit door gelijktijdige kronijkschryvers wordt bevestigd, als door den monik van Afflighem, een der vervolgers van Sigebrecht van Gembloers, door Alberik, monik der abdy Trois Fontaines en door Boudewijn van Ninove. Zelfs in eene oirkonde des hertogen wordt dit feit vermeld , waer Godevaert III zegt : « Actum eo anno quo Grimbergense castrum cepi, incendioque delevi. » Butkens denkt ook dat het verhael van den hertog, die nauwelijks een jaer oud, in de wieg aen een wilgenboom gedurende den strijd werd gehangen, een verdichsel is, en tracht

te bewyzen dat de hertog reeds tot de mannenjaren moest gekomen zijn, toen de slag geleverd werd.

Andermael werd dit dichtwerk en de betwiste aenhalingen, door eenige hedendaegsche schryvers onderzocht, waeronder de eerwaardige heeren kanoniken J. David ⁽¹⁾, J. J. De Smet ⁽²⁾ en de heer F. Van den Branden-De Reeth ⁽³⁾ de voornaemste zijn. Deze schryvers hebben in hunne opsporingen met Butkens moeten bekennen dat deze aengegevene berichten tegen de waarheid der geschiedenis aendruischen en in der daed valsch en onnauwkeurig zijn. Drie punten echter van Butkens beweringen blyven tot alsnu nog in twyfel, vooral by den eerwaarden heer kanonik De Smet die dezen oorlog grondig onderzocht.

Deze drie punten zijn :

1° *De duer des krijgs.* — Deze oorlog zoude volgens het dichtwerk lange jaren gewoed en reeds onder Godevaert met

(1) De verhandeling van den Eerw. Heer David werd opgenomen in de *Mémoires de la société littéraire de l'université de Louvain*, 1841. T. I. p. 226, en draegt tot opschrift : *Sur la valeur historique de la chronique rimée de la guerre de Grimberge.*

(2) De verhandeling van den Eerw. Heer De Smet in de *Nouveaux mémoires de l'académie royale des sciences et belles-lettres de Bruxelles*. 1842. T. XV, met titel : *Examen critique des anciens monuments sur lesquels les historiens ont fondé le récit de la guerre de Grimberge.*

(3) De verhandeling van den heer Van den Branden is eene door de koninklyke academie van Brussel bekroonde memorie in 1844, op de vraag : *La famille des Berthout a joué, dans nos annales, un rôle important; on demande quels ont été l'origine de cette maison, les progrès de sa puissance et l'influence qu'elle a exercée sur les affaires du pays.* Zie *Mémoires couronnés et mémoires des savants étrangers publiés par l'académie royale de Bruxelles*. T. XVII.

den Baerd eenen aenvang genomen hebben. Hoewel het uit boven aengehaelde akten blijkt dat er vrede en vriendschap tusschen den hertog van Braband en de heeren van Grimbergen nu en dan heerschten, is het echter te denken dat de oorlog vroeger dan onder Godevaert III uitgeborsten zy; daer de monik van Afflighem, die de Kronijk van Gemblours vervolgte (1), op het jaer 1159 zegt : « Nu twintig jaren geleden ontstond er een hevige krijg tusschen Godevaert, den jongeren, hertog van Leuven, en Wouter, bygenaemd Berthold. De jonge Godevaert die een kind was, lag nog in de wieg; eene menigte oproerigen van beide zyden stoorde de vrede. Waeruit groote ellende sproot, en als eene besmettende ziekte beide landen verwoestte. De landbouwers immers werden van hunne goederen beroofd, en weken armzalig als bannelingen heen; zoo bleef het land van zyne bewooners ontbloot, onbebouwd. De grootste armoede woedde alomme; men zag brandstichtingen, doodslagen, roof van alle slach, *gedurende byna twintig jaren lang*, tot dat dezen jare by den vierden krijg Grimbergen, die oude stad, verging, die lange jaren heerschte (2), en die groote en vermaerde burcht door menschelyke macht niet te verwinnen, door het rechtvaardig oordeel Gods den roof der vlammen en tot den gronde toe geslecht werd. Deze verwoesting geschiedde op

(1) Zie PERTZ, *Monumenta historica*, Pars. VI. p. 404.

(2) *Urbs antiqua ruit, multos dominata per annos.*

VIRG. AEN. II. 363.

den dag van Sinte Remigius. Van alle hulpe ontbloot, door den grave van Vlaenderen verlaten, op wien deze heer alleen nog steunde, sloot hy eindelijk de vrede met den hertog. »

2° *De ouderdom van Godevaert III en of hy in de wieg naer het slagveld werd gevoerd.* — Butkens beweert dat Godevaert III, toen de slag te Ransbeek geleverd werd ten jare 1142, de kinderjaren reeds ontgroeid was, en steunt zich op verscheidene acten, waer deze hertog, tegelijk met zyne moeder echter, verschijnt, als in eene van het jaer 1143, ten voordeele van de abdy Ten Bygaerden, by Brussel, en in eene andere van het jaer 1145, waerby hy de vryheden der abdy te Vorst, ook by Brussel gelegen, goedkeurt; maer weder wordt aldaer aengestipt dat hy door zyne moeder en een groot getal zyner mannen vergezeld was. Butkens doet nog bemerken dat Godevaert III ter krooning van Lothars zoon als koning der Romeinen, te Aken, den 3 Maert 1147, tegenwoordig was, zoo als blijkt uit den brief daervan bestaende, en indien men het jaer 1142 voor zijn geboortejaer aennam, hy maer vijf jaren zoude geteld hebben.

Hoe vreemd deze omstandigheden ook voorkomen moet men echter bekennen dat zy niet eenig zijn in de geschiedenis, waer men meer andere minderjarige vorsten aentrest, die als keizer of koning gekroond, het oppergezag voerden; als Lodewijk het Kind, die nauwelijks 7 jaren oud, ten jare 900, tot keizer werd erkend en in België tot koning

gekozen (1); als Frederik, zoon van keizer Hendrik, op zijn 5° jaer, in 1197, tot keizer gekroond en 2 jaren later tot koning van Sicilië uitgeroepen (2). Overigens staet het geboortejaer des hertogen, even als het jaer van den grooten veldslag vast, door de eenstemmige getuigenis der gelijktijdige schryvers, alhoewel er nog altijd twyfel bestaet of de hertog in de wieg op het slagveld werd gevoerd; dit kan eene vinding des dichters zijn, of op andere overleveringen rusten. De voorname plaetsen der oude schryvers over de geboorte van Godevaert III voegen wy hier by: in de boven aengehaelde kronijk des moniks van Afflighem, ziet men dat, by de dood des vaders, Godevaert III nog in de wieg lag: *Puer adhuc in cunis jacebat*. In het *Auctarium Gemblacense* (3) leest men op het jaer 1142, dat Godevaert toen hy zynen vader opvolgde slechts één jaer oud was: *Godefridus junior, dux Lotharingiae, quarto anno sui ducatus immatura morte pre-reptus, epatica passione consumptus, et Lovanii in templo tumulatur. Succedit filius ejus equivocus, primum adhuc agens aetatis annum*. Een ander vervolger der zelfde kronijk (4) zegt op het jaer 1143 dat koning Koenraed aen Godevaerts jongen zoon al de leenen en ambten schonk, welke zyne voorzaten van 's keizers gunst verkregen hadden:

(1) Zie *Reginonis Chr. ad. a. 900*; by Pertz. I, 609.

(2) Zie *Hist. crit. comit. Holl. autore Adr. Kluit. I*, 150.

(3) Zie PERTZ, *Mon. hist. VI*. 392.

(4) Zie PERTZ, *Mon. hist. VI*. 388.

Cunradus rex concessit filio Godefridi ducis junioris adhuc puerulo, quidquid beneficii vel honoris antecessores ejus habuerant de manu imperatoris. Bovendien is er sedert eenige jaren een opschrift ontdekt dat geen twyfel omtrent Godevaerts III geboortejaer meer overlaet; op de doopvonte van Sinte Germanus-kerk te Thienen⁽¹⁾, welke thands in het Museum van Oudheden te Brussel berust, leest men als volgt : *Anno dominice incarnationis M° C° quadragesimo nono, regnante Conrado, episcopo Henrico II, dominante marchione septenni Godefrido.*

3° *De onderstand door den grave van Vlaenderen aen hertog Godevaert III verleend.* — Vele hedendaegsche schryvers hadden de hulp, door den graef van Vlaenderen den hertoge van Braband toegezonden, als historisch beschouwd, en beweerden dat Diederik van den Elzas te dezer gelegenheid de heerlijkheid van Dendermonde had bekomen; maer thans na nauwkeuriger onderzoek denkt de heer De Smet dat dit ongegrond is, en dat men naer de aengave van den monik van Afflighem zou moeten denken dat de graef van Vlaenderen nu en dan hulpbenden aen den heer van Grimbergen gezonden had, daer deze zegt : *Grimbergae dominus, omni auxilio destitutus, a comite Flandriae derelictus, cui soli innitebatur, cum duce, sero tamen, in pacem rediit.* — Dit wordt slechts door eenen schryver vermeld,

(1) *Messenger des sciences historiques de Belgique*, 1859, p. 140.

en indien men deze melding als echt aenneemt dan volgt daer uit dat de graef van Vlaenderen aen den heer van Grimbergen geenen onderstand zond ; maer zou men daeruit als stellig kunnen afleiden dat hy geene hulpbenden aen den hertog verleende ?

Men was des te meer genegen dit opstel als eene kronijk te beschouwen, dat de dichter zelf om het voorheerschend gedacht zyner tijdgenoten te vleijen en den publieken geest te volgen, even als Van Maerlant, tegen alle verdichtsels uitvalt ⁽¹⁾, alhoewel hy zich niet veel moeite gaf om de geschiedenis in alles trouw te blyven. De historische grondstoffen ontwikkelde hy naer het ingeven van zijn dichterlijk genie, of, mogelijk op sagen en volksoverleveringen steunende, bekommerde hy zich weinig met de echtheid der gebeurtenissen. Door deze opgave des dichters misleid, werd zijn werk langen tijd als kronijk beschouwd ; maer zoodra But-

(1) De dichter zegt D. I. v. 12 :

My dunct dat sy t'elker stede
Sere misdoen dese consteneren,
Die hem met dichten generen,
Dat sy truffen brenghen voort,
Die nooit ghesien noch ghehoort
En waren, noch en gheschieden niet,
Daer sy die lieden, dat wel wiet,
Versuft met maken achter straten.

Niet meer gewicht hebben de hier en daer ingevoegde spreekwyzyn, die op andere schriften schynen te duiden, als : *Seit die yceste. Seit de vile. Als ic vernam. Als men my leert. Dat seide my degene die 't screef. Horic lien*, enz.

kens bewezen had dat hetzelfde geene geschiedenis was, werd de Grimbergsche Oorlog met minachting behandeld en van weinig waarde verklaerd. Een letterkundig gewrocht verwyzen omdat er eenige meldingen tegen de geschiedenis strydende in aengetroffen worden, is zonderling; maer sedert Van Maerlants streng vonnis tegen poëtische voortbrengselen bleef deze beoordeelingswyze gedurende verscheidene eeuwen heerschen, en de dichtwerken werden zoo weinig geacht, dat men zelfs de verhalen van Dares en Dites boven de Ilias van Homerus plaetste, daer men dacht dat de eerstgenoemden tegenwoordig waren by het beleg van Troije en ooggetuigen der gebeurtenissen, welke zy beschreven (1).

Eerst in het begin dezer eeuw werd dit verdienstelijk ridderdicht zonder vooringenomenheid beoordeeld, en bekam het zyne rechte plaets in onze literatuergeschiedenis. Bilderdijk die er nauwer met bekend was en er eene kopy van vervaerdigde, was de eerste die er in zyne lessen over de geschiedenis des vaderlands met lof van gewaegde en

(1) In de voorrede van de *Verwoesting van Troije* in het nedersaksisch, op het einde der XVe eeuw gedrukt, treft men de volgende aanmerking aan: • De historie van Troyen hebben vele poëten beschreven, etlike up ene dichtinge de nicht to lovene is in der warheit, als Homerus unde Virgilius unde Ovidius, de veele dar in gemenget hebben, de der warheyt entiegen sijn. Darumme wil ik Guido een boek van der historien beschrijven, dat ik wil nemen uth den ij boken, dar dat een van gemaket hefft een greke geheten Dites; dat ander een van Troyen geheten Dares, de alletijt hebben gewesen in den stride unde hebben ghesien unde gehort alle dinge in der verstoringe. •

niet aarzelde het een Ilias te noemen ⁽¹⁾. Naderhand trok de heer Mone er de aendacht op in zijn *Uebersicht* bl. 107 ⁽²⁾, even als de heer D^r Fr. Snellaert ⁽³⁾, die er met den grootsten lof van sprak. En thans by deze uitgave, daer het algemeen zal gekend zijn, denken wy dat hetzelfde als een voornaem voortbrengsel zal gehouden worden onder de ridderdichten der middeleeuwen. Des dichters oogmerk was een tafereel op te hangen der zeden des tijdvakks waerin hy leefde, en den nederlandschen leenadel te bezingen, welken hy, uit schier alle gewesten door den dietschen stam bezet, hier op het veld te Grimbergen weet te vereenigen, om de wonderen van dapperheid en moed aldaer ten toon gespreid met levendige kleuren af te malen. Hier ziet men de aanzienlijkste riddersen uit Holland, Gelderen, Westphalen, uit Braband, Haspengouwe en Henegouwe verschynen,

(1) Zie *Geschiedenis des vaderlands*. IV. 207 en verder bl. 366 : « Van deze geschiedenissen is nog een roman, de Roman van den Grimbergischen Oorlog, voorhanden, in nederduitsch rijm, waervan het Ms. te Utrecht is, en waerin zeer vele schoone stukken voor de zeden dier tyden zijn. » In de aenteekeningen bl. 34 vóór het derde deel van J. Van Maerlants Spiegel Historiaal geplaeft in 1812 verschenen, noemt hy het *een Hs. van een zeer zuivere taet.*

(2) F. J. Mone, in *Uebersicht der Niederländischen Volks-literatur*, 1838, zegt bl. 107 : « Die Behandlung dieser Reimchronik ist lebendiger und dramatischer als jede andere, welche die Niederländer besitzen und verdient schon deshalb mit mehr Recht eine Ausgabe als Maerlant und Melis Stoke. »

(3) In de *Schets eener geschiedenis der nederlandsche letterkunde*, bl. 44, zegt hy : « Met geen minder recht (als aen den slag van Woeringen) mag de titel van heldendicht toegekend worden aen het gewrocht van een ongenoemden schryver : de *Grimbergsche Oorlog.* »

nevens diegenen uit de aengelegene landschappen van Vermandois en Artois, als ook uit Vlaenderen, die met hulpbenden door den grave afgezonden den strijd ten voordeele des hertogen van Brabant doen keeren. Even als de grieksche helden in het veld voor Troije stryden, en de burgondische ridders in het paleis van Ettel met de Hunnen slach leveren, zoo ook komen stryders uit al de nederlandsche gewesten op het veld te Grimbergen te zamen, om ons eenen anderen reuzenstrijd, niet min belangrijk als grootsch voor oogen te stellen. — Ontbreekt er een minnenknoop, die het poëma nog meer luister kon byzetten, men moet echter bekennen dat de zeden en gebruiken der middel-eeuwen er met treffende trekken zijn wedergegeven, toen het ridderleven den krijg alleen nog tot doel had, en de vrouwen als in het oosten een afgezonderd leven leidden. Hier worden zamenkomsten van heeren die over vrede en krijg handelen voortreffelijk afgeschetst, het innemen en verwoesten van burchten, afzonderlyke stryden en groote veldslagen in fiksche trekken en echte kleuren geschilderd.

Er bestaet geen oud handschrift van dit dichtwerk, slechts twee jonge kopyen; het een berustende ter koninklyke Bibliotheek te Brussel en geschreven door Philips de l'Espinoy omtrent het jaer 1620, *naer eenen zeer ouden parquementen met de hand geschreven boeck*, zoo als hy vooraen zegt. Dit Hs. werd in de boekverkoop van den bisschop C. F. De

Nelis, te Antwerpen, ten jare 1808, aen den heer C. Van Hulthem verkocht, en kwam na dezès dood met dezèlfsgansche bibliotheek aen de staetsboekery te Brussel. Het behoorde in het begin der XVIIIe eeuw aen den heer Jud. 't Kint, als blijkt uit eene aenteekening op het schutblad. Het brusselsch Hs. van den *Leekenspiegel*, ook herkomstig uit de nalatenschap van den heer Van Hulthem, had aen gemelden heer 't Kindt insgelijks toebehoord, zooals de heer M. De Vries doet opmerken in de Inleiding (bl. cxxv) van dit werk, dat hy in 1847 uitgaf. De kopy door L'Espinoy vervaerdigd is slecht geschreven en in eene andere dan de oorspronkelyke spelling vervat; het is een papieren handschrift, klein folio in perkamenten omslag, gewoonlijk 30 tot 33 verzen op eene bladzyde, en behelst 364 bladen.

Het tweede handschrift is eene kopy van W. Bilderdijk, berustende ter bibliotheek van het Nederlandsch Instituut te Amsterdam; waarschijnlijk geschreven naer het Hs. dat vroeger A. Matthaeus gebruikte. In dit Hs. ontbreken 271 verzen, van het v. 3416 tot 3687; overigens is het zuiverder van tael en spelling dan dat van L'Espinoy, alhoewel het hier en daer ook door eene latere hand schijnt versteld of slecht afgeschreven te zijn. Dit Hs. werd ten jare 1826 in de verkoopng der bibliotheek van Musschenbroek, te Leiden, te koop geveild en door den kommissionaris Bozu voor den heer R. Heber gekocht ten pryze van 60 nederl.

guldens. In den katalogus, N° 130, wordt het in de volgende bewoording aengeduid : *Anonymi bellum Grimbergense, poema belgicum, cum Ant. Matthaei in illud praefatione latina et notis, manu recentiori descriptum; quasdam emendationes in fronte adjecit P. Bondam. Ms. in-folio, 333 bladz.*

Men vindt melding gemaekt van nog drie andere handschriften, welke tot dus verre niet weder gevonden zijn; vooreerst hetgeen door Butkens gebruikt, waeruit hy fragmenten uitgaf in zyne *Trophées du Brabant*, en welke wy in de aenteekeningen hebben opgenomen. Ten tweede, het handschrift. (mogelijk in proza), dat Justus Harduin bezat in 't begin der XVIIe eeuw, en door Lindanus by het schryven zynen geschiedenis van Dendermonde benuttigd werd, daer hy zegt (*De Tenebraemonda. Antv. 1612. Lib. I: C. v. 17*): « Adde quod Divaeus magno oscitantiae indicio diligens alioquin scriptor, nunc Philippo Elsatio, nunc Theodoro donationem factam scribit: quodque item anonymus m. s. (in bibliotheca Justi Harduini) de bello Grimbergensi, neque Theodori, neque Philippi meminerit; sed omne hoc bellum subsidii Balduini comitis confectum memoret. » Ten derde, hetgeen dat tydens Bilderdijsks leven te Utrecht berustte, en waervan hy op verscheidene plaetsen zynen schriften spreekt; in de *Geschiedenis des Vaderlands*, IV. 366, hooger reeds als motto aengehaeld, en in de *Verklarende Geslachtslijst*

der Naamwoorden, I. 64, alwaer hy zegt : « De Grimbergsche oorlog, een voortreflijk stuk, waarvan ik lang eene uitgave in 't licht gebracht hadde, indien my de twee Hss., die er (behalven het myne) zoo te Utrecht en te Brussel van bestaan, niet, het zy dan kwaadwillig, het zy noodlottig (als men 't heet), onthouden en verduisterd waren geworden. » In eenen brief⁽¹⁾ aen professor Hoffmann van Fallersleben komt hy er nogmaels op terug; maer in eene aenteekening aldaer van den heer Bodel-Nyenhuis ziet men dat het enkel eene latere kopy was naer hetzelfde Hs. van Matthaëus als die van Bilderdijk afgeschreven.

Mone, in het *Uebersicht der Niederländischen volks-literatur*, bl. 109, beweert dat Huydecoper op Melis Stoke van twee hem gekende Hss. spreekt; doch deze schryver gewaegt slechts van de proeven door Butkens opgegeven, en van de plaats door A. Matthaëus (*Anal.*, t. I, p. 256) medegedeeld.

Later wanneer men in de XVe eeuw meer genegen was om proza te lezen, werd dit poëma in ongebonden stijl omgewerkt, en ook in het latijn en in het fransch vertaald. Vele Hss. bestaen er van dien dietschen tekst en van de fransche vertaling; in het latijn zijn slechts enkele afschriften gekend, dat van Dinterus⁽²⁾, waarvan een frag-

(1) *Brieven van M. Willem Bilderdijk*. V. 219.

(2) Edmund van Dinter overleed te Brussel den 17 february 1448; hy liet eene kronijk van Brabant achter, in 't latijn, met titel: *Chronicon Brabantiae*

ment door den heer De Reiffenberg overgenomen werd in de *Nouvelles archives historiques des Pays-Bas*, VI, 141; en een ander berustende ter koninklyke bibliotheek te Brussel, waervan melding wordt gemaekt in de *Bulletins de la commission royale d'histoire*, V, 409, en hetwelk tot opschrift draegt : *Bellum Grimbergense inceptum anno 1142, finitum 1159.* in-fol. Het is twyfelachtig of het exemplaar te Middlehil ter bibliotheek van sir Th. Philipps berustende, in het latijn zy, daer de aengave uit den katalogus van Haenel is overgenomen, die in 't latijn is opgesteld (1).

Ter koninklyke bibliotheek te Brussel berust een Hs. in nederduitsche proza, herkomstig uit de nalatenschap des heeren Van Hulthem, en geteekend N° 679; gemelde heer kocht hetzelfde ter boekverkoopung van den heer professor P. J. Baudewijns, te Brussel, ten jare 1811. Het is eene goede kopy, versierd met 147 zorgvuldig verlichte wapenschilden der ridders die deel aen den krijg namen. Dit Hs. heeft tot opschrift : *Dit is de Chronike van Brabant ende van Grimberghen, daerinne gestelt worden de oerlogen, die de hertogen van Brabant hadden tegen de heeren van Grimberghen, ende is uut eene cronike in ryme in prosa verandert.* In-fol. — Vele kopiën werden van dit opstel vervaerdigd,

et Lotharingiae, regumque Franciae, sex libris distinctum, auctore Edmundo Dindero, a secretis olim quatuor ducum Brabantiae, Antonii I, Joannis IV, et Philippi I et II.

(1) Zie *Bulletins de la commission royale d'histoire*, VI, 295.

waervan de eerste tekst moeilijk aen te geven ware. Ter koninklyke bibliotheek te 's Gravenhage berust een exemplaar in het boekenfonds van G. J. Gérard ; in den katalogus der boeken van Jos. Ermens, die in 1805 verkocht werden, treft men een exemplaar aen met hetzelfde opschrift, N^r 5773 des katalogus, als in diegene van A. S. Nuwens, 1810, N^r 65, en van mevrouw de gravinne d'Yve, ten jare 1820, N^r 5132. Het provinciael archief te Gent bezit ook een afschrift van dit verhael uit de XVIIIe eeuw, herkomstig uit de bibliotheek van den heer de Valeriola, burgemeester van Brussel, en naderhand in het bezit van den heer Raepsaet, te Audenaerde. De heer J. J. De Mulder, te Audenaerde, had ook een exemplaar dezer omwerking in zyne bibliotheek, dat ik ter openbare verkooping zyner boeken te Gent, in 1834, heb aengekocht. Het is eene kopy der XVIIIe eeuw, zuiver geschreven; maer niet zonder schrijffouten in plaets- en familienamen.

Onder de fransche vertalingen treffen wy vooreerst die aen welke aen Jan van Edingen, heer van Kestergat, in de XVe eeuw, wordt toegeschreven, en waervan een stuk, bestaende slechts uit twee bladzyden, overgenomen werd in de *Bulletins de la commission d'histoire*, XIII, 290. De koninklyke bibliotheek te Brussel bezit nog een exemplaar herkomstig van het kapittel te Doornik (1). Verder vinden

(1) Zie *Bulletins de la commission royale d'histoire*, t. III, p. 329.

wy afschriften aengeteekend in de katalogen van den heer A. S. Nuwens en van mevrouw d'Yve. In dien des eerstgenoemden, drie exemplaren onder de N° 80, 81 en 82, met volgende opschriften : *Comment ceux de Brabant et de Grimbergen eurent moult forte et grande bataille l'ung contre l'autre d'empres Grimberghen en plain champ.* Ms. in-4°. Half leëren band.

Les batailles de Grimberghen. Oud Hs. in-folio, halve band.

L'occasion de la guerre de Grimbergen. Oud Hs. in-fol. halve band.

In den katalogus van mevrouw d'Yve staen ook drie exemplaren aengeteekend :

Comment ceulx de Brabant et de Grimberghen eurent moult forte et grande bataille l'ung contre l'autre d'empres Grimberghen en plain champ. In-fol. park. band. Hs. der XVe eeuw, goed geschrift. N° 5157.

Copie moderne du même manuscrit, avec les armoiries coloriées des seigneurs et gentilhommes qui se trouvèrent à cette bataille. In-fol. halve band. N° 5158.

Les batailles de Rency et de Grimbergen, durant la guerre commencée en 1142 et terminée en 1160. In-fol. Nieuw afschrift van eene goede hand. N° 5159.

De heer baron J. de Saint-Genois bezit ook een afschrift van het eerst gemelde werk : *Comment ceulx de Brabant et Grimbergen, etc.* In-fol. halve band, zuiver schrift der verledene eeuw.

De fransche verkorte vertaling, welke wy hier achter bygevoegd hebben, is naer eene der oudste gekende kopyen overgeschreven, toebehoorende aen den heer professor C. P. Serrure. De genealogie des geslachts Berthoud, welke er op volgt, hebben wy ook overgenomen, daer deze niet zonder belang is. Het fransche prozawerk ter koninklyke bibliotheek te Brussel (N° 13424), door den heer Jonckbloet ⁽¹⁾ vermeld, en als behoorende tot de XIIe eeuw aangegeven, hebben wy nagezien, en bevonden dat het ook eene moderne kopy is uit de XVIIe eeuw.

Nauwelijks was de Maetschappy der Vlaemsche Bibliophilen ten jare 1839 te Gent tot stand gekomen, of in eene der eerste zittingen werd er op voorstel van den heer professor Serrure tot de uitgave van het ridderdicht over den Grimbergschen Oorlog besloten, en reeds ten zelfden jare vindt men het onder de ter uitgave aengenomene werken vermeld en aengekondigd. De kopy dezes werks, naer het Hs. van De l'Espinoy, die de heer Serrure bezat, en welke door den heer F. H. Mertens reeds vroeger voor gemelden heer was vervaerdigd, werd bereidwillig aen de maetschappy

(1) Zie *Geschiedenis der midden-nederlandsche dichtkunst*, III, 171.

overgelaten. Ten jare 1846 bekwamen de Vlaemsche Bibliophilen eèn subsidie van het gouvernement, beloopende tot de somme van 200 franken, om de onkosten dezer uitgave en het nemen van een afschrift der Bilderdijksche kopy te Amsterdam te helpen bestryden. Deze kopy werd ons bezorgd door de vriendelyke tusschenkomst van den heer D. Groebe, toegevoegden secretaris van het Instituut te Amsterdam, alwaer dit afschrift berust.

Naer deze twee aengegevene en eenig gekende Hss. hebben wy deze uitgave bezorgd. Het Hs. van L'Espinoy, zoo wy reeds zegden, is slecht geschreven en bedorven op vele plaetsen; het amsterdamsche is zuiverder, doch niet zonder vlekken; beiden hebben, of door onkunde of onnauwkeurige veranderingen der afschryvers, veel geleden. Wy hebben als grondtekst de amsterdamsche kopy aengenomen, omdat zy, hoewel hier en daer ook ontsteld, naer een beter Hs. schijnt gemaekt te zijn; dit bewyzen de fragmenten door Butkens (*Trophées*, Pr. 36) medegedeeld, welke zoo in spelling als woordschikking meer met het amsterdamsche dan met het brusselsche Hs. van L'Espinoy overeenkomen. De varianten in het brusselsche Hs. voorkomende, hebben wy onder aen elke bladzijde geplaetst, derwyze dat de lezer eene echte aangave der beide handschriften onder het oog heeft. De amsterdamsche tekst hebben wy onveranderd uitgegeven; en nagenoeg de brusselsche ook, die in 't algemeen de dubbele vokaelspelling volgt. Alleen hebben wy de dubbele

sluitkonsonnant *ff* slechts in 't begin des werks aengegeven, als : *lieff, aff, starff, eerffve, bleeff, screeff, gaff, oorloff*, enz.; in 't vervolg echter als te zeer stuitend weggelaten, als ook de stippen boven de *y*, wanneer deze klinker in opene silben of in diphthongen voorkwam.

Ten jare 1850, toen alles hier te Gent tot de uitgave bereid was, besloot, zonderling genoeg! de koninklyke commissie van Geschiedenis te Brussel dit ridderdicht uit te geven, en de heer Bormans bekwam machtiging om het Hs. van L'Espinoy te laten afschryven ⁽¹⁾; doch toen zy, nader met den aerd van dit aloud gedenkstuk onzer letterkunde bekend geworden, het bestaen van een tweede afschrift vernam, en zy verder onderricht werd dat reeds al de voorbereidende maetregelen genomen waren, liet zy dit voornemen varen. Het aanbod te dezer gelegenheid aen de maetschappy der Vlaemsche Bibliophilen door den heer Bormans gedaen, die het Hs. van L'Espinoy reeds in handen had, om de proeven met de uitgevers te overzien, werd met dankbaerheid aenvaard. Aen gemelden heer zijn wy de haekjens, waerby de weg te latene of in te schuivene woorden aengeduid worden, verschuldigd, even als eenige aenmerkingen met de initialen J. H. B. onderteekend, welke hy op den kant der drukproeven ter loops had aengeteckend.

De heer Ph. Kervijn van Volkaersbeke gaf over den gang

(1) Zie *Bulletins de la commission royale d'histoire*, 2e série, 1, 42 en 11, 132.

dezer zaken, in het anders zeer belangrijk artikel : *Les Bibliophiles flamands ; leur histoire et leurs travaux*, geplaatst in den *Messenger des sciences historiques*, 1832, bl. 491, een onnauwkeurig bericht, toen hy meldde dat de koninklyke kommissie van Geschiedenis eene subsidie van 200 franken voor deze uitgave van het gouvernement bekomen had, en deze, even als alle dokumenten welke zy bezat, aen de Vlaemsche Bibliophilen had afgestaen. Onze maetschappy ontving hoegenaemd niets van de koninklyke kommissie.

Het dichtwerk over den Grimbergischen Oorlog is door twee dichters vervaerdigd, zoo men ziet uit de slotregelen door den vervolger of voortzetter er achter aen gevoegd, waerin hy verklaert dat de dichter, « die was hovesch, minder ende goedertieren, » overleed vooraleer hy 't werk voleindigd had, en dat hy het einde er byvoegde, beloopende tot 1400 verzen, welk getal professor Mone, en naer hem anderen, als het jaertal der vervaerdiging verkeerdelyk aenzag. Dr Mone ook beoordeelde den schryver des byvoegsels zeer streng, en legde al de historische misvattingen en valsche opgaven ten zynen laste, daer het gansche poëma in den zelfden trant gedicht is, en de vervolger ongetwyfeld het

oorspronkelijk plan des eersten dichters zal gevolgd hebben. Het werd op verzoek van een machtig heer vervaerdigd, zoo blijkt uit dezelfde plaets, waer de dichter zingt:

Ende den ghenen verleene (God) mede,
 Die dese geste maken dede,
 Geluc, ere, sonder meswende,
 Soe dat hi na sijns levens ende
 Besitten moete 't ryke hier hoven,
 Daer die ingelen Gode loven.

Dr Mone geeft de XIIIe eeuw als den leeftijd des eersten dichters aen; doch zonder eenig bewijs. Hoewel de tijd der vervaerdiging by gebrek aen bescheiden niet nauwkeurig vast te stellen is, kan die nochtans, naer de taelvormen te oordeelen, en naer andere meldingen in het ridderdicht voorkomende, niet zonder grond, rond het midden der XIVe eeuw gebracht worden. Tegen de hooge oudheid strijdt vooreerst de volkomene ontwikkeling der wapenkunde, die eerst met de kruistochten opkwam, en zich langzamerhand bevestigde; de oudste zegelstempels onzer vorsten verbeeldden gemeenlijk eenen gewapenden en geharnasten ridder, het zwaard in de rechter hand en de schild in de linker. De schilden welke de ridders voerden, dragen geene beelden vóór de helft der XIIe eeuw; maer dan by het toenemen der kruistochten begonnen de aenvoerders eerst een onderscheidingsteeken aen te nemen. Hertog Hendrik I van Brabant nam eerst den brabantischen leeuw op zynen schild, toen hy in 1183 naer 't Heilig Land toog. Graef Diederik

van Holland ten jare 1190; Philips van Namen droeg omtrent 1196 den doorstreepten vlaemschen leeuw, als jongere zoon van Boudewijn V. Verder andere aengaven, als het innemen van Damiate ten jare 1219; het opvoeren der heeren van Gaesbeek, die eerst na 1236 te voorschijn kwamen, toen hertog Hendrik I aldaer eene sterke burcht deed stichten en deze heerlijkheid van het hertogelijk domein scheidde, dezelve in leen aen zynen tweeden zoon afstaende.

De vermelding dezer historische gebeurtenissen bewyzen dat het geen gelijktijdig dichtwerk is, en vóór de opgenoemde jaertallen niet kan vervaerdigd zijn, ofschoon er dan reeds liederen of andere dichterlyke opstellen over dezen zoo trefsenden heldenkrijg in omloop kunnen geweest zijn. Uit eene plaets in het poëma voorkomende, zal men zien dat het tot de XIVe eeuw behoort, zooals men overigens, naer tael en verstrant te oordeelen, kon gissen. Deze plaets is betrekkelijk het verdrag tusschen den graef van Vlaenderen en den hertog gesloten, toen deze tot zyne mannenjaren gekomen was, waerby zy een wederzijdsch verbond teekenen en elkander beloven, v. 6428 :

Met live, met goede bi te stane.

Het is te veronderstellen dat dit op geen ander tractaet zinspeelt dan op het vermaerde Eeuwigdurend Verbond, dat de eerste grondslag was der nederlandsche eenheid, en door den grooten Van Artevelde opgegeven werd, tusschen

Jan III, hertog van Brabant, en graef Lodewijk I van Vlaenderen, den 3 december 1339 gesloten. In weêrwil dezer overeenkomst viel Lodewijk van Male, die met 's hertogen dochter gehuwd was, na dezes dood ten jare 1355 in Brabant, en trok op Mechelen om, zooals hy zegde, zijn vaderlijk erf te hernemen en eene rechtvaardige verdeeling van zijn schoonvaders nalatenis te bekomen, waertoe Wenceslaus tot dus verre zich ongenegen toonde; welhaest werd er opentlyke krijg gevoerd, die slechts den 8 mei 1367, by het vredeverdrag te Aeth aengegaen, een einde nam. De dichter klaegt dat men de plechtig geslotene overeenkomsten zoo roekeloos met de voeten stoot, daer hy zegt v. 6443 :

Maer lasen! seder heeft mer of
 Lettel gehouden ochte niet,
 Ende oic niet lanc dat si verdriet
 Mallic anderen by valschen rade
 Gedaen hebben ende groote scade;
 Nochtans haer privilegien spreken
 Dat nemmermeer en souden steken
 Haer nacomelingen d'een jegen d'ander;
 Maer giericheit maect des een wander
 Hedendages, ende brect al of
 Vorwaerde, segelinghe ende ghelof.

Dit zou mogelijk ook kunnen zien op den oorlog van Lodewijk van Nevers tegen hertog Jan III, in 1333, en op het verdrag van Dendermonde van 31 maert 1356.

De opsteller der Brabantsche Yeesten, Jan Boendale, ten jare 1551 overleden, schijnt dit werk gelezen te hebben;

alhoewel hy slechts in enkele woorden van boeken spreekt,
die met lof over Wouter Berthout handelen , I, 266 :

Heer Wouter Berthout,
Dien de boeke t'allen steden
Edel ende groot heten van seden,
Ende van Grimberghen Godevaert...

Maer het staet vast dat de dichter die het vervolg van de
Brabantsche Yeesten schreef, en die leefde in het begin en
midlen der XVe eeuw, hetzelfde kende; want hy nam er te
verscheidene steden onderscheidene verzen in zyne kronijk
uit over; als de vergelyking van v. 410, 443 en 460, D. I,
des Grimberghen Oorlogs, met v. 2479, 2489 en 2503,
D. II, van het zesde boek der Brabantsche Yeesten, bewijst.

C. P. SERRURE.

PH. BLOMMAERT.

DE GRIMBERGSCH E OORLOG.

TWEEDE DEEL.

Hier swigic van hem tesor stede,
Ende van sire sonen mede,
Ende wille u tellen van den lieden,
Die van Vilvoorden henen scieden,
Ende wechvloten te samen,
Doen si die viande vernamen.
In onpaise, in erren sinne
Quamen si te Bruessel inne
Om te clagene haer verdriet,
10. Ende die scade die hem was gesciet.

Het Br. Hs. heeft : V. 1. Nu wille ick swyghen van heer Aernoude Ende van synen soonen boude. — 3. U seggen van. — 5. Ende wech vloen. Doen sy vernamen Dat die vianden daer quamen, Ende sy Vilvoorden wilden verberren, Ghinghen sy te Brussel wert sonder merren. — 10. Deerst dat sy quamen, en liege u niet,

Sy vertelden aldaer
 Hoe Vilvoirden verberrent waer.
 Ende al genomen wat men vant.
 Men leide die lieden te hant
 Vore die here met geninde,
 Die van den lande en van den kinde
 Momboire waren, wet wale,
 Van Diest ende van Wesemale,
 Van Wemmele ende van Bierbeke.

20. Deze vier heren sekerleke
 Hadden menighen man te rade;
 Sy berieden hem hoe men die scade
 Ghewreken mochte, dien lachter mede,
 Die men hem voor Nettelaer dede,
 Ende oic in den groten stride,
 Daer si gescoffiert tier tide
 Uytvaren moesten doer de noot,
 Ende dair menich man bleef doot,
 Gewont, ende som gevaen,
 30. Also ic u voren dede verstaen.

Te Brussel seyden sy die nieumaeren Hoe Vilvoorde verberrent waere,
 Ende [wat] die van Grimberghen hadden ghedaen. Doen [si] die meere hadden
 verstaen, Leyde men al te hant die liede Voor die heeren, als ick bediede.
 Die 't lant te hoedene was bevolen; Dies was een, al sonder dolen, Die
 heere van Diest; die andere was Die heere van Bierbeke, als ick las. Die
 derde die heere van Wesemale; Die heere van Wemmele, wet wale, Was
 die vierde, des seker sijt. Dese vier stonden deser tijt Met menighen man
 t' eenen raede, Ende rieden hoe men mochte die schade Ghewreken ende
 dien. — 23. Ende oock tot dien grooten stryde, Daer syse schoffierden tot
 dien tyde, Ende haer vrienden sloeghen doot, Ende veele vinghen in dier
 noot, Die sy noch hielden ghevaen: Dat segge ick u, al sonder waen.

- Ende also die liede alle te samen
 Van Vilvoirden gemeenlic quamen ,
 T'haren verdriet quamen ginder
 Man , wijf ende oic kinder
 Ontfermden hem der groter schaden ,
 Die hemlieden was beraden.
 Dit deerde hemlieden , wet wale ,
 Dat beide borch ende sale
 Af was geworpen in den gront ,
 40. Ende verberrent al daer 't stont ;
 Menich die hadde groten toren
 Die al sijn goet hadde verloren ,
 Ende comen was bloet ende naect.
 Sy hadden menighen mesmaict ,
 Ende doe 't die heren niet consten ontrinnen
 Sy dreven te voren haer proye binnen
 Te Grimbergen , sonder wederstaen :
 Dese grote scade es ons gedaen ;
 « Daer bi siet toe , ghi heeren ,
 50. Hoe men den lachter moge keeren ;

Doen die lieden daer ghaende quaemen , Die ontvloen waeren te samen
 Van Vilvoorde , dat segge ick u , Die men daer brachte nu Voor die heeren
 ende voor den raet Om te clagene , dat verstaet , Die schade die hen was
 gheschiet. Deerst dat sy quaemen , en liege u niet , Voor die heeren , vielen
 sy met dien Allegaendre op haere knien : Man , kinderen ende wijf , Ende
 riepen alle sonder blijf : « Ghy heeren , laet u ontfermen der schaden ,
 Die ons die van Grimberghen hebben beraeden ; Want sy hebben verber-
 rent al Vilvoorde groot ende smal , Ende die borch mede , die daer stont ,
 Al gheworpen in den gront , Ende genomen alle ons goet , Ende ons quyck ,
 des sijt vroet , Doen drijffen te Grimberghen binnen. Oock beroemden se
 hem , wildijt kinuen , Dat sy dese stat winnen selen Eer die somer lijt ,
 sonder helen , Ende het lant hem maken onderdaen. Met pyuen sijn wy hem
 ontgaen Dat sy ons niet en sloeghen doot , Ende sijn hier commen aermē
 ende bloot. Daeromme siet hiertoe , ghy heeren , Dat men.

Want hem allen dunct sekerlike
Dat si u selen ewelike
Wel t'onder houwen sonder waen,
Ende dat u weren es gedaen ;
Dat ghi u en selt in ghenen kere
Dorren setten nemmermere,
Om dat sy op u den strijt
Gewonnen hebben tieser tijt. »
Doen sprac van Wesemale heer Geraert :

60. « Wine dogen twint in dese vaert,
Waertoe eest goet, dat wy 't gedogen
Van lieden die liggen voor onse oghen,
Dese onmate, dese overdaet ;
Wine sochten hiertoe selken ract
Dat wy onse lieden hilden vry.
Was heer Arnout selve daerby
Daer dese overdaet gesciede? »

.
Doen sprac van Vilvoerden een :

70. « Ja hi, heere, also 't wel sceen,
Hi brachte vier scaren in de vaert
Ende van wapenen wel bewaert,

51. Die sy ghedaen hebben so grootelicke; Want hen dunct dat sekerlike Dat ghy u niet en sult dorren weeren Waer sy u schaden willen of deeren. — 57. Omdat sy wonnen op u den strijt. » Doen antwoorde te dyer tijt Mijn heere Geraert van Wesemaele : « Wy en doghen niet, seyt hy, een notschaele Dat wy dese ommate ghedooghen. — 63. Ende ons dese schande doen openbaer, Segt ghy mi, ghilieden, was heer Aernout daer, Die heere van Grimberghen met veele lieden? » Doen sprack daer een, hoorick bedieden : « By Gode, heere, ja hy, wet dat; Hy quam ghevaeren daer ter stat Met vier groote starcke schaeren, Die alle wel bewaert waeren

Als te striden om haer leven ;
Aldair hebben si ons verdreven. »
Doen sprac van Bierbeke mijnheer Jan :
« Wat rade selen wy gaen an
Dat wy de overdaet ghekeren ,
Ende die scande die ons die heren
Hebben gedaen voer ende na ?

80. Ic rade dat men cort besta
Wrake hier af te doene. »
Doen sprac heer Henric die coene
Van Diest die here :
« Wine hebben geen lette mere
Laet ons ontbieden te hant
Alle die wonen in Brabant ,
Ende in 't lant van Lothrike ,
Dat si commen gemeenlike
Wel ghewapent ende wel ghereden

90. Te Brussel binnen der steden ;
Man, maeghen, die in d'orloghe
Vrint waren des jons hertoghe. »
In Vlaenderen, in Henegouwe
Ontboden si hulpe getrouwe.

Als te strydene om haer lijf. » Doen sprack daer, sonder blijf Van Bierbeke mijn heere Jan. — 76. Vangen an, Daer wy dese overdaet mede keeren. — 79. Van Grimbergen hebben ghedaen ? » Doen antwoorde weder saen Van Diest mijn heere Hendrick : « Ick wille u seggen haestelick, Want lange veersten es ons quaet, Wine hebben gheenen anderen raet Dan dat wy ontbieden ter hant. — 91. So sy best gheleisten moghen Die vrient sijn des joughen hertoghen, Daertoe mannen ende maegen, Waer dat zy sitten, sonder saegen, In Vlaenderen, in Henegouwe, Ende als wy sijn, by Gode ghetrouwe,

T'iersten dat sy hoirden dezen raet .
 Dat letten dochte hem allen quaet :
 « Ende als wy gereet sijn gemeinlije,
 Sprac van Diest heer Henrije,
 So laet ons al onvervaert

100. Trecken te Grimbergen waert ;
 Daer willen wy die borch afbreken ,
 Ende 't dorp al te male ontsteken ,
 Ende slechten al te male in den gront ;
 Van daer willen wi , si u cont ,
 Varen winnen Mechelen , de stat ,
 Ende verberren ; dus mogen wy hat
 Comen , waen ic , t'enen eynde ,
 Ende brengen in mesweinde ,
 Die dus haer scerren met ons maken.
110. Eest dat wy in eenige zaken
 Te striden comen jegens hem ,
 So laet ons sien om ons ghewen ,
 Ende onse vianden so besteken ,
 Dat si nemmermeer orloges en reeken ,
 Noch strijt noch onpeis en maken . »
 Doen riepen si alle met luder spraken :

Al vergadert ende al bereet , Dan laet ons henen trecken ghereet Met onsen heere te Grimberghen waert, Ende berren 't al af onghespaert Dat wijs vinden in den gront, Ende breken daer af in corten stont Die borch , opdat wy moghen Daernae vaeren al ongheloghen Te Mechelen , ende winnen die stat, Ende breken se al af naer dat, Ende verberrene al dat wijs vinden ; Daer met moghen wy commen met best ten ynde, Connen wy oock yet betraepen. — 110. Ende schande doen lanx so meer, Toevense so sonder wederkeer Dat hen berouwe dat sy Jeghens ons staeken ; by Ste Mary, Dat dinckt my sijn den besten raet, Naedien dat met onsliden staet. »

- « Dit es 't beste dat wy doen. »
Ridderen , knapen ende baroen ,
Ende 't gemeine volc sceide doe,
120. Ende elckerlije voer t'huyswert toe ,
Ende ginghen hem wapenen ende bereiden ;
Ende die vier heeren sonder beiden ,
Die van den lande waren momboire
Haesten seere ten desen oorboire ,
Ende daden letteren scriven te hant ,
Die si sonden al door dat lant
Aen knapen , knechten , maghe ,
Ende aen alle die in dien daghe
Man waren des hertoghen ,
130. Dat si hem helpen orloghen ,
Ende die leen hilden ende goet.
Sy senden oec boden vroet
Aen den grave van Vlaenderlant ,
Die oic hulpe heeft gesant
Den jongen hertoghe , sinen neve ;
Hi sprac : « Den dach dat ic leve

Doen seyden sy alle : « Ghy segt wel , Dat willen wy doen ende niet el ,
Ende willen al tuuswaert varen , Ende ons so bereyden te gaeren Dat wy met
eeren moghen commen. » Hier mede schiede , hebbe ick vernomen Alle
den raet die daer sat , Ende elcke voer t'huuswaert naer dat So hy hem
best mochte bereyden. — 126. Die sy alomme sochten in 't lant Aen kna-
pen , knechten ende heeren , Aen vrienden , maegen by minnen seere ,
Ende aen alle die waeren man Des jonghen hertoghen Godevaerts dan ,
Ende van hem hielden leen ende goet. Oock sonden sy boden , sijn's vroet ,
In Vlaendren aen dien stauten grave , Die hem baden , by Ste Bave , Dat
hy helpen soude synen neve , Den jonghen hertoghen , eer men ver-
dreve ,

Sal ic minen neve bistaen.
 Ic wille hem sinden wel saen
 Vij^e platen wel opgeseten,
 140. Ende segt, dat ic hem laet weten
 Heeft hijs te doene voert an,
 Ic sal hem senden noch dusent man. »
 Te Bruessel es die bode comen
 Daer hy die heren heeft vernomen,
 Ende vertelde hem des graven woert.
 Ende die grave coes voert
 Vij^e man, riddersen en knapen
 Die goet waren ter wapen,

Dat hy behouden mochte sijn rijke, Dat hy dede ghewillichjcke; Want deerste dat die grave las 't Ghene in die letteren geschreven was, Antwoorde hy den bode saen : « Hy soude synen neve bystaen Ende senden hem sevcn hondert platen, Ende hadder hy by charitate Meer te doene, dat hijt liet weten, Hy soude hem senden opheseten Daertoe te hulpe noch duusent man. » Hier met schiede de bode daer van Doen hy oorlof hadde ghenomen, Ende es weder te Brussel commen Bi den heeren die hy vertelde de taele, Dies hem was te moede wale. *Na v. 143 ontbreken de 24 volgende versen in het Amst. Hs.* : Nu swige ick van den heeren hier, Ende segge u van den grave fier. Eerst dat de bode van daer schiet, Ontboot hy te hant, en liege u niet, In sijn lant ruddren ende knaepen, Dat sy quaemen met volle wapen; Want hy seere dies hadde van doene. Doen dat hoorden die baroenen Bereyden sy hen met groote haest; Ende quaemen daer t'synen wille naest, Wel ghewapent ende vraghende hem wat hy begerrende was in synen sen, Daer hy om hadde ontboden daer. Doen seyde 't hy hem voerwaer Hoe sijn neve hem hadde ontboden Met brieven ende oock met booden, Van Brabant die jonge hertoghe Dat hy hem helpe in syne oorloghe Dat hy behielde goet ende leen. « Hier om outboodt ick u ghemeen Dat ick u daer senden woude. » Doen antwoorden sy alsoo boude Dat sy gerren souden vaeren, Ende dat dies sy al ghewillich waeren. — 146. Doen ghinck van Vlaendren die grave, Ende coes ter hant, by Ste Bave, Van de ghene die quaemen daer Seven hondert mannen voorwaer Onder ruddren, onder knaepen, Ten vollen harnessche in die wapen

- Ende van prise wel gereden
130. Op orssen goet van sterken leden.
Acht leitsmannen hadden sy
Die hem sant die grave vry,
Diese nemen souden in heur hoede,
Ende bestieren, als ic bevroede;
Dies was de here van Gaveren een,
Die van den grave lant ende leen
Houdende was ende scoen goet;
Die andere was, des sijt vroet,
Van Oudenaerde die here,
160. Die te prisen was sere.
Van Nevele die heer Diederijc
Was die derde sekerlijc;
Van Gistele die vierde was;
Die vijfde van Rode, also ic las,
Die vij^e die heere van Masemijn,
Die vij^e die here fijn
Van Axele, na mijn verstaen.
Die vijj^e was, sonder waen,
Die here van Scoorse, een ridder goet.
170. Desen heren wijs ende vroet,

Op groote orssen wel ghereden, Ende gaf hun acht leytsmans ter stede, Die se souden helpen bestieren; Daerof d'eerste was, hebbe ick hooren versieren, Die heere van Gavere, een edel man. D'ander was, so ick vernam, De stoute heere van Audenaerde. Die derde was in waere waerden Die heere van Nevele, heer Dierick. De vierde was mijn heere Hendrick, Die heere van Ghistele; de v^e was Die heere van Rode, sijt seker das. — 166. De vij^e die heere van Axele fijn. Die heere van Schoorisse was die achste. Desen maeckte de grave met crachte Conestalle van den herre, Ende sant se te Brusselle wel te werre,

- Beval die grave boven al
Op trouwe groet ende smal,
Dat si souden achterwaren
Sijn lieden ende met hem varen
Helpen houden dat orloghe,
Daerne sijn neve die hertoghe
Omme hadde gebeden ende ontboden,
Beide met brieven ende met boden,
Ende dat sy dies waren beraden
180. Hem by te stane ende in staden,
Om sinen wille, doer sine bede.
Elc seide dat hy 't gaerne dede,
Ende waren gewillich te vaerne
In Brabant en niet te spaerne.
Dus maectese die grave met gheere
Comestavele van den here,
Ende sendese te Bruessel binnen,
Daer si waren ontfanen met minnen.
D'ander boden voeren tien tide
190. 't Lant al doer wide ende side,
Ende vergaderden een groot here;
Menich man quam ter were
Te Bruessel weert wel gereit,
Daer doget aen lach ende vromicheit.

Daer sy ontfanen worden met minnen. D'ander boden, doe ick u bekinnen,
Voeren al 't lant doore sonder blijf, Ende gheboden 't volck op haer lijf
Ghewapent dat werre mochte doen. Doen gheryde hem menich baroen.
Menich ruddre, menich knaep Te Brussel waert, in waeren saeken, Wel
ghewapent, wel ghereden Dus vergaderden binnen der steden

- Ridderen, baenrotsen ende knapen ,
Die goet waren in de wapen ;
Man, leenknecht, vriende ende maghe
Vergaderden daer in dien daghe ,
Van allen lande, willijt weten ,
200. Die verre ende na waren geseten ;
Want die vermombert hadden 't lant
Ende 't kynt, si hadden hem ontfant
Om alle daer si aen waenden vinden
Hulpe ende troost t'allen ynden ,
Die binnen, buten ende al omtrant
Geseten waren van Brabant.
Selve ontboden si vrient, maech ende man ,
Ende al daer eenighe werre lach an ;
Dus quam menich, na mijn versinnen ,
210. Wel gewapent te Bruessel binnen.
Die Vlaminghen, hebbic vernomen ,
Waren met viij baenroetsen comen ;
Sy hadden wel vii^e platen ,
Goet ten stride utermaten ,

Van Brusselle, als ick u seggen mach Menich man daer deucht aen lach;
Want daer quaemen vrienden ende maegen Herde vele sonder saghe, Van
allen landen, van allen syden; Want die heeren sonder vermyden, Die te
vermonboiren hadden 't kint, Hadden ontboden, so men bevint, Al die
vrienden waeren in Brabant Ofte maecht, dat sy u becant, Die ontrent
Brabant waeren gheseten. Oock hadden sy selve, doen ick u weten Ontbo-
den vrienden, maeghen ende man. — 209. Dus quam daer menich man ghe-
vaeren Te Brussel binnen, die ick te waere Som hier te stede noemen wille.
Nu hoort ende swiget stille: Doen die van Vlaenderen waeren commen
Met acht baenrotsen, hebbe ick vernomen, Die ick u nompde hier te voo-
ren, Met vii^e platen uytvercoren,

- Op orse van groter gewout;
 Weerachtich waren si ende stout.
 Die graven beide van Loon, van Namen,
 Met menigen man, daer quamen,
 Om te hulpen in dat orloghe,
220. Ende in stade te stane den hertoghe.
 Van Aerschot die here, ende van Horne,
 Dese twee wel geborne,
 Quamen dair gereden snel
 Met vele lieden ghewapent wel.
 Die heren beide van Gaesbeke
 Quamen daer wel te gereke,
 Ende die here van Adinghen
 Gecelet met stalen ringhen,
 Ende doorwapent, als 't wel scheen,
230. Al van den hoofde totten teen.
 Elc bracht met hem menighen man;
 Die here van Roos, een edel man,
 Quam dair oic t' harnassche wel
 Met menighen man, stout ende snel.
 Dese waren in die daghe
 Tshertogen man ende maighe,

Die alle weerachtig waeren ende stout, Daer quam oock met ghewout Die grave van Loen met menighen man. Daer quam oock ghevaren an Met menighen man die grave van Naemen Wel ghewapent, ende met hem quamen Om te helpen den jonghen hertoghe, Die heere van Heurne met veele lieden. Oock quaem daer, so ick u bediede, Van Arschoot die heere snel. — 225. Daer quaemen die heeren van Gaesbeke, Alle beyde, als ick spreke, Met menighen man die vrome was. Oock so quam daer, alsoo ick las, Die vrome heere van Edinghen Met syne lieden in waeren dinghen Wel ghewapent totten teen, Die van hem hielden lant ende leen. Die heere van Roos quam daer ghevaeren Met menighen man die vrom waeren; Die heere stout ende coene was. De heeren waeren, sijt seker das, Des hertoghen man ofte sijn maeghen, Ende wouden hem helpen ten dien daeghen,

- Ende wouden by hem bliven ,
Ende die van Grimbergen verdriven ,
Die hem ende sinen lande
240. Gedaen hadden scade ende scande.
Van Parwijs quam dair die here ,
Heer Zegher, met grooter ere ;
Sire maghe een deel met hem
Stout ende gewapent wel.
Daer quam van Leefeldale heer Godevaert ,
Met sinen magen wel bewaert ;
Ende van Craynem heer Arnout
Quam dair met sinen maghen stout.
Daer quam van Marbeys mijn heer Jan ;
250. Hem volghde menich man ,
Die sijn maighen waren naer ;
Ende heer Heinric van Rotselaer ,
Van Wavre die here ende her Godefrijn.
Elc quam metten maighen sijn.
Van Nivele was geboren
Heer Godefrijn , also wy 't horen ,

Verdriven van Grimberghen die baroene. Oock quaemen daer tot dien doene Alle de baenrotsen ghereden, Elk met sijnder maegschap in waerheden, Die in 't hertoochdom waeren gheseten, Die ick u nu wille doen weeten. Daer quam van Peruwes die heere, Mijn heere Zegeraert, by mijnder eere, Met sijnder maeschap ghewapent wel, Die stout waeren ende daertoe fel. — 245. Met syne maeghen onghespaert, Die vrome waeren ende stout. Daer quam oock mijn heere Aernoult van Craynhem, met syne maeghen. Oock quam daer, hoorick ghewaeghen, Die heere van Marbais, mijn heere Jan, Ende al sijn maeschap met hem an, Die stout waeren ende vroomme. Oock quam daer, als ick goeme, Mijn heere Hendrick van Rotselaere, Met vele lieden, dat es clare, Die alle syne vrienden ende maghen waeren. Die heere van Wavre met sijnre maeschap, Ende met hem quam vele andere gheselschap : Van Nielle mijn heere Goddefrijn Met vele die waeren die maghen sijn.

- Maer van Niele was hi heere ;
 Dus haddi, also ic lere,
 Hoer toename, dair wy by
260. Bekennen mogen den ridder vry.
 Van Dongelberge die here, dat wet,
 Quam dair, ende vele liede met,
 Die sijn maech of sijn neven
 Waren, ende dien niet begheven
 En wilden; sy waren vrome ende stout.
 Daer quam her Jan van Campenhout
 Met sire manscap wale,
 Met ysere ende met stale
 Ridderlike met grooter ere,
270. Ende van Reme die here;
 Met hem die sijn maighe waren.
 Oec quam met hem gevaren
 Die here stout van Tresengijs
 Met sire maescap, des sijt wijs.
 Dair quam oic ter selver steden
 Die here van Wedergrate gereden.
 Dair quam oic desgelijc
 Van Ledenberghe heer Diederijc.

Die heere van Dongelberghe quam met Vele lieden, by mijnder wet, Die alle waeren zyne neven, Ende syne maghen, die hem niet en willen be-
 ven. Oock quam met menigen man stout Mijn heere Jan van Campenhout,
 Met syne maeschap ghewapent wale. Daer quam ook, moet ick verhaele,
 Die heere van Remie, segge ick u, Met menighen man, verstaet my nu,
 Die alle waeren syne neven. Oock quam daer, sonder beven, Die heere van
 Tressignies ghevaren Met alle sijn maeschap te waeren, Die hem byston-
 den naer ende verre. Oock quam daer, sonder merre, Die heere van Weder-
 grate ghereden. *Hier ontbr. een vers.* Die hem bestonden verre ende nae.
 Oock quam daer, als ick verstaet, Die heere van Lederberghe, heer Diede-
 rijck, Met alle sijn maeschap ruddelick,

- Oec quam te deser hervaert
280. Van Sulen mijn heer Geraert.
Daer quamen die heren viere
Die den jonghelinc fiere
Vermombaert hadden, ende 't lant
Algader hadden in hant.
Elc brachte maighe ende man,
Ende al dat hi geleisten can.
Van Diest mijn here Heinric,
Heer Jan van Bierbeke diergelije,
Van Wesemale mijn heer Geeraert,
290. Ende van Wemmele mijn her Aert.
Elc hadde onder sijn baniere
Sijn maghe stout ende diere.
Dit waren alle baenrotsen tien tide,
Die met banieren quamen ten stride,
Also ghi namaels sult verstaen.
Oec quam te Bruessel saen

Die hy hadde onder syne vane. Daer quam oock, doene ick u te verstaene; Die heere van Zuylen, heer Geeraert, Met al sijn maeschap onvervaert, Die hem noode souden af gaen. Daer quam, doe ick u verstaen, Die viere heeren, die hadden 't kint Te vermonboirne ende sijn bewint, Elck met sijnder maeschap, die ick u Terstont wille seggen nu. Daer quam van Diest heere Hendrick Met alle sijne maeschap sekerlijck, Die hem bestonden verre ende nae. Oock quam, als ick verstaen. — 289. Ende met hem sijn maegen daer, Die hem noode souden af gaen. Daer quam oock, doe ick u verstaen, Mijn heere Jan van Bierbeke Met alle de syne stoutelicke, Die hem bestonde, daer hijt wiste. Oock quam daer mede ten twisten Van Wemmele mijn heere Aernout Met syne maghen menichfalt, Die hy leyde onder syne banniere. Oock was hy te williger hiere Te commen, omdat hy was monboire Van den kinde, als ick seyde vooren. — 294. Ende quaemen met bannieren ten stryde, Als ick u hierna sal tooghen. Oock quam te Brusselle ongheloghen.

Menich ridder, die ic u
Niet en can ghenoomen nu,

.

300. Uyt Lothrike, uyt Brabant,
Ende uyten Walschen Brabande;
Ridderen, knapen, serjande
Quamen dair te Bruessel toe.
Ende alsi waren vergadert doe
Ginghen si ladene, sonder merren,
Ende op waghene ende op kerren
Wat si wilden, eer si keren
Varen op de Grimbergsche heren,
Ende scade ende scande wreken fiere.

310. Ic laetse nu gereiden hiere
Hare karine ende haer harnasch,
End wille u vertellen rasch
Van den Grimberchsen heren,
Die blidelijke nu hoveren,
Ende om ander saken en dincken
Dan om eten ende om drincken,

300. Van Lotrick ende uyt Brabant, Uyt Wals Brabant ende andere lant, Ende so menich andere man daertoe, Die van alle canten quaemen doe, Dat wondere te vertellen waere. So wel van verre als van naere. Ende als al dat volck vergadert was, Wasser, als ick de waerheyt las, Dertich duysent, sijn vroet, Op goede orssen ende te voet, Die alle te oorloghe waren comen. Onlange hierna, hebbe ick vernomen, Doen sy alle vergadert waeren Ghingen sy vaste, sonder spaeren, Haer dingen torssen ende laden Om te vaerene met goeden staden Allo te Grimberghen waert. Nu swighe ick van haerlieden vaert Tot dat tijt es ende stade, Ende ick af spreke met liever lade, Ende wille te Grimberghen keeren, Dat segge ick u by mijnder eeren, Daer men doen leefde blydelijcke; Want sy waeren sekerlijcke

- Ende om haers gemaes te pliene.
Sine dachten om gene messchiene ;
Sy waren alle sorghen sonder :
320. Haer vianden dochten hem t'onder
Wesen ende so verwonnen ,
Dat si nemmer en souden connen
Jegen hem een twint gestaen ;
Maer hare overdaet , hare waen
Bedroechse seere , dat es waerheit.
Oec heeft men dicke geseit ,
Dat overmoet , onvrede , vede ,
Menighen is vergaen te lede.
Op enen dach was geseten
330. Her Arnout als een here vermeten
Vore sijn borch onder eenen boem ,
Ende beide syne sonen , nempt goem ,
Ende vier andere riddersen vry ,
Ende sijn maiseniede daer by ,
Ende vermeide hem aldair.
Hier binnen quam aldair
Een knape dair her Arnout sat ,
Ende knielde vore hem tier stat ,
Ende seide hem : « God groete u.
340. Van Bruessel waert so com ic nu ,

Verwonnen hebben haere vianden, Ende met peyse waeren sy in hunne landen, Endeen peynsden niet dat anders soude sijn, Maer waeren bedroghen op dat termin. Op enen dach was gheseten Mijn heere Aernoult, doen ick u weeten. — 332. Sonen schoon, Ende viere andre ruddren mede, Ende syne meyseniede dat 's waerhede Ende versolaesten hen met spelen daer. Hierenbinnen quam voorwaer Eenen knaepc ghegaen daer Aernoult sat, Ende seyde : « Heere, God groete u, Van Brussel weert comme ick nu.

Daer vergadert es menich man ;
Want al 't lant es op den ban
Uytgeboden op lijf, op goet,
Herwaert te comen, des sijt vroet,
Te verbernen al dat sijs venden
En u te brengen in ellenden.
Sy seggen, mogen sy u begaen,
Sy selen u leggen ghevaen
Daer ghi en siet sonne noch mane.

350. Alle die u gaen ane
Selen si uten lande verdriven
Sonder enich achterbliven.
Nu hebt hier op goeden raet ;
Want si selen, dat verstaet,
Eer die weke lijt in 't lant hier sijn,
My en bedriege die waen mijn. »
Also heer Arnout dat hoerde
Wert hi droeve metten woerde ;
Hine wiste in wat gelaete wesen :
360. Lanc waest eer hi antwerde te desen.
Doen sprac hi ten bode aldair :
« Ten sal also niet sijn voerwaer
Als sijt micken ende viseren. »
Doen sprac hi toten heren ,

343. Ontboden op lijf ende op goet Om herweerts te commene, sijt vroet, Ende te verberrene al dat sy vinden, Ende u te bringhene in groote schinden, Ende segghen. — 348. Daer legghen. — 349. En sult sien. — 350. Ende alle dieghene die u gaen aene. — 352. Ende dit en sal niet moghen bliven. — 357. Doen heer Aernoult, den bode hoorde Wert hy droeve van den woerde, Ende en wiste in wat ghelaete wesen; Lanck was 't eer hy antwoorde te desen. Doch sprack hy den bode daer : « Ten sal alsoo niet sijn voorwaer, Alsoo sijt te maele nu micken al. » Daer naer sprack hy sonder gheschal

Die hem dair saten al vaste by :

« Segt, ghy heeren , wat segdy?

Wat wy nu bestaen gaen ?

Want ghi hebt nu wel verstaen

Van den bode die nyemare ,

370. Dat onse vianden met gare

Herwert comen tesar stont ,

Ende willen verberren in den gront

Dat ons toehoort in desen daghen ,

Ende ons verdriven ende verjaghen.

Hiertoe moet corten raet

Gegheven sijn , dat verstaet ;

Sy selen pinen vroech ende spade

Ons lachter te doene ende scade. »

Doen antwoorde mijn heer Geeraert

380. Sinen vader wel ter vaert :

« Wat rade sou men anders geven

Dan dat ghy sent om u neven ,

Om vrinden , om maghen , om man ,

Daer ghi enigen troost wet an ,

Ende om soudeniere diesgelike ,

In Henegouwe ende in Vrancrike ;

Tot den genen die saeten by hem, Ende seyde : « Ghy heeren, nae uwen sen, Raet my wat ick moge aengaen. Want ghy hebt alle wel verstaen Van den bode die nieuwaere, Dat onse vianden met grooten gaeren Herwaert commen te deser stont Ende willen ons berren in den gront, Ende verslaen, moghen sy ons vinden, Ofte uyten lande jaeghen met schinde. Nu raet wat wy moghen anegaen; Want hier moet corts jeghen worden ghedaen Ende raet gegeven, segge ick u, Want hier niet lange inne ghesluyert moet sijn nu. » — 380. Tot synen vaedre metter daet. — 382. Sent sonder sneven Omme vrienden ende om uwe maeghen Al overal ende sonder saege.

- Men sal hem wel geven hare sout.
Wil ons God wesen hout
Dat wy die Brabanders moegen keren ,
390. Ende scoffieren t'harer oneeren ,
Sy gaen dan seker in hant ,
Ende wy winnen oic Brabant. »
Also heer Arnout den raet
Van sinen sone verstaet
Wert hi utermaten blide ,
Ende sinde in corten tide
Om clercken die hem menighen brief
Maeecten na sijn gerief,
Die hy wech sinde metter spoet
400. Met boden t'ors ende te voet.
Die boden waren dapper ende snel ,
Oec daden si haer bootscap wel.
Somme reden si, somme mosten lopen ,
Ende droegen brieven met hopen
Op Westphalen , op Haspegouwe ,
In Hollant , in Henegouwe ,

387. Ende om soudenieren diesgelijcke; Ghy sult hen te vollen geven sout. Wille ons God nu wesen hout Dat wy de Brabanders connen keeren. — 391. Wy winnen Brabant al te maele Sonder eeniger langer tale. » Doen mijn heere Aernout tyen tyde Den raet hoorde, werti blyde, Die hem sijn sone hadde gegeven, Ende antwoorde sonder beven, Hy soude doen al synen wille. Hiernaesat hy onlanx stille Ende es in syne sale ghekeert Daer hy ontboot, als men my leert, Alle die clercken van den hove, Die tot hem quaemen met grooten love; Ende als sy commen waeren voor hem, Dede hy maeken, ick seker bem, Menighen letteren, menighen brief, Die hy wech sant naer sijn gerief, Met boden ende met knaepen, Waer hy se conste betraepen. Ende eerst dat sy ghescreven waeren Daer en bleef payge, noch coc te waeren Sy moesten met letteren henen loopen, Die sy droegen met hopen. — 406. In Hollant, in Zeelant, in Henegouwe.

- In Vranckrike, in Artoys,
Te Ludike ende in Vermandois.
Sels bode voer op den Rhijn
410. Om soudenieren, om riddren fijn,
Dier si bejaegden (herde) vele.
Ooc ontboet te dien spele
Her Arnout mage ende man te samen
Dat si te Grimbergen quamen.
Alle oic die hi ontboet
Daden 't geerne, clein ende groot;
Doen sy wisten die niemare
Dats in sijn lant te doen ware,
Gereiden si hem derwaert;
420. Ende her Arnout dede ter vaert
Grimbergen verheidigen wel,
Ende met grachten omgraven snel
Die diep waren ende breed;
Hi woude weren wel gereet
Die Brabanders ten beginne.
Oic dede hi, als ic versinne,
Sijn borch spisen wel ter cuere.
Al waert datter laghen vuere

408. In Luydeke. — 409. Ende andre op den Rijn, Om soudenieren ende om ruddren fijn, Die sy bejaechden herde veele. — 413. Mijn heer Aernoult maghen ende man, Dat sy quamen te Grimberghen an, Waer dat sy gheseten waeren. Doen sy hoorden die nieuwaere, Dat in sijn lant te doene waere, Gheryden hen vaste derwaert. Oock dede Aernoult onghespaert Grimberghen verhordigen wel, Ende vergraeven sonder spel Met groote grachten diepe ende breed; Want sy wouden weeren ghereet. — 426. Oock deden sy. — 427. Wel te core Al waer 't dat syer laegen vooren,

- Die Brabanders ende hoir macht
430. Ende dat al ten quaetsten uytbracht,
Nochtan en mochten si hem niet-gescaden.
Oec dede hi met goeden staden
De beste scoenheit, dmeeste goet
Daer in vrien metter spoet.
Als hi al sijn dinc hadde wale
Berecht, bleef hi in de sale,
Ende wachte sijnre hulpen dair,
Dair hi hadde gesonden nair.
Van hem laet ic ende van sinen gesellen,
440. Ende wil u van den Brabanders tellen.
Doen al 't volc vergadert was
Van verre, van na, sijt seker das,
Te Bruessel binnen der stat;
Doen si al haer dinc na dat
Hadden getorst ende geladen,
Met wine, met spisen, te haren baten,
Met wapenen, ende met gescutte,
Ende met dat den stride was nutte,
Met tenten, met paweljoene,
450. Voeren sy wech na dien doene

Ende ten quaesten emmers quaeme, Dat sy niet van eere braeme Niet en mochten gheschaeden. Oock so deden sy met goeden staden De beste schoenheyde veuren daer in, Ende als hy hadde, des seker bin, Al sijn dinc berecht waele, Bleef hy met peynsen in sijn saele, Ende wachte naer sijn hulpe daer, Daer hy om hadde ghesonden voorwaer. Nu laet ick van hem hier bliven, Ende wille u van die Brabanders scriven. — 443. In die stat te Brusselle binnen, Ende sy hadden in allen sinnen Haer dinghen ghetorst, haer waeghen gheladen Met wyne, met spyse, met goeden staden, Met wapenen, met tenten, met pavilloene, Voeren sy henen naer dien doene

- Te Grimbergen wert alle ,
Met geruchte , met gescalle.
Men blies daer trompen ende hoerne
Dien van Grimbergen te toerne.
Die vorste hoede dede wale
Die vrome heere van Wesemale
Met vele lieden tier steden ,
Wel gewapent , wel ghereden.
D'ander hoede leide , des sijt vroet ,
460. Van Craynhem de here goet.
Dus voeren si te Grimbergen toe ,
Ende verberrenden aldair doe
Wat sijs buiten litsen vonden.
Daer vernam in corten stonden
Heer Arnout , bi den brande ,
Dat comen waren die viande ,
Ende riep ten wapenen , sonder sparen.
Alle die in Grimbergen waren
Wapenden sich , jonc ende out ,
470. Ende oic her Arnout ,

Recht te Grimberghen waert alle , Met gheruchte ende grooten gheschalle.
Men blies die trompen ende hoornen Den heere van Grimberghen te toornen ,
Ende menighe groote busine. Die vorste hoede dede daer in schine. —
457. Met veele lieden , dat wet wale , Wel ghewapent ende wel ghereden.
D'achter hoede dede , in waerheden , Die stoute heere van Crayhem ; Dus
voeren sy , ick seker bem , Rechte te Grimberghe waert toe , Ende verber-
renden al doe Dat sy buyten litsen vonden. Ende heer Aernoult vervaert dien
stonden Datter de vianden commen waeren , Dede wapenen sonder spaeren
Al dat binnen Grimberghen was , Dat weeren mochte , sijt seker das , We-
der dat waere jonck ofte oudt. Selve hem wapende heere Arnoult

- Ende sijn sonen oie , des sijn vroet ,
Met wapenen scone ende goet.
Op haren orsen sijn si gespronghen ,
Die si met sporen dwonghen ;
Scilt op hals , spere in hant ,
Uter borch sijn si gerant.
Daer was groot geluut ende geruchte ,
Eer sijn volc vergaderen muchte ;
Wel twee hondert man werachtich
480. Haddi te peerde ; si waren crachtich
Van voetvolcke , daer ic u niet
't Getal of en can geseggen yet :
Daer was vergadert jonc ende out.
Aldus voer hi met her Arnout
Buten litsen houden slecht ,
Daer menich serjant , knape , knecht ,
Wel ter were streken henen ,
Met bogen , met gescutte , met stenen ;
Want si die viande wouden keeren ,
490. Die Grimbergen wouden strueren ,
Ende gewapent op orsse gerant
Quamen , ende hadden verbrant

Ende synen sonen alle beyde Met goede wapenen , als men my seyde , Ende sijn op orssen gheseten , Speere in de hant , doen ick u weten , Ende voeren ter borcht uyt. Daer was gheruchte ende groot gheluyt , Daer sijn volck vergaderde aen heme , Dyer was wel , als ick verneme , Te peerde weerachtich twee hondert man , Sonder die te voet waeren dan , Daer ick 't ghetal niet aff en weet. Hier met voer hy henen ghereet Houden vooren die litsen slecht , Daer menich knaepende ende knecht Wel te weere ghewapent stoeden Met steenen , met boghen , wilt ghevroeden , Om te weerne die vianden , Die daer quaemen te hande Op groote orssen ghewapent wel , Ende hadden verberrent in dat spel Dats sy daer.

Wat sijs daer omtrent hadden vonden.

Oie wouden si tien stonden,

Sonder enich langer vieren,

Die litsen gaen asselgieren.

Daer quam van Wesemale

Die here, gewapent herde wale,

Met menighen man, des geloeft;

500. Die helm hadde hi in 't hoeft,

Scilt op hals, spere in hant,

Metten orsse quam hi gerant

Rechte ten litsenweert;

.

Mer corten heefden vernomen

Her Wouter Berthout, die comen

Es uten litsen jegen hem.

Sy noopten beide, als ic vernem,

De orsse, die wel lopen consten.

510. Als si te naken begonsten

So lieten si die speren sincken,

En elc stac anderen om vermincken

Op die scilde en op die platen,

Dat die orssen, daer sy op saten,

494. Daer weert groot gherucht ten dien stonden, Daer die Brabanders sonder viere Die litsen ghinghen assaillieren, Die daer in de voorhoede quaemen. Hen brachte gheleyt daer al te saemen Die stoute man van Wesemale Wel ghewapent sonder faelen Met wapenen die hem wel stoden. Die helm in 't hoot, wilt ghevroeden, Schilt om hals ende spere in de hant, Ende liet loopen, sy u becant, Sijn ors rechte ten litsen waert. Hem volgde mede in die vaert Menich man stout ende vrome. Op d'ander syde, als ick gome, Sach men comen heer Woultre Berthout, Ende horte tryt jegens hem met ghewout Wat sijn ors gheloopen conste, Ende als de anderen naken begonsten, Lieten sy haere sperren slycken. Ende staken elcanderen om vermincken, Door die scilde, op die platen.

Over die hamen stonden gheboghen ,
 Ende die speren in splinteren vloghen
 In menighen stucke , hier ende daer.
 Doen toghen si haer sweerden baer,
 Ende voeren elc op anderen slaen.

520. Maer daer toe quam saen
 Die partye in beide siden ,
 Ende sciedense tien tiden ,
 Alsoo als sire tusschen reden.
 Daer wert , ter selver steden ,
 Menich sterc spere te broken ;
 Men dede menigen helm croken ,
 Men hieuw daer scilden in cleinen spanen ,
 En sweerden brac men daer in der banen.
 Daer waren halsberge ontmaelgiert ,
530. Ende platen gefaelgiert ,
 Die men nemmermeer en mochte
 Vergaderen ; daer was gerochte
 Beide van steken ende van slaghen.
 Ende die op de baeldie laghen
 Worpen neder al in een
 Op die vianden menighen steen ,

515. Op die hamen. — 518. Doen toghen sy die sweerden daernaer , Ende ghinghen elck op andren slaen. Doen quaemen daertoe ghereden saen. — 522. Ende schietende ten selven tyden. — 525. Syer. — 524. Daer weert doen , by waerheden , Menich starck sperre ghebroken , Ende menich helm gheslagen in crooken , Ende menich sweert , ende menich schilt Ontwee gheslaeghen met ghewilt , Ende menich halsberch onmailliert , Ende menighe plaette ghefroissert , Die men niet vergaderen en mochte. Daer was overal groot ghe-rochte Van steken ende van slaeghen , Ende die daer op die litse laeghen Werpen neder menighen steen Op die vianden al in een ,

- Ende quester vele in de vaert.
 Oec scoten si vaste nederwaert
 Uten boghen menighen quareel,
540. Dies daer som die liede haer deel
 Hadden, dies hem mochte gedincken.
 Men sach daer menighen vermincken
 In beide siden, wet dat wale.
 Daer sloech die here van Wesemale
 Een 't hoeft af metten sweerde,
 Dat die buick viel op die eerde.
 Doen riep hi luyde : « Wesemale!
 Voert, voert, ghi heren altemale,
 Die viande sijn gescoffiert,
550. Hen wert geloent ongeviert
 Haer quaetheit, die si gedaen
 Hebben. » Doen worden saen
 Die Brabanters vercoent; aldoe
 Voeren si den Grimberchsen toe,
 Dier si vele tien stonden
 Quetsten ende oie wonden;
 Soe dat syse totten litsen dreven.
 Daer wert ghenomen ende gegeven
 In dat assaut menich slach.
560. Heer Arnout vocht sonder verdrach

Daer syre menighen quetsten mede. Oock schoten sy te dale waert gherede Met haeren boghe menich careel, Dies daer menich had sijn deel, Dies hy lange mochte ghedincken. — 545. In beyde syden, dat segge ick u. Doen sloech die heere van Wesemale nu. — 548. Vaert voeren, ghy heeren, ende weet wale Dat dese lieden sijn gheschoffiert, Hem wert gheloont nu ongheviert Haer quaetheyt, die sy hebben ghedaen. » Doen werden sijn lieden vercoent saen, Ende voeren die van Grimberghen toe Dier sy veele quetsten doe, So dat sy se totten litsen dreven. — 559. Daer sy hilden in dat bedranck. Daer vocht heer Aernout sonder wanck.

Op die vianden vromelike,
 Ende sijn sonen diesgelike,
 Heer Geraert ende heer Wouter met,
 Vochten sere ongelet.
 Wien si geraecten met vollen slaghe
 Hadde geleeft alle sijn daghe :
 Met haren sweerde maicten si moert.
 Daer vacht weder ende voirt
 Die here van Wesemale tien tiden ,
 570. Ende menich aen sire side.
 Dien van Grembergen wert mesdaen ,
 En had't dat voetvole gedaen ,
 Die menighen man slogen doot
 Met haren colven, die waren groot.
 Van op de litsen men ooc sende
 Menich gescut, ende met genende
 Worpen si stenen nederwaert.
 Helpt God, hoe menich sweert
 Wert dair gebroken! langen tijt
 580. Duerde daer die strijt :
 Dat coste menighen 't leven.
 Hier binnen quamen toegedreven

562. So dede heer Geeraert diesghelijcke, Sijn jonkste sone ongelet; Mer Woultre van Grimberghen, dat wet, Hy vacht uytermaten seere, Want wye dat gheraecte die heere Metten sweerde ten vollen slaeghe, Hy hadde gheleeft alle syne daghen. Op d'ander syde so vacht daer wel Die heere van Wesemale in dat spel, Ende was hem al te fel daer, Ende menich andere, dat's waer, Die daer quam in syne syde; En hadden 't ghedaen tyen tyde Die voochden die daer waeren Daer en waere niet een ontvaren; Want sy sloeghen menighen doot. — 575. Ende oock die op die litsen laeghen Dooden menighen, hoorick saeghen, Met werpen ende met steken mede, Dus was daer, segghe ick u voor de waerhede, Voor die litsen grooten strijt, Die daer deurde langhen tijt, Dat daer menighe coste het leven; Daer binnen quamen sonder sneven

Dat heer van Brabant al te male
Met haren bannieren, dat wet wale,
Al ontploken ten viande,
Daer si op slogen metten brande,
Met groter menicht ende vreselike.
Oec weerden si hem crachtelike;
Want het stont hen te doene.

590. Daer wert menich ridder coene
Van dien van Grimbergen gewont.
Sy waren so vermoeyt ter stont,
Ende mat van moeytheden groot.
Oec bleef er daer een deel doot
Dat si door noot moesten wiken,
Ende door die litsen henen striken;
Want hem en help were ghene.
D'ander belghden hem ghemeene,
Ende reden hem na door die straten.
600. Sy deden haer bloet menighen laten
Sonder vliemen al in der noode,
Ende sonder te geven aderscrode,
Dien si slogen onderweghen.
Nochtans keerde hem als een deghen
Van Grimbergen die here fijn,

Die heeren. — 585. Alle ontloken ten vianden waert, Ende sloeghen op hem metter vaert Metgrootte menichte vreeselicke, Die hem weerden vromelicke, Maer en mochten hem helpen niet; Want haer lieden, wats gheschiet, Waeren van strydene alle moede. Oock wasser luttel, als ick ghevroede; Want daer wasser naer mijn waen Veele doot bleven, doe u verstaen, Soo dat sy. — 596. Ende door de litsen strijcken, Want haer en help weere negheene. Dander volgheden hem ghemeene. — 600. Sy daden menighen sijn bloet laeten, Die sy sloeghen onder weghe. — 605. Mijn heere Aernout dicwels onder hem,

- Heer Arnout, ende die sonen sijn,
Ende sloghen neder menighen man,
Maer 't en help al niet nochtan.
Der andere was te vele doe,
610. Diese jaechden ter borch toe,
Daer si mosten in vlien,
Ende sloten na hem mettien
Haer poerte vaste, also ic vernam.
Maer eer dat't dair toe quam,
Eer sire in consten comen
Wert menighen 't lijf genomen,
Daer 't scade af was al te groot.
Doen keerde van Brabant dat conroot
In Grimberghen weder ende voert
620. Daer si in maecten groote moert;
Want wat si vonden, clein ende groot
Sloghen si algader doot,
Man, kynder, ende oie wijf;
Sy braken op sonder kijf
Huysen, scuren ende oic slote,
Daer si uyt namen clein ende grote,
Scoenhede, goet, ende ander dinc.

Ende beede syne sonen, ick seker bem, Ende sloeghen te nedere menighen man; Maer het en hielp niet alsdan; Want der anderen waeren te veele, So dat sy moesten sonder hele Met crachte voor die andere vlien Totter borch toe met dien, Daer sy alle voeren in, Ende sloten haere poorten, ick seker bin, Vaste met groote ameyden: Maer eer 't daer toe quam sonder beyden Dat syre binnen consten commen Wert den menighen 't lijf ghenomen, Daer 't jammer af was, segge ick u, Ende doen die andere saghen nu Die poorten ghesloten so vaste, Toghden sy henen sonder raste. — 620. Daer sy nu. — 621. Cleene ofte groot, Dat sloeghen sy alle gaedre doot, Was 't man, kinderen ofte wijf. Oock braken sy op sonder blijf Alle die huusen ende die scheuren, Ende naemen daer uyt tyer heuren.

- Daer wert rijk menich jongeline
Van den goede dat hy dair wan.
630. Oec roefden si voert an
Wijn, beesten en coren,
Wat si vonden was te voeren,
Dat namen si oic algemeine;
Ende als si hadden groot ende cleine
Genomen dat si dair vonden,
Staken si 't fier in tier stonden,
Ende verborren Grimbergen te male
Dat daer en bleef huys noch sale,
Sonder die borch die vaste was
640. Ende hoge stont, sy seker das,
Met goeden mueren wel bewaert,
Daer heer Arnout, die here vermaert,
Met sinen lieden was commen binnen,
Diere luttel was, doe ick u kinnen,
Want si waren doot of gewont.
Doch was hi seker te dier stont,
Dat men daer in niet en mochte
Winnen, en na dit gerochte,
Verborren die Brabanders al
650. Den cloester groot ende smal,
Ende ontstaken al dat met viere,

629. Dat hy daer vant. Oock roofden sy, by St. Jan, Wijn, beesten, meel ende coren, Dat sy veurden, doen ick u hooren, Dat namen sy al ghemeene; Ende alsijt hadden, groot ende cleene, Ghenomen al dats sy vonden, Staken sy 't vier ten tyen stonden. Ende verberrenden Grimberghen al te maele Datter en bleef huus no sale. — 642. Die heere waert. — 644. Dier luttel was doe ick u kinnen, Want sy. — 646. Tot dyer stont Dat men daer inne niet winnen mochte. Hier gingen sy, als my dochte, Die van Brabant, en braken 't al Cloostere af, groot ende smal, Ende verberrent daer naer met viere.

Daer tiere tijt woonden Reguliere,
Ende monnicken worden't, als ick vernam,
Doen 't lant weder te hem quam.

Alse Grimbergen verborren was
Sonder die borch, sijt seker das,
Voeren sy daerby logieren
Ende daden slaen, sonder vieren,
Tenten ende paweljoenen

660. In eenen beempt scoone ende groene,
Daer sy hem in rusten ginghen;
Want sy waren in allen dinghen
Van stride moede, ridder, knape.
Na etene ginghen si slapen;
Maer si daden steech sciltwachte
Doen binnen derselver nachte.
Tsmorgens ginghen si hen gereiden
Die borch te winnen sonder beiden,
Ende die heren ginghen te hande,
670. Die momboiren waren van den tlande,
Die heren ontbieden op dien dach
Te rade, daer 't doe meest aen lach.

Daer woonden doen inne Regulieren, Ende noch en waren 't gheene moncken doe; Maer tsydert werden sy alsoe, Doen 't lant weder tot hem selven quam. Nu hoort voort als ick vernam. Doen Grimberghen alle gaedre verberrent was. — 659. Pavilloenen. — 662. In waeren dinghen Van den wapenen alle moede. Nae den etene, als ick ghevroede, Ghinghen sy alle slaepen ter vaert; Maer sy daden onghespaert Groote wachte al tot den daghe. Des morgens vroeck, sonder saege, Stont de heere op sonder beyden, Ende ghinghen hem wapenen ende ghreyden, Als om die borch te winnen saen. Doen ghinghen die heeren sonder waen Alle viere, die momboiren waeren Van den kinde, [van den lande,] hoorick openbaeren, Ende ontboden by mijnder eeren Ten rade alle die groote heeren,

- In een scone tente, als ic versta,
Vergaderden si doen hierna,
Die van Diest des heren was.
Dair voire reet, sijn seker das,
Die here selve van Wesemale,
Ende sprac : « Ghi heren, ghi weet wale,
Wy sijn hier comen om ons te bespreken,
680. Ende om de ondaet te wreken,
Die van Grimbergen heer Arnout
Gedaen heeft ende sijn sonen stout,
Die gesticht hebben in Brabant
Beide roof ende ooc brant.
Dies wy gewroken sijn een deel,
Ende hebbene sijn casteel
Belegen nu t̄ deser ure,
Die sterc is ende vaste van muere.
Nu laet ons beraden nu alderbeste,
690. Weder wy willen muer ende veste
Belegen houden;.... want varen wy
Van hier nu, so duncket my

Ende die baroenen daer meest aen lach, Die schiere quaemen sonder verdrach Ten iersten dat men hen liet weten, Ende alsoo waeren sy sonder vergheten Alle vergadert ende ghinghen alle daernae In eene schoone tente, als ick verstaē, Die des heeren van Diest was, Om daer te spreken, sijn seker das, Elcken raet die hem dochte goet; Ende doen sy commen waeren, sijn's vroet, Tart voort die heere van Wesemale, Ende seyde : « Ghy heeren, ghy weet wale Dat wy alle sijn vergadert hier Om d'ondaet te vreden die die heere fier, Heer Aernoult ghedaen heeft in Brabant, Ily ende sijn sonen, sy u becant, 't Lant verberrent, die lieden gherooft. Nu hebben wy hem, dies ghelooft, Sijns lants verbrant weder een deel, Ende belegen in sijn casteel, Die vast ende starck es ter keure, Ende saeghen gheerne de ure Dat ghy ons riet, weder wy sonder Die borch nu belegghen houden,

Dat wy hier weder selen mogen comen
 Met nog meerder onvromen ;
 Ende winnen wise , so laetse ons neder
 Werpen , sone hoeven wy niet weder
 Hier comen. » Doen sprac die grave
 Van Namen : « Hier wil ic ons ave
 Raden , so ic best oic can ;

700. My dochte goet dat wy voirt an
 Voeren verborren her Arnouts lant ,
 Ende sire hulperen ; daer na te hant
 Laet ons beleggen varen die stede
 Van Mechelen , die onser mede
 Nu ter uren en sijn niet
 Wachtende also vele als yet ;
 Ende connen wy die stat gewinnen
 Laetse ons struieren in allen sinnen.
 Dus mach her Arnout , die here ,
710. Daer by gecrenct worden sere ;
 Ende begeet ons dit te vromen ,
 Wy willen de borch beleggen comen ,

Of 't lant allomme vaeren verberren , Ende dan belegghen sonder merren , Als wy hier al quaemen wedere , Ende dan worpen die borch te nedere , Opdat wyse connen ghewinnen Op die van binnen met eenighen sinnen. « Doen tart voort sonder scamen Heer Godevaert , die grave van Namen , Ende seyde : « Van Weesemale heere , Ick wille ons raden , by mijnder eere , My soude dincken die beste raet Dat wy voeren nae die staet Dlant verberren , sijn ghewes , Dat Aernoult ende synen kinderen es , Ende oock synen hulperen mede , Ende wy dan voeren belegghen die stede Van Mechelen ; want syne en sijn niet Van ons wachtende , wat's gheschiet , Ende mochten wy winnen die stat , Dat wyse braken al nae dat ; Want heer Aernoult , segghe ick dy , Wertter seere ghemanckt by , Ende alle syne helperen met , Ende also wy hadden ghewonnen , dat wet , Dan keerden haer weder te Grimberghen , Ende beleyden die borch sonder berghen .

- Ende winnense al met crachten ,
Ende breken af mueren ende grachten ,
Ende werpense al in den gront :
Mogen wi ooc t' eniger stont
Vaen hem of sijn sonen beide ,
Laet ons lonen heur quaetheide ,
Ende overdaet na heur mesdoene ,
720. Na vonnisse der baroene ,
Van Brabant ende van Lothrike ;
Dit soude ic raden sekerlike. »
Al te gader die dit hoorden
Volgden daer sinen woorden ,
Ende sinen wille , dat verstaet.
Hier met liet die raet
Gebieden , dat die heren daden
Dat men torsen ghinghe ende laden ,
Also te porren ongespaert ,
730. Te vaerne te Mechelen waert.
Sy laden waghene ende kerren ,
Ende voeren henen sonder merren ,
Ende verlieten die borch tier stede.
Die vorste hoede daer dede

Ende wonnense hem af met crachte. — 714. Braken meuren. — 716. Mochten wyne oock vaen t' eenighen stont, Ende syne sonen alle beyde, Wy loonden haer quaetheyde Ende haer overdaet nae vonnisse Der baroenen, sijn ghewesse. — 721. Dat. — 723. Doen seyde sy allegaedre daer : « Desen raet es goet voorwaer, Wy willen dien doen, dat verstaet. » Hier met so schiet al den raet, Ende deden ghebidden metter staden. — 729. Als te porrene te Mechelen waert, Dat sy daden al ongespaert, Ende loeden waghene ende kerren, Ende voeren wech sonder vermerren, Ende lieten die borch alleene staen. Die voorste hoede dede sonder waen

Van Wesemale her Geraert
Met menighen man wel bewaert;
Die ander hoede met ere
Dede van Craynhem die here,
Met dusement man ende meer daer toe.

740. Dus voeren si henen doe
Te Mechelen waert tier stonden,
Ende strueerden dat sire vonden;
Huys, scuere, bogaerde ende lant
Wert verherijt ende verbrant.
Al was her Arnout verbolgen,
Nochtan dorste hy niet volgen;
Want hïne hadde die macht niet;
Maer haddi ghehad der lieden yet,
Hi hadde hem achter na ghereden,
750. Ende haddese in den steert bestreden,
Maer nu en dorste hijs niet doen;
Ende van Brabant die baroen
Strueerden 't lant verre ende by,
Aldaer si reden, gelovet my.
Aldus quamen sy vore die stat

.

Van Wesemale heer Geeraert, die heere, Met menighen man by mijnder eeren. Die achterhoede, ick seker bem, Dede die heere van Craynhem. — 740. Sy allen. — 741. Te Mechelen waert struwerende 't lant, Ende verbernen, sy u becant, Al dat sijs onder weggen vonden. Heer Aernoult sach se vaeren tot dyen stonden. — 745. *Ontbr.* — 746. Maer hy en dorste hem niet volgen. — 747. Macht daer niet. — 748. Daer lieden yet. — 751. Dorfte hy. — 753. Dustrueerden. — 754. Daer sy leden, gheloves my. Dus quaemen se voor Mechelen die stat, Die sy beleyden saen nae dat

Beleiden ende daden saen
Tenten ende paweljoen slaen ,
Ende beleiden alomme die stede.

760. Sy roofden vastelike mede
Scape , peerde , coeye ende swijn ;
Dat ele geprant , dat was sijn .
Oic braken si ter selver ure
Menighe groote stercke schuere ,
Daer si uyt namen stroe ende coren .
Sy daden den lieden menighen toren
Ende den lande groote ongenaden .
Verberren dat si oic daden
Huuse ende kercken , waer si oic quamen ;
770. Wat si wonnen brachten si t' samen
Voer Mechelen , die si vaste
Beleggen hadden , ende die gaste
Van binnen waren vervaert sere .
Sy en dorsten min noch mere
Haer hoeft steken ter stat buten ;
Maer si daden haer poorten sluten

Allomme ende omme t' allen staden , Ende daden slaen by liever laden
Tenten ende pavilloenen met , Ende beleyden aldus , dat wet , Mechelen al
omme die stede , Ende verberrende , dat's waerhede , Tlant allomme daer
't sy vonden , Ende roofden ter selver stonden. — 761. Scaepen , peerden ,
coijen ende swynen ; Wat elck roofde dat was syne ; Ende braeken sy. —
765. Ende namen daer uyte stroyt ende cooren , Ende daden den lieden
grooten thooren. — 767. Groote schaede ; Want sy en hadden gheene ghe-
naede , Over gheene dinck , daer sy quaemen . Sy berrende huusen ende
kercken t' saemen , Ende dat sy wonnen brachten sy naer dat Te Mechelen
voor die stat , Die sy beleggen hielden vaste , Ende van binnen die gasten
Waeren alle vervaert seere , Ende en dorsten. — 776. Maer daden haere
poorten vaste sluyten

Jegen d'andere, seg ic u.

- Nu wil ic van hem swigen nu
Tote dat poent es ende stade
780. Ende hoirt van den ghenen voirtane
Die her Arnoude te hulpe quamen,
T'ors ende te voet te samen.
Doen die boden gekeert waren,
Die heer Arnout sonder sparen
Alomme hadde om hulpe gesint,
Gereiden hem met genint
Vriende, maighe, man te samen,
Die hem greeet te hulpe quamen
Op orsse groot, sterc ende snel,
790. Gewapent utermaten wel,
Die quamen dair met gewoude,
Sonder meer die heer Arnoude
Sijn lant wouden helpen bescudden;
Hem quam succoers met grooten cudden.

Jeghen die andere, dat segge ick u; Ick wille van hem swyghen nu Tot dat point es ende tijt, Ende wille u voorts segghen, dat seker sijt, Van den ghenen die heer Aernoulde Te hulpe quaemen seer boude, Beyde met orssen ende te voet, Als men noch in oorloghen doet. Teerst als die boden, sy u bekint, Die mijn heere Aernoult hadde ghesint Allomme om hulpe hier ende daer, Haere bodschap hadden gheseyt voorwaer Den heeren, daer sy ane waeren ghesonden, Ende sy ghekeert waeren tyen stonden Weder t' huuswaert, so ghinghen die heeren Hem beraeden, by mijnder eeren, Van allen dien hem bedorste, Ende ontboden sonder vorste Vrienden ende maghen, segghe ick u, Die gene te hem quamen nu Wel ghewapent ende opgheseten. Oock wasser vele, doen ick u weten, Die te hem ontboden soudenieren, Die daer quamen herde sciere; Want sy wouden heere Aernoulde, Het lant helpen met ghewoude Beschudden jehghens elcken man; Ende alsy alle waeren commen dan

Dese quamen ongespaert
Wat si mochten te Grimbergen waert,
Ende hebben't vonden te hant
Al verwoest ende verbrant.

Ic wille u een deel namen

800. Noemen, die dair te hulpen quamen

Her Arnoude ten selven tide,
Dat ghi vele te bat in den stride
Die heeren van beide genoten
Bekennen selt, cleine ende groote.

Daer quam die grave van Viane
Met sinen hulperen; daer quam ane
Heer Geraert die here van Breda
Met alle, die hi vore ende na
Vermanen ende verbidden conste.

810. Daerna quam oic met goeder jonste

Die here van Keppele uit Gelderlant,
Met ridderen ende met serjant,
Wel gewapent ende gereden.

Dair quam oic mits beden

Daden sy trousseren ende laden Al dat hem mochte commen te staede,
Ende te oorloghen mede behoeven, Ende voeren henen sonder droeven. —
797. Ende voeren so langhe op die vaert, Dat sy quaemen te Grimberghen,
Dat sy vonden, sonder berghen. — 799 Nu willick u doen becant, Ende
een deel noemen by naemen, Die heer Aernout te hulpe quaemen, Omdat
ghyse te bat sult kinnen Hoe sy hieten met goeden sinnen. — 805. Vianden,
Met allen den ghenen, wilt verstanden, Die hy wel verleysten mochte. Daer
quam oock, also mi dochte, Heere Geeraert, die heere van Breda, Met
allen diegene die hy, verre ende nae Conste verbidden ende vermaenen.
Daer quam oock, naer mijn waenen, Die heere van Keppele uyt Gelder-
lant, Met menighen man, sy u becant, Die wel deuren mochten in stryde.
Ooc quam daer tyen tyde

- Die here van Arcle uit Hollant.
Daer quam oic , sy u becant,
Die here van Moroel ghevaren ,
Met vele vrome luden te waren.
Daer quam met groter eren
820. Van Yterne die vrome here ,
Met lieden vrome ende stout.
Dair quam oic met gewout
Heer Bernaert , here van Ysselsteine ,
Met ridderen goet ende reine.
Dair quam oic ter selver uren
Mijn heer Coenraet van Bueren.
Dese heren ende haer partie
Quamen , also ic u lie,
Van dees side des Rhijns sekerlike.
830. Oec quam daer uit Vrancrike ,
Die here van Moy uit Arthois ,
Met menigen stercken Francois ;
Hi brachte menighen Artoysien.
Daer quam geleden na dien
Heer Jacob Tsastilloen ,
Met menighen vromen baroen ,

Die heere van Moroel. — 819. Die gherne waeren in orloghen. Daer so quam oock ongheloghen. — 821. Met veele lieden, by mijnder eere, Die noode eer tijt souden vlien, Daer sy cavelinghe mochten sien; Want sy waeren vroom ende stout. Oock quam daer met ghewout Heer Bernaert, die heere van Iselsteyne, Met een deel ruddren goet ende reyne, Die stout waeren ende vrome. Daer quam oock, als ick nomme, Mijn heere Conraet, heere van Buren, Met vele lieden ter selver uren, Die hem hielden aen syne partye. Dese heeren quaemen, als ick lye, Van dees zyde des Rhijns sekerlicke. Op d'ander syde quam uyt Vranckerijcke. — 832. Ende bracht met hem menighen Franchois, Ende daertoe menighen Artesyen. Daer quam oock ghereden met dien Mijn heere Jacob van Chastilloen.

- Wel ghewapent ende opgheseten.
Daer quam oic, doe ic weten,
's Graven broeder, heer Willem
840. Van Sempoel, ende met hem
Menich man stout ende vri.
Her Ingelram van Couchi
Quam daer als een vrome baroen,
Ende die here van Monbasoen.
Die here van Hamme uit Vermandoys,
Ende menich stout Francoys.
Uit Henegouwe, verstaet my
Quam die here van Bossy.
Daer quam heer Jacob, die here van Roye,
850. Met menighen ridder moye
Te hulpen her Arnoude
Van Grimbergen met gewoude.
Dese waren sijn vriende, maghe of man;
Bander side quamen nochtan

859. 's Graeven broedre van St Pol, heer Willem, Ende bracht menighen man met hem Ter hulpe des heeren van Grimberghen. Daer quam oock, sonder berghen, Inghelram, van Couchy die heere, Met menighen man, by mijnder eeren, Wel ghewapent ende wel ghereden. Oock quam daer, by waerheden, Van Monbason die vrome heere, Met vele lieden, moet ick u leeren, Die stout waeren ende rasch. Daer quam oock wel in 't harnasch Die heere van Hamme uyt Vermandois Met menighen vromen Franchois, Wel ghewapent, dat segghe ick u. Op d'ander syde quam daer nu Uyt Henegauwe die heere van Bochi, Dat verstaet, ook so bracht hy Menighen man onder syne vaene, Wel ghemonteert naer mynen waene — 850. Met menighen ruddere clouck ende moye Te hulpe van heere Aernoulde; Ende dese heeren quaemen met ghewoude Alle gaedre aen heer Aernoults syde Om hem te helpen tyen tyde; Want sy waeren syne maeghen. Op d'ander syde quaemen daer sonder vraeghen.

- Uyt sinen lānde die baroene,
 Also si sculdich waren te doene.
 Ele quam bi hem sonder sparen
 Met sire maechscap dair gevaren.
 Daer quam her Geraert van Assche
860. Met sinen maghen wel ter harnassche,
 Neven sijn baniere dakende sere.
 Van Beighem her Alaert, die here,
 Quam daer, ende na hem
 Die vrome here van Eppinghem;
 Van Hombeke her Arnout
 Met sinen hulperen stout.
 Dese vier baenroetsen groot
 Wouden hem bistaen toter doot.
 Van Oyenbrugge her Arnout
870. Quam dair ende sijn sone stout,
 Die gheheeten was her Heinric,
 Met sinen maghen sekerlic.
 Daer quam here Seghere van der Male,
 Ende sijn sone, wet dat wale,

853. Ende elck hadt synē maegschap by hem. Daer quam ghevaeren, ick seker bem, Van Assche mijn heere Geeraert, Ende met hem sijn, maegschap waert, Die hem allen hielden aen syne banniere. Oock quam daer ghevaeren schiere Heere Alaert, van Beyghem die heere, Met syne maeghen, by mijnder eere, Schoone ende rijkelijcken ghemonteert. Oock quam daer, soo men my leert. Die vrome heere van Heppeghem, Ende syne maeghen alle by hem, Die hem noode souden afgaen. Oock quam daer, doe ick u verstaen, Van Hombeke heer Aernoult, Met synen maeghen, die waren stout, Ende hem bystaen wouden totter doot. Dit waeren viere baenrotsen groot, Die in 't lant woonden van Grimberghen Ten dien tyde, sonder herghen, Maer het es zedert seere vergaen. Nu willick u doen verstaen Die ruddren, die daer oock quaemen Uyt Grimberghen alle te saemen. Daer quam van Oyenbrugge heer Aernoult, Ende synen sone, die ruddre stout. — 872. Met haeren. — 874. Ende heer Simoen, synen sone, wet wale,

- Her Symoen, na mijn beconden,
Metten ghenen, die hem bestonden.
Daer quam her Godevaert Screyhane,
Ende sijn broeder voert ane,
Ende her Jan ende her Geraert,
880. Ende heur geslachte vermaert.
Daer quam her Willem Tant
Met ridderen ende tserjant.
Daer quam van Ophem die here van love,
Ende mijnheer Jan van den Eecheve,
Van Seoudebrouc mijnheer Gosewijn.
Ele quam dair met die maechscap sijn.
Men sach heer Willem van den Bogarde,
Ende van Sijtvoert heer Bernarde,
Ende heer Willem die borchgrave
890. Met sinen maghen comen ave,
Wel ghewapent ende opgheseten
Met starcken orssen vermeten.
Heer Paridaen van Massenhove,
Ende sijn oem, een ridder van love,

Met den ghenen die hem bestoeden. Daer quam oock, willick u bevroeden, Mijn heere Godevaert Scryhaene, Ende beyde syne broedren, so ick waene, Heer Geeraert ende heer Jan, Ende al haer gheslachte met an. Daer quam mijn heere, heere Willem Tant, Met syne maeghen, sy u becant. Daer quam van Ophem die heere vrome, Met synen maeghen, die men u noeme. Daer quam heer Jan van Eecheve Met synen maegschap van grooten love; Want sy waeren stout ter coren. Daer quam oock, als ick hoore, Van Schouwenbrouck heere Gossuin, Met al het maegschap sijn. Daer quam van Sijtvoort heer Bernaert, Met alle syne maegschap waert. Oock quam daer heer Willem van Bogarde, Met syne maeghen van goeden aerde. Daer quam heer Willem die borchgraeve Met syne maeghen ghereden ave. — 891. Oock quam daer, doen ick u weten, Heere Paridaen van Massenhove.

Die her Geraert hiet van Liere ,
 Quam te desen orloghe sciere ,
 Ende van Cobbenbosch her Arnout
 Met sinen maghen stout.

Van Imple heer Peter quam dair

900. En her Geraert van Herlaer.

Daer quam her Gosen van Helrode
 Met sire machschap , die blode
 En wouden heten in den stride.

Dair quam tien selven tide

Mijnheer Jacob van Beringhen.

Oec mocht men teser sameninghen

Sien comen heer Janne van Calmont.

Oec quam dair te deser stont

Iler Heinric Hoefken , ende her Gautier

910. Van den Damme, twee ridderen fier.

Dese ridderen , sy u becant ,

Waren te Grimberghen in 't lant

Tien selven tide woonachtich ,

Of van hare geburen machtich ;

895. Die men hiet heere Geeraert van Liere Met alle haere maeghen fiere.
 Oock quam daer een ruddre stout, Van Cobbenbosch heere Aernoult, Ende
 met hem syne naeste maeghen. Oock quam daer, sonder saeghe, Heer
 Pieter van Ymple, dat wet, Ende alle syne maeghen met. Daer quam heer
 Geeraert van Herlaere, Met synen maeghen voorwaere. Oock quam daer
 heer Gosen van Helrode, Met syner maeschap, by Gode. Daer quam heer
 Jacop van Berringhen Met syne maeghen in waere dinghen. Daer quam
 heer Jan van Caelmont, Met alle syne maeschap, sy u cont. Daer quam
 met syne maeghen saen Heer Hendrick Hoeskin, wilt verstaen, Die stout
 waeren ende fier. Daer quam Van den Damme heer Gaultier, Met syne
 maeghen, die ick niet en nomme, Die alle stout waeren ende seere
 vromme. Dese ruddren alle. — 915. Tyen tyde woonachtich, weet wael,
 Ende waeren som maeghen, sonder fale,

Ende waren maech der Grimberchse heren.

Daer quamen gevaren met eren

Van by Postel menich man ,

Die ic niet genoemen en can ,

Die lant hilden , goet of leen

920. Van den Grimberchschen heren gemeen.

Daer quam menich man snel

Te voet ende gewapent wel

Van die omtrent Grimbergen saten ,

Die goet waren utermaten ,

Beide in stride ende in orloghen.

Oec quam daertoe getoghen

Menich vreemt soudenier ,

Die vrome was ende fier ,

Om te dienen , dair hi soude ,

930. Van Grimbergen her Arnoude ,

Diese willecome hiet sere ,

Ende ontfinse met groter ere.

Hi dede hem allen groote feeste ;

Oec dede hy , seyt die yeeste ,

Met hem die meeste baroene

Eten , ende alle die ridder coene

Van Grimberghen der heeren. Oock quaemen daer met eeren. — 918. Ende menich ruddre , die ick en can U niet wel gheuoemen nu , Die alle hielden , dat segge ick u , Van den heere van Grimberghen haer goet. Daer quam oock menich man te voet , Wel gewapent ende vrome , Ende goet ten stryde , als ick gomme , Die ontrent Grimberghen waeren gheseten. Daer quam oock , doen ick u weten , Uyt vremen lande menich soudenier. — 929. Om te dienen daer om sout , Die van Grimberghen heere Aernoult Ontfinck herde blydelijcke , Ende alle andere sekerlijcke , Ende hietse willecome seere. Oock toefdese daer seere die heere , Ende deden eere ende groote feeste. Oock dede hy alle die waeren d'eerste Met hem eten , die meeste baroenen , Ende dede al die ruddren coene

- Dede hi groote weerdicheden,
 Dies si hem bedanckten mede,
 Ende gheloofden hem by te stanc,
 940. Ende in sire noot niet af te gane.
 Al bi der borch op een scoen velt
 Ginghen die heren met gewelt,
 Ende daden slaen in dat groene
 Tenten ende paweljoene,
 Daer soudenieren, jonc metten ouden,
 Ende ander lieden in liggen souden;
 Want die huysen waren daer al
 Verbrant groot ende smal;
 Ende alsi vergadert waren dair,
 950. Si hadden breke gheen voirwaer
 Van vitalien, dat was hem best:
 Her Arnout hadde hem wel bevest;
 Ende ontboot alle te samen
 Die meeste heeren, die daer quamen
 Boven in de scone sale
 Omme te hoorne sine tale,

Groote werdicheyt, die commen waeren Om hem te he'pen, sonder spaeren, Waer hyse sach, menichfault, Dies sy hem seyden grooten danck. — 940. Waers hy begherde, so ick waene; Daernaeghinck men daer logieren. Daer wordt gheslaeghen sonder vieren, By der borch, op een schoon velt Menighe tente ende ghetelt, Ende daertoe veele pavilloene, Daer die heeren ende die baroene, Soudenieren ende andere lieden Inne souden liggen, als ick bediede, Want. — 949. Daer men placht te liggen binnen. Dus gaederde heer Aernoult in allen sinnen Veele lieden, dat segghe ick u, Ende doen 't al commen was nu Dat hem te hulpe commen soude, Ontboot heere Aernoult, alsoo ick houde, Die meeste alle by naemen Dat sy by hem te raede quaemen; Want hy soudese gheerne spreken. Doen quam daer menich man ghestreken Tot hem boven in die saele.

- Ende te bezien wat hi begeert ;
Ende als die heren weert
In de sale vergadert waren
960. Vrageden si wele sijn begaren
Wair, ende wat hi wilde.
Doen sprac her Arnout die milde :
« Ghi heren , ic claghe u te hant
Dat roof hebben gesticht ende brant
Die Brabanders voer myne oghen ,
Ende sijn nu met orloghen ,
Wel sere te minen onvromen ,
Binnen minen lande comen.
Nu hebben si met menighen deghen
970. Die stat van Mechelen belegghen ,
Ende selense winnen sonder letten ,
Eest dat wise niet ontsetten.
Hierby ontbodie u , sijt's vroet ,
Wat rade u hier toe dochte goet
Ende wat wy dbeste aenginghen ,
Dat wy met onser sameninghen

937. Ende te wetene sijn begherren, Ende doen sy, al sonder scheeren, Waeren commen tot heer Aernoulde, Vraegden sy hem alsoo boude Wat hy te hen begherende waere, Daer hy se ontboot daere. Doen seyde heer Aernoult : « Ghy heeren, Ick laete u segghen, by mijnder eeren, Die van Brabant sijn commen In mijn lant te mijnder ontvromen, Ende hebben 't al verbrant ontrent Daer sy toe quaemen, sy u bekent; Oock daden sy my grooten anxt dooghen; Want sy berrenden voor myne ooghen Alomme af, als ghy wel siet, Ende en conste hem verbieden niet, Om dat ick van lieden was onbewaert. Nu sijn sy ghetoghen te Mechelen waert, Ende hebben daer belegghen die stat, Ende sullen se winnen, weet dat, Ten sy dat wy hem dat verbieden, Ende wyse ontsetten met onsen lieden, Eer sy der stat doen eenighe schaede; Daeromme ontbode ick ulieden te raede Omme te wetene wat u dochte goet Dat wy anc ghinghen, des sijt vroet,

- Hier bliven ende oic letten,
 Of dat wi varen ontsetten
 Die stat. » Doen sprac die heer van Cochi :
980. « Ic wille ons raden, hoort na my.
 Laet ons bereiden onse vaert,
 Ende laet ons varen te Mechelen waert. »
 Ic late gereiden die heren coene.
 Nu hoirt hoe die Brabansoene
 Laghen, ende wouden na dat
 Van Mechelen die stat
 Asselgieren ende oic winnen.
 Doen quam een bode hierenbinnen
 Dair die heren laghen, wet wale,
990. Van Diest, van Wemle, van Wesemale,
 Ende van Bierbeke, die d'lant
 In handen hadden te hant,
 Ende lagen te samen aldair
 In een tente scone ende openbair,

Oft bliven hier, oft vaeren daer Die stat sorcoursen overwaer. » Doen seyde die heere van Couchy. — 981. Dat's dat wy ons volck doen bereyden, Soe dat wy moghen sonder heyden Porren morghen vroech tydelicke, Ende vaeren te Mechelen waert haestelijcke Die stat ontsetten ofte wy moghen. Wilt ons oock yemant ongheloghen Verbieden van den Brabanderen, Laetet ons so vromelicken keeren Dat sy haer scheren met ons niet en maken; Dat rade ick ons in waeren saeken. Dit dochte hem allen goeden raet. Doen dede heer Aernoult, dat verstaet, Over al ghebieden in den heere Dat hem elck alsoo verweere Dat sy in dien dagheraet schoone Alle ghereet waeren, sonder hoene, Om te porrene te Mechelen waert. Nu swighe ick van hem ter vaert, Ende laetse hem alle gheryden wel, Ende segghe u voorts, sonder spel, Van den Brabanders, die laeghen Voor Mechelen, hoor ick ghewaghen, Omdat sy wouden winnen die stat. Een bode quam ter hant nae dat Daer van Diest lach heer Hendrick, Ende van Wemmele sekerlijck Heer Aernoult, ende oock weet waele Heer Geeraert van Wesemaele Ende van Bierbeke heer Jan. Dese viere heeren hadden dan T'achterwaerne al 't volck alleene Van Brabant, ende laeghen ghemeene

- Dair die bode in quam gestreken ,
Die de heren wilde spreken ,
Ende 't ierst dat hise sach ,
Ontboot hi hem goeden dach ,
Ende seide den heren lofsam :
1000. « Hoe dat hi van Grimbergen quam ,
Daer menich man es op de vaert
Om te comen herwaert :
Ende willen u van hier verdriven ,
Of daer op den velde bliven.
Van Grimbergen heer Arnout
Heeft menighen ridder stout
Vergadert , maighe ende man ,
Ende al dat hi verbidden can.
Dese stat wilt hi ontsetten
1010. Ondancs hem allen , die 't letten
Willen of weren tesar tijt ;
Nu siet hoe ghy beraden sijt. »
Doen sprac van Wemmele her Arnout :
« Wy selen ontbeiden den heren stout. »
Doen sprac hi ten gesellen sijn :
« Besiet , ghi heren sijn ,

In eene tente, dat segghe ick u, Daer die bode quam gaende nu. Dirst dat hy die heeren sach. — 999. Ende seyde daernaes sonder berghen : « Ghy heeren, ick komme van Grimberghen, Daer menich man vergadert es, Ende sweren seere, dies sijt ghewes, Dat sy herwaert commen selen Ende u verjaeghen, sonder helen, Van hier, ofte al bliven doot; Want heer Aernoult, dat weet bloot, Heeft vergadert maeghen ende man. — 1000. Ende wilt dese stat commen ontsetten Ondancx yemant die 't wilt beletten. — 1013. Doen antwoorde ter selver tijt Van Wemmele mijn heere Aernoult, Die vromme was ende stout : « Commense, sy vinden ons hier. Nu besiet, ghy heeren fier,

Wat u nu dunct wesen goet ,
Soe dat wi trocken in haer gemoet ,
Soe dat wy haers ontbeiden ? »

1020. Doen sprac met groter haesticheiden
Mijn heer Heinric , here van Diest :
« Wiere aen wint of verliest ,
Wy willen met onse heercracht
Trecken in haer meeste macht ,
Ende te Grimbergen bestaen met stride ;
Lieten wise hier comen tesen tide
Op 't velt ende wy te hope quamen ,
Wy souden hebben al te samen
't Volc jegen ons van der stat.

1030. Aldus raet ic vele bat ,
Dat wy trecken te Grimbergen toe ;
Daer en dorren wy ons niet alsoe
Hueden , als wy moghen hier . »
Dees dochte den heren fier
Wesen d'alderbeste raet .
Sy lietene weten , dat verstaet ,
Den heren , die in 't heer waren ,
Dat si haer volc sonder sparen

Wat wy nu willen bestaen Ofte hun hier ontbeyden saen , Ofte trecken
in haer ghemoet . » Doen antwoorde , die daer stoet , Van Diest heere
Hendrick : « Neen , wy niet , sekerlijck ; Wy willen trecken in haer macht
Te Grimberghen , met onser cracht , Ende bestaen se met crighe daer ;
Want lieten se wy hier commen voorwaer , Ende viel 't dat wy te stryde
quaemen , Die van der stat souden wy te saemen Alle jehghens ons hebben
met ; Daer by dinckt mi best , dat wet , Dat wy te Grimberghen trecken
toe . Daer en hebben wy ons niet alsoe Te hoedene , als wy souden hier . Dat
segghe ick u , ghy heeren fier . » Dit dochte den anderen goeden raet , Ende
lieten 't weten , dat verstaet , Dien heeren , die daer waeren , Dat sy hun
ghereyden sonder spaeren ,

- Gereyden daden al onvervaert
1040. Te trecken te Grimbergen waert
Jeghen heer Arnouts heerecracht,
Die hi heeft te hope bracht
Om jeghen ons te comen ten stride.
.
Als die heren al te samen
Dese bootschap hoirden en vernamen,
Daden si torsen ende laden
Alle haer dinc met goeden staden.
Sy loeden waghene ende kerren ,
1050. Ende trocken henen sonder merren
Vaste te Grimberghen waert.
Het geleidese in de vaert
Die vrome here die maerscale was ,
Van Wesemale , sijt seker das ,
Die van den heere van Brabant
Ghemeenlic hadde d'overhant.
Die achterhoede dede met hem
Die stoute here van Craynem ,
Met menighen ridder snel ,
1060. Gewapent utermaten wel.

Als te vaerene te Grimberghen waert; Want daer waere onghespaert Van heere Aernoult vergadert groote cracht, Ende hy waere oock alsoo bedacht Dat hy se ontbieden wilde in stryde. Als datte die heeren hoorden ten tyen tyde, Deden trouseeren ende laden Alle bagaigen met grooter staden, Ende loeden. — 1050. Ende voeren. — 1051. Alle te. — 1052. Het gheleydese in die vaert Die stoute heere van Wesemaele. Omdat hy maerschalc was, wet waele, Van den heeren ghemeynelijcke Dedy die voorhoude sekerlijcke. Die achterhoede dede daer Die heere van Craynhem, dat es waer, Met menighen man ghewapent wel. Doen trocken sy henen, dat's gheen spel,

Aldus trocken si tier wilen
Bi Grimbergen in ere halver milen.
Daer sloegen si tenten ende paweloenen,
Om hem te rusten in dat groene
Toten daghe, den nacht al duere.
Aldus quamen si tier ure

.

Dese niemare quam te deser ure
Te Grimbergen al te hant,

1070. Dat de heren van Brabant
Met haren volcke keerden weder
Om die borch te leggen neder,
Ende te doden dat sijs daer
Vonden, ende daer binnen waer.
Doen sprac van Assche her Geraert :
« Ondanc hebben, die hem vervaert ;
Laetse comen, si vinden ons hier.
Wy hebben menighen ridder fier,
Serjanten, knapen, al tote dien

1080. En derren wise twint ontsien.
Laet ons gereiden tesen tiden,
So dat wy eerlic mogen striden. »

Rechte te Grimberghen toe, Soo dat sy quaemen doe By in eene halve myle. Doen beelten sy alle, sonder ghyle, Ende sloeghen tenten ende pavilloenen Om te rusten tot haeren doene Dien nacht over totten daeghe. Ende die maere quam sonder saeghe Te Grimberghen binnen ter hant. — 1071. Wedre Ende die borch wouden worpen te nedre, Ende dooden datter binnen waere. Doen antwoorde ter hant daernaere Van Assche mijn heere Geeraert : « Ghehonniert sy hy die es vervaert. — 1078. So menighen ruddre fier, Ende so menighen vromen knaep, Wy ne dorIVEN se niet ontsien in gheender saeken ; Maer ons betrecken onser lieden Dat wy moghen, als ick bediede, Eerlick jeghens hem stryden, Alse sy willen of te wat tyden. »

- Sy wrachten na sinen rade ,
Sy ginghen slapen , het was spade ;
Jegen de andre , als ic bevroede ,
Daden si sciltwachten goede .
's Morgens stont op groot ende cleine ,
Ende men geboot in 't heir gemeine
Dat si hoir dinc gereiden te tide ,
1090. Als men woude varen te stride ;
Ende die Brabanders , aen de ander side ,
Rusten hem die nacht al uit .
's Morgens waert daer groot geluit :
Sy gingen torsen ende laden ,
Ende voiren voert met staden
Tot Grimberghen ane dat velt ,
Dair d'andere laghen met ghewelt ,
Vier bogescoten bi of also na ;
Daer slogen si , als ic versta ,
1100. Haer tenten den anderen so naer ,
Dat manlic sach den anderen daer
Van vore sijn tenten wat hi dede .
Alse die Brabanders tier stede

Dit dochte al den ghenen goet , Die daer by stonden met grooten moet ,
Ende keerden hier met van den raede , Ende ghinghen hier met slaepen ,
want het was spaede , Ende oock diepe in den nacht ; Maer sy daden , ben
ick bedacht , Dien nacht doen schiltwachte goede Jeghens den anderen , als
ick ghevroede , Tot 's morghens dat sy stonden op , Daer men gheboot son-
der scop Over al 't heere ghemeyne , So wye hy waere , groot ofte cleyne ,
Dat sy hem ghereyden ten stryde Als men woude en te wat tyde ; Want die
vianden daer by waeren . Dat sy daden sonder spaeren , Ende ghinghen hem
onledich maeken , Ende bereyden alle haere saecken , Alse te strydene als
men woude . Nu willick van hem swyghen boude , Ende spreken van hem
als tijt es , Ende segghe u voorts , sy ghewes , Van de Brabanters , wat sy
daden , Die laeghen en rusten met staden

- Aldus waren gelogeert,
 Ontboden die heren onverveert
 Van Diest, van Bierbeke, van Wesemale,
 Ende van Wemle also wale,
 Die momboeren waren van Brabant,
 Alle die genoten, die waren in 't lant,
1110. Dat si te haren rade quamen;
 Alsoe si daden te samen.
 Daer quam menich moederbaren,
 Ende doen si alle vergadert waren,
 Sprac van Diest her Heinric :
 « Siet, ghi heren, sekerlic
 Onse vianden voer ons oghen,
 Die ons hebben in der orloghen
 Scade groot gedaen ende scande,
 Beide met rove ende met brande,
1120. Ende met stride te menigher stont,
 Ons maghen verslaghen ende gewont,

Alle dien nacht totten daeghe. Doen stonden sy op sonder saeghe, Ende ghinghen laden ende trousseren met, Ende voeren henen, dat wel wet. — 1098. In vier boog schoten ofte so nae, Ende daden daer slaen, so ick verstaet. — 1101. Dat elcanderen sach voorwaer Van vooren in syne tente wat hy dede; Nu hoort voort alle die waerhede. Alsoe die Brabanters waeren ghelogeert Ontboden die vier heeren onghewiert. — 1107. Ende die heere van Wemmele soe wale. Dit waeren die momboiren van Brabant, Alle die ghenooten, dat sy u becant, Die daer met hen waeren commen, Dat sy quaemen, hebbe ick vernomen, Sy wouden nemen raet aen hem. Doen quam daer, ick seker bem, Ten raede menighen hooghghen ghenoot, Ende menich man van deugden groot, Ende doen sy alle vergadert waeren, Sprack voore, hebbe ick hooren openbaeren, Van Diest mijn heere Hendrick, Die goet was ende lovelick, Ende seyde : « Ghy heeren, nu sijn wy al Commen, groot ende smal Daer wy onse vianden sien voor ooghghen, Die ons hebben ongheloghghen Ghedaen groote schaedende schande. — 1120. Met strydende ende met anderen dinghen, Onse maeghen verslaegghen sonder verdinghen;

- Ende noch sijn sijs te boven bleven,
Daer si sere met sijn verheven,
Alsoe si moghen te rechte wale.
Nu hebben si hier met getale
Vele liede die vrome sijn,
Ende goet te wapenen in schijn,
Also wy some wel gesien
Hebben; oic sijn sy in dien
1130. Dat si den strijt seere begheeren.
Daer omme raet, ghi heren,
Hoe wise nu te desen tide
Maisteren moghen in den stride,
Ende hoir werken lonen van voren.
Ic doe u dat ter waerheit horen,
Bleven si t' ondre in desen stride,
Ghine sietse meer te ghenen tide
Voirwair jeghen ons kiven.
Moegen si ons oic nu verdriven,
1140. Ende den strijt op ons winnen,
Sy selen varen te Bruessel binnen,
Ende heeren werden van den lande.
Dus bliven wi met grooter scande
Alle ghevoert ende verderft :
Daeromme pijnt u ende verwerft

Ende sijn noch alle te boven bleven, Daer sy mede seer sijn verheven, Als sy moghen met rechte wel. Nu ligghen se hier sonder spel Met veele lieden. — 1128. Als wy som wel hebben ghesien, Ende schinen oock alle in dien. — 1131. Daer omme raet ons, sonder scherren, Hoe wy se best bestaen met eren, Dat wy se in den strijt matteren, Ende loonen haere wercken van voren. — 1138. Nemmermeer jeghens ons kiven. Moghen sy ons nu oock verdriven. — 1143. Ende so sijn wy met groote scande Alle ghehonniert ende oock onteerft, Daer by pijnt u ende verwerft

Raet te geven , die ons te desen
Oerberlic moge ons allen wesen. »
Doen antwoerde op die waert
Van Gaesbeke heer Godevaert :

1150. « My dochte goet te deser tijt ,
Na dat wy hebben moeten strijt ,
Dat wy daden in dit orloghe
Halen den jongen hertoghe
Godevaerde , onsen jongen here ,
Dat wine sagen , wy souden t' ere
Ons pinen om wel te doene.
Den bloden soudi maken coene ,
Ende den coenen soudi oic te eer
Striden doen , ende vele te meer

1160. Souden wy die seghe winnen ,
Ende onse viande te meer opminnen
Om te behouden voirt meere
Lant ende kint in sijn eere. »
Doen sprac die here van Hoerne dair :
« By mire wet , ghi segt wair ;
Ende dit 's rait utermater goet ;
Oic radic , ghi heren , dat ghy doet
Her Arnoude van Grimbergen ontbieden ,
Dat hi ons met sinen lieden

Raet te ghevene , die ons goet si. » Doen antwoorde , dat segghe ick di , Van Gaesbeke heer Godevaert dan : « My dochte wel goet , by St Jan , Nae dyen dat wy strijt hebben moeten , Dat men dade halen met hoefscher groeten Godevaert onsen jonghen hertoghe ; Dat wyne aensaeghen in dit oorloghe Wy souder vele te coender wesen. » Die heere van Hoerne sprack mids desen : « By mijuder trouwen ! dat 's goet raet ; Oock raede ick wel , dat verstaet , Dat men heer Aernoult ontbiede Dat hy strijt levere ende syne lieden ,

1170. Strijt levere, of si geraden
Dat hy ons come te genaden,
Ende hijs blive op de ghenoten.
Beide van cleinen ende van groten
Sal men hem vonnesse doen genadich
Van al dat hy es mesdadich;
Ende wilt hijs niet doen in tide,
Ende hy ondergaet in den stride,
Men sal hem sijn goet afberren saen;
Ende eest dat men can gevaen,
1180. Men sal hem doen sine wercken gelijc. »
Doen sprac van Diest her Heinric :
« Dit dunct my oic goet raet te sijn. »
Sy baden doe den ridder fijn
Van Craynem heren Arnoude
Dat hy te Bruessel varen soude,
Ende den jongen hertoghe halen,
Daer hi es in sire salen,
Ende brengene in 't here met hem.
Doen seyde die here van Craynhem
1190. Dat hy 't geerne soude doen.
Aldair ginc die baroen

Oft dat hy comme ten ghenaden Van syne misdaet, wy sullen beraden, Ons daerop met ghenooten. — 1174. Ende hem doen een ghenadich vonnisse. Wilt hijs niet doen, sijt ghewesse, Dat men hem sal verberren Al sijn lant, sonder merren, Opdat hy ten stryde ondergeet. Machmen oock vaen, God weet, Sijn welvaeren sal sijn ghedaen; Dit soude ick raeden sonder waen. » Doen seyde van Diest heer Henrijck : « Dit willen wy doen sekerlijck; Want het dinckt my goet raet sijn. » Doen bat van Diest die ruddre fijn Van Craynhem mijn heere Aernoulde Dat hy te Brusselle vaeren woude. — 1187. Daer hy waere in sijnder zaelen. — 1191. Ter hant voer wech die baroen

Vastelike sonder beiden
In sijn tente hem gereiden.
Daer na is hy opgeseten
Ende voerde met hem, doe ic u weten,
Sire maghe een groot getal
Wel gewapent hair lieden al,
Ende reet also te Brussel waert;
Hier laet ic van hem de vaert.

1200. Die heren sonden met gewoude
In 't heer over ane her Arnoude,
Die cortelike gevaren quam,
Daer hi her Arnoude vernam
Met vele lieden, die al ongemeert
Daer omtrent waren gelogiert.
Die bode beete doen hine sach,
Ende ontboet hem goeden dach,
Ende sprac : « Heer, ic come te hant
Uten heere van Brabant

In syne tente hem bereyden Vastelijcke sonder beyden, Ende es daer nae opgheseten, Ende vourde met hem, doen ick u weten, Sijnre maeghen een groot ghetal, Wel ghewapent, syne lieden al, Ende voer alsoo te Brussel waert. Nu swighe ick van sijnder vaert, Ende segghe u voort van den heeren, Die te raede daer waeren met eeren. Eerst als heer Aernoult wech was Coren sy eenen man nae das, Die over soude vaeren in 't heere, Ende heer Aernoult segghen met gheere. Die ghene voer wech sonder beyden, So dat hy in 't here ghevaeren quam, Daer hy van Aernoude vernam Voor eene tente met veele lieden; Want hy was, hoorick bedieden, Met synen volke ghelogiert, Sint dat hy wiste ongheviert Dat die vianden daer waeren commen, Ende eerst dat die bode, hebbe ick vernomen, Tot heer Aernoude quam ghevaeren, Beette hy neder sonder spaeren, Ende ghinck daer hy hem staende vant, Ende groeten al te hant; Daer nae seyde syne bodscap saen : « Heere, seyt hy, wilt nu verstaen,

1210. Alse bode en meysalgier,
 Ende u ontbieden die heren fier,
 Dat ghy compt ende u volc met
 Beteren , die hem besmet
 Kennen, beide klein ende groot.
 Na vonnesse der genoet
 Moeti beteren u mesdaet ;
 Na haren wille , na haren raet ,
 Moeti gedogen wat si doen ,
 Soe te liggen in prisoen ,
1220. Soe te rumen uten lande ;
 Ende en wildi niet gaen in hande ,
 Soe willen sy, des seker sijt,
 Dat ghy hem morghen levert strijt.
 Eest dat ghy daer blijft verwonnen ,
 U en sal niemant ghehelpen connen ,
 Ghine selt dan vergelden tscade ,
 Die ghi hebt vroeck ende spade
 Gedaen, dies sijt wel vroet.
 Aen u lijf ende aen u goet
1230. Selen sijt lude ende stille
 Verhalen. Segt uwen wille,

Ick comme uyt ghenen herre ghevaeren Daer u die heeren, sonder spaeren, Ende die ghenooten dat ontbieden, Dat ghy compt met uwe lieden Beteren dat ghy hebt misdaen, Naer vonnisse, doen ick u verstaen, Dat sy selve wysen sullen, Ende u ghetrooten, sonder helen, Dat sy met u willen doen: Eest te legghene in 't prisoen, Ofte te jaeghene uyt den lande; Wilde ghy 's niet doen, wet te hande, Dat sy u morghen ontbieden strijt, Ende ghy dan jehghens hem bereet sijt.—1224. Eyst dat ghy daer blivet.—1226. Ghyne sult hun dan verghelden de schaede, Die ghy ghedaen hebt vroeck ende spade, Eyst met goede, eyst met live. Nu beraet u hierop ryve,

- Ende welc u raet es tesar uren ,
 Dat icken moge overvueren. »
 Also her Arnout horde spreken
 Den bode , wert hi al ontsteken
 Van gramscape , maer sekerlike
 Antwoerde hi hem gesinnichlike ,
 Ende seide : « Segt uwen heren dat ,
 Dat men my morgen tesar stat
1240. Vinden sal bereet al
 Met minen lieden groot ende smal
 Gewapent , bereet ten stride.
 Ic ben niet beraden tesen tide
 Te comene in haer genade ,
 Noch te hoorne wies si te rade
 In haer vonnesse werden souden.
 Al loofde ic 't , en souden houden
 Mijn maghen niet willen , noch gehingen
 Dat wy in hare genade ginghen :
1250. Si storven liever in stride met eren.
 Daeromme vaert wech t'uwen heren

Ende kiest die minste schaede nu ; Dat raede ick in goeder trouwen u. » Doen van Grimberghen mijn heere Aernout, Die vrome was ende stout, Den bode hoorde so grootelijx spreken, Wiert hy met gramschap onsteken ; Doch antwoerde hy hoofschelijcke Den bode weder ghesinnelijcke. — 1239. Op dese stat. — 1242. Wel ghewapent wyen dat mach schaden ; Oock segt hem dat ick niet en ben beraeden Te commene in haere ghenade niet, Noch t'aenhoorene, wat's gheschiet, Haer vonnisse ende haer ghedinghe. Oock en souden't om eenich dinghen Myne maeghen ghedooghen willen ; Sy souden hem eer laeten villen, Ofte alle sterven quaelicke. Daerom voert wech haestelijcke, Ende segt dit uwen heeren Dat sy my morgent, by mijn-der eeren, Te velde sullen ghewapent sien, Ende ick ben in den wille van dien

- Ende segt , anne my God ende goet geval,
Dat ic hem strijt leveren sal. »
Die bode nam doen orlof houde,
Ende seide dat hy 't doen soude.
Dus voer hi ongespaert
Dat hi mochte ten here waert,
Daer hi beete , als ic vernam.
Doe hi bi den heren quam ,
1260. Daer vertrac hi antwoerde ende tale
Van her Arnoude altemale :
« Hi ontbiet u , (des) seker sijt,
Dat hy u morgen strijt
Met sinen volcke leveren sal,
Ende proeven sijn geval.
Hy noch sijn vrienden sijn niet te rade
Te comen in uwen genade ,
Noch ooc in den bandoene
Van den vonnesse uwer baroene ;
1270. Sy hebben liever sonder blijf
T'aventuerne goet ende lijf. »

Dat ick hem strijt leveren sal Met myne lieden , hebbe ick 's gheval , Ende my die God wille ghehinghen. « Die bode sprack nae die dinghen Dat hy gheerne doen soude , Ende nam oorlof alsoe houde , Ende voer weder ten heeren waert , Wat hy mochte , al ongespaert. Ende eerst dat hi hier quam Beette hy nedere , als ick vernam , Ende ghinck daer die heeren waeren » Ende vertelde hem sonder spaeren Van heer Aernoulde die taele , Ende seyde : « Ghy heeren , wet waele Dat u ontbiet heer Aernoult Dat hy met synen lieden stout Merghen wilt stryden jehens u. Oock ontbiet hy u dat nu Hyne heeft niet te doen met uwer ghenaden ; Sijn vrienden en sijn oock niet beraeden Dat hem souden doen laeten ; Sy souden eere alle by charitaten Aventuren goet ende lijf. Hier met schiet ic sonder blijf ,

- Doen sprac van Bierbeke die here :
 « Nu late ons God bejaghen de eere ,
 Dat beide lant ende kint
 Bliven moeten ongeschint ;
 En onse scade ende mesval
 Moet ons God beteren al ,
 Ende onsen commer ooc te storen ,
 Dat men ons , die sijn momboiren ,
 1280. Namaels niet en verwite ,
 Noch en vertrecke in despote. »
 Hier laet ic die tale van hem.
 Nu hoort van den here van Craynem ,
 Die nu es comen gereden
 Binnen Bruessel der steden.
 Op 't hof vant hi met groter waerde
 Den jongen hertoghe Godevaerde.
 Eerlic dede hi 't kint bereiden ,
 Dat si al metter wiegen leiden
 1290. Op een orsbare , dat sachte gine ,
 Ende voerden 't voer hem varinc
 Vaste te Grimbergen waert.
 Oec voeren met hem ongespaert

Van hen ende bringhe u die maere. » Die heere van Bierbeke sprack daernaere : « In Gods naemen dan , sy alsoo ; Wy willen oock gherne morgent vroech , Anne ons God ! met hem stryden. » Hier met bleef die taele tyen tyde , Ende spracken d'een den anderen daerna , Ende die heere , als ick versta , Van Craynhem hadde so ghereden Dat hy quam binnen der steden Van Brusselle , naer mijn verzinnen. Doe reet hy recht , doen ick u kinnen , Op hof , sonder eenich letten nu , Daer hy vant , dat segghe ick u. — 1288. Doen beete hy nedre met grooter waerde , Ende dede het kint bereyden wel , Ende daerna legghen sonder spel Op eenen orsbare metter wieghe , Ende voeret wech sonder lieghen Te Grimberghen waert met ghermaeke. Oock voeren met hem in waere saeken.

- Een deel lieden , die gewont
Hadden gheweest langhen stont
In den aller lesten strijt ;
Mair si waren te deser tijt
Algader wel genesen ,
Ende wouden ter bataelgen wesen ,
1300. Ende voeren te Grimbergen waert
Met heer Arnoude ongespaert ,
Daer si quamen , na mijn weten ,
Des avonts , doe si hadden geten.
T'sire tente beete her Arnout neder,
Ende dede 't kynt afheffen weder
Metter wieghen ghemackelike ,
Ende daden 't in der tente rike ,
Daer 't met rasten soude sijn.
Ende t'ierst dat die heren sijn
1310. Van Brabant hadden vernomen
Dat die jonge hertoghe was comen
Metten here van Craynhem ,
Ginghen si allegader te hem ,
Ende festeerden 't kint voirwaer ,
Ende deden hem groote feeste dair.

1296. In den strijt die lestmael was ; Maer sy waeren , sijn seker das ,
Allegader nu wel ghenesen , Ende wouden emmers ten stryde wesen , Ende
voeren met heere Aernoulde Te Grimberghen , daer sy boude Quaemen
's avens , doe men hadt gheten. Doe voer hy slecht , doe ick u weten , Vore
syne tente ende beeter nedre , Ende dede het kint af heffen wedre. —
1307. Ende draeghen in die tente rijke. — 1309. Ende met dat die heeren
sijn Van Brabant dat hadden vernomen. — 1313. Ginghen sy allen , ick
seker bem , Wat sy mochten derwaert Om hem te siene onghespaert. Ende
in den eersten dat sy quaemen dair , Feestierden sy seere , dat es waer ,

- Doen ginghen , seyt die yeeste ,
 Hem beraden alremeeste ,
 Dat si 's morgens beginnen soudē .
 't Was van jonghen ende van ouden
1520. Herde menich raet ghegheven ;
 In 't einde sijn si daer op bleven
 Dat hem elc sal sonder beiden
 Jegen 's morgens vroeck bereiden
 Omme te stryden sonder sy ,
 Ende scheden doen alle hier by ;
 Het was spade in den avont ,
 Ende ginghen hem rusten te dier stont ,
 Tot 's morgens , dat die sonne scone
 Began te scinen aen den trone .
1530. Ende die heren met genint ,
 Die vermomboirt hadden 't kint ,
 Waren tilike opgestaen ,
 Ende daden gebieden saen
 In 't heere , dat men ten wapenen vinghe ,
 Ende hem elc gereiden ginghe ,
 Soe hi alre yerst muchte .
 Doen wert in 't heer groot geruchte ;

Ende daden hem eere ende feeste. Daernaē bereyden sy hem alle met geeste
 Wat sy 's morghens beginnen soudē. Daer waeren van jonghen ende van
 ouden. — 1522. Dat elck hem soude gheryden 's Morghens vroeck , sonder
 beyden , Als te strydene clouck ende vry ; Ende hier met scheidē sy Alle-
 gaedre van den raede, Ende ginghen slaepen, want es was spaede, Ende diepe
 in den avent mede, Tot 's morghens vroeck, dat 's waerhede, Ende als die
 dach te schynen began Doen weert in wake menich man, Ende die vier
 heeren die het bewint, Ende vermomboirt hadden dat kint, Waeren tyde-
 lijcken opghestaen, Ende deden ghebieden sonder waen Aen alle heeren,
 dat men te wapene ginghe, Ende hem elck gheryde tot dese dinghen,
 Soe sy aldereerst mochten. Daer word in 't herre groot gherochte .

- Sy scoten aen halsbergen of platen ,
 Ende wapenroc die wel saten ,
 1340. Ende hingen die sweerden aen haer siden ;
 Some saten si op rossiden ,
 Some op stercke orssen , die wale ,
 Of met ysere , of met sindale ,
 Waren verdeect , of met samiete .
 Soeme waren si oec , seit de vite ,
 Met fluele verdeect tiere uren ,
 Of met stalinen covertueren
 Jegen slach ende jegen steke .
 Ende alsi waren te haren gereke
 1350. Wel gewapent ende bereet ,
 Togen si henen op een breed ,
 Scone ende slecht velt daer by ,
 Ende bleven dair houden , seg ic dy ,
 Tote dien dat si werden gescaert .
 Daer wert geblasen ongespaert
 Menighe trompe ende basine ;
 Dus was menich ors in schine ,
 Dat wel scone spronge spranc ;
 Dus was menich blide ende sanc

Als men verstont die nieumaeren , Ende ginghen hem wapenen alle te gaere .
 Sy deden ane stercke platen ; Daer boven wapenrox , die wel saten , Ende
 hingen haere sweerden aen haere syden . Daernaes saeten se , in dien selven
 tyde , Op groote , stercke rossyden , die wale Waeren ghedeckt met sindaele ,
 Som met fluweele , som met samite . So waeren sy oock insgelijcke Ghe-
 deckt met yseren couverteuren , Om dat sy te bat souden moghen deuren
 Jegen steken ende jegen slaeghen ; Ende als sy waeren , hoorick saeghen ,
 Wel ghewapent ende bereet . — V. 1331. *Ontbr.* — 1332. Op een scone
 velt daerby , Ende bleven daer houdende , segghe ick dy , Tot dat sy wor-
 den gheschaert . Daer wordt gheblaesen onghespaert Menighe trompe ,
 menighe husyne . Daer was menich schoon ors in schyne , Dat wel groote
 spronghen spranc ; Daer was oock menich blyde die sanc

1360. Omdat 't ten stride comen soude,
Die doot eer noene lach op die moude.
Dair was menighe baniere
Scone, rickelije ende diere,
Menich schilt ende menich sehacht,
Die ghebroken wert eer nacht;
Ende alsi hadden gehouden hiere
Een wile, quamen die heren fiere
Dair gereden met genint.
Die vermomboert hadden 't kint,
1370. Wel ghewapent met menighen man.
Daer quamen met gevolget an
Die graven, die lantsheren t'samen,
Die den jongen hertoge quamen
Te hulpe ende te succoerse dair
Sijn recht te behouden voirwaer
Jeghen die Grimberchsche heren.
Daer quam voirt met groter eren
Die here gereden van Wesemale,
Die maerscalc was altemale
1380. Van den here van Brabant;
't Volc ginc hi al te hant

Dies hy ten stryde commen soude. — 1362. Daer was menighe schoone banniere, Die rijckelijcke was ende diere, En menighen schilt en menighen schacht. — 1366. Ende als sy ghehouden hadden een wyle, Quamen die viere heeren, sonder ghyle, Die te vermonboiren hadden het kint, Daer ghereden, als men bevint. — 1371. Daer quamen oock met, segghe ic u dan, Alle die graven ende die lansheeren, Die commen waeren met grooter eeren, Dien jonghen hertoghe te hulpe daer Om sijn rechten te behoedene voorwaer Jeghens die van Grimberghen, wet wale. Doen quam die heere van Wesemale, Die maerschalc van den herre was,

Beracken, bestieren tien tiden,
 Ende wijsde hem hoe si souden striden.
 Daerna maecte hi scaren neghene :
 D'ierste gaf hi te beweghene
 Van Diest, van Assche, van Bierbeke,
 Ende van Wemle in haer gereke;
 Ende in hare scare, wet wale,
 Was selve die here van Wesemale.

1390. D'ander scare, als ic u leere,
 Gaf hi van Arscot den here;
 Die derde scare gaf hi
 Van Hoerne den here vri.
 Die vierde den here van Edinghen;
 Die vijfde, in waren dinghen,
 Van Gaesbeke den heren beide.
 Die .vi°. gaf hi in synen gheleide
 Van den Roes, heer Geraerde.
 Die .vii°. gaf hi, in deser vaerde,
 1400. Te geleidene den grave van Namen;
 De achtste scare hadde te samen

Ende ghinck die lieden bestieren nae das, Ende berechten te dien tyde,
 Hen wysende hoe sylieden souden stryden. Daerna maecte hy .ix. schae-
 ren : Deerste daer af gaf hy te bewaeren Dien heere van Diest ende sijn
 hoede, Ende den heere, als ick ghevroede, Mijn heere Jan van Bierbeke,
 Ende die heeren, als ick spreke, Van Wemmele mijn heere Aernoulde; Oock
 schaerde hy hem selven seere boude, Omdat sy waeren van eene heer-
 schappie. Die andere schaere, als ick u lye, Gaf hy den heere van Arschot.
 Die derde gaf hy, sonder spot, Dien heere van Hemme, dien stouten man. Die
 vierde gaf hy daer alsdan Den jonghen heere van Edinghen. Die vijfde gaf
 hy in waeren dinghen Den heeren van Gaesbeke beyde. — 1398. Dien heere
 van Roos, heere Geeraerde. Die .vii°. schaere gaf hy te waerde Dien stouten
 heere, den grave van Namen. Die .viii°. gaf hy alte saemen

- T'achterwaerne de grave van Loen,
Die bystaen woude sonder hoen
Van Brabant den jongen hertoghe.
Die .ix. scare in dit orloghe
Hadde van Oudenaerde die here,
Ende met hem, die prijs ende ere
Verdiende wale voirt an,
Dat was van Gavere mijn heer Jan,
1410. Die here van Gistele heer Diderijc,
Ende van Nevele, ende diesgelijc
Van Rode die here ende van Masmijn,
Ende van Axele die here fijn,
Ende van Scorsse, heb ic vernomen.
Dese acht baenroetsen waren comen
Uit Vlaenderen, want sy hier ave
Ghesent waren van den grave
Met .ccc. platen voorwair
Tot hulpe des hertogen dair,
1420. Wel gewapent, doe ic u weten,
Op stercke orsse opgeseten,
Groet van leden; ende tier uren
Verdect met rikeliken covertueren.

Den goeden heere, den grave van Loon, Die daer commen was met menighen baroen Ten hulpe des jonghen hertoghen. De .ix^e. schaere van dese oorloghe Gaf hy van Audenaerde dien stouten heere; Ende met hem, by mijnder eeren, Die heere van Gavere, mijn heere Jan, Ende die heere van Ghistele mede aen, Ende van Neele mijn heere Diederick, Ende die heere van Rode sekerlick, Ende oock die heere van Massemin. — 1414. Inghelijc van Schorisse die vrome heere, Dat segghe ick u, by mijnder eere. — 1416. Hebbe ick vernomen, ende hadde se ghesonden die grave daer. — 1419. Wel ghewapent ende opgheseten Op groote orssen, doen ick u weten, Verdeckt met couverteuren heerlicke.

Wel .xxv°. man so waren
 In elc van den anderen scaren ,
 Gewapent met helmen , met scilden ,
 Die hem des daigs also hilden ,
 Dat sy ontlingen prijs ende ere ,
 Dies men vergeet nemmermere.

1430. Alse die geledene gescaert
 Waren, ginc men ter vaert
 Scaren alle die voeliede ,
 Diere wel , als ik u bediede ,
 X dusent was ochte mere.
 Oic gaf men hem enen lantsheer ,
 Die vrome was ende coene ,
 Wair ridderscap was te doene.
 Hy hiet heer Jan van Haspegouwe ,
 Die gewapent was in goeder trouwe

1440. Van sable met ere duven wit
 Van goude ghecroont , verstaet dit.
 Desen man was bevolen al
 Dat voetvolc , groot ende smal ,
 Dat hy 't soude achterwaren.
 Doen beval men sonder sparen

Sy brachten menighen man te lijcke Eer die dach ten avende quam. Sy hadden menighen helt loefsaem, Die des daeghs seere street; Elck van den anderen schaeren, God weet, Hadden nu .xxv. hondert man, Wel ghereden met plaeten aen, Beyde met helme ende met schilde, Die hem daeghs alsoo hilden. — 1429. Die vergheten weert nummermeere. Doen die gheredene waeren gheschaert, Ginck men schaeren onghespaert Die voelieden, dat segge ick u, Alle in eene schaere, verstaet my nu, Die wel thien duusent was ende meere, Ende gaf men hem eenen leytshere. — 1437. Waer dat. — 1438. Ende hiet. — 1439. Hy was ghewapent in goeder trouwe Van sable met eenre duyve wit. — 1444. Dat hy 't achterwaeren soude. Hierna weert bevolen boude

Den standaert den here van Craynhem,
 Die sijn maighe hadde by hem
 Optien dach ten selven stride,
 Dies hi was herde blide.

1450. Den standaert nam hi t'achterwaerne,
 Ende sijn leven niet te spaerne.
 Alsoe die here van Wesemale
 Dat volc hadde gescaert wale,
 Dede hi halen, sonder liegen,
 Den jongen hertoge metter wiegen,
 Ende hangen, des sijt goem,
 Aen enen groten wilgenboom,
 Soe dat menne sach in 't ander heere,
 Die hem stelden sere ter were,

1460. Also ic u sal seggen te hant.
 Alsoe dat here van Brabant
 Al gereet waren ende gescaert,
 Tegen sy henen wel bewaert,
 D'een schare voor, d'ander naer,
 Te dien van Grimbergen waert aldaer,
 Met groten geruchte gesinnichlike,
 Ende met staden wiselike.

Dien heere van Craynhem met syne maeghen Dat hy den standaert soude draeghen, Op dien dach te dyen stryde, Dies so was hy herde blyde, ende seyde hy sout gheerne doen; Ende als van Wesemael die baroen Wel geschaert hadde alle die lieden, Dedi halen, alsoo ick bediede, Den jonghen hertoghe haestelijck Met vele lieden sekerlijck, Diene brachten, sonder lieghen. Doen deden hy hanghen metter wyeghen, So dat men daer brochte, neemt goom. Aen eenen grooten wulghenboom, Soo dat men sach in dander herre, Die hem scere ghereyden ter werre, Also ick u nu segghen sal; Nu hoort dan al over al. Doen die Brabanders waeren geschaert Toghen. — 1464. Nae, Ten anderen weert, als ick verstae, Met goeden staden wijselicke,

- Van hem laet ic die tale bliven ;
Ende hoort nu wat bedriven
1470. Die van Grimbergen , ende hoe si voeren.
Des morgens vroeck wert in roeren
Dat here van Grimberghen al te male ,
Ende vingen ten wapenen , wet wale ,
Arme ende rijcke , dat daer was ;
Daer wert gheblasen , sijn seker das ,
Menighe trompe , menighen horen ;
Daer wert menich ors vercoren ,
Ghesadelt ende gedect wale
Met samite ende met sindale ;
1480. Menich baniere wert daer ontwonden ,
En menich helm op 't hooft gebonden ,
En menich sweert gegort aen side ,
Dat ontwee brac in den stride.
Alsi gewapent waren al ,
Saten sy op , groot ende smal ,
Ende daden al te hopen houden.
Die banieren daden si ontvouden ,
Als te stridene op dat stat.
Doen quam gevaren na dat

Met grooten gheruchte sekerlicke. Nu laet ick van desen bliven , Ende wille van die van Grimberghen scriven Wat sy daeden. — 1473. Ende deden hen wapenen , wet wale , Aerne ende rijcke en al dat daer was. — 1478. Overdeekt. — 1480. Daer weert oock menighe banniere ontwonden , Ende menich helm op 't hoot ghebonden , Ende ghegort menich sweert , Dat dien daeghe in twee gheslaeghen weert , Ende als sy waeren ghewapent al. — 1486. Ende voeren al te hoope houden , Ende deden die bannieren ontvouden Als te stridene op dier stat. Doen quam daer ghereden naer dat

1490. Van Grimbergen heer Arnout
Met sine sonen sterc ende stout,
Ende voeren die luden bestieren.
Daerna ginc oic visieren
Heer Wouter Berthout sijn scaren,
Ende maecter .vijij., sonder sparen,
Sonder 't volc dat was te voet.
In elc scare, des sijt vroet,
Waren twee dusent man, wale
Gewapent met ysere ende met stale.
1500. D'ierste scare wel ten harnassche
Gaf hi her Gerarde van Assche;
D'ander scare gaf hi te hant
Den here van Keple uit Gelderlant.
Die derde scare gaf hi
Den here te leidene van Bosi.
Van Cochi die here voirwaer
Hadde die vierde scare daer;
Van Moy die here uit Artoys
Leide met menigen Francoys

Van Grimberghen heer Aernoult Met syne sonen, die waeren stout, Ende met syne naeste maeghen, Ende ginck die lieden, hoor ick saghen, Berechten, wysen ende bestieren. Daer naer ginck, sonder vieren, Heer Wouter Berthout saen Alle die lieden sonder waen, Schaeren herde wijsselijke Ende maeckte acht schaeren sekerlijke, Sonder die waeren te voet. Ende in elck schaere was, sijt vroet, Een dusent mannen ghewapent wale. D'eerste gaf hy, sonder hale, Den heere van Assche, heer Geeraerde, D'ander gaf hy met grooter weerde Den heere van Keppelle uyt Gelderland; Die derde gaf hy, sy u becant, Dien heere van Bosi uyt Henegouwe; Die vierde gaf hy in goeder trouwen Dien vromen heere van Couchy; Die .v. gaf hy, gheloves my, Dien heere van Moy uyt Arthois, Die daer quam met menighen Franchois

1510. Die vijfde scare , ende dair na
 Die .vi°. die here van Breda.
 Die .vii°. gaf men voirt ane
 Te geleidene den here van Viane ;
 Die .viii°. gaf hi houde
 Sinen vader her Arnoude ,
 Ende heer Gerart sinen broeder met ,
 Ende hem selven , dat wet.
 Den standaert beval hi met love
 Her Paridaen van Massenhove ,
1520. Ende her Gerarde sijn oom van Liere ,
 Ende daertoe twee knapen fiere ;
 D'eene hiet Jan van den Dale ,
 D'ander Geeraert, wet wale ,
 Van der Biest , een vrom man.
 Desen vieren wert voirt an
 Bevolen die standaert op haer ere ,
 Des si blide waren herde sere ,
 Omdat men hem dede die ere groot ,
 Ende dat groote voordeel boot.
1530. Hierna her Wouter Berthout
 Scaerde 't voetvolc , jone ende out.

Den heere te hulpe van Grimberghen; Die .vi°. gaf hy sonder verberghen Den goeden heere van Breda; De .vii°. gaf hy, als ick verstaec, Den stouten grave van Vianden; Die achtste gaf hy te hande Van Grimbergen heere Aernoude Synen vaedre met ghewoude. Oock schaerde hy met hem heere Geeraerde Synen broedre met grooter weerden Ende hem selven daer oock met. Hiernae beval hy, dat wet, T'achterwaerne den standaert Heer Paridaen, eenen ruddere waert, Die men van Massenhove hiet, Ende met hem, en lieghe u niet, Synen oom, heer Geeraert van Liere. — 1525. Desen vieren weert bevolen dan Den standaert te houdene op haere eere, Dies sy blyde waeren seere Om dat men hen die eere dede. Daernaec schaerdi op die stede, Mijne heere Woultre, die voetlieden In twee schaeren, als ick bediede.

- In elke scare waren wel
 Vijf dusent man rasch ende snel,
 Wel gewapent, willich ten stride.
 Elcker scare gaf men tien tide
 Enen goeden leytsman dair,
 Stout ende vrome al openbaer;
 D'eene was van Beyghem heer Alaert,
 D'ander was een ridder vermaert,
1540. Van Eppeghem her Paridaen,
 Een baenrots, doe ic u verstaen,
 Van Grimberghen ende een vroom here,
 Ende al sijn maghen, minder ende mere,
 Waren oic gescaert met hem,
 Diere vele was, als ic vernem.
 Ende als 't volc wide ende side
 Wel ghescaert was ten stride,
 Ende wel ghewapent onder sijn baniere,
 Doen beval heer Wouter sciere
1550. Sinen vader in hoeden
 Tween vromen ridderen ende goeden,
 (D'een was van den Male heer Segerman,
 D'ander was van Calmont mijn heer Jan) :

In elke schaere was, wet wel, Vijf duysent mannen rasch ende snel. — 1535. Ende elcker schaere te dien tyde Gaf hy eenen leytsman daer, Die vrom ende stout was voorwaer. — 1539. Een edel baenrotse ende een waert Ende al sijn maeschap met hemme; D'ander was, als ick verneme, Van Hepeghem mijn heere Paridaen. — 1542. Ende een vrome heere, Ende alle syne maeghen min no meere Waeren oock gheschaert met hem, Dier vele was, ick seker bem, Ende als al 't volck wyde ende syde. — 1548. Ende elck hielt onder syne banniere Wel ghewapent, beval hy schiere Synen vaedre te nemen in hoeden Twee vromen ridderen, wilt ghevroeden; D'eene was heer Seghere van der Maele; D'ander was, dat wet wale, Myn heere Jan van Caelmont,

- 's Daighs te wesen by sire siden,
Ende te behoedene in den stride.
Hem selven beval hi sekerlike
Van Oyenbrugge her Heinricke,
Ende van den Male heer Symoene,
Mijns heren Seghermans soene.
1560. Twee ridderen van grooter waerde
Beval hi sinen broeder Gerarde ,
Den jongen ridder stout ende fier :
D'een was Van Damme heer Gaultier,
D'ander was heer Willem Tant,
Een stout rudder, sy u becant ,
Ende geduerich in allen stride.
Men bat daerna in corten tide
Her Godevaerde Screyhane
Dat hi woude riden dane,
1570. Ende overslaen der Brabanders scaren ,
Ende sien of sy ghereet waren ,
Ende hoe vele datter sijn
Mochte harer liede ende ridders sijn.
Hi doet geerne , ende voer derwaert ,
Ende oversloech 't heer ongespaert ,

Dat sync souden , sy u cont, Des dachs behouden in den stryde;
Hem selven beval hy te dien tyde T'achterwaerne heer Hendricke Van
Oyenbrugge sekerlijcke. — 1560. Oock beval hy met grooter waerde
T'achterwaerne heer Geeraerde Synen broedere , twee ruddren fier. —
1566. Ende ghedeurich in bataille. Hierna weert, sonder faille, Ghebden
heer Godevaert Screyhane. — 1571. Ofte. — 1572. Ende ofte daer lie-
den waeren vele. Doen antwoorde sonder helen Dat hy dat gheerne
soude doen. Doen sloech met spooren de baroen , Ende reet ten anderen
heere waert, Ende oversloech onghespaert

- Soe hi alderbeste can ;
 Oec was een ander waersman
 Uter Brabanders heer gesent ,
 Die die van Grimbergen al omtrent
 1380. Oversloech verre ende naer,
 Ende die hiet heer Gosen van Pollair.
 Elc keerde ten sinen weder,
 Ende vertelde op ende neder
 Hoe vele dat hem dochte
 Dat der vianden wesen mochte ;
 Ende elc here die geboet
 Vore te trecken sijn conroet
 Met gemake wiselike ,
 Ende dat sy streden vromelike :
 1390. Men soudse rike maken gemeene.
 Doen riepen si , groot ende cleene :
 « Wy selen vechten also sere
 Dat wy behouden selen d'ere. »
 Hierna trocken sy sonder sparen,
 Also sy gescaert waren,

So hy alderbest mochte; Oock so was [hy] sonder gherochte Uyt den Brabander herre ghesent Een waertsman, sy u bekent, Hiet heer Gosen van Pollaere, Ende oversloech verre ende naere Die heeren van Grimbergen, segghe ick u. Daernaer keerde wy weder nu Aen den Brabanderen heeren saen, Ende den heeren dede hy verstaen Hoe vele de andere mochten sijn. Hiernaer gheboden die heeren sijn, Als sy die maeren hadden ghehoort, Dat sy wijselijcke toghen voort Den anderen waert met ghemake, D'een schaere nae d'andere in waeren sacken. — 1390. Men soude se alle maeken rijcke, Die uyt den stryde levende ontginghen, Ende wonnen sy oock eenighe dinghen Dat sy 't hilden, groot ende cleene. Doen riepen sy alle ghemeene: « Wy sullen vechten alsoo seere, Dat wy sullen's hebben eere Soe langhe als die weerelt steet. Daernaer toghen sy henen ghereet Ten vianden weert, segghe ick u. Hier laete ick van hem staen nu,

- Den Grimberchsen nog bat ane,
 Ende heer Godevaert Screyhane
 Quam te sinen here her Arnoude,
 Ende vertelde hem also houde
1600. Dat die Brabanders tier steden
 Wel gewapent, wel gereden
 Quamen. « Oic dunct mijn in schijn
 Haers volcs wel twintich dusent sijn,
 Ende hebben .ix. scaren groot;
 Te voet esser een conroet
 Beide met staven ende met piken;
 Men machse t' onswert nu sien striken,
 Sy hebben nu tesar orloghe
 Doen halen den jongen hertoghe,
1610. Ende hebbene, sonder lieghen,
 Aen eenen boom al metter wieghen
 Doen hangen, dat wet wale;
 Hadden wy ons aen her Arnouts tale
 Van Oyenbrugge ende aen sinen raet
 Lange gehouden, dat verstaet,

Ende segghe van Screyhanen heer Godevaerde, Die wederkeerde met grooter waerde, Doen hy die herre hadde oversien, Ende quam tot synen heere met dien, Mijn heere Aernoult van Grimberghen, Ende seyde tot hem sonder bergen : « Heere, ick komme van ghenen herre, Dat heerwaert compt met grooten gheere, Wel ghewapent ende wel ghereden, Ende heb 't al ghesien by waerheden; Het mach wel .xx^m mannen sijn, My ne bedrieghe dat waenen mijn, Ende sijn ghescaert in .ix. schaeren. Oock commen daer lieden te waeren Eenen grooten hoop te voet, Daer esser, alsoo my dreecht mijn moet Thien duisent, ofte alsoo vele. Sy hebben oock al sonder hele Doen haelen. — 1610. Doen hanghen hooghe. — 1612. Oock mach menre sien sonder lieghen Aen den boom hanghen van hier. Hadden wy ons sonder dangier Ghehouden langhe aen die taele Van heer Aernoult, wet wale. — 1615. Wy hadden luttel te doene, verstaet,

- Wy hadden lettel deser onraste
 Te doene , ende deser orloghe vaste ,
 Daer wy nu ane sijn comen.
 Noch sou 't ons , wanic , meer vromen ,
 1620. Dat wy om den pays nu spraken ,
 Ende dat orloghe algader verbraken ,
 Ende wie andere meest mesdaen
 Hadde , dat hy 't beterde saen
 By vonnesse der baroene ,
 Ende hierop maecte vaste soene ,
 Ende bleven gevrienden voirt mere ;
 Want ick segge u , lieve here ,
 Dat wy den hertoghe doen onrecht ;
 Ende comen wy in dit gevecht
 1630. Jegen d'ander nu ten stride ,
 Het sal gescien in wederside
 Jammer groot ende scade. »
 Heer Arnout sprac : « Het's te spade ;
 Wy hebben te lange ghebeit hier met ,
 En helpe nu niet , dat wet ,
 Dat wy hier of hilden sprake ;
 Maer trecken wy voort met ghemake

Met deser grooter onraste Ende met die oorloghe , daer wy vaste **Inne** lighen , dat segghe ick u nu ; Noch soude raeden , dochte goet u. — 1621. Ende die oorloghe daermede braken , Ende die den anderen yet **schuldich** waere Dat hy hem geliefde daer naere , Ende die meest hadde **misdaen** Dat het hy beterde sonder waen , By vonnisse der hooghen baroenen. — 1626. Goede vrienden. — 1627. Segghe u dat. — 1629. Ende commen wy nu in 't ghevecht Jegen d'andere ende ten stryde , Daer sal gheschien in **wedersyden** , Dat segghe ick u , jammer ende schade. » — 1633. **Tes te spæde**. — 1635. Ende en hulpe u niet , dat wel wet , Dat wy hieromme hielden **spraakke**.

- Ten vianden wert sonder vaer,
Dat men ons verre noch naer
1640. Hierna, over cort noch lanc,
En singe genen quaden sanc
Van blootheide, noch van vaere ;
Want die ghene, wet openbare ,
Daer wy af comen sijn ,
Hebben gheweest ridderen fijn ,
Coene , werende ende milde ,
Goet van spere ende van scilde ,
Ende die hem noyt t' ontsiene
Plaghen ende om anxte te vliene ,
1650. Al waren si aen d'arger ende.
Ic sal my selven oic gheen scende
Doen , daer ic's my gewagten can ;
Socht ic peis ende soene voirt an
Aen die heren ende genoete,
Sy souden wanen , cleine ende groote ,
Dat ic't dade van verveertheden ,
Ende dat wy quamen van blootheden ,
Ende souden's vele te fierer wesen.
Wet die waerheit nu van desen ,

1638. Den vianden in haere ooghen, Ende doen alsoo ongheloghen Dat men van ons geen quaden sanc En moghe singhen overlanck. — 1643. Want ick segghe u over waere Dat ghene daer wy af commen sijn. — 1647. Goet ten sperre ende ten schilde, Ende hem noyent en plaeghen t' ontsiene, Nochte in anxt oock te vliene Al waeren sy aen d'arger eynde, Ende en sal my selven oock niet schinden Doen, daer ick my 's ghewachten can. Sochte ick nu soene, by Sint Jan, Aen die heeren ende die ghenooten. — 1658. Ende souden veele te fierer wesen. Ick wille u dat ter waerheyt lesen,

1660. Al schijn ic an d'arger boort ,
 Ic wille emmer pleghen voort ,
 Dat mijn voiders hebben geploghen ,
 Of ic segge u dat ongeloghen ,
 Dat ic eer sterve in dien wille ,
 Eer icker uytgae lude of stille. »
 Doen sprac hi t' sinen lude dair :
 « Ghy heren , sijt sonder vaer ,
 Ende en versaegt u niet des ,
 Datter ander hoop meer es ;
1670. Want sy sijn van verre comen ,
 Ende sijn vrende , hebbe ic vernomen ,
 Malckanderen ; dat en sijn wy nie ,
 Wy sijn alle hier , hoe 't ons gheschie ,
 Maghe ende vriende uit enen lande ,
 Ende wel bekent , dat wet te hande ,
 Ende sijns andre te vriende vele.
 Ooc hebben sy ons te desen spele
 Versocht buten haren palen.
 Ic weet wat vromen dat si halen
1680. Aen ons selen hier op 't velt ;
 Want men in proverbien telt :

Al scinckt nu aen arger boordt. — 1662. Dat myne voiders hebben geploghen, Ofte, ick segghe. — 1664. Dat ick sterve. — 1665. Eer ick derwaert gae luyde ofte stille. » Hy sprack tot synen lieden daernaer, Ende seyde : « Ghy heeren, sijt sonder vaer, Ende en ontsiet u niet des Dat der anderen meer es ; Want. — 1672. Mallec anderen. — 1673. Want wy sijn alle, wats gheschiet, Vrienden ende maeghen uyt enen lande, Ende wel bekent, weet te hande, Ende sijns elcanderen. — 1678. Verre versocht in ons lant Buyten haeren paelen, sijt becant, Dies wy te coenre moghen sijn; Men segt oock diewels dit proverbekin :

Die hont es coender vele , seldi weten ,
Die op sijn messie is geseten ,
Dan enige andere vremde sijn.
Dies vertroest u , vrienden mijn ,
Ende strijt so vromelike ,
Dat wy dese heren rijke
T'harer lachter met oneren
Derde werf doen keren ,

1690. Alsoe wy twee werven hebben gedaen.

Want eyst dat wy t' onder gaen ,
En wy den strijt verliesen nu ,
Wy werden eyghen , des hoet u ,
Ende selen moeten te haren gebode
Staen , dat ic soude doen node
Den tijt dat ic ben levende man.
Ende verwinnen wy mede voertan
Desen strijt , wy werden te hant
Alle heren in Brabant ;

1700. Dies vecht met stouten moede. »

Doen riepen domme ende vroede :
« Vairt voirt , her Arnout ,
Die duvel hebbe sijns ghewout ,

• Als die hont es op syne messye , Soe es hy te coenre , als ick lye , Ende willes oock te beter sijn. » Daeromme bidde ick u , vrienden mijn , Dat ghy strijt so vromelijcke , Dat wy moghen dese heeren rijke Tot haeren lachtere weder doen keeren , Ghelijck wy hebben , met grooter eeren , Hier voormaels tweewerf ghedaen. — 1693. Wy werden al eyghen , segghe ick u , Ende moeten staen tot haeren ghebode , Dat ick noode soude doen , by Gode , Den tijt dat ick levende waere. Moghen wy den strijt openbaere Op die Brabanders nu winnen , Wy weerden noch heeren , doe ick u kinnen , Van den lande gheemeenlijcke , Dat Brabant toebehoort sekerlijcke ; Daeromme vecht alle met stouten moede. » Doen riepen sy alle vromme ende vroede : Vaert voorwaert , heere Aernoult. — 1703. Hebs.

Die u lieden sal begeven ,
Die wile dat hi mogte leven ,
Hine sal u bystaen totter doot ,
Ende slaen slagen groot ,
Dies hem die viande selen ontsien. »
Men geboot cort na dien

1710. Dat elc here voert sal varen
Sonder letten met sire scaren
Den vianden in haer ghemoet.
Doen porde 't here , des sijt vroet ,
Ende reden , als ic versta ,
Ten vianden op een scoetmael na.
Daer ontbeiden sy te samen
Den anderen , die achter quamen.
Als die Brabanders hebben vernomen
So coenlic die vianden comen

1720. Gescaert , gewapent , stout ende snel ,
En was daer niemant , dat wet wel ,
Hine was daer een deel of ontdaen ,
Ende beiden haers geselscaps saen.

1703. Dat hy mach. — 1707. Ende die slaeghen slaen so groot , Dat hen die vianden sullen ontsien. Hier naer weert gheboden met dyen Dat elck heere voorewaert rede Met syne schaeren , dat's waerhede. — 1713. Doen porden die heeren. — 1714. Ten vianden weert met staden , Ende voeren henen met liever laden , D'een schaere voore ende d'andere nae Tot dat sy quaemen , als ick versta , Den anderen in een schutmael by. Doen bleven sy houdende , segge ick dy , Ende beyden den anderen die achter quamen , Ende doen die Brabanders vernamen Die vianden so coenelick commen Ende so wel , hebbe ick vernomen , Gheschaert , ghewapent ende bereet ; En was daer nietmant , God weet , Hy was een deel te varenteert , Ende hilden oock stille , als men my leert ,

- Dit was op Onser Vrouwendach ,
Die te Half Ouste gelach ,
Dat die lieden alle sijn blide
Van den liefliken tide ,
Dat dat coren volwassen es ,
Ende die vrucht , sijn seker des ,
1730. Die op d'eerde heeft ghestaen ;
Ende men die scuere vult saen
Metten wasdomme van den velde ,
Daerom men met groten geweld
Heeft gepijnt al 't jaer ,
Ende die lieden overwaer
Hen gaen doen te gemake ,
Met haren vruchten in waren sake ,
Die si t' samen hebben gewonnen ,
Dies hem nietmant derf veronnen .
1740. Recht waest in desen tide
Dat vele lieden waren ten stride
Vergadert , hoirdie gewagen ,
Op een velt ter Langer Hagen
Buten Grimbergen , wel gereden
Ende gewapent ; van meniger steden

Ende ontbeiden den anderen daer; Dat segghe ick u al over waer. Dit was op Onser Vrouwendach, Die in midden den ouste lach, Dat die lieden sijn allegader blyde Van den lievelijcken tyde Dat 't cooren. — 1731. Ende men die scheuren gaet vollen saen. — 1733. Dat men inne doet met ghewelde, Daerom men heeft ghepijnt al 't jaer, Ende die lieden al overwaer Hen gaen doen te ghemake, Met heuren wasdomme, in waeren saecken, Die sy in den sommere hebben ghewonnen, Dies hem nietmant derf veronnen. Recht in desen tyde so waeren — 1741. *Ontbr.* Op een velt ter Langher Haeghen, Buyten Grimberghen, hoor ick saghen, Wel ghewapent ende wel ghereden. Oock blies men ter stede, by waerheden,

Waren si vergadert dair.

Trompen , basinen , hoernen claer

Blies men daer op berch en dale.

Oie sloech men dair op ene tale

1750. Die tambueren overal :

Daer was geruchte ende gescal,

Ende hielden in beyden syden stille.

Niemant en was daer in wille

D'eerste joeste te doen voren.

Hier binnen horte met sporen

Een , hiet Gerart van der Hommolen ,

Op eene merrie swaert als colen ,

Ende began den strijt aldair ;

Mair ic weet niet voire wair

1760. Wat sijn teken rechte was ;

Hine hadde aen , sijt seker das ,

Wapenroc noch tornekeel.

Hy hielt in sijn hant gheheel

Ene spere sterc ende stijf ,

Ende sloech met sporen in 't lijf

Die merrie , die snellike liep ;

Grimbergen ! hy lude riep ,

Met trompen ende met businen, Dat die berghen met grooter pynen Wederluyden, ende die daelen. Men sloech daer oock, wet wale, Op die tamboeren al over al. — 1751. *Ontbr.* — 1752. In beyden syden op die wyle; Dus hielden sy alle sonder ghyle In beyde syden even stille, Dat daer nietmant scheen hebben wille. — 1753. Hierna horte uyt met spooren Heer Geeraert van den Houmole. — 1757. Als een cole, Ende begonste den strijt daer; Maer ick en weet niet voorwaer, Welck sijn teekene van rechte was; Want hyne hadde ane. — 1764. Een sperre die sterck was ende stijf, Ende stack met spooren sonder blijf In die merryc, Die snellijcken liep. Grimberghen! dat hy luyde riep.

Ende stac eenen in sijn ghemoet
 Dat hy nederviel onder voet.

1770. Doen sloech 't heer al overhoop ;
 Daer cocht menich dieren coop ;
 Eer ten avende quam die dach
 Wert daer gesteken , sonder verdrach ,
 Menich sterc spere ontwee ;
 Daer wert menighen van slagen wee
 Dat hi bloedich viel op d'eerde.
 Daer wert menich slach metten sweerde
 Geslagen in desen stride.
 Daer quam ten selven tide
1780. Van Diest mijnheer Heinric ,
 Gewapent herde hovelije ,
 Die de eerste schare leide daer
 Onder syne banniere , dat es waer ,
 Die van goude was , meer no min ,
 Twee vaeschen van sabele daerin ⁽¹⁾ ,
 Sijn wapenroc al diesgelike ,
 Op een ors herde ridderlike ,
 Dat hi wale overdect
 Met sinen wapenen dus getrect.

1769. Dat hy vallen moeste onder voet. Doen sloech dherrs al over hoop.
 — 1772. Eer dien dach ten avende quam ; Daer wert ghesteken , als ick vernam. — 1775. Daer weert oock den menighen wee , Die daer wert ghevelt op d'erde. — 1778. Gheslaeghen doen in dien tyde. Doen quam ghereden in dien stryde Die heere van Diest , heer Hendrick , Ghewapent herde rudderlijck. — 1785. Twee fasschen van sable daerin ; Sijn wapenrock was diesghelijcke. Oock sat hy op een ors rijke Met syne wapenen overdeckt. Op d'ander syde quam daer ghereckt

(1) Zie het wapenschild van den heer van Diest, D. I. Pl. 2. v. 4306.

1790. Jeghen quam die here van Assche
Met sinen volcke wel ten harnassche.
D'ierste scare leide hy hier
Onder sijn rikelicke baniere.
Van .x. stucken van kelen, van goude ⁽¹⁾
In bellonc gesneden, alsoe hi woude.
Hy was op een ors gheseten
Wel gewapent, doe ic u weten,
Met sinen wapenen was wale
Sijn ors verdeckt al te male;
1800. Sijn spere met enen confanoene.
D'ors liet hi als een ridder coene
Lopen ten vianden weert;
Jegen hem quam onverveert
Die here van Diest gheslagen met sporen;
Men mochte die eerde daveren horen,
Daer sy te gader ghevaren quamen.
Elc stac den anderen in 't versamen
Dore dien scilde op die platen,
Alsoe sere utermaten
1810. Dat hare speren in splinteren braken,
Ende men se verre hoorde craken.

Die heere van Assche met sijnre schaere, Die d'eerste hadde te bewaeren,
Ende hem hielden aen syne bannieren, Die rijckelijck was ende diere,
Van x stucken van keete ende van goude In bellonck ghesneden, alsoo hy
woude. — 1797. Wel verdeckt, doen ick u weten, Met synen wapene al te
maele. Hy hielt een sperre, dat wet wale, Met een sydene confanoene, Ende
liet loopen als een ruddere coene Over 't velt ten vianden waert. Oock quam
Jeghens hem metter vaert. — 1805. Men mochter d'eerde af dreunen hooren.
— 1809. So seere ende so uyter maeten Dat die sperren.

(1) Zie den wapenschild van den heer van Assche. D. I. Pl. 3. v. 4638.

- Daer na quamen si te gadere beide
Met orse ende met gereide ,
Met helmen ende met schilden ,
Weder sy wilden ofte en wilden ,
Dat sy byna waren ghevallen ;
Doch onthielden sy hem met allen ,
Toghen hoer sweerden uten scoe ,
Ende elckerlijc sloech anderen doe
1820. Dat 't vier uten helmen spranc.
Hadde het ghevecht gheduert yet lanc
D'een van den tween ware bleven doot ;
Maer 't ghedranc wert daer so groot
Dat si d'een van den anderen worden gedrongen.
Op een ors van grooten sprongen
Quam na hem (van) Bierbeke die here
Ghereden vreeselike seere ,
Met sire baniere van silverijn
Met een vaesschen van kele fijn ;
1830. Ende van denselven was geheel
Sijn couverture , sijn tornekeel.
Hy hadde een sterc spere in sijn hant
Ende stijf; dus quam hi gerant

1812. Daernae so quamen sy beyde Te gaedre met orssen ende met ghereyde , Daertoe met helm ende met. — 1818. Ende toghen die swerden uyster schoe, Ende sloeghen doen elcanderen soe Dat vier uyten helm spranck. Hadde haer. — 1822. D'een van hen waere. — 1824. Dat sy van een worden ghedronghen. Doen quam op een ors ghespronghen Die heere van Bierbeke ghereden Met sijnder bannieren in waerheden , Die al was van silvere wit , Met eender faeschen , verstaet dit , Van keelen , oock was sijn tournckeel Van den selven al gheheel , Ende syne couverture mede. Hy hielt een sperre , dat's waerhede , In sijn hant , dat stijf was , Ende sloech met spooren seer nae das

Op een sterck ors goet ter coere,
 Ende stack een op de borste voere
 Dat hy hodelinghe viel op de eerde.
 't Spere brack; hi vinc ten sweerde,
 Daer hi met gine striden sere.

Doen quam daer die here

1840. Van Wemmele, mijnheer Arnout,
 Met sire baniere, si u cont,
 Ende met hem sijn naeste maghe,
 Die menighe doden in dien daghe,
 Eer die strijt nam inde.
 Gewapent was hy, als ic vinde,
 Met wapenen rikelic diere;
 Sijn tornekeel, sijn baniere
 Was al eens van kelen root,
 Daerin vijf ruten van silvere bloot;
1850. Sijn ors wit in de vaert
 Sonder een been ende den staert;
 Het was verdeect met grone samite.
 Hy hilt een spere, seit die vite,
 In sijn hant starc ende stijf;
 Jeghen hem quam sonder blijf

Sijn ors, dat sterck was ter coere, Ende stack eenen op die borst voren,
 Dat hy cyndelinghe viel op d'erde. 't Sperre brack, hy vinc ten sweerde,
 Daer mede hy ginck stryden seere. Doen quam daer ghereden die heere. —
 1841. Met sijnder bannieren, hy was stout. — 1844. Eynde nam. Hy was
 ghewapent, als ick vernam, Met wapenen rijckelije ende diere; Sijn tour-
 nekeel ende sijn banniere Was alles van kele root, Daerin van silvere vijf
 ruyten bloot. Oock was hy op een ors gheseten, Lelien wit, doen ick u
 weten. — 1852. Het was verdeect te d'yer vaert Met eenen groenen samite.
 Hy hielt in sijn hant, [segd die] vite, Een sperre starck ende stijf, Ende
 liet loopen, sonder blijf,

- Een riddere van Assche,
Hiet heer Gerart, wel ter harnassche;
Hy was stout, vrome ende fier;
Sijn wapenroc hadde vier quartier,
1860. Met rosen gesait van goude.
Hi liet loopen met ghewoude
Jeghen heer Arnoude over 't velt,
Ende gheraectene met ghewelt
Op de plate voor die borst,
Dat sijn speer brac sonder vorst
Al in splinteren al te male.
Ooc gheraecten weder also wale
Mijn heer Arnout, dat seg ic u,
So oversere, verstaet my nu,
1870. Aen den helm ten ommekere,
Dat hy viel ende questen sere;
Doch wert hy weder ghemonteert;
Ende heer Arnout is ghekeert
Daer hi 't bedranc sach aldermeest.
Daer wert strijt ende groot tempeest
Ende men sloech in beiden siden;
Daer en wou niemant den anderen miden;

Sijn ors, dat schoone was ende goet. Oock quam jehens hem, sijt vroet, Een ruddere van Assche, doen ick u weten, Ende was heere Alaert gheheeten, Die stout, vrome was ende fier, Ende die wapene was van dry quartier, Met rosen gesayt als van goude. — 1865. Dat sperre brack sonder vorst In cleinen splinteren. — 1867. Weder waele Mijn heere Aernout, dat segghe ick u, So over seere, verstaet nu, Aen den hals ten ommekeere, Dat hy viel ende quetste hem seere. — 1875. Daer wert ghestreden, als men leest, Herde seere in beyde syden; Want d'een en wilde den anderen niet myden,

Daer wert gedient om prijs, om danc.

Aldaer quam in dat bedranc

1880. Van Wesemael die stoute baroen,
Spere in hant daer 't confanoen
Aen hinc van sinen wapen al.
Sire maechscap groet ende smal
Quam wel gewapent omtrent heme
Met sine banier, als ic verneme,
Die root was met drie lelien wit ⁽¹⁾.
Sijn wapenroc, verstaet nu dit,
Was van den selven al ghesneden.
Met sporen sloechi onvermeden
1890. Sijn ors, dat sere liep als een hinde.
Jegen hem quam met geninde
Een vroom man, een soudenier,
Ende hiet van Sint-Thomas Garnier.
Wel was hy gewapent, wet dat,
Sijn ors, daer hy op sat,
Was vele swarter dan een raven,
Dat hi vaste liet henen draven

Ende sloeghen seere elck op den anderen. D'een leerde daer den anderen waerden, Des hy hem wiste cleinen danck. Doen quam ghereden in 't bedranck Van Wesemaele die stoute baroen, 't Sperre in de hant daer een confanoen Aen hinc van syne wapenen al. Oock quaemen sijn maeschap groot ende smal Wel ghewapent ontrent hemme, Met sijnder banniere, als ick verneme. — 1886. Met drij lelien wit. Sijn wapene, verstaet dit. — 1889. Hy sloech met spooren, hy waerheden, Sijn ors, dat stercker liep dan een hinde. Oock quam jeghen hem met gheninde. — 1893. Van Ste Thomas, ende hiet Gernier, Wel ghewapent, wet wel dat; Dat ors. — 1897. Vaste heen liet draven.

(1) Zie het wapenschild van den heer van Wesemale, D. I. Pl. 3. v. 4618.

- Ten here wert van Wesemale.
Sijn spere was vore scerp van stale ,
1900. Sterc , stijf ende groot ,
Daer hy mede gaf eenen stoot
Den here van Wesemale op den schilt ,
Dien hi jeghen den steke hilt ,
Dien hi doorstac als een riet ;
Maer die plate en consti niet
Doorsteken , want die scacht
Brac ontwee van groter cracht
In cleine stucken al te male ,
Ende die here van Wesemale
1910. Stacken weder ter selcker tyde
Op de plate in de syde
Dat hy se doorstac sonder spel ,
Ende 't spere door vleesche , door vel ,
Ende dore zijn herte vloech ,
Ende daer hy 't weder na hem tooch
Viel hy doot ter erden neder.
Doen stac hy eenen anderen weder ,
Daer hi op quam gereden ,
Dat hem en hulp tiere steden
1920. Scilt , plate , noch en quam te staden ,
'T spere en moest in zijn herte baden ,

1898. Den heere van Wesemale waert. Hy hielt in zijn hant onghespaert
Een sperre starck ende groot. 1904. Rijt. — 1906. Doorsteken, dat segghe ick u,
Maer die schacht brack nu. — 1910. Stacken wedere met sulcken nyde Op de
plate op 't slincker syde. — 1915. Ende vleeschs ende huyt alsoo wel, Ende
sperre door zijn herte vlooch, Ende den buyck weder naer hem tooch. —
1918 Daer hy op ghereden quam, Dat hem en hulp, als ick vernam, Schilt
no plate, no en stond in staden, 't Sperre en moeste in zijn herte baden,

- Ende hy viel doot ter eerde.
't Spere brac : hy vinc ten sweerde,
Daer hi wonder mede wrochte.
Hy riep met coenen gedochte :
Wesemale ! daerna Lotthrike!
Doen ginc hi striden vreselike
Op sijn vianden als een here.
Daer toe quam geslegen sere
1930. De heer van Assche te dier tijt,
Ende sach hoe vreselijke tier tijt
Die here van Wesemale street.
Op hem liet hi lopen gereet
Wat sijn ors mochte rinnen ;
Sy vergaderden met onminnen
So vreselijke te gader beide ,
Dat met orsse , met gereide
Die heren op d'erde gevallen quamen ,
Ende die speren in 't versamen
1940. In splinteren quamen gevlogen ,
Soe dat hem vergaderden d'oghen
Onder hem beiden dair si laghen.

Ende hy doot viel op die eerde. 't Spere brack, hy ginck ten swerde. — 1925. Doen riep hy met coenen ghedochte : Wesemaele ! ende daerna : Lot- rike ! — 1928. Op syne vianden als een vroom heere. Doen quam gheslegghen met spooren seere Die heere van Assche door den strijt. Ende sach hoe vreeselijcke ter dyer tijt. — 1933. Doen liet hy loopen op hem ghereet. — 1935. Doen sach men commen, doen ick u kinnen, Die heere van Wesemaele van verre, Ende liet loopen, sonder merre, Sijn ors oock te hemwaert met, Ende vergaderden, dat wet, So vreeselick te gaedre beyde, Dat sy met orssen ende met gheryde Op die eerde ghevalen quamen. — 1940. Waren ghevloghen in splinteren hooghe, Ende hen beyde haere ooghen Dochten vergaen daer sy laeghen.

Daer wort gedient van grote slaghen
Boven hem beiden , ende sere gestreden ,
Elc woude sijn vrient bevreden ,
Ende ophelpen sinen here.

Daer quam toe geslagen sere
Die here van Kepple uit Gelderlant
Met sire scaren als een wigant ,

1950. Die vrome was , sterck ende fiere ;
In sijn hant haddi een banniere
Van goude , van sable drie scolpen daerin ;
Sijn tornekeel , meer no min ,
Was van den selven al gesneden.
Op een sterck ors quam hi gereden
Met sinen wapenen wel verdeckt ;
T'ander syden quam getrect
Van Aerschot die here
Met ere scaren mechtich sere ,

1960. Die hy leide onder sijn banniere
Van selvere , met drie lelien diere
Van sable , daer in gewracht.
Sijn ors was van grooter cracht

Doen word daer , hoor ick ghewaghen , Boven hen beyde seere ghestreden ;
Want elcks vrient waude in waerheden Synen heere daer helpen op. Hier-
enbinnen quam sonder scop , Die heere van Keppelle uyt Gelderlant Met
syne schaeren al ter hant , Die vrome was , sterck ende fiere , Die hy brochte
onder syne banniere , Die allegaeder was van goude , Daer vier schelpen ,
als hy woude , stonden ghemaect van sable in. Sijn tournequel was meer
no min Van den selven al verheven. Hy rant ghewapent , vinde ick
ghescreven , Op een ors van groote spronghen ; Dat hy wel hadde bedwon-
ghen , Met syne wapenen wel verdeckt. Op d'ander syde quam ghereckt Ten
stryde die heere van Aerschot , Met sijnder schaeren , sonder spot , Die hy
leyde onder syne vane , Die van silver was , so ick wane , Met drye
lelien van sable schoone , Ende sijn ors was sterck , sonder hoone ,

Ende gedect met enen samite.
Gewapent quam hi ten crite
Op sijn ors , meer dan den telt ,
Ten stride waert , op 't velt ,
Recht ten here van Kepple weert ,
Die jegen hem quam onverveert

1970. Wat sijn ors gelopen conde.
Als elc anderen naken begonde ,
Daden sy haer speren sincken ,
Ende elc stac anderen om vermincken
Door de scilde op die platen ,
Oec sere utermaten
Dat si in splinteren braken al.

Daer na quamen si , sonder getal ,
Met hoofde ende met lichamen
Soe sterkelike beide te samen

1980. Dat die orsse op haer hammen boghen ,
Die helme uyt horen hode vloghen ,
Dat hem die hersenen scoren dochte :
Verre dat men 't hoeren mochte
Die joeste , die sy hebben gedaen.
Die sweerde togen si saen
Ende voeren slaen ende steken.

Welck was verdeckt met enen samite. Hy was ghewapent insghelijcke
Met wapenen die hem wel stoeden. Sijn tournekeel was, wilt ghevroeden Ghe-
lijck dat syne banniere was. 't Sperre in de hant, sijn seker das, Ende liet
loopen over 't velt Sijn ors meer dan synen telt Rechte den heere van Kep-
pelle waert, Die hem jeghens quam onghespaert Wat sijn ors gherinnen
conste; Ende als elcanderen naeken begonste Lieten sy die sperren sincken,
Ende staecken elcanderen om vermincken. — 1975. So seere ende so uyt-
maeten Dat sy braken in splinteren al. — 1977. Sonder gheschal

Daer sach men in 't vergaderen breken
Speren vele, ende slaghe geven.

Elc hi pijnde dair sijn leven

1990. T'ontdragen, ende te verweerne,

Ende sinen viant dair te deerne.

Die heer van Kepple reet in de porsse,

Ende velde enen ridder van den orsse.

Doen reet hi voert ende sach waer stoet

Die here van Assche ende street te voet

Ghenendelike op de viande;

Metten orsse hy toerande

Tote dair die here van Assche waende

Hem monteeren; maer daer quam gaende

2000. Emmer ymant die hem benam,

Dies wert die here van Kepple gram,

Ende sloech dair eenen weder,

Die den here van Assche trac neder

Dat hi hem toten oren 't hoot

1989. So sterckelicken te saemen. — 1991. Ende die helmen uyt den hoode vloghen, Dat hen die erssenen dochten schooren. Men mochte die jouste van verre hooren, Die sy beyde hadden ghedaen. Daernaeghen sy die sweerden saen, Ende ginghen slaen groote slaeghen; Daer weert ghebroken, sonder sage, Menighe sperre in 't vergaedren daer, Ende gheslaeghen menighe slach swaer, Die nummermeer en mochte ghenesen. Die heere van Keppelle slouch nae desen Eenen ruddere, dat hy met allen Van den orssen quam ghevallen. Doen reet hy voort ende sloech verstoet. — 1996. Gheweldelijke op die vianden. Doen sloech derwaert te hande Wat hy mochte metten orsse, Ende doorbrack alle die porsse, So dat (hy) by hem quam. Doen sach hy eenen, als ick vernam, Die hem seere lach op den hals; Want als van Assche, als en als Die heere op sijn ors setten waende, Quam die andere tot hem gaende, Ende tracken weder achterwaert. Doen dat die heere onghespaert Van Keppelle sach, weert hy erre, Ende liet loopen, sonder merre, Op den ghenen, dat segge ick u, Ende sloech hem metten sweerde nu Op 't beckeneel, dat hem spleet. 't Sweert schoot nederweert ghereet,

- Cloefde, so dat hy viel doot,
 Daer 't si hondert sagen ane.
 Doe reet hi voert, ic wane,
 Die here van Kepple, slaende sere,
 Ende maecte plaetse van Assche den here,
2010. Soe dat hy op sijn ors sat,
 Dies hy hem dancte na dat,
 Ende seide, vonde hijs stade
 Hy soude hem lonen sijn hovesche dade
 Daer hijs hadde beter macht.
 Sy waren beide van grooter cracht
 Ende voeren stryden vromelike;
 Ende die Brabanders desgelike
 Hadden oec gedaen so vele
 Dat si monteerden in den spele
2020. Den heer van Wesemale weder,
 Daer menich man omme ter neder
 Waert geslagen, eer 't daertoe quam.
 Die here van Bosi die 't vernam,

Ende cloof hem 't hoot totten ooren toe, Dewelcke viel doot nederweert doe. — 2007. Doen reet voort als ick waene, Die heere van Keppelle tot heere Geraerde, Den heere van Assche met grooter waerde, Ende maecte plaetse ontrent hemme, So dat hy te hant, als ick verneme, Wederom op sijn ors ghesat. Doen dancte hy seere nae dat Den heere van Keppelle dier hoofschede, Die hy hem daer te hant dede, Ende seghde, vonde hy noch die stade Hy sout hem loonen in Gods ghenade. — 2015. Hiernaes sweech hy, ben ick's bedacht, Ende ginck stryden vromelijcke. — 2017. *Ontbr.* — 2018. Die heere van Keppelle met sijnder cracht. Daer weert menich te lijcke bracht, Daer die heere van Assche monteerde Ende hierenbinnen, als men my leerde, Daden die Brabanders so vele Dat sy monteerden ten dien spele Dien heere van Wesemaele oock weder; Maer daer weert menich man te neder Gheslaeghen, eer sy 't daertoe brochten, Ende ghestreden ende ghevochten Herde seere in beyden syde. Hierenbinnen quam in dien tyde Die derde schaere goet ende ghetrouwe, Daer die heere van Bossy uyt Henegouwe

- Uit Henegouwe, die brachte
Die derde scare met crachte
Gevoirt onder sijn baniere;
Sijn wapen waren diere,
Daer hi mede gewapent was wale :
Den helm op 't hoot goet van stale ,
2030. Daer een crone op ginc van goude;
Wapenroc , baniere , also hi woude ,
Van lasure, een cruce dair in
Van selvere; meer noch min ,
Was sijn ors soe overtoghen.
Den scilt hielt hi voirt getoghen
Ende een spere in sijn vuust ,
Ende liet lopen metter duust
Sijn ors met crachte over het velt ,
Ende stac enen met geweld
2040. [Door] scilt, dore yser ende platen
Dat hi doot viel op der straten.
Mettien steke vergaderden al
Sijn volc aen d'ander, groot ende smal ,
Ende ginghen vechten vromelike.
Jeghen hem quam stoutelike

Daer brochte onder syne banniere. Selve was hy met wapenen diere Gewapent uytermaten wale, Ende hadde in 't hoot den helm van stale, Daer eene croone ommeginck van goude; Sijn wapenrock was als hi woude, Ende syne banniere al in een Van laseure, weet overeen Met eenen cruce van silveren wit. Sijn ors was oock, verstaet dit, Van den selven overtoghen. Den schilt hadde hy vooren ghetoghen, Ende liet lopen met groot ghedruys. — 2038. *Ontbr.* — 2039. Ende stack eenen met groot ghewelt, Door schilt, Iijfysere ende plaeten. — 2042. Met dien. — 2043. Doen quam daer teghen stoutelijcke

- Die here van Hoerne mit sire scare,
 Die de derde daer bewaren
 Wilde jegen de grimbersche heren.
 Sijn ors was overdeect met eren ,
2050. Van den selven dat was sijn tornekeel,
 Van goude met drie hoerne; geheel
 Van den selven was sijn baniere.
 Op een ors rikelic ende diere
 Sat hy, ende heeft 't spere genomen.
 Die here van Bosi sachen comen
 Wat hi mochte te hem waert;
 Die orssen liepen met snelre vaert,
 Soe dat si te gader quamen.
 Elc geraiete in 't versamen
2060. Metten spere ende geraken
 Soe, dat si die scilde dorstaken,
 Ende die plate in de slinkeke side;
 Die speren ontstoeden tien tiden
 Op haer lijf (die) ysere, die waren vaste,
 Ende braken; dese twee gasten .

Die heere van Heerne met syne schaeren, Die de derde hadde te bewaeren
 Jeglens die van Grimberghen. Ily was ghewapent sonder berghen Met
 goede wapenen berde wel; Sijn ors was starck ende snel Met syne wapenen
 verdeckt schoone. Sijn tournekeel was sonder hoone Van goude met dry
 hoornen root. Oock was syne banniere bloot Van den selven, dat verstaet.
 Ily hielt in sijn hant, hoe 't gaet, Eene sperre dat sterk was ende stijf.
 Ende liet loopen sonder blijf Sijn ors dat groote ende schoone was, Ende
 op d'ander syde, sijt seker das, Sach men die heere van Bossy comen.
 Ende liet oock loopen, hebbe ick vernomen. — 2058. Dat sy schiere te
 gader quamen, Ende elck gheraecte den andere t' saemen, Metten spee-
 ren die stijf waeren, Dat sy die schilden doorstacken voorwaere. — 2065.
 Die sperren ontstonden te dien tyde Op die lijfsere, die waeren vast,
 Ende braken ontstucken als een bast,

Sijn elc voer andren leden.
Sy trocken die sweerde met haesticheden,
Ende wonden elc anderen daertoc ;
Maer die scare quam doe

2070. Daer tusschen ghevaren dat sy niet
En consten doe vergaderen yet,
Ende sijn also van een bleven.
Daer wert menichen slach ghegheven,
Ende dair viel menich doot in 't gras,
Datter jammer ende scade af was.
Daer bleef menich man coene :
't Gras wert root dat eerst was groene.
Men hoorde 't geruchte van den stride
Over een mile wide ende side.

2080. Die here van Hoerne sonder wanc
Voer vaste doer dat bedranc
Met sinen lieden vromelike.
Op d'ander side vocht desghelike
Die here van Bosi uyt Henegouwe
Met sinen lieden goet ende getrouwe :
Sy maecten menighen 't herte seer.
Die strijt wies in lanc so meer

Ende die heeren sijn over ghereden, Ende toghen heure sweerden met haesticheden, Ende wauden elcanderen vaeren toe; Maer die schaeren quaemen doe. — 2071. Vergaederen, wats gheschiet. — 2074. Daer 't jammer ende schade af was. Sy maecten van bloede root dat gras, Dat te vooren stont al groene, Daer cynde in nam menich man coene, Die daer haelen quam sijn doot. Daer was dat gheruchte so groot, Men hat ghehoort over een myle. Doen quam ghereden, sonder ghyle, Die heere van Heurne door 't bedranck Met syne lieden sonder wanck, Die daer vochten vromelijcke. — 2083. Met syne lieden die waeren ghetrouwe. — 2087. Dus vochten daer so langhe so meer

- Tote dat die vierde scare quam by,
 Die de here voerde van Cochi
2090. Met menighen man wel bewairt;
 Op een swart ors van snelre vaert
 Sat hi met wapenen overdeect;
 Selve was hi wel bereect :
 Sijn wapenroc, sijn baniere
 Was van ·vj· stucken goed ende diere,
 Van kele, van selvere, dat wet,
 Gewracht, van lasuere met;
 Ene spere haddi in sijn hant.
 Metten orsse quam hi gerant
2100. Ten vianden wert. Te deser dinghen
 Quam die here van Edinghen
 Met sinen lieden vaste ane
 Gereden onder sine vane
 Van selvere, van sabele stucken tien;
 In elc stuc van sabele waren t'sien
 Van goude gesait cruyskine.
 Selc was dat tornekeel sine,

Tot dat die vierde schaere quam, Die daer brachte, als ick vernam, Die vrome heere van Couchi, Met menighen man, gheloves mi, Wel ghewapent ende bewaert. Oock was hy selve, die heere weert Met goeden wapenen ghewapent wel. Sijn ors was sterck ende snel Met synen wapenen overto- ghen, Ende schilt, sin wapenrock ongheloghen Was al eens, ende syne banniere Van ses stucken goet ende diere, Silvere ende keele, dat wel wet, Ghevaricert van lasuere met. Oock had hy in die hant den spriet, Ende liet loopen, wats gheschiet, Sijn ors ten vianden waert in. Op d'ander syde quam, meer no min, Die stoute heere van Edinghen Met sijnre schaeren in waeren dinghen, Die hy leyde onder syne vane, Die al was, naer mynen wane, Van silvere ende van sable, van stucken thiene, Ende in elck stuck van sable te siene Waeren ghesayt van gont cruyskine. Oock was na die vroeschap mine

- Ende sijn wapene te male
Gesneden utermaten wale.
2110. Sijn ors swert daer hi op sit ,
Sonder sijn voeten , die waren wit ;
Spere in hant so quam hi
Jegen den here van Cochi.
Van sinen wapenen geheel
Hinc an sijn spere een pinceel.
Dat ors liep sere dan een ree.
So dede d'ander , wat saels mee?
Daer d'here van Cochi op sat.
Dus quamen si beide na dat
2120. Metten orsse , als ic gome ,
Te gaderen die heren vrome.
Die here van Edinghen stac
Den here van Cochi , dat brac
't Spere op sinen scilt in stucken
Ende hi achter moste bucken ;
Maer hi rechte hem daer naer ,
Ende gaf enen steke swaer
Des heren orsse van Edinghen ,
Dat hem 't spere , in ware dingen ,

Van den selven sijn tournekeel, Ende syne couverteure gheheel Ghesneden.
— 2110. Te dien maele, Sonder die voeten, die waeren wit; Ende liet
loopen, verstaet dit, Jeghen van Couchi dien heere, Al scuddende de starcke
speere, Daer een pinnonceel aen hinc Van syne wapenen in waere dinck,
Dat schoone was ende goet; Ende dat ors liep, sijt vroet, Seerdere dan
soude een ree, Ofte een hinde, wat sal's mee? Daer die heere van Couchi
op sat. — 2120. Met orssen, als ick vernome, Ende die heere van Edinghen
stack. — 2123. So dat. — 2125. Ende hy achterwaert moeste bucken; Maer
hy rechte hem weder op, Ende stack daernae, al sonder scop, Op den heere
van Edinghen daer. Die schacht was groot ende swaer, So dat hy hem ont-
sanck in dien, Ende gheraecte het ors met dien

2130. Onder den sadel ontsanc tot scade,
 Ende den orsse moeste waden
 In sijn herte wel eenen voet.
 Daer storte neder doe d'ors goet,
 Ende van Edinghen die here weerde
 Viel tusschen den orsse ende d'eerde,
 Soe dat niet op en const de here,
 Ende te sinen onwille lach sere.
 Daer quamen die scaren beide
 Met wel grooter haesticheide
2140. Toegeslagen in wedersyde.
 Daer stac elc in den stryde
 Sijn spere ontwee of sijn spriet,
 Diere sijn hooft te panden liet.
 Daer liet, al waest te ghere aderen,
 Menich sijn bloet in 't vergaderen.
 Des heren liede van Edinghen
 Trocken haren here in dit dringhen
 Van onder d'ors, daer hi lach neder,
 Ende halpen op sijn voeten weder.
2150. Men vacht daer met groten nide

Onder den saedele seere t'onstaede, So dat hy strax moeste waden. — 2133. Ende dat ors schoone ende goet Storten moeste op die eerde. — 2135. Viel onder 't hors, so dat hy Niet op en conste, ghelooverts my, Ende lach seere t' synen ontwille. Doen quamen daer met goeden wille Beyde de schaeren opgheslegghen; Daer stack sijn speere omtwee selck degghen, Die sijn hooft moeste laeten te pande. Daer weert seere ghestreden te hande, So dat die schaeren waeren vergadert; Daer weert menich mans bloet gheschadert In dat ghevechte, dat segghe ick u. Een deel lieden beeten daer nu, Daer die heere lach van Edinghen, Ende toghen hem, in waeren dinghen. Van onder d'ors, daer hy lach, Ende holpen hem sonder verdrach, Soo dat hy schoot op syne voeten; Nochtans hadde hy quaede moyte;

- Weder ende voirt in elcker side ;
D'een liet den anderen geen geduer
Hebben , maer even stuer
Was ele anderen in dat doen ,
Ende van Cochi die baroen
Street daer herde ridderlike ;
Menighen man bracht hi te like
Met synen sweerde op dien dach.
T'ander syde [vacht] in dat bedrach
2160. Die here van Edinghen te voet ;
Niet en conste die here goet
Te peerde comen om dat bedranc ,
Dat om hem was even lanc.
Hier binnen heeft hi vernomen
Eenen ridder te hemwaert comen
Op een ors groot ende stare ,
Ende stac enen in dat pere
Dore scilt , doer plate in 't herte ,
Dat hi doot ter aerde sterte
2170. Voere tsheren voeten van Edinghen ,

Want men vacht boven hem met nide; Want die lieden in d'ander syden
Waeren hem daer al te stuer, Ende en lieten hem gheen gheduer Hebben,
daer 't sy mochten doen. — 2156. Hy street herde rudderlike, Ende bracht
menighen man te lijcke. — 2159. Op d'ander syde vacht sonder verdrach Die
heere van Edinghen seer te voet; Want hy en conste, die heere goet, Te
peerde niet commen door het bedranck, Dat om hem was even stranck; Dus
stont dit eene langhe wyle, Dat hy te voete vacht sonder ghyle. Hieren-
binnen heeft hy vernomen. — 2166. Op een ors goet ende schoone, Dat hy
liet loopen sonder hoene, Ende stack enen op synen schilt, Die hy jeghen
die steke hilt, Daer hyne doorestack al te maele, Ende die plate alsoo
wale, Ende hem 't ysere nam in 't herte. — 2170. Voor die voeten 's heeren
van Edinghen,

- Die hem balch om desen dinghen,
 En daer hy bi hem soude liden,
 Stac hi hem 't sweert in der siden,
 Dat hem quam ter herten toe;
 Ende die ghene viel neder doe
 Al doet in den gerse groene.
 Van Edinghen die here coene
 Nam d'ors ende esser opgeseten
 Ende ten stride wert gesmeten,
 2180. Daer hi sijn baniere sach houden;
 Daer wert van jongen ende van ouden
 Gestreden met groter gewout;
 Sy reden voren die heren stout.
 Die blode waren ende verveert
 Trocken achter in den steert.
 Daer quam, des sijt vroeder,
 Die here van Gaesbeke ende sijn broeder,
 Al eens gewapent van sable boude,
 Met een gecronden leuwe van goude;
 2190. Die joncste broeder, Heinric,
 Droech een molette rikelic

Des hy hem balch in waeren dinghen. — 2172. Soude lyden Stack by hem 't sweert ten selven tyde In sijn syde totter herten toe, Ende hy viel neder ter eerden doe Doot in dat groene gras. Die heere van Edinghen nam nae das D'ors, ende esser opghescten, Ende es ten stryde weert inne ghesmeten, Daer hy sach houden syne banniere. Doen weert daer ghestreden schiere Van menighen helt coene ende stout. Dieghene die daer waeren bout Daden hem ryden in den strijt vore; Die bloede hilden hen op hore, Ende bleven achter in den staert. Doen quam ghereden ter vaert. — 2188. Al eens ghewapent, dies sijt vroede, Van sable met een witten leeu daer in Ghecroont van goude, no meer no min, Daer die jonxste broeder, heer Hendrik, Droeg eene violette sekerlick

Vore 's leeuws borst van lasuere;
Sijn ors ran wel ter cuere.
Hy ende sijn broeder geleiden hiere
Die vijfde scare onder haer baniere,
Die scone was ende rykelijc,
Ende haren tornekeel gelijc;
D'outste broeder, hiet heer Godevaert,
Roeder dan een bloet was sijn paert;

2200. Hi reet enen in dat bedranc
Dore den buyc ere ellen lanc.
Sijn speer stijf ende starc
Liet hy vallen in dat perc,
Ende trac 't sweert uten scoe,
Ende sloech enen anderen doe,
Rechten ten scouderen boven,
Dat hem 't hooft af quam gestoven.
Daer ginc hi striden vreselijc;
Hi ende sijn broeder her Hinrijc
2210. Versloegen daer menighen enen,
Die heur vrienden moesten bewenen.

Van laseure vooren in die borst Van den leewe, sonder vorst, Ende d'ors daer op hy quam ghevaeren. Hy ende sijn broedere hadden te waeren Die ve. schaere, dat segghe ick u, Die sy brochten gheleyt nu Onder haeren bannieren goet, Die ghelijck was, des sijt vroet, Van verwe haeren tournekeelen. Doen liet loopen in die spelen D'ouste broedere, die heer Godevaert hiet, Sijn ors henen, en lieghe u niet, Dat roeder was dan 't bloet root, Daer hy sach den meesten noot, Ende stack eenen in 't bedranck, Door den buyck eender hellen lanck, Een sperre dat sterck was ende stijf. Doen liet het hy vallen sonder blijf. — 2206. Rechte op die schouder boven, Dat het hoot af quam ghestoven. Doen ginc hy slaen groote slaegen Op die andere, al sonder saeghen; Die hy vele quetste, wet wel. Doen quam ghevaeren in dat spel Heer Hendrick, sijn broedere, ende stack eenen, Dat sijn vrienden moesten bewenen,

Heer Hinric (ehen) metten spere doorreet
Enen die neven hem leet,
Dat hi doot viel op d'erde neder.
Doen hertoechi het sweert weder,
Ende es op enen daer gereden,
Die wel gewapent was van leden,
Sijn ors met ysere oertoghen.
Dien stac hi dat hi gebogen

2220. Achterwert (es), ende met allen
By nae ter erden was gevallen,
Ende sijn spere gaf een groten crac.
Sijn sweert hi toen uten scoe trac,
Daer hi met in allen syden
Op sijn vianden ginc stryden,
Die hem vreseliken weerden;
Want si doden met haer sweerden
Menighen ridder ende knecht;
Dair was strijt ende groot gevecht....

2230. Die here van Moy uyt Artoys
Die met hem menighen Francoys
Den Grimberchsen brachte in staden,
Die hem groot succoers daden.

Want hyne door syne ische reet, Ende daer hy neven hem leet Viel hy doot op d'erde nedere. Doen hertoch hy het sweert weder, Ende es met spooren voort gheslegghen, Ende ontmoete eenen degghen Wel ghewapent, wel ghereden Op een ors van schoonen leden, Wel overdeekt met ysere al, Die hy gheraecte sonder gheschal Op den schilt, dat hy wel nae Ghevallen was, als ick versta, Ende het sperre gaf eenen grooten crack. Hy nam sijn sweert doen 'tsperre brack, Ende ginck daer mede stryden seere Op synen vianden in allen keere, Die hen seer werden, segghe ick u; Want sy doden menighen nu Aen den strijt met haeren branden. Doen quam daer ghereden te hande. — 2232. Die hy te hulpe brochte daer Den heere van Grimberghen voorwaer;

- Hy hadde twee dusedent t'sinen doene
Weder ridderen ende baroene.
Sijn baniere was, sonder helen,
Van goude geferteleert van kelen.
Hy leide die vijfde scare snel,
Daer menich in was gewapent wel,
2240. Op orsse starc wel gereden.
Sy hadden sweerden die sere sneden
Ende grote speren stijf ende starc.
Hy reet een ors dat menich marc
Weert was t'alselcken orboire,
Met ysere verdeckt wel ter coere;
Een decsel van samite daer boven.
Sijn ors dat men mochte loven
Ran voer d'andere in de rote
Wel een groten bogenscote,
2250. Sijn spere metten confanoene
Rechte als een ridder coene,
Staphant ten vianden weert.
Het sachem comen ongespaert
Mijn heer Godevaert van Gaesbeke.
Hy reet jegen hem haesteleke,

Want hy sijn maechs nae was. Hy hadde .iijm. als ick las, Goede lieden onder sijn banniere, Die van goude was wel diere Van keelen schoone ghefretteleert. Hy leyde die .v. als men leert, Schaere ten dien tyde daer, Daer menich man inne was voorwaer Wel ghewapent ende wel ghereden, Ende hadden sweerden. — 2244. Ten sulcken oorbore. — 2246. Daer boven een dexel van samite. Hy hadde in sijn hant, seyt die vite, Een sperre met eenen confanoene, Ende liet loopen als ruddre coene Sijn ors voor al syne roote Wel eenen grooten boogshoote Rechte ten vianden waert. Men sach hem commen metter vaert Van Gaesbeke heer Godevaert, Ende horte jehghens den ruddere waert

Ende sloech sijn ors met sporen van goude ,
 Dat liep recht oft vliegen soude
 Serre dan swaluwe oft musschet.
 Hi hadde in sijn handen , dat wet ,

2260. Een spere sterc ende stijf.
 Bander side quam sonder blijf
 Die here van Moy op sijn ors gevaren ,
 Dat seerder liep sonder sparen
 Dan lopen soude hert ofte ree.
 Dus quamen te gadere dese twee
 Recht als twee vliegende pile ,
 Ende geraecten andren ter wile
 Op den scilt, dat sise met crachte
 Dorstaken met haren schachte ;

2270. Maer si braken op die platen,
 Dat si vielen op der strate ,
 Ende van pine die heren bogen.
 Doch hebben sy haer sweerden getoghen
 Dapperliken uten scoe,
 Ende elc voer anderen toe
 Met groote slaghen tien stonden.
 Sy schenen beide twee leeuwen ontbonden ,
 Die haer proye voor hem sien.

Sijn ors metten sporen van goude, Dat seerre liep dan (het) vlieghen soude
 Eenighe swaeluwe ofte anderen voghele. Hy hadde in syne hant eenen
 coghele, Een sperre dat stijf ende starck was. Op d'ander syde, sijt seker
 das, Quam die heere van Moy ghevaeren Op 't ors dat seere liep te waeren.
 — 2267. Ende raecten daer dieswyle Elcanderen op den schild met crachte
 Dat sy doorstaken metten schachte. — 2272. Ende die heeren saten ghebo-
 ghen; Maer noch rechten se hen ongheloghen, Ende toghen die sweerden
 uytten schoe, Endē ginghen elcanderen toe.

- Die here van Moy hief mettien
2280. Sijn sweert op gewilliglike ,
Ende sloech op den helm rike
Heer Godevaert van Gaesbeke.
't Sweert scampelde af haestelike
In den scilt , dien hi voor hem droech
Dat hi wel helicht af sloech ;
't Sweert op de plate ontscoet.
Heer Godevaerde die ridder goet
Moeste bughen in sijn gereide ;
Noch hief hi 't sweert sonder beide ,
2290. Ende waende hem 't hoet dorsleghen
Hebben , maer hi warper jeghen
Den scilt , dien hi metten swerde
Dorsloech , dat hi viel op d'erde.
't Swert op den sadelboem ontscoet ,
Dat scerp was , van sneden goet ,
Soe dat niet verder in en ginck.
'Doen hief 't sweert wel varine
Die here van Moy , mijn her Jan ,
Ende sloech her Goedevaerde voert an

2279. Doen hief op sijn sweert mids dien Die heere van Moy willelijcke.
— 2283. Maer het sweert scampelde af , als ick spreke , Ende liep neder op den schilt , Die hy af sloech wel den hilt , Ende het sweert scampelde voorts nedere , Ende gheraecte de plate wedere Dat het sweert uyt de hant hem onschoot , Ende heer Godevaert , sijn 's vroet , Moeste buyghen op sijn gheryde Van den slaeghe ; maer sonder beyden Rechte hy hem met haesten op , Ende hief 't sweert sonder scop Willelijcken dat men mochte loven , Ende waenden slaen op den helm boven ; Maer hy wierp den schilt daer teghen , Die hy in twee heeft ghesleghen , Soo dat d'een stuck viel op die eerde Ende dat hoet van den sweerde Schoot neder op den sadel vooren , Daer 't op onschoot , als gy mocht hooren , So dat niet voordere inne en ginck. Doen hief hy 't sweert in waeren dinck. — 2299. Godevaert dan.

2300. Op den helm sonder wanc,
Dat daer 't sweert dore dranc,
Ende dore 't beckeneel mede.
Een cleine wonde van der snede
Hadde hi in sijn vorhoeft,
Soe dat hi sat al verdoeft.
Sijn ors spranc voerwert
Van den slaghe al ververt
Tote sire lieden scare.
T'ierst dat hy bequam aldaire
2310. Keerdi ten vianden wert;
In beiden handen nam hi 't swert,
En horte voire tiere tijt
Sijn ors weder in den strijt,
En voir striden met sinen lieden,
Die hem een twint niet en seieden.
Daer jegen quam die heer van Moy,
Die metten sinen niet een quaet hoy
En achte op den anderen niet;
D'een sloech ende d'ander stiet.
2320. Aldaer sach van Moy die here

2301. Datter 't sweert doore dranck. — 2303. Ende gaf een wonde ter stede, Die cleine was in 't voorhoof. — 2306. Ende sijn ors spranck voorts met hem Onder syne lieden, ick seker ben, Ende was vervaert van den slaeghe; Doch bequam hy, al sonder saeghe, Van den dolinghe tot hem selven al, Ende keerde hem omme sonder geschal Rechte ten vianden waert. In sijn handen had hy sijn swaert Ende horte voor dien sekeren tijt. — 2314. Ende ginck stryden met syne lieden. Op d'ander syde, hoorrick bedieden, Dranck daer jeghen die heere van Moy Met syne lieden ende anderen dy, Noch en achte op die andere niet. Hy dede hem pyne ende verdriet Met slaene, met steken, dat verstaet. Doc sach hy voort hoe dat al gaet

Een sinen neve striden sere
 Te voet, sijn ors was gesteken.
 Derwaert sloechi haesteleken
 Sijn goede ors metten sporen.
 Hy woude wreken sijns neven toren,
 Ende sloech daer een metten sweerde,
 Dat sijn hoofd spranc jegen d'eerde;
 Dies beide hi in dat bedrach,
 Dair hi sinen neve vechten sach,
 2330. Ende seide : « Sit op, neve mijn,
 Dewyle dat ic by u mach sijn. »
 Soe sat sijn neve met groter cracht
 Op d'ors dat hy hem heeft bracht.
 Hy hernam scilt ende spere,
 Ende voer houden met groten ghere,
 Daer (bi) die here van Moy doe street;

 Vertorden, die meer op en stoet,
 Ende die daer sinen einde coes.
 2340. Aldaer quam doen de heer van Roes,

Eenen synen neve te voete staen, Ende het ors was onder hem sonder waen
 Doot ghesteken, daer hy op sat. Alsoo die heere van Moy sach dat, Haddes
 hy in sijn herte tooren, Ende sloech sijn ors derwaert met sporen, Ende
 schudde het sweert metter hant, Ende sloech eenen, sy u becant. So nyde-
 lijcken op de schouwers boven Dat hem het hoofd quam afghevloghen. Doen
 nam hy d'ors by den toome, Ende leyde 't met hem, als ick gomme, Tot
 daer hy synen neve sach, Die seere vacht op dien dach. — 2332. So en sal
 u niet messchien. » Ende hy nam sijn ors met dien, Dat hem die heere van
 Moy daer brachte, Ende satter op met coene ghedachte, Ende hernam schilt
 ende sperre. Doen voer hy houden met grooten gerre Neven den heere van
 Moy terstont. Doen weert daer, dat sy u cont, Uytermaeten seere ghestre-
 den, Ende menich man te neder ghereden, Die vertorden bleef onder den
 voet. Doen quam ghevaeren, sijt 's vroet, Die heere van Roos met crachte,

Die de derde scare met machte
 Onder sine baniere brachte ,
 Die van goude was , meer no min ,
 Drie leuwen van kelen daerin.
 Sijn wapenroc was altemale
 Van den selven ; hi sat wale
 Gewapent op sijn ors verdeect.
 Sijn spere heeft hy uytgerect
 Met enen schonen confanoene

2350. Ten vianden als een ridder coene.

Van der syde quam van Breda
 Die here ; hem so volgde na
 Die ·vj· scare dair ten stride
 In die Grimberger side.
 Twee dusent mannen haddi fiere
 Onder sijn rode baniere ,
 Van selvere drie sautoren daerin ;
 Gewapent sat hi meer no min
 Op een ors rikelic ende diere

2360. Verdeect gelijc sire baniere ,

Die daer die ·vi· schaere brachte Gheleyt onder syne banniere, Die al was van goude diere, Met dry leuwen van kele daer in; Sijn wapenrock was no meer no min Van den selven al te maele. Hy sat op een ors ghewapent wale Met syne wapenen overtoghen. Hy hielt in sijn hant ongheloghen Een sperre met eenen confanoene, Ende liet loopen als ruddre coene Recht te vianden waert. Op d'ander syde quam te vaert Ghereden die heere van Breda Metter ·vi· schaere, als ick verstae, Die hem heer Aernoult hadde ghegeven Te achterwaerne sonder begheven Jeghens die Brabanders ten stryde. Oock bracht hy goeden lieden te dien tyde Twee duusent onder syne vaene. Die al root was nae mynen waene, Ende daer inne van silvere drye saultoiren. Hy sat ghewapent, als ick hoore, Op een ors groot ende sterck, Wel verdeect, dies neemt merck, Ghelijck dat syne banniere was,

Ende quam ten stride wert gerant ;
Scilt op hals , spere in hant.
Jeghen hem quam die here van Roes ,
Diene haestelike vercoes ,
Ende metten spere den scilt doorreet ,
Oft hadde geweest een siden cleet ;
Maer op die plate brac dat spere ;
Hy ware doot bleven sonder were
En wert te broken niet de schacht.

2370. Oec stac met grooter cracht
Die here van Breda den anderen weder :
Dat peert ende man viel ter neder,
Daer hy lach langen tijt
Eer hy op quam , des seker sijt.
Daer quam sijn vole toegereden ;
Daer wert anxtelic gestreden
Van den partien ; ele pijnde sere
Te bescudden sinen here.
D'een hadden haren here, die lach neder,
2380. Gherne gemonteert weder,
Ende d'ander wouden 't hem verbieden.
Aldus was daer van dien lieden

Ende liet loopen, sijt seker das, Ten strydewaert, sperre in de hant. Op d'ander syde quam daer gherant Die heere van Roes jeghens hem; Want sijn ors, ick seker bem, Gheloopen conste over 't velt, Ende gheraecten met ghewelt Op den schilt dat hyen doorreet, Als oft hadde. — 2368. Hy hadden doot ghehat sonder weere En hadde ghebroken niet de schacht. Oock gheraecte hem met groote cracht Die heere van Breda weder Dat man ende ors viel te neder. — 2375. Doen quam sijn volck ghereden toe, Ende daer word seere ghevochten doe; Want d'een partye wilden daer Haeren heere op helpen voorwaer; D'ander partie wilden hen verbieden.

Seer ghestreden in beiden siden.

Daer sach men vromelije toe riden

Des heren sone ridderlike

Van Breda, her Heinrike,

Met wapen als droech sijn vader,

Sonder dat hy hadde te gader

Die scilt van goude, ten rant

2390. Van sable, daerin menich bisant

Gesait al te rikelike.

Sijn ors noopte hi haestelike

Ende reet enen in dat bedranc

't Spere in den buyc ere ellen lanc,

Soe dat hi viel neder doot,

Dies menich hadde rouwe groot.

D'ors noopte hy ende heeft vercoren

Enen anderen, ende stacken voren

In 't herte, dat hem dede wee;

2400. Mettien brac sijn spere ontwee,

Daer d'ander met viel op d'erde.

Doen vinc hi te sinen swerde

Dat hem ane de side hinc,

2384. Doen quam daer ghereden ten tyen tyde 's Heeren sone van Breda, heer Hendrik, Ghewapent herde rudderlijck, Recht metten wapenen, die droeg sijn vaedre. — 2389. Om den schilt eenen rant van goude, Daer bezant, als hy woude, Van sable waeren inne ghesayt, Ende sijn ors quam gheloopen seerder dan wayt Eenighen tijt binnen den jaere, Ende stack eenen ruddle daere, Die hem hielt in dat bedranck, Door den buyck eene elle lanck Den schacht, die sterck was ende groot, So dat hy viel ter eerden doot, Dies daer menich hadde rouwe. Doen voer hy voort by goeder trouwen, Ende stack eenen die hiet Simoen;

- Ende sloechre met een jongelinc,
Die van Bruessel was gheboren,
Op den scilt, dat hine dede schoren;
Anders hi hem geen arch en dede.
Doen voer hi voert tier stede,
Daer hi van den Roes den here
2410. Sach ligghen t'onghemake sere
Met sinen orsse; want van Breda
Die here, alsoe ic my versta,
En lieten metten sinen, dat's waer,
Sinen lieden niet opheffen dair;
So cort hilt hise daer si vochten.
Sy dader toe al dat sy mochten,
Ende beetten te voet, als ic verneme,
Om te hermonteeren heme;
Maer sine consten niet toebriughen,
2420. Ende daer hem her Heinric soude dringen
Van Breda, storte houde
Sijn ors, daer hi liden soude,
Soe dat hi viel, des sijt vroet,

Syne wapenen en halpen hem niet doen; Want hy hem doot ter eerden
stack, Ende wederom 't sperre nae hem track, 't Welck brack in tween te
middewaerde. Doen ginck hy tot synen sweerde. — 2407. Maer anders en
dede hy hem geen wee. Doen voer hy voorwaerts mee, Daer van Roes lach
die heere Met synen orsse t'onghemacke seere; Want die heere van Breda
En lieten niet, als ick verstaë, Syne lieden opheffen daer; So cort hielt hy
se alle voorwaer Met synen lieden, die seere vochten, Nochtans deden sy al
't gheene sy mochten, Ende waeren ghebeet boven hem te voet Om hem op
te heffene, sijt's vroet; Maer sy en consten niet toeghebringhen, Ende heer
Hendrik, in waeren dinghen, Van Breda, daer hy lyden soude, Stortte sijn
ors also houde So dat hy viel op die lieden,

Op hem, die daer stoeden te voet
 Om op te heffene haer here.
 Sijn ors spranc op met snellen keere;
 Mer her Heinric wert onthaelt
 Fellicke, daer hi had betaelt
 Metten live, en waer zijn vader

2430. Daertoe comen algader
 Met sinen lieden, dien te samen
 Den anderen uten handen namen.
 Met deser onlede, als ic gome,
 Wert van den Roes die here vrome
 Uten ors getogen saen,
 Dat liggende bleef sonder waen.
 Het was gequetst so onsoete,
 Daer 't gelegen hadde onder de voete.
 Daer wert met pinen sere

2440. Van der Roes de edel here
 Hermonteert ter selver stat
 Op 't ors daer her Heinric op sat,
 Ende daer hy uyt was ghevallen
 Van der syde met allen.
 Hermonteert was hier na

Die daer stonden, als ick bediede, Om haeren heere te heffene op; So dat hy op weert schoot sonder scop; Ende 't ors spranc op syne voeten; Maer heer Hendrick weert onsoete Van den anderen daer onthaelt, Hy hadde 't metten live betaelt, Hadde sijn vaedre niet toeghecommen Met synen lieden, hebbe ick vernomen, Diene hem uyt den handen nam; Ende metter onlede dat dit toequam, Waert van Roes die heere vrome Uyten orse ghetoghen, als ick gomme; Want 't ors en mochte niet opstaen, So was 't ghequetst sonder waen, Daer 't onder die voeten hadde gheleghen, Ende van Roes die coene deghen Weert ghemonteert op die stat. — 2444. Ende op d'ander syde weert met allen Heer Hendrik van Breda ghemonteert

Her Heinric van Breda

Op een scoen ors, dat tier stede

Hem sijn vader brengen dede;

Maer [eer] hire opgesat tier ure

2450. Wert hem te pinen ende te suere.

Doen trac hi 't sweert tien tiden ,

Ende voer met sinen vader striden

Toornich ende sere gram.

Die vijf^e scare daertoe quam

Die de grave van Namen brachte

Onder syne baniere met crachte ,

Die van goude , also ic las ,

Met enen leuwe van sable was ,

Van kelen met enen bastoen daer dore ;

2460. Tornekeel ende coevertore

Was algader diesgelike.

Gewapent sat hi rikelike

Op een ors , spere in sijn hant.

Van der syden quam gerant

Die stoute grave van Vianden ,

Met ridderen ende met serjanden ,

Die hi met [heme] aldair

Op 't schoon ors, als men my leert, Dat hem sijn vaedre bringhen dede, Daer hy op sat ter selver stede; Maer het weert hem scere te seure. Doen track hy 't sweert ter dier eure, Ende ginck by synen vaedre stryden. Die vijf^e schaere quam doen ten tyde, Die de grave van Namen brachte. — 2437. Die alle gadere was van goude Met eenen leeu van sable boude, Daer een bastoen van keelen door ginck. Oock so was in waeren dinck Sijn couverteure, sijn tournekeel Van den selven al gheheel. Hy sat op een ors, was rijcke Ghewapent herde verweendelijcke, Helm in 't hooft, 't sperre in de hant. Op d'ander syde quam, sy u becant. — 2466. Met menighen man ghewapent te hande, Die hy ten stryde brachte daer.

- Hadde bracht ten oirloge swaer ;
 Op een ors rijckelije scheen ,
 2470. Sat hi gewapent totten teen ,
 Al overdeect rykelic ;
 Wapenroc , covertuere gelije ,
 Scilt ende oic sijn baniere
 Van kelen rijckelic ende diere ,
 Daer in een inscildekijn (1).
 Een starc spere, voren stalijn ,
 Haddi dair in sijn hant ,
 En quam metten orsse gerant
 Den grave van Namen recht jegen ,
 2480. Die oic jegen hem quam geslegghen
 Voere al sijn lieden met ghewilt ,
 Ende stacken op sinen scilt
 Dat hi scoerde , ende ongelet
 Scoerde lijfysere ende plate met.
 Op sijn ribbe in de slinker syde
 Maccte hi hem een wonde wyde ;

Hy hadde te achterwaerne, dat 's waer, De vije. schaere, die ten oorloghe Quam ; ende sat op een ors hooghe Wel ghewapent totten teen , Dat verdeckt was over een Met eenre couverturen rijckelijcken. Sijn wapenrock was diesghelijcke , So was sijn schilt ende sijn banniere Van keelen schoone ende diere , Een schildeken van kelen daer inne. Hy hilt een sperre , als ick versinne , In sijn hant met eenen pingoene , Ende sach commen den grave coeste Van Namen , met spooren gheslegghen. Doen reet hy hem ter vaert jeghen Wat sijn ors mochte rinnen. Op d'ander syde , doen ick u kinnen Ende en schuwede die grave van Namen niet ; Maer reet hem jeghens , wat gheschiet. — 2483. Die vaste was , sy u gheseyt , Dat hy splyten moeste ghercyt , So dede lijfysere ende plaete met , Ende gheraccktene , dat wet , Op die rebbe in de slincke syde ,

(1) Zie het wapenschild van den grave van Vianden , D. I. Pl. 2. v. 4387.

't Spere brac hi ende 't bloet ran neder.

Oec so geraecten weder

Die grave van Vianen mede.

2490. Dat hi sijn spere waden dede

Doere sijn wapen algader.

En hadde gedaen God, Ons Vader,

Hy hadde seker gehad doot;

Maer alsoe 't Godt onse here geboet,

Weder wende dat yser aldair,

Dat die steke niet te swaer

En was, doch dat hi gewan

Een wonde daer dbloet uytran

Van onder die borst te rechterhant,

2500. Dat hi bleef, si u becant,

Van smerten liggen op sijn aertsoen

In onmacht, ende die grave coen

Van Vianden voer hem toe;

Doot oft verminct haddine doe,

En ware sijn volc niet toe comen,

Die hem met crachte genomen

Hebben, dies hi was gram;

Ende maecte hem een wonde tien tyde; Maer sy was cleyne, segghe ick u, Ende dat sperre dat brack nu In cleyne stucken alle te maele. Oock gheraectene weder wale Die grave van Vianden te stade, Dat syne sperre dede waden Door syne wapene alle gaedre, Ende en hadde ghedaen God, ons vaedre, Hy hadden ghehat seker doot; Maer alsoo als God gheboot Weder wende dat yser al; Nochtans die steke weert niet so smal, Hy en gaf hem een wonde cleene, Die seere bloede ghemeene Onder die borst ter rechter hant, Dat hy bleef ligghen, sy u becant, Van der smerten, op sijn aertsoen. — 2504. Hy haddene doot ofte verminct doe En hadde sijn volck niet ghecommen, Die hem met crachte hebben ghenomen, Dies hy erre was, wet wel.

- Want op hem al wel varen quam.
 Daer streden vreselike sere
2510. Beide die partien, ende elc here
 Stont sinen volcke by tier tijt.
 Daer wert een fel staende strijt,
 Daer dese twee scaren te gader quamen;
 Daer storte menich in 't versamen,
 Die hem niet en consten verweren.
 Daer worden te broken vele speren
 Ende sweerde geslaghen ontwee;
 Daer wert van wonden menighen wee.
 Men sloech croken in geheelen
2520. Helmen ende beckeneelen,
 Ende sommigen sloech men duere.
 Wapenrocke ende covertuere
 Mocht men daer, ende tornekeele
 Luttel vinden geheele;
 Ghelavien, pijcken, scilde, scachte,
 Ende colven waren daer met crachte
 In twee gehouwen, in spaenderen al.
 Selc hadde geluc, selc ongeval;

Oock voeren sy hem toe in dat spel, Ende ghinghen seere op hem slaen;
 Maer hy weerde hem, sonder waen, So vreeselick ende so seere, Men gheseyt's u nimmermeere; Want hy sloech hem af, sijt vroet, Hant ende aermen, been ende voet, Ende al dat hy gheraken mochte. Doen quam sijn volck met grooten gherochte Op die andere seere slaende. Daer weert de strijt groot ende staende, Doen die twee schaeren waeren vergadert, Datter weert menich bloet gheschadert, Die hem niet en conste ghewerren. Daer worden gebroken vele sperren In 't vergaedren, dat segghe ick u, Ende menich slach gheslaghen nu, Die naemaels seer weert ghevroken. Daer werden gheslaeghen vele croken In die sterke beckeneele. Doch bequam in dien speele

- Nu es vercomen de grave van Namen ,
2530. Die sijn lieden droeve siet te samen ;
Si waenden wel dat hi ware doot.
Oic sachi den strijt starc ende groot,
Ende sijn lieden fellike gaen ane
Randen den grave van Vianen ,
Ende sine lieden mede.
't Sweert greep hy tiere stede ,
Ende reet in metten orsse
Dair hi sach de meeste porsse ;
Daer voer hi groote slaghe slaen ,
2540. Ende dede menigen de doot ontfaen.
Die grave van Vianen lach hem daerjeghen ,
Ende met hem menighe coene degghen ,
Die wel van rechte conste striden.
Daer sijn gewont in beiden siden
Menich man ende ors doorsteken.
Daer toe quam haesteleken
Heer Segher doe van Breda ,
Wel gewapent , die voer ende na

Die vroomen grave van Namen , Ende sach sijn volck droeve t' saemen Omme dat sy waenden hy waere doot. Oock so sach hy den strijt groot Ontrent hem ende vreeselick , Ende seer stryden de grave rijck Van Vianden ende syne lieden. Doen greep hy , als ick bediede , Sijn sweert in sijn slynker vuyst , Ende sloech derwaert met ghedruysch ; Daer hy sach die meeste porsse , Daer voer hy in metten orsse , Ende ginck slaen groote slaeghen. Op d'ander syde , dat en es gheen saeghe , Daer vacht van Vianden die grave daer teghen. — 2545. De welcke stryden conste ten rechte. Daer wordt doen , als ick u verplechte , In heyde syden menich ghewont , Ende menich verminckt te dyer stont , Ende doorsteken menich paert. Doen quam door den strijt ter vaert Ghereden die heere Zeghere van Breda , Wel ghewapent , als ick versta ,

- Gestreden heeft ridderlike ;
2550. Menighen man sekerlike
Haddi gequetst ende overreden.
Sine wapenen ende sine leden
Waren van bloede al bestoven ;
Op een ors dat men mocht loven
Sat hi, dat wel was verdeckt,
Ende met wapenen wel gerezet.
Hi droech van kelen den scilt voren
Van selvere met drie sautoeren,
Daer een rant van goude om ginc.
2560. In sijn hant hi bevinc
Enen seerpen snidenden brant,
In den strijt es hy gerant,
Ende sloech enen af den arm
Dat hi metten bloede al warm
Nederviel in 't groene gras.
Doen sloechi voert in den tas,
Daer hi sach die persse meest ;
Daer was 't geruchte ende groet reest
Onder 't volc ende groot gepoch.

Die des daghes seer hadde ghestreden, Ende menighen man overreden So dat hy van den bloede was bestoven. Hy reet op een ors, dat mocht men loven, Met syne wapenen verdeckt al. Hy droeg, als ick u segghen sal, Den scilt van kele met dry saultoiren Van silvere daer in, doen ick u hooren, Daer eenen rant ommeginck van goude. Hy hilt in sijn hant met ghewoude Synen goeden snydenden brant, Ende sloech met spooren ter hant, Slaende eenen in dat bedranck Synen arm af sonder wanck Metten schilde ende met allen Dat hy ter eerden quam ghevallen Al waerne in dat groene gras. Doen sloech hy voert in den tas, Daer hy die presse sach aldermeest. Daer weert gheruchte ende groot tempeest, Ende die lieden in groot gepoch.

2570. Daer was geslegen menigen slach ,
 Ende menich gesteken ter mouden ,
 Dat niet bleef onvergouden.
 Die vrome grave van Viane ,
 Hi ende die sine reden ane
 Den vianden verre ende na ;
 Ende heer Seghere van Breda
 Vacht daer wel , als ic vernam ,
 Ende menich ridder, die dair quam.
 In dat bedranc te samen
2580. Horte een ridder van Namen
 Met sinen orsse seer utermaten ,
 Ende hiet her Geraert van der Straten.
 Het was een stout vrome man ;
 Zijn wapenroc , die hi hadde an ,
 Was wit met drie kepere blau.
 Oic sat hi op een ors grau
 Dat hi met sporen sloech ter vaert
 Rechte te her Segeren waert
 Van Breda, diene oic versien
2590. Heeft ende reet hem jeghen mettien.

Daer wordt gheslaeghen menichen slach, Die niet onvergouden en bleef;
 Dat seyde mi dieghene die 't screef, Dat men daer vacht met grooten wille;
 De grave van Vianden en hielt niet stille : So menighen man doode hy, Ende
 verminckte, dat segghe ick dy, In die schaere, daer hy hilt. Daer street oock
 met groot ghewilt Heere Zeghere van Breda's heeren sone, Ende menighen
 ruddre, als ick vernoeme, Daer ick den naeme niet af en weete. Doen quam
 daer ghevaeren, doen ick u weten, Een ruddre van Naemen weert ghe-
 boren, Ende hiet heer Geeraert, so ghy mocht hooren, Van der Straeten,
 een vrome man. — 2585. Twee keperen. — 2587. Dat seerder liep dan een
 ree, 't Sperre in de hant, wat sal 's meer, Ende liet loopen metter vaert
 Rechte te heeren Zeghere waert Van Breda, wat hy leysteren mochte.

In een valeye, daer hi quam,
Geraicten die heelt lofsam
Op den scilt, dat hine doorstac;
Maer 't spere op die plate brac,
Soe dat hi hem geen arch en dede;
Heer Gerart geraecte mede
Her Segheren, ende roofde
Den helm uten hoofde,
Ende hi verdoevelt ende t'ongereke
2600. Sat van den selven steke,
Hine wiste werwaert
Hy was gekeert. Doen trac 't swaert
Her Geraert staphans uten scoe,
Ende voer mijn heer Segheren toe,
Ende sloechem op 't beckeneel,
Dat's niet een twint bleef geheel,
Ende maecter in sulcker sceure,
Dat 't sweert sanc ten tande deure,
So dat heer Seghere met allen
2610. Van Breda doot quam gevallen,
Dat jammer was ende scade.

Oock versaemdense, alsoo my dochte, Mijn heere Zeghere ter hant weder,
Ende sloech met spooren jcgkens hem nedre In die valeye, daer hy quam,
Ende hy gheraectene, als ick vernam, Op den schilt. — 2396. Ende heer
Geeraert, dat es waerhede, Gheraecten en luttel bat Heere Zeghere; want
hine ter stat Boven den schilt gheraecte aen 't hooft, Dat hem den helm
vlooch, des ghelooft, Uyten hoofde herde verre, Ende sat verduyselt sonder
merre, Dat hy niet en wiste waer hy was, Ende heer Geeraert track het
sweert nae das, Ende voer mijn hoere Zeghere toe, Daer hy verduyselt sat
alsoe, Ende sloech hem op het beckeneel, Datter niet vele bleef gheheel
Wat hy gheraecte, als ick hoore, Ende het sweert schoot den anderen
doore Dat heer Zeghere van Breda met allen Op d'eerde doot quam gheval-
len, Dat jammer was ende groote schaede;

- Hy was vroom ende wijs van rade,
Wetende ende daertoe vroet.
Hi nam d'ors dat daer stoet,
Daer heer Seghere op hadde gheseten.
Dit sach die grave, doe ic u weten,
Van Viane, die stoute here,
Dies droefdi uter maten sere;
Want hi was die neve sijn,
2620. Ende seyde : « Edele rudder sijn,
Wat jammer eest, dat ghy sijt doot;
Ic wiste nieuwer u genoot
Van doeghden, van vromicheden,
Van manne, van ridder joncheden;
Lasen! wat sal seggen u vader
Ende u broeder algader
Dat gy dus verslaghen sijt.
Te vele heeft hem dese nijt
Gecost; want si hebben verloren
2630. Vele aen u, ridder uytvercoren. »
Al wenende sprac dit die grave,
Ende sprac voert hier ave :
« By Jesus-Christus van Nassarene

Want hy was vrom ende wijs in raede, Daertoe wetende ende vroet. Doen nam heer Geeraert d'ors goet. — 2616. Ende leyde het wech, doen ick u weten. Dit sach van Vianden die grave vrome, Dies hy droeve weert, als ick gomme, Want hy was. — 2621. Wat schaede is dat ghy sijt doot; En wiste gy nievers u ghenoot Van deuchden no van vromicheden, Nae mannen die was van uwe joncheden; Eylachen. — 2626. Ende uwe broeders allegaedre. — 2628. Ende heeft te vele gecost de strijt; Sy hebben te veele nu verloren Aen uwe doot, rudder uytverkooren. » Al weenende seyde de grave dit. Daerna sprack hy, dat weet : « Ick sal u vrecken, ruddre reenc, Hy Jesum Christum van Nazarene,

Sal ic u wreken, heer ridder rene,
 Ocht ic verlieser om mijn lijf. »
 Met sporen sonder enich blijf
 Sloechi sijn ors ten andere waert,
 Ende hi haelden [in] metter vaert
 Daer hi soude varen ten selven tide

2640. Metten orsse uten stride,
 Dat hi te voren hadde ghewonnen;
 Maer die grave, die hem niet onnen
 En woude, riep : « Ghy blives hier ;
 Dat goede ors ic calengiere,
 Want ic hebber redene toe. »
 D'ander keerde hem weder doe,
 Als hi den grave roepen hoorde
 Hine antwoorde noyt van den woorde
 En liet sijn ors ten grave wert lopen ;
2650. Harer enich sal't becoopen ;
 Hi ende die grave, des es waer,
 Hadden beiden die sweerden daer
 Getrocken uyt haren scoe,
 Ende elc reet ten anderen toe.
 Die grave quam als een wilt bere ;

Ofte ick verlieser omme mijn lijf! » Doen sloech hy met spooren stijf Sijn ors rechte ten anderen weert, Ende herhaelden daer te vaert Dat hy soude vaeren uytten stryde Metten orsse ten selven tyde. — 2642. Die grave die hem niet en woude honen Riep op hem : « Ghy blives hier ! Ick calengiere dat ors fier. — 2646. Omme doe, Als hy den grave spreken hoorde ; Maer hy en verantwoorde hem niet nae den woorde, Ende liet rechte ten grave weert loopen, Becoopen wie dat mach becoopen, Sijn sweert in sijn hant al baer ; Ende die grave, dat es waer, Hy brachte daer sijn ors ghetoghen, Ende quam op heere Geeraerde ghevloghen Oft hy hadde gheweest een wilt beer ;

- Hi hadde des anders groten ghere.
 Op 't beckeneel sloech hine boven
 Dat hine totten tanden heeft gecloven.
 't Sweert sanc neder ter selver stonde,
 2660. En maecte in 't hooft een grote wonde,
 Soe dat hy nichte op sijn artsoen,
 Ende van Vianden die baroen
 Hief op 't sweert willichlike,
 Ende sloech enen slach vreselike
 In sinen hals metten scerpen sweerde
 Dat sijn hooft viel jehens d'eerde;
 Den buic horte hi uten gereide,
 Ende nam d'orsse alle beide,
 Ende es gekeert sire verde,
 2670. (D'ander bleef liggen op de erde),
 Ende es onder sijn lieden comen,
 Die hi vechtende heeft vernomen.
 Die twee orsse goet ende fijn
 Gaf hi beide den neven sijn,
 Diere op beide saten saen,
 Ende lieten de hare ledich gaen.
 Daer was sere gevochten doe,

Want hy hadde te grooten geer, Ende sloechen op het beckeneel boven, Dat hy in twee heeft ghecloven, Ende het sweert sanck neder te dien stonde, Ende gaf hem in 't hoot eene groote wonde. — 2666. Hieft 't sweert anderwerf willelijke, Ende gaf hem eenen slach vreesselijke In den hals metten sweerde. — 2667. Den buyck hort hy neder daernaec, Ende nam beyde de orssen, als ick verstaec, Ende es sijnder verden ghekeert; Den anderen liet die heere Geert Op die eerde doot ligghen, Ende es commen, hoorick segghen, Daer syne lieden seere streden. Die orssen beyde by waerheden Gaf hy twee syne neven, Die opsaten sonder sneven, Ende lieten de haere ydel staen. Doen weert daer sonder waen Seere ghevochten, hebbe ick vernomen;

Als die grave was comen toe.

Daer worden armen ende handen

2680. Afgeslaghen in den sande,
Ende menich wert gesteken door den buic;
Hem dochte, hi hadde groot geluc,
Die daer ten stryde 't lijf ondroech.
D'een stac, d'ander sloech,
Elc hadde op anderen groten nijt.

Daer quam gevaren in den strijt

Die grave van Loen, hi leide hire
Die achtste scare onder sijn baniere,
Die van goude groot ende smal

2690. Ende van kelen gevaescht was al,
Ende van den selven was verdeckt
Sijn ors ende wale bereect,
Daer hi op quam gerant.
Hy hield een spere in sijn hant,
Dat scerp was ende sneet wel;
Op een ors sterc ende snel
Quam hi ende sijn volc als hertoghen
Wale met wapenen overtogen.

Doen die grave daer was comen, Daer werden vele aermen ende handen.
— 2682. Ende menich ghesteken door den buyck. Hem dochte dat hy hadde
groot gheluck, Die daer tot dien stryde het lijf ondroegh; Want d'ene
stac, d'ander sloech, Ende daden elcanderen groot verdriet. Doen quam
ghereden, en lieghe u niet, Die grave van Loon in den strijt, Ende bracht
met hem, des seker sijt Die achtste schaere onder syne banniere, Die van
goude was goet ende diere, Ende van keelen ghevaescht al. Sijn andere
wapenen groot ende smal, Ende sijn ors mede, dat meckt, Was van den
selven al ghedeckt, Daer hy op ghereden quam. Hy hilt een sperre, als ick
vernam In sijn hant, daer 't ysere af sneet In beyde syden. dat ick wel
weet. Oock was sijn volck ghewapent wel, Ende saeten op orssen die waeren
snel, Met haere wapenen overtoghen; Sy quaemen ghelijck hertoghen

- Dair sy quamen dus rijckelijc
2700. Schenen haer speren den woude gelijc;
Jeghen hem quam met gewout
Van Grembergen heer Arnout,
Met sinen volcke menichsoude.
Daer bliete menich scilt van goude,
Daer die heren quamen gevaren.
Sy brachten in haren scaren
Menich ors, menich peert,
Menich spere, menich sweert,
Dat scerp was van snede goet.
2710. Voer alle de andere, des sijt vroet,
Quam van Grimbergen her Arnout,
En neven hem sijn sonen stout.
Voren voerde men den staendaert
Van Grimbergen, dien bewaert
Heer Paridaen hadde van Massenhove,
Ende sijn oem, een ridder van love,
Die heer Gerart hiet van Liere,
Ende twee knapen stout ende fiere,
Daer d'een af hiet Jan van den Dale,

Van verre te siene, dat segghe ick u, Het scheen oock eenen bosch ruu Met sperren, die sy brachten daer. Op d'ander syde so quam voorwaer Van Grimberghen mijn heere Aernoult, Met synen lieden die waeren stout. Ende doorwapent menighevoude. Daer blickte menighen schilt van goude. — 2706. Oock brachten sy met hem ter waeren Menich ors ende menich peert, Ende menich sterck snydende sweert, Ende menich sperre dat sterck was. Voor alle d'ander, sijt seker das, Quam heer Aernoult selve ghereden, Ende neven hem, by waerheden, Syne soonen beyde, die waeren vrome, Ende voor hem, als ick gomme, Quam van Grimberghen die standaert. Het brachten daer in die vaert Heere Parydaen van Massenhove. — 2717. Die heere Geeraert van Liere hiet, Ende oock twee knaepen, ick en lieghe u niet, D'eene hiet Jan van den Dale,

2720. Ende d'ander Gerart, wet wale,
Van der Biest, een vrome man;
Dese vier hadden genomen voertan
Te behoedene van goude den standaert,
Met vaeschen wel verclaert
Dair ingaende van lasuere ⁽¹⁾;
Des her Arnout was wel ter cuere
Gewapent ende rijckelije:
Scilt, wapenroc al gelije
Sinen standaert, dat wet,
2730. Ende des ors covertuere met,
Daer die here van Grimbergen op sat;
En sijn twee sonen, verstaet my dat,
Her Wouter ende her Geraert,
Waren gewapent ende wel bewaert
Metten selven wapene;
Sonder dat si droegen teykene:
Heer Wouter, d'ouste, also ic lie,
Boven die vaesche twie
Coeken van sable, ende een onder ⁽²⁾;

D'ander heer Geeraert, wet wale. — 2722. Dese viere hadden in hoede dan Den standaert van goude schoone, Met eender fasche, sonder hoene, Daer inne ghaende van lasuere. Heer Aernout wel fel ter keure Ghewapent seer costelicke, Den schilt ende sijn wapenen diesgelijcke, Ende synen standaert, dat wet, Ende syne couverture met, Die op d'ors lach daer hy op sat. Syne soonen beyde, verstaet dat, Heer Woultre ende heere Geeraert mede Waeren oock, dat's waerhede, Ghewapent metter selver wapene, Sonder dat sy droeghen byteekine; Heer Woulter d'ouste droech coucken drye Van sable, twee boven, als ick lye,

(1) Zie het wapenschild van den heer van Grimbergen, heer Arnout, D. I. Pl. III. v. 4656.

(2) Zie het wapenschild van den heer Wouter van Grimbergen, D. I. Pl. I. v. 3415.

2740. Her Gerart de jonxste besonder
 Hi droech een sautore van kelen
 In sterker wapen , sonder helen.
 Dese heren quamen in 't pere
 Gemonteert op orssen sterc;
 Heer Arnout reet uyt sine rote
 Meer dan een boghenscote,
 Den scilt voor de borst getoghen,
 Spere in hant; ooc quam ghevloghen
 Die grave van Loen te hemwaert
2750. Op een sterc ors vermaert,
 Dat hi wel conste bestieren.
 Den scacht hilt hi metter banieren ,
 Daer sijn teycken in stont gewracht.
 Dus quamen si met groter cracht
 Te gader , ende ele stac anderen vore
 Metten spere den scilt aldore.
 Die yseren leden nevens der platen,
 So dat si den doot ontsaten;
 Maer so vreselije sijn si te samen

Ende eene andere die fache staende. Ende heer Geeraert, als ick waende, Die jonxste sone, droech van keelen Een sauloir, al sonder helen. In de wapene van synen vaedre. Oock waeren sy alle drye te gaedre Op groote orssen ghemonteert, Ende heer Aernoult, als men my leert, Liet loopen het ors al voor sijn rote Meer dan eene bogheschote, Den schilt voor syne borstgetoghen Het sperre in de hant. — 2750. Op een ors groot, sterck ende lyaert, Wat hy conste ghelaystieren. Hy hilt den schacht metter bannieren, Daer sijn teekene stont inne ghevracht. Daerna quamen sy t'saemen met grooter cracht Dese twee heeren, dat segghe ick u, Ende raecten elcanderen nu Rechte op den schilt vooren Dat sy beyde staeken doore, Ende die plaete met dien tyde Dat men die pinnonceelen van syde Over d'ander syde doore sach blicken; Maer niet en hadde sy sekerlijcke In haer lijf; want God en woude. Daerna quamen sy met ghewoude, Met helm, schilde ende met lichaeme So vreeselick beyde te saemen

2760. Met helmen comen ende lichamen,
Dat die orssen dair si op saten
Borsten, ende vielen op der straten
Onder die heren beide steen doot,
Ende den heeren beide uyt scoet
't Bloet ten neusen uyt ende ten monde;
Dus laghen sy cen corte stonde
Tot dat haer volc toe quam,
In beide syden herde gram.
[Doc] reet uyt heer Wouter Berthout,
2770. Ende stac enen ridder stout,
Die van Loen her Segherman hiet
Dat hem en conste ghehelpen niet
Al sijn wapen : hi dorreet
Dat hem d'iser in 't herte sneet.
In den grase viel hi doet,
Ende her Wouter greep al bloot
Metten handen den orstoem,
Ende leidet, des nemt goem,
Daer sijn vader lach op d'erde.
2780. Daer beete hi met grooter verdc,
Om op te hulpen sinen vader,
Ende [stelde] vier ridders t'enen gader,

Dat die orssen daer sy oppe saten. — 2763. Metten heeren alle steene doot. — 2763. Dbloet ten neuse ende ten monde. Dus laeghen sy in corten stonden Tot dien dat haer volck toequam. Doen liet loopen, als ick vernam, Mij heere Woulter Berthout. — 2771. Die heere Zegherman van Loon hiet. — 2773. Gheene wapenen, die hy hadde aene; Want hyne door het herte stack, ick waene, Dat hy doot viel op den grase. Dien nam heer Woultre, by St Thomaesc, Dat ors by den sydenen toome, Ende leyde 't recht, als ick gomme. — 2780. Ende beete nedere met groote weerde Om synen vaedre te helpen op, Ende stelde vier rudderden sonder scop.

Die stout waren ende coene.
Van der syde beten in 't groene
Ridderen ende knapen neder
Om te hermonteren weder
Van Loen den stouten grave,
Die dair lach gesteken ave.
Mettien dat si onledich waren

2790. Met desen twee, quamen gevaren
Die scaren toe van beiden siden;
Dair gine men vreselike striden.
Menich speer wert dair ontwee
Gesteken; ele van d'anderen gherce,
Ende ele was dair even stuer.
Den strijt wert menighen te suer,
Daer worden ermen, voeten, handen
Afgeslagen in den sande.

Her Wouter Berthout die here

2800. Vacht boven sinen vader sere
Om te monteren of hi conste.
Ic segghe dat hi begonste
Sijn slagen te dobbeleren sere;
D'ander hadden oic haren here
Den grave gerne willen hermonteren,

2784. Ende op d'ander syde waeren in 't groene Liedén ghebeet om den grave Op te helpene, by Ste Bave, Ende met dien dat sy onledich waeren Omme die twee, so quaemen ghevaren Van beyde syden die schaeren toe. Daer wert ghestreden doe In beyde syden herde seere; Daer weert oock, by mijnder eere, Menich groote sperre ghesteken ontwee; Oock wert daer menich man ghemeer; Want die strijt weert daer steur: Elck was anderen quael ghebeur, Ende sloeghen af aermen ende handen, Dat sy vielen in den sande. — 2805. Te dobblen syne slaeghen, Ende op d'ander syde, dat en es gheen saeghe Vochten die graven lieden seere

- Ende van den orsse delivereren,
 Daer hi te sinen onwille onder lach.
 Doen quam als een donderslach
 Van Grimbergen heer Geraert,
 2810. Heer Arnouts sone, een ridder waert,
 Ende es in den loop gereden
 Op een grau ors van stereken leden,
 En stack een ridder dat hem cloef
 Den scilt oft had geweest een linden loef;
 Dor plate, dor iser, in 't herte bloot
 Ran dat spere, dat hi viel doot.
 Doen brae dat spere; ter sweerde hi vine,
 Ende sloech mede een jongeline,
 Dat hem 't hoofd afvloech verre.
2820. Voert reet hi sonder merre,
 Daer sijn vader op d'eerde lach.
 Hy beete so hy ierst mach
 Ende ginc bi sinen vader staen
 Om op te helpen sonder waen,
 Van dair hi lach onder voet.
 Op d'ander side daer stoet
 Menich man die sere street

Om te monterene haeren heere, Die onder het ors lach t'synen onwille.
 Doen quam daer ghereden stille Heer Gheeraert, mijn heeren Aernoults
 sone Van Grimberghen, als ick vernoeme Op een verdeckt ors al grijs,
 Ende stack eenen ruddere ter tijts Op den schilt dat hy hem cloof, Ende
 die plate met, als een loef, So dat hy het ysere nam in het herte, Ende hy
 doot ter eerde steerte. 't Sperre brack, ten sweerde hy vinek, Ende sloech
 met een jonghelinck Dat hem het hoot af vloech verre. Doen voere hy voorts
 sonder merre. — 2822. Ende beete neder so hy best mach. — 2825. Van
 daer hy lach, des sijt vroet, Ende in d'ander syde so stoet.

- Om op te helpene ghereet
Den grave van Loen, haren here.
2830. Soo vele pijnnden si ende soe sere
Dat sine over sijn voeten bracht
Hebben, ende van groter macht
Hem gaven een ors, daer hi op sat;
Want 't sine doot lach op die stat.
Bander syde so vele dede
Her Wouter Berthout, ende oic mede
Sijn broeder her Geraert
Dat si van daer onder 't paert
Haren vader hebben getogen,
2840. Ende setten wel vermoghen
Op d'ors dat heer Wouter wan.
Oic hermonteerden si voert an
Her Wouter ende her Gerart saen,
Die dair toe te voet waer gestaen.
Doen si waren van beiden syden
Opgeseten, ginc men daer striden.
Elc betaelde sijn gelach
Den anderen dien hi naest hem sach.

2829. Den heere, den grave van Loon; Doch daden so vele die baroen Dat syne brachten op syne voeten. Daernae wert hem met goeder moyte Een ors bracht daer hy op sat; Want 't syne lach doot op die stat. Op d'ander syde deden so vele Heer Woulter Berthout tot dien spele, Ende sijn broedere, heere Geeraert, Dat sy haeren vaedre waert Van onder 't ors hebben ghetoghen, Ende setten ter hant ongheloghen. — 2842. Daernae sat op, by St Jan, Heere Woultre ende sijn broedere mede, Ende alle haere lieden, dat 's waerhede, Ende alsy waeren gheseten In beyden syden, doen ick u weten, Die daer te voete hadden ghevochten Weert daer ghestreden met coenen ghedochten Herde seere in beyde syden; Nietmant en woude den anderen myden; Want elck betaelde sijn ghelach Den ghenen die hem naest sach.

- Niemant en wou den anderen borgen,
2850. Noch sculdich bliven tote morgen :
Soe wat ele anderen misdede,
Gout hi hem op de stede.
Van Loen, die stoute grave
Velde menigen man dair ave
Met sinen sweerde, dat sere sneet.
Den vianden was hi wreet,
Ende gaf in dien daghe
Steken vele ende oic slaghe;
Oic vacht sijn volc met goeden wille.
2860. Van d'ander syde en hielt niet stille
Her Arnout ende syne sonen beide,
Ende hare lieden, dat es waerheide;
Want si velden menighen ter neder.
Dus vacht men voort ende weder
In beide syden op en tale.
Daer wert menich helm van stale
Ontwee gheslegen, die was geheel,
Ende menich sterc tornekeel
Gescuert ende doorsteken.
2870. Dor platen, dor yser, sach men leken
't Roede bloet in goeden trouwen.
Men sach oic aldaer dorhouwen
Beckeneel ende scilden;

Ende van Loen die vrome grave, Hy velde menighen man ave. — 2856. Want hy was hen al te wreet, Ende sloech op hen groote slaeghen, Ende sijn volck, dat en es gheene saeghe, Vacht oock seere met goeden wille. Op d'ander syde en hielt. — 2863. Op berch ende in daelen. — 2867. Die waeren geheel. Ende menich sterck beckeneel, Ende menich sperre ende menich schilt.

Daer was gestreden met gewilde,
 Ende te broken menich sweert,
 Ende dorsteken menich peert,
 Daer af uythinghen de darmen;
 Daer laghen handen, voeten, armen.
 Menich man wert daer gewont,

2880. Die nimmermeer en wert ghesont.

Binnen desen, dair ic af spreke,
 Dat die strijt dus vreseleke
 Duerde ende even swaer,
 Quamen die voetelieden naer
 Van Grimbergen sonder sparen,
 Wel bescaert in twe scaren;
 Maer doe si den strijt alsoe
 Groot sagen, braken si toe
 Hair twee scaren ende maecten ene,

2890. Ende sloegen in, alle gemeene,

Overhoop op de viande
 Met haer staven menigerhande,
 Die waren swaer ende groot,
 Sy sloeghen menigen man ter doot,
 Die onder hem gevaren quam.

Omtwee ghehouden met ghewilt, Ende ghebroken menich sweert, Ende ook doorsteken menich peert, Daer die darmen uytehinghen, Ende menich man in waeren dinghen Seere ghequetst ende ghewont. — 2881. Binnen desen, dat es waer, Dat men dus seere vacht daer, Quamen daer gheghaen die voetelieden Van Grimberghen, als ick bediede, Wel gheschaert in twee schaeren; Maer so haestich sy waeren te gaeren, Ende dat sy den strijt so groot saeghen, Braken, so ic hoorde ghewaeghen, Haere schaeren, ende maeckten daer af eene, Ende sloeghen alle in 't ghemeeene. — 2892. Met haeren colven, als ick becande Ende met haeren staven groot, Daer mede sy sloeghen menighen doot, Die onder hen ghevaeren quamen;

- Van d'ander side , als ic vernam ,
 Quam 't voetvole al te hant
 Ghemenelic van Brabant ;
 Hen geleide in goeden trouwen
 2900. Een , hiet heer Jan van Haspegouwen ;
 Wel was hi gewapent toten teen
 Van boven den hoofde ; al in een
 Was van sable sijn tornekeel ,
 Van selveren daer in een duve geheel ,
 Die gecroneert was van goude.
 Dese edel ridder boude
 Was der voelieden ruwaert ,
 Ende quam met hem te stride waert.
 Van Eppinhem heer Paridaen
 2910. Sag hem ten stride wert comen saen ;
 Hi was leitsman , des sijt vroet ,
 Van ere scare daer te voet
 Waren in vijf dusent man ,
 Platen of halsberch an ,
 Van den hoofde ten voeten toe

Ende op d'ander syde , wille ick vermanen , Quaemen daer ghemeenelicke
 Die voelieden sekerlijcke , Die den Brabander toebehoorden , Ende ghe-
 leydese in waeren woorden ; D'eene hiet heer Jan van Haspegouwe : Oock
 was hy goet ende getrouwe , Wel ghewapent totter teenen. Sijn tournekeel
 was ghemeene Al van sable , een duyve daer inne Van silvere naer mynen
 sinne , Die van goude was gecroneert. Desen Jan , als men my leert , Was
 der voelieden ruwaert , Ende quam in den strijt ter vaert , Endie voelieden
 volgden hem. Ende op d'ander syde , ick seker bem , Sach men commen heer
 Paridaene Van Heppenheim , naer mynen verstaene , Die stout was ende
 vrome seere , Ende leytsman was , by mijnder eere , Van den erre-schaere
 te voet , Daer lieden in waeren , sijt 's vroet , Vijf duusent , ofte wel so veele
 Wel ghewapent sonder hele Van hoofde totten voeten.

- Wel gewapent ; daer met quam doe
 In d'ander scare in dat doen
 Van Beyghem die baroen.
 Vijf dusent volex haddi of mère ,
2920. Diese wederstoeden met groter ere
 Die voetlieden oec van d'ander side.
 Oec versach van der side
 Her Paridaen voirt anne
 Van Haspegouwe her Janne ,
 Die scre street met sire partie.
 Doen liet lopen de here vrie
 Sijn ors , dat hi sloech met sporen ;
 Te hem wert oec heefsten vercoren
 Mijn heer Jan haestelic weder.
2950. Hy quam van enen berge neder ;
 D'ander reet opwaert uter dellen .
 Dus quamen de vrome stercke gesellen ,
 Elck met enen stercken schachte ,
 Ende elc stac (den) anderen met crachte
 Op de bokelere van den scilden ,
 Die si jegen de steken hilden ,

Daer quam oock mede met goeder moyten Van Beyghem die vrome baroen
 Met sijnder schaeren in dat doen, Dier oock .v. duusent was ende meer. Dese
 twee waeren sonder keer Van de voetlieden die leytsheeren , Ende weder-
 stonden by mijnder eeren Die voetlieden op d'ander syde. Oock versach ten
 selven tyde Heere Paridaen , die heere vry, Heer Janne van Haspegouwe,
 segghe ick di, Seere stryden met syne partye. — 2927. Sijn ors rechter dan
 een draet, Daer hyne sach houden , dat verstaet, Ende heer Jan die sach
 hem comen, Ende sloech sijn ors, hebbe ick vernomen, Metten spooren
 jehghens hem weder, (Die) daer quam van eenen berghe neder, Ende d'ander
 reet opwaert uter ellen. Daer quaemen te gaeder die twee ghesellen. — 2954.
 Ende staken elcanderen met crachte Op die borde van den schilde, Dat sy
 jehghens die steke hilden.

- Dat die speren in splinteren braken,
Ende mense verre hoirde craken,
Ende daer elc neven (den) anderen leet,
2940. Onderhorten si hem gereet,
Dat si na waren gevallen;
Doch onthielden si hem met allen,
Ende keerden hem beide omme doc.
Haer sweerden trocken si uten scoe,
Ende ginghen elc op den anderen slaen
Soe vreselike sonder waen,
Dat 't vier uten helmen spranc;
Doch wert omtrent hem dat bedranc
Soo groot dat si werden ghescheiden.
2950. Doen quam ghereden sonder beiden
Van Beyghem daertoe die here,
Met sinen maighen, die sere
Vrome waren gewapent wel.
Selve was hy in dat nijtspel
Wel ghewapent totten teen.
Syne schilt ende sijn baniere was een
Van lasuere, verstaet dit,
Daer in van selvere een cruce wit⁽¹⁾.
Hi sat op een ors snel,

2957. Dat die spere ende splinters braken, Ende men verre hoorde craken, Ende daer sy neven elcanderen leden Onderhortense hen by waerheden, Dat sy binae waeren ghefallen. — 2944. Ende toghen de sweerden uyter schoe. — 2951. Die vrome heere van Beyghem, Ende oock syne maghen met hem, De vrome waeren ende ghewapent wel. Selve was hy, sonder spel. — 2958. Een cruce daer inne van silvere wit. Oock sat hy op een ors rijcke,

(1) Het wapenschild van den heer van Beyghem was hetzelfde als dat van den heer van Bossu. Zie D. II. Pl. 2. v. 2052.

2960. Dat hi selve dede loopen wel ,
Scilt om hals , spere in hant.
Op enen ridder es hi gerant ,
Die van Namen was geboren ;
Soe seere geraicte hine voiren
Dat hi [ne] metten steke, dien hi stac,
Viel, ende den hals ontwee brae.
't Spere brae, hi vinc ten sweerde :
« Grimbergen! riep hi lude ende herde ,
Strijt vromelijck , ghy heren ,
2970. Die vianden sijn , by mire eren ,
Alle versaecht ende verveert. »
Daer wert menich man vermeert
Sere vertoernt van den woerden ,
Ende togen toe , alsoe dat hoirden ,
Op de andere vreseleke.
Daer wert menich slach ende steke
Gegheven, ende sere gestreden ;
Daer wert menich man overreden ;
Die voelieden vochten sere ;
2980. Sy dronghen toe in lanc soe mere

Ende liet loopen haestelijcke , Schilt om hals , sperre in de hant, Ende stack eenen ruddere vaillant, Die van Namen was gheboren; So seere gheraecte hem die heere uytvercooren Metten steke, die hy stack , Dat hy viel ende synen hals brack. 't Sperre brack, hy vinc ten sweerde, Ende riep : « Grimberghen! » luyde ende stercke : « Nu strijt vromelick, ghy heeren, Die vyanden sijn, by mijnder eeren, Alsoo versaecht ende vervaert. » Doen weert daer menich man weert Seere vercoent van den woerde, Ende toghen doe, als ick hoorde, Op d'andere vreeselijcke. Doen weert daer, sonder loese treke, Seer ghevochten ende ghestreden Ende menich man overreden. Ende die voelieden vochten seere, Ende dronghen voort so lanck so meere,

- In den strijt vastelike naer ;
 Met haren colven sterc ende swaer
 Doden si peert ende man ;
 Ende aldair si quamen an
 Sinc spaerden nederen no hoghen.
 Doe die scaren dus aentoghen
 Waren van beiden siden ,
 Sach men daer vreseliken striden.
 Daer was geruchte ende groot gescal ,
2990. Beide op berch ende in 't dal.
 Men blics de trompen ende basinen ,
 Ende hoornen met groter pinen.
 Niemant en spaerde (den) anderen daer
 In den strijt , dat es waer ,
 Dien de voetlieden dorbraken.
 Sy onderslogen hem ende staken
 Met nide groot in beiden siden.
 Daer quam gereden tien tiden
 In den stride ridderlije
3000. Van Oijenbrugge her Heynric ,

In den strijt, dat segge ick u, Met haeren colven, daer sy nu Menich peert ende menighen man Mede dooden, daer sy quamen aen; Want sy en spaerden, gheloves my, Hooghe noch nedere, dat segghe ick di. Doen aldus vergadert waeren die schaeren Van beide syden, van waer sy waeren, (was) Groot gheruchte. — 2992. Dat men ghehooren conste met pynen Dat men dede ende dat men seyde. Daer en was nietmant, by waerheyde, Hyne hadde te doene ghenoech; D'eene stack ende d'ander sloeg, Ende elck vercoes daer den synen. Doen ginck ('t) te sorghen ende te pinen; Want nietmant en spaerde den anderen daer, Ende die schaeren dat es waer. Werden doordronghen ten selven tyde; Want die voetlieden in dien stryde Doorbraken die schaeren, wien lief, wien leet, So dat elcken mannelicke reet Stryden op dien hy begheerde Op datter niemant voore en weerde. Hierenbinnen quam sekerlijck Van Oyenbrugge heer Hendrick

By her Arnoude, den vader sijn,
Op een ors goet ende fijn,
Gewapent utermaten wale,
Beide met ysere ende met stale;
Syne scilt was scone, dat wel wet,
Van goude en van cinople met,
Van ·vj· stuken wel gesneden
Met enen rande van rijcligheden,
Getandeert van roder kelen.

3010. Hy was gesceden sonder helen
Van her Wouter, den here,
Van Grimbergen, dien hi sere
Was bevolen te houden daer
In den strijt, die was swaer.
Sijn ors noopte hi met sporen recht,
't Spere in sijn hant gerecht,
Ende stac enen vromen knape
Op sinen scilt, ocht (ware) een rape,
Heeft hine gecloven in stucken twee.
3020. 't Spere scoet voort, dat hem dede wec,
Dore sijn herte ere elle lanc;
Doen viel hi doot in dat bedranck.
Daer brac in twee sijn stercke scacht.

Ghereden neven synen vaedre, heer Aernoult, Op een ors met ghewoude.
— 3008. Met eenen rande, by waerheden, Van rooden keele ghedanteert.
Hy was geschieden, als men my leert, Van heere Woultre van Grimbergen,
Die hem was, sonder berghen, In den strijt te hoedene bevolen, Ende liet
loopen, sonder dolen, Sijn ors, dat schoone was ende goet, 't Sperre in de
hant, dies sijn vroet. — 3018. Door den schilt, oft waere eene raepe, Dat hy
in twee stucken cloof, Ende 't sperre voer, dies ghelooft, Door sijn herte
eender ellen lanck. Doen viel hy nedere in 't bedranck, Ende die schacht
brack in twee.

- 't Sweert trac hi met grooter cracht
 Dat hem ane die syde hinc.
 Nu hoort hier wonderlike dinc,
 Daer hi 't sweert voert ane
 Op hief om mede te slane,
 Quam een gescutte dair gevlogen
 5050. Ende geraectene, onghelogen,
 Jeghen die hant met snelle druust,
 Dat hem 't sweert viel uyt de vuust,
 Ende scoet van hem een roede verre,
 Dies hi toornich wert ende erre.
 Hine wiste wat te doen :
 Doen nickte neder die baroen,
 Ende nam op d'erde enen seacht,
 Ende horte voort met groter cracht,
 Met sporen sijn ors groot ende sterc.
 3040. Het saghen comen in dat perc
 Jeghen hem mijn heer Jan van Aa.
 Met sporen sloechi hem na
 Sijn ors goet ende snel ;
 Gewapent was hi herde wel
 Van kelen met een sautoer daerin

Doen track hy 't sweert uyer scheë. — 3027. Daer hy het sweert nae mynen waene Op hief om mede te slaene Quam daer een gheschut ghelogen. — 3031. Tegen die hant met sulcker ghedruschs, Dat hem het sweert voer uyer vuyst Meer dan eene raeproede verre. Dies hy tornich was ende erre; Maer hy en wister wat toe doen. Doen nickte weder die baroen. — 3039. Sijn ors, dat groot ende starck was; Ende op d'ander syde, sijn seker das, Sach men comen heer Jan van Aa, Ende sloech metter sperre; als ick verstaë, Sijn ors te hemwaert, wat hy mochte. Hy was ghewapent, so my dochte, Van keelen met eenen sautoire

- Van selvere, meer noch min ⁽¹⁾;
 Spere in hant, dus quamen sy
 Beide te gader die heren vry,
 Ende staken met gewilde
3050. Elc anderen op den scilde,
 Dat sise alle beide doorstaken,
 Ende mense verre horde craken;
 Hare speren braken als riet.
 Oic quamen si te gader, ic liege u niet,
 Onder hem beiden metten siden,
 Dat si jockeerden in 't overliden;
 't Vel rifeleerde hem van den bene.
 Doe keerden hem die ridders rene
 Ende her Heinric heeft verheven
3060. Een trinsoen dat hem was bleven,
 Ende sloech heer Janne van Aa op 't hoeft
 Dat hi liggen bleef verdooft
 In onmacht op 't gereide sijn,
 Ende heer Heinric, die ridder fijn,
 Es te hant aen hem gevaren,
 Ende nam hem 't sweert, sonder sparen,

Van silvere daerinne, als ick hoore; 't Sperre in de hant, dus quamen sy. Te gaedre gherent, des segghe ick dy, Ende staecten elcanderen op den schilde, Die sy hilden met ghewilde. — 3052. Ende men verre hoorde craecken; Want sy braeken als een riet. Oock quamen sy, wats gheschiet, Daer te gaedre metter syden, Dat sy jockheerden in haere lyden, Ende het vel rifeleerde van haeren beene. Doen keerden sy om, die ruddren reene, Om te slaene op elcanderen, Ende heer Hendrick liet wandren. — 3061. Ende sloeger mede sonder sneven Heer Janne van Aa boven op het hoeft, Dat hy bleef liggende al verdooft In onmacht op het gheryde sijn. — 3063. Is ter hant ghevaeren aen hem, Ende nam sijn sweert, ik seker ben,

(1) Zie het wapenschild van den heer van Aa, D. I, Pl. 3. v. 4818.

- Daer hi met te striden plach.
 Doen horte hi voert in dat bedrach,
 Daer hi die persse sach aldermeest,
 3070. Soe helpe my die Heilige Geest!
 Dat hy metten selven brande
 Sere voer striden op de viande,
 Dien hi dair voer te gemoete.
 Hi sloech hem af handen ende voete,
 Ende quetste wat hem te voren quam.
 Doen voer hi houde, als ic vernam,
 By mijn heer Wouter Berthoude,
 Die sere street met ghewoude,
 Als een here van groter cracht;
 3080. Groote moort haddi gewracht.
 Cort es becomen hier na
 Van der dolingen heer Jan van Aa;
 Tierst dat hi was becomen,
 Ende sijn magen dat vernomen
 Hadden, quamen si sonder sparen
 Hem alle te hulpe gevaren,
 Ende gaven hem al ongespaert
 Met te striden een ander swaert,
 Dair hi mede doe voer striden,

Daer hy mede te stryden plach. Doen hort hy voorts in bedrach, Daer hy de persse sach meest. — 3077. Ende ginck stryden metten brande, Ende sloech af voeten ende handen, Ende al dat hem te voren quam. — 3079. Als een lantsherre stout ende vrome, Ende hierenbinnen, als ick gomme, Es heer Jan van Aa becomen; Doen hadden 't syne maeghen vernomen, Ende quaemen alle te hem ghevaeren, Ende holpen hem, sonder spaeren, Dat hy bequam van de doolinghe. Doen gaven sy hem in waeren dinghen Al te hant een andere sweert, Daer hy mede ginck stryden ter vaert,

3090. Ende sijn maghen by sire siden.
Doen quam gevaren hierna
Des heren sone van Breda ,
Wel gewapent tier ure ;
Sijn tornekeel , sijn covertuere
Was van kelen , en dair in sijn
Drie sautoren van selverijn
Met enen rande van goude
Ghedanteert , also hi woude ;
Van den selven was sijn scilt.
3100. Sijn goede sweert dat hi hilt
In sijn hant , ende sloech met sporen.
Enen ridder heeft hi verkoren ,
Ende hiet her Jan van Hannuut.
Dien dach haddi al uut ende uut
Walc gestreden , dat seg ic u ;
Heer Jan van Breda heefden nu
Geraict op sijn beckeneel ,
Dat onlanghe bleef geheel.
't Sweert esser sonder genaden
3110. Toten tanden dore gewaden ,
Daer 't menich man sach toe.

Ende syne maeghen alle by hemme. Doen quam ghevaeren , als ick verneme , Van Breda , heer Jan , des heeren sone , Wel ghewapent , als ick verneme , Met wapenen , die hem wel stoeden , Ende het tournekeel was , wilt wel ghevroeden , Alleens ende syne couverture , Van keelen , ende daer inne ter dier euren Dry saultoiren van silveren wit , Daer eenen rant omginck , verstaet dit , Van goude ghedanteert , ende was ghemaect. V. 3098 *ontbr.* Van den teekene al te maele. Sijn sweert hielt hy , sonder haele , In sijn hant , Ende sloech met spooren , Eenen ruddre by hem uytvercoren , Die hiet heer Jan van Hannuyt , Ende hadde dies daechs overluyt Wel ghestreden , segghe ick u ; Mer Jan van Breda gheraecten nu Op sijn beckeneel te onstaden , Dat 't sweert ten tanden toe moeste waden.

- Enen anderen sloechi doe
Dat hem van den buycke vlooch 't hoot.
Doen wert daer den strijt groot
Omtrent hem ende groot bedranc;
Menich wert daer van wonden cranc
Dat hi ter erden sanc neder.
Men vacht daer voirt weder
In beiden siden ende met eren;
3120. Maer van Grimbergen die heren
Vochten boven maten wel;
Nochtan waren si in dat nijtspel
Sere vermoeit ende verladen;
Maer daer stont hem in staden
Hare voetvolc, die dair waren,
Ende doorbraken hem die scaren
Met crachte, sijt seker des.
Daer quam gevaren na sijn getes
Die here van Breda, ende dair mee
3130. Met hem sire sonen twe.
Oec quam daer gevaren ane
Die grave Diederic van Viane,

3112. Ende andere heer sloech hy doe, Dat hem van den buycke vloech
het houft. — 3116. Daer wert menich van wonden cranck, So dat hy ter
eerden sanc nedere, Ende vacht daer voort ende wedere In beyde syden
aventurelijke; Maer die van Grimberghen sekerlicke Vochten boven
gheloove wel; Nochtans waeren sy in dat spel Seere vermant ende ver-
laden; Maer hen stont wel in staeden Die voetlieden, die daer waren,
Ende doorbracken d'ander schaeren Al met crachte, sijt ghewes. Doen
quam ghevaeren, sijt seker des, Die heere van Breda ende syne sonen
twee, Die des daechs maeckten ghedwee In den stryde menighen man.
Oock quaemen met ghevaeren aen Die grave van Vianden heere Diederick,

Ende menich baroen die tien tide
Daer comen was in den stride :
Die grave van Loen in waren dinghen,
Ende die heren van Edingen ,
Ende van Hoerne die here met ,
Ende menich man ongelet ,
Die wel in striden dueren mochte.

3140. Daer was in den stride groot geruchte
In beiden siden van den lieden.
Ic mochte u niet bedieden
Den jammer , die gesciede aldair.
Men mach over hondert jaer
Tellen wel ende spreken dair ave.

Van der Thomen [her Willem,] die borchgrave,
Quam dair gereden
Op een ors van stercken leden ,
Wel gewapent; sijn tornekeel

3150. Was van goude niet al geheel ;
Maer van kelen ondersneden ,
Gepareert van rijckelicheden ,
Van selvere ende van lasuere ⁽¹⁾.

Ende menich andere baroen eerlick , Die daer commen was ten stryde; Daer jehghens quam op d'ander syde Die grave van Loon, in waeren dinghen, Ende met hem die heere van Edinghen, Ende oock die heere van Heurne met, Ende menich andere, dat wel wet, Die wel in stryden deuren mochten. Doen weert daer seere ghevochten Aen beyde de syden van dien lieden, Ende en can u niet wel bedieden Den grooten jammere die daer gheschiede. Doen quam daer ghevaeren doen te niede Die borchgrave van der Tommen, heer Willem, Wel ghewapent, ick seker bem Met diere wapene ende goede. Sijn tournekeel was, wilt ghevroeden, Van goude ende van keelen ondersneden, Met drye keperen by waerheden, Ghevarieert van silvere ende van lasuere.

(1) Zie het wapenschild van Willem van der Tommen, D. I. Pl. I. v. 3444.

Hi sat op een ors tier ure,
Dat hi sere in den strijt
Lopen dede, ende tier tijt
Quam jegen hem gewapent wel
Op een ors van leden snel,
Verdeect met enen samite root

3160. Die here van Yssche, die al bloot
Den scilt van goude voerde meer no min
Met lelien van sable daerin.
Sijn ors noopte hi met sporen,
Ende stac den borchgrave voren
Op den scilt dat hi spleet,
Ende doorrannen ghereet
Metten spere dat was stijf;
Maer hine hads niet in 't lijf,
Ende her Willem die borchgrave

3170. Stacken weder dat hi ave
Van sinen orsse nedervel.
Heer Willem nam dat ors snel,
Ende voeret in sijn behoude;
Hy gaf 't daer hy 't geven woude.

Hy sat ook op een ors tot dier euren, Daer hy met seere ghestreden hadde op, Ende liet loopen, sonder spot, Door den strijt de sperre in de hant. Op d'ander syde quam gherant Die heere van Yssche ghewapent wel Op een ors stark ende snel, Verdeckt met eenen rooden samite. Hy voerde den schilt, seyt die vite, Van goude, met lelien van sable daer in, Ende liet loopen naer synen sin Sijn ors op den borchgrave. Ende gheraecte hem hy Ste. Bave, Rechte op die plate vooren, Dat het ysere achter quam doore; Maer hy en hads in 't lijf niet. Oock segghe ick u dat wederstiet Die borchgrave op den schilt, Dat hyne in sijnder onghewilt Van den orsse nederreet. Heer Willem nam 't ors ghereet, Ende esser mede henen ghevaeren, Ende gaf 't die hy woude t'waeren.

Daerna voer hi striden weder ;
Menighen man sloechi neder.
Hi was vrome ende street sere ,
Ende van Yssche die here
Wert weder gemonteert daer naer

3180. Op een ors groot ende swaer ,
Dat hem een sijn neve brachte.
D'ors horte hi voort met crachte ,
Daer hi sach de porsse meest.
Ghereden quam in dat oreest
Een hiet heer Segher van der Molen ,
Op een ors swerter vele dan colen ,
Met sine wapenen overtoghen ;
Swert was sijn scilt ongheloghen ,
Daer drie molen-yseren inne

5190. Van silvere stonden , als ic versinne ;
Oec haddi in sijn hant een spere ,
Daer hi mede reet in 't heere ,
Daer des heren sone van Breda
Mijn heer Jan , als ic versta ,
Bi sinen vader sere street ,
Ende stacken op den scilt ghereet
Dat hine ontwee spleten dede ;

Daernae ginck hy stryden wedere, Ende sloegher menighe ter nedere; Want hy was een ruddre vrome, Ende die heere van Yssche, als ick gomme, Weert weder ghemonteert Op een schoon ors, als men my leert, Dat hem een syne neve brachte. Doen horte hy uyt met crachte, Ende reet daer hy die persse sach meest. Doen quam ghereden in dat foreest Een die men hiet Zeghere Van den Molen, Op een ors swart als een cole. — 3187. Den schilt was sweert, ongheloghen, Daer drye molenyseren stonden inne Van silvere, als ick mi versinne. Oock hielt hy in sijn hant eene sperre, Ende reet voort met grooten gerre, Daer des heeren. — 3196. Dat hyne in twee spliten dede;

- So dede hi die plate mede,
 Ende hem 't spere doer de borst ontscoet.
5200. Doen viel hi op de erde doet,
 Dat hi uten gereide seech;
 Dies sijn vader groot seer gecreech,
 Ende bleef liggen in onmacht
 In 't gereide, eer hi sijn cracht
 Weder gewan, een lange wile:
 Men hadde gegaen een mile;
 Ende als hi sijn cracht gewan,
 Sprac hi soe: « Edel man,
 Stout ridder ende uytvercoren,
5210. Wat heb ic heden verloren
 Ane u doot, ridder sijn!
 Wat sal seggen die moeder dijn
 Als hare die mare wert geseit!
 Sy sal groote jammerheit
 Driven, ende groten rouwe;
 Also helpe my Onse Vrouwe!
 Ic sal u wreken of bliven doot. »
 Hy sloeg d'ors met sporen root,
 Dat seerder liep dan een hinde,

Soo dedi oock die plate mede, Ende 't sperre schoot hem in de borst. — V. 5199 *ontbr.* Ende quam op d'eerde doot ghevallen. Dit sach synen vaedre onder hen allen, Daer hy groote rouwe om creech; Op sijn ghereyde hy neder seech, Ende lach in onmacht eene wyle. Doen bequam hy een gyle, So dat hy weder macht ghewan. Doen seyde hy: « Sone! edel man, Edel ruddere uytvercoren, Wat heb ick hedent al verlooren Aen uwe doot, heer rudder sijn? — 5212. Die niemaere weert gheseyt, Van uwer doot, sone ghemyet; Sy sal 's hebben groote rouwe; Maer alsoo. — 5217. Doen sloech hy metten sporen root Een ors dat seerder liep als eene hinde.

- 3220.** Rechte henen met gheninde
Daer hi her Segheren houden sach,
Ende riep op hem, wat hi mach :
« Keert u omme, verweert u lijf
(Ofte du best doot, sonder blijf;)
Want du hebs my drove gemaict
Aen mijn kijnt, wat helpt missaect?
Dat ghy doot hebt alhiere. »
Doen keerde heer Segher sciere
Jegen den her van Breda aldaer.
Elc hadde een scerp sweert vaer
- 3230.** In sijn hant, dat goet was.
Heer Seghere, sijt seker das,
Sloech van Breda den here
Met sinen sweerde also sere
Op den helm, dat 't lude clanc,
Ende dat 't vier daer ute spranc
Met groten glinsteren, wet dat;
Maer die here geraecte bat,
Van Breda, dat seg ic u,
Ende sloechen op de scouderen nu
- 3240.** Tusschen hals ende hoofd.
Dat sweert was scerp, des ghelooft,

3224. Ofte du best doot, sonder blijf. — **3226.** Wat helps missaect? Dat ghy hier hebt verslegghen. » Doen keerde heere Zeghere, die degghen, Jegghen den heere van Breda, Ende hielt een sweert, als ick verstaet, In sijn hant, dat scharpe was, Ende heer Seghere, sijt seker das, Brocht het sweert al ghetogghen, Ende sloech den heere van Breda al onghelogghen Op den helm dat luyde clanc, Ende datter vier uyte spranck Met groote geysters, wet dat; Maer het gheraectene vele bat Die heere van Breda, segghe ick u, Ende sloech hem op.

So dat hi hem dorsloech tier stede
Dat been van den schoudere mede.
Oic dede hire sijn cracht toe,
Soe dat dat sweert scoet doe
Recht t'sire borst neder,
Ende dair hi trac sijn sweert weder
Viel hi doet uten gereide.
Die here van Breda doen seide :

3250. « Ic vergeve u die misdaet
Van minen kinde, dat verstaet;
Want ghij hebt berouw ontfanen. »
Hier met is hy ghekeert saen
Rechte weder tot sinen lieden,
Die sere streden, na mijn bedieden,
Jeghen die van Brabant daer,
Ende doden menighen voorwaer;
Sine spaerden armen noch riken.

Daer quam gereden ridderliken

3260. Die here van Hamme uyt Vermandois,
Die met menighen Francois
Her Arnoude, als ic vernam,
Van Grembergen te hulpe quam.
Hy was ghewapent eerlike
Met wapenen al te ridderlike :

3242. Ende doorsloech hem op die stede. — 3244. Oock deed hiere syne cracht toe, Soo dat 't sweert schoot doe Rechte tot sijnder borst neder, Ende doen track hy sijn sweert weder, Ende viel d'ander doot uytten gheryde. — 3252. Want ghy hebbes berouwe ontfanen. — 3255. Hoorick bedieden — 3258. Want sy en spaerden aerne noch rijcke. Doen quam ghereden rudderlijke. — 3261. Te hulpe met menighen Franchois Heer Aernoulde van Grimberghen was commen. Hy was ghewapent, hebbe ick vernomen, Met wapenen, die hem wel stoeden.

- Hy droech den scilt meer noch min
Van goude, daer stonden in
Van kelen drie manen diere;
Aelsec was oie sijn baniere
3270. Ende sijn tornekeel bereect.
Sijn ors was overdeect
Met samite, daer hi op sat,
Ende liet lopen al den pat
Door den strijt, spere in hant,
Ende stac enen ridder faeljant
Op den scilt ter slincker syde
Dat hi viel neder in den stryde;
Maer hi quetste hem min no mere.
Doen reet voert van Hamme die here
5280. Dor den strijt al wijchghiere,
Daer een here quam gereden schiere,
Van Brabant een genoot;
Sijn baniere was al root,
Drie ruten van selvere daerinne,
Talewert staende, als ic versinne :
Van Ledenberghe hiet hi heer Diderijc.
Sijn scilt, sijn wapenroc was gelijc

Hy droeg den schilt, wilt ghevroeden, Van goude met drye manen daer in,
Van rooder keelen, no meer no min; Also oock was syne banniere, Ende
sijn tournekeel diere, Dat hy boven syne plate hadde an; Sijn ors was
overdeect dan. — 3273. Een pat. — 3274. Sperre in de hant, Ende stack
eenen ruddere vaillant. — 3277. Dat hy nederviel in den stryde; Maer hy
en queste hem, no min no meere. — 5280. Door die strijt al wich ghier.
Doen quam daer een heere fier Van Brabant een groot ghenoot. — 3284. Met
dry ruyten van silvere daer inne, Daelweert staende, als ick versinne,
Ende hiet van Ledeberghe heere Dierick; Synen schilt ende wapenrock was
ghelijc

- Sire baniere, die ic seide u.
 Ooc sat hi op een ors nu
5290. Met sinen teekene overtoghen ;
 In sijn hant haddi, ongeloghen ,
 Een stare spere ende sloech met sporen.
 Den here van Hamme heefti vercoren ,
 Die hi voor hem sach houden daer.
 Ooc wert hy sijns wel ghewaer,
 En stierde op hem d'ors aldair ;
 Dus so quamen si voere waer
 Alle beide op die wile
 Rechte als twee vliegende pile ,
3500. Ende elc geraicte wel
 Den anderen in dat nijtspel
 Op de scilden , die si dair hilden ,
 Weder si wilden ofte en wilden.
 Daer si elc den anderen staken
 Horde men dic scilden craken ,
 Ende vielen beide ter erden neder ;
 Maer cort si opscoten weder,
 En toghen die sweerden uten scoec ;
 Sy souden mallic anderen toe
3510. Hebben ghegaen ; maer dat benam

Syne banniere, dat segghe ick u. — 3291. Hy hadde in sijn hant ongheloghen Een stercke sperre ende sloech met spooren, Ende heeft den heere van Hamme vercoren. — 3296. Ende stierde sijn ors rechte op hem. Dus quamen sy te gaedre, ick seker bem, Alle beyde op die selve wyle Recht als twee vlioghende pylen, Ende gheraecten elc den anderen wel Op die schilde op dat spel, Die sy jehens die steken hilden. — 3506. Dat sy vielen op der erden nedere; Maer sy schoten haest op wedere. — 3509. Sy souden elck den anderen toe.

Dat volc, dat daer [binnen] tusschen quam,
Ende dadense monteren op haer orsse.

Doen quam gereden met porsse

Die here van Yterne snel

Met syne baniere gewapent wel,

Met cinopre, also hi woude,

Met eenen leuwe daerin van goude.

Sijn wapenroc, zijn coverture

Was al eens op die ure;

3320. Ooc was hi op een ors gheseten,
Dat hi sere hadde doen sweten
Van pinen, die hi hem hadde ghedaen.
In zijn handen haddi bevaen
Enen spere dat stijf ende grof was,
Ende liet lopen door dat gras
D'ors, die groot was ende scone.
Banderside quam sonder hone
Heer Geeraert, die here van Zule,
Op een ors, grijs als een ule,
3330. Wel ghewapent totten teen;
Sijn scilt, zijn wapenroc was al een
Ende syne baniere, die hi brachte,
Van claren selvere gewrochte

3311. Datter tusschen quam, Ende daden se monteren op die orssen. Doen quam ghereden in die prosse Die heere van Yterne, ghewapent wale Met sijnder bannieren, sonder haele, Die van sinople was, soe hy woude. — 3319. Was alleens tot dier cure. — 3321. Dat hi hadde seere doen sweeten. — 3323. Hy hilt een sperre, sonder waen, In zijn hant, dat stercke was ende stijf, Ende liet loopen, sonder blijf, Sijn ors starck, groot ende schoone. Op d'ander syde quam sonder hoene. — 3329. Als een wule. — 3332. Ende syne banniere oock, die hy brochte, Van claren silvere, so my dochte.

Met drie pilaren van sable verheven.
Hi sach comen sonder sneven
Den here van Iterne uten strijt,
Ende sloech jegen hem tier tijt
Sijn ors metten sporen van goude.
Oic liet die here van Iterne houde

3340. Sijn ors te hemwert gaen.
Te gader quamen si vele saen
Metten speren, die sneden sere,
Ende van Iterne die here
Stac van Zule her Geraerde
Op den scilt te middenwaerde,
Dat hi in twee cliven dede
Plate ende wambais mede,
Ende stac hem in de side tier stonde
Ene utermaten diepe wonde,
3350. Die hem sere te bloeden began;
Ende van Zule die vrome man
Stacken weder met selken nide,
Dat hi viel neder in den stride,
Op die doode die daer laghen;
Maer hi spranc op sonder daghen,
Ende nam sijn ors metten tome
Om op te sitten, als ic gome;
Maer en mocht alsoo niet sijn;

3336. Door den strijt, Ende sloech jeghen hem uyt ter dyer tijt. —
3338. Ende die heere van Yterne liet oock boude Sijn ors rechte te hem-
waert gaen, Ende quaemen te gaedre vele saen Metten sperren, die sneden
seere. — 3346. Dat hyne in twee cliven dede; So dede die plate ende wam-
bais mede. — 3349. Groote wonde. — 3352. Metten schilde nide, Dat hy
nederviel in den stryde. — 3355. Maer hy spranck op, hoordick saeghen.

- Want van Zule de here fijn
3360. Was hem comen al te by,
Ende sloeghen , gheloves my ,
Op den helm dat hi weder
Anderwerf viel te neder;
Maer hi spranc weder op doc ,
Ende trac 't sweert uten scoe ;
Hi werpt de scilt vor de borst.
Anderwerf quam sonder vorst
Die here van Zule ende waenden wale
Ter neder slaen al te male ,
3370. Ende sijn wonde , sijn ongevoech
Wreken ; daer hi na hem sloech
Es hem die here ontkeert
Van Iterne , die wel geleert
Was van dies men plaget in striden ,
Ende daer hi neven hem soude liden
Gegreep hine , si u becant ,
Om sijn middel al te hant ,
Ende tracken so vreselike
Dat canselgheerde dat ors rike ,
3380. Ende hi na was gevallen met ;
Ende die here van Zule , dat wet ,

3359. Want van Julie. — 3364. Maer hy spranck wedere op syne voeten ,
Ende track het sweert met goeder moyten , Ende weerp die schilt voor die
borst. — 3370. Ende op hen vreden syne wonde , Ende daernaes sloech hem
te dyer stonde , Ende hem die heere van Yterne ontkeert Dat hyen miste ,
als men my leert , Ende daer hi lide nevens hem , Ende 'greepen doen , ick
seker ben , Om sijn middelt al ter hant , Ende track hem neder , sy u becant ,
So uytermaeten vreeselijcke , Dat cancelleerde dat ors rijke , Ende hynae
was ghevallen met ; Die heere van Zule , dat wet ,

- Es op sijn voeten gesprongen,
 Ende heeft 't sweert uitgeswongen,
 Ende den scilt getogen voort.
 Die here van Iterne, nu hoirt,
 Es hem weder comen jeghen,
 Ende heeft op hem met nide geslegghen.
 Hi geraecten met geweelt
 Op den scilt, daer hi d'een heelt
3390. Hem of sloech metten sweerde;
 Maer anders hi hem niet en deerde,
 Ende van Zule die here
 Hief 't sweert met fellen keere,
 Ende sloech van Iterne den here boven
 Op den helm, dat hinc gecloven
 Heeft; 't sweert was sterc ende goet,
 Soe dat hem in sijn hoeft woet,
 Ende maecte hem eene wonde groot,
 Daer dat rode bloet uyt goot,
3400. Dat hem liep over sinen baerde.
 Oic ware hi wel te dien vaerde
 Gevallen; maer dat hi hem onthelt
 Met crachte ende met gewelt

Es op syne voeten ghespronghen, Ende hevet sweert uytghewronghen.
 Ende den schilt voore ghetoghen, Ende die heere van Yterne, ongheloghen.
 Es hem weder ghegaen jeghen, Ende heeft hem met nide gheslegghen, Ende
 gheraecten op den schilt, Dies hy af sloech wel den hilt; Maer anders en
 dede hy hem niet, Ende die heere van Zule, wats gheschiet, Hielt 't sweert
 in syne handen beyde, Ende sloech den heere, als men my seyde, Van
 Yterne op sijn hoot boven, Dat hy den helm heeft ghecloven. Dat sweert
 was scharp ende goet, So dat hem in sijn hoot woet. — **3399.** Daer het bloet
 seere uyte goot, Ende liep hem over synen baerde. Hy was bynae ghevallen
 ten dien vaerde; Doch onthielt hy hem met crachte, Ende hief 't sweert
 hy synen machte.

Hief hi 't sweert ende verdroech,
Daer hi den here van Zule met sloech
Op den helm, dat hine dede
Ende de beckeneel spliten mede;
Ende ware hem die goede brand
Niet gekeert in sijne hant,

3410. Hi hadden seker doot gehad.

Noch maecte hine van bloede nat
Ende gaf hem in den scouder een wonde
Dat hi nederviel ter selver stonde.

Daer haddine in den noot

Sonder toeval geslegen doot;

Maer dat dair toe gereden quam ⁽¹⁾

Heer Willem van Wanghe, die 't benam,

Die des daeghes seere hadde ghestreden,

Ende menighen man overreden

3420. Ende dootgheslegghen in dien daeghe.

Hy sach hoe lach, sonder saeghe,

Die heere van Zule op die eerde,

Ende boven hem stont met eenen sweerde,

Om doot te slaene, van Ytterne die heere.

Doen liet hy loopen, by mijnder eere,

Dattet seckerlick nederdroug, Ende gheraecte hem ghenouch Den heere van Nile op 't hoofd soe, Dat dhelm moeste splyten doe, Ende dat beckeneel oock mede, Ende en haddy hem niet ontkoert op die stede 't Sweert, hy hadden doot ghehat; Doch maecte hyne van bloede nat; Want hyne in die schouderen wonde, Dat hy nederviel te dier stonde, Metten slaeghe, dat segghe ick u. Hy hadden doot gheslagghen nu; Maer datter toeghereden quam

(1) De 271 volgende versen, van v. 3416 tot 3687 ontbreken in het Amst. HS.; wy hebben dezelve uit het Brusselsch HS. overgenomen en hier ingevoegd.

- Synen ors op hem wat mochte,
Ende gheraecten met coene ghedochte
Op die plate in de slincke syde,
Ende maeckte hem een wonde te dyen tyde
3430. Recht onder den slyncken aerm,
Dat hy in 't bloet viel al warm,
Dat daer op gras ghelevert stoet;
Maer hy spranck op metter spoet,
Ende heeft sijn sweert weder hernomen.
Oock riep hy : Ytterne! hebbe ick vernomen,
Ende daernae : Grimberghen! luyde ende seere.
Men en hoordes min no meere
In gheene syde, dat segghe ick u;
So vele hadde elck te doene nu.
3440. Ende binnen desen dat dit was,
Es becommen saen nae das
Die heere van Zule, doen ick u kinnen,
Ende nam sijn sweert in sijn hant binnen,
Ende tart den heere van Ytterne ane.
Oock so voer aen hem toe, als ick waene,
De heere van Wanghe, heere Willem,
Ende sloeghen seere op hem,
Beide van achtere ende van voren;
Maer hy weerde hem seere ter coren
3450. Teghen hen beyde te dier stat.
Hy haddese beyde doot ende ghemat,
Hadde hen nietmant ghestaen in staeden;
Maer hy was te seere verlaeden,
Ende sijn weeren en halp hem twint;
Nochtans sloech hy, si u bekint,

Hem beyde menighe wonde in 't lijf.
Doen hief oppe sijn sweert, sonder blijf,
Heer Willem van Wanghe also warm,
Ende sloech hem af den slincken aerm;

3460. Dat segghe ick u, al sonder lieghen,
Dat hyne in 't bloet dede wieghen.
Ende alsoo van Ytterne die heere sach
Synen arm af, haddijs quaet verdrach,
Ende in sijn herte grooten rouwe.
Met alre sijnder cracht dat weerstaet,
Ende sloech heer Willem, hoe 't gaet,
Op sijn hoeft, dat die baroen
Nicken moeste op sijn aertsoen.

't Sweert heeft hy anderwerf gheheven,
3470. Ende hem noch eenen slach ghegheven,
Daer hy hem oprechten soude,
Ende gheraecten also houde
Beneden den hoofde in den hals,
Dat hy hem afsloech als ende als
't Hooft van den buycke herde verre.
Dat lichaem viel nedre sonder merre.

.
Daer die heere van Zule sach doe,
Ende es hem een deel naeder ghetreden,

3480. Ende stack hem 't sweert, by waerheden,
Daer hy hem omme waende keeren,
In den lichame, by mijnder eeren,
Ende doorstack hem alsoo waerne
Longer, levere, ende darmen,
So dat hem 't sweert in 't herte scoet.

Daer viel die heere van Zule (Yterne) doot,
Dat schade allen synen vrienden was;
Want hy was stout, als ick las,
Ende een die vromste in den stryde.

3490. Daer ane verloos vele in dien tyde
Heere Aernoult, die heere van Grimberghen,
Ende syne sonen, van sijnder herberghen,
Eer de strijt daer eynde nam;
Ende die heere van Zule, als ick vernam,
Es tot synen oorsse ghegaen,
Daer hy op sat herde saen,
Ende es ghereden ten stryde wart in,
Daer men street, ick seker bin,
Herde seere met groot ghewelt.

3500. Daer wordt doorhauwen menighen schilt,
Die ghemaect was van goude.
Doen quam ghereden met ghewoude
Heer Aernoult van Oyenbrugge,
Op een ors sterck ende vlugghe,
Wel ghewapent totten teen;
Ende schilt ende wapenrock was al een
Van verwe ende van teekine,
Van goude ende van sinople fyne,
Van ses stucken wel ghemaect,

3510. Met eenen rande wel gheraect
Van keelen, die daeromme ginck ⁽¹⁾.
Doen sach hy een jonghelinck
Voor hem houden met eene sperre;

(1) Zie het schild van Arnout van Oyenbrugge, pl. IV, v. 3008.

- Doen voer hy teghen met grooten gherre,
Ende track hem 't sperre uyt syne hant,
Ende sloech met spooren, sy u becant,
Sijn ors dat dapper was ende goet,
Ende stack eenen in sijn ghemoet,
Die heer Simoen hiet van Lede,
3520. Dat hy op d'erde viel ghereede,
Daer hy saen was opghesprongen;
Ende heer Aernoult es voorts ghedrongen
Metten orsse in den strijt,
Ende ontmoete te dyer tijt
Den heere van Zule, heer Geeraerde,
Ende stack hem alsoo harde
Op den schilt, dat hy spleet,
Ende 't ysere door de plate leet;
Maer in 't lijf en hadde hijs niet;
3530. Ende metten stecke, die(n) hy stiet,
Gaf dat ghereyde eenen crack,
Ende hy viel nedre ende brack
Den hals ontwee op die eerde;
't Sperre brack, hy ghinck ten sweerde,
Ende sloegher met den ghenen schiere
Die daer brachte syne banniere,
Rechte op sijn hoot boven,
Dat hy in twee heeft ghecloven
Rechte totten oeren toe.
3540. Die ghene die viel doot doe
Neven synen heere saen
Met sijnder banniere, sonder waen,
Ende bleef vertorden onder voet;

- Ende heer Aernoult, sijn 's vroet,
Es onder syne lieden ghereden mede,
Daer hy sotheyt groot aen dede;
Want sy bestondene in allen syden.
Maer hy weerde hem (ten) tyen tyde
Herde seere met synen brande,
3550. Ende sloeg hen af voeten ende handen,
Ende al dat hem te vooren quam.
Doen beeten daer, als ick vernam,
Een deel lieden ter eerden nedre
Om die[n] heere van Zule weder
Oppe te heffene van daer hy lach;
Mer het eerste dat men daer sach
Dat hy sekerlijk was doot,
Maeckten sy den rouwe groot,
Ende clacgdene seere, sijn ghewes.
3560. Doen saeten sy al op, sijn seker des,
Ende voeren heer Aernoult aene,
Ende begonsten op hem te slaene
In allen syden crachtelijcke.
Sy souden hebben ghedoot sekerlijcke;
Maer hy luyde riep: Grimberghen!
Het welcke verhoorde, sonder berghen,
Mijnheere Woultre Berthout,
Ende sijn vaedere, heer Aernoult;
Inghelix sijn broedre, heere Geeraert,
3570. Ende heer Hendrick, de ruddere waert,
Van Oyenbrugge die ruddere vry,
Sloegen al t'saemen met spooren, seght men mi.
Daer sy Grimberghen roepen hoorden.

- Ick segghe dat sy die persse schoorden
 Met haeren sweerden , daer sy quaemen.
 Die andere vloen van hen t'saemen
 Als spreuwen voor die sperrewaer.
 Doen worden sy Aernoult ghewaer
 Van synen orsse gheworpen ave ;
- 3580.** Hadden sy oock yet , by Ste Bave ,
 Ghebeit , d'andere haddene doot daer ;
 Want sy waeren hem al te swaer,
 Ende en gaven hem gheene raste.
 Doen sloeghen d'andere met spooren vaste ,
 Elck sijn sweert hebbende in sijn hant ,
 Op die ghene , sy u becant ,
 Die hem so seere ten halse reden ,
 Ende mijnheere Aernoult , in waerheden ,
 Van Grimberghen sloegher eenen
- 3590.** Dat syne vrienden moesten beweenen ;
 Want hy hem het hoofd dede af vliegghen ,
 Ende heer Wouter , syn(en) sone , sonder lieghen ,
 Gheraecte den anderen alsoo warm ,
 Dat hy hem afsloech synen rechten arm.
 Ende heer Geeraert , syn(en) broedre ,
 Sloech den derden , sijn vroedere ,
 Dat hy viel op d'eerden doot.
 Oock sloech hy eenen in den noot ,
 Mijnheere Hendrick van Oyenbrugghen ,
- 3600.** Ende nam sijn ors goet ende vlugghe ,
 Ende voerde 't daer syn(en) vaedre stoet ;
 Want die vianden , sijn des vroet ,
 Hadden doot ghesteken 't sijn ,

- Ende seyde : « Sit op, vaedre mijn ;
Want ghy hebbes seere van doene. »
Doen sat op die ruddere coene,
Ende es met synen sone ghekeert.
Doen weert daer, alsoo men my leert,
Seere ghevochten in beyde syden ;
3610. Daer weert menich man in lyden,
Overreden ende seere ghewont.
Doen quam daer ter selver stont
Die grave van Loon door den wijch,
Ende hadde herde grooten crijch,
Dat hem d'andere weerden soe.
Ter hant vermaendi sijn volck doe,
Ende bat hen dat sy hem stonden by.
Doen dede hy keeren, gheloves my,
Synen standaert onder hen.
3620. Op d'ander syde, ick seker ben,
Doe ran de heere van Grimberghen daer teghen
Met menighen coenen deghen,
Die al wel te dyen stryde hadden ghedaen.
Doen weert daer, al sonder waen,
Ghevochten herde vreeselicke,
Ende menich bracht te lijcke,
Die des morghens ghesont was.
Men blies daer oock, sijt seker das,
Groote hoornen ende businen,
3630. Dat die berghen van grooter pinen
Wederluyden, ende die daele.
Oock quam[en] de heeren, wet wale,
Op die twee heeren alle gaedre slaende ,

Ende die strijt weert daer staende,
Daer menighe groote smerte ontfinck.

Doen hortte voort, in waere dinck,
Een(en) hiet Godefried Screyhaene;
Hy voerde den schilt, ick waene,
Van keelen, met eenen hoede wit,

3640. Met dry merlen, verstaet dit,
Van keelen, in 't hooft van silvere boven.
Hy reet op een ors, men moeste't loven,
Met syne wapenen wel verdeckt.

Op d'ander syde quam uyt ghereckt
Heere Godevaert, die heere van Elinghen
Wel ghewapent, in waren dinghen,
Met wapenen costelick ende schoone.

Hy voerde den schilt sonder hoene
Van sable, met dry sekelen daer in

3650. Van witten silvere, meer no min;
Hy hadde eene sperre in sijn hant,
Ende liet loopen, sy u becant,
Jeghen heere Godevaert Screyhaene,
Ende stack hem dat, ick waene,
Op den schilt dat sperre brack;
Maer hy en dede hem geen onghemack;
Ende heere Screyhane stacken wedre
Voor die borst, dat hy te nedre
Herde bynae was ghevallen;

3660. Maer onthielt hem met allen,
Dat hy niet en viel in waerheden;
Ende die heeren sijn overleden,
Ende reden ten strydewaert inne.

- Doen quam daer ghereden , als ick versinne ,
Die heere van Breda door die schaere ,
Die de grave van Namen brachte daere.
Al neder siende ter eerden waert
Doen sach hy synen sone ter vaert
Die gheheeten was heer Jan ,
3670. Op d'eerde doot ligghen dan ,
Al overloopen metten bloede.
Daer wiert hem so vrede te moede ,
Dat hy verloos al sijn cracht ,
Ende viel nedere in onmacht
Van synen orsse op die eerde ,
Daer hy lach die heere weerde
Langhen tijt , cer hy bequam ;
Ende syne lieden , als ick vernam ,
Beeten op die eerde daernaer ,
3680. Ende hieven hem oppe voorwaer .
Den helm daden sy hem uyt doe ,
Ende wayden hem die wynde toc ,
Om dat vercoelen soude die heere .
Oock waeren sy alle bevaen met seere ,
Ende maeckten alle grooten rouwe .
Doe bequam hy in goeder trouwe
Ende sloech d' ooghen op syne liede ,
Ende sprack tot hen , als ick bediede :
« Ghi heren , laet u mesbaer
3690. Varen , en uwen rouwe groot ;
Ic en hebbe ghenen noot

3689. Och heeren , laet dese droufheyt vaeren , Dat ghy en hebt noot te waere ,

- Van den live, dat segh ic u;
 Maer dat my qualet, weet nu,
 Dat's om mijn kint, dat ic scouwe
 Hier doot liggen : des heb ic rouwe;
 Ic sal 't besterven endeleken,
 En si dat ic 't moghe wreken
 Op die ghene, die 't my hebben gedaen.
 Dese strijt is my swaer vergaen,
3700. Dus mach ic seggen herde wel;
 Want ic hebbe in dit nijtspel
 Twee mine sonen heden verloren,
 Vrome riddere ende uitvercoren. »
 Doen spraken sijn lieden : « Here,
 Getroost u van desen sere,
 U en hulpt gene droefheit;
 Wildi wreken uwer kinder leit,
 So moeti selver herte maken.
 Wy seggen u dat in waren spraken,
3710. Met claghen wrectise nemmermeere;
 Maer laet varen uwer herten sere,
 Ende riden wi voert in den strijt
 Op onse vianden tesar tijt;
 Uwer kinder doot selen si becopen,

Van mynen live, dat segghe ick u; Maer dat my was so qualick nu, Dat's om mijn kint, dat hier leyt doot, Dies ick de droefheit hebbe so groot, Dat ick sal sterven indeleken Ten sy dat ick moghe wreken Op die ghene die 't hebben ghedaen. Dese strijt es mi quaelick vergaen, Dat mach ick claghen herde wel. — 3702. Twee mijnder kinderen hedent verloren. » Doen seyden syne ruddren vercooren : » Heere u en helpt gheene droefheit; Wildy wreken uwe kinderen ghemeyt, So moet ghy selve herte maken. Wy segghen u datte, in waeren saken, Met clagheene en wrect ghy [se] nummermeer. Dus laet vaeren uwer herten zeer, Ende laet ons vaeren in den strijt, Ende loonen hen ter deser tijt, Die wy in den strijt betraepen.

Die wy beriden of belopen. »

Doen sprac die here van Breda :

« Soe laet ons hem riden na. »

Men bracht hem cort na dat

Sijn ors, daer hi op sat,

3720. Ende nam scilt ende spere,

Ende voer in den strijt met ghere;

Sijn ridders volgden hem al by.

Hier na ontmoete hy

Enen ridder van Brabant,

Die mijnheer Heinric was genant

Van Haren, hi hadde sekerlike

Gestreden al te ridderlike.

Die here van Breda geraicte dien,

Hine conste hem niet ontvlien,

3730. Metten spere, dat hi doorstac

Sinen vasten scilt, dat hi brac,

Ende sijn wapen also warme

Levere, longer, ende darne;

Hi viel doot van den orsse neder.

Hi trac 't spere na hem weder,

• Hy antwoorde in waeren saeken, Die heere van Breda, heere Geeraert, Dat woude hy doen ter vaert. Doen bracht men sijn ors saen, Ende hy satter op sonder waen. — 3721. Ende voer ten strydewaert met gherre, Ende syne rudders volgden hem nae. Doen ontmoete hy, als ick verstae, Een ruddere van Brabant gheboren, Ende hiet, als men mach hooren, Mijnheere Hendrick van Haren. Hy hadde al dien dach te waren Ghestreden herde vromelijcke, Ende menighen man bracht te lijcke. Die heere van Breda gheraecte dien Op den schilt van goude mettien Metten sperre, dat hy hem doorstack. Die wapene hy oock mede brack, Ende doorstack hem alsoo warme Longer, lever ende darne, Dat hy van den orsse doot viel nedre. Doen track hy 't sperre naer hem wedre,

Ende reet enen anderen doot ter vaert ;
Doen brac 't spere , ende hi trac 't swaert ,
Ende sloech slagen vreselike ;
Ende sijn lieden diergelike

3740. Sloeghen menighen man ter eerden.

Sy wraken sere met hare sweerden
Die doot van dien twee heren
Van Breda , met groter eren ;
Soe dede oic haer vader mede.
Het scheen wel te diere stede ,
Dat hi verbolgen was ende gram.

Hierna gereden quam

Mijnheer Jacob van Casteljoen
Met sire banieren , die menighen coen

3750. Riddere bracht gevaren

Wel gewapent met sire scaren ,
Op verdeckte orsse fiere en snel.
Selve was hi gewapent wel
Van den hoofde toten teen ;
Sijn scilt ende banniere was een ,
Ende sijn tornekeel ooc mit
Van kelen , met drie staken wit ,

Ende stacker eenen anderen mede doot. Doen 't sperre brack track hy het sweert bloot, Ende ginck slaen groote slaeghen, Ende syne lieden, dat en es gheene saeghe. — 3742. Die doot van den twee joncheeren Van Breda, mijnder eeren. So dede oock haer heere mede; Het scheen wel ter dyer stede Dat hy seere verbolghen was. Doen quam daer ghereden nae das Mijnheere Jacop van Castelloen Met syne banniere, daer menich coen Ruddere onder ghevaeren quam, Wel ghewapent, als ick vernam, Op groote orssen overtooghen. Hy was oock selve ongheloghen Wel ghewapent totten teen, Ende syn(en) schilt ende banniere.

- Ende blau ghevarieert scone ,
 Met enen hode , al sonder hone ,
3760. Van goude , ene meerle daer in
 Van sable , meer noch min.
 In sijn hant haddi een scacht ,
 Ende liet lopen met groter cracht
 Sijn ors , dat groot was ende sterc.
 Bandlersyde quam in dat pere
 Een baenroets , een scone diet ,
 Die heer Seger van Parwijs hiet ,
 Op een ors dat met geswinde
 Seerder liep dan hert of hinde.
3770. Sijn scilt ende sijn baniere
 Waren rykelic ende diere
 Van kelen meer noch min ,
 Van sable een vaesche daerin.
 Hi hilt sijn spere ende sloech met sporen
 Ende heeft **Jacobe** vercoren
 Van **Tsasteljoen** , ende hi hem weder.
 Haer speren lieten sy sincken neder ,
 Ende quamen als twee vliegende pile ;

3739. Met eenen hoede sonder hoene Van goude , een merle van sable daer in. Hy hilt , also segt mijn sin , In sijn hant eenen esschenen schacht. — 3764. Sijn ors groot ende starck. Ende op d'ander syde , als men merckt , Quam jeghens hem een heere vrome Ende baenrotse , als ick vernome , Die heere Seghere van Peruwes hiet , Op een ors , en lieghe u niet , Dat seerder liep dan een ree Hy voerde den schilt , no min no mee (r) , Ghelijck dat was syne banniere , Die van keele was goet ende diere , Met eene fasche van silvere daer in. Hy hilt cene sperre , als ick versin , In sijn hant , ende sloech met spooren , Ende heeft heer Jacob vercooren Van Castillioen , ende hy weder hem. Sy quaemen te gaedre , dat vernem(t) , Recht als twee vliegende pilen ,

- Elc geraicte op die wile
3780. Andre op de stalijn platen ,
Dat die scachten op die straten
In menighen stucken vielen daer.
Die joeste was sterc ende swaer,
Dat si na waren gevallen ;
Doch onthielden si hem met allen ,
Ende toghen die sweerden uter scheiden.
Sy voeren voert , sonder beiden ,
Daer die strijt was allermeest.
Doen quam ghevaren in den oreest
3790. Mijnheer Arnout , die here fijn ,
Van Craynhem metten maghen sijn ,
Die des daigs op den viande
Wel hadde gestreden metten brande ,
Ende sijn lieden waren stout ,
Wel gewapent menich fout ;
Sy saten op orse rijckelic diere.
Het bracht gevoirt sijn baniere
Een vrome man , sier moyen sone.
Ooc haddi te bewaren sone
3800. Van Brabant den standaert ,

Ende gheraecten op die wyle Elck den anderen op die plate. — 3783. Die jouste was oock so swaer, Dat sy bynae waren ghevallen; Maer onthielden hen met allen. — 3787. Ende voeren voortwaerts, sonder beyden. — 3789. In dat oreest. — 3791. Van Crayhem metter maegschap sijn, Die des dachs seere hadde ghevochten, Op die vianden met coene ghedochten; Want sy waeren coene ende stout, Ende ghewapent menichfoult, Ende saeten op groote orssen. Ick wane, Het brachte ghevuert syne vaene, Een vrom man, sijnder moyen sone. Oock hadde hy te bewaerne schoone Van Brabant den rijcken standaert,

Die van sable was verclaert
Met enen verheven leuw van goude (1).
Heer Arnout sat als die boude ,
Om al sijn lijf wale verdeckt,
Met wapene ; al overdeckt
Was sijn ors met ere covertuere
Van sinen wapenen te dier ure.
Helm in hoet , spere in hant,
Den scilt voerde hi , si u becant,
3810. Van goude , met eenen cruce daerin
Van kelen , meer noch min ;
Ene craye in den quartier
Van sable : selc was sijn banier,
Ende sijn tornekeel oic mede (2).
Sijn ors dat hi lopen dede
Vaste henen in den strijt.
Het sachen comen tier tijt
Die here van Monbasoen ,
Een vrome baron ende coen ,
3820. Tien stride dat hi aldair vant
.

Die van sable was goet ende waert, Met eenen leeuwe van goude daerinne, Ende heer Aernoult sat sonder sneven Op een groot ors verdeckt Met syne wapenen dat wet, Helm in 't hoot, 't sperre in de hant. Hy voerde den schilt, sy u bekant. — 3811. Noch meer no min, Eene craye in d'eene cartiere Van sable was syne banniere, Ende sijn tournequel oock mede. Heer Aernoult liet loopen ghereede Sijn ors henen door den strijt. Oock sach men commen tot dier tijt Die heere van Monbasoen wieghier; Een vrome baenrotse en fier. Hy bant banniere te(n) dien stryde, Ende brachte goeden lieden te(n) dien tyde

(1) Zie het wapenschild van Brabant D. I. Pl. 1.

(2) Zie het wapenschild van Arnout van Crainhem, D. I. Pl. v. 3321.

- Bracht te hulpe den Grimberchsen heren
Omtrent twee hondert, die hem met eren,
Wel hilden onder sine vane.
Van goude, van kele, als ic wane,
Was si wale gewaerneert.
Wale gewapent ende gemonteert
Was hi, op een rikelijc peert;
Hi hadde een scerp snidende sweert,
Daer hi sere met hadde gestreden.
3830. Hy sach comen, by waerheden,
Den here van Crayhem doe,
Ende hy stac 't sweert in den scoe.
Doen greep hi enen scacht,
Ende sloech sijn ors met groter cracht
Metten sporen te hem weert.
Bander side quam onverveert
Die here van Crayhem hem tegen,
Ende garaicte den vromen degen
Op den scilt, dat hi spleet;
3840. So dede die plate gereet.
't Spere voer d'ander syde uyt;
Maer niet haddijs in de huyl.
Sijn spere trac hi na hem doen,

Ter hulpe den heere van Grimberghen Meer dan .cc. sonder verberghen,
Die hem hielden onder syne vane, Die van gout was, als ick wane, Ende
van keelen ghevarieert. Hy was ghewapent, soo men my leert, Met sulcken
wapenen al te male. Hy hielt een sweert van finen staele. — 3832. Ende
stack sijn sweert in de schoe. Daernaegreep hy eenen schacht. — 3833.
Waerts. Op d'ander syde quam onghespaert. — 3840. Oock dede die plate,
God weet, Daer 't sperre voer op d'ander syde uyt; Maer niet en hadde hijs
in die huyl. Doen track hy het sperre nae hem,

- Ende her Thomas van Monbasoen
 Doerstac hem metten spere weder
 Yser plate , ende leder ;
 Dat seit die jeste , die niet en loech ,
 Dat 't spere scerp doer al vloech ;
 Maer maecte hem een wonde clene
3850. In de side bi den bene ,
 Die hem sere bloeden began ,
 Ende heer Thomas , die vrome man ,
 Daer hi 't spere na hem trac ,
 Brac't , en gaf enen groten crac ,
 Ende hi voer over in de porsse.
 Sijn sweert trac hi , ende metten orsse
 Heeft weder omme gekeert hem ,
 Ende mijn heer Arnout van Craynem
 Hadde noch geheel sijn spere ,
3860. Ende liet lopen met groten ghere
 D'ors op den here van Monbasoen ,
 Ende geraecte den baroen
 Op den scilt dat hine doorstac ;
 Maer op die plate dat sperre brack ;
 Ende dair hi neven hem liden soude ,
 Hief hi sijn sweert also houde ,

Ende mijn heere Thomas , ick seker bem , Van Monbaisou gheraecten wedre ; Ende doorstack ysere ende ledre , Ende dat sperre door al henen vlooch , Dat seyt die gheene die niet en looch , Dat hy hem maeckte eene wonde cleene In syne zyde by den beene. -- 3853. Daer hy 't sperre track naer hemme Brack in stucken , als ick verneme , Ende hy voer overe metten orsse , Ende hy track sijn sweert in die porsse , Ende es wedcromme ghekeert , Ende mijn heere Aernoult , als men my leert , Van Crainhem hadde noch syne sperre. — 3860. Gherre Op den heere van Monbasoen. — 3865. Ende daer op neven hem liden soude , Hyef hy sijn sweert also boude ,

- Ende sloechen op den helm boven,
 Dat hine byna hadde gecloven ;
 Doch ontscoet hi den slaghe swaer,
3870. Ende mijn her Thomas, dat es waer,
 Volghde hem over die liede slecht.
 Daer waren si vergadert echt,
 En hadden't gedaen die scaren,
 Die daer tusschen quamen gevaren,
 Soe dat si niet vergaderen mochten.
 Daer wert gestreden ende gevochten
 In beiden siden anxtelike,
 Ende menich bracht te like,
 Die 's morgens was gesont.
- 3880.** Dus waert die strijt ter selver stont
 Vaste duerende ende staende.
 Aldair quam met sporen slaende
 Des heren sone, her Geraert,
 Van Breda, wel bewaert
 Van wapenen, op een ors snel.
 Hy voerde den scilt, wet wel,
 Van kelen met drie sautoren wit,
 Met enen palenstene, verstaet dit,

Ende sloech hem op den helm boven. — 3869. Den slach swaer, Ende mijn heere Thomas, dat's waer, Es voorwaert gheslaghen in den strijt, Ende mijn heere Aernoult, seker sijt, Es hem ghevolgt onder de lieden. Sy hadden vergadert, als ick bediede, En hadden ghedaen die groote schaeren. — 3875. Vergadren en mochten. Daer wordt ghestreden ende gevochten Aen beyde de syden anxtelijcke, Ende menich man was ghebracht ten Ijcke, Die des morgens was ghesont. Daer wordt oock ter selver stont Die strijt deurende ende staende. Doen quam daer met spooren slaende Des heeren sone van Breda, Mijn heere Geeraert, als ick verstaet, Op een groot ors ghewapent wel. Hy voerde den schilt in dit spel, Van keelen met dry saultoiren wit Met eenen palestene, verstaet dit,

- Van lasoere daerin gaende goet ⁽¹⁾ ;
- 3890.** Een spere hielt de ridder vroet
In sijn hant ende sloech met sporen ,
Ende heeft enen dair vercoren ,
Die van Namen geboren was.
Den scilt , sijn seker das ,
Dorstac hi hem al te male ,
Ende die plate oic also wale ,
Dat hem 't iser ten rugge uytquam.
Die ghene viel doot , dies gram
Sijn vrienden waren , si u becant ,
- 3900.** Ende her Geraert liet uter hant
Sijn spere doe nedervallen ,
Ende trac 't sweert uyt mit allen ,
Ende sloech enen anderen saen
Dat hi , sonder enich waen ,
Neder viel op de erde ,
Ende bleef vertorden onder de peerde.
Doen ginc hi voert inriden
Ende vreselike striden
Onder die viande aldair.
- 4000.** Al vechtende quam hi hier naer

Daer inne gaende van laseure. Hy hilt in de veust de sperre te dyer eure
In sijn hant ende sloech met spooren, Ende stack eenen, wildijt hooren. —
3894. Op den schilt, sijn seker das, Dat hyne doorstack alle te maele, Ende
die plate alsoo wale Dat ysere ter rugge uyte quam, Die doen viel doot,
als ick vernam, Ende heer Geeraert liet sperre vallen, Ende track sweert
uytte met allen, Ende voer eenen anderen slaen Op den helm, sonder waen,
Dat hy nederviel op d'eerde. — 3997. Doen ginck hy vreeslijcken stryden,
Ende sloeg seere in beyde syden, Waer dat hy toe conste commen, Dus voer
hy, hebbe ick vernomen,

(1) Zie het wapenschild van Geraert van Breda, D. I. Pl. 2. v. 4347.

- Tot daer sijn vader met geweld
Onder sijn baniere helt,
Ende sijn broeder Heinric,
Die sere streden sterckelic
Ende menighen brachten ter mouden.
Neven hem voer hi doe houden,
Ende streden utermaten sere.
Dair vochten oic met groter ere
Die van Brabant, sonder sparen,
4010. En doden menich moederbaren,
Ende vermincten metten brande.
Daer worden armen ende handen
Afgeslagen herde vele
In den iseleken nijtspele;
Ende van Grembergen die heren rijcke
Vochten sere vreselike:
Waren si te voet of gereden,
Si vochten alle met willige leden;
Eic wilde sterven, eer hy 't velt
4020. Rumen moste met geweld.
Men mocht daer sien striden sere
In beiden siden; daer quam die here

Al vechtende daer sijn vaedre hilt Onder syne banniere met ghewilt, Ende sijn broedere heer Hendrick, Die seere streden sekerlijck, Ende dooden menighen, ick seker ben. Doen voer hy hem houden neven hem, Ende ginck seere stryden nu; Oock vochten seere, segge ick u. — 4010. Ende dooden menigen ten waere, Ende verminckten met haeren branden. — 4014. Ende die van Grimberghen te dien spele Vochten seere ende anxste-lijke; Want daer en was aerme noch rijcke, Was hy te voete ofte ghe-reden, Hy en vacht met willighe leden, Ende storve oock eer hy ruymde het velt. Dus vacht men daer met groot ghewelt In beyden syden herde seere. Doen quam door den strijt die heere

- Van Nile mijn heer Godeswijn ,
Ende een deel der maghen sijn ,
Die hem hilden onder sine vane ,
Van silvere wit als een swane ,
Met enen leuwe rampant
Van sable , si u becant ;
Sijn tornekeel , sijn scilt
4030. Van silvere ; met gewilt
Haddi des daghes gestreden ;
Jegen hem quam gereden
Mijn heer Wouter Berthout ;
Hy hadde in sijn hant een hout
Dair een yser sterc aen stac.
Heer Woutere deet ongemac
Dat hy sijn lieden quetsen sach ,
En sloech metten sporen , wat hi mach ,
Sijn ors te hemwaert.
4040. Het sachen comen ongespaert
Van Nile mijn heer Godefrijn ;
Gerecht heeft hy 't spere sijn ,
Ende noopte d'ors metten sporen.
Op de plate stac hine voren ,

Van Niele heere Goddefijn. — 4026. Die van silvere was, ick waene, Met eenen leeuwe van sable rampant; Sijn tournekeel, dat sy u becant, Was van den selven, eender synen schilt, Ende dies daechs hadde hy groot ghewilt Onder die van Grimberghen ghedaen. Het ontmoetene, sonder waen, Mijn heere Woultre Berthout, Die in sijn hant hadde een hout, Daer een starck ysere aene stack. Het dede heer Woultre onghemack Dat. — 4038. Ende sloech met spooren, wat hy mach, Sijn hors rechte te hemwaerts. Het sach hem comen te dyer vaert Heer Godevaert van Niele doen, Ende liet loopen jegens den baroen 't Sperre in de hant over de strate, Ende gheraecten op die plate,

- Ende doorreetse in d'een side,
 Soe dat 't spere brac tien tide;
 Maer hine hadde geen quetsure.
 Her Wouter geraecten ter cure
 Op een side van sinen scilde;
4050. Weder hi wilde ofte en wilde,
 Hy moeste vallen op die erde;
 Doch spranc hy op ende vinc ten swerde,
 Ende heeft voort getoghen den scilt.
 Op d'ander side met gewilt
 Trac her Wouter 't sweert uten scoe,
 Ende woude hem varen toe;
 Maer het benamen sijn maghe,
 Die voren slaen grote slaghe,
 Ende sijn ridders, die by hem waren;
4060. Sy maecten vele doder baren,
 Dair si hilden in de bataelgie.
 Dair was een, sonder faelgie,
 Van Oyenbrugge her Heinric,
 Ende her Symoen des gelic,

Dat hy se doorstack in die syde, Ende datte sperre brack te dien tyde,
 So dat hy en hadde engeheene quetseure, Ende heer Woultre gheraecken te
 d'yer ure Op d'een syde van den schilde. — **4052.** Maer hy stont op ende
 vinck ten swerde, Ende heeft den schilt vooren ghetoghen. Op d'ander
 syde track ongheloghen Heer Woultre sijn sweert uyten schoe; Ende woude
 hem te hant vaeren toe; Maer het benaemen hem syne maeghen, Ende
 ghinghen slaen groote slaeghen Op heere Woultre, segghe ick u, Maer hy
 weerde hem seere nu. Hy hilt een sweert van scherpen snede, Ende
 sloegher op den helm mede Dat hy afvliegghen dede die banden. Oock
 vochten sy seere, als ick becande, Syne ruddren, die by hem waeren,
 Ende maeckten vele dooder baeren, Die hem hilden in die bataille. Dier
 was een, al sonder faille, Van Oyenbrugge heer Hendrick, Ende heer
 Simoen diesghelijck.

- Her Seghers sone van den Male,
Her Jan van den Eeckhoute, wet wale,
Her Willem van Hombeke,
Ende van Imple her Peter sekerleke,
Ende van Scoudenbroeck her Goswijn,
4070. Her Wouter van den Damme, een ridder fijn,
Ende her Geraert van Herlaer,
Ende die borchgrave, dat es waer,
Van der Thommen her Willem;
Her Heinric Hoesken met hem,
Ende her Jacob van Beringhen.
Oec was met desen dinghen
Van Sijtvoert her Bernaert,
Ende van Cobbenbosch her Aert,
Her Willem Tant ende her Jan
4080. Van Caelmont, en menich man,
Die ic genoemen niet te desen
En can; dees waren uytgelesen,
Stout ende van groter cracht.
Binnen desen, dat men dus vacht
Es van Nile her Godefrijn
Op sijn ors geseten fijn,

4066. Ende heere Jan van Eecheve, wet waele, Ende heere Willem van Hombeke, Ende heere Peter van Ymple, als ick spreke, Ende van Scoubrouck heere Gosselin, Ende heere Woultre van den Damme, een ruddre fijn. — 4074. Ende heer Hendrick Hoesken, ick seker ben, Ende heer Jacob van Berringhen, Ende heer Bernart van Zijtvoert, in waeren dinghen, Ende van Cobbenboschs heere Aernoult, Ende heer Willem Tant, een ruddre stout, Ende heer Jan van Caelmont, Ende menich ander man tot dyer stont, Die ick u niet ghenommen en can; Maer dese waeren, by Sint Jan, Voor alle d'andere al uytgelesen, Ende streden seer vromelick tot desen, Dat men so neerstelick vacht, Ende heer Goddefrin wel bedacht Van Niele, doen ick u weten, Ende es op sijn ors gheseten,

Dair hy af was gevallen ;
Ondancs her Wouter ende hem allen
Es hy gemonteert weder.

4090. Daer es gevochten ende gestreden ,
Ende anxtelijke sere gevochten.
Daer quam gevaren met coenen gedochten
Van Grimbergen her Geraert ,
Ende met hem twee ridders vermaert ,
Welcken hy was in haer hoede
Bevolen ; d'een was , als ic bevroede ,
Mijn heer Willem Tant ,
Ende d'ander, sy u becant ,
Van den Damme mijn heere Gautier.

4100. Sy hadden alse ridders fier
Mijn heer Wouteren hulpen striden
Van Grimberghen te dien tiden ;
Maer sy waren van hem gesceiden ,
Ende waren gevaren onder hem beiden
Te haren meester her Geraerde ,
Die daer gevaren quam opte waerde ,
Wel gewapent uytvercoren ;
Sijn ors sloechi met sporen ,

Daer hy aeve was ghefallen , Ondancks heer Woultren ende hen allen.
Doen hy op sijn ors was commen Weert daer ghevochten , hebbe ick vernomen , Herde seere onder die liede. Doen quaemen ghevaeren , als ick bediede , Van Grimberghen mijn heere Geeraert , Ende met hem twee ruddren waert , Die hy te hoeden was bevolen. D'eene was , al sonder dolen , De vrome ruddre heere Willem Tant ; Den andere was. — 4100. Die ick u beyde nomme hier ; Sy hadden heer Woultren helpen stryden. — 4105. Tot haeren meestere heere Geeraerde , Die daer ghereden quam op die waerde Wel ghewapent , als ghy sult hooren , Ende sloech sijn ors met spooren ,

- Ende stac, alse d'onvervaerde ,
4110. Van den Bossche her Geraerde ,
 Die van Brabant geboren was ,
 Dat hy doot viel in 't gras ;
 Ende her Willem Tant stac enen ,
 En hiet her Gosen van Ardennen
 Dat hem en holpen ghene wapijn ,
 Hine retene dore 't herte sijn ,
 Ende hy viel doot neder aldair.
 Her Gautier hilt 't sweert al baer,
 Ende sloech, als d'onvervaerde ,
4120. Van Cockelberge her Geraerde
 (Die op den dach had wel gedaen ,
 Ende groten prijs ontfæen ,
 Soe dat hy had lof en ere),
 Her Gautier sloechene so sere
 Op den helm, dat hy spleet ;
 Soe dede 't beckeneel gereet ,
 Ende 't sweert scoot toten oghen toe.
 Doot viel hi neder doe ,
 Dat men te rechte mochte clagen ;
4130. Hy was vrome , jone van daghen ;

Ende stack eenen die heer Godevaert hiet Van den Bossche, ick en lieghe u niet. — **4115.** Dat hem niet holpen syne wapyne, Dat hyne raecte tot herte syne, So dat hy doot ghevallen quam, Ende heer Woultre, als ick vernam, Van den Damme hielt sweert al baer, Ende sloechs eenen rudder daer, Die hiet heer Geeraert van Cockelberghe, Ende was daer heere, so ick berghe. Hy hadde desghelijcke wel ghedaen Met wapenen, ende prijs ontfæen, So dat hijs hadde groote eere. Heere Woultre gheraecten so seere. — **4126.** So dede het beckeneel, God weet, Ende het sweert schoot hem inne totten oghen. Doen viel hy neder onghelogen Van den orsse op der eerden doot, Dat syne vrienden was schade groot ; Want hy was vrome ende wijs, Ende jonck ruddre schoone ende feitijs,

- Scone was hy, van groter genint ,
Ende van vrouwen sere gemint.
Doen voer hi bi sinen here houden ,
Daer menich wert gevelt ter mouden.
Doen versaemden dese drie ;
Want sere wies hare partie.
Sy hadden sweerden van goeden stale ,
Daer sy menigen, dat wet wale ,
Vermincten ende quetsten met ,
4140. Ende namen lijf ende oic let.
Daer vochten sy met groter pinen
Tot dat die sonne liet schinen ;
Nochtan reet in den strijt ter stede
Her Gerart ende sijn broeder mede ,
Her Jan, die men hiet Screyhane.
Al eens wapen hadden sy ane
Van kelen met drie meerlen daerin ,
Met enen rande, meer no min ,
Van lasuere, die dair ommeginc.
4150. Mijn heer Jan, waerlike dinc,
Droech sinen rant getandeert.
Sy saten ooc beide ghemonteert

Ende oock seere ghemint van vrouwen. Doen voer voort in goeder trouwen Heere Woultre by synen heere houden; Daer weert menighen ghevelt ter mouden, Daer commen waeren dese drye; Want met hen quaemen, als ick lye, Veele lieden die vochten wale, Ende hadden. — 4138. Daer sy menighe dooden met, Ende vermincten, dat wel wet; Doen liet die sonne haer schynen, Ende daer quam ghereden, met grooter pynen Door den strijt heere Geeraert Screyhaene, Ende heer Jan, synen broedere, die ic waene, met eender pareuren al verdeckt. Haer schilden die waeren van keelen, dat wet, Met eenen hoofde van silverijn, Daer inne van keelen dry meerlen sijn, Daer een rant omme ginck van laseure; Maer heer Jan droech ter selver euren, Synen rant ghedanteert.

- Op orsse groot en uitvercoren ,
 Die sy lopen daden met sporen
 Dore den strijt, met groter druust.
 Elc hilt een spere in sijn vuyst
 Dat esschen was, groot ende sterc.
 Her Geraert stac een in dat pere ,
 Dat hem geen wapen stont in staden ,
 4160. Dat spere mocht in sijn lijf waden ,
 Dat daer 't rode bloet uyt ran ;
 Enen anderen stac mijn heer Jan
 't Spere dor den buuc ende hy viel neder.
 Doen trocken si hoer sweerden weder
 Dapperlic uyt hare scheide ,
 Ende voeren striden alle beide
 Met haren sweerde vromelike.
 Daer quam ghevaren ridderlike
 Mijn heer Geraert van Herlaer
 4170. Op een ors wel ghewapent dair.
 Hy voerde den scilt, sonder helen ,
 Beide van goude ende van kelen ,

4153. Op groote orssen wel vermoghen, Ende lieten se loopen onghelogen
 Door den strijt met groot ghedruusch, Elck eene sperre in syne vuust Dat
 van eschenen was ende stijf. Heer Godevaert stack eenen, sonder blijf, Dat
 hem engeheene wapen stont in staeden, 't Sperre moeste in sijn lijf waden,
 Ende viel neder van den orsse, Ende heer Jan, sijn broedere, stack in die
 porsse Eenen anderen, sonder wanc, Door den buyck eender hellen lauck,
 Ende dar hy 't naer hem track wedere, Viel die ander doot neder, Ende hy
 track het sweert uytter scheyden, So daet heere Geeraert, sonder beyden,
 Ende reden ten strydewaert in, Ende streden, des ick seker ben, Metten
 sweerde vromelijcke. Doen quam daer behaeghelijcke. — 4170. Wel gbe-
 wapent, dat's waer, Op een ors schoone ende goet. Hy voerde den schilt,
 sijn vroet, Van goude ende van keelen mede, Met eenen kepere, by mijnder
 waerhede,

Rijckelic ende goet van cuere,
Met enen kepere van lasuere;
Een starc spere haddi doen,
Van siden daer ane een confanoen.
Sijn ors dedi lopen over 't velt,
Daer menich man lach in onghewelt,
Ende vertorden in den bloede.

4180. Aldair quam met overmoede
Her Willem van Pamele ghereden snel
Op een ors, ghewapent wel,
Dien hi dede lopen met toerne groot.
Al wit met drie ruten root
Was tornekeel ende scilt,
Dien hi daer vore hem hilt.
Te her Gerarde wert, sonder beide,
Rinde hy over de heide,
Wat d'ors conste gherinnen,
4190. Ende gheraicten beneden den kinnen
Op den scilt, aen dat canteel;
Al was hy te voren geheel,
Hy viel in stucken nu op 't sant;
Oic brac 't spere te hant.

Van laseure; oock so hilt hy Eenen starcken sperre, gheloves mi, Daer aenne van syde een confanoen. Doen liet loopen die baroen Sijn ors over dat schoone velt, Daer menich man in onghewelt Ghevallen lach in den bloede. *Het* scheen commende in overmoede Van Pamele mijn heere Willem; Hy sat ghewapent, ick seker bem, Op een groot ors dat seere ran; Tournekeel dat hy hadde an Was wit met dry ruyten root, Ende liet loopen met torne groot Te heeren Geeraert wart over de heyde, Die hem jeghen quam sonder beyden Wat zijn ors conste gherinnen, Ende raecte Geeraert nae mijn versinnen, Op den schilt, op den canteel, Dat die schilt, die was gheheel, In menighen stucken viel op 't sant. Oock stacken wedere, sy u becant,

Her Willem van Pamele stacken weder,
Dat hy nu was ghevallen ter neder ;
Doch onthilt hem ende trac 't sweert ,
Dat hy lief hadde ende weert ,
Ende sloecher her Willem met ,
4200. Dat hy hem heeft den scilt ghesplet ;
Maer 't sweert ontscoet op de plate ;
Doch tumelde d'ors op de strate.
Die slach was so vreselike groet ,
Met haesten dat d'ors op scoet ,
Ende her Willem scoet ten swaerde ,
Ende waende slaen her Geraerde
Op den helm , sijt seker das ;
Maer d'ors in lopen comen was ,
Ende droechen hene dor den strijt ,
4210. Dies hadde her Willem groten nijt ,
Ende was tornich ende erre met .
Her Gerart hadde hem , dat wel wet ,
Oic wel gerne omme ghekeert ;
Maer d'ors daer hy op was ghemonteert

Heere Willem van Pamele, die heere, Dat hy bynae was ghevallen seere. Doen onthielt hy hem ongheloghen Ende hevet sweert uytghetoghen, Ende sloegher den heere van Pamele met Op den schilt, dat wel wet, Datter af spranck een groot stuck; Maer dat was hem een gheluck, Dat 't sweert ontschoet op die plate, Ende het ors tumelde op die strate, So overgroot was dien slach, Ende spranck al sonder verdrach. — 4205. Ginck ten swerde. — 4207. Op synen helm, hebbe ick vernomen; Maer het ors was in 't loopen comen, Ende droech hem henen door den strijt, Dies heer Willem, des seker sijt, In sijn herte was herde erre. Oock hadde heer Gheeraert sonder merre Hem harde gheerne seer ommegekeert; Maer hy en conste, als men my leert,

- En conste hy wederhouden niet,
Ende als her Gerart dat siet,
Voer hi vreselike striden
Achter ende voir in allen siden,
Ende sloech dair enen metten sweerde
4220. Dat hem 't hoet viel op de eerde:
Sijn sweert was van scerper sneden.
In den strijt quam daer ghereden
Die heer van Marbeys, mijn heer Jan,
Op een ors dat sere ran.
Men voerde voer hem sine baniere
Van selvere rikelijc ende diere,
Van kelen een vaesche daerin;
Drie meerlen meer no min
Van kelen staende in 't selver claer.
4230. Sijn tornekeel, dat es waer,
Was van den selven al ghelijc.
Bander syde so quam ridderlijk
Ghewapent van Roye her Jacop
Op een groot ors al den walop
Al oertoghen met wapenen diere.
Voor hem voerde men sijn baniere

Sijn ors wederhouden niet, Ende als heere Gheeraert dat ghesiet, Ginck hy vreeselijck stryden, Ende sloech eenen tot dien tyden Dhoot van den buke verre. Doen quam ghereden, sonder merren. — 4223. Marbais. — 4224. Groot ros. — 4225. Met synen wapenen overdeckt. Oock bracht men voor hem, dat wet, Syne banniere die schoone was, Van silvere, sijt seker das, Met eenen fasche van keele daer in, Met dry merlen, naer mynen sin, Van keelen, ook in 't silvere staende. Sijn tournekeel, als men waende. — 4232. Op d'ander syde quam sekerlijck. — 4234. Ors, sonder spot, Met syne wapenen oertoghen. Syne banniere dat's waer, en es niet gheloghen,

- Van selvere met enen leuw daerin
 Van cinopre , meer noch min ,
 Ghesaet met lelien guldijs ;
 4240. Sijn wapenroc was fijn
 Van den selven al ghesneden.
 Hy sach comen dair ghereden
 Van Marbeys heer Janne in 't parc
 Op sijn ors groot ende starc ,
 Ende cle reet t' andren weert
 Stoutelijc ende onverveert
 Met enen groten stercken schachte ,
 Die si staken met crachte
 Door die scilde op de platen
 4250. Soe sere ende utermaten ,
 Dat si beide quamen ghevallen
 Op d'erde met orsse ende met allen ;
 Daer sy laghen een groot lanc stuc.
 Sy hadden beide goet geluc
 Dat si den hals niet en braken.
 Doen liet lopen utermaten
 Menich man sijn ors derwert
 Om op te helpen die heren weert.

Brachte men ghedraeghen voor hem, Die schoone was, ick sekere bem, Met eenen silveren leeuwe daer inne Met synopre, als ick kinne, Ghesayt met lelien al vergult. Sijn wapenrock die was fijn Van den selven ghemaectt al. Hy sach comen, sonder gheschal, Van Marbais mijn heere Jan, Ende liet tot hemwaerts loopen dan Sijn ors dat groote was ende schoone, Ende op d'ander syde so es comen Mijn heer Jan van Marbais voorwaer, Ende liet oock loopen daer Sijn ors rechte te hemwaerts, Ende quaemen t' saemen met snelder vaert, Elk met eenen starcken schachte, Ende staecken malcanderen met crachte. — 4232. Op d'eerde metten orssen met allen, Daer sy laeghen een groot stuck. Sy hadden beyde groot gheluck. — 4236. Doen liet loopen in waeren saeken Menich man sijn ors vervaert. Om op te heffen die heeren waert.

- D'ierste dire toe gheslaghen
4260. Quam, dair die heren laghen,
Was van Grimbergen her Arnout,
Ende met hem twee ridderen stout.
D'een was van den Male her Segherman;
D'ander van Caelmont mijnheer Jan;
Ende menich ander stout ende coene.
Her Arnout stac te dien doene
Enen ridder, her Segherman hiet,
Dat hem en conste geholpen niet:
Scilt noch plate stont hem in staden
4270. Dat spere en moest in sijn lijf waden,
Ende hi viel doot op d'eerde neder.
Dair na stac hi enen anderen weder,
Die hy reet door den lichame,
Dat hy stierf van den mesquame;
Ende van Caelmont mijnheer Jan
Hadde 't spere te broken voert an.
Hi vinc te sinen sweerde baer,
Ende sloech enen cnaepe aldaer,

D'eerste dier toe ghereden quam, Daer sy beyde laghen, als ick vernam, Dat was heere Aernoult van Grimberghen. Oock quamen met hem, sonder verberghen Twee ruddren stout ende vry. D'een was gheheeten sonder tsy Heere Zegherman Van den Male; D'ander was, dat wet wale Mijnheer Jan van Caelmont, Oock quam daer met dier stont Menich ander man coene. Heer Aernoult stack in dyen doene Een ruddre die heere Zegherman hiet. — 4260. Schilde, plaete, no stont in staeden, 't Sperre, en moeste in sijn lijf waden, Ende hy op d'erde viel doot neder. Daerna stack hy eenen anderen weder, Dat hy viel metten orsse, Ende heere Zeghere stack in die porse Eenen ruddere door synen lichaeme Dat hy doot bleef van den misquaeme, Ende heer Jan van Caelmont die heere, Die hadde ghebroken syne sperre, Ende hielt sijn sweert al baer. — 4278. Knaepe daer.

- Die van Nyvele was geboren ,
4280. Dat hem 't hoofd met de oren
Vore sijn voeten gevallen quam.
Doen quam daer gereden gram
Van Wyneghem mijnheer Thomas,
Als die en gheerde vrede noch pays,
Die heer Willem hiet van Massenhove
Ende was voirwaer van groten love.
Mijnher Thomas achtens elene,
Hy stacken in tusschen twe bene
Besiden de borst tot in 't herte
4290. Dat hi doot ter erden sterte.
't Spere brack, ten sweerde hi vinc
Dat hem ane die side hinc,
Ende sloech enen also warm
Boven den scilde op den arm,
Dat hi hem vloech met allen af.
Hy reet voort meer dan den draf,
Ende heeft geslagen tier stond
Mijnheer Janne van Caelmont,
Enen ridder stout ende sijn,
4300. Op synen helm, bruin stalijn,

4280. Metter oren Ghevallen quam voor syne voeten. Doen quam daer ghereden met goeder moyten Van Wineghem heer Thomas, Ende stack enen, by Ste. Clais, Die Willem hiet van Massenhove, Ende was van grooten love; Maer heer Thomas achtens cleene, Ende stacken hem daer tusschen twee beenen. — 4291. 't Sperre brack, sijn sweert hy vinck, Dat hem aen syne syde hinc. — 4295. Dat hy altemaele afvlooch; Dat seyde dieghene die niet en looch. Daer nae es hy voorts ghereden, Ende heeft gheslegghen by waerheden Heere Janne van Caelmont, den ruddere sijn, Op synen helm van bruyn stalijn,

Dat hire in maecte een scoere ;
Maer het en ginc niet al doere ;
Doch viel hy van den orsse neder.
Maer hy spranc scielije op weder,
Ende verhief 't sweert al baer ;
Maer hem was comen al te nair
Van den Male her Segherman ,
Die hem met torne reet an ,
Ende sloechene metten brande

4310. Op sinen helm al te hande ,
Dat her Thomaes, die ridder weerde ,
Neder viel op de eerde ;
Ende daer hy weder opstaen waende ,
Quam van Caelmont her Jan toegaende
Met sinen sweerde in sijn vuust ,
En sloechene met grooten druust
Op den helm al sulcken slach ,
Dat hy en hoerde noch en sach ,
Ende viel op de erde al plat.

4320. Her Jan hief hem na dat
Die slippen op van den scote ,
Ende stacken met torne grote

Dat hy er inne maeckte eene groote schore; Maer het sweert en ghinck er niet doore, Doch viel hy van den orsse ave; Maer hy spranck op, by Sente Bave, Ende track 't sweert herde saen, Ende daer hy meynde te lyden daen, So was hem heere Zeghere al te nae, Van der Maele, als ick verstaen, Ende sloech hem met synen brande Op den helm, als ick becande, So dat heer Thomas, die was seere vrome, Op de eerde viel, als ick gomme. — 4314. Daer quam heer Jan van Caelmont gaende. — 4316. Ende sloech met groot ghedruys Op synen helm sulcken eenen slach. — 4320. Ende mijn heer Jan heeft hem nae dat Syne slippen oppe gheheven Van den schoote ende stack nae desen

- In den lichame metten sweerde
 Dat hi dair op de eerde
 Doen moeste sinen einde.
 Hierenbinnen worden met geninde
 Die heren dair gemonteert weder;
 Die dair voren te voet storten neder,
 Sijn op haer orssen geseten beide ,
4330. Ende reden met grote vromicheide
 In den strijt sonder sparen ;
 Daer als een degghen quam gevaren
 Mijnher Gerart van Liere ,
 Wel gewapent met wapene diere ,
 Op een ors dat ran wel sere ,
 Den scilt voerde hi min no mere
 Van cinopre , al sonder helen ,
 Met een sconen hoede van kelen.
 Neven hem quam een ridder van love ,
4340. Her Paridaen van Massenhove ,
 Die van rechte was sijn oem ;
 Wapen voerde hy , des nempt goem ,
 Van cinopre , van silvere wit ,

't Sweert in sijn lichaem doe, Eer hem eenighe hulpe quam toe, Soo dat hy daer dede sijn inde; Ende hierenbinnen, als ick vinde, Werden die heeren vermonteert, Die daer laeghen, als men my leert, Ende op haer orssen gheseten beyde, Ende heer Jan, als men my seyde, Van Caelmont es ghegaen voort, Ende nam sijn ors, in waeren woordt, Daer hy af ghevalen was, Ende satter oppe nae das, Ende daer naer in den strijt gheslegghen. Doen quamghereden als een degghen In den strijt heer Gheeraert van Liere, Ghewapent wel met wapenen diere, Op een groot ors, dat seere ran. Hy voerde den schilt, by Sint Jan, Van sinopre met eenen hoede van keele. Oock quam neven hem, sonder helen, Heer Paridaen, een sijn neve nae, Van Massenhove, als ick verstae; Want hy was sijn gherechtighe oem. Hy voerde die wapenen, neemt goem, Van sinopre met silvere wyt,

- Van ·vj· stucken , verstaet my dit ;
Oic was hy gereden wel.
Dese twee ridderen stout ende snel
Voerden , ende hebben bewaert
Van Grimbergen den standaert.
Her Gerart , hy sach den strijt
4350. Groot ende vreeselije tier tijt ,
Ende duerende al even hert.
Hy reet op een ors swert ,
Dat hem wel hadde geproeft.
Hy stac enen dat bedroeft
Worden alle sine maghen ;
Want sire om dreven claghe.
Hy stacken , des nempt goem ,
Recht boven den sadelboem ,
Sijn wapen in den lancken
4360. Dat hire af moeste crancken ,
Ende hy viel ter erden doot.
Enen anderen stac hi in dien noot ,

Van ses stucken , verstaet dit. — 4346. Die twee rudders stout ende snel Voerden den standaert van Grimberghen. Mijn heere Gheeraert sach sonder berghen Den strijt groot ende hart. Hy reet op een swart ors tyer vaert Dat hem dien dach wel hadde gheproeft. Hy stack eenen , dies seere bedroeft Werden alle gaedre syne maeghen ; Want hy gheraecten , sonder saeghe , Eoven den sadele in dien lancken. — 4361. Ende hy op d'eerde bleef doot. Oock stack enen in dyen noot, (1)

(1) Het Brusselsch H.S. is te dezer plaetse door den kopist slecht afgeschreven , daer hy met Paridaen van Epegghem in stede van Paridaen van Massenhove vervolgt , wiens strijd aldaer slechts 207 verzen verder voorkomt. Geheel deze plaats is dooreen geworpen van v. 4363 tot v. 4642. De text des Amst. H.S. die ongetwyfeld de goede is , hebben wy laten bestaan , en naer dezen de varianten des B. H.S. ingericht en opgenomen.

Van Massenhove her Paridaen ,
 Dat hi hem het sweert dede gaen
 Al totter herten toe.
 Noch sloech hi enen anderen doe
 Ten scouderen boven metten sweerde ,
 Dat sijn hoofd viel jeghen de eerde.
 Doen riep hi met coenen gedochte :

4370. Grimbergen ! al dat hi mochte.
 Dus ginc men dair in beiden siden
 Herde vreselike striden ;
 Menich man wert tier steden
 Gequetst ende overreden ,
 Ende vertorden in dat bloet ,
 Die nemmermeer op en stoet.
 Die Grimbergen gaderden alle
 Om den standaert , groot ende smal ;
 Ende die van Brabant diesghelijcke
4380. Gaderden daer oock alle ghelijcke
 Om den standairt , dien dair hilt
 Die here van Craynem , met gewilt.
 D'een trac den anderen ane ;
 Daer wert in menighen spane
 Menich starc scilt gehouwen.
 Starc spere mocht men scouwen

Van Massenhove heere Paridaen. — 4364. Dede saen Ghevoelen totter herten toe. Noch eenen anderen sloechs hy doe Rechte op syne schouderen boven Dat hethoofst op d'eerde quam ghevloghen; Die twee vielen neder op die eerde. Doen riep hy luyde met grooter hoverde: Grimberghen! al dat hy mochte. Dus weert daer met coenen gbedochte in beyde syden seere ghestreden, Ende menich man overreden; Want die van Grimberghen gaderden al Om den standaert, groot ende smal; Ende die van Brabant diesghelijcke Gaderden daer oock alle ghelijcke Om den standaert, die daer hilt De heere van Crainhem met ghewilt. Doen track d'een den anderen aene. Dus wert ghebroke, ick waene,

Gefriseert en al ontwee.

Daer was den menighen herde wee,

Daer wert te broken menich scacht,

4390. En menich viel dair in onmacht

Van den wonden, die hy ontfinc.

Daer en was niemant in den rinc

Van herten so stout, so coene

Hine hadde meer dan genoegh te doene.

Sere vochten die van Brabant,

Ende doden menighen metter hant ;

Sy waren fier ende stout,

Ende dorwapent menigfout.

Sy hadden sweerden die sere sneden,

4400. Ende jegen hem so streden

Die heren van Grimbergen mordadelike ;

Sy brachten menighen ten like ;

Want het waren ridderen vrome,

Ende van menighen lande blome,

Van vromichede van ridderscape :

Menich man, menich knape

Uit Henegouwe, uit Vermandoys,

Uit Vrancrike, uit Artoys,

Menighe sperre ende menighen schacht, Ende daer vielen menighe in onmacht. — 4393. Van het herte so stout ofte soe coene, Hyne hadde ghenough te doene; Ende die van Brabant vochten seere, Ende doden menighen by mijnder eere; Want het waeren helden stout, Ende wel ghewapent menich fout, Ende hadden sweerden, die seere beten. Op d'ander syde, doen ick u weten, **Vochten** van Grimberghen die lieden, Op die andere, als ick bediede, **Uytermaeten** moordelijcke, Ende brachten. — 4404. Ende uyt veele landen die blomme; Dat segghe ick u, by Onser Vrouwen; Want daer was by mijnder trouwen Commen die blomme van ridderschape Van Henegouwe in waeren saecken, Van Hamme en uyt Vermandois, Uyt Frankrijk ende uyt Arthois,

- Uit Vlaenderen , uit Hollant ,
4410. Uit Gelre , uit Zeelant ,
Uit menighen anderen lande met ,
Die vrome waren , by mire wet ,
Ende die node wouden ghedoghen
Dat yemant van voer haren oghen
Varen soude , ochte ontriden ,
Sine souden allegader striden ;
Dies was die vechte vele
Te meerder in den nijspele.
Dair wert verslagen menich man ,
4420. Dair doecht en vromicheit lach an ;
Dair was angst ende grote vrese ;
Dair wert gemaict menighe wese ,
Ende menich vaderloos kynt.
Elc een spaerde anderen twint ,
Noch niemant en woude anderen miden ;
Daer worden in beiden siden
Afgeslagen hande en armen ,
Hoofden , voeten. Och wach armen !
Wart daer geroepen menich werven ,
4430. Dair elc sinen vrient sach sterven ,
Of dat hi sine gesonde verloes.
Daer wert menich peert hereloes ,

Uyt Hollant ende uyt Zeelant , Ende daertoe uyt Gelderlant , Uyt menighen anderen lande met , Die alle vrome waren , dat wel wet. — 4415. Ofte overryden , Syne souden allegadre stryden , Ende streden alle te seere veele , Ende dooden menighen ten dyen spele , Daer vele kinderen bleven weesen. Daer was anxt ende vreesse Herde groot in beyde syden. Nietmant en woude den anderen myden , Hyne sloech hem af handen ende aermen. Daer riep menich : Och , wach aermen ! Die daer sijn ghesontheyt verloos.

- Menich helm wert daer doorslegghen,
Ende gequetst menich deghen,
Ende doorsteken menich peert.
Daer quam al onverveert
Van Sampoele mijnheer Willem,
Ende menich man mit hem,
Op een ors dat wale ginc;
4440. Sijn baniere, dat's waerlike dinc,
Voerde voer hem een vrome serjant,
Ende was van kelen, sy u becant,
Met drie staken scone ter coere,
Van selvere ende van lasuere
Gevarieert, oie was si boude
Met enen hoede van goude,
Eene lelie van sable in 't gout.
Sijn tornekeel met gewout
Was van den selven gemaect al.
4450. Bander side quam dore een dal
Van Reves mijnheer Godevaert,
Ghewapent als een ridder waert,

4434. Ende seere ghequest menighen deghen. — 4438. Daer quam ghe-
reden ter vaert, Van Sant Pol mijn heere Willem, Wel ghewapent, ick
seker bem, (1) Op een ors dat wel ginck, Ende syne banniere in waeren
dinck, Voerde voor hem een vrome sergant, Die van keele was, sy u
becant, Met dry staeken schoone ter keure, Van silvere ende van laseure
Ghevarieert, alsoo hy woude, Met eenen hoofde van goude, Ende eene lelie
van sable in 't gout; Sijn tournekeel was met ghewout Van den selven
ghemaect al Op d'ander syde quam sonder gheschal Van Revie mijn heere
Godevaert.

(1) In het Br. HS. staet het vervolg hooger; dit blijkt uit het Amst. HS.
en uit het fragment by Butkens opgenomen in de eerste uitgave zyner
Trophées du Brabant. Pr. 36.

- Op een groot ors overtoghen
Met sinen teekene , ongeloghen ,
Dat scone was ende faitijs.
Hy droech sijn wapenen , des sijt wijs ,
Van selvere met eenen hoede root ;
Sijn baniere schoon ende groot
Was van den selven al ghemaict ,
4460. Die een sciltknappe wel gheraict
Vore hem daer gevoirt brachte ;
Sijn ors noopte hy met crachte
Ende gegreep enen stercken spere.
Het sachen comen met groten ghere ,
Ende met al der macht dat hy conste
Mijnher Willem , ende begonste
Sijn stere spere te sincken.
Elc stac anderen om vermincken
Op de platen dor de scilden ,
4470. Dat de speren , die sy hilden
Fortseerden al in kleinen stucken ,
Ende die heren moesten bucken
Achterwaert op haer ghereide ;
Maer si rechten weder op beide ,

4455. Dat schoone was ende faitijs. Ily droeg die wapene , sijt wijs ,
Van silvere : — 4461. Voor hem dus ghedreghen brachte. Sijn ors sloech
voort met crachte , Ende greep eene sterke sperre. Men sach hem comen
met groote gherre Heer Willem die ick nomde hier vooren , Ende nam eene
starcke sperre te cooren , Dat een sergant hadde ghebracht aldaer. Hy sloech
met spooren jeghen hem voorwaer Wat dien orsse gheloopen conste ; Ende
als elc anderen naeken begonste , Lieten sy die sperren sincken ; Elcken
stack den anderen om vermincken Door die schilden tot op die platen ,
Dat de sperren daer beede braken , Brekende alle in cleine stucken. —
4474. Maer sy rechten hen op beyde ,

Ende hebben hair sweerden verheven ,
Ende her Godevaert heeft gegeven
Her Willeme selken slach ,
Dat hi en hoirde noch en sach ,
Ende wert al in dole doe.

4480. Mettien quam daer gevaren toe ,
Als een die niet en spaerde ,
Heer Willem van den Bogaerde ;
Sijn wapen was al van goude
Ende van cynopre , also hi woude ,
Van .vj. stucken al geheel ,
Met enen rijckeliken palesteel.
Een spere haddi als d'onvervaerde ,
Ende stac daer mede her Godevaerde
Van Reve op zijn borst ,
4490. Ende heeften so wel ontorst
Dat hine ter erden nederreet ;
Maer hy stont op ende vinc gereet
Weder te sinen goeden orsse ,
Daer hy op sat in de porsse ,
Dies hem , also ic u bediede ,
Vele wel holpen sine liede ;

Ende hebben haere sweerden ghehaven , Ende heere Godevaert heeft gheslaeghen Op heer Willem van Saint Pole. Daer quam daer sonder dole Heere Willem van den Bogaerde toe. Hy voerde den schilt, ick segghe hoe, Van goude ende van sinopre schoone, Met eenen palestele sonder hoene. Van den selven was sijn tournekeel Van seven stucken al gheheel. Hy hadde in sijn hant eenen spriet, Ende stack heere Godevaert, ick en lieghe u niet, Van Reves op syne borst ; So wel heeft hyne ontorst Dat hyne van den orsse reet ; Maer hy spranck oppe, God weet, Ende ginck totte synen orsse, Daer hy op sat sonder vorse, Dies hem seere holpen syne liede ; Want die andere, als ick bediede,

Want d'andere diere toe sijn comen
Hadden't hem gherne benomen ;
Doch es hi vermonteert weder.

4500. Die heren voeren op ende neder :
Van Sempol die here waerde ,
Ende her Willem van den Bogaerde ,
Ende van Reve her Godevaert.
Dese heren onversaert
Streden ridderlike sere ,

.
Sy worden dair gesceiden echt ;
Want tusschen in 't gevecht
Quam menich man sonder wanc ;

4510. Daer was van swerden groot geclanc ,
Ende op berch ende in dale
Gestreden utermaten wale ,
Mit torne ende mit groten nide.
Dair quam gereden in den stride
Her Paridaen van Eppinghem
Ende menich man met hem
Gewapent wel , sonder sparen ,
Die alle sijn maghen waren.

Hadden hem herde gherne benomen ; Doch es hy op sijn ors comen, Heere Willem van den Bogaerde, segghe ick u, Ende sloech op den helm nu Metten sweerde dat luyde clanc, So dat sijn ors voorwaert spranck Met hem, dat segghe ick u in waerheyden ; Maer hy keerde hem omme sonder beyden, Ende soude den slach gherne vreden ; Maer daer quaemen tusschen ghestreken So vele volcx dat hy moeste laeten. Doen quam ghereden tot dier straten (1) Heer Paridaen van Heppenheim, Wel ghewapent ick seker hem, Ende syne maeschap al by hem.

(1) Hier herneemt de tekst welken wy eerstmael verlieten ; en vervolgt met den strijd van Paridaen van Eppenheim met Hendrik van Rotselaer.

- Men bracht voer hem sijn baniere
4320. Gevoert, rikelic ende diere,
Die van goude was gemaict,
Ende van cinopre gescaict.
Sijn tornekeel al te male
Was van den selven, wet wale.
Hy was stout ende fier;
Oic haddi te beleiden hier
Van Grimbergen die voetlieden,
Die van hem niet en schieden.
Sijn ors noopte hy met geninde,
4330. Ende reet vore al sijn gesinde,
Ende stac enen in sijn gemoet,
Dat hine velde onder voet,
Die maech was herde naer
Des heren van Rotselaer,
Daer hy 't selve sach toe,
Ende menich man die by hem doe
Hilt onder sine baniere,
Die rikelije was ende diere,
Selveren, daerin van kelen
4340. Lelien drie, sonder helen;

Oock bracht men hem, als ick hoore, Syne banniere ghevoert voore, Die van goude was ghemaect, Van sinopre wel gheraect; Van den selven sijn tournekeel al te maele. Hy hadde te beleydene, weet wale, Die voetlieden van Grimberghen, Ende liet loopen sonder berghen Sijn ors voore alle syne ghesinde, Ende stack eenen op het ynde, Dat hy hem velde onder den voet, Die maechs was, als ick verstoet, Des heeren van Rotselaere, Daer hy toesach voorwaere, Daer hy hilt onder syne banniere, Die van silvere was goet ende diere Met dry lelien van keelen. Sijn wapenrock sonder helen

Sijn wapenroc, sijn couverture
 Was van den selven parure,
 Die over sijn ors was gheleit.
 Hy sloech met sporen ghereit,
 Doen hi sinen neve vallen sach
 Ende liet loopen wat hy mach
 Sijn ors op here Paridane,
 Die niet en vloë; voort ane
 Reet hy hem weder in den scoet.

4350. Die steken waren beide groot,
 Die daer elc den anderen gaf,
 Ende heer Paridaen viel af
 Van den orsse op de eerde;
 Maer hy spranc op ende vinc ten sweerde
 Ende tooch den scilt voort haestelic.
 Oic trac sijn sweert her Heinric
 Uter sceiden, ende elc voer doe
 Den anderen met nide toe.
 Her Heinric van Rotselair
4360. Heeft 't sweert verheven dair,
 Ende waende her Paridane slaen,
 Die hem heeft verhaest saen,
 Ende sloechene eer, sijt seker das,

Was van den selven, dat weet, Ende syne couverture oock met, Die op sijn ors was gheleyt. — 4343. Doen hy den neve. — 4348. Die niet en vloë, als ick waene, Ende reet hem weder in den schoot. — 4331. Die d'een den anderen daer gaf, Ende heer Paridaen viel af Van den orsse op die eerde; Maer hy spranck op, ende ginck ten sweerde, Ende heeft den schilt vooren ghetoghen, Ende heere Hendrick, ongheloghen, Track oock 't syne tot dien tyde, Ende voer hem toe met grooten nyde, Ende waenden slaen sonder keer; Maer heer Paridaen verhaestene eer, Ende sloech hem op den schilt na das,

- Dat hy byna gebleven was.
Doe scoten hem die andere toe ,
Ende trockene van den orsse doe ;
Daer bleef hi staende te voet
Stridende in haer gemoet ;
Maer sy vinghene ongespaert
4370. Ende namen hem uter hant sijn swaert ,
Ende en hadt sijn maechscap gedaen ,
Dat dair toe quam gereden saen ,
Sy hadden den here tien tiden
Gevaen gevoirt uter striden ;
Maer sy riepen in dier noot :
Rotselair ! met ere stemme groot ,
Ende sijn op d'anderen geslegghen ,
Die hem sere setten daer teghen.
Soe dede Paridaen die here ;
4380. Maer der andre was vele mere ,
Soe dat sine namen met crachte ,
Ende men weder op d'orse brachte.
Heer Paridaen , die ridder goet ,
Street anxtelic te voet

Dat hy bynae ghevalen was. — 4366. Ende trocken hem van den orsse doe; Maer hy slont op syne voete, Ende weerde hem met goede moyte; Maer d'ander liepen hem so op, Dat sy hem vinghen, sonder scop, Ende naemen hem sijn sweert, Ende en hadde ghedaen sijn maeschap weert, Die hem daer te hulpe quam, Ily hadde den heere loofsaem Uyt den stryde gheveurt ghevaen; Maer sy riepen : Rotselaere ! saen, Ende sijn op d'andere gheslegghen. — 4379. Soe dede heere Paridaen, die heere; Maer den anderen was vele meere, So dat sy hem met crachte naemen, Ende daden sitten alle saemen Op d'ors dat daer hadde bracht Heere Paridaen die seere vacht

- Op d'anderen dair al t'enen,
 Die erre ende tornich schenen,
 Dies hi haren here hadde gevelt;
 Sy sloegen op hem met gewelt,
 Maer hy weerde hem vreeselike,
 4590. Ende sijn liede des gelike
 Stoeden hem by so wale aldair
 Dat sine hermonteerden voerwair
 Op 't selve ors, wet wel dat,
 Dair her Heinric op die stat
 Van Rotselair was geseten.
 Dair waert van den heren vermeten
 Gestreden vreselike sere.
 Her Wouter Berthout die here,
 Ende van Oyenbrugge her Heinric,
 4600. Ende her Symoen desgelije
 Hadden te hoeden met gewoude
 Her Wouteren van Berthoude,
 Die dair enen ridder cloofde
 Die meeste helicht van den hoofde,

Op d'andere te voete alleene. Die heeren waeren op hem erre seere Omdat hy haeren heere hadde ghevelt, Ende sloeghen op hem met ghewelt; Maer hy weerde hem seere vreeselijcke; Ende alle syne lieden diesghelijcke Stonden hem also welle by Dat sy hem monteerden tot dien tijt Op d'ors daer op hadde gheseten Heer Hendrick van Rotselaere, doen ick u weten, Ende doen hy opgheseten was, Weert daer ghestreden seere na das Aen beyde syden by waerheden. Doen quam daertoe tot dier stede Mijn heere Woulter Berthout, Ende met hem twee ruddren stout; D'eene van Oyenbrugge heere Henrijck; Die andere dat was sekerlijck Van der Maele heere Simoen, Een seer vroom ruddre ende coen. Dese twee was hy bevolen Te hoedene sonder dolen In den strijt al met ghewout. Doen sloech heer Woulter Berthout Eenen ruddere dat hy hem cloofde 't Meesten deel van den hoofde,

- Dat hi ter erden viel al doot ;
Ende in der vianden conroot
Dorstac enen anderen ridderlijc
Van Oyenbrugge her Heinric ;
Ende her Simoen van den Male
- 4610.** Hadde enen spere scerp van stale ,
Ende stac enen , die hiet Gontram ,
Dat hem sijn plate niet en quam
Te stade noch en bescoet ,
Hine veldene ter erden doot ;
't Sweert trac hi uter sceide ,
Ende sloech enen anderen t' sinen leide
Ane sinen rechten arm.
Daerna sloech (hi alsoo warm)
Enen anderen op 't hoeft ene wonde.
- 4620.** Daer toe quam ter selver stonde
Die here van Moroel , mijn heer Jan ,
Op een swert ors , dat sere ran ,
Wel ghewapent totten teen ;
Sijn wapenroc was al een ,
Ende des ors covertuere mede
Was van lasuere , dat's waerheide ;

Ende op d'eerde quam doot ghevalen , Ende heer Hendrick , boordick
tallen , Doorstack eenen tot dyen tyde Dat hy doot viel in den stryde , Ende
heer Simoen , die deghen vrome , Hadde eene starcke sperre , als ick goeme ,
Ende stack eenen die Gontrain hiet , Dat hem syne plaete te staede niet
En stont eene quaede not ; Want hyne doot stack sonder spot , Dat hy op
d'eerde viel doot . 't Sperre brack , ten sweerde hy schoot , Dat hy met
haesten track uyten scheede , Ende sloech hem daer tot synen leede , Dat
hem af vloch den rechten aerm . Daernae sloech alsoo waerm . -- 4620.
Doen quam ghereden tot d'yer stonden , Die heere van Moroel heer Jan . —
4624. Sijn schilt ende tournekeel was al een , Ende syne couverteure mede
Van laseure , dat's waerhede ,

- Lelien daerin van goude
 Gesait, als 't wesen soude,
 Met enen halven leuwe rampant
4630. Daer in gaende, sy u becant;
 Van den selven was sijn baniere
 Gemaict rikelije ende diere,
 Daer sijn lieden hilden met crachte
 Onder, die hy te hulpe brachte
 Her Arnout, den helt rike,
 Jegen die heren van Lothrike.
 Deses daghes hadden si, seker sijn,
 Hem wel geproeft in den strijt.
 Van d'ander side, wet dat wale,
4640. Quam die here van Leefeldale,
 Ende sijn maghen onder sijn vane,
 Die van goude was, als ic wane,
 Met twe roosen daerin van kelen,
 Met enen quartier, sonder helen,
 Van kelen met, dat seg ic u.
 Sijn ander wapen, versta nu,
 Was sine baniere al gelijc.
 Hi sach comen ridderlijc

Met lelien daer inne ghesayt van goude, Alsoo als het wesen soude. — 4630. Oock brachmen voor hem, sy u becant, Van den selven syne baniere, Die hem onder den stryde hieere Sijn lieden hilden, die hy brachte Heeren Aernout te hulpe met crachte Jeghen die heeren van Lotrijcke. Sy hadden des daechs rudderlijcke Ghevochten op dien wichstat. Op d'ander syde, wet wel dat, Quam ghereden dweers door den strijt Die heere van Leefeldale, dat seker sijn, Ende vecele syne maeghen met hem, Die hem hadden, ick seker bem, Alle gaedre onder syne vaene. — 4640. Sijn andere wapene, verstaet nu, Was syne banniere al ghelijck. Ick sach oock comen sekerlijck

- Den here van Moroel gevaren
4650. Ten stride waert sonder sparen ;
 Hi hadde hem een littel verposeert.
 Jegen hem quam gemonteert
 Die here van Leeftale met ghere ;
 In sijn hant haddi enen spere ,
 Ende liet d'ors lopen ongespaert
 Ten here van Moroel waert ;
 Hem volgden sijn maghen gemeine.
 Dus pongerden die heren reine :
 Elc hadde den anderen vercoren ,
4660. Ende sloegen de orsse met sporen.
 Hare speren lieten sy sincken ,
 Ende elc stac anderen om vermincken ;
 Met selken nide si staken
 Op de scilde , dat men craken
 Haer speren hoirde een roepmael verre ;
 Maer eer si braken sonder merre ,
 Leden si dore halsberge ende platen ,
 Ende maicten hem diepe gaten

Die heere van Mornel ghevaren. — 4655. Doen quam heere Godevaert ghereet, Ende nam in sijn hant eene sperre, Ende liet loopen met grooten gerre Sijn ors ten heeren van Mornel waert; Hem volgden nae onghespaert Syne maeghen alle ghemeene. Men sach hem commen derwaert reene, Ende ginck jeghen hem poingieren. Hy rechte het sperre mette banniere, Ende sloech sijn ors met spooren, Ende quaemen te gaedre, doe ick u hooren, Alle beyde vlioghende in dier wysen, Als eenen havick vliegt naer die patrisen. Als d'eene den anderen quam by So lieten sincken die heeren vry Haere sperren beyde ende staken Op die schilden dat sy braecken, Ende men hoorde se te dyen tyde craken Over eene roepmael verre. Oock leden die sperren sonder merre Door plate ende halsberch met Dat sy hen maecten, dat wet,

- Ende wonden groot in haer lijf,
4670. So datten 't bloet, sonder blijf,
Toten voeten nederliep.
Daer en cochte noch en riep
Niet een twint gheen van beiden,
Nochtan bleven si in haer gereiden
Stille ende onbedacht
Liggen in onmacht :
Sine wisten wat hem gesciede.
Daer quamen toe hare beider lieden,
Ende holpen de heren te samen,
4680. Dat si alle beide bequamen.
Men verbant hem tier stonden
Al te gader hare wonden ;
Doen keerden si ten stride weder,
Daer menich lach ter erden neder,
Die gedaen hadde sijn inde.
Daer quam gereden met geninde
Mijn her Jan van Campenhout,
Wel dorwapent menichfout
Met wapenen, die hem wel stoeden.
4690. Sijn baniere, na mijn vermoeden,

Grooten wonden in haer lijf, Dat hen het bloet, sonder blijf, Over de voeten nederliep. D'een en crochte, no d'andere en riep ; Maer sy bleven in onmache beyde Stille liggende op haer gheryde, Dat sy niet en wisten wat hen gheschiede. Doen quam daertoe hen beyder liede, Ende holpen haere heeren, als ick bediede ; Elck veurde synen heere te saemen Tot dat sy op die stat quaemen, Daer sy verbonden werden met staeden. Daer naer werden sy so beraeden Dat sy ten stryde keerden wedere. — 4683. Die ghedaen hadde sijn eynde. Doen quam ghereden met ghenende Mijn heere Jan van Campenhout. (*Hier ontbr. 1 v.*) Met wapenen die hem wel stoeden, Ende syne banniere, wilt ghevroeden,

Bracht men gemaict voir hem dair
Van cynopre, dat es waer,
Met enen hoede van silvere wit.
Hy sat op een ors mit,
Dat swerter was dan een rave,
Dat liet hy vaste henen draven
Daer hi den strijt sach aldermeest.
Het sachene comen ongevrees
Die here van Erle, daer hi hilt,
4700. Verdeect onder sinen scilt,
Ghewapent als een lantshere.
Den scilt voerdi, min no mere,
Van silvere met vaeschen twee
Van kelen, min no mee,
Gecasseleert rikelije sijn:
Selc was die baniere sijn.
En 't ierst dat hi Janne sach,
Nam hi een spere, sonder verdrach,
Ende rende te hemwaert met nide,
4710. Ende geraicten in sijn side
Op de plate, die hi dorstac,
Ende 't spere gaf enen groten crac;

Bracht hy gheveurt voor hem daer, Die van sinopre was voorwaer. —
4694. Hy sat op een ors, verstaet dit, Dat swerter was als een rave, Ende
liet vaste henen draeven. — 4698. Oock sach hem commen onghvrees Die
heere van Herle daer hy hilt, Wel verdeect onder synen schilt. — 4702.
Van den selven voerde hy, no min no meere, Den schilt met fasschen twee
van keelen ghecassellert min no meer. Selck was oock die banniere sijn,
Daer hem hy hielt die banrotse sijn, Ende het eerste dat hy hem ver-
sach, Nam hy eene sperre sonder verdrach, Ende liet loopen op hem met
nyde, Ende gheraecte hem in sijn syde Dat het sperre gaf enen crack Op
die plate; want hy se doorstack,

Het brac in menighen stuc ,
Dat wel was sijn geluc ,
Anders ware hi bleven doot ;
Doch haddi een wonde niet te groot ,
Dies haddi groot ongedout.
Mijn her Jan van Campenhout
Geraecten also weder ,

4720. Dat hi viel ter erden neder.

Over sijn voete spranc hi ter vaert ,
Ende gegreep sijn goede paert ,
Dat men te rechte mocht loven ,
Ende spranc in den sadel boven ,
Die rikelic was te sien an ;
Ende van Campenhout mijn her Jan
Keerde hem wederomme doe ,
Ende trac sijn sweert uter scoe.
Die here van Erle es op hem comen ,

4750. Die oic heeft sijn sweert genomen ,
Ende sloechen opten helm boven
Datter die splinteren uit vlogen ,

Ende brack in stucken aldermeest; Anders hadde hy doot gheweest, Doen maer haddi eene wonde smal. Oock gheraectene sonder gheschal Mijn heere Jan van Campenhout, Dat hy nederviel onghewout, Ende hy spranck weder op syne voeten, Ende greep sijn ors met goede moyte, Ende spranck daerop, ghelooft my das, In syne saedele, die schoone was, Ende track sijn sweert uyt die schoe, Ende heer Jan keerde weder doe, Ende woude hem met het sperre steken; Maer die heere van Herle es ontweken, So dat hy hem daer miste; Maer eenen anderen hy daer veste Metter sperre die doorestack hy Dat hy doot viel, segghe ick dy, Ende daer hy het sperre waende trecken uyt Brack 't in tween overluyt. Doen ginck hy tot synen sweerde saen, Ende waenhet trecken, sonder waen; Maer die heere van Herle es op hem commen, Ende sloech hem, hebbe ick vernomen, Op den helm metten sweerde, Dat een stuck viel op d'eerde,

Ende d'ors is voorwaert ghesprongen,
 Soe dat elc anderen weirt gedronghen
 Metten volcke dat dair tusschen quam.
 Men sach dair comen, als ic vernam,
 Den grave van Loen, die te wensche
 Hadde gestreden; menich mensche
 Was gecomen, die met eren

4740. Streden jegen die Grimberchse heren.
 Die grave van Loen stac enen,
 Die verre van by Postele henen
 Geboren was, enen ridder boude,
 Die van her Wouter Berthoude
 Herde sere was gemint:
 Die grave sloechen met genint
 Ten scouderen boven metten sweerde,
 Dat hem 't hoet vloech boven de eerde.

Daertoe quamen sonder sparen

4750. Twee vrome riddersen gevaren
 Van Grimbergen, als ic verstae,
 Die desen riddere bestonden nae;
 D'een was her Segerman van den Male,
 D'ander her Simoen, wet wale,

Ende het ors es. — 4834. Ontdrongen. — 4733. Datter. — 4736. Doen quam daer, als ick vernam, Die grave van Loon met menighen mensche, Die wel gestreden hadden ten weynsche Jeghen die lieden van Grimberghen, Ende stack daer eenen zonder bergghen, Die van Postele gheboren was, Ende was ruddre, sijt seker das, Ende van heer Woulter Berthoude ghemint. Die grave gheraecten, sy u bekint, Op syne schouderen boven Datter het hoot af quam ghevloghen, Ende doot viel, by Sinte Marie. Doen quaemen daer, als ick lye, Twee rudders toe ghevaeren, Die van Grimberghen gheboren waeren, Ende waeren den heeren maghen nae; Den eenen was, als ick verstae, Mijn beere Segerman Van den Male.

Sijn sone , dien hy hadde weert.

Elkerlijc sat op een peert

Wel verdeet met enen samite ;

Haer wapenroc , seit die vite ,

Wel van cynopre gemaelgeert

4760. Met enen hode gecasseljeert ;

Maer sijn sone droech sonder smette

In 't hoet van selvere een molette.

Ele hadde in sijn hant een spere

Ende lieten lopen met ghere

Op des graven volc van Loen ;

Her Segher stac sonder hoen

Eenen enape , hiet Geraert ,

Dat hi ter erden viel ter vaert ;

Ende sijn sone her Symoen

4770. Stac op den grave van Loen

Dat hy ghevallen was by naer ;

Maer die grave onthielt hem daer ,

Ende heeft getogen 't sweert ;

Op her Symoen dat hy veert ,

Ende gaf hem sonder verdrach

Op den helm sele enen slach ,

4746. Elck sat op sijn peert. — 4758. Haer wapenrock diesghelijcke , Waeren van sinopre , segghe ick dy , Met eenen hoode , verstaet my , Van silvere ghecaseleert ; Maer synen sone , als men my leert , Droech van sable eene violette In 't hoot van silvere , sonder lette , Ende elcke hielt eene stercke sperre , Ende lieten loopen met grooter gerre. — 4766. Ende heere Seghere , die ruddere coen , Stack eenen knaepc , die hiet heer Gheeraert , Dat hy op d'eerde viel ter vaert , Ende heere Simoen , syne sone vrome , Stack op den grave , als ick gomme , Dat hy was ghevallen bynac. — 4773. Ende heeft sijn sweert schier ghetoghen , Ende es op heer Simoen ghevloghen. Ende gaf hem eenen seer grooten slach Op den helm , wat hy mach ,

Dat hi rumede sijn gereide ;
Maer hi rechte hem sonder beiden ,
Ende sloech op den grave weder ,

4780.

Een groot stuc viel ter eerde.
Die grave hadde hem als d'onverveerde
Geloont weder harde saen ,
En had 't her Seger gedaen ,
Die dair toe quam gereden ,
Ende den twist van hem tier stede
Met heercracht heeft benomen.
Doen wert daer van menighen vromen
Man gestreden harde sere ;

4790. Menich knape , menich here
Wert dair gequetst ende gewont ;
Menich orsse daer stont
Over de knoeselen in dat bloet.
Oec liep daer menich ors goet
Sonder here achter velde ,
Daer men lettelgoet op telde ;
Daer en was blode noch coene ,
Hine hadde genoegh te doene

So dat hy ruymde sijn gheryde. — 4780. Dat's een groot stuck viel nedre Van den schilde, die hy droeg. Die grave hadde hem meer dan ghenouch Gheloont, en hadde 't heer Seghere ghedaen, Dyer toe quam ghereden saen, Ende den twist daer benam Van hem beyden, als ick vernam; Want hy se met crachte scheyden dede. Doen weert daer, dat's waerhede, Ghevochten uyter maeten seere, Ende menich knaep ende heere Seere ghequetst ende seere ghewondt. Die orsse hielden tot dier stont Over haer cnoesselen in dat bloet. Daer liep menich ors goet Sonder heere op dien velde, Daer men luttel op telde; Want daer en was bloede no coene, Hy en hadde ghenoech met hem selven te doene :

Ane hem selven , dat was wair ,
4800. Soe groot , soe fel , soe swaer
Was al dore doen die strijt ,
Die dore ende dore al den tijt
Was duerende , ende al even suer ;
Eic was anderen swaer gebuer :
Al selcken anxt was daer .

Daer toe quam slaende sonder vaer
Her Philips van Wavere sciere ,
• Ende menich man onder sijn baniere ,
Die van selvere was , meer no min ,
4810. Drie baren van sable daerin .
Sijn tornekeel was rijckelijc ,
Ende sijn baniere al gelijc ;
Maer van bloede waest bestoven ,
Ende van onderen ende van boven
Met sinen wapenen was berect
Sine ors ende wel overdeect .
Sijn sweert haddi getogen daer ,
Ende sloech in den stride , dat's waer ,
Enen stouten vromen man ,
4820. Ende hiet van Hombeke Jan ;
Oic bestont hi der maegscape na .

Sulcken anxt hadden sy allen. Doen quam dreyghende met gheschalle Heer Philips van Wavre door den strijt Met menighen man, des seker sijt, Die hem volgde onder syne banniere, Die al was van silvere diere Met dry baeren van sable daer in. Sijn tournekeel was no meer no min Der bannieren al ghelijck; Maer het was sekerlijck Van bloede alle gaedre bestoven. Hy bereet een ors, dat men mochte loven, Met syne wapenen al verdeckt. Ende hadde sijn sweert baer ghetreckt, Ende sloech eenen vromen man. Die hiet van Hombeke Jan, Ende was van maeschap nae,

- Dien geraichte hi, als ic versta,
 In den hals metten sweerde,
 Dat hem sijn hoet viel op d'eerde;
 Den buc horte hi neder met gewout.
 Daer toe sach mijn heer Arnout
 Van Hombeke, dat men versloech
 Sinen maech, hi 't sweert (l. swaer) verdroech;
 Want hine lief hadde ende trouwen,
 4830. Ende swoer bi Onser Vrouwen,
 Hi souden wreken of bliven doot.
 Hi sat op een ors bloet root
 Met sinen wapenen overtogen;
 Neven hem hilden, ongelogen,
 Sine neven vier gewapent wel,
 Daer af die twee, dat wet wel,
 Ridderen waren, d'ander twee knapen.
 Sijn banier was gescapen
 Wit, met ere vaeschen van kelen,
 4840. Gefreteleert, sonder helen,
 Van goude al te rickelicke;
 Sijn tornekeel was gelike.

Dien hy gheraecte, als ick verstaë. — 4824. Dat sijn hoot viel ter eerden, Den buyck horte hy neder met. Daer heer Aernoult dat sach, dat wet, Van Hombeke, die 't swert (l. swaer) verdroeg, Die synen neve versloech; Want hy hadden lief in trouwen. — 4831. Hy soude't wreken ofte bliven doot. — 4833. Met syne wapenen verdeckt wel. Oock hilden (*hen*) neven hem in dit spel Viere syne sonen ghewapent waele, Daer die twee af sonder haele Ruddren waeren ende d'andre knaepen. Syne banniere in waere saeken Was wit met eenre fasche van keele, Van goude ghesferteleert sonder helen; Sijn tournekeel was diesghelijcke. Syne viere kinderen sekerlijcke :

- D'outste droech , als 't wel scheen ,
 Van sinen sonen , een palesteen
 Van lasoere , d'ander cen rant ;
 Dese waren twee ridderen genant.
 D'ander twee wapen laet ic varen ,
 Die doen noch twee knapen waren.
 Elk hadde in sijn hand een spere
4850. Ende lieten lopen met grote ghere
 D'orsse ten here van Waveren waert ,
 Die se comen sach ongespairt ,
 Ende es tegen hen gerant
 Met een spere in sijn hant ,
 Wat sijn ors gelopen mochte ,
 Weldichlike , met tornen gedochte ,
 Ende mijn her Arnout van Hombeke
 Gaf her Philips enen steke
 Op sinen scilt , dat hy spleet ,
4860. Ende hine hem van den halse reet.
 Die here van Wavere stacken op sijn borst ,
 Ende heefden met sijn spere getorst ,

D'ouste droech een palesteen , Die van goeden lasure scheen ; D'ander droeg enen rant van lasure ; Dese twee waeren ruddren tot dyer uren . D'ander twee wapenen willick niet scriven : Sy waeren knapen , ick laet se blyven . Elk hilt in sijn hant enen spriet Ende lieten loopen , wats gheschiet , D'orssen ten heere(n) van Wavre weert , Die se commen sach ter vaert , Ende reet hen jeghens , segghe ick u , Wat sijn ors mochte loopen nu , Ende nam eene sperre in sijn hant . Op d'ander syde quam gherant Mijn heere Aernoult van Hombeke , Ende gaf eene groote steke Heer Philipse op synen scilt ; Dien hy hem met ghewilt Alle te macle van synen halse reet . Oock ghieraecten weder ghercet Die heere van Wavre op die borst , Ende heeft hem soo metter sperren ghetorst ,

- Dat hine van den orsse reet neder ;
 Maer over sijn voeten spranc hy weder,
 Ende hi trac sijn sweert na 't gone ;
 Ende her Arnouts jonxste sone ,
 Her Heinric , sloech toe , wat hy mach ,
 Doen hi sinen vader vallen sach ,
 Ende sloech den here van Wavere boven
4870. Op den helm dat hine gecloven
 Heeft ; maer anders en heeft hi geen dere ;
 Ende Philips van Wavere de here
 Hief op sijn sweert willichlike ,
 Ende sloech van Hombekē heer Heinrike
 Dat hem twint en bleef gheheel ,
 Helm , hooft , noch beckeneel ;
 't Sweert toten oghen nederscoot ,
 Ende hy viel neder doot ,
 Daer 't her Arnout toesach , sijn vader ,
4880. Ende sijn broeder allegader ,
 Die 's droeve waren ende hadden toren ,
 Ende sloegen d'orsse metten sporen .
 Mijn her Jan , de oudste broeder ,
 Woude verwreken , sijt des vroeder ,

Dat hinc reet van orsse nedre; Maer hy spranck op sijn voeten wedre,
 Ende hevet sijn sweert uyte ghetoghen. Ende heer Hendrick, dat's onghel-
 loghen, Mijn heere Aernoults jonxste sone, Quam slaende met spooren
 eoene, Doen hy synen vaedre vallen sach, Ende gaf eenen grooten slach
 Den heere van Wavre op het hoot boven, Dat by hem den helm heeft ghe-
 cloven; Maer anders en dede hy hem gheene deere, Ende heer Phelips van
 Wavre die heere Hief op sijn sweert willelijcke. — 4877. 't Sweert schoot
 totten oghen toe, Ende hy viel neder doot doe, Dat heer Aernoult sach
 sijn vaedre, Ende syne broeders alle gaedre, Die daeromme waeren droeve,
 Ende sloeghen met spooren, als ick proeve. Mijn heere Jan, die oudste
 broeder, Om te wreken, sy's vroets (*l.* vroeder),

- Sinen broeder die lach doot,
 Ende gaf enen steke groot
 Her Philipse, so onsochte,
 Eer hijs hem gehoeden mochte
 Dat hy viel ter erden saen,
 4890. Ende daer hi op soude staen,
 Quam her Arnout van Hombeke,
 Ende gaf hem enen slach vreseleke
 In den hals metten swerde,
 Dat hi strukelde jegen d'erde.
 Anderwerf heeft 't sweert verheven,
 Ende hem enen slach ghegheven
 Recht op den helm vore,
 Dat dair 't sweert scoet dore
 Recht totten tanden inne,
 4900. So dat wederscoot ter kinne.
 Daer viel hi ter erden doot,
 Dat schade was ende jammer groot;
 Want hi was vroom ende goet,
 Ende her Arnout, die here vroet,
 Es ghegaen te sinen orsse,
 Ende sat op; in die porsse

Synen broedere, die doot was, Ende stack heer Philipse nae dats Eer hy hem ghehoeden mochte, Dat hy op d'eerde viel onsochte. — 4891. Quam heer Aernout te hem ghegaen Van Hombeke, als ick lye, Gheooghen het sweert, by Sinte Marie, Ende gaf hem eenen slach op synen hals, Dat hy knielde als ende als. Anderwerf heeft hy het sweert verheven. — 4898. Dat 't sweert schoot al dore, Ende doer het beckeneel mede, Ende het sweert voer, dat's waerhede. — 4900. Doen viel hy nedre, als ick versinne, Ende bleef op die eerde doot. — 4903. Vrome. — 4904. Ende heere Aernout, die heere vroet, es ghegaen tot synen orsse.

Es hy geslegen ende met strijt ;
Sijn kinderen volgden hem tiere tijt ,
Die hem noode afgaen souden.

4910. Her Philips viel doot in de moude ,
Van Waveren die here rike ;
Men ginc daer striden vreselike.

Daer quam gewapent van allen leden ,
Sere ridderlijc gereden ,
Van Bueren mijn heer Coenraet ,
Ende neven hem , dat verstaet ,
Her Bernaert van Isselsteyne ;
Met twee banieren quamen si beide ,
Ende quamen te hulpe houde

4920. Van Grimbergen her Arnoude
Jeghen den heere van Brabant ,
Met menigen stouten wigant ,
Die des dages willichlike
Hadden gestreden ende vromelike
Onder de twee banieren voirwaer ,
Die de heren brachten daer.
Die here van Bueren voerde hier
Scilt , wapenroc , ende baniere

4907. Ende es in den strijt gheslegghen. Sijn vader volgde hem in weghen.
— 4910. Ende lieten heer Phelips doot ter mouden, Die heere van Wavre,
segghe ick u, Ende ginghen seerstryden nu Metten vaedre wyllelijcken. Doen
quam ghereden rudderlijcke Die heere van Bueren heere Coenraert. — 4917.
Mijn heere Bernaert, heere van Ysselsteyne. — 4919. Die sy te hulpe
brochten heere Aernoulde Teghen die van Brabant met ghewoude, Daer
menich vrom man inne was, Die des daechs, sijt seker das, Rudderlijcken
hadden ghestreden Onder die twee bannieren by waerheden. — 4927. Die
heere van Bueren droeg, dat's waer,

- Van kelen, verstaet wel dit,
 4930. Met ere vaeschen van selvere wit,
 D'een in d'ander gecasseleert.
 Her Bernaert, als men my leert,
 Die here van Isselsteyne,
 Voerde den scilt van goude reine,
 Met ere vaesche van lasoere,
 Gescaectafelt met vier sautoere
 Wit ende roet, ende rikelike diere;
 Al sulcke was sine baniere.
 Dese heren saten beide op twee orsse,
 4940. Diese 'sdaeghs uit menich porsse
 Gedragen hadden te dien stride;
 Sy hadden beide te dien tide
 Geselschap te gadere gesworen,
 Ende om leet noch om toren
 Malcanderen af te gane;
 Maer met trouwen by te stane.
 Dus hilt ele by anderen daer,
 Ende hadden des daghes voirwaer

Den schilt van keelen verstaet dit, Met eene fassche van silvere wit, D'eene in d'andre ghecastelleert. Sijn banniere, als men my leert, Was van den selven in die vaert, Ende van Ysselsteyne heere Bernaert Droech den schilt al van goude Met eenre fassche van lasure, als hy soude, Met eenen saul-toire wit ende root Gheschaecttafelt ter dier noot. Van den selven was syne banniere Ende syne andre wapenen goet ende diere. Oock saecten sy beyde op twee orssen, Die se droeghen uyt menighen porssen, Ende hadden ghedreghen tot dien stryde. Sy hadden beyde in dien tyde Elcanderen gheselschap gheswooren, No om leet, no om tooren D'een den anderen af te gaene, Maer in trouwen by te staene, Ende hilden byeen aldaer. Sy hadden des daechs voorwaer

- Menich hart strijt begonnen,
4950. Dat sy met eren groot verwonnen,
Dair menich in verloes sijn lijf.
Sy saghen comen gewapent stijf
Jegen haer weder her Goswine,
Onder sijn baniere fyne,
In bellonc gaende, goet ter cuere,
Beide van goude ende van lasuere,
Met enen rande daeromme van kelen.
Sijn tornekeel was, sonder helen,
Van den selven, ende sijn ors goet
4960. Was verdeect, des sijt vroet,
Met enen groenen singlatoene;
Een spere hilt die ridder coene
In sijn hant, ende heeft versien
Comende die twee heren met dien,
Door den strijt dringende sere.
Doen liet lopen sijn ors die here
Rechte te hem beide waert;
Het sachen comen her Bernaert,
Ende sloech jegen hem met sporen;
4970. Men mochte die erde doven horen,
Daer sy quamen die twee heren.
Dore die schilden staken si hoer speren

Hutin begonnen Dat sy met eere hadden ghewonnen. — 4952. Doen saghen sy comen, sonder blijf, Van Wedergrate mijn heere Goswin, Onder syne banniere goet ende fijn Van goude ende van laseure In bellonck gaende goet ter ceure, Met enen rande daer omme van keelen. Sijn tournekeel, sonder helen, Was van den selven. — 4964. Die twee heeren comen met dien. — 4967. Rechte te hemlieden waert. Doen sach men comen heere Bernaert. — 4970. Daer mochten seer deunen hooren. — 4972. Ende staeken door de schilden haere sperren,

- Soe dat si braken op de platen ,
Ende die orsse , dair si op saten ,
Stonden ghebogen over haer hamen.
Haer swerden togen si te saemen ,
Ende gingen elc anderen slaen.
Daer toe quamen gereden saen
Haer lieden , die hem volgden na ,
4980. Van beiden siden , als ic versta ,
Bestreet elc anderen te dier uren ,
Ende mijn her Coenraet van Bueren
Voer in den strijt , sijn seker das ,
Ende stac enen ridder , die neve was
Heer Gosewijns van Wedergrate ,
Dor den scilt ende dor den plate ,
Daer 't yser van den spere voer dore ,
Ende in den lichame selcken score
Maecte , ende een wonde so groot ,
4990. Dat hi viel ter erden doot ,
Ende metten steke dat spere brack.
Mijn heer Coenraet sijn sweert trac ,
Ende voer her Goswijn toe ,
Die jeghen heer Bernaerde doe

Maer sy bracken op die plaeten , Ende die orssen daer sy oppe saeten. — 4976. Doen toghen sy haere swerden te saemen. — 4978. Doen quamen daertoe ghegaen Hen lieden die hem volgheden nae. — 4981. Ende hebben elcanderen bestaan daer , Ende mijn heere Coenraet , dat es waer , Van Beuren , hy voer voorts sonder vlien , Ende stack eenen ruddre nae dien , Die daer quam met Gooswine Van Wedergrate , ook was hy syne Neve , doen ick u verstaen , Mijn heere Coenraet gheraecten saen Metten schachte sonder blasme , Dat hy hem voer in den lichaeme. Doen viel hy doot ende het sperre brack ; Heere Coenraet sijn sperre uyte track , Ende voer mijn heere Gooswine toe , Die jeghen mijn heere Bernaerde street

- Van Yselsteyne street, dien here,
Die hem ondersloegen sere.
Her Coenraet voer hem bat naer,
Ende sloechen op den helm daer,
Die rikelije ende groot was ter noot,
5000. Dat daer 't vier gereet uyt scoot,
Ende her Gosewijn sloech hem weder,
Den scilt doorhieu hy hem daer ter neder;
Een groot stue viel daer op 't velt
Oic hadde hinc bina gevelt
Met enen slage, dien hi hem gaf;
Doch onthilt hi hem dair af,
Soe dat hi bleef in 't gereide
Ende voer hem ane sonder beide.
So dede met her Bernaert.
5010. Si sloegen op hem ter vaert
In allen siden crachtelike;
Maer hi weerde hem vreeselike
Dat hem wel quaet was genaken;
Maer si verloedene, in ware spraken,
Soe sere, datti hadde moeten wiken:
Dies liet hi d'ors henen striken.

Van Ysselsteyne, den heere stout Ende ondersloeghen hen menich fault, Ende heer Coenraet reet hem daer naer, Ende sloech hem op den helm daer, Daer het vier nyte spranck. Dat sweert schoot sonder wanck Omdat die helm was so goet, Ende heere Gooswyne, sijt's vroet, Slouch hem weder met ghewelt Ende doorhieu hy hem synen schilt, Dat een goet stuck viel op 't velt, Ende hadden herde na ghevelt Metten slaeghe, die hy hem gaf, Alsoo helpe my het heylich graf! Maer hy onthielt hem in 't ghereyde. — 5009. Soe dede oock heer Bernaert met Ende sloech op hem, dat wet, In allen syden crachtelijcke. — 5013. Soe dat hem quaet was te ghenacken; Maer sy bloedenen in waeren saeken So seere dat hy hadde moeten wijcken, Ende hy voer henen strijcken,

- En hadde gedaen een ridder wijs ,
 Mijn her Willem van Trasengijs ,
 Van Brabant een baenroetse groot ,
 3020. Dien sach houden in den noot ,
 Ende jegen twee baenroetsen striden ,
 Dien sere verladen te dien tiden
 Hadden , ende sijn volc oic mede ,
 Hi ware doot bleven tier stede ;
 Maer die here van Trasengijs
 Dede derwaert lopen , des sijn wijs ,
 Sijn maechschap ende sijn baniere ,
 Die rikelic was ende diere
 Van lasuere ende van goude
 3030. In bellonc dwers , also hi woude ,
 Wale gesneden te diere ure.
 Selc was sijns ors covertuere ,
 Daer 't mede was overdeect.
 Hi hilt in sijn hant gestrect
 Sinen scerpen snidenden brant ;
 Metten orsse quam hi gerant ;
 Sijn wapenroc was rikelijc diere ,
 Ende gelijc sire baniere.

Ende en hadde ghedaen een ruddre wijs , Mijn heere Willem van Tresignijs
 Van Brabant een baroen groot. Hy sach houden in dien noot Den heere van
 Wedergrate stryden Jegen die twee baenrotsen te dien tyde , Diene
 al te seere verloeden , Ende oock syne lieden , wille 't ghevroeden , Waeren
 van den anderen seere verlaeden. Doen dede hy keeren met grooter staden
 Sijn maeschap derwaert ende syne banniere. — 3030. Eenen, bellonck
 dweers , so hy 't woude , Al ghesneden , dat wet wel ; Oock was hy selve in
 dat spel , Met sulcken teekenen al verdeckt. Hy hilt in sijn hant , dat wet .
 Synen scarpen snydenden brant ,

- Hi reet ten herewaert, wat hi mach,
5040. Ende gaf enen groten slach
Den here van Iselsteine op 't hooft,
Dat hi al te na was verdooft;
Doch quam weder te hem die here vry,
Ende sloech weder, dat seggie dy,
Van Trasengijs dien vromen here
Op den helm alsoe sere
Dat hy een deel onteffent was.
Elc sloech op anderen, sijt seker das,
Vreselike grote slaghe.
5050. Her Gosewijn was oic niet traghe
Van Wedergrate; hy heeft oic saen
Den here van Bueren bestaen.
Dese vier heren streden tien tiden
Elc op anderen met nide;
Sy ondersloeghen hem ende staken
Dat hare scilden mochten craken,
Ende maicten tier selver stat
Elc anderen van bloede nat;
Ende hadse haer vole niet gesceden,
5060. Dat daer tusschen quam gereden,

Ende liet loopen d'ors ter hant Op die heeren daer hy se sach. —
5041. Op sijn hooft Dat hy scheen te syne al verdooft; Doch quam
tot hem selven die heere vry. — 5043. Van Tresignies die heere vrome Op
den helm, als ick gomme, Dat hy een deel ontheffent was. Doen sloech elck
nae den anderen na das Harde anxstelijcke groote slaeghen, Ende heer
Goosswine, dat's gheene saeghe, Van Wedergrate heeft bestaen Den heere
van Bueren, sonder waen, Ende ginghen alle viere vechten Onderlinghe
ende hen berechten, Ende ginghen slaen ende steken; Ick waene ghy en
hebbets noyent hooren spreken Van sulcken gheruchte als men daer
maeckte, Ende sloeghen die schilden dat sy craeckten. Oock so maeck-
ten sy nae dat Elc den anderen van bloede nat, Ende quetsten aermen
ende dien, En hadde haer volck ghedaen met dien.

Sy hadden elc anderen tier stat
 Doot ofte verminct gehad ;
 Maer si scedense daer gemeen ,
 Ende drongense van een.
 Daer worden in den stride saen
 Pratsen scone ende groot gedaen ,
 Ende daer gesciede in dat striden
 Scade groot in beider siden ;
 Nieman anders des vermeet ;

5070. Soe anxtelic als men street
 En sach nieman noch sele gevecht.
 Daer en was ridder noch knecht
 Hine street vromelije met eren ,
 Ende holpen wel haren heren.
 Van Grimberghen die heren fijn
 Vochten sere in dat hustijn ,
 Dies si hadden wel te doene ;
 Want van Brabant die baroene
 Hadden meerder hoop in haer scaren
5080. Dan der Grimberchsen heren waren ;
 Nochtan dorbraken sise gereet ,

5061. Sy hadden elcanderen, by waerheden, Ghedoot ofte verminckt te dier stont; Maer sy scheyden se, dat sy u cont, Ende hebben se van een ghedronghen. Alle die yet spraken met tonghen Mochten 's u niet vertellen al Die doode groot ende smal, Die daer gheschiede in beyde syden; Daerom laete ick overlyden, Ende segghe u van dien dat ick sach. Men street daer seere op dien dach; Want daer en was knaep noch knecht Ofte hyne street seere in dit ghevecht, Ende holpen vromelick haeren heeren, Ende die van Grimberghen by mier eeren Vochten seere in dat huttin; Sy waeren stoute lieden ende fijn, Oock hadden's sy seere te doene. — 5079. Waeren meer dan die van Grimberghen waeren; Nochtans doorbraecken sy die schaeren ,

Waest den Brabanters lief of leet.

Binnen dat men daer dus vacht ,
So quam daer met groter cracht
Van Dongelbergen mijn heer Jan
Op een ors dat seere ran
Met sinen wapenen overtoghen ;
Den scilt voerde hy ongheloghen
Van sable ende van silvere wit ,

3090. Wel gevaescht , verstaet my dit ,
Met enen leuwe rampant van goude ,
Gekroent van kelen , also hi woude ;
Alsulc was sijn tornekeel ,
Ende sijn banier al gheheel ,
Daer sijn maghen hielden onder .

Hi hilt in sijn hant besonder
Enen spere stere ende stijf ,
Ende liet lopen , sonder blijf ,
Op her Gerarde van Ophem ,

3100. Der hine houden sach vor hem ,
Wel ghewapent totten voeten .
Hy hadde des daechs met felre groeten
Gegroet menigen Brabantsoen ;
Sijn tornekeel was doen
Al dorsteken ende dorhouwen ,

Was't den Brabanters lief ofte leet. Binnen desen dat men dus streef Hurte
uyt van Donghelberghe heer Jan Op een groot ors. — 3088. Hy veurde
den schilt ongheloghen. — 3090. Ghevaescht, nu verstaet dit, Met enen
jeu rampant van goude, Ghecroont van keelen, so hy woude. — 3098.
Ende liep al sonder blijf Op heere Geeraerde van Oppem, Die houdende
was voor hem. — 3102. Hy hadde dies daechs met grooter moyten, Ghe-
streden op die van Brabant daer. Sijn tornekeel, wet voorwaer, Was al
doorsteken ende doorhouwen,

- Dat mer niene aen mocht scouwen
 Enich teken , datter an hilt.
 Van silvere voerdi den scilt,
 Vijf ruten van kelen in bellonc;
5110. Dus is gaende de ridder jonc.
 Van Dongelbergen tier steden
 Sachi te hemwert comen gereden ;
 Hi greep enen stercken scacht,
 Ende horte d'ors met groter cracht
 Op den here van Dongelberghe weder,
 Die te hemwert rende gereeder
 Dan een swaluwe soude vliegen.
 Te gadere quamen si , sonder liegen ,
 Metten orssen in de wile
5120. Rechte als twee vlioghende pile ,
 Ende geraicten met ghewilt
 Elc anderen dair op den scilt ,
 Dat sise alle beide dorstaken ,
 En die platen , in waren spraken ;
 Ende waest niet te broken , die speren
 Die waren hem in den buuc geveren.
 Daer na quamen si te samen
 Beiden met hoeden ende met lichamen

Dat men gheen teeken en conste gheschouwen; Maer van silvere veurde hy den schilt Met vijf ruyten, alsoo hy wilt, Van keelen gaende in bellonc. Van Donghelberghe sach hy, den heere jonck Ghereden commende tot hemwaert. Doen stack hy de hant op sijn sweert, Ende greep eenen. — 5116. Dat henen liep veel ghereedere Dan eene swaluwe soude vlieghen, Ende quamen te gaedre, sonder lieghen, Metten orssen op dier wylen, Alse twee vlioghende pylen, Ende gheraecten elck den anderen Op den schilt, sonder wandelen, So dat syse beyde doorstaeken, Ende die platen in waeren saeken; Ende en hadden niet ghebroken die sperren, Sy waeren hun in den buyck ghevaeren. — 5128. Metten hoofde[n] ende metten lichaeme[n]

- Dat si 't vel af jockierden ,
5130. Ende hem beide ter erden stierden
Met haer sadelen tusschen haer been ;
Want daer en was vergaert geen
So vast, sine mosten breken ;
Maer si sprongen op haesteleken ,
Ende eer si getrokken haer sweerden
Waren si weder op haer peerden
Hermonteert rikelike.
Daer wert gestreden vreselike
Van den twee heren dier by hilden ,
5140. Dat vlogen die spaenderen van den scilden ,
Die in stucken worden gehouwen.
Men mochter in den strijt scouwen
Meneghen vallen metten sweerde ,
Eer die heren quamen te peerde.
Sinen viant daer hi op quam
Van Dongelberge , die hem nam
Sijn sweert ende sloech op her Geraerde ,
Ende geraecte den ridder waerde
Recht op 't beckeneel boven ,
5150. Dat hy 't heeft in tween gecloven ,

Dat sy wel daerof jochierden, Ende hemselven ter eerden stierden, Met haeren saddelen tusschen haere beenen; Want daer en was deghen so groote gheene, So vaste sy en moesten breken; Maer sy spronghen op, hoorde ick spreken, Ende eer sy haeren sweerden consten ghevaen Waren sy ghemonteert met dien Van den ghenen dier by hilden. Daer worden spaenre van den schilden Ghehouwen, daer sy worden gheorst. Doen track sijn sweert sonder vorst Van Donghelberghe die heere vry, Ende sloech een, gheloves my, Recht op het beckeneel boven Dat hy in tween heeft ghecloven,

Ende 't sweert scoet toten oghen toe ;
 Enen anderen hersloech hi doe
 In den hals sonder merre ,
 Dat hem 't hoeft afvlooch verre.
 Twee heeft hire doot in de vaert ,
 Daer 't toesach mijn heer Geraert ,
 Die 't sere qualike verdroech.
 Sijn ors hi mit sporen sloech ;
 't Sweert verdroech hi aldair,

3160. Ende sloech her Janne sonder vaer
 Van Dongelberge tier selver stonde
 Op sijn scouweren een grote wonde ,
 Die hem sere bloeden began ;
 Ende van Dongelberghe mijn here Jan
 Heeft sijn sweert verheven ,
 Als hy die wonde heeft beseven ,
 Ende sloech van Ophem her Geraerde
 Op den helm met den swaerde
 Dat 't goede sweert daer dore scoot ;
3170. Eene wonde anxelike groot
 Heefti ontsaen van dien slaghe ,
 Dies droeve worden sine maghe ,

Ende het sweert scoot totten ooghen toe. Eenen anderen sloech hy doe. — 3154. Seer verre. Die twee vielen neder doot, Dat heer Geeraert toesach bloot; Dat hy seere qualijc verdroech. Sijn ors hy metten spooren sloech, Ende hilt sijn sweert in sijn hant, Ende sloech heer Janne, sy u becant, Van Donghelberghe ter selver stonde Op die schoudere eene groote wonde, Die seere te bloedene began. — 3163. Doen hy die wonde hadde beseven, Heeft hy sijn sweert opgheheven, Ende sloech heere Geeraerde van Hoppem Op den helm, dies ick seker bem. — 3172. Dies droeve waeren syne maghen.

Ende syne vrienden , die by hem waren.

Met torne sijn si ingevaren.

Daer wort die strijt groot ende sterc ;

Men sach daer menighen in dat perc

Van sinen orsse vallen neder,

Die nemmermeer op rechte weder

Dore bedranc van den orsse ;

3180. Men sach daer vallen in de porsse

Menighen heerliken man ,

Die ic genoemen niet en can ;

Ic wane men noyt t' eniger tiden

Also anxtelic sach striden ;

Want si hare grote scande

Wreken wouden op die vianden :

Hoofden , benen , voeten , handen

Sach men liggen daer in 't bloet.

Sy hadden menighen riddre goet

3190. Daer in hare hulpe bracht ,

Ende die genendeliken vacht

Op des hertogen partie ,

Sy hadden onderlinge hatie.

Scoenderen strijt dan si daer dreven

Wert in boecken noyt bescreven ;

3174. Ende met grooten torne sijn sy inne ghevaeren. Daer weert die strijt groot ende starck. — 3177. Van synen peerden vallen nedre, Die nummermeer op en rechten wedre Door 't bedranck. — 3182. Die ic al niet ghenommen en can. Ick waene dat men tot gheenem tyden So anxstelijck en sach stryden Als die heeren van Grimberghen daden; Want sy haere groote schaeden. — 3187. Ende handen sach men daer ligghen in 't bloet. — 3190. Aldaer. — 3191. Ende die ghenendelike vacht. — 3193. Schoendere strijt ende meer hadhye

Oic waen ic wel, als ic bediede,
Dat noyt scoender daet gesciede
Onder kersten volc te samen,
Dor den anxt van enighe blamen

5200. Daer t' ontfaen in den stride;
So en wilde elc anderen van nide
Die plaetse een voet rumen.

Ach armen! dat se hem versumen
So mosten, dat was sonde groot,
Dat si elc anderen sloeghen doot,
Die edelste van kerstenhede,
Dat was sonde ende jammerhede.
Hadden si horen overmoet
Willen werpen onder voet,

5210. Ende gewroken Gods ande
Op Saracenen, op Gods viande,
Ende daer broederlike gevochten,
So waert recht dat wi se mochten
Prisen, dat si hadden mede
Bloeme geweest van kerstenhede;
Maer hier toe en mocht niet comen;
Elc hadde anderen geerne genomen

Dan sy deden die edele lieden; Want wel dat noyent gheschiede. — 5199. Van eenighen blasmen. — 5200. In dyen stryde So en wilde elc anderen tot dyen tyde, Die plaetse eenen voet niet ruymen. Lacen! dat sy hen versuy- men Moesten, dat was schaede groot. — 5208. Hadden sy haeren overmoet Willen worpen onder voet, Ende ghewroken Christus ande Op de Sara- sine, Gods vyande, Ende daer ghevochten broederlijke. Men hadde moghen segghen sekerlijke Dat sy waeren, sonder berommen, Van alle de werelt die bloemen; Maer hiertoe en mocht niet comen, Elck hadde anderen ghenomen,

Goet, ere ende oic lijf.

Aldus duerde desen kijf

§220. Tot dat die Gods crachte
Den dach verkeerde in den nachte,
Ende si nemmer en consten gesien ;
Doen moest elc van anderen tien ,
Ende varen in sire hoeden.
Men sach daer menighe moeden
Riddere van den velde sceiden ;
Maer die velden ende die weiden
Bleven verschs van bloede root ,
Daer die strijt stare ende groot

§250. Op hadde gheweest den langen dach.
In beiden siden was groot beclach
Om gewonden ende om doden ,
Die daer waren in groter node.
Die heren van Grimberghen daden
Haer ghewonde wel begaden :
Sy hadden goede meesters dare ,
Diere toe namen goede ware ;
Sy aten, sy droncken , sy maeckten herte ;
Sy hadden d'alre meeste smerte ,

§240. Die metten jongen hertoghe waren ;
Sine waren also niet ontvaren ,

Hadde hy gheconnen, goet ende lijf; Aldus deurde altoos stijf Die strijt tot dat Gods cracht Den dach dede keeren in den nacht, Ende sy niet meer en consten ghesien; Daer moeste elck van den anderen schien, Ende waeren in sijnder hoeden. — §226. Binnen dien van den velde scheyden. — §228. Veersch. — §250 Al die(n) langhen dach In beyde syden het was groot beclach Omme haere ghewonde, om haere dooden, Die daer waeren in dien noode. — §237. Dyer wel toe naemen waere. — §259. De aldermeeste. — §241. Sy en waeren so niet ontvaeren;

- Maer datse sciet die donkere nacht.
 Die van Grimbergen hadden bedacht
 Te settene al jegen al,
 Ende te proevene haer geval;
 Dies wert men wel des dages geware
 In des jones hertoghen scare,
 Die menighen man wel gheboren
 In dien strijt hadden verloren,
5250. Beide t' ors ende te voet.
 Sy merckten wel ende waren vroet
 Dat si hare ere niet en consten gehouden,
 Noch des strijts langher ghewouden,
 Sine bejaegden hulpe mere.
 Doen sprac her Heinric, die stoute here,
 Die momboir was des hertoghen,
 Ende die hem in dit orloghen
 Proefde wel ghetrouwelike;
 Ruwaert was hi van den rike,
5260. Ende leitsman der Brabantsone:
 α Ghy heren, wy hebben wel te doene,
 Dat ons iemant gave selcken raet,
 Dat wy gevelden d'overdaet,
 Die van Grimbergen die heren
 Met overmoede t' onswert keren,

Maer het schietse die donker nacht. Die van Grimberghen hadden ghedacht
 Te settene al jegen al, Ende te aventuren haer gheval; Dies wierden des
 daechs wel ghewaere. — 5250. Beyde te orsse ende te voet, Dat sy haer
 eere niet en consten behouden. — 5254. Sy bejaegden hulpe meere. Doen
 sprack Hendrick, die stoute heere. — 5257. In deser oorloghen. — 5261.
 Ghy heeren, wy hadden wel te doene Dat ons yemant gave raet, Dat wy
 wederstonden die overdaet. — 5265. Tot onswaert keeren,

- Ende die hem niet willen gematen.
Sy hebben so stercke ommesaten,
Ende selcke helpe vercregen,
Ons en diet geen were daer jeghen,
5270. Wy bliven altoos in den toren.
Wanneer si den lesten horen
Ten tinnèn op hoer borch doen tuten,
So sijn wy seker strijts hier buten,
Ende fellike van hem bestreden,
Als wy best wanen te sijn in vreden,
End met gemake leven soudèn. »
Doen sprac daer een, hiet her Bouden,
Van den Torre was sijn toename :
« Ghy heren, waert u bequame,
5280. Ic soude ons geven goeden raet :
Nadat ons ghescapen staet,
Sone mogen wy hulpe niet ontbaeren.
My dunct goet dat men doe varen
Enigen man, die ontdecke
Den grave van Vlaenderen ende vertrecke,
Hoe dat met onsen jongen here steet.
Ic hope het sal hem wesen leet

Ende die hen niet en willen maeten. Sy hebben so stercken ondersaeten,
Ende sulcke een hulpe vercreghen, Ons en helpter gheen weren jeghen.
— 5271. Wanneer sy den luden hooren, Den tynne op haer borch doen
tuyten, So sijn wy sekere strijts hier buyten, Ende sijn dickwels van hem
bestreden, Als wy best waenen met vreden Leven, ende met ghemake sijn. »
Doen sprack mijn heere Boudwin. — 5282. Sone moghen wy gheene
hulpe ontbaeren; My dinckt goet dat men doet vaeren Eenighen man, die
vertrecke Den grave van Vlaenderen ende ontdecke, Hoe dat met onsen
joncheere steet.

- Dat van Grimberghen die heren
Sijn volc verslaen, sijn lant strueren,
5290. Om hulpe sal men hem bidden dan.
Die grave es so ghetrouwe man,
Licht hi wert also beraden,
Dat hy ons sal staen in staden,
Ende die van Grimberghen helpen dwinghen.
Connen wy 't hiertoe ghebringhen,
Soe wert gevelt hoer overmoet,
Ende onse joncheer blijft in sijn goet,
Ende wy met in groter ere.
Anders en moghen wy nemmermere
5300. Voleynden dat hier es begonnen. » —
« Her Bouden, here, wine souden connen
Vinden ghenen beteren raet,
Sprac her Heinric, dat verstaet,
Want eer gesciede dat wonder
Dat elc anderen brachten t' onder
Met striden, in enigen kere,
Ons hulpe soude meerderen sere.
Ende want hier niemant es so goet,
So hoesch van talen, no so vroet;
5310. Dese bootscap voere u
Te doen, hierom bid ic u nu

5292. Lichte hy weert so beraden. — 5295. Connen't wy hiertoe ghebringhen, So weert hier ghevelt haer overmoet. — 5301. « Heer Bouden. heere, men soude connen Vinden gheenen beteren raet, Sprack heer Heindrick, naer dat staet; Want eer gheschiede dat wondere Dat wy elcanderen mochten t' ondere Met stryden bringhen in eenigher keere; Onse hulpe soude minderen al te seere. Want hier nietmant en es so goet, So hoeschs van taelen, noch so vroet Dese bodscap te doene voor u. Hieromme so bidde ick u nu.

Vriendelic als minen vrient ;
Want ghi onsen joncheer ghedient
Hebt met trouwe goet ende gave ,
Dat ghy onsen bode toten grave
Sijn wilt , ende hem verclaren
Hoe dat hier es gevaren ,
Ende bidden hem dore genade
Dat hy ons succors berade ,

3320. Also dat onse jonchere
Blive in sijn goet , in sijn ere. »
Doe sprac van den Torre her Boudewijn :
« Dit moet in Gods name sijn :
Wildijt , ghy heren , dat ic 't doe ,
So wil ic my gereiden toe. »
Hy hiet gereiden na 't gone
Her Woutere sinen sone
Met hem te varen te hant
Toten grave van Vlaenderlant ,
3330. Ende twee sire neven ende knapen viere ,
Die hem dairtoe gereiden sciere.
Dese geselschap goet ende sijn
Voer ten grave Boudewijn,

3314. Hebt met trouwen in dese orloghe , Dat ghy aen des graven hooghe
Onsen bode sijt ende hem wilt verclaren Hoe hier met ons es ghevaeren ,
Ende bidden hem door ghenade Dat hy ons secours berade , So dat onsen
joncheere Behouden mach syne eere. » Ende mijn heere Bouden ant-
woorde doe : « So willick my nu bereyden toe. » Ende hiet gheryden nae
't gone Mijne heere Woutere synen sone , Also met hem te vaerene te hant
Tot den grave in Vlaenderlant , Ende twee sijnder neven ende knaepen
viere , Die hen allen gheryden schiere , Ende voeren metten ruddre fyne
Totten grave Bouduwine.

- Den edelsten prince dien men vant,
Ende die vele metter hant
Wrachte op die Gods viande ;
Want hi versloech metten brande
Maloperze ende Rodewine ,
Twee ontsachelike Sarasine ,
5340. Resen, starc ende groot ,
Die kerstenheyt in groter noot
Dicke brachten ende verloeden.
Mijn her Bouden met ootmoeden
Van den Torre groete den here
Van Vlaenderen utermaten sere
Van des joncs hertogen wegen ,
Dien menigen man was afgeslegen ,
Ende noch lach in groten noot :
« Want menigen swaren stoet ,
5350. Her grave, doen hem de Grimbergsche heren ;
Sijn vole verslaen sy , ende strueren
Sijn lant met groter crachte ,
Beide by daghe ende by nachte.
Sy sijn van maghen also groot ,
Ende hebben vergadert selc conroet ,

5355. Ende die groot wondere metter hant Wrachte op des Gods viande.
— 5359. Maloperde ende Rodewine , Twee onsalighe Sarasinen , Reusen
starck ende groot , Die kerstenheyt wesende in grooten noot Dickels brach-
ten ende verloeden. Mijn heere Bouden met oetmoeden Van den Thorre
groete dien heere Van Vlaenderen uytermaeten seere Van des jonghes her-
togen weghen , Dien menighe man es afgheslegghen , Ende noch legghet in
grooten noot ; Want hem menighen swaeren stoot Van Grimberghen doen
die heeren , Sijn volck verslaen , sijn lant strueeren Met overmoede ende
met crachte , By daeghe ende oock by nachte.

- Dat si van Brabant den jonchere
Niet en willen kennen voer overhere,
Noch oic en willen wiken.
Nu bid ic u door Gode den rike ,
5360. Onse jonchere ende sijn baroene ,
Want ghijs wel macht hebt te doene ,
Dat ghi hem wilt succors beraden ,
Dat hy van den overdaden ,
Die in Brabant sijn geseten ,
Wraec hebbe over die heren vermeten
Van Grimbergen, mits uwer gewout
Ende uwer hulperen menichfout. »
Doen sprac van Vlaenderen die grave :
- « Hier wil ic my bespreken ave
5370. Metten baroene van minen lande.
Dicke bejaegt een here scande ,
Die sonder sire genoten raet
Orloge of hoge dinc bestaet. »
Hierna ontboet die grave sijn
Voer hem die baroene sijn
T' enen hemeliken rade,
Wat hy best hier met dade.

5357. Niet en kinnen ofte houden als overheere, Noch een twint hem en willen wijcken. Nu bid hy u om Gode den rijcken, Dat ghy hem wilt succors beraden, So dat hy van den overdaden Mids uwer hulpe, hem moghe wreken. » — « Ick wille my, sprack die grave, bespreken Metten baroenen van mynen lande; Want dickels bejaegt een heere schande, Die sonder syne ghenooten raet Oorloghe ofte groote dinc bestaet. Dus ontbood die grave sijn Voor hem die baroenen sijn, T' eenen heymelijcken raede, Wat hy best hier mede dade.

- Doen berieden si hem te hande
 Ende seiden : « Here, het was scande,
 5380. Soudi 't orlogh ane die ghene bestaen,
 Die u niet en hebben mesdaen.
 Hout u gebuere over u vrient,
 Sine hadden arch an u verdient.
 By goeden gebueren, sonder sorgen,
 Heeft men dicke goeden morgen;
 Maer ghy sout versoeken ere
 Of van Brabant die jonchere,
 Heer grave, u man wil worden,
 So mochti met eren torden
5390. In dit orloghen, ende hem beraden
 Succors, ende staen in staden;
 Want ghi 't dan sculdich waert te doene. »
 Bi den raet van sine baroene
 Ginc die grave voert aldair,
 Ende ontdeckte her Bouden claer
 Van der Torre, die tot hem seide :
 « Her grave, ic en can u geen sekerheide
 Van manscape gheloven nu;

5379. Ende seyden : « Heere grave, het waere schande Soud hy dese orloghe bestaen Teghen dieghene die u niet en hebben misdaen, Hout u ghebeure over uwen vrient, Syne hadden 's erghens jehens u verdient. Die goede ghebeuren heeft en dorfs niet sorghen, Dickels heeft hy goeden morgen; Maer, heer grave, verstaet oock meere, Woude van Brabant die jonckheere U man werden, verseucket nu, So mocht ghy met eeren terden, segghe ick u, In dit oorloghe ende hem beraeden Soecours ende staen in staeden; Want ghy dan schuldich weert te doene Metten raede van uwe baroene. » Ende voorts ginck die grave daer, Ende vertelde heer Boudine claer. — 5397. Heere grave, ick en can u gheene waarheyde.

- Maer ghine selt niet belgen u
5400. Dat ic , sonder eenich belof
Hier af te doene , rume u hof ;
Gine selt in 't erge niet verstaen .
Myne bootscap heb ic gedaen ,
Niet verder wil ic overterden
Dat onse joncheer u man soude werden
Van Brabant ; wet dat , grave coene ,
Dat u daer af belof te doene
Een twint niet en was geladen my .
Marie die coninginne vry
5410. Moet van Brabant den jonchere
Sparen , ende houden in sijn ere ;
Want hem nu sere es ontsient .
Ter noot proeft men wel den vrient ,
Hergrave , God houde u in eren ;
Te minen jonchere wil ic keren ,
Ende 't sinen rade , ende hem beconden
Wat ic ane u heb bevonden . »
Dus es her Bouden weder comen
Van Torre , ende heeft genomen
5420. Mijn her Heinric met geninde ,
Die momboire was van den kinde ;

5399. Maer ghy en sult niet belgen u. — 5402. Wike u hof; Ende ghy en sult in argher niet verstaen; Myne bodschap hebbe ick ghedaen, Niet voordre en wille ick overterden. — 5406. Van Brabant heere grave coene; U daer af belof te doene So en was twint gheladen my. — 5412. Want nu hem seere es ontsient. — 5413. Tot mynen joncheere wil ick keeren, Ende 't synen (rade ende) hem orconden Wat ick aen u hebbe ghevonden. • 5419. Van den Thorre, ende heeft ghenomen Mijn heere Henrijcke met gheninde.

Voer een side leide hine te waren ;
 Met hem nam hi die riddaren ,
 Die leitsman waren in den raet ,
 Ende seide : « Neghenen toeverlaet
 En can ic aen den grave vinden ,
 Dat hy hem wille onderwinden
 Deser oirloghen , sonder onse jonchere
 En wille sijn man worden voirt mere. »

5430. Her Heinric sprac doe :
 « Ghy heren , ic rade wel hier toe ,
 Wy moeten volgen desen rade ,
 Ochte vallen in meerder scade ;
 Wy hebben al te felle gebuere.
 God mach beteren ons aventure !
 Al geloven wy dat , nochtan
 En mach onse jonchere niemants man
 Werden , eer hy sy voljaert ;
 Sijn borge wordic onvervaert.

5440. Als hy compt te sinen daghen ,
 Ende hy mach wapen dragen ,
 Wilt hy , hy mach 't gestade houden ,
 Of keren in een anderen vouden. »

5422. Over eene syde leydine te waere. Met hem nam hy die rudderden daere , Die leytsmannen waeren ende raet , Ende seyde : « Negheen toeverlaet. — 5428. Dese oorloghe voor onsen joncheere , Hy en werde sijn man ende bleve (vort) meere. » Mijn heere Hendrick sprack doe : « Ghy heeren, ick raede u wel hiertoe Dat wy volghen desen raede , Ofte wy vallen in noch meerdere schade. — 5433. Oock mach God beteren onse aventure , Al beloven wy dit , nochtan. — 5438. Werden eer hy heeft sijn volle jaer ; syne borge werde ick voorwaer. Als onse joncheere tot synen daeghen Compt ende hy waepenen draeghen Mach , so houde hy dit ghestade , Ofte doet hy sulx hy weert te raede. »

- Dus droeghen die heren overeen
 Daer te varene onder hem tveen ,
 Mijn her Heinric ende her Bouden ,
 Die borghe hier af wesen souden ,
 Ende die met desen selven rade
 Brabant holpen uter scade,
5450. So dat si 't lant ende haer jonchere
 Hier met hilden doen in sijn ere.
 Die heren sijn so verre comen
 Dat si den grave hebben vernomen ,
 Die van Vlaenderen was here ,
 Die se ontfinck met groter ere :
 Hy wiste wel wat si sochten.
 Die bootscap , die si brochten ,
 Ontdecken si hem te hant.
 Mijn heer Heinric sprac : « Brabant
5460. Ende ons jonchere , her grave coene ,
 Heeft uwer hulpe te doene ,
 Ghelijk als u seide here Bouden ;
 Sal onse jonchere syne ere behouden ,
 Ende 't land van Brabant sijn ontladen ,
 So moetti ons staen in staden ;
 Want wy hebben sware omsaten ,
 Die hem niet willen gematen ,

5446. Mijn heere Heindrick ende mijn heere Bouden. — 5449. Uyt groote schade , So dat sy 't lant ende haeren joncheere Hiermede hilden in sijnder eeren. Aldus sijn die heeren commen So verre dat sy hebben vernomen Den grave van Vlaenderlant , Die se wel ontfinck al te hant. Mijn heere Heindrick van Brabant Sprack aldus : « Heere grave coene , Uwer hulpen hebben wy van doene. — 5464. Ende 't lant van Brabant sijn ontladen , So moet ghy ons staen in staeden ; Want wy hebben swaere ondersaeten , Die hen niet en willen ghemaeten ,

Noch over here, min noch mere,
Van Brabant kennen onsen jonchere.

3470. Sy hebben met hem in hare side
Die bloeme van riddersen in elken stride.
Dus soeken wy hulpe hier aen u,
Ende willen hem verborgen nu,
Onsen jonchere, op ons lijf
U man te werden sonder blijf,
T' eerst dat hy verjaert sal wesen;
Sekerheit doen wy u van desen
By ridderscape ende by trouwen;
Vindijs niet waer, doet afhouden
3480. Mijn hoeft, ic ben de momber sijn. »
Doen sprac die grave Boudewijn
Van Vlaenderen die prince goet:
« Ic segghe dat ghy als goet man doet,
Ende als ghetrouwe; op dit beheet
Sal u mijn hulpe wesen gereet.
Uwen jonchere wil ic nu te staden
Staen, ende Brabant ontladen
Van verdriete ende van verliese,
Oft ic 't late, dat ic riese. »
3490. Nu wil ic u voirt gewaghen
Van die op de borch laghen

Noch over heere kennen onsen joncheere Van Brabant no min no meere. Sy hebben met hen van wyde van syde Die blommen van ruddren t' elcken stryde, Dus soecken wy hulpe, grave, aen u, Ende willen hier verborgen nu Onsen joncheere op sijn lijf. — 3480. Die monboir sijn. — 3483. Sijn bereet; Ick wille uwen joncheere staen in staeden. » Nu hoort wat op d'ander syde daden Die op die borch boven laeghen. Deerst dat sy den dach versaeghen,

- Van Grimberghen, wat si daden,
Ende wies sy waren beraden.
Tierst dat wort versien de dach,
Deden si sonder verdrach
Blasen enen groten horen;
Sy waren gewapent wel te voren,
Ende daden hare poerten ontsluten,
Ende reden in 't here daer buten,
3300. Scilt om hals, spere in hant,
Met menighen ridder achemant
Gemonteert met stouten moede.
D'ander waren op hoer hoede,
Die dair laghen op den velde;
Daer mocht men sien met ghewelde,
Die orssen nopen metten sporen:
Elc heeft sinen man vercoren
Ende lieten haer glavien sincken.
Men sach daer steken ende vermincken;
3310. Ende selcke horte so ontoete
Uten sadele, dat hy de voete
Opwaert keerde, ende in dat gras
Also lanc viel als hy was.
Oic sach men selliken geraken
Soe felliken, hem dochte craken

So blies men eenen grooten hoorne; Sy waeren ghewaepent al te voren,
Ende deden haere poorten ontsluyten. In den herre reden sy daer buyten,
Schilt om hals, 't sperre in de hant. — 3301. Anchemant. — 3302. Wel
ghemonteert met stouten moede; Maer die andre waeren op haere hoede.
— 3311. Uyten saedele, dat hy die voete Opwaert keerde [en] in dat gras
Viel alsoo lanc als hy was. Oock sach men sulcken gheraeken So fellijk,
hem dochte craeken

- Die ribben in den lichame sijn;
 Menighen glavie bruin stalijn
 Sach men beverwen met bloede,
 Dus hem die heren, met overmoede,
5520. So vreselike onderhorten:
 Men sach daer dan menighen storten
 Van den orsse bi ongewelt.
 Die glavien vlogen over 't velt
 In cleinen stucken ende trinsoene.
 Met overmoet als lioene
 Sach men die Grimberchse heren
 Aldus op haer vianden keren;
 Als die speren gebroken waren,
 Trocken si, al sonder sparen,
5530. Hare sweerde uten scoe,
 En elckerlijc reet anderen toe.
 Daer wert gestreden anxtelike,
 Ende van slagen vreselike
 Gedient op die wijchstat;
 Dus maecte ele anderen van bloede nat,
 End elckerlijc woude met geweld
 Den prijs voeren van den velde,

Die ribben in die lichaeme sijn. Eene glavie bruyn staelijn Sach men beverwen metten bloede, Dat hem die heeren, met overmoede, So vreeselicken onderhortten. Men sach daer menighen ruddere storten Van den orsse in 't onghewelt. Die glavien vloghen op dat velt In cleyne stucken ende trinsoene. Met overmoede als lyoene Sach men van Grimberghen die heeren Op haere vianden met haesten keeren. Als ghebroken waeren haere schachten, Haere sweerden met coenen ghedachte Trocken sy daer uyte de schoe. Oock reden hen die andere toe, Die in hoeden te deser dinck Van Brabant den jonghelinck Hadden, ende wederstonden se vromelicke. Daer was ghestreden anxtelijcke, Ende ghedient van groote slaeghen. Elck woude van den velde draeghen

Ocht op de stat bliven doot.

Daer was menich in groter noot :

5540. Elc riep sijn teken en sinen cri.
Van Grimberghen die heren vri
Vochten daer met selken nide,
Dat die van in 's hertogen side
Erselen moesten eer die strijt
Gestreden waer ; ter selver tijt
Menich gereden man bleef er doot ,
Ende der voetgangeren een conroot ,
Daer men niet vele op en gist.

In dat orloghe, in desen twist
5550. Waren die Brabanters geheel
Al te seer in 't achterdeel ;
Want si die meeste scade namen.
Te haren tenten dat si quamen
In haer slote, in haer behout,
Ende van Grimbergen die heren stout
Keerden weder ter borcht waert
Stoutelic end onvervaert ,
Ende waren luttel in sorgen dies
Dat hem was so groot verlies

Den prijs ofte bliven doot. Daer wasser menighe in grooten noot; Elck riep sijn teekene ende synen cry. — 5543. Dat die van des hertoghen syde Eersselen moesten eer de strijt Ghescheyden weert te dyer tijt. Daer bleef menich edel man doot, Ende der voelieden een conroyt. — 5549. In dit oorloghe ende desen twist Waeren die Brabanders gheheel. — 5553. Tot haeren tenten sy weder quamen, In haere slote, in haeren behout. — 5557. Blydelijck ende onvervaert, Ende sorghende luttel dies Dat hem was so groot verlies

5560. Nakende ende so sware scaden.
Leeft menich man in overdaden ,
In hoverden, in onmaten ;
Maer wilt hi hem niet gematen ,
Hine es so hoge, no so rike,
Hine wort genedert sekerlike
Van sire grote overdade ,
Weder het vroeck si of spade :
Grote overdaet noyt lange stont.
Nu wil ic u voirt maken cont
5570. Van her Heinric die er in porre
Hy ende her Boudewijn van den Torre
Gekeert te haren lieden waert.
Die grave heeft hem ane de vaert
Gelooft te senden vijf hondert platen ,
De beste die in Vlaenderen saten ,
So dat si 's anderdages by tide
Haer viant souden bestaen met stride ,
Ende van achter op hem comen ,
So dat si den strijt met vromen
5580. Liden souden ende vechten seghe.
Dus voeren dese twee heren weghe ,

Maeken eene so swaere schade. En leef niemant in overdaden , In hoverden noch in overmaeten, En wilt hy niet hem selven saeten Hyne es so moghende no so rijke Hyne weerd ghenedert sekerlijcke; Want overdaet noyet langhe en stont. Nu willick u voort maken cont Van heere Henrijcke van Brabant, Die aen den grave van Vlaenderlant, Hy ende heer Bouden van den Thorre, Oorlof nemen ende sijn in porre Te keerne tot haeren lieden waert. Die grave hadde hem aen die vaert. — 5576. Ende dat sy 's anderdaechs by tyde Haere viande souden bestaen met stryde; Sy lieden souden van achtere commen.

- Die lettelt wisten , seker sijt ,
Dat haer lieden selken strijt
En selken scade hadden leden.
So langhe hebben si ghereden ,
Dat si in hair here sijn comen ,
Daer grote scade was genomen ;
Want si vonden daer tiere stont ,
Menighen man doot ende gewont ,
5590. Daer si an dreven rouwe groot ;
Doch versaemden si haer conroot ,
Ende troosten wel na haer behoefte ,
Die om haer vrienden waren droeve.
Sy ontboden , dat verstaet ,
Haren heymelicken raet ,
Ende vertelden hem dat belof ,
Daer si wel seker waren of ,
Dat hem die grave hadde ghedaen
Van Vlaenderen. Hier na wel saen
5600. Dede men 't hem alle verclaren ,
Die in hare hulpe waren ,
Ende beval met groten ghere
Hem alle die waren in 't here ,
Dat si hem wapenen soudent :
Want si des morgens striden wouden ,

5582. Die luttelt wisten ter selver tijt Dat haer lieden sulck eenen strijt,
Ende aenstoot hadden gheleden. — 5586. Dat sy in haer herre sijn comen,
Daer groote schaede inne was ghenomen; Want sy vonden daer dier stont
Menighen doot ende ghewont; Maer doch versaemden sy haer conroyt. —
5592. Naer haer behoefte. — 5596. Hen dat verlot. — 5599. Hier af wel saen
Dede men hem allen al verclaren. — 5604. Dat sy hen wapenen soude[n];
Want sy 's morghens stryden wouden.

Ende maken des orloghs een einde.
 Mijnheer Heinric die seinde
 Om enen riddere, hiet her Pollaer,
 Ende cosene t'enen soveraine daer.

5610. Oec maecten si leitsmanne,
 't Volc te beleidene voirtanne,
 Vijf of ses in hare partie.
 Daer sach men menighen ridder vrie
 Gewapent ende geartseneert,
 Ter orsse hoge gemonteert,
 Die haren jonchere bystaen wouden,
 Ende Brabant in eren houden,
 Ofte haer lijf daer vore waghén.
 Die heren van Grimbergen plaghen
5620. Haers ghemachs, als si best mochten;
 Want si hadden moede ghevochten,
 Ende rusten hem te dier wile
 Tote voer den daghe een wile.
 Doen blies die wachte een horen,
 Die hy geblasen hadde dicke te voren,
 Ende die heren sprongen rasch
 Van haren bedde in dat harnasch;

5607. Mijn heere... hy seynde Om eenen ruddere, die hiet heere Pollaere,
 Ende kosen t' eenen souverainen daer. Leytsmanne maeckten sy, gheloves
 my, Vijfve ofte sesse in haere partye. Daer sach men menighen ruddere vry
 Ghewapent, wel gheasemeert, Op hooghe orssen ghemonteert. — 5620.
 Haers ghemack[s], so sy best mochten. — 5622. Ende rusten hen te[n] haeren
 ghelaeghe. Ontrent eene wyle voor den daeghe Blies die wachtere synen
 hooren. Doen spronghen die heeren wel gheboren, Van haeren bedden in
 't haernasch, Haere knaepen waeren wel rasch

- Die knapen sadelden hare paerden.
 Hierenbinnen so verbaerde
5630. Die dach , ende die heren spronghen
 Op haer orsse die sy met sporen dwonghen.
 Elc nam een spere in sijn hant ;
 Menich ridder , menich serjant
 Rumede dair met bliden sinne
 Die borch , die daer weder inne
 Voirt ane nemmermeer en keerde.
 Mijn heer Aert , die wel geleerde
 Van Grimbergen , die ridder vermaert ,
 Ende sijn sone , her Geraert ,
5640. Waren in d'ierste scare algader ,
 Dat was sone ende vader ,
 Die op tshertogen conroot
 Toonden manlichede groot.
 Her Paridaen van Massenhoven
 Mochte men ooc te rechte loven ,
 Ende van Oyenbrugge her Heinric ,
 Die hem proefde ridderlic ;
 So dede her Wouter Berthout ,
 Her Willem van Morsele , een ridder stout ,

Ende sadelden die paerde. Hier in so verbaerde. — 5631. Op die orssen die sy met sporen dwonghen. Elck nam sijn glavie in die hant ; Menighe ruddere ende menighe serjant Sach men daer met blyden sinne Die borch ruymen , die daer inne Nummer weder en keerde. Mijn heere Aernoult , die wel gheleerde , Van Grimberghen , ende heere Geeraert Waeren metten eersten staendaert. Dit was vaedre ende sone mede , Die in den strijt groote mannelijchede Thoenden op des hertoghden partye. Daer reet met hem , als ick Iye , Heer Paridaen van Massenhove , Die men ten rechte mochte loven. Daer reet vooren mijn heere Hendrijck Van Oyenbrugghe sekerlijck Ende mijn heere Woultre Berthout , Heere Willem van Morselle , een ruddere stout ,

- 5650.** Ende her Geraert van der Spleet,
Die ridder waert, daer men street,
Want ridderlijk waren sine daden.
Oic help wreken met groter scade
Her Heinric d'onverveerde,
Die geheten was van Weerde,
Ende her Wouter van der Heiden.
Ooc reet mede, sonder beiden,
Van Scoudenbroec her Heinric,
Die hem proefde riddelic,
- 5660.** Ende her Willem van den Hove;
Dese waren ridders van groten love.
Ooc hadden van Grimberghen die heren
Den menigen die hem met eren
Om vrientscap dienden ende om scout;
Van Berbelgen die here stout
Was in haer hulpe comen dare.
Men maekte in haer scare
Baenroetsen vier tien tide,
Eer dat men quam ten stride.
- 5670.** Van desen baenroetsen was een,
Also ons telt in 't gemeen
D'histoire van wilen ere,
Van Baron, die stoute here,

Heere Geraert van der Spreet, die werde, Heer Hendrick, die overweerde, Heere Woultre van der Heyden. — 5658. Van Schoudenbrouck heer Henrijck, Die hem proefde seer rudderlijk. — 5663. Daer menighe die hem met eeren Om vrientscap dienden en om soult; Van Berbleghen die heere stout. — 5667. Men maecken baenrotsen in haere schaeren Viere, eer ten stryde quam, Dier was een, als ick vernam,

Dien men heet van Aspremont ;
Die heer met van Cleermont ,
Van Baufermont oic , dat 's ware sake ,
Ende die borchgrave van Montenake :
Dese viere bonden baniere
Met dien van Grimberghen hiere.

5680. Voirt sijn gereden die heren
Behedeliken ende met eren
Tot dat si haer vianden saghē ,
Die van prisse wel gescaert laghen.
Doen ginghen van Grimberghen die heren
Ridderen maken met groter eren.
Daer wert ridder in die vaert
Van Beyghem heer Alaert ,
Ende Obbin , sijn neve waert ,
Ende van Lembosch her Godevaert ,
5690. Ende her Aert van Oyenbrugge ,
Die jonge , die ooc over ruggē
Menighen stac , ende so sloech
Dat hijs in vij daghen en loech.
Dus waert ridder , also men vint ,
Mijn her Heinric van Lint ,
Ende her Wouter Ysenbaert ,
Die stout was ende onvervaert ,

Van Baren die heere van Aspermont, Ende die heere van Clairmont, Van Beaufremont, dat 's ware saeke. — 5680. Voort so reden die heeren, Ghetoghelijcken met grooter eeren. — 5683. Die wel gheschaert van pryse laeghen. — 5687. Van Beyghem mijn heere Aert, Ende heere Obbin, sijn neve weert. — 5696. Ende mijn heere Woultre Ysenbaert.

- Ende oic ene met hem ,
Her Adam , die men hiet Heusken ;
5700. So dede her Wouter van der Thommen.
Al heb ic u dese t' ere sommen
Genoemt , ic hebber lichte
Vergeten in mijn ghedichte ,
Die ridders namen dair ontfinghen.
Deus ! hoe mocht men dair sien springhen
Orssen met wapenen oertoghen ,
Daer die heren wel vermoghen
Op saten , in haer diere parementen.
Daer mocht men wonderlike achementen
5710. Sien van silver ende van goude ,
Ende van lasuere , also elc woude
Hem selven daer bekenlic maken.
Daer sach men eerlijc blaken
Ende wapenroc ende baniere ,
Daer tekenen aen stonden menichtiere.
Aldus behagelike quamen
Die van Grimberghen te samen ,
Beide t'ors ende te voet ,
Den Brabanters in 't ghemoet ,

5698. Ende oock een andere daer met, Heer Hendrick Hoerken, dat wet; So dede heer Woutre van der Thommen. Al hebbe ick u dese t' eendre somme Ghenompt, ick hebber lichte. — 5704. Die daer ridders naeme ontfinghen. O here! hoe mochten daer syen springhen. — 5711. Ende van laseure naer dat elck woude Hem selven daer bekennelick maecken; Daer sach men eerlicke blaken Beyde wapenrock ende bannieren, Daer tekenen aen stonden menighertieren. Dus behaeghelijck so quaemen. — 5718. Te orsse.

5720. Daer drie baenroetsen tien stonden
In worden die baniere bonden :
Van Kuyc, van Tornebosch, van Merckem.
Dus worden vele ridders onder hem ,
Diere namen ic u niet en berghe :
Her Wouter was een van Hildenberghe ,
Ende her Wouter van Pollair.
Dese ridderen worden dair :
Her Reinere van Baleer, wet wale,
Ende Gerart van Dormale ,
5730. Her Wouter met van Risinghem ,
Ende mijn her Aert van Wingen ,
Her Wouter van Torre , her Gosewijn
Van Wange. Dese wouden ridders sijn :
Her Adolf van Harpen, ende her Willem
Van Nielle ; her Wouter met hem ,
Die men hiet van Werfugijs.
Daer wert oic ridder, des sijt wijs ,
Van Berlemont her Geraert ,
Ende her Wouter, die teser vaert
5740. Hem wel proefden van den standaert ,
Ende her Walraven , geseit voirwaer

5720. Daer dry baenrotsen tyer stonden In worden ende banniere bonden : Van Cuuck , van Tonenborch , van Mertsen. Daer waren veele ridders onder hen , Welcke naemen ick u niet en berghe : Heer Woultre van Huldeberghe , Heere Willem van Wespelaere. Dese werden ridders daere : Heer Hendrick van Baleer, wet waele, Ende heer Geeraert van Dormale, Ende heer Woultre van Risinghem , Ende heer Aernoult van Wynghem ; Heer Woultre van den Thorre, heer Gooswine Van Wanghe. Dese wouden ridders sijn : Heer Adolf van Herpen, ende heer Willem Van Niele, heer Woultre met hem, Die men hiet van Weerfugijs. — 5738. Van Semont heere Geeraert, Ende heer Woultre, die te deser vaert, Hem wel proefden van den coenroyt, ende heer Walraven, voor waer gheseyt

- Van der Screyen, wert ridder vorwaeren.
Soe dede her Peter ooc van Haren ,
Ende twee sire broederen tesar vaert,
Mijn her Jan ende mijn her Aert.
Daer wert oic ridder menich man ,
Dien ic genoemen niet en can ,
In der Brabanters partie.
Scoender volc en sach men nie ,
5750. Even vele dan daer was
Vergadert op dat groene gras.
 Also die ridders ghemaict waren,
Ordonneerden sy haer scaren
In beide siden met stouten moede.
Mijn heer Heinric, die vroede,
Van Brabant, ende heer Pollaer
Troosten wel haer lieden daer
Ende heer Bouden van den Torre.
Die van Grimberghen waren in porre ,
5760. Ende sloegen haer orsse mettic sporen.
Daer hoerde men blasen menighen hoeren ,
Ende trompen oic in elken side,
Daer die heren met groten nide
Metten glavien vergaderen souden.
Men sach dus cort op de mouden

Van den Streyen, weert ruddere te waeren. — 5744. Ende twee syne broeders te deser vaert, Heer Jan ende Heer Aert. Daer weert oock ruddere menich man, Die ick alle niet ghenoomen en can, Aen de brabantse partye. Schooner volck en sach men nye Even veele dan daer was. — 5759. Sijn nu in porre. — 5760. Ende sloeghen haren orssen metten spooren. — 5762. Ende trompen mede in elcken syde, Aldaer die heeren met grooten nyde Met glavien vergaederen souden. Men sach daer cort op der mouden

D'orsse lopen d'een tegen d'ander.

Ic wane dat noyt Alexander

Soe herden strijt en began.

Elc vercoes daer sinen man

5770. Mettien stercken glavien stijf ;

Elc speelde daer om anders lijf

Te nemen op dat hy mochte.

Daer was al te groot gerochte :

Men hoerde daer die scachte craken ,

Daer hem de heren met onderstaken

Op de scilde ende op de platen ,

Dus moeste menich sijn leven laten ;

Sele wert vertreden in den porsse ,

Ende selc overreden met den orsse ;

5780. Sele was gesteken in der joesten ,

Dat hi hem moeste des vals getroosten ;

Maer eer hy op conste comen

So wert hem sijn leven ghenomen

Van den voetvolcke , sonder sparen ,

Die ten stride comen waren ,

Sele met bilen , selc met staven ,

Daer si slagen groot met gaven

Die orssen loopen d'een jehghens d'andre. — 5768. So herten. — 5769. Want **elck** vercoes daer synen man, Metten scherven glavien stijf. Elck speelde **daer** om des anderen lijf Te nemene oft hy mochte. Daer was gheschal ende **groot** gerochte : Men hoorde die schachten daer craken, Daer hem die **heeren** onderstaeken, Op die schilden ende op die platen; Daer moeste **menich** sijn leven laeten; Elck wert doorreden in der porsen, Ende **vertorden** onder die orssen; Elck was ghesteken in der joesten Dat hy hem des **vals** moeste ghetroosten; Maer [eer] hy weder conste opcomen. — 5785. **Sijn** lijf. — 5787. Daer sy groote slaeghen mede gaven.

- Op de Brabanters partie ,
Die lettel voetganghers jegen die
5790. Van Grimberghen hadden daer.
T'ierst dat die glavien claer
Gebroken waren , vone men ten sweerde.
Menigen ridder van grooter weerde
Hadden die Grimberchsen bracht ,
Die also vromelijc vacht
Dat mer lange af mach tellen.
Die sweerden cloncken daer als bellen ,
Beide op helmen ende op ventaljen.
Daer moesten erselen twee battaeljen ;
5800. In d'ene was leitsman , si u becant ,
Mijn heer Heinric van Brabant ;
D'ander van den Torre her Bouden ,
Die haer volc behoeden wouden
Tote hem hulpe quame mere.
Nu hoirt van Pollair den here ,
Die drie baenrotsen bracht met hem :
Van Kuyc , van Coudenborch , van Merckhem ,
Met menigen ridder es waer
Uyt Brabant : her Willem van Wespelaer ,

5791. Ende eerst als die glavien claer Ghebroken waeren , ginck elck ten sweerde. Menighen ruddere van grooter weerden Hadden die Grimbersche heeren daer bracht , Die alsoo vromelijck vacht , Dat men er langhe af mach tellen. — 5798. Ende op vertailen. Daer moesten eerselen twee bataillen ; In d'eene was leytzman , sy u becant , Mijn heere Hendrijck van Brabant ; In d'andere van den Thorre heer Bouden , Die haer volck behouden wouden Tot dat hem hulpe quam meere. Nu hoort van heer Pollaere , den heere , Die drye baenrutsen brinck met hem : Van Guuck , van Toenenborch ende van Mertsen , Met menighen rudderden , dat 's waer.

5810. Van Hildenberghe heer Walteer,
Ende her Reinere van Baleer ;
Die here van Diest , van Trasengijs ,
Van Hoerne , van Reve , des sijt wijs ,
Rotselaer , Heusdene , Wesemale ,
Bierbeke , Marbais , Leefdale ,
Van Wavre , van Campenhout ;
So langhe reden dese heren stout ,
Ende oic die here van Dongelbergen ,
Dat si den here van Grimbergen
5820. Hebben doe die sonne ondergaen.
Doen riep mijn heer Pollaer saen :
« Slaet toe , ghy heren , het's gewonnen
Wy hebben die rayen van der sonnen. »
Daer voeren si steken ende slaen ;
Maer si werden so ontfæen
In der Grimberchser scaren
Dat si wel worden ghewaren
Dat heur wasdom cleine soude wesen.
En es clerc die soude gelesen
5830. Die mortorie die sy wrochten.
Daer wert anxtelijke gevochten ;

5810. Van Huldeberhge heer Waulthier, Ende heer Reynier van Balleer;
Die heere van Diest ende van Tressignies; Van Heurne, van Reve, sijt wijs,
Rotselaere, Hoedene, Weesmaele. — 5818. Ende die heere oock van Dongelberghen.
Dat sy den heeren van Grimberghen Die sonne hebben ondergaen. — 5822. 't Es al ghewonnen. — 5824. Doen ginghen sy steken ende slaen; Maer sy worden so ontfæen Van de Grimbersche scharen. — 5828. Dat haeren wasdom clene soude wesen, Ende en es clerck die soude ghelesen
Die martelie die sy vrochten Daer was so anxtelijck ghevochten;

Daer woude elc sinen toorn wreken;
 Menigen scilt sach men dorsteken,
 Ende verslaen menichs helms rant.
 Mijn her Heinric van Brabant
 Ende mijn her Bouden van den Torre
 Sijn elc ten stride waert in porre.
 Doen si her Pollair vechten sagen
 Voeren si dienen van groten slaghen;

5840. Want si hadden in hare scare
 Menighen eerliken riddare
 Die hem die grave van Vlaenderlant
 Ten anderen stride hadde ghesant.
 Derre was wel twee honderd bleven,
 Die avonturen wouden 't leven;
 Onder hem .viiij. baenrotsen waerde :
 Van Gistelen, van Scoers, van Oudenaerde,
 Van Gavere, van Niele, van Masmine,
 Van Axele, van Rode die heren fine,
5850. Ende die daer ridders name ontfinghen :
 Mijn her Wouter van Risinghen,
 Her Gosen van Wanghe, ende van Dormale
 Her Geraert; dese vochten wale

Elck wilde synen toren wreken; Menighen schilt wiert daer doorsteken, Ende doorslaeghen menighen helm rant. Mijn heere Hendrick van Brabant, Ende heer Bouden van den Thorre Sijn elc ten stryde weert in porre. Doen sy heer Pollaert vechten saeghen, Ende ghinghen dienen van grooten slaeghen; Want sy hadden in haere schaere Menighen beerlicken ruddere voorwaere, Die hem die grave van Vlaenderlant. — 5844. Diere en esser maer .iiij. bleven, Die aventuren wilden 't leven. — 5847. — Van Guistelle, van Schoorisse, van Audenaerde. — 5850 Ende die ridders name ontfinghen, Mijn heere Woultre van Risinghen, Heer Goossen.

- Met her Heinric van Brabant,
Ende die stoute her Willem Tant,
Her Aert van Winge, her Adolf van Harpen;
Hem sach men uten sadele werpen
Menighen man met sulcken nide
Dat hem die ribben in de side
5860. Moesten bughen ende craken;
Men sach daer moort met sweerden maken
Mijn here Wouter van den Torre;
Daer was menighe trage gorre
Ghemaect, die men daer hoorde neyen;
Daer was her Walraven van den Screyen
Ridderlike, des sijt wijs,
Ende mijn her Wouter van Warfugijs.
Her Peter van Haren, ridder waert,
Ende twee sire broeder, her Jan ende Aert,
5870. Proefden hem wale, voor waer gheseit;
Ende mijn her Jan van der Condeit
Vachte vromelijke ter selver stont,
Ende mijn her Jan van Berlemont.
Daer was ghestreden ridderlike;
Men sach daer dakeren heerlike
Menighe baniere op den velde.
Die heren streden met geweld

5855. Ende die stoute heer Willem Tant, Heer Aert van Winghamene, heer Adolf van Herpen; Hen sach men uytter saedele werpen. — 5859. In haeren syden. — 5865. Daer vacht heer Walraven van den Screyhem Rudderlijcke, dies sijt wijs, Ende heer Woultre van Waerfugies. Heer Peeter van Haren, een rudder waert. — 5871. Ende heer Woultre van den Condeyt Vacht vromelick tot dier stont, Ende heer Geeraert van Berlaimont. — 5877. Daer die heeren met geweld

- Van Grimbergen, dat si u cont;
 Sy hebben menigen gewont
 5880. Ende doot geslagen metten sweerden,
 So wat hem die Brabanters weerden
 Ende haer hulperen, si moesten wiken.
 Niet wel en begant geliken
 Mijn her Heinrike van Brabant,
 Dat 's graven hulpe van Vlaenderlant
 Dus merde ende hem stont t'ontsiene;
 Doch scaemden si hem te vliene,
 Ende wederstonden die Grimberchschen.
 Daer sach men menighen keeren
 5890. Uten sadele so gewont,
 Dat hy sterf in corter stont.
 Daer was die strijt sterc ende groot
 Ende menich man in grooten noot,
 Beide te ors ende te voet;
 Dus storte neder in dat bloet
 Sele die sinen inde nam;
 Eer hi weder op gheclam
 Bleef hi vertorden ende versmacht.
 Daer was groote moort ghewracht.
 5900. Binnen dien dat men daer
 Dus vocht metten sweerden baer,

Van Grimberghen streden, sy u cont. Sy hebben menighen man ghewont,
 Ende verslaeghen metten sweerden, So dat hen die Brabanders weerden; Ende
 haer hulperen, sy moesten wyken. Niet wel en begant ghelijcken Heer Hen-
 drick van Brabant Dat des graven hulpe van Vlaenderlant Dus merde ende
 hen stont t'ontsiene; Doch so schaemdese hem te vliene, Ende wederston-
 den die Grimbergsche heeren. — 5890. Uten saedle so seere ghewont Dat
 hy starf. — 5897. Daer storte neder in dat bloet Sulck die sijn eynde nam.
 — 5899. Moort getracht. — 5901. Metten sweerde vacht voor waer.

- Die ridders beverwden met bloede,
So sijn comen met stouten moede
Herde wale gewaerneert,
Op orsse hoge gemonteert,
Gereden uyt eren euselkine,
Die van den grave Boudewine
Te hulpe daer waren ghesant
Den jongen kinde van Brabant ;
5910. Dese hebben met behendicheden
Die van Grimbergen ommereden
Dapperlike met haer conrote,
Ende ondergaen borch en slote.
Dus sach men dakeren baniere viere,
Die rikelije waren ende diere :
Van Steenhuysen, van Maldeghem,
Van Ekeloo, van Somerghem,
Ende daer onder die heren houden,
Als die d'andre beleiden wouden ;
5920. Wantse die grave dair toe gecoren
Hadde ; dus mocht men hooren
Trompen blasen ende hoorne met.
Doen sloeghen die Vlaminghen onghelet

— 5905. So sijn comen wel ghewerneert, Ende op groote orssen wel ghemonteert, Ghereden uit eenen eusselkine, Die van den grave Baulduine.
— 5909. Mijn heere Hendrick van Brabant; Ende hebben met behendicheden Die van Grimberghen ommereden Dapperlijcke met haeren conrote, Ende ondergaen borch ende slote. Daer sach men bannieren viere, Die rijckelijck waeren ende diere. — 5919. Alsoe als die d'andere beleyden wouden; Wantse die grave daertoe vercoren Hadde; so mocht men hooren Trompen blaesen ende horn met.

D'orssen met sporen sonder wincken,
Ende lieten hare glavien sincken,
Die ghebruneert waren claer,
Op die Grimberchse; die daer
Ontstoeden menige sware steke.
Noyt sach men so vreseleke

5950. Ontmoet, als si daer begonnen.
Die Vlaminghen die doorronnen
Metten glavien menigen man,
Die metter joesten die doot wan;
Want het waren al edele liede.
Ic wane noyt en gesciede
Sele jammer als daer gevel
In beide siden in dat nijtspel.
Daer viel menich onder voet,
Die nemmer meer levent op stoet.

5940. Als dese joesten reden waren
Wert daer getrocken, sonder sparen,
Van den Vleminghen menich sweert.
Vromelike ende onverveert
Ginghen hen ter were keren
Van Grimberghen die heren;
Nochtans waren si alomme bestaen.
Elc ginc steken ende slaen

5927. Op die Grimberchsche heeren, die daer Ontstonden menighen swaeren steke. Noyent man en sach so vreeselijke Een ghemoet, als daer begonnen. De Vlaminghen die doore ronnen Met haeren glavien menighen man. — 5953. Ghewan. — 5953. Ick wane dat noyent en gheschiede Sulck jammere, dat wet wel, Als daer in beyden syden gheviel. Menich edelman viel daer onder den voet, Die nummermeer levende op en stoet. Als dese jousten leden waeren Van den Vlaminghen, sonder sparen, So weert daer ghetoghen menich sweert Stoutelijcke ende onverveert. — 5943. Die vrome heeren.

- Elc op anderen met groter cracht.
Ic wane noyt men so sere en vacht ,
5950. Alse van Grimberghen mijn heer Aert,
Ende sijn sone mijn heer Geraert ;
So dede her Wouter Berthout.
Her Willem Tant, die ridder stout ,
Street dus, ende mijn heer Heinric
Van Oyenbrugge sekerlijke ,
Ende sijn broeder, mijn heer Aert ;
Dus vacht oic als een libaert
Her Paridaen van Massenhoven ;
Men mochte wel te rechte loven
5960. Den here van Kepple uyt Gelrelant ,
Die vacht vromelike metter hant.
Die edel grave van Vierson,
Coedsi, Harcourt, Tsasteljon ,
Van Bronchorst, van Ercele mede ,
Ende menich andere die 't wel dede.
Hoe soudic se u genoemen al?
Daer was geruchte groot sonder getal ,
Ende van sweerden groot geclanc ,
Daer d'een teghen den anderen dranc ;
5970. Vlaminghen ende Brabantsoenen
Vochten daer alse lienen

5948. Op den anderen met groote cracht. — 5955. Die seer stont Street daer, ende mijn heere Hendrick Van Oyenbrugge rudderlijck. — 5957. Daer vacht oock als een lybaert. — 5959. Oock mochtmen wel ten rechte loven. — 5961. Daer vacht oock vromelijck metter hant Die edele grave van Vierson, Couchi, Harecourt, Chastillon, Van Bronchorst, van Ercele mede. — 5966. Hou soude ick u nommen al? Daer was gheruchte ende groot gheschal. — 5970. Die Vlaminghen ende die Brabantsone.

- Ende reden den Grimberchsen ane,
Die so moede worden van slane,
Ende so verladen in dien stride,
Dat si moesten ten selven tide
Eerselen in de persse groot;
Want men sloech voere hem doot
Menich man van haren gesellen.
'k En mochte nieman vertellen
5980. Die mortorie die men daer wrachte.
Daer verloor dat edel gheslachte
Mijn heer Aert van Oyenbrugghe.
Hy wert doot geslagen over rugghe
Ende ghewont so vreeselije;
Want hi hadde sinen sone Henrije
Gherne geholpen uter noot,
Die voer hem was geslagen doot;
Want hine woude hem niet opgeven.
Dus waer oic mijn her Aert bleven
5990. By sinen sone op 't velt;
Maer het quam, met groter gewelt,
Een convers, horic lien,
Ende was sijn sone van bastaerdien,

5972. Ende reden den Grimbergschen ane, Die so moede waeren van slaene. — 5976. Eersselen in die porsse groot; Want men sloech voor hem doot So veele van haeren ghesellen, Dat niemant u en soude connen vertellen, Die moortelie, die men daer vrachte. — 5982. Mijn heere Aernoult van Oyenbrugghe. Hy weert gheslaeghen over rugghe. — 5985. Want hy synen sone Henriek Gherne hadde gheholpen uyster noot, Die voor hem was gheslaghen doot; Want hy en woude hem niet opgeven. Daer weert oock mijn heer Aert bleven Doot by synen sone op 't velt; Maer daer quam met grooter ghewelt Een conviers, so hoorick lyen.

- Broeder Henric was hi ghenant;
Met hem was comen Gielij's Brulant,
Ende Aert van der Wesenhaghen,
Die holpen hem sinen vader draghen
In den cloester uten stride;
Dies her Arnout was onblide,
6000. T'ierst dat hy becomen was;
Want hi oic op den selven tijt in 't gras
Liever vele waer bleven doot.
Hi sprac : « Ghi heren , bloetheit groot
Mach elkerlijc van my nu seggen ;
Dor Gode doet my nu leggen
Weder, daer ghy my yerst naemt :
Minen geslachte niet en betaemt
Te vliene aldus lachterlijc. »
Doen sprac broeder Henrije :
6010. « Vader, wat wildy aengaen ?
Ghine sout gesitten noch gestaen ,
So vele wonden sijn u ghegheven ;
Onlanghe seldy mogen leven,
Des clagic Gode , Onsen Here ,
Dat aldus met groten sere

5995. Gillis Brulant. — 5997. Dese holpen hem sijn vaedre draeghen In den cloostere uyten stryde, Dies mijn heere Aernoult was onblide Deerst dat hy becommen was; Want hy op den strijt in 't gras Veele liever was bleven doot. Hy sprack : « Ghy heeren, blootheyt groot. — 6000. Ick bidde om Gode, wilt my leggen Doen wedere, daer ghy my naempt; Want mijn gheslachte niet betaemt. — 6011. Ghy en cont ghesitten noch ghestaen. — 6013. Ghy, sult onlanghe moghen leven, Dies claege ick Gode, Onsen Heere.

Die strijt einden sal noch heden. »

Nu keere ic weder daer si streden
Van Grimberghen die heren groot,
Die menighen slach ende stoot
6020. Van den Vlaminghen daer ontgingen.
Eer si daer in hant ginghen,
Moesten daer menighe die doot ontfæen.
Als her Arnout heeft verstaen
Van Oyenbrugghe, die jonghe man,
Dat hy ghesien niet en can
In den strijt sinen goeden vader,
Ende sijn vrienden verslegen algader,
Ende her Heinric was bleven doot,
Sijn broeder, doen dreef hi groot

6030. Mesbaer ende serichede;
Met rouwen groot sprac hi ter stede :
« O wy! wats jammer zal hier gescien !
Nu eerst mogen wy ontsien
Dat ons vader dicke seide;
Dat vinden wy ter waarheide.
Nu mogen wy verstaen overwaer :
Dat d'oude hout vast is ende waer;

6021. Eer sy in haer hant daer ginghen. — 6023. Als mijn heer Aert heeft verstaen. — 6027. Ende met syne vrienden verslegghen *allegaedre*, Ende mijn heer Hendrick was bleven doot, Sijn broedere, *bedreef daer droefheyt groot*, Ende groote swarichede; Met rouwen sprack hy tyer stede : « O wie! wat jammer sal hier gheschien! Nu moghen wy vluchten ende ontsien Dat ons mijn vaedre dickels seyde, Dat vinden wy nu hier ter waarheyden; Wy moghen verstaen openbaer : Dat de oude hont bast es gheerne waer;

- Noyt wouden wire ons houden ane.
Mijn broeder Heinric ende her Screyhane
6040. Riepen op ons altoos ende seyden
Dat die van Brabant niet verbeiden
Strijts en souden te ghere tijt;
Dat schijnt qualic in desen tijt.
Waren si hier bleven dood allene,
Dat was cleine scade oft ghene;
Wat duvele hebben si ons gheweten ! »
Met tornen moede es hi gesmeten
Aldair in sire vianden scare.
Aldus men sach die swerde bare
6050. Geverwen met roden bloede.
Ach lasen ! dat die ridderen goede
Ghenen peys en lieten maken ,
Ende elc anderen dair doerstaken ,
Ende versloegen metten swerden ,
Met overmoet ende met hoverden ;
Dat was scade ende jammer groet.
Die groene beemden werden root
Ende die velden met haren bloede.
Daer op streden die ridderen goede
6060. Met crachte ende met gewelt ;
Want ele woude behouden 't velt ,

Noyent en wouden wy ons houden ane : Mijn broedre Hendrick ende heer Screyhane Riepen altoos op ons ende seyden. — 6042. Strijts[*sy*]en souden in gheender tijt ; Dat scinet qualijcke in desen strijt. Waeren sy doot hier bleven alleene Dat waere cleene schaede ofte gheene. — 6047. Met torne moede es hy ghesmeten In synre vianden schaere, Daer men die sweerden hier ende daere Beverwen sach met rooden bloede. Eylacen. — 6055. Met overmoede ende met ontweerde. — 6059. Daer op streden die rudderren goede.

- En d'anderen enen voet niet rumen ;
Dus sach men onder voeten tumen
In beiden siden menighen man ,
Die aldaer die doot ghewan.
Elc maecte anderen strijts sat ,
Eer si wouden die wijchstat
Rumen , of laten haer striden.
Daer bleven die besten in beiden siden
6070. Onder doot ende gevaen.
En had die hulpe niet gedaen ,
Die den jonchere van Brabant
Was gesant uut Vlaenderlant ,
Die Grimberchsen hadden tien tiden
Sege gevochten in den stride ,
Die nu sere bleven beswaert ;
Want van Grimberghen mijn her Aert
Was in den stride so sere ghewont ,
Dat hi meer en wert gesont.
6080. Hy gaf hem op, daerne toe dreef
De noot, want voere hem bleef
Mijn heer Gerart, sijn sone, versleggen.
Godt moet sire sielen plegen ,

6062. Ende van den anderen niet ruymen ; Men sach onder voet tumelen.
— 6066. Elc maecte den anderen strydens sat. — 6068. Ruymen ende
laeten haer stryden. So bleven die beste van heyde syden Somme doot ende
somme ghevaen, Ende en hadde die hulpe niet ghedaen , Die mijn heere
Hendrick van Brabant Wiert ghesonden uyt Vlaenderlant, Die van
Grimberghen hadden in dien tyden Seere ghevochten in dien stryde. —
6078. So seere ghewont Dat hy nummermeer en weert ghesont. Hy gaf hem
op daerna tot desen Deur noot, want voor hem bleef Mijn heere Geert,
synen sone, versleggen. God moet sijnder sielen plegen ,

- Die daer bleven in den strijt ;
Daer bleef doot ter selver tijt
Die here van Keppele uyt Gelderlant ,
Ende van Yselsteine die wigant ;
Soe dede die grave van Virson ,
Heer Cort van Montbason ,
6090. Bronchorst, Erle, Cochi,
Van Satilion, dese heren vri ,
Van Scoudenbroec, van Barbelghem ;
Dese bleven alle doot met hem.
Her Wouter Berthout bleef ghevaen ,
Ende van Massenhove her Paridaen ,
Ende her Willem van den Hove ,
Ende menich ridder van love
Ende knapen, bleven daer ghevaen
Ende versleghen, na mijn verstaen.
6100. Ic conste u niet genoemen al ;
Daer was geruchte, groot gescal ,
Ende in den strijt groot ingerande ,
Daer die Grimberchsen in den hande
Gaen moesten dor den noot ;
Want sere gemint was haer conroet.
Men vincse daer by vier, by viven.
Ic mocht u qualic bescriven

Ende allen die bleven in den strijt. — 6087. Ende van Yselstoyne die heere vaillant, Ende die grave van Virson. — 6090. Van Bronchorst, van Erkle, van Couchi, Van Chastillon, dese heeren vry, Van Schoudenbrouck, van Berweghen. — 6100. En conste u niet ghenommen al ; Daer was gheruchte ende groot gheschal, Ende in den strijt groote uytgande, Daer die van Grimberghen in handen Moesten gaen door den noot ; Want seer ghemindert es haer conroyt ; Men vinc se daer by vieren by vyven. Ik mochte u qualick al bescriven,

- Al die daer doot bleven of gevaen.
Al mochten si t' ondergaen
6110. Ende van den stride den segen verliesen ,
Men sach daer bander side kiesien
Menigen eerliken man die doot
In der Vlamingen conroot ,
Ende in der Brabanters scare.
Van Vlaenderen bleef aldaere
Van Gavere doot , die edel here ,
Ende menich ridder die met sere
Beclaget ende beweent waren.
Daer bleef in der Vlamingen scaren
6120. Menich ridder doot ende serjant ,
Daer die grave van Vlaenderlant
Namaels rouwe groot om dreef.
Uut Brabant dat dair menigen bleef ,
Dat wist men wel aen hare scaren ,
Die al te sere gemindert waren.
Dair bleven doot die heren fier ,
Die ic u sal noemen hier :
Van Diest , Rotselaer , Wesemale ,
Bierbeke , Marbais , Leeftdale ,

Die daer doot bleven ende ghevaen. Al moesten sy dus ten onder gaen Ende den zeghen daer verliesen, Men sach op d'ander syde kiesien In der Vlaminghen conroyt Menighen heerliken man die doot , Ende in de Brabanders partye. Daer bleef van Vlaenderen, gbeloves my. — 6117. Die niet seere Beweent ende beclaegt waeren. Menich ruddre in sijnder schaeren Bleef daer doot, ende menich serjant. — 6122. Namaels grooten rouwe om bedreef. Uyt Brabant oock daer menich bleef. — 6123. Die alle seere ghemindert waeren, Daer bleef doot die heere fier, Die ick u sal nommen hier : Van Diest. — 6129. Ende Leevendale.

6130. Van Hoedene, van Trasengijs,
Van Hoorne, van Reves, die prijs
Hadden dicke verwonnen groot.
Oic bleven dair die heren doot
Van Dongelberghe, van Campenhout,
Ende van Wavere die here stout;
Van Hildeberghe heer Waltier,
En her Reniere van den Balier;
Her Willem, hiet van Wespellaer,
Ende menich ander bleef daer,
6140. Die ic u hier niet en noeme;
Van ridderscape die bloeme
Bleef dair in beiden siden doot geslegen;
Haer alder sielen moet God plegen,
Die daer ten stride comen waren.
Ach lasen! nu siet men luttel baren,
Die wapen dragen der Grimberchse heren,
Die met so rikelijker eren
Den hertoghe pijnden te wederstane.
Elc mach hier teken nemen ane
6150. Dat overdaet noyt lange en stont,
Dat si dus gheseilt sijn in den gront,

6130. Tressignies. — 6132. Dick hadden verworven groot. Daer bleven dese heeren doot. — 6136. Van Huldenberghe heere Waultier, Ende heer Renier van Ballier, Heere Willem van Wyspelare. — 6140. Die ick niet al en can ghenommen. Daer bleven van ridderscape die bloemen in beyde syden doot gheslegghen; Haeren aller sielen moet God plegghen. — 6143. Eylacen! nu siet men luttel baeren, Die wapenen draegghen der Grimberghschen heeren, Die met so rudderlicker eeren. — 6149. Hier mach elck teeken nemen ane.

- Die wilen also machtich waren.
Men siet haer teken luttel baren,
Of haer wapene imant dragen.
Ic wane dat men in desen dagen
Niet én vint boven drie of viere,
Die wapenroc of baniere
Van den edelen geslachte vueren.
Mogen wy dies onlanghe dueren
6160. In onsen staet en eerlijcheden,
So moghen wy die broosheyden,
Onser menschede wel ontsien.
Dese heren consten niet ontvlien
Haers sterfdachs, no ontlopen,
Sine moesten't in't inde becopen,
Ende der naturen scout vergelden.
O ghy here, die in ghewelden
Regneert ende in mogentheden,
Ende in dese werelt rijcheden
6170. Hebt ontfanen, hier om peins;
Want ghy betalen sult den theins,
Ende rekeninghe selt moeten doen
Van alle dat gy hebt gheploen.

6155. Want men siet nu luttel haren Haere teekene ende haere wapenen draeghen. Ick waene dat men te desen dage, Niet en vint boven de drie ofte viere, Die wapenrock ofte banniere Van den edelen gheslachte veuren. Moghen wy dus onlanghe dueren In onsen staet ende heerlicheyden. — 6162. Onser menscheden wel ontsien. Dese heeren en consten niet ontvlien Haer sterfdach no ontlopen, Sy moesten in 't eynde becoopen. — 6169. Deser werelt met rijcheden Hebt ontfanen, hier omme peyns; Want ghy betalen sult den cheyns, Ende rekeninghe moeten doen.

God neme ons alle in 't beste.
Van Grimberghen borch ende veste
Was den hertoge opghegheven
Van Brabant, die een droeve leven
Leide, ende rouwe hadde so groot,
Dies daer so menich was bleven doot,

6180. Dat hy swoer in dieren eede,
Verginc't te lieve of te lede,
Hy soude den borch in corter stont
Slechten doen tot in den gront,
So dat daer stoc noch steen
Aen bliven en soude, als't wel scheen
Namaels, doen si waert te broken;
Ende eer nemmermeer besproken
Soendinc hier af soude wesen,
So soude men tote alle desen

6190. Beloven, ende oic vaste houden,
Dat sise nemmermeer en souden
Hierna betemmeren te ghenen daghen.
Die heren, die ghevanghen laghen,
Sende men daer si seker waren,
Soe dat si niet en mochten ontvaren,

6174. God moete ons nemen in 't beste. — 6177. Die so droeve leven Leyde ende rouwe hadde so groot, Ende so menich was bleven doot Dat hy swoer in eenen dieren eede, Verginck't te lieve ofte te leede, Hy soude die borch in corten stont Doen slechten tot in den gront, Soe dat daer ane stock no steen Bliven en soude, alsoo wel scheen Naermaels, doen hy weert ghebroken. — 6188. Soendinck hier af soude wesen, So soude men hem tot allen desen. — 6192. Betymmen in gheender daeghen. — 6194. Sendemen daer die seker waeren, So dat sy nietmant en mochten ontbaeren,

- Sonder orlof des hertogen ,
Ende der gheender die vermoghen
Raet tier tijt in Brabant waren.
Men geboot al , sonder sparen ,
6200. Dat elc sijn vriende soeken soude ,
Ende doen graven in de moude ,
Na dien dat hi hadde verdient ;
Ende die dus waren sonder vrient
Op den velde bleven doot ,
Die hiet men ende gheboot
Van tshertogen wege te doen ter erden ,
Ende oic elken na sinen weerden ,
Also wel vianden als vriende.
Den Vlemingen dat men diende
6210. Met trouwe al te samen ,
Die hem dair te hulpe quamen ;
Maer 't meeste deel bleef verslegen.
Die andre ginc men wel plegen ,
Ende festerde met groter feeste.
Beide minste ende meeste
Dede die hertoghe gichten met eren ,
Ende deedse blidelike van daer keren.

Sonder oorlof des hertoghen, Ende der ghenen die vermoghen Raet tyen tyde in Brabant waeren. — 6201. Onder die moude. — 6203. Ende die daer waeren sonder vrient. — 6206. Van des hertoghen weghen doen ter erden, Ende oock elcken naer sijnre weerden, So wel die vianden als die vriende. Ick segghe u dat men met trouwe diende De Vlaminghen alle te saemen, Die hen daer te hulpe quacmen, Daer 't meeste deel af bleef verslegghen. Den anderen ginc men seere wel plegen, Ende feesteerde se met groote feeste; Beyde die minste ende die meeste Dede die hertoghe verghisen met eeren, Ende dede se blydelijck van daer keeren.

- Men gaf hem wapen, cleder, peerde,
Ende elken na sine weerde,
6220. Dus bleven si t'shertogen hove,
Daer men hem wel te love
Acht dagen diende duere,
Tote dat si wel ter cuere
Van moetheiden wel gerust waren.
Doen namen si orlof, want si varen
In Vlaenderen wouden te haren here,
Dien men hem hiet groeten sere
Van tshertogen wegghen van Brabant;
Ende dat sy hem daden becant,
6230. Wanneer hi sire hulpe gheert,
Dat hi des si onverveert:
Hy sal hem helpen ende beraden
Succoers ende staen in staden,
Gelijke hy hem dede overwaer.
Dus reden die Vlaminghen van daer
Soe verre voort, toten stonden
Dat si den grave hebben vonden,
Den grave haren here,
Diese blidelijke ende met ere

Men gaf hen wapenen, cleederen, peerden, Ende elken naer sijnder weerden. Dus bleven sy tes hertoghen hove. — 6222. Diende wel acht daeghen deure, Tot dat sy herde wel ter keure Van moyetheden gherust waeren. Doen naemen sy oorlof ende wouden vaeren In Vlaenderen tot haeren heere, Die men hen hiet groeten seere, Van 's hertoghen weghe van Brabant, Ende dat sy seyden ter hant, Wanneer hy syne hulpe begeert, Dat hy dies sy wel onverveert. — 6233. Met soucours ende staen in staden, Gheleijk hy hem dede, sonder vaer. — 6236. So verre tot dyen selven stonde, Dat sy den grave vonden Van Vlaenderen, haeren gherechtighen heere, Die se blydelijk ende met grooter eere.

6240. Ontfaen heeft, verstaet mijn tale;
 Blide was hi, wet dat wale,
 Dat si dair alle niet en bleven,
 Ende drove om diere verloren 't leven.
 Hy sprac: « Lieve vrienden mijn,
 Hoe mach't hier toe comen sijn,
 Dat ic dese scade hebbe ontfaen? »
 Doen daden si den grave verstaen
 Die moort, die de heren wrochten
 Van Grimberghen: « Noyt en vochten
6250. Lieden so ongelije in stride,
 Noch met also grooten nide,
 Also si daden; want haer conroet
 Was daer byna al bleven doot;
 Een deel wasser ooc gevanghen;
 Jammerlije es die strijt verganghen.
 Van Brabant die jonchere
 Ende sijn raet dancken u sere
 Dat gy hem sendet u baroene;
 Sy selen u, hebdijs te doene,
6260. Ridderen, knapen senden mede
 In uwer hulpe t'elcker stede,
 Ende also vriendelike bystaen,
 Als ghy hem, here, hebt gedaen,

6241. Dat wet wale. Om dat sy daer niet al en bleven, Ende was bedroeft om die daer lieten het leven. — 6249. « Noch noyent en vochten So anxtelijcke lieden in stryde. — 6252. Also daden; want haer conroyt Es daer al bynae bleven doot; Oock esser een deel ghevanghen; Met jammer es die strijt verganghen. Van Brabant groet u die jonchere, Ende synen raet danckt u seere Dat ghy hen sendet die baroenen, Ende sullen 't u, hebby 's van doene, Ruddereren senden ende knapen mede, Waer ghy wilt tot eenigher stede, Ende so vriendelijck bystaen, Alsoo ghy hem hebt ghedaen.

Ende bid u dat ghy hem niet en spaert. »

Al was die grave beswaert

Om sijn lieden , hy moest vergeten.

Nu hoirt wat ic u doe weten

Van her Arnoude van Oyenbrugge,

Die door side ende door rugghe

6270. Soe vele steken ontfinc ende slaghen ,

Dat hy en leefde maer .xij. daghen

Na dien dat die strijt was leden.

Men deden ter erden met weerdicheden

In 't clooster van religione ,

Dacne sijn bastaert sone ,

Die convers , in hadde gebracht,

Die des dages met een stave vacht

In den strijt met williger hant ,

Tot dat hy synen vader vant ,

6280. Dies hy groten rouwe dreef.

Ende in der vancnesse also bleef

Her Aert van Grimberghen doot

Van wonden , ende van rouwe groot ,

Dat sijn gheslachte van groter macht ,

Ende hy dus t'onder waren bracht.

Drie weken , na dat ic 't veynde ,

Leefde hy nadat de strijt nam eynde ;

6263. Al was die grave een deel beswaert Omme de syne , hy moeste 't vergheten. Nu hoort wat ick voort doen weten Van heere Aerde van Oyenbrugge. — 6270. Steken so vele ontfinc ende slaghen , Dat hy en leefde twaelf daghen , Naer dat die strijt was gheleden. — 6276. Die convers , inne hadde bracht , Die met eenen stave vacht. — 6281. Ende in 't ghevangenesse so bleef Heer Aernoult. — 6283. Ende hy dus ten andere waeren bracht. Dry weken leefde hy , so ick vinde , Nae die strijt nam een eynde ;

- Doen golt hy der naturen schout.
 Ach ! dat her Wouter Berthout
6290. Vallen moeste in die scade,
 Ende in des hertoghen ghenade
 Bliven moeste met gevaen ,
 Ende van Massenhove her Paridaen ,
 Ende mijn her Willem van den Hove,
 Ende menich ridder groot van love ;
 Ende knapen van coenen daden
 Quamen den hertoghe te ghenaden ,
 Die in den clooster waren ontsprongen.
 Men mochte her Arnout den jongen ,
6300. Van Oyenbrugge den ridder stout
 Driven sien groot ongewout,
 Ende sijn handen sien slaen te gader,
 Beide om broeder ende om vader,
 Ende om sijn maghe die hy daer verloes ;
 Maer die daer grote smerte coes ,
 Ende wonder wrachte metter hant
 Dat was mijn her Willem Tant,
 Die in den strijt vocht als een deggen ;
 Hem worden sijn benen afgeslegghen ,
6310. Nochtans vocht over sijn knien
 Ende leefde langhen tijt nadien ,

Doen golt hy der naturen schout. Ach ! dat heer Woultre Berthout
 Vallen moeste in dier schade. — 6290. Aldus moeste bliven ghevaen. —
 6293. Menich ruddre van grooten love. — 6299. Men mochte heere Aert ,
 den jongen, Van Oyenbrugge die ruddre stout Sien driven onghedout,
 Ende syne handen slaen te gadere. — 6304. Ende omme syne maeghen die
 hy verloos. — 6306. Ende groot wondre. — 6308. Ende daer vacht als
 eenen deggen ; Hem werden syne beenen afgheslegghen ; Nochtans vacht
 hy over syne knien.

Dat daer die strijt einde nam,
Daer menich by groot scade nam,
Also ghi wel hebt verstaen.

Mijn her Wouter lach ghevaen,
Berthout, so dat hem verwies;
Doen bad hi vriendelike dies
Den rade van Brabant gemeene
Dat si hem holpen groot ende cleine

6320. Ane den hertoghen, den jongen man,
Om te comene van dan :

Hi woude hem van deser dinc
Sinen broeder, den jongelinc,
Over hem te gisele laten,
In dien dat men sire straten
Woude laten varen ende oirloven,
Ende her Paridaen van Massenhove.
Men bat hier omme so lange, so sere
Van Brabant den jongen here,

6330. Dat men's oirlof dair gewan,
Ende sende om den jonghen man,
Sinen broeder, met ghewout,
Die .xij. jaer wel was out,
Ende over hem te ghisele quam.
Daerna dede, als ic vernam,

6315. Daer menich by in schaede quam. — 6316. Mijn heere Woultre lach ghevaen So langhe dat hem verwies; Daerna bad hy vriendelijck dies Den raede van Brabant groot ende cleene, Dat sy hem holpen alle ghemeene. — 6321. Als om te commene van dan. — 6323. In dien dat hyne sijnder straeten Woude [laten] vaeren ende des orloven. — 6328. So langhe bad men ende so seere Hieromme van Brabant die joncheere, Dat hijs oorlof daer ghewan. — 6333. Die ontrent twalf jaeren was out, Ende over hem te gysele quam.

- Her Wouter Berthout gereiden :
Hi versette lant , bosch ende weiden ,
Dies hi doe gebroeken mochte ,
Ende ontleende ende vercochte ,
6340. Als om te varen over zee ;
Want het dede sijnre herte wee ,
Als hy peinsde om sijn geslachte ,
Die genedert waren van machte ;
Dies en woude hy , wats gesciet ,
Langer in 't lant bliven niet ,
Ende voer met her Paridane
Van Massenhove om prijs te ontfaane
Met anderen heren van groter weerden ,
Die oec sere een zeevaert gheerden ,
6350. Daer si streden op Gods vianden ;
Ende waren dair een stuc uten lande ,
Eer si in Brabant weder quamen ;
Daer si haesteliken vernamen
Dat her Wouter Berthouts broeder
Beide van vader ende van moeder
In de gevancesse was bliven doot ;
Dies her Wouter hadde rouwe groot ,

6356. Mijn heere Woulter Berthout bereyden , Ende versette lant , bosch ende heyde , Dies hy doen ghebruycken mochte. — 6341. Want het dede sijnder herten so wee , Als hy weert peynsende om sijn gheslachte , Die seere ghenedert waeren van machte , Dus en woude hy in 't lant niet Langher bliven , wat sijns gheschiet. — 6349. Die oock seere die zeevaert begheerden. Daer streden sy op Gods vianden , Ende waeren eenen tijt in dien landen , Eer sy weder in Brabant quamen , Daer sy haestelick vernamen Dat heer Woulter Berthous broedere. — 6356. In 't vangenis was bleven doot ; Dies heer Woultre hadde den rouwe so groot

- Ende voir over zee doe weder,
Ende en keerde van danen noyt seder,
6360. Want hy sijn leven moeste laten
Voor die stat van Damiaten,
Daer menich kersten bleef te pande;
Maer het quam weder binnen lande
Her Paridaen van Massenhove,
Die men te rechte mochte loven;
Want hy was getrouwe ende goet.
Hier binnen, des sijt vroet,
Was die hertoge t'sinen dagen
Comen; ende hoorde ghewaghen
6370. Dat die grave begeerde voortan,
Van Vlaenderen, dat hy sijn man
Worde, alsoo ic voren seide.
Hy sprac: « By mire kerstenheide,
Hieraf sal onghhouden sijn
Van den Torre her Boudewijn,
Ende her Heinric van Brabant!
Totten grave van Vlaenderlant
Wil ic nu riden. Sit op, ghy heren,
Die my geholpen hebt in eren,
6380. Die willie van scade, van mesweynde
Behoeden tot minen eynde;

Dat hy over zee voer weder, Ende van daer hy noyent en keerde seder.
— 6366. Want hy ghetrouwe was ende goet. Hierenbinnen, des sijt vroet, Was de hertoghe tot synen dagen. — 6371. Van Vlaenderen, dat hy weert sijn man, Ghelijck als ick te vooren seyde. Hy sprack: « By myne kerstenheyde. — 6373. Van den Thorre heer Baudewin, Ende heer Hendrick van Brabant. — 6378. Willick nu ryden. Syt op, ghy heeren, Die my gheholpen hebben in eeren, Die willick van scaden ende van miswende Behoeden tot in mynen eynde;

Haer trouwe , haer sekerhede ,
Die sy vore my setten mede ,
Die wil ic quiten ende comens ave. »
Dus voir de hertoghe toten grave ,
Die sire comst was wel blide ,
Ende maecte groot etentide ;
Den jongen hertoge festeerdi wale ,
Ende sijn geselschap al te male.

6390. Na den etene sprac met eren
Die hertoge voir den heren :
« En wetti niet , her grave nu ,
Waeromme dat ic ben comen tot u. » —
« Neen ic , her hertoghe , sonder waen ;
Maer zegge't my ende doet verstaen. » —
« Soe seg ic u , her grave fijn ,
Mits uwer hulpen so es mijn
Orloge comen t'enen ende.
Het's waer , mijn boden , die ic u sende ,

6400. Aen u si lieten haer sekerhede ,
Ende haer trouwe te pande mede ,
Dat ic u man worden soude ,
Also ic quame in mire oude ,

Haer trouwe ende haere sekerhede , Die sy voor my setten mede , Die willick quiten ende commens ave. Daer voor die hertoghe totten grave , Die van sijnder compste was seer blyde , Ende maecte groot etentyde. Die jonghen hertoghe feestierde wale , Ende sijn gheselschap al te male. Naer den etene sprack met eeren Die jonghe hertoghe voor die heeren : « Heer grave , en weet ghy niet nu , Waeromme ick comen ben tot u ? » — « Neen ick , heer hertoghe , sonder waen ; Nu segghet mi nu , en doeghet my verstaen. » — « Ick wil't dan doen , heere grave fijn ; Mids uwer hulpen so es mijn Oorloghe comen tot eenen eynde. Het waers mijn boden , die ick u sende , Aen u , sy lieten u sekerheyde. — 6402. Dat ick u man worden soude , Als ick quame tot mynen oude ,

Ende ic wapen mochte dragen.
 Nu ben ic comen te minen daghen,
 Ende wilse quiten, sy sijn 't wel waert :
 Nempt hire mijn scerpe swaert,
 Slaet af mijn hoofd, nemt mijn leven;
 Al evelen moet es u vergeven.

6410. Daer toe sal 't comen nochtan,
 Eer dat ic worden sal u man. »
 Doen sprac die grave wel gheboren :
 « Dat en late God niet willecoren. »
 Doen sprac van Brabant die baroen :
 « En wildy des niet doen,
 So keer ic my in uwer genade;
 Ende gaet met uwen genoten te rade
 Ende wat sy u wisen ende raden mede,
 Dat wil ic, grave, houden gestede. »

6420. Also dede die grave goet :
 Met sinen genoten, die waren vroet,
 Beraet hi hem in heimelicheiden ;
 Die tot hem spraken ende seiden :
 « Her grave, wine connen niet gesien,
 Dat men noyt sach gescien ,

Ende ick wapenen mochte draghen. Nu ben ick commen tot mynen daghen,
 Ende wil se quiten sonder hoene. Neempt dit sweert scerp ende schoene,
 Snijt af mijn hoofd, weert my mijn leven; Al evelmoet es u vergheven;
 Daer toe sal 't moeten commen nochtan, Eer ick sal worden uw(en) man. »
 — Doen sprack die grave wel gheboren : « Dat en laete God niet willeco-
 ren. » — « Heer grave, willet's dan niet doen, Sprack van Brabant die
 jonghe baroen, Soe keere ick my van als tot uwen ghenade; Gaet met uwen
 ghenooten te raede. — 6419. Dat willick houden altijd ghestede. » Die grave
 dede't, want hy was vroet; Met syne ghenooten van prise goet Beriet hy
 hem in 't heymelijcke, Ende die heeren spræken ende seyden hem diesghe-
 lijcke: « Heer grave, wy en connen niet ghesien Dat men sulx sachgheschien

- Hertogen worden graven man ;
Maer om d'belof, dat u nochtan
Gedaen was, so dunct ons goet
Dat elc anderen seker doet
6430. Met live, met goede bi te stane,
Ende om genen noot af te gane ;
Ende scelt quite al d'ander belof. »
Hier met keerden die heren of
Van den rade, ende sijn comen
Daer si den hertoghe hebben vernomen.
Die grave vertrac al clair
Den raet van sinen genoten dair,
Dat den hertoghe wel bequam.
Sekerheit dat men daer nam
6440. Dat dit niet achter soude bliven ;
Elc dede d'anderen charteren scriven,
Die de heren seghelden beide
Om haer trouwe, haer sekerheide
Vaste te houden ende haer belof ;
Maer lasen ! seder heeft mer of
Luttel gehouden ochte niet ;
Ende oic niet lanc, dat si verdriet
Mallic anderen by valschen rade

Hertoghen weerden des graven man; Maer om het belof, dat u nochtan Hier af ghedaen was, so dunct ons goet Dat elcanderen sekerheyt doet, Met lyve, met goede elcanderen by te stane, Ende omme engeen noot af te gane; Ende schelt quyt als van den belof. » Hier mede keerden die heeren of. — 6436. Die grave vertrack hem aldaer Den raet van sync ghenooten voorwaer. — 6440. Dat dit achter niet en soude bliven; Elck dede den anderen charteren scriven. — 6443. Om haer trouwe ende om haer sekerheyde. — 6445. Maer lasen! sedert heeft mynre of Luttel ghehouden ofte niet; Noch seer onlanx dat sy verdriet Elcanderen by viantschen rade

- Gedaen hebben ende groete scade.
6450. Nochtans haer privilegien spreken ,
Dat nemmermeer en souden steken
Haer nacomelingen d'een jegen d'ander ;
Maer giericheit maect des een wander
Hedendages , ende brect al of
Vorwaerde , segelinghe ende ghelof ;
Dies moet ontfermen Onsen Here
Dat girecheit aldus sere
Regneert. Ic keere daer ic 't liet ;
Die hertoghe nam orlof ende sciет
6460. Van den grave van Vlaenderlant ,
Ende keerde weder in Brabant ,
Al tot Loven in die stede ,
Daer hy ghereetscap maken dede
Jegen de comste van Vrederike ,
Den keyser van Almaenschen rike ,
Die om andere sake negheene
In 't lant quam , dan allenc
Peis te maken ende soene
Jegen den jongen hertoge coene ,
6470. Ende den oire dat was bleven
Na her Wouter Berthouts leven.
Daer was die keyser met grote waerde

Hebben ghedaen ende groote schade. 6452. [Haer] Nacomelingen d'een jehens d'andre; Maer giericheyt maeckt dies een wandre Hedensdaegs, ende breket al of Voorweerde. — 6457. Dat giericheyt regneert dus seere. Nu keere ick wedre daer ick het liet. — 6462. Lovene. — 6464. Teghen die compste van Frederijcke, Die keysere van Allemainghen rijke. — 6467. In 't lant en quam dan om alleene Pays te makene ende soene Tusschen den jonghen hertoghe coene, Ende den hoire dat was bleven, Naer heer Wouters Berthouts leven. Daer was die keysere Frederijck

- Van den jongen hertoge Godevaerde
 Wel ontfaen , sijt seker das.
 Ic segge u dat dit die achterste was
 Hertoghe die Godevaert hiet ,
 Die d'orloghe ende 't verdriet
 Van Grimbergen bracht ten eynde.
 Ic segge u wel dat men seynde ,
 6480. By 's keyzers rade ende sine baroene ,
 Die hier af een vaste soene
 Maecten eer si schieden van ginder.
 Om her Wouter Berthouts kinder
 Sende men doe , des sijt vroet ,
 Twee jongelinghen , die sint worden vroet.
 Op hem beiden , heb ic vernomen ,
 Was 't heerscap van Grimbergen comen ,
 Ende by hem , dat 's loghen gheen ,
 Was eerst 't heerscap gedeelt in tween.
 6490. Die keyser ende sijn baroene
 Vernamen aen den hertoghe coene
 Hoe hy den peys woude laten maken.
 Doen begeerde hy , voor allen saken ,
 Dat men die borch slechten dade
 Van Grimberghen , daer grote scade
 Hem van was comen ende den sinen ;

Van den jonghen hertoghe rijck. — 6477. Die d'oorloghe ende dat verdriet
 Van Grimberghen bracht ten eynde. Ick segge wel dat men sende By keyzers
 rade ende syne baroenen. — 6483. Om heer Wouters Berthous kinder(en),
 Twee jongheligen , des sijt vroet , Die sint weerden vroom ende goet. Op
 hen beyden , hebbe ick vernomen , Was het heerscip van Grimberghen
 comen. Die Keyser ende syne baroenen. — 6492. Hoe hy den pays
 wilde laten maken. — 6496. Hem af was comen ende den synen ;

- Want sire dicke om waren comen in pinen.
 Al noch es die berch daer bleven
 Daer die borch op stont verheven ,
6500. Die om 't soendine wert te broken.
 Oic heeft die hertoge ondersproken ,
 Dat mense voert in ghenen kere
 Betimmeren en soude nemmermere.
 Dat geloofden die broederen beide ,
 Ende gaven's dair af sekerheide
 Den hertoge Godevaerde van Brabant.
 Voert moesten sy al te hant
 Manscap doen ende worden sijn man ;
 Beloven moesten sy voirtan
6510. Gestaden te houden die woort ,
 Die de hertoghe soude segghen voort ,
 Ende wie daer jegen iet gaen woude ,
 Dat hi sijn viant worden soude.
 Die hertoghe sprac : « Keyser, here,
 Ic begeere voirt mere
 Dat die jonxste behoude van tween
 Die heerstede , ende sijn leen
 Sal d'outste van hem ontafen.
 Ic wise den jonxste 't heerscap aen ,

Want sijnder dickels om comen in pinen. Noch es die berch daer al bleven.—
6500. Die om dat soendinck weert ghebroken. Voort heeft die hertoghe bespro-
 ken Dat men se in negheene keere En soude betimmeren nummermeere; Dat
 gheloofden die ghebroeders beyde, Ende gaven daer af sekerheyde Den herto-
 ghe Godevaert van Brabant. Voorts moesten sy alle ter hant. — **6508.** Wer-
 den sijn man; Daertoe moesten sy nochtan Beloven te houden ghestade dit
 woort. — **6514.** Doen sprack die hertoghe : « Keyserre heere, Nu begeere ick
 voort meere Dat die jonxste van dese twee Die heerstede behoude, ende sijn
 leen Sal die oudste van hem ontafen. Ick wyse den jonxste het heerscap aen,

6520. Ende man te worden den heren ,
 Ende voirt sonder wederkeren
 In 't lant van Grimberghen dese steden
 Bliven. » Aldus eest noch heden ;
 Dese ere ende dit voordeel
 Hevet de joncste broeder geheel.
 Om dies her Wouter Berthout sciet.
 Uten prisoene , daer hy in liet
 Te ghisele sinen jongen broeder,
 Sijns vaders kint ende sire moeder,
6530. Die in gevangnisse sterf.
 Dus quam't dat her Gerart verwerf
 Van Grimbergen 't heerscap hoghe
 Omdat hem wijsde die hertoghe ;
 Ende sijn broeder, verstaet dit liet,
 Die oic her Wouter Berthout hiet ,
 Ontfine sijn goet van hem te lene.
 Noch seecht men selc stont in 't gemene ,
 Als een sijn sake niet mach verwerven :
 Mach ic's niet hebben, so moet ic's derven.
6540. Also her Wouter Berthout mede

Ende nam te weerden den heeren , Ende voort meer sonder weder-
 keeren In 't lant van Grimberghen dese steden Bliven. Ende dus is 't noch
 hedent; Dese eere ende dit voordeel Geve ick den jonxsten broedere
 gheheel, Om dat heer Woulter Berthout schiet Uyt den prisonne, daer
 hy hem liet Te ghisele synen jonghen broedere, Sijns vaders kint ende
 sijn moeder, Die in 't gevanghenisse starf. » Dus quam dat Geerart
 verwarf Van Grimberghen het heerscip hooghe, Om dat hem wijsde die
 hertoghe; Ende sijn broedere, en lieghe u niet, Die oock heere Woul-
 ter Berthout hiet, Ontfinck van hem sijn goet, sijn leen. Noch seit men
 sulc stont in 't ghemeen, Als een sine sacken niet mach verwerven : Machs
 (het) ick niet hebben, so moet het ick derven. Alsoo heere Woulter Bert-
 hout mede

Der herscappien van Grimbergen dede.
 Doen hiet hem die hertoghe bieden,
 Weder si hare maiseniede-lieden
 Liever volgden in 't heerscap haer,
 Soe elder dair hi geseten waer.
 Sy seiden doe den hertoge, dat si
 Vele liever hadden, dat hi
 Volgde sinen maiseniemannen
 In haer heerscap, ende si danne

6550. Den haren weder in Brabant.
 Ic segge u dat hem elc verbant
 Vorwerden te houden ende ghelof;
 Ende eer die keyser rumede't hof,
 Dede hy elc anderen charteren maken,
 Ende beseghelen van allen saken,
 Die ic u hebbe vertelt al claer.
 Hierna sciet die keyser van daer,
 Ende elc voer ten sinen weder.
 Daer was gevelt d'orloghe te neder,
6560. Dat begonnen was voirwaer,
 Als men screef Ons Heren jaer
 Elf hondert .xl. ende twee,
 By Godevaerts tide min no mee,
 Die de derde was, also ic 't vinde.

Des heerscaps van Grimberghen dede. — 6543. Meysseneden. — 6543. Ofte elders daer hy gheseten waere. Beyde seyden sy den hertoghe dat sy **Vele** liever hadden dat hy Volghende syne meyssenede man In haer **heerscap** ende sy dan. — 6553. Ende eer de keyser ryde het hof, Deden **elc** anderen carteren maken. — 6557. Hierna schiet die keyser van **daer**, Ende elck heere voer ten synen wedere. Daer was ghevelt d'**oorloghe** nedere Dat begonnen was, dat 's waer. — 6564. Die de derde was, als ick vinde.

Die oorloge duerde, cer't ten inde
Comen conste, stuer ende swaer
Wel omtrent .xvij. jaer,
Dat ele op anderen roofde ende pande,
Lieden versloech ende huysen verbrande.
Elc brac op anderen sonder hone

6570. Enc borch rikelije ende scone :
D'een hiet Nettelaer, by Vilvoorden,
Die d'heren van Grimbergen stoerden,
Daer noch goet litteeken af es bleven;
Want daer leecht noch een berch verheven,
Daer die eerlije borch op stont.
D'ander borch is u wel cont,
Hoese die hertoge dede
Breken, eer si versoenden mede;

6580. Want hy d'orloghe ten eynde brachte.
Nu bid God, die ons gewrachte,
Ende Marien, siner moeder,
Die alder bedroefder es stierroeder,
Ende troostersse die sijn in elenden,
Dat sy sijn siele van meswenden
Hude, ende bringe ter glorien,

Dese oorloghe duerde eer ten eynde Commen conste, stuer ende swaer Omtrent wel .xvij. jaren. — 6569. Lieden versloech, huysen verbrande. Elck brack op anderen, sonder hoene, Een borch rijkelijk ende schoone; D'een hiet Nettelare, by Vilvoorden, Dat de Grimbergsche heeren stoerden, Daer goet litteeken af es bleven; Want daer die berch noch es verheven, Daer die eerlicke borch op stont, Ende d'ander borch es u wel becont Hoe dat se die hertoghe dede breken, Eer sy haerlieden versoen deden; Want hy dit oorloghe ten eynde brachte. Nu bidde ick God, die ons ghevraachte, Ende Marien, syne liever moedere, Die alder bedroeven stierroeder Ende troost is in dese alende. — 6586. Hoede ende bringe ter ewigher glorie.

- Die gemaect heeft dese historien ,
Ende te dichten begonste ;
Want eer hise voleynden conste ,
6590. Brachten God van live ter doot ,
Dat sinen vrienden was scade groot ;
Want hi was in allen manieren
Hovesch , minder ende goedertieren.
Veertien hondert verse omtrent
Ontbleven hem ; diese volent
Ende volbracht heeft ende bescreven ,
God gestercken in enen goeden leven ,
So dat hi ten lesten stonden
Vonden worde buten sonden ;
6600. Ende den ghenen verleene mede ,
Die dese geste maken dede
(Beschreven ende oic dichten
Dat hem God verleene in gichten)
Geluc , ere , sonder meswende ,
Soe dat hi na sijns levens ende
Besitten moete 't ryke hierboven ,
Daer die ingelen Gode loven ;
Ende hem allen die 't hebben ghehoirt ,
Ende noch selen lesen voort ,
6610. Die late God selc leven leyden

6595. Hoeff, mindere ende goedertieren. — 6595. Diese heeft voleynt ,
Ende voldicht ende beschreven God gbesterkene in een goet leven. —
6599. Vonden weerde sonder sonden ; Ende den ghenen verleene hi
mede, Die dese eerste dichten dede, Gheluck ende eere, sonder miswende,
So dat hy nae sijn levens eynde. — 6609. Ende noch sullen hooren lesen
voort, God late hem sulck leven leyden.

Dat si van hem niet moeten sceiden
Ten lesten, als hy sal toonen
Sijn vonnisse ende elken loonen
Na zijn verdienste al geheel;
Daer nieman hebben sal voordeel,
Clein noch groot, arm noch rike.
God late ons in dit aertrike
So leven, sonder meswende,
Dat wy dat leven sonder ende
6620. Besitten moeten nae dit lijf;
Segt, amen, man, kint ende wijf.

6614. Naer syne verdienste al gheheel; Daer en sal nietmant hebben voordeel, Cleen, groot, arme noch rijke. God lacte ons hier in eerdenrijcke So leven, sonder miswende. — 6621. Nu segt amen, man, kint ende wijf.

INHOUD.

TWEEDE DEEL.

Toen de momboren of voogden des jongen hertogen de inneming en verwoesting der burcht Vilvoorde vernamen, besloten zy krachtigen weêrstand tegen de macht der heeren van Grimbergen te stellen, en onthoden al de leenhouders van Lothrike en Brabant wel gewapend te Brussel binnen de stede; op den voorstel van den heer Hendrik van Diest, beriepen zy ook aldaer al de mannen des hertogen, en vermaenden zyne vrienden en magen, die in Vlaenderen en Henegouwe woonden, om zonder letten, de burcht te Grimbergen te helpen innemen en zich van de stad Mechelen meester te maken. De grave van Vlaenderen zond aen den hertog, zynen jongen neve, eene hulplende van 700 man, ridders en knapen; acht oversten leidden dit heir: de heer van Gavere, die van Oudenaerde, heer Diederik van Nevele, de heeren van Ghistele, Rode, Masseme, Axel en Schorisse. Te Brussel vergaderde alsdan een talrijk leger; ridders, banrotsen en knapen, die verre en na gezeten waren, kwamen daer te samen. Daer verschenen beide de graven van Loon en Namen met een groot gevolg; de heeren van Aerschot, van Horne, beide de heeren van Gaesbeke, de heeren van Edingen, Roos, Parwijs, Leeftale, Crainhem, Marbeis, Rotselaer, Wavre; heer Godefrijn van Niele of Nivelle; de heeren van Dongelberge, van Campenhout, van Reves, van Trasignies, van Wedergrate, van Ledenborge en van Zuilen. Al deze heeren en ridders en nog menig ander, die ik niet genoemen kan, verzamelden te Brussel.

V. I.

Te Grimbergen werden de dagen in vreugde en blijdschap over den behaelden zege doorgebracht, toen een bode by heer Arnout verscheen, die voor zyne burcht onder eenen boom, met zyne zoonen en andere ridders gezeten was; deze bode bracht hem de oorlogsverklaring der Brabantsche heeren, die te Brussel thans in groot getal vereenigd waren. Zoodra de heer van Grimbergen dit vernam, zond hy brieven uit om zyne mannen, vrienden en neven te vereenigen; ondertusschen deed hy zyne burcht versterken, met diepe grachten omsingelen en met levensmiddelen voor langen tijd voorzien. Welhaest trokken de verzamelde benden uit Brussel naer Grimbergen in twee verdeelingen; de voorste hoede voerde de heer van Wesemale aen, de achterhoede de heer van Crainhem; op hunnen tocht staken zy al de hoeven en woonsten in brand. Als Arnout dit vernam, riep hy al degenen die te Grimbergen waren, te wapen, en trok den vyand te gemoet buiten de versterkingen. Welhaest randde Wouter Berthout den heer van Wesemale aen, die met zijn gevolg vooraen kwam gereden. Daer werd dapper gevochten, menige speer gebroken, helmen gekrookt, schilden van een gehouwen. De heer Arnout met zyne beide zoonen, na wonderen van dapperheid uitgevoerd te hebben, waren nochtans gedwongen achteruit te deinzen en in de burcht te wyken. De Brabanders bezetten het dorp, dat zy uitmoordden, plunderden en verbrandden; zy spaerden het klooster niet dat daer oprees, maer na het verwoest te hebben, gaven zy het ook den vlammen tot roof. De heer van Wesemale wilde de burcht Grimbergen insluiten en belegeren; maer de graef van Namen stelde voor de stad Mechelen onverhoeds aen te randen; zy trokken daer heen en roofden onder wege al wat zy mochten, schapen, paerden, koeijen, en verbrandden huizen en kerken.

V. 510.

GEDURENDE dat de Brabanders nog voor Mechelen lagen, verzamelden zich te Grimbergen de beschrevene leenhouders; daer kwamen mannen, vrienden en magen aen, uit alle omliggende gewesten. Daer verschenen de graef van Vianden, de heer van Breda, van Keppele uit Gelderland, van Arkel uit Holland, de heer van Moroel, van Yterne, van Ysselstein, van Buren; deze heeren kwamen van deze zyde des Rhijns. Uit Vrankrijk kwam de heer van Moy, de heer van Chatillon, van Santpol, Couchi, Monbason, van Hamme uit Vermandois. Uit Henegouwe daegde daer de heer van Bossu op; daer verscheen ook Jacob, de heer van Roye; deze waren vrienden, magen of leenmannen des heeren Aernout. Uit zijn eigen land togen de volgende heeren met hun maegschap hem ter hulpe: de heer van Assche, van Beighem, van Eppinghem, van Hombeke, vier machtige banrotsen; de andere vasallen waren: de heeren van Oijenbrugge, van der Male, Godevaert Screehane met zyne broeders, Willem Tant, de heer van Ophem, van den Eecheve, van Schoudebroeck, van den Bogaerde, van Sijtvoort, Willem van der Tommen, de burchtgrave; de heeren van Massenhove, van Liere, van Cobbenbosch, van Imple, van Herlaer, van Helrode, van Beringen, van Calmont, Hendrik Hoesken, van den Damme. Nog zag men daer menich leenman des heeren van Grimbergen vergaderen die omtrent Postel gezeten was en menich vremd soudenier. Dan vereenigde de heer van Grimbergen de voornaemste dezer toegesnelde heeren boven in de schoone zale, om ze te raadplegen of ze den vyand aldaer moesten afwachten of tot ontzet der

stad Mechelen aenrukken. Men besloot naer Mechelen heen te varen , opdat de stad niet ingenomen wierde ; maer vooraleer zy voortgetogen waren , verscheen het Brabantsche leger voor Grimbergen terug ; het was van voor Mechelen opgebroken op raed van den heer van Diest , die dacht dat het beter was de groote strijd op het veld te Grimbergen te leveren , dan onder de muren van Mechelen , waer zy zich ook tegen de inwooners dezer stad zouden moeten verdedigen. Wanneer de Brabanders daer verzameld waren , werd er raed gehouden onder de aenzienlijkste genooten van Brabant , waer Godevaert van Gaesbeke voorstelde den hertog , hunnen jongen heer , te brengen , opdat hy dit zicht de min wakkere aengemoedigd wierde en de stoutmoedige dapperder strede. De heer Arnout van Crainhem werd gelast den jongen hertog , die te Brussel verbleef , te halen. Een ander bode werd naer den heer van Grimbergen afgestuurd , om hem tot de onderwerping aen te manen , en zich aen het vonnis zynere genooten , de leenheeren van Lothrijk , te gedragen. Maer de heer van Grimbergen antwoordde dat hy te dezen tyde niet beraden was in genade te komen , noch manschap te doen , volgens het vonnis der banrotsen , dat zy hem morgen op het veld zouden aentreffen met zyn volk , om uitkomst met de wapenen te zoeken. Des avonds laet was de heer van Crainhem met den jongen hertog aengekomen , en deed het kind met de wiege van de orsbare afheffen opdat het aldaer in de ryke tente rusten zoude. De blijdschap was groot in het heir toen het aenwezen des hertogen bekend was , en allen bereidden zich tot krachtigen tegenweer.

V. 777.

Des anderendaegs vroeg was alles in rep en roer : de heer van Wesemale , die maerschalk was van het Brabandsch leger , bracht het heir in slagorde en verdeelde hetzelve in negen scharen : de eerste schare stond onder 't bevel van den heer van Wesemale zelve en der heeren van Diest , van Assche , van Bierbeke en van Wemmele ; de tweede onder den heer van Aerschot ; de derde onder den heer van Hoorn ; de vierde onder den heer van Edingen ; de vijfde onder beide de heeren van Gaesbeke ; de zesde onder Geeraert van Roos ; de zevende schare geleidde de graef van Namen , de achtste de graef van Loon , en de negende voerde de volgende banrotsen aen , die de graef van Vlaenderen ter hulpe gezonden had met 700 geharnaste mannen , te weten : de heer van Oudenaerde , van Gavere , van Ghistele , van Nevele , van Rode , van Masseme , van Axel en van Schorisse. Elke schaer hadde wel 2,500 ruiters , sterk gewapend met helmen , met schilden. De voetknechten waren wel 10,000 in getal en werden door den heere Jan van Haspegouw angeleid ; de standaard van Brabant werd den heere van Crainhem , die zyne magen rond hem hadde , toevertrouwd. Dan , wanneer het volk geschaerd stond , deed de heer van Wesemale den jongen hertoge halen en met de wieg aen eenen grooten wilgenboom hangen , opdat hy over gansch het veld gezien wierde , zelfs door het vyandlijk heir , dat onder 't bevel van Wouter Berthout in acht scharen gedeeld was ; de eerste was den heere van Assche bevolen ; de tweede den heere van Keppele ; de derde den heere van Bossu ; de vierde den heere van Couchi ; de vijfde schare leidde de heer van Moy , uit Artois ; de zesde de heer van Breda ; de zevende de grave van Vianden , en de achtste had tot oversten de heeren Arnout en Geeraert van Grimbergen. De standaard

werd bevolen aen Paridaen van Massenhove, en zynen oom Geeraert van Liere, als ook aen twee knapen, geheeten, Jan van den Dale en Geeraert van der Biest. Dan schaerde Wouter Berthout het voetvolk in twee scharen; in elke waren wel 5,000 man. Der eerste schare gaf hy tot overste Alart van Beighem, der tweede Paridaen van Eppenghem. Wanneer gansch het heir dus slachvaardig en elk onder zyne banniere geschaerd was, beval heer Wouter zynen vader aen twee vrome ridders : heer Segerman van den Male en Jan van Caelmont, en tot zijn eigen lijfwacht noemde hy Hendrik van Oijenbrugge, Simoen van den Male, en tot die zijns broeders Wouter van Damme en Willem Tant. Dan werd Godevaert Screehane gezonden om het leger der Brabanders te overslaen om het getal en de slagorde er van te kennen; toen hy terug voor den heer van Grimbergen verscheen, gaf hy hem onbewimpeld verslag van 't geen hy gezien had, en verklaerde hem dat de Brabanders talrijk en wel gewapend waren, dat de jonge hertog in de wiege aen enen wilgenboom hing, en waegde het hem aen te raden vrede-onderhandelingen aen te knoopen en eer naer een verdrag te trachten dan enen zoo wreeden oorlog voort te zetten; « Want, voegde hy er by, daer zal langs weerkanten jammer groot geschieden ende schade. » Maer heer Arnout antwoordde dat het te spade was, en beide heirbenden bereidden zich tot den aenval.

V. 1376.

Het was op Onzer Vrouwendag te Half Oogst dat beide legers tegenover elkander stonden, op een veld ter Langer Hagen buiten Grimbergen: trompen, bazuinen, hoornen blies men daer, dat berg en dal er van weergalmden. Geeraert van Houmolen begon den strijd; op een koolzwart paerd gezeten schoot hy vooruit, onder 't geroep : Grimbergen! en stiet met zyne spies enen Brabandschen ridder neder. Dan sloeg hy verder door, tot dat Hendrik van Diest ten stryde verscheen; de heer van Assche trok dezen te gemoet. De speren sprongen hy 't verzamelen door de schilden op de platen in splinters; dan trokken zy huune zwaerden, en sloegen malkander zoo zeer dat het vuur uit de helmen spronk; maer eerlang werden zy van elkander gedrongen. Na hem rende de heer van Bierbeke vooruit, en stak enen op de borst dat hy ter aerde nederviel. Dan kwam Arnout van Wemmele met zyne naeste magen in het veld en tegen hem reed een ridder, Geeraert van Assche genaemd; de speren braken, zy vingten ten zwaerde, en Arnout trof zoo zeer den heer van Assche in den hals, dat hy diep gewond ter neder stortte. — Nu voer de heer van Wesemale met zijn maegschap uit de gelederen; tegen hem kwam een sondenier, Garnier van Sint-Thomas geheeten. De heere van Wesemale steekt hem zyne speer door schild en plate zoo diep in het hart dat hy plotselijk dood ter aerde viel, toen hy ze weder naer hem trok. Hy doodde nog enen ridder, en zyne speer brak; dan greep hy ten zwaerde en riep : Wesemale ! Lothrike ! De heer van Assche die dien wapenkreet hoorde reed hem te gemoet; zy stieten zoo zeer tegen elkander by 't verzamelen dat zy beiden nederstortten. Dan kwam de heer van Keppel uit Gelderland, en tegen hem reed de heer van Aerschot. De speren braken, dan streeden zy moedig met de zwaerden. Welhaest kon de heer van Keppel den heer van Assche, die daer te voet streed, weder te paerde helpen; ook hadden de Brabanders den heer van Wesemale weder op zijn paerd gekregen. — De heer van Bossu uit Heene-

gouwe verseheen dan te velde en stak eenen ridder dwars door het schild en de plate dat hy stervend van zijn paerd viel. De heer van Hoorn, met zyne schaer, trok tegen hem, en welhaest vlogen de speren in stukken; schilden en platen werden doorsteken. Zy trokken de zwaerden en kwetsten elkander; maer dan kwam de schaer tusschen beiden gevaren en scheidden ze. Nu naderde de vierde schaer met den heer van Couchy aen het hoofd; de heer van Edingen trok hem te gemoet, en bracht eenen zoo harden stoot op zijn schild dat de speer brak; en gene gaf eene zoo zware steke aen het paerd van den heer van Edingen, dat het onder den zadel hem ontzong, en hy nederstortte. Beide scharen naderden dan en streden woedend. Den lieden van den heer van Edingen gelukte het eindelijk hunnén heer van onder het paerd te krygen en hem weder op zyne voeten te helpen. Hy streed vromelijk voort met het zwaerd, en, hoewel te voet, stak hy eenen ridder door schild en plate in het hart dat hy dood ter aerde viel. De heer van Edingen sprong op het verwonnen paerd en reed verder strydewaert. — Godevaert van Gaesbeek en zijn broeder Hendrik, die de vijfde schare der Brabanders aenvoerden, bestonden dan den strijd, en woedden verschrikkelijk in het Grimbergsche leger. De heer van Moy, uit Artois, trok tegen hem op, en beiden kwamen als twee vliegende pylen tegen elkander gevlogen. De schachten drongen door de schilden; maer braken op de platen; zy togen dra de zwaerden en streden als twee ontbondene leeuwen. Eindelijk hief de heer van Moy zijn zwaerd en sloech Godevaert zoo zeer op den helm, dat de kling er doorschoot en hem eene wonde aen het voorhoofd toebracht.

V. 1724.

De heer van Roos, die de zesde schare der Brabanders voerde, waegde dan den kamp met den heere van Breda. Door den stoot des schachts viel de heer van Roos met zijn paerd neder. Zijn volk snelde hem ter hulp, en hevig werd daer gestreden. Eindelijk werd des heeren zoon van Breda uit den zadel geworpen, en de heer van Roos besteeg zijn paerd. — De graef van Namen, met de zevende schare, streed tegen den heer van Vianden en zijn gevolg. By het verzamelen drong de speer den grave van Namen in de borst, dat hy in onmacht viel. Zijn volk kwam toegevlagen en het werd daer een staende strijd. — Zeger van Breda streed dien dag moedig en ridderlijk, en versloech menigen vyand in den strijd; tegen hem kwam een vroom ridder van Namen, Geeraert van der Straten geheeten, die door Zeger van zijn paerd geworpen werd; maer steeg er weder op en sloech heer Zeger zoo zeer op den helm dat 't zwaerd tot de tanden er door schoot. De grave van Vianden zweert den dood zijns neefs te wreken, en vervolgt woedend den heer Geeraert, welken hy door eenen slach in den hals dood ter neder werpt. — De graef van Loon, die de achtste schare voerde, streed tegen Arnout van Grimbergen en zyne twee zonen. Zy kwamen met zoo groote kracht te gader, dat de paerden daer zy op zaten onder de heeren dood ter strate nedervielen. Dan reed Wouter Berthout uit en stak Zegerman van Loon zyne speer door het hert dat hy bezweek. Wouter greep het paerd vast en bracht het zynen vader die nog als in bezwyming op de aerde lach. — Dan kwamen de voetlieden door Paridaen van Eppeghem en den heer van Beighem geleid; maer het Brabantsch voetvolk door Jan van Haspengouw aengevoerd, trok ook vooruit en hevig werd hier gestreden.

De heer van Beighem verslaet enen ridder van Namen. De heer Hendrik van Oyenbrugge doet ook wonderen van dapperheid; maer zijn zwaerd werd door enen scheut uit de vuist geslagen en wel eene roede verre geworpen. Hy nam enen schacht op en rande Jan van Aa aen, wien hy enen zoo harden slach toebrecht dat hy in onmacht bleef liggen op zynen zadel. Hy nam hem zijn zwaerd af en voer verder met Wouter Berthout in den strijd.

V. 2340.

Dan streed Jan van Breda tegen den ridder Jan van Hanut; maer door enen geweldigen zwaei des zwaerds sloeg de eerstgemelde het hoofd des laetsten af; welhaest kwamen de makkers van beide zyden toegevolgen, en de strijd werd daer woedend. De heer van Breda met zyne twee zoonen oogsteden veel roems in; daer onderscheidten zich ook de graef van Loon, de heeren van Edingen en van Hoorn. De burchtgrave Willem van der Tommen streed tegen den heer van Yssche, wien hy te neder stiet en zijn paerd bemachtigde. De heer Zeger van der Molen vocht tegen heer Jan van Breda; en dreef hem zyne speer door schild en plate, dat hy dood uit den zadel viel. De vader die dit toezag, zuchtte en klaegde diepgeeroerd, en zwoer de dood zijns zoons te zullen wreken, waerop hy op Zeger van der Molen aenreed, en hem met het zwaerd aenrandde; hevig was de strijd; maer de heer van Breda bracht Zegere enen slach op den schouder toe, dat het zwaerd tot de borst nederschoot. De heer van der Molen vie levenloos ter neer. — De heer van Hamme uit Vermandois, die den heer van Grimbergen ter hulp was gekomen, streed tegen den heer Diederik van Ledenberge; zy voeren op elkander aen als twee vliegende pylen, en vielen beiden ter aerde neder; maer werden dan door hun volk gescheiden die er tusschen kwam gdrongen. — De heer van Iterne streed tegen den heer Geernaert van Zuilen; deze laetste ontving eene lichte wonde, maer bracht den heer van Iterne enen zoo geweldigen stoot met zyne spere toe, dat hy ter aerde stortte. Hy vatte den heer van Zuilen zoo vrezelijk om zijn middel, dat het paerd waggelde; eindelijk ontwong zich de heer van Zuilen, trok het zwaerd, en woedend vochten zy te zamen. De heer van Iterne sloeg den helm van den heer van Zuilen in stukken, en gaf hem ten zelfden stonde enen slag op den schouder dat hy nederviel, en zeker hadde hy hem dood geslagen, ware de heer Willem van Wanghe niet toegesneld, die den heere van Iterne den arm afsloeg; doch deze hief het zwaerd en gaf Willem enen slach in den hals dat het hoofd hem afvloog. Dan stak de heer van Zuilen hem het zwaerd door longer en lever en de heer van Iterne viel ook dood. Dit was een groot verlies voor den heer van Grimbergen. Maer de heer Arnout van Oyenbrugge kwam daer toegesneld, en na Simoen van Lede uit den zadel geworpen te hebben, randde hy den heer Geernaert van Zuilen aen en stiet hem levenloos ter aerde. Toen zyne lieden zagen dat hy dood was, stegen zy al te paerde en voeren tegen heer Arnout van Oyenbrugge stryden; maer op 't geroep: Grimbergen! kwamen vele ridders hem ter hulp en versherkelyk werd daer de strijd. — De grave van Loon waegde den kamp tegen den heer van Grimbergen en Godefried Sreihane vocht tegen den heer van Edingen. De heer van Breda in woede nog ontstoken over de dood zijns zoons randde Hendrik van Haren aen, wien hy doorstak en nedervelde.

De heer van Chatillon werd handgemeen met Zeger van Perwijs, de heer Arnout van Crainhem, wien de standaerd van Brabant bevolen was, met den heer van Monbazon, de heer Geeraert van Breda met oenen ridder van Namen, wien hy schild en plate doorstak, dat het yzer ten rugge uitkwam; hy liet zyne speer nedervallen en voer verder stryden met het zwaerd. Godeswijn van Niele reed tegen Wouter Berthout, wien deze zoo zeer geraekte dat hy uit den zadel vloog; maer hy sprong snel op en ving ten zwaerde; het gedrang werd hier groot; het gelukte echter den heer van Niele weder te paerde te stygen. Geeraert van Grimbergen kwam dan toegesnel, met de twee ridders Willem Tant en Wouter van Damme, welken hy in hoede was bevolen en streed tegen heer Geeraert Van den Bossche, en stak hem dat hy dood viel in 't gras. Willem Tant verwon Gosen van Ardennen en Wouter van Damme Geeraert van Cockelberge. V. 5091.

Dan zag men Geeraert en Jan Screibane in den strijd ryden, en na hunne speren gebroken waren streden zy moedig met hunne zwaarden. Heer Geeraert van Herlaer voer tegen Willem van Pamele, maer toen zy ten zwaarden vingen ontliepen de paerden en droegen ze henen door den strijd. Heer Jan van Marbeis reed tegen heer Jacob van Roye; zy staken elkander zoo zeer met den grooten sterken schacht, dat zy beiden met hunne orsen nedervielen. Te beider zyden vloog men hen ter hulp; Arnout van Grimberghen was welhaest ter plaets en stak eenen, Zegerman gebeeten, dat hy dood uit den zadel viel. — Thomas van Wyneghem ontmoette Willem van Massenhove, en stak dezen laetsten door het hert dat hy ter aerde stortte, dan streed hy met het zwaerd tegen Jan van Caelmont; maer Zegerman van den Male kwam welhaest toegereden, en sloech hem dat hy nederstortte, waerop Jan van Caelmont hem de doodsteek gaf. — Heer Geeraert van Liere en zijn oom Paridaen van Massenhove, wien beiden de standaerd van Grimbergen was toevertrouwd, deden wonderen van dapperheid; die van Grimbergen schaerden zich rond den standaerd en voeren tegen den heer van Crainhem die den standaerd van Brabant hield, en rond wien de Brabanders zamenliepen. Daer werd een hardnekkige strijd geleverd, vele wonden gegeven, schachten gebroken, schilden doorsteken, en ridders neêrgeveld. Dan kwam Willem van Sint Pol den heer Godevaert van Reves te gemoet, en deze bracht Willem van Sint Pol een zoo geweldigen slach dat hy in onmacht viel. Maer Willem van den Bogaerde reed op Godevaert van Reves en wierp hem uit den zadel; doch hy schoot weder op en steeg te paerde. — Paridaen van Eppeghem, die de voetlieden van Grimbergen daer geleidde, reed vooruit en trof doodelijk eenen neve van den heer van Rotselaer. De heer Hendrik van Rotselaer die dit toezach voer tegen Paridaen om zynen neef te wreken. Zy streden vreezelyk, werden beiden uit den zadel geworpen, doch eindelijk door hun volk gescheiden. In dit gedrang stak Simoen van den Male eenen ridder dood, die Gontram heette. v. 4141.

De heer Jan van Moroel streed tegen den heer van Leeftale; beider speren drongen door schild en plate, en beiden lagen in onmacht in hun gereide. Hunne lieden snelden hen ter hulp. Jan van Campenhout reed den heer van Erkel te gemoet; de heer van Erkel werd van zijn paerd geworpen, maer sprong gezwind in den zadel weder en vervolde moedig

den strijd. Dan kwam de grave van Loon; Zegerman van den Male met Simoen, zijn zoon, voeren tegen hem en streden met zijn volk; Simoen randt den grave zelven aen; maer deze brengt hem op den helm zulk eenen slach dat hy den zadel moest ruimen; doch sprong schielijk recht en streed moedig voort. De heer Philips van Wavre kampfte met Jan van Hombeke, en deze werd daer verslagen; Arnout van Hombeke die dit zach zweert den dood zijns neven te wrenken, en valt den heer van Wavre met moed aen; in dezen strijd werd Arnout van zijn paerd geworpen en Hendrik, zijn jongste zoon, verslagen; maer Jan, de oudste broeder, gaf hierop den heer van Wavre eene zoo geweldige steke dat hy ter aerde nederviel, en eer hy op kon staen, bracht Arnout van Hombeke hem zulken slach op den helm dat hy 't bestierf. — Dan schoten de heeren Koenraed van Buren en Bernaerd van Ysselstein vooruit, die den heer van Grimbergen ter hulpe gekomen waren; zy waren wapenbroeders en verlieten zich nooit in den strijd. Heer Gozewijn van Wedergrate, die ze vernam, waegde tegen hen den kamp; eerst tegen Bernaert van Ysselstein, dan tegen Koenraed van Buren, en geraekte in het grootste gevaer, toen een Brabantsch banderheer, de heer van Trasignies, hem ter hulp snelde en van eene gewisse dood bevrijdde. De vier strydende ridders werden eindelijk door hun volk gescheiden, die tusshen de partyen kwam gereden. — De heer Jan van Dongelberge reed tegen Geeraert van Ophem aen, en sloech heer Geeraert op den helm dat het zwaerd er door schoot en hem eene groote wonde bracht; waerop zyne vrienden en magen vromelijk met den vyand streden. V. 4620.

Nimmer zach men moediger vechten; maer helaes! het was onder kristene volkeren; hadden zy op deze wyze tegen de Saracenen en andere vyanden Gods den krijg gevoerd, wy zouden ze niet genoeg kunnen pryzen. Woedend duerde de strijd tot dat de nacht haer sluijer over de aerde wierp, en vrezelijk was het zicht des slachvelds met gesneuvelden en gekwetsten overdekt. Nu zagen de Brabanders dat zy zonder hulp den strijd niet konden voortzetten; in eene vergadering der aanzienlijksten deed de heer Hendrik van Diest, 's hertogen momboir en ruwaert van Brabant, hun opmerken dat het noodig was het heir te versterken, daer de heeren van Grimbergen geholpen werden door ver- en nagezetenen vrienden en magen. Hierop stelde Boudewijn van den Torre voor, een gezant by den grave van Vlaenderen te zenden om hem den staet van het Brabandsch heir voor oogten te leggen en hem bystand te verzoeken. Deze raed werd door allen goedgekeurd, en men verzocht den heer Van den Torre dit gezantschap te willen aenvaerden en daer heen te trekken. Graef Boudewijn van Vlaenderen na zyne genoten geraedpleegd te hebben, beloofde onderstand te zenden onder beding dat de hertog van Brabant zich als zijn leenman erkende. De nood waerin het Brabantsch leger verkeerde was zoo groot, dat deze voorwaerde werd aengenomen, en dat de ruwaert heer Hendrik van Diest en Boudewijn van den Torre gemachtigd werden voor den jongen hertog manschap te doen. V. 5205.

Des anderendaegs ochtend trokken de Grimbergsche heeren weder moedig te velde, en hernamen den strijd. Zy streden zoo moedig dat de Brabanders gedwongen waren achteruit te deinzen, en achter hunne grachten te wyken, waerop het Grimbergsch heir terug naer de burcht keerde, denkende weinig

dat hunnen ondergang nakende was. De grave van Vlaenderen had beloofd vijf honderd wel gewapende ridders ter hulp te zenden, welke des anderendaegs den vyand langs achter zouden aenranden. Toen Hendrik van Diest in het leger terug was gekeerd, gaf dit nieuwen moed aen het verzwakte heir. Het leger des heeren van Grimbergen trok vooruit, en voor aleer de strijd aentevangen werden daer vier banrotsen gemaekt: de heer van Baren, dien men beet van Aspremont, de heeren van Clairmont, Beaufremont en Montenake; deze vier bonden banniere. Dan sloeg de heer van Grimbergen daer verscheidene ridders. In het Brabantsche leger maekte men drie banrotsen, te weten: den heer van Kuik, dien van Tornebosch en van Merckem; en verhief men ook verscheidene krygers tot ridders. Daerna werden de hoornen geblazen en de strijd begon welhaest. Nimmer zach men harder gevecht; zelfs niet ten tyde van Alexander; de Brabanders die min voetvolk hadden moesten wyken. De heer Hendrik van Brabant en Boudewijn van den Torre, die de hulpbenden uit Vlaenderen wachtende waren hielden hunne scharen achteruit; maer ziende dat de heer van Pollaer den Grimbergenaers de zonne ondergaen had, en dat daer angstelijk werd gestreden, leidden zy hunne scharen daer henen met de Vlaemsche ridders, die de grave van Vlaenderen reeds vroeger hun toegezonden had, onder welke waren acht banrotsen, te weten: die van Gistele, van Schorisse, Audenaerde, Gavere, Nevele, Massemen, Axel en Rode. Allen droegen zich moedig; maer hielden den strijd met moeite vol, en Hendrik van Brabant was niet zonder onrust over de beloofde hulpbenden des graven van Vlaenderen; ook konden zy niet lang meer het veld houden, toen deze eindelijk in eene weide verschenen. Men zach daer de bannieren wapperen der heeren van Steenhuize, Maldeghem, Eecloo en Somergem, en dra werden zy handgemeen. Na den kampstrijd met de lans, trokken zy de zwaarden, en nooit zach men zoo vreezelyk ontmoet. De heeren van Grimbergen streden dapper; de heer Arnout van Oijenbrugge vocht wanhoopig, daer hy zynen zoon geern hadde uit den nood geholpen; maer hy geraekte zelf in 's levens gevaer, en beiden waren er gebleven, indien Arnouts bastaerdzoon, een leekbroeder in het klooster te Grimbergen, niet ware toegesneld, en zynen vader in het gevecht gered hadde; waerop de strijd eene slechte wending voor de Grimbergenaers nam, diein weerwil van den moed en het voorbeeld van Arnout van Grimbergen, gedwongen werden te wyken en eindelijk de vlucht te nemen. De burcht Grimbergen gaf welhaest zich over in de handen des hertogen van Brabant, die ze ten gronde deed afbreken en het herbouwen derzelve eeuwig verhoed. De heer Arnout van Oijenbrugge die immer de onderhandelingen en het vredetreffen aenraedde, en een zoo moedig ridder als voorzichtig raedsheer was, overleed aen zyne wonden twaelf dagen na den strijd. Eerlang stierf ook de diep gekwetste Arnout, de heer van Grimbergen in het gevang, met vele andere vermogende heeren. Heer Wouter Berthout verkreeg eindelijk oorlof van den raed van Brabant om uit het gevang te trekken, mids zyne jonge broeder nauwelijks twaelf jaren oud over hem te gyzele kwam. Dan verzette hy al zijn goed, waerover hy beschikken kon, en trok over zee; toen hy eenigen tijd naderhand terugkeerde vernam hy dat zijn jongste broeder in 't gevang gestorven was, en had daer over grooten

rouwe. Hy wilde te lande niet vertoeven; maer keerde terug stryden tegen de Saracenen, en sneuvelde voor de stad Damiate. v. 5490.

Toen de hertog van Brabant tot zyne dagen gekomen was, en vernam dat de grave van Vlaenderen begeerde dat hy hem manschap dede, zoo als de ruwaert van Brabant tydens zyne minderjarigheid hem beloofd had, begaf hy zich ten hove des graven van Vlaenderen. Na het noenmael stond de hertog recht en sprak tot den grave: « Ik ben hier gekomen, heer graef, om de beloften te lossen myner gezanten, die u mids de hulp, welke gy gezonden hebt, beloofden dat ik u by myne meerderjarigheid als mijn overheer zou erkennen. Nimmer, heer graef, zal ik hiertoe besluiten; maer stel my in uwe macht, en eer zult gy my het leven benemen dan dat ik aen deze vernedering zou toegeven! » De grave zegde: « De hulde als leenman scheld ik u kwijt; maer wy zullen een verbond sluiten, waerby Vlaenderen en Brabant ten eeuwigen dage verbonden blyven en zoowel in aenvallende als verdedigende krygen elkander zullen moeten ter hulpe komen! » De hertog was hier over te vrede, en het verbond werd gesloten; maer helaes, sedert werd meer dan eens dit verbond geschonden! — Keizer Frederik was dan te Leuven by den hertog gekomen om hem met de erfgenamen van Grimbergen, de twee zoonen van Wouter Berthout te verzoenen en eene overeenkomst te sluiten. Er werd onder andere in dit verdrag besproken, dat de jongste der broeders de heerstede zoude bezitten en de oudste zijn leen van hem ontvangen, om rede dat de jongste broeder van heer Wouter Berthout die voor hem te gyzel in 't gevang zat, aldaer gestorven was; zoo kwam het heerschap Grimbergen aen heer Geraert, en de oudste broeder die ook Wouter Berthout hiet, ontving zijn goed van hem te leene. v. 6365.

AENTEEKENINGEN.

EERSTE DEEL.

- V. 1. In de *Trophées du Brabant* (Anvers, chez Ch. Segher, 1638), deelt de schryver dezes werks, C. Butkens, eenige uittreksels mede van het ridderdicht over den krijg tegen de heeren van Grimbergen; daer deze uit een ander handschrift dan 't geen dat wy bezitten overgenomen zijn, zullen wy ze, ter plaetse waer ze behooren, aengeven :

God die here es alre heren,
Die ons menschen wilde eren, enz.

- V. 12. *Ter Daemstede*; ongetwijfeld slecht afgeschreven; de lezing van het Brusselsch HS. *t'elker stede* is alleen goed. (J. H. B.)
- V. 15. *Suffen*, meest als werkwoord gebruikt, hier als zelfstandig naemwoord, in den zin van *fabelen, verdichtfels*. De oude schryvers gebruikten meestal het woord *truffen*, van het middeleeuwsch latijn *truffa*, dat *bedrog* beteekent: *fraus, nequitia, jocus*.

V. 21. Het fragment van Butkens heeft :

Vraye jeste, die waerheyt was,
 Van den hertoge, sijt seker das,
 Die Godevaert metten Barde hiet :
 Dierste hertoge, ken liege u niet,
 Die in Brabant oit regneerde.
 Na dat my die cronike leerde,
 Soe hieten sine vorders graven
 Van Lovene; maer verhaven
 Wert dese hertoghe in Brabant
 Van den keyser, sy u becant,
 Dien selve maecte hertoge
 Bi den rade der Heren hoge,
 Die bi den keyser waren dagelijc;
 Ende dien lief hadde sekerlijc,
 Overmits ziere doecht wille,
 Die in hem was lude en stille.
 Selve die keyser minde mede,
 Dat toende hy hem tot menigh stede,
 Gelijc ghy hoeren selt hier nae
 In 'toirloge, als ic verstae,
 Dat tusschen den hertoge Godevaerde
 Was, ende oick den heeren weerde
 Van Grimberghen, die sekerlike
 Mechtigh waeren ende rike
 Van groten lande in dien tyde,
 Dat omtrent hem wide ende zide
 Met schonen beempden was gelegen.
 Sy hadden menegen koenen degen,
 Die Grimbergen hoirden toe,
 Dair sy den hertoge doe
 Met oirloghden, hoe ick u sal
 Seggen, om dat hy woude van al
 Grimbergen overheer wesen,
 Gelijc ghy hier hebt hoeren lesen, enz.

V. 27. *Vorders*, voorders, voorouders; *Lat.* majores, parentes.
Ags. furthron.

V. 28. *Verhaven*, verheven. Door Jan Boendale in de *Brabantsche Yeesten* meest altijd gebruikt in stede van *verheven*. Zie *Christina*, bl. 244.

V. 31. *Die selven maecte hertoge*, enz. De variant heeft de goede lezing, even als het fragment hier boven aengehaeld; het moet zijn : *Diene selve maecte hertoge*, enz.

- V. 79-80. *Dier was... Een deel graven in Brabant*. Deze lezing vereischt v. 78 *hertoghen*, in plur. Vglk. overigens v. 27 en 66. (J. H. B.)
- V. 99. *Romeynen*, lees hier en v. 114 *Trojanen*, met de variant. (J. H. B.)
- V. 117. Uit het volgende blijkt dat hier maer van eenen heer en hertog gesproken wordt; de zin dus, zoo wel als het rijm, wil hebben :

Van Hectors geslachte eenen here. (J. H. B.)

- V. 125. Bedorven plaets, die naer de varianten zou kunnen verbeterd worden : *Int lant dat Antwerpen es gheheten*. (J. H. B.)
- V. 158. *Maer dese bewaudedet alsoe*, in het Br. HS. staet *verwandelet*, goed, dat is *veranderde het*. *Bewoudede het* zoude zijn *beheerschte*, *bestuerde het alsoe*; zonder zin hier. (J. H. B.) — In het Hd. *bewalten*, Ags. *wield*. G. *valda*.
- V. 160. *Diet*, held; *coene diet*, stoute held. Verder lezen wy v. 5351 : *Ende Huce Capet, dat bose diet*. d. i. *die booze vorst*. Zie II° D. v. 3766.
- V. 166. *Man*, oude pluraelvorm, *leenmannen*. (J. H. B.)
- V. 198. *Gereit, gereet*, gereedelijk, zonder tegensprake, hindernis.
- V. 241. *Maiseniede*, huisdienaers, persoonen tot de hofhouding behoorende. Van het Midd. Lat. *mansionada*.
- V. 245. *Saltknechten*, waarschijnlijk *stalknechten* te lezen; *Salt* echter zoude in stede van *solde* kunnen geplaetst zijn, en dan mogt *saltknechten* soudeniens beteekenen. (J. H. B.)
- V. 246. *Ende voer weg met stouten geselscape*; beter zonder *weg* : *Ende voer met stouten geselscape*. (J. H. B.)
- V. 248. *Louwen*; de stad *Laon*, in 't lat. *Laudunum*.
- V. 257. *Laegde*, legde lagen; *lachde*, in de var. is slechts verschil van spelling. (J. H. B.)

- V. 290. *In sijn behout, l. in haer behout*; en in de var. *Der vrouwen bleef, alsict vynde.* (J. H. B.)
- V. 321. *Rike heeft geen' zin*; l. met de var. *sekerlike.* (J.H.B.)
- V. 376. *Vigant, wigant*, stryder, van *wijch, strijd*. Hier in den zin van *vorst, held*.
- V. 396. *Ende sijn ere sere beruude*; lees naer de var. *vernuude.* (J. B. H.)
- V. 418. Het fragment van Butkens heeft :

Doen hy, alsoe ic u bediede,
Hertoge in Lothrike worden was,
Screef men tien tyden, alsoe ic las,
Elf hondert ende dertigh mede.
Nu hoirt voirt dan de waerhede, enz.

- V. 444. *Tien, tygen, tiden, trekken.* Hd. *Ziehen.* Zie v. 5305. II D. v. 5223.
- V. 453. *Wes*, by Kiliaen, *quid, quod.* Zie v. 1089, '2082, 3125.
- V. 464. De variant is beter : *Doen sy die bootscap hadden verstaen.* (J. H. B.)
- V. 505. Het fragment van Butkens heeft :

Te Grimbergen was daer een stout
Here, hiet mijn heer Arnout.
Mechtigh was hy ende rike
Van goede, van lande sekerlike, enz.

- V. 518. Dit vers zoude men op de volgende wijze kunnen aanvullen :

Ende hem volgde met menighen Francois. (J. H. B.)

- V. 532. *Baelgie*, rechtsgebied.
- V. 542. Het fragment van Butkens heeft :

Twce sonen hadde dese ridder vry,
Die vrome waren ende stout;
Deen hiet heer Wouter Berthout,
Dander Geeraert Drakenbaert,
Na sinen onder vader waert, enz.

- V. 545. *Geeraert Drakenvaert*, overal elders heet hy *Drakenbaert*, dat wel de echte naem zal wezen.
- V. 630. *Houde*, hulde, trouw.
- V. 634. *En conste u niet wel berichten; En of In conste*, d. i. *Ic en conste*. Voor dit vers moet een dubbel punctum staen. (J. H. B.)
- V. 644. *Spoerveder* in 't Br. HS. *spooreleder*. *Dat ic niet gave een spooreleder Omme hem*; in den zin van *weinig achten, niet ontzien*. *Geen veder* is gemeen, en *spoer, spoor* kan voor *sperwer* staen, in tegenstelling van den edelen valk; maer *spoorleder* is niet minder ridderlijk. (J. H. B.)
- V. 668. *Boude*, onversaegd, stout, lat. *audax*.
- V. 749. *Mijn here Willem, die borchgrave*, goed; de variant is bedorven. (J. H. B.)
- V. 780. Het Br. HS. heeft : *Nu weder doe : Myne hulde van u en cant niet*. Zonder twijfel te lezen : *Mi weder doe : Hine hilde van uwen cant niet*. (J. H. B.)
- V. 801. *Ende sijn eere verwaerde daer*; beter *Hoe hi of Dat hi sijn eere*, enz. (J. H. B.)
- V. 809. Lees : *Dien men* of ten minste *Diemen* in een woord. (J. H. B.)
- V. 816. *Sonder stop*, zonder uitstel, seffens. *Stoppen* beduidt den loop of vloed van eenig ding stremmen en afbreken : *Stop het touw en laet het niet meer uitloopen*. Zie Weiland. Mogelijk is hier *sonder scop*, zonder spot, te lezen als v. 5214.
- V. 877. Lees : *Van hem, diere waren commen toe*. (J. H. B.)
- V. 883. *Porren*, vertrekken.
- V. 887. *Danen*, van daer; *wanen*, van waer.
- V. 904. Lees : *Waren in een scone sale*. (J. H. B.)
- V. 909. Lees : *Die keiser was sire comst blide*. Het Br. HS. heeft : *Die keysere stont op met gheminde*; lees *gheninde*, d. i. *genende*, en in 't voorgaende vers *ghesinde*. (J. H. B.)
- V. 948. *Sonder sy*, zonder twijfel. Zie Huydecoper op Melis Stoke, D. II, bl. 542. In 't fransch *sans si*. (J. H. B.)

- V. 968. *Sonder hale*, geheimhouding; ook *hele* van 't werkw. *helen* onvolm. verl. tijd *hal*. Somtijds in den zin van *verduiken*, als in *Der Vrouwen heimelijkheid* v. 948 : *Dat ic altoes dus nauwe hal*, dat ik altoos zoo nauw verdook, of verdoken hield.
- V. 1050. *Ter stout*, welligt misschreven : *Here stout?* (J. H. B.)
- V. 1167. *Garsoene*, knapen, schildknappen. Van het keltische *gur*, *gwr* of het ouddietsche *wcr*, een man.
- V. 1182. *Doer, door*, wordt in vele nederduitsche schriften gebruikt in de beteekenis van *om, voor*.
- V. 1219. *Wes si*, zoo veel als *wat het zy*.
- V. 1223. *Die hem*, lees *Dien hi*; echter blijft er een anacoluthon. In de variant zal men verbeteren : *Het hadde ontboden die hertoghe*, enz. waer de gissing : (l. *dien*) verkeerd ingeschoven is. (J. H. B.)
- V. 1227. *Oit ende ie* beteekent *immer, altijd*; by het ontkenend partikel *ne* gevoegd; hebben wy de meer gebruikte woorden : *nooit, nie*.
- V. 1257. Schijnt ontsteld te zijn; was het eens : *na ende voere?* dat is *van voren tot achter, alles*. (J. H. B.)
- V. 1268. *Becronen*, klagen; by Kiliaen *bekronen, bekreunen, conqueri*. Zie v. 5457.
- V. 1290. *Eyntelike*, in het Br. HS. *Enteliken*, in den zin van *met geweld, geweldelike*. Dit woord staet waarschijnlijk in verband met het Angs. *Ent* pl. *Entas*, dat *reus* beteekent. Alfred vertaeld *Hercules gigas* door *Ercol se ent*; de dichters gebruiken dit woord geern, wanneer zy van oude gebouwen en werken spreken : *Enta geveorc, eald enta geveorc, Entisch helm* komen in den Beowulf voor. In het nederduitsch werd het ook gebruikt, als blijkt door de glossen van Lipsius waer *entisc* vertaeld wordt *avitus*, wat uit de tyden der reuzen afstamt, en door de gedichten der middeleeuwen, waer het meermaels in voorkomt, als in den *Minneloep*, den *Leekenspiegel* en elders. In den *Leekenspiegel* staet *eyselijc, eynselike*, dat de hoogduitsche

vorm schijnt te zijn, als *enzerisch*, in stede van *enterisch*, enz. Ziemann in het Middelhoogduitsch Woordenboek geeft de volgende woorden aen, die hiermede schynen in betrekking te staen : *Enzenberc*, reuzenberg; *Antwerc*, belegeringstuig, blyde. Zie *Grimm, Mythologie*. 301.

- V. 1293. *Slachten*, lees *slechten*. (J. H. B.)
 V. 1293. *Werren*, lees naer de var. *berren*, verbranden. (J. H. B.)
 V. 1322. *Wie*, l. wi, wy. — Lees met de var. *der scaden*. (J. H. B.)
 V. 1430. *Sem mijn ere!* by mijn ere! uitroeping.
 V. 1436 — 1460. Bedorven plaets, gemakkelijk te herstellen :

Mer mi dinct, ghi vrienden mijn,
 Dat ghi moghet merken iet, (of wilt immer niet)
 Dat ic en wille, wats gesciet, (of ic wille houden iet)
 Van den hertoghe houden mijn goet, (of hertoghe mijn goet,)
 Dar (of Dat) ic 't verweeren mach, sijt's vroet. (J. H. B.)

- V. 1396. *Sende*, onvolm. verl. tijd van *senden*; dit werkwoord behoorde oudtijds tot de zwakke vervoeging. Zie ook v. 363. 2731.
- V. 1696. *Vrome*, bate, nut, voordeel.
- V. 1792. *Ghematen*, bedwingen, matigen. By KIL. *moderare*, *temperare*, *cohibere*. Zie II° D. v. 3266. 3467. 3363.
- V. 1816. *Voer* is te veel. *Ende van coninc Karels tide*. (J. H. B.)
- V. 1819. *Werdit bedocht*, werd dit bedocht. *Bedenken*, overleggen. (J. H. B.)
- V. 1842. *Een criger*; beter welligt de variant: *Crigel genouch daer hi hem toe set*. *Crigel*, *Krygel*, bij Kiliaen *Pertinax*, *obstinatus*, *prae fractus*, *durae cervicis*. (J. H. B.)
- V. 1856. *Scoude*, scholde, van 't werkwoord *schelden*.
- V. 1874. *Begaden*; hier in den zin van *bespotten*. By Kiliaen is *begaden*, *decorare*, *ornare*, *colere*, enz., als in II° D. v. 3233, en *leelick begaeden*, *dedecorare*, *deturpare*.
- V. 2020. *Tellende peert*, telganger. Zie Kiliaen ad. v. *Telle*, *telde*, *tellener*, *hackeneye*. Hd. *zelter*. L. *tolutarius*.
- V. 2045 der Br. HS. *Intetelyke*, te lezen *Intelyke*, *entelyke*; naer

de letter : *eindelijk* ; fr. *enfin, à la fin*. (J. H. B.) — Zie hooger v. 1290.

- V. 2091. *Neni moeten's hebben danck*. Ontkenning met nadruk. Zie v. 2210 der varianten , waer het de beteekenis van *niemand* schijnt te hebben ; vergel. ook v. 2212 des tekts en 2227 der varianten , en II° D. v. 5106.
- V. 2093. *Poert*, stad. Zie ook v. 2271. 2669.
- V. 2127. *U sal*. Hier is waarschijnlijk het woord *recht of eisch* uitgevallen : *U recht sal*. (J. H. B.)
- V. 2199. *Wantoir vorders*, d. i. *want haer voorouders*. (J. H. B.)
- V. 2279. *Slupelinghe*, op eene behendige en ongemerkte wyze. Zie by Kil. het werkw. *sluypen*.
- V. 2281. *Vermet*, stoute aenslag. By Kil. *vermete*, arrogantia. Verder v. 3200 staet *vermede*.
- V. 2302. *Bevesten, bewesten*, versterken, bewaren. Zie v. 1957. 2314. 2979.
- V. 2404. *Hatie*, haet. Zie II° D. v. 5193.
- V. 2407. *Ocsuine* ; in de varianten : *menighen nauwen raet*. By Kiliaen : *Ocksuyn*e, occasio, ansa, causa.
- V. 2436. *Slee*, wilde pruim ; hier in den zin van eene *kleinigheid* ; Hd. *Schlehe*, prunum silvestre.
- V. 2446. *Ende dat hi hem waert dat bedochte* ; duistere en gewrongene uitdrukking ; mogelijk moet het zijn :
- Ende dat hi hem, waert dat hem dochte ,
't Quaetste dade dat hi mochte. (J. H. B.)
- V. 2454. *Baetselere*, in 't fr. *bachelier*, schildknaep. Zie Kil. ad v. *Baeckelaris* en Ducange ad v. *Baccalarii*.
- V. 2473. Dit ontbrekende vers zoude kunnen aengevuld worden door het volgende :
- Die coenelike quamen ghevaren. (J. H. B.)
- V. 2517. *Lede*, voorbytrokke, heenginge ; van 't werkw. *lyden*, *leed*, *geleden*, gaen.
- V. 2517. *Mate*, mate lieden, *geringe, gemeene lieden*. (J. H. B.)

- V. 2528. Het is onzeker of het Br. HS. *belaken of betaken* voor *betakelen?*) heeft. Was 't vroeger *beraken?* (J. H. B.)
- V. 2532. *Pongijs*, strijd, gevecht; van 't lat. *pugna*. Zie v. 2733.
- V. 2562. *Mere*, mare, maer, tyding. Zie v. 2652.
- V. 2576. *Van hem lude van Grimbergen*, ontsteld vers; mogelijk (mits het enkelvoud als formul te verschoonen) :

• Vaettene (vangt hem)! • die lude (liede) van Grimbergen. (J. H. B.)

- V. 2589. *Nijtspel*, ook *spel*, gevecht, strijd. Zie v. 3277. 3377. 4925.
- V. 2595. *Van der side*, welligt voor *Banderside*, zamentrekking van *bi* of *be* *ander side*, van de andere zijde. Zoo nog v. 2770, enz. (J. H. B.)
- V. 2620. *Gescoffiert*, verslagen, verwonnen, van 't lat. *conficere*, dooden. Zie v. 3870.
- V. 2809. *Hobosch*, Hoogebosch, wijk behoorende onder de gemeente Merchten. Zie v. 3090, 3233.
- V. 2860. *Op hoor*, voor *op hoer*, op eigen kosten, alleen? Zie *Leven van Jhesus*, cap. 16. — V. 2862 moet achter *hem* een comma staen. (J. H. B.)
- V. 2874. Het fragment van Butkens heeft :

Binnen desen selven orloge
Quam een siekte ane den hertoge,
Daer hy af sterf, en wert met haven
Te Hafflingen eerlich begraven,
Met rouwen en met mesbaer;
Noch hedendaeghs vint men daer
Sijn graf. Hy achter liet
Eenen sone die Godevaert hiet, enz.

- V. 2876. *Have*, eigenlijk *goed*, *bezitting*, schijnt hier in den zin van *pracht*, *kost*, gebruikt te zijn.
- V. 2994. Het fragment van Butkens heeft :

Alse dit in onpeyse gestaen
Lange hadde, soo wert bestaen
Met siekheden ende beswaert
Die andere hertoge Godevaert.

Onlange lach hy, hine sterf;
 Sine sile geve God haer beerf.
 In Brabant en was hy maer
 Hertoge ontrent vier jaer.
 Te Lovene in Sinte Pitskerke
 Groef men met dieren gewerke.
 Dese Godevaert liet een kint,
 Jonck van dagen, ken lieghe u twint,
 Dat in de wiege lach onverjaert,
 Ende hiet die derde Godevaert, enz.

- V. 3021 der varianten : *Waren stout* ; *waren* is te veel. (J. H. B.)
- V. 3027. *Momborie*, voogdy ; van het middeleeuwsch lat. *Mundeburdium*, dat van het ouddietsche *mund* gevormd was. *Mund* beteekent *hand*, overdrachtelijk *macht*, en komt nog in de beteekenis van *voogdy* voor in de brugsche wetten der XIVe eeuw, door den heer Van de Putte in 1839 uitgegeven.
- V. 3105. *Ghereet te Nettelaer weert* ; waarschijnlijk misschreven voor : *Henen, te Nettelaer weert*. (J. H. B.)
- V. 3108. *Rosside*, ros, ors, paerd. Middeleeuwsch latijn *roncinus*, oudfr. *roucin, rouce, roncín*.
- V. 3113. *Ende lieten die orssen henen trompen*, bedorven. misschien *klompen* te schrijven : *klomp*, fr. *sabot*. (J. H. B.)
- V. 3120. *Daer si in souden rusten daghen* ; duister. Wil hij : *daghen lang?* of *rusten tien* (te dien) *daghen?* (J. H. B.)
- V. 3129. *Verhameiden*, door hameiden versterken, met hameiden voorzien ; *hameide*, slagboom, sluitboom ; by Kiliaen : *Lignum transversum quod ostiis opponitur in postem utrinque immissum*.
- V. 3130. *Wiket, winket*, kleine deur in groote poorten ; fr. *guichet* (oudfr. *huis*, deur) ; Eng. *Wicket*. (J. H. B.)
- V. 3138. *Halsberge*, eene mailen rusting die hals en borst bedekte, in 't lat. *Lorica* ; fr. *hauberge, haubergeon*.
- V. 3165. *Tergien, targien*, groote schilden.
- V. 3180. *Sonder vieren*, zonder uitstel.
- V. 3188. *Stralen*, schichten, pylen.

- V. 3204. *Quareel*, by Kiliaen : *Pilum catapultarium, jaculum quod catapulta emittitur.*
- V. 3209. *Elc pijnden om winnen*, d. i. *pijnde hem.* (J. H. B.)
- V. 3211. *Degen*, held, kryger. Ysl. *thegn.* Angs. *thegen, thægen*, oudhd. *thegan.*
- V. 3220. *Glaviën*, speer, spies, oorspronkelijk echter uit *gladius*, zwaerd.
- V. 3273. *Brande*, zwaerden.
- V. 3294. *Asselgieren*, hestormen, fr. *assaillir.*
- V. 3299. *Storen*, vernielen, verwoesten; verder v. 3926 staet verkeerd *scoren* in den zelfden zin. (J. H. B.)
- V. 3303. *Ende 't lantscap met*; beter *Die 't lantscap met.* (J. H. B.)
- V. 3327 der varianten. *Haerenbinnen*, voor 't gewoonlijkere *hierbinnen.* (J. H. B.)
- V. 3339. *Loeden*, imperf. van *laden*, thans *laedden.*
- V. 3363. *Verspijt*, waarschijnlijk *respijt*, uitstel, van het fr. *respit, répit.* (J. H. B.)
- V. 3383. *Neyen*, hinniken, grinniken, wrenzen, brieschen. Hd. *wiehern.*
- V. 3412. *Horte, hurte*, stootend vooruit ryden.
- V. 3418. *Vaesche*, een dwarsbalk in het schild. By Kiliaen *Veesche, veesse, vesche*, fasciae.
- V. 3422. *Pinceel, pingoen, pinnonceel, ponjoen*, in 't fr. *pennon.* — De ponjoenen waren boven aen de lansen of gla-
viën vast. De Pennon behoorde tot de Edelen, die *Bacheliers* genoemd werden; de Banniere tot de ridders die daervan den naem droegen van *Bannerets*, banrotsen. Zie *Huydecoper* op Melis Stoke 3^e D. bl. 322. Zie ook v. 4677. IIe D. v. 2115.
- V. 3447. *Keper*, twee platte banden in de form van enen
winkelhaek of half openen passer, in 't fr. *chevron.* Zie
ook v. 3426.
- V. 3466. *Ghereide*, zadel. Zie v. 4350.
- V. 3483. *Hoede, hode, hoot*, hoofd. Zie v. 3353, 3595 en 4514.

- V. 3487. *Tornekeel*, tornikel, tunikel, van het latijnsche *tunicula*, *tunica*, d. i. *sagum militare*, *cotte d'armes*, een wapenrok of kolder. In 't oudfr. ook *tournicle*, *tunicle*.
- V. 3490. *Cri*, *kry*, wapenkreet, veldgeschrei. Fr. *cri*. Zie ook v. 3383.
- V. 3503. *Sterte*, *stertte*, stortte. Zie II° D. v. 2169.
- V. 3521. *Abelic*, geschikt; lat. *habilis*, eng. *able*.
- V. 3537. *Doot werp hine den selven uit*, lees : *Beide door vleesch ende huyt*; *Doot werp hine den sadele uit*. (J. H. B.)
- V. 3546. *Tas*, in den tas, *in den hoop*, *in het wilde*.
- V. 3551. *Van aver t' avere geboren was*; Hugo de Groot gebruikt *van aver tot aver* in den zin *van ouderen tot ouderen*. Zie *Weilands Woordenboek*, voce *aver*.
- V. 3554. *Sinopre*, *sinople*, sinopel, in de wapenkunde *groen*; van de stad *Sinope* genaemd.
- V. 3556. *Gecasseleert*, gecasteleert, als de tinne of trans van een gebouw met kanteelen voorzien; in 't fr. *bretessé*, eng. *embattled*. Zie II° D. v. 4703, 4760, 4931.
- V. 3558. *Samite*, fluweel, sammet, sameet, samijt; hd. samit.
- V. 3569. *Gemonteerd weder*, weder te paerd gestegen. Zie v. 3700.
- V. 3633. *Tale*, zamengetrokken van *te dale*, neder. (J. H. B.)
- V. 3634. *Crune*, belet het woord *nimmermeer* daer voor *cume* te lezen? ik meen het niet. (J. H. B.)
- V. 3638. Van *ere* wapenen, van *eener*, *eender*, *eenerlei* wapenen.
- V. 3662, der varianten : *Oock allen met de confanoenen*; lees : *Oock metallén den confanoene*. (J. H. B.) — Hier in den zin van *ponjoen*; eigenlijk *krijgsvane*, van het Od. *Gond*, krijg en *fane*, vaen, vane. Zie II° D. v. 1800, 4176.
- V. 3687. *Lac*, lui, loom.
- V. 3716. *Ruten*, van *rute*, thans *ruit*, scheefhoekig vierkant, in 't fr. *losange*. (J. H. B.)
- V. 3717. *Palastene*, lambel. Zie *Bilderdijs Geslachtlijst* v. *Barensteel*. *Lambel*. II° D. v. 3888, 4486, 4844.
- V. 3734. *Scoe*, scheede, scheé.

- V. 3743. *Tiere stont*, samengetrokken van *te diere stont*.
- V. 3751 der varianten. *Liepen loop*, lees: *lieten loopen*. (J. H. B.)
- V. 3768. *Verladen*, overladen, gedrukt, gedrongen. Zie II° D. v. 5022.
- V. 3785. *Erselden*, aerselden, deinsden, weken achter uit. By Kiliaen: *Aerselen*, *aerselinghen*, *erselen*, retrogredi, retrocedi, tergiversari.
- V. 3801. *Vercoeverden*, herstelden zich, van *coever*, dat *kracht* beteekent. By Ziemann, *erkoveren*, *erkoberen*, *capere*, *recuperare*. Zie V. 3818.
- V. 3807. *Die van Grimbergen*, enz. De tekst is hier door eenen (brabantschen ?) afschryver bedorven; want vs. 3818 en volg. blijkt dat de Grimbergers de overhand hadden en het slagveld behielden. De variant komt met de rest van het verhael heter overeen. (J. H. B.)
- V. 3808. *Scoffelture*, strijd, nederlage, fr. *deconfiture*. Zie hooger V. 2620.
- V. 3850. *Tellen*, vertellen, verhalen.
- V. 3872 der varianten: *Ghesteckers hals*; lees *Ghestrectes hals*. (J. H. B.)
- V. 3914. *Te broken*, gebroken, afgebroken.
- V. 4031 der varianten: *Ende neven hem quam op een baere*, lees *open- of oppenbare*. Ware het eene koe, zou men *blare* mogen gissen. (J. H. B.)
- V. 4127 plaets een comma na *vader*. (J. H. B.)
- V. 4168. *Haer waertsman*; het Br. Hs. heeft, als bij een' eigen naem, *heer Waertsman*. Dit woord is zamengesteld uit *man* en *waerde*, fr. *warde*, *garde*, van *waren*, *waerden*, lat. *observare*, enz. Vglk. *ruwaert*. — Ibid. variant: *Die de heere*, lees *Die't heer*, of *de heeren*. (J. H. B.)
- V. 4214. *Basine*, bosine, busine, bazuine.
- V. 4260. *Scoetmael*, schutmael. By Kil. *Jactus teli*, *jactus sagittæ*, *jaculi emissi spatium*. II° D. v. 1715. Zie ook *Roepmael*, II° D. v. 4665.
- V. 4266. *Bokele*, bocle, knop te midden des schilds.

- V. 4277. *Oert, oort*, de spits zyner spere.
- V. 4279. *Gelachte*, hd. *Lachter, Klaster*, eene vadem, vaem. Zie *Klofter* in *Bilderdijs Geslachtlijst*, en het *Glossarium* des eersten deels myner *Oudvlaemsche Gedichten*, waer het verkeerdelijk van *Laffe* is afgeleid.
- V. 4291. *Gedalsch*, gerucht.
- V. 4517. *Corie, curie*, stamt van 't lat. *corium*, in 't fr. *cuir, cuirasse*; by Kiliaen : *Kuris, kurisse*, en beteekent een *lederen kolder* of *kleed*. Zie v. 4491.
- V. 4519. 't *Spere hi trac hem ter stede*; volg de variant : 't *Sperre hertrack hy tier stede*. (J. H. B.)
- V. 4536. *Gout*, gold, van 't werkw. *gelden*.
- V. 4545. *Varende, groot ende snel*; lees met de variant *Welvarende, groot* enz. J. H. B.)
- V. 4548. *Sautoren*, van 't fr. *sautoir*, schuinsch kruis in een wapenschild.
- V. 4458. *Verduselt*, verduizeld, duizelig.
- V. 4471. *Die brachte geleit ende conroot*, lees 't *derde conroot*. *Conroot*, bende. (J. H. B.)
- V. 4479. *Doven*, waerschynelijk *donen*, by Kil. *tonare, sonare, resonare*. Zie II° D. v. 4970.
- V. 4499. *Verstoven*, l. *verschoven*, hier in den zin van *duizelig, bedwelmd*, als uit de variant is op te merken. Z. *Christina*, bl. 527-528. (J. H. B.)
- V. 4503. *Lier*, wang.
- V. 4555. *Joeste*, strijd, kamp. Fr. *joute*.
- V. 4575. *Tumen*, tuimelen, vallen.
- V. 4599. *Wijch*, strijd.
- V. 4636. *Nochtans bant hi selve banniere*; *bant* is *bond*; men zegde van ouds *banniere binden*. Zie *Huydecoper* op M. Stoke, III°, 523. Zie ook I° D, v. 4754; II° D, v. 5678, 5721.
- V. 4680. *Aen sijn spere de kerende neder*, welligt te lezen *dakerende neder*; *dakeren*, dat men verder meermaels aentref, beteekent *wapperen, slikkeren*. (J. H. B.)
- V. 4689. *Pederieren*, by Kiliaen : *Pederiere, magneel, blyde*,

vetera instrumenta bellica. Ook *petraria* in 't latijn geheeten, by Du Cange : *Tormentum, quod vulgo dicitur Petra-ria vel magonum*. Galiis *Perrière*.

- V. 4697 der varianten : *Ten tyen tyde*; dit moet zijn *te dien tyde* of *tyen tyde*. (J. H. B.)
- V. 4746. *Spaneren, spanen, spaenders*.
- V. 4795. *Hustine, hutsine, hustijn, huttin, gevecht, handgevecht, gedrang, zamenrotting*. Zie II° D, v. 5076.
- V. 4830. *Beckeneel*, helm, yzeren wapenhoed, gevormd van *becken*, vat, komme. *Beckeneel* beteekent bedendaegs *hoofdschedel, hersenpan*, in 't lat. *carbellaria*. Zie II° D, v. 2502.
- V. 4849. *Moude*, aerde; eng. *mould*.
- V. 4880. *Ontlixent*, misvormd, ontsteld; hier in den zin van *bedekt*. By Kiliaen : *Ontlijksemen*, *dissimilem facere, deformare*.
- V. 4881. *Emme hadde niemant connen*; lees : *Hem ne hadde niemant*. (J. H. B.)
- V. 4929 der varianten : *Ende langesom meer*; schrijf verdeeld : *Ende lange so meer verseurde*. (J. H. B.)
- V. 4940. *Ghisarme, gijsarme, tweesnydende strijdbijl*; in 't oud fr. *gisarme, guisarme*. Zie Du Cange, v. *gessum, gesum, gisarma*.
- V. 5049. *Inden strijt*, lees : *Harden of Fellen strijt*. (J. H. B.)
- V. 5057. *Serich*, droevig.
- V. 5106. *Jagerande*, bij Kiliaen : *Velitatio*, dat is *schermut-seling*; het zelfde denkbeeld ligt in *jager*, soort van soldaet. (J. H. B.)
- V. 5134. *Veteren*, ketenen, boeijen; eng. *fetters*.
- V. 5139. *Ersateren, helen*; *ersater, arsater, heelmeeester, thans arts*.
- V. 5178. *Drogende*, dreigende; hd, *droghen*.
- V. 5229 der varianten. *Als ghy se hooren nompt in stryde*; lees : *Als ghy se nomen hoort*. (J. H. B.)
- V. 5237. *Van Dommelberghe*, lees : *Dongelberghe*.

- V. 5240. Jan van *Hensberghe*, lees : *Eversberghe*.
V. 5269. Beter : *Den grave van Vianden, ende van Breda*
Den here met sinen sonen alle viere. Zie vs. 1490. (J. H. B.)
V. 5311. *Dat wy letten*; te lezen : *Dat wy niet letten, of Dat*
wy opsitten, met gewijzigde punctuatie. (J. H. B.)
V. 5338. *Soendinc*, verzoening, vrede.
V. 5355. *Calengieren*, toeëigenen, in bezit nemen; by Kiliaen :
Sibi asserere, sibi retinere, vendicare. Zie II° D, v. 2644.
V. 5365. *Ende elc hem binden laste*; lees : *binde ende laste*,
d. i. *verbinde en gelaste*. (J. H. B.)
V. 5404. *Houwen*, afhouden, snijden, bereiden. (J. H. B.)
V. 5427-5428 zijn bedorven. Ik gis :

Daer en sal oec meer gevochten
Noch oec min werden, dan 't nu es. (J. H. B.)

- V. 5429. *Gwoestet u*; lees : *Getroestet u*. J. H. B.)
V. 5436. *Domplike*, ongetwijfeld moet het *dommelike* zijn. Het
rijm doet trouwens eerst aen *dorperlike* denken, maer
het schijnt hier ongepast. (J. H. B.)
V. 5455. *Veyde, veede, veete, haet*,
V. 5480. *Elc sciet hem met t' sire herberghen neder*; lees : *Elc*
ginc henen t' sire, of scicte hem met, d. i. mede, te gelijk.
(J. H. B.)
V. 5531. *Beten, beetten, stegen af*.
V. 5582. *Baken*, verkenvleesch.
V. 5594 der varianten : *Die selve die woonachtich waren*; beter :
Die selve diere. (J. H. B.)
V. 5605. *Veerde, veert, vaert, weg*.
V. 5655. *Gyste, fr. gite; ter gyste, ter stede*.

TWEEDE DEEL.

- V. 1. *Teser*, te deser.
- V. 3. *Tellen*, vertellen, verhalen.
- V. 7. *In erren sinne*, in grammen sinne. *Erre*, toornig, verbolgen, gram.
- V. 13. *Met geninde*, met haest.
- V. 17. *Momboire*, voorgden. *Monboor*, *mondboor*, *mundibur-*
du, voorgd. Hd. *vormund*. Fr. *maimbour*. Middeleeuwsch
Latijn : *mamburgus*, *manburnus*. Zie D. I, v. 3037.
D. II, v. 201, 283.
- V. 23. *Lachter*, schande. Zie v. 30, 378.
- V. 26. *Gescoffiert*, verslagen. Zie *Aent*. I° D, v. 2620.
- V. 36. *Dorren*, derren, dorven, derven, durven.
- V. 84. *Lette*, letsel, uitstel. De zin is : « Wy mogen 't langer
niet uitstellen. » Zie v. 96.
- V. 106. *Verberren*, verbranden.
- V. 109. *Scerren*, scherts, spot.
- V. 129. *Man*, meermaels gebruikt in den zin van *leenman*.
- V. 186. *Comestavele*, by Kiliaen : *Koningstable*, *konnestabel*,
konstabel, *comes stabuli regii*.
- V. 192. *Ter were*, ter verdediging.
- V. 213. *Platen*, eigenlijk *harnasch*, hier in den zin van *krygers*
met platen gewapend. Zie v. 1418.
- V. 226. *Te gereke*, in orde, wel uitgerust.
- V. 270. *Ende van Reme die here*, var. *Remie*. Lees *Reves*,
Revez, dorp by Genappe. De wapenen dezès dorps zijn
dezelfde als de hier aengegevene : *van selvere met eenen*
hoede root. Zie *Butkens* II, 229, IV, 77.
- V. 286. *Geleisten*, *geleesten*, by Kil. *facere*, *praestare*; hd.
leisten.

- V. 311. *Karine*; by Kil. *Karryne*, vetus fland. *Karre*, carrus, currus.
- V. 314. *Hoveren*, feesthouden.
- V. 317. *Pliene*, *plien*, plegen.
- V. 327. *Vede*, *veet*, haest, twist, krijg.
- V. 352. *Nempt goem*, neemt acht. *Goemen*, *gomen*, merken, bemerken, acht geven.
- V. 355. *Vermeide*, van *vermeyen*, zich vermaken.
- V. 355. *Lijt*, van *lyden*, voorbygaen; *eer die weke lijt*, voor het einde der week; *eer de week voorby* is.
- V. 385. *Soudeniere*, soldenieren, soldaten, huerlingen, *stipendiarii*. Zie v. 410.
- V. 419. *Gereiden*, bereiden; hier in den zin van *begaven*, *reisden*.
- V. 421. *Verheidigen*, var. *Verhordigen*, in den zin van *versterken*. Mogelijk van *heyen*, *hyen*, fistucare, fistuca adigere. (J. H. B.)
- V. 454. *Vrien*, *vryen*, *vryden*, bevryden, redden.
- V. 445. *Getorst*, gepakt; *torssen*, nu *trossen*, inpakken, oppakken. Fr. trousse. Eng. truss. By Kiliaen: *torssen*, ligare, colligare et colligere vestem, succingere. v. 728.
- V. 447. en 576. *Ghescut*, werpwapenen.
- V. 477-478, te lezen: *gherochte*, *Eer hij 't (of sijn) volc vergaderen mochte*. (J. H. B.)
- V. 463. *Litse*, *lits*, schrank, verschansing; lat. *liciae*, fr. *lice*, oorspronkelijk eene door koorden en palen afgespannene plaats. De vroegere verklaring welke ik van dit woord gaf en door *gelid* vertaelde, vervalt vervolgens (Zie *Oudvl. Ged. I*, 56), even als die van J. A. Alberdingk-Thijm door *lus* (*Archief II*, 208), en die van G. D. Franquinet door *lits* of *lets*, linie, lijn (*Archief III*, 368). Zie J. H. Halbertsma, op *Maerlants Sp. Hist.*, bl. 150.
- V. 490. *Strueren*, verwoesten, verdelgen, vernielen; lat. *destruere*. v. 708, 742, 5289, II° D, v. 5289, 5551.
- V. 515. *Hamen*, meervoud van *hame*, *haem*, het achterste deel

- des lichaems, de billen. By Kiliaen : *Hame*, fland.
hamme, poples. Zie v. 1980, *hammen*.
- V. 527. *Spanen*, spaenders. Zie v. 4384.
- V. 534. *Baeldie*, by Kiliaen : *Balie*, conseptum, vallum, septum.
- V. 559. *Quareel*, var. *careel*. By Kil. *Quareel*. Vetus : *Pilum catapultarium, jaculum quod catapulta emittitur*.
- V. 579 der varianten : *Grooten strijt*, d. i. *Groot een strijt*.
(J. H. B.)
- V. 586. *Brande*, *brand*, zwaerd.
- V. 601—602. *Vliemen* (niet *Vlienen*). *Vliem*, *vlijm*, laetijzer.
Aderscrode (niet *Aderstrode*) ; *scrode*, *schroede*, *suede*.
Schroeyen, *afsnijden*. Alles woordenspel. (J. H. B.)
- V. 626 der varianten : *heuren*, voor *uren*. (J. H. B.)
- V. 652. *Was te voeren*, l. *ende was*, of *wech te voeren*. (J. H. B.)
- V. 656. *Staken si 't fier*, lees *staken sier 't fier*. (J. H. B.)
- V. 652. Daer tiere tijt woonden Reguliere,
Ende monnicken worden't, als ick vernam.

Het klooster, dat Walter Berthout op zyne eigene vrye erve gesticht had ten j. 1110, zooals de goedkeuringsakte van 't j. 1152 zegt : *In allodio suo*, werd eerst door reguliere kanoniken der Sint Augustijnsorde betrokken. Ten jare 1128 kwam het tot de monikken der Sint Norbertsorde, wier zetel was te Premonstré by Louwen (Laon), weinig tijds te voren aldaer door Sint Norbert gesticht, t. j. 1120. Zie *Van Gestel, archiepiscopus Mechliniensis*, II. 70.

- V. 665. *Steech*, steeg, stadig of stadig, zooveel als *gestadig*, *bestendig*, *vaste*.
- V. 691. Hier zijn twee regels uitgevallen, die, wat den zin betreft, gemakkelijk naer de varianten te herstellen zijn, bij voorbeeld :

Weder wy willen muer ende veste
Belegghen houden, of 't lant verberren
Alomme, ende dan belegghen, sonder merren,
Die vaste borch; want varen wy, enz. (J. H. B.)

- V. 711. *Begeet, begaet*, misschreven voor *vergaet*? (J. H. B.)
V. 717. *Vaen*, vangen.
V. 729. *Porren*, vooruittrekken, optrekken.
V. 744. *Verherijt, verheriet*, verwoest. Ysl. *Heria*, arma circumferre; Ags. *hergian*, vastare. *Verheren*, veroorlogen, ten onderbrengen, plonderen, rooven.
V. 762. *Geprant*, geroofd. Verl. deelw. van het werkw. *pren-den, prinden*.
V. 792. *Sonder meer*, Zonder meer anderen, zonder de andere die, enz. ? of moet het *zonder merren* wezen ? (J. H. B.)
V. 799. Het fragment van Butkens heeft :

Ick wil u een deel namen
Noemen, die daer te hulpe quamen
Heer Arnoude, tien selven tide,
Want ghy te bat in den stride
Die heeren van beiden den conroete
Bckinnen selt, kleyne ende grote.
Daer quam die grave van Viane
Met synen hulperen; daer quam ane
Heer Geeraert, die here van Breda,
Met allen die hy verre ende na
Vermanen eede verbieden konste.
Dair na quam oic met goeder onste
Die heere van Keppel uyt Gelderlant
Met ridderen ende met serjant,
Wel gewapent ende gereden.
Dair quam oic midts beden
Die heer van Arcle uyt Hollant.
Daer quam oic, sy u bekant,
Die heere van Moroel ghevaeren,
Met vele vrome liden te waeren.
Daer quam met grooter eeren
Van Ieterne die vrome heere,
Met liden en vrome stout.
Dair quam oic met gewout
Heer Bernaert, heere van Iselsteine,
Met ridderen goet ende reine.
Daer quam oic ter selver uren
Mijn heer Coenraet van Bueren, enz. »

- V. 861. *Dakende*, wapperende; zie D. I. v. 4680. By Kiliaen :
dackeren.

V. 835. Het fragment van Butkens heeft :

Heer Jacob Tsastelioen,
Met menigen vromen baroen,
Wel gewapent ende opgeseten.
Daer quam oic, doe ic weten,
's Graven broeder, heer Willem
Van Sempoel, ende met hem
Menich man stout en vri.
Heer Ingelram van Coetsi, enz.

V. 851. Het fragment van Butkens heeft :

Te hulpen heer Arnoude
Van Grimbergen met gewoude, enz.

V. 859. Het fragment van Butkens heeft :

Daer quam heer Geeraert van Assche
Met sinen magen wel t'harnassche,
Neven sijn baniere bakende seere.
Van Beygem heer Alaert, die heere, enz.

V. 954. *Yeeste*, van het latijnsche *gesta*, *bedryven*, *daden*, *heldendaden*, in den zin van *geschiedenis*, *beschrijving* *dezer daden*.

V. 950. *Breke*, gebrek.

V. 1047. *Torsen ende laden*, inpakken en laden. Zie v. 445.

V. 1049. *Loeden*, laedden.

V. 1112. *Moederbaren*, mensch, homo, filius matris. *Baren*, kind; verwant met het Friesche *bern*, Ysl. *barn*. In het Nevelingenlied heet Siegfried *Sigemundes barn*, Sigemonds zoon. Zie II D. v. 4010.

V. 1144. *Ghevoert ende verderft*; zou dit niet moeten zijn : *ghescoert* of, naer de variant, *ghehoent* ? (J. H. B.)

V. 1147. *Oerberlic*, *oorbaerlijk*, nuttig, voordeelg.

V. 1148. *Doen antwoerde op die waert*, d. i. *op die woorden*.
By Kiliaen : *Waerd*, vetus, *woord*, verbum, dictio; hinc *veurwaerde*.

V. 1161. *Opminnen*, van *minnen*, voor *mennen*, *drijven*; op-

- mennen, voor *zich drijven*. Mogelijk moet men lezen *op-rinnen*, te peerd met de speer aanranden. (J. H. B.) .
- V. 1204. *Ongemeert*, lees *ongheviert*, niet ledig of zonder uitstel. Lees in de var. *wiste dat ongheviert Die v.* (J. H. B.)
- V. 1247. *En souden houden*, lees *en souden 't*. (J. H. B.)
- V. 1268. *Bandoen*; by KIL. *Bandon*, *abandon*, *indulgentia*, *licentia*, *venia*. Dit woord komt ook voor in den Dietschen *Lucidarius*. v. 699 en 5682.
- V. 1283. Het fragment van Butkens heeft :
- Nu hoort van den heere van Craynem,
Die nu es komen gereden
Binnen Brusselen der steden.
Op 't hof vant hy met grooter waerde
Den jongen hertoge Godevaerde.
Eerlijck dede hy 't kint bereden,
Dat si al metter wiegen leden
Op een orsbare, dat sachte ginc,
Ende voerden 't voir hem varinc
Vaste te Grimbergen waert, enz.
- V. 1290. *Orsbare*, *rosbare*, *rytuig*, *wagen*. By Kiliaen : *vehiculum cameratum*, *arcera*, *lectica*, *gestatorium*.
- V. 1324. *Sonder sy*, voorzeker. Zie I D. v. 948.
- V. 1332. *Tilike*, *tidelijke*, *tydelijk*, *vroeg*.
- V. 1338. *Halsbergen of platen*; zie I D. v. 3458 en II D. v. 245.
- V. 1343. *Sindale*, *zyden stoffe*, *taf*. Zie Du Cange, v. *celandum*.
- V. 1344. *Samiete*; zie I D. v. 3558.
- V. 1346. *Fluele*, *fluweel*.
- V. 1356. *Basine*, *bazuine*.
- V. 1382. *Beracken*, lees *berechten* of *bereeden*. (J. H. B.)
- V. 1382. *Bestieren*, mogelijk te lezen *besciereren*. Z. KIL. *Schieren*, en *Bilderdijs Gestachtl.*, I. 64. Doch vglk. vs. 1384. Wat meer is, vs. 1492 komt het woord nog eens weêr. (J. H. B.)
- V. 1455. *Lantshere*, lees *leidshere*. (J. H. B.)
- V. 1456. *Des sijt goem*, *beter des nem goem*. (J. H. B.)
- V. 1463. *Tegen of togen*, *verleden tijd van tygen, tyen*; hd. *Ziehn*.

V. 1477. *Vercoren*, uitvercoren. (J. H. B.)

V. 1488. *Stat*, stede, plaets; eng. *stead*.

V. 1608. Het fragment van Butkens heeft :

Sy hebben nu tesen oirloge
Doen haelen den jongen hertoge,
En hebbene, sonder liegen,
Aen eenen boom al metter wiegen
Doen hangen, enz.

V. 1679. *Ik weet*, lees : *in of ine weet*, (J. H. B.)

V. 1722 der varianten : *Te barenteert*, verschrikt, ontsteld.

V. 1739. *Veronnen*, hier : benijden; want *verjonnen*, *vergunningen*, enz. heeft twee met elkaer strijdige beteekenissen.
(J. H. B.)

V. 1736. *Gerart van der Hommolen*; lees *Geeraert van den Houmolen*.

V. 1793. *In bellonc*, schuinsch, dweers. Zie den *Roman van Limborch*. IV. B. v. 1810. — Zie ook v. 4953, 5050, 5109.

V. 1818. *Scoe*, scheidde, scheid.

V. 1836 der varianten : *Eyndelinghe*, is dit een nieuwe vorm voor *entelijke*, 1° D. vs. 2043, of kan ons *overeind* het helpen uitleggen? vglk. den tekst. (J. H. B.)

V. 1878 der varianten; welligt te lezen :

Ende sloeghen seere op elcanderen,
D'een leerde daer waerden den anderen. (J. H. B.)

V. 1941. *Soe dat hem vergaderden d'oghen*, lees naer de variant : *Soe dat hem vergaen dochten d'oghen*. (J. H. B.)

V. 1966. *Ten crite*, ten strijdperke; verwant met *kreits*, *kring*, afgeperkte plaets.

V. 1977. *Sonder getal*, zonder tale, zonder saghe; of moet men *ghecal* lezen? (J. H. B.)

V. 2012 *Stade*, gelegenheid.

V. 2037. *Metter duust*, lees *druust*. (J. H. B.) — De variante heeft : *Met groot ghedruys*. Zie nog v. 3034, 4133, 4316.

V. 2063. *Die speren ontstoeden*, lees *ontscoten*. (J. H. B.)

- V. 2064. *Lijf die ysere*, lees *lijfsyere*. Vglk. vs. 2040. var. (J. H. B.)
- V. 2093. *Berect*; hier in den zin van *gewapend*, *gekleed*.
- V. 2115. *Pinceel*, var. *pinnonceel*. Zie I D., v. 3422.
- V. 2142. *Spriet*, *spiet*; *speer*, *spies*.
- V. 2144. *Al waest te ghere aderen*; vergelijk v. 602. (J. H. B.)
- V. 2171. *Balch*, *balg*, *bolg*, *belgde*.
- V. 2186. Het fragment van Butkens heeft :

Daer quam, des sijt vroeder,
Die heer van Gaesbeke, en sijn broeder,
Al eens gewapent met sable boude,
Met een gecroonden leeuw van goude;
Die jonxste broeder, Heinric,
Droech een molette rikelije
Vore tsleeuws borste van lasuere, enz.

- V. 2194. *Molette*, goed; niet *violette* als in de variant. (J. H. B.)
— Wy lezen in den *Nederlandschen Herauld* door Thomas De Rouck, bl. 39 : « *Molette* is het radt van de spoor, of de spoor selfs, aengesien de reste maer en dient om de spoor vast te maecken. » Zie v. 4762.
- V. 2198. Het fragment van Butkens heeft :

D'outste broeder, hiet heer Godevaert,
Roeder dan een bloet was sin paert, enz.

- V. 2215. *Het sweert*, lees *sijn spere*. Vglk. vs. 2222. enz. (J. H. B.)
- V. 2237. *Geferteleert*, var. *ghefretteleert*, getralied. Zie v. 4840.
- V. 2238. *Serre*, var. *seerre*, zeerder, snelder. (J. H. B.)
- V. 2258. *Musschet*. fr. *mouchet*, kleine sperwer, blauwvoet; bij Kiliaen *Musket*. (J. H. B.)
- V. 2275. *Elc voer anderen toe*, lees : *voer den anderen toe*. (J. H. B.)
- V. 2280. *Gewilliglike*, var. *willelijcke*. Zie v. 2665.
- V. 2285. *Helicht*, helft. Zie v. 4604.
- V. 2297. *Varinc*, straks, spoedig.

- V. 2317 der var. *Ende anderen dy*, rijmt met *Moi*j (*Mo-y*, sic),
of te lezen :

Met synen lieden die een quaet hoy
Niet en achten op den anderen niet (J. H. B.)

- V. 2330. Voor dezen regel zijn er ten minste twee uitgevallen.
(J. H. B.)

- V. 2337. De gaping hier kan zoo aangevuld worden :

Daer bleef menich onder den voet. (J. H. B.)

- V. 2350. *Van der syde*, hier en v. 2464, zie 1^e D. vs. 2595.
V. 2354. *In die Grimberger side*, beter *in dier* of *der*. (J. H. B.)
V. 2357. *Sautoeren*, meerv. van *Sautoer*, fr. *sautoir*, kruis in
een wapenschild.
V. 2369. *Te broken*, gebroken.
V. 2390. *Bisant*, gouden munt van Bisantie (Constantinopel);
in de wapenkunde metalen ronde figuren, als koeken.
V. 2402 der var. *Doe ginck hi tot*; de tekst beter : *doe vinck hi*
te. (J. H. B.)
V. 2417. *Beetten*, van *beeten*, afstygen.
V. 2421. *Houde*, eensklaps, schielijk.
V. 2433. *Onlede*, gewoel.
V. 2454. Het fragment van Butkens heeft :

Die sevenste scaere daertoe quam
Die de grave van Namen brachte
Onder sijn baniere met krachte,
Die van goude, alsoe ic las,
Met een leeuwe van sable was,
Van kelen met een baston daer dore, enz.

- V. 2501. *Aertsoen*, fr. *arçon*, zadelboog.
V. 2519. *Croken*, krooken, kreuken.
V. 2529. *Vercomen*, bekomen, herkomen. (J. H. B.)
V. 2568. *Reest*, lees *oreest*, van 't fr. *orage*, storm; hier in den
zin van *gewoel*, *geroep*. Zie vs. 3184.

- V. 2578 der var. *Als ick vernoeme, waerom niet vermoene?*
(J. H. B.)
- V. 2592. *Die heelt lofsam; lees die helt, held.*
- V. 2599. *Verdoevelt, lees verdoeft, als vs. 2305 en 3062, of verdoeselt, daer de var. verduyselt heeft.* (J. H. B.)
- V. 2624. *Van manne, van ridder joncheden; bedorvene plaets; lees Van manne van uwer joncheden.* (J. H. B.)
- V. 2644. *Calengieren, aenslaen. Zie I D. v. 5355.*
- V. 2683. *Die daer ten stryde; lees Die daer uten stride.* (J. H. B.)
- V. 2722. *By Butkens staet :*

Te behoedene van goude den standaert,
Met eenre faetsche wel verclaert
Daer in gaende van lasuere;
Dese heer Arnout was wel te cuere
Gewapent en rijckelije:
Scilt, wapenroc al gelije
Sinen standaert, dat wet,
Ende den ors coverturen met,
Daer van Grimbergen die heer op sat.
En sijn twee sonen, verstaet my dat,
Heer Wouter ende heer Geeraert,
Waren gewapent ende wel bewaert.
Heer Wouter d'outste, alsoe ic lie,
Droech boven die faetsche wie
Koecken van sable twee en een onder;
Heer Geeraert die jonxste broeder
Droech een sauloir van kelen
In 's vaeder wapen, sonder helen.

- V. 2736. *Sonder, d. i. behalve.* (J. H. B.)
- V. 2745. *Rote, ry.*
- V. 2773. *Dorreet voor dorreet het, namelijk het wapen.* (J. H. B.)
- V. 2784. *Van der syde beten, zie vs. 2550.*
- V. 2931. *Dellen, zoo te lezen; men zeide: die delle vr. of het dal, onz.* (J. H. B.)
- V. 2935. *Bokelere, lees bokele, het middelste van een schild.*
- V. 2965. *Dat hine, lees Dat hi. Welligt is 't verplaetst. Vglk. de variant.* (J. H. B.)
- V. 2972. *Menich man vermeert; de var. heeft: menich man weert. Vermeert, vermaerd.*

- V. 3031. *Druust*, geweld, aendrang; KIL. heeft alleen : *drustig* en *droestig*, violentus, impetuosus. Zie Huydecoper op M. Stoke, III. 110.
- V. 3045. *Sautoer*, fr. *sautoir*, kruis in een wapenschild.
- V. 3056. *Dat si jockeerden*. Dat sy tegen elkander stieten. Zie v. 5129.
- V. 3057. *Rifeleerde*; by KIL. *Ryfelen*, fl. *wryven*, fricare, radere, scalpere, terere.
- V. 3076. *Doen voer hi houde*, lees : *houden*. (J. H. B.)
- V. 3128. *Na zijn getes*, de variant heeft : *Sijt seker des*.
- V. 3184. *Oreest* (niet *foreest* als in de variant) eigenlijk *storm*; hier in den zin van *woedend gevecht*. Zie v. 3789.
- V. 3226. *Missaeet*, van *missaken*, loochenen, ontkennen.
- V. 3229. *Een scerp sweert vaer*; lees *baer*, bloot. Zie v. 4118. (J. H. B.)
- V. 3256. *Glinsteren*, in de variant *geysters*, vonken. Zie *Bilderdijs Geslachtlijst* v. *geister*.
- V. 3280. *Wijchghiere*, strijdbegerend.
- V. 3309. *Mallic anderen*, malkander.
- V. 3332. *Die hi brachte*; lees : *Die hi brocht.... gewrocht*, of *bracht.... ghewracht* of *brochte.... silveren ghewrochte*, substantivisch. (J. H. B.)
- V. 3352. der var. *Metten schilde nide*; naer den tekst te verbeteren : *met selken nide*. (J. H. B.)
- V. 3359. der var. *Van Julie de heere*; lees *Van Zule*.
- V. 3379. *Canselgheerde*, *canceleerde*, fr. *chanceler*, wankelen. Menage leidt *chanceler* af van *cadere*; maer Huydecoper op Melis Stoke. III D. bl. 287 denkt hier eerder aen ons *wankelen*.
- V. 3397. *Woet*, onv. verl. tijd. v. *waden*, thans *waedde*.
- V. 3514. *Gherre*, *ghere*, begeerte, yver, geweld. Zie v. 3721, 3860, 4464, 4635, 4764.
- V. 3520. *Ghereede*, *ghereit*; aenstonds, plotselings.
- V. 3637. *Een hiet*; in 't Hs. stond verkeerd : *Eenen heer*. (J. H. B.)

- V. 5649. *Sekelen*, sikkelen.
V. 5659. *Herde bynae*, zou er niet eens gestaen hebben *Op d'erde of Ter erden byna*? (J. H. B.)
V. 5747. By Butkens staet :

Hier na gereden quam
Mijn heer Jacob van Tsastelioen
Met sine baniere die menegen coen
Riddere brachte gevaren.

- V. 5755. By Butkens staet :

Sijn scilt ende baniere was een
Van kelen met dry staken wit,
En blau gevarieert scone,
Met een hofde al sonder hone
Van goude, eene merle daer in
Van sable meer noch min.

- V. 5820 en 21. der varianten beter omgekeerd te lezen :

Hi bant banniere te dien tide,
Ende bracht goede liede te dien stride. (J. H. B.)

- V. 5825. *Gewaerneert*, l. *gevarieert*, als v. 4445. De Rouck, in den *Nederlandschen Heraut* zegt : *Vairé quasi varié*.
V. 5871. *Volghde hem over*, schrijf met de var. *onder*. (J. H. B.)
V. 4060. *Baren*, *baer*, zoon. Zie I° D. V. 1112, *moederbaren*. Zie ook v. 6145 en 6153, waer het in den zin van *vryheer* genomen is en mogelijk af te leiden is van *weer*, *beer*, *baer*, *baro*. Zie *Aloude Gesch. der Belgen*, bl. 165.
V. 4106. *Waerde*, plein, vlakte. Zie *Woordenlijst, by den Leekenspiegel*.
V. 4107. *Uytvercoren*, ik vermoed dat er eens *Ende ter coren* stond, hoewel het gewoonlijk *ter core*, zonder *n*, heet. Zie *Christina*, bl. 549. (J. H. B.)
V. 4118. *Baer*, bloot. Zie ook v. 5229, 4277, 4305.
V. 4234. *Walop*, galop, van *geloop*. Zie *Bilderdijs Geslachtlyst* en *Hæuft's Verzameling van fransche woorden*.
V. 4253. *Stuk*, wyle tijds.

- V. 4283. *Die heer Willem hiet, verbeter Op heer Willem, hiet van Massenhove.* (J. H. B.)
- V. 4288. *Hy stacken in tusschen twe bene, Besiden de borst, tot in 't herte.* Voor den zin kan *in* (var. *stacken hem!*) wegblijven, maer men kan 't ook laten. Wat de *twe bene* betreft, waer hij hem *tusschen in* steekt, dat zullen wel *twee ribben* zijn. (J. H. B.)
- V. 4377—79. Deze drie ontbrekende verzen zijn hier uit het Brusselsch Hs. overgenomen.
- V. 4436. By Butkens staet :

Daer quam al onverveert
Van Sampole mijn heer Willem
En menich man met hem,
Op een ors dat wale ginc;
Sijn baniere, dat's waerlick dinc,
Voerde voer hem een vrome serjant;
Sy was van kele, sy u becant,
Met dry staken scone ter coere,
Van silver en van lasoere
Gevarieert, oock was sy boude
Met enen hofde van goude;
Eene lelie van sable in 't goud.

- V. 4437. *Sampoel, Sempol, Sint-Pol.* Zie v. 4504.
- V. 4444. *Die was hi boude; welligt oic was si b.* (J. H. B.)
- V. 4453. *Faitijs, fr. fetis, schoon, hupsch.*
- V. 4462. *Noopte; een paerd nopen, aenzetten, aenjagen.* By Kiliaen : *Pungere, stimulare, tangere.*
- V. 4463 der var. : *Wat dien orsse, lees Wat zijn ors.* (J. H. B.)
- V. 4471. *Fortseerden, fr. forcer, breken; by Kiliaen : Forseren, verfortsen, vim inferre, vi agere.*
- V. 4606 der var. : *Tallen, vertellen? of te l. callen?* (J. H. B.)
- V. 4638. *Pongeerden, streden; pongijs, strijd.*
- V. 4672. *Cochte, voor cuchte, of lees crochte.* (J. H. B.)
- V. 4734. *Gedronghen, l. met de var. ontdronghen.* (J. H. B.)
- V. 4796. *Lettelgoed, weinig.* Zie *Bormans Christina*, v. 1021, bl. 227.

- V. 4840. *Gefreteleert*, fr. *fretté*, getralied. De *tralie* in de wapenkunde bestaet in platte gekruiste lijsten, welke ruiten vormen, wier spitsen naer boven gekeerd zijn.
- V. 4856. *Weldichlike*, geweldig.
- V. 4873. *Willichlike*, *willich*, in de var. op v. 4923, staet *rudderlike*. De heer Halbertsma, in de *Aenteekeningen op Maerlant's Spiegel Historiael*, maekt op dit woord de volgende bemerking, bl. 363: « *Willich* is hier zoo veel als *mogendlike*, *mit geweld*. Gelijk G. *reiks* in de Germ. talen eerst magt en toen geld aenduidde, zoo was het As. *welo*, opes, divitiæ, eerst geld en later magt. » By Kiliaen wordt vertaald: *Voluntariè*, *sponte*, *lubenter*, enz. Zie IIe D., v. 6278.
- V. 4884. *Verwreken*, lees *der of daer wreken*. (J. H. B.)
- V. 4961. *Singlatoen*, zyden stoffe.
- V. 4978 der var.: *Hen lieden*, l. *Haer liede*. (J. H. B.)
- V. 5014 der var. *Bloedenen*, l. *Verloedene*; verlaedden hem.
- V. 5066. *Pratsen*, mogelijk *pratten*; zie Kiliaen. — In Limburg hoort men dagelijks: *Wat zijn dat voor pratten?*
- V. 5091. *Leeu rampant*, klimmende leeuw.
- V. 5106. *Niene*, niet ne, niet en, niet. Zie *Het leven van Jesus*, door G. J. Meyer uitgegeven, v. *Nin*; en *Ziemann's Wörterbuch*, v. *Niene*, gaz nicht.
- V. 5185. Hier is een vers uitgevallen; naer de variante mag men het op de volgende wijze aanvullen:

Ic wane men noyt t'eeniger tiden
 Also anxtelic sach striden,
 Als die heren van Grimberghen daden;
 Want si hare grote scaden
 Wreken wouden op die vianden. (J. H. B.)

- V. 5210. *Ande*, leed, hoon.
- V. 5271. *Den lesten horen*, l. *den luden horen*, met de var., die, voor de rest, zelve naer den tekst te schikken is. (J. H. B.)

- V. 5307. *Meerderen*, l. *minderen* (var.) of *merren*? (J. H. B.)
- V. 5442. *Ontsient*, geschonden. Zie v. 5886.
- V. 5501. *Achemant*, versierd, getooid. Zie v. 5709.
- V. 5534. *Wijchstat*, slagveld. Zie v. 6067.
- V. 5570-5572, te verbeteren op de volgende wijze :

Van her Heinric, die es in porre,
Hy ende her Boudewijn van den Torre,
Te keere ne t'haren lieden waert. (J. H. B.)

- V. 5614. *Geartseneert*; de variante heeft: *gheasemeert*, getooid)
oudfr. *achemer*, uitdosschen, tooijen.
- V. 5715. *Menichtiere*, l. *banieren* : *menighertieren*. (J. H. B.)
- V. 5725. *Dus*, insgelijks; of te lezen *Daer*? (J. H. B.)
- V. 5727. Lees omgekeerd : *Deze worden riddere d.* (J. H. B.)
- V. 5753. *Dese wouden ridders sijn*, l. *Dese worden ridders
fijn*; en nog beter, indien men de gansche punctuatie
veranderen en eene conjunctie ergens inschuiven kon : *her
Gosewijn Van Wanghe : dese worden ridders fijn; Ende
her Adolf*, enz. (J. H. B.)
- V. 5758. *Berlemont*; de variante heeft *Semont*.
- V. 5759. *Teser*, te deser.
- V. 5740. *Van den standaert*, l. *van diensten daer*. (J. H. B.)
- V. 5788. *Op de*, l. *op der*. (J. H. B.)
- V. 5798. *Ventaljen*, *ventalien*, fr. *ventail*, visier, opening van
den mond eens helms.
- V. 5830. *Mortorie*, slachting. Zie v. 5980.
- V. 5848. *Niele*, Nevele.
- V. 5859 der var. Lees : *In hare syde*. (J. H. B.)
- V. 5863. *Trage gorre*; *gorre*, guil; by Kil. *Gorre*, equa, cabal-
lus, *dicitur plerumque equus annosus et strigosus*.
- V. 5906. *Euselkine*, hooiselken, hooisel, meersch, weide.
- V. 5917. *Eecloo*, l. *Eeke*.
- V. 5979. Lees : *U en mochte*. Vglk. echter vs. 6100. (J. H. B.)
- V. 5989 der var. lees : *Daer ware oock*. (J. H. B.)
- V. 6001 der var. lees : *Want hy in den strijt op 't gras*. (J. H. B.)

- V. 6021 der var. l. *Eer sy haer in hant daer ginghen.* (J. H. B.)
V. 6033 der var. lees : *Nu mogen wy vruchten.* (J. H. B.)
V. 6037. *Dat d'oude hout vast is ende waer; lees met de verbeterde var. : Dat de oude hont bast , is tende waer.* (J. H. B.)
V. 6062 der var. lees : *Ende voor den anderen.* (J. H. B.)
V. 6073 der var. lees met den tekst : *Seghe ghevochten.* (J. H. B.)
V. 6077. By Butkens staet :

Want van Grimbergen mijn heer Aert
Was in den stride soo seer gewont
Dat hy meer en wert gesont.
Hy gaf hem op daerne toe dreef
Den noit; want vor hem bleef
Mijn heer Geeraert, sijn sone, versleggen.
Godt moet sine sielen plegen,
Die daer bleven in den strijt.
Daer bleef doot ter selver tijt
Die heere van Keppelle uyt Gelderland,
Ende van Iselsteine die wigant,
Bronchorst, Erle, Cochi,
Van Satilion; dese heeren vri
Van Scoudenbroec, van Barbelgem;
Dese bleven al doot met hem :
Heer Wouter Berthout bleef gevaen.

- V. 6080 der var. lees met den tekst : *Daerne toe dreef De noot.*
V. 6083. Lees : *God moet haerre sielen pleghen;* of schrijf met
de var. in den vlgdn. regel : *Ende aller (niet allen) die
daer bleven,* enz. (J. H. B.)
V. 6100. Lees : *In constse.* (J. H. B.)
V. 6102 der var. *Uytgande;* lees (ook in den tekst) : *jagerande.*
(J. H. B.) — *Jagerande,* als I^e D. v. 5106 : *gevecht, velitatio.*
V. 6105. *Gemint,* geminderd.
V. 6169. Teksten var. l. : *Ende deser werelt rijcheden.* (J. H. B.)
V. 6171. *Theins, tijns,* cijns. By Kiliaen *Tijns Sax. thins,*
cijns, census.
V. 6194 der var. verbeter dezen in den vlgdn. regel naer den
tekst. *Niemant ontbaeren zou niemant ontbeeren,* dat is
missen of verliezen, zijn. (J. H. B.)
V. 6207. Lees : *Va siner* (var. *sijnre*) *weerden.* (J. H. B.)

- V. 6214 en 6215. Naer de varr. te verbeteren. (J. H. B.)
- V. 6273. *Weerdichede*, pracht.
- V. 6316. *Verwies*, te zwaer werd, overwon; zoo dat hij den
moed verloor. (J. H. B.)
- V. 6321. Achter *dan* moet een punctum staen. (J. H. B.)
- V. 6325. *Men*, voor *menne*, men hem. (J. H. B.)
- V. 6326. Tekst en var. vullen elkaer onderling aen.
- V. 6351. *Stuc*, wyle tijds.
- V. 6413 der var. *Willet's*, te lezen *wildy's*? (J. H. B.)
- V. 6432 der var. *Als*, voor *alles*. (J. H. B.)
- V. 6445 der var. *Mynre of*, lees *menre of*, men er van. (J. H. B.)
- V. 6475. *Die achterste* (nietachtenste), d. i. *de laetste*, Godefriedus
de derde. (J. H. B.)
- V. 6520. Bedorven plaets; misschien stond er eens :
- Ende naem te voeren des heeren, (d. i. Heer te heeten.)
Ende dat voort meer, sonder wederkeeren,
In 't lant van Grimberghen dese zeden
Bliven. (J. H. B.)
- V. 6523-6529 der var. *Geve ick... hem... sijn moedere*, zijn, als
meer anders, naer den tekst te verbeteren.
- V. 6571. *D'ander Vilvoorden*; verbeter naer het Br. Hs. : *by
Vilvoorden*. (J. H. B.) — Daer dit ongetwyfeld de goede
lezing is, hebben wy ze in onzen tekst opgenomen.
- V. 6573. *Litteeken*, thans *lijkteeken*, kenteeken, teeken.
- V. 6583. *Stierroeder*; *roeder*, *roer*, eigenlijk een werktuig
om te roeijen, een *riem*. *Stierroeder*, stuerroer, een
riem waermede een schip bestuerd wordt. *Roer*, by KIL.
roeder, Hd. *ruder*, Eng. *rudder*.
- V. 6593. *Minder*, wat wij *oetmoedig* heeten. (J. H. B.)
- V. 6598. *Verleene*; l. *verleeni*. (J. H. B.)
- V. 6599 der var. *Die dese eerste dichten dede*; l. *Die dese jeeste*.
(J. H. B.)
- V. 6618. *Meswende*, ongeval.

BEKNOPTE VERTALING IN 'T FRANSCH

VAN DEN

GRIMBERGSCHEN OORLOG

NAER EEN HS. UIT DE XVIe EEUW.

DE LA FAMILLE DES BERTAULDS.

La famille de Bertaulds estant tant puissante en grandeur et richesse voloit égaler les princes, se soucia peu des admonitions que leur fit Godeffroid, duc de Brabant, de relever leurs terres de luy et le recognoistre pour souverain seigneur; car ils s'estoient affranchis (comme dit est) du relieff depuis que Godeffroy, duc d'Ardenne s'estoit emparé de la plus parte de Brabant et avoit continué ceste liberté jusques à l'an 1095 qu'il fut semon (1) par ledit duc de Brabant venir recognoistre son prince et relever de luy.

Le duc de Brabant apella en sa ville de Louvain premièrement le conte de Horne qui vint et luy fit homaige de ses terres. Le mesme firent les seigneurs de Gaesbeeck et d'Enghien

(1) *Semon*, appelé; van *semondre*.

et plusieurs autres vassaux, qui depuis que Charles fut prisonnier de Hughe Capet, avoient relevé des ducs d'Ardenne et de Lotrich.

Arnoult Bertold, vaillant chevalier, estoit lors sire de Grimberghe; le duc luy envoya son herault pour l'appeller comme les autres, que luy declara l'intention du duc en présence de ses deux fils, qu'estoient mesire Wathier Bertold et messire Arnoult Draghuebaert, aussy en présence de messire Arnold d'Oyenbrouck, messire Guilheame Tand, messire Godewaert Screichane, messire Sohier delle Malle et messire Guilheame viconte de Grimbergh, sire de la Tombe, en présence de tous ses chevaliers; le susdit Bertold fit refus aux demandes du hérault en soustenant qu'il ne tenoit rien du duc et qu'il ne cognoissoit autre souverain en ses terres que Dieu, excepté la rue que passe entre Louvain et Grimberghe, laquelle disoit reléver de l'empereur. Le duc indigné de ce refus mande le seigneur de Diest vers l'empereur à Aix, que luy fit récit du refus fait par les sires de Grimberghe, demandant conseil, confort et avis, affin que le duc fut maintenu en ses anciennes authoritez. L'empereur que voloit grand bien au duc se mit incontinent en devoir, s'acheminat vers Bruxelles et de là en l'abbaye d'Affleghem, auquel lieu il appella ledit seigneur de Grimberghe; mais comme ledit seigneur ne se portoit trop bien, il y envoya ses fils messire Wathier et mesire Gérard, accompagnez de messire Henry d'Oiembrough, messire Gérard Schreyhane et son frère messire Jan, et deux de ses fils, messire Ernout de Hombeck et messire Simon delle Male, chevaliers.

Mesire Watier Bertold portant la parole dit à l'empereur tout ouvertement que son père ne tenoit rien du duc Godeffroid de Braband en fief, comme aussy n'avoient fait ses prédécesseurs depuis cent ou deux cent ans; et pourautant n'estoit aucunement delibéré de luy faire homage, voire pour nul événement qu'en puisse advenir.

Les fils retournerent vers le père que s'aprestoit à la guerre, mit son fait avant à tous ses amys, requerant leur assistance et

leurs advis en ceste guerre, qu'il s'attendoit bien luy seroit aspre et dure portee, sy est ce que le pis qui luy pouvoit advenir à son semblant estoit de tost assez tomber en servitude ou de garder sa franchise au hasarde de sa vie et de ses amis. Le seigneur de Breda le vint assister avecque quattres de ses fils; le vicomte de Grimberghe, sire de la Tombe, y vint aussy; le seigneur Arnould d'Oiembrughe, sage et bien advisé chevalier, fut d'un plus meur advies, disant qu'à son semblant ils évite-roient la guerre; qu'il sçavoit bien que depuis trois cent ans les seigneurs de Grimberghe tenoient leurs terres en fief des ducs de Brabant et de Lotrich, jaçoit-que (1) ceulx de Grimbergh l'avoient obmis, n'en ayant esté requis, et que partant vaudroit mieux envoyer vers l'empereur, et luy prier d'intercéder affin que le duc laissase le seigneur de Grimbergh en paix et envoyer quelque beau présens à l'empereur, aussy au dit duc, sans toutesfois luy faire homaige. Ce conseil ne fut suyvy, sy ne laissat pource le seigneur d'Oiembrughe suyvre party de ceulx de Grimbergh, ains leur vint en assistance avec messir Henry, son fils, comme aussy fit messir Godeffroy Schreyhane avecque ses deux fils, et messire Arnoult de Hombech avecques quatres fils, chevaliers; mesire Arnoult de Cobbenbosch, messire Pierre d'Impele, messire Alard de Beghem, messire Wathier van der Damme, messire Guilheame van der Bogarde, messire Jean de Caelmont, messire Henry Hoesken; messire Paridaen de Eppenheim, messire Paridaen de Massenhoven, messir Gérard d'Ophem, messir Gerard de Haerlaer, messire Gérard de Liere et plusieurs autres y vindrent qu'en ceste guerre assistèrent le seigneur de Grimbergh. Le seigneur de Grimbergh, qu'estoit fort avisé chevalier, trouva bon le conseil de son cousin d'Oiembrughe, estant d'avis de envoyer vers l'empereur moienant que son honneur fut gardé ne laisser aucun moien de paix en arrière. Le seigneur Arnoult d'Oiembrugh, homme éloquent, fut

(1) *Jaçoit-que*, quoique.

envoyé vers l'empereur déclarer l'intention de paix des sires de Grimbergh. Il trouva encores l'empereur sur le chasteau de Louvain avec son beau-frère le duc Godeffroy. Le sire d'Oiembrugh ayant sagement déclaré sa charge à l'empereur en présence du dit duc, le duc transporté de colère, dit au seigneur d'Oiembrugh qu'il en auroit bien tost la raison, luy deust il couster villes et vilages, et ce le plus tost que luy seroit possible. Le seigneur d'Oiembrughe luy pria moderer ses passions, disant qu'il ne seroit trouvé que le père dudit duc, le comte Lambert ny son ave, aient jamais prétendu vasselage du seigneur de Grimbergh; que ledit seigneur de Grimbergh estoit en possession franque et libre de ne reconnoistre par vasselage le duc de Brabant et que partant le duc devoit premier monstrier le contraire et ce par voye de droit.

Le seigneur d'Oiembrughe retourné vers les seigneurs de Grimbergh avec les propos du duc plains de colère, le sire de Breda fut d'avis qu'un chacun se retirasse en sa maison pour faire amas de chevaulx, d'armes, victuailles et autres choses nécessaires à la guerre : lequel conseil fut suyvy. L'empereur se retira vers Aix amonestant le duc de soy bien informer de son fait; et si droit avoit il seroit par luy assisté. Le duc le convoya jusque à Mastreck.

Quelques mois après, le duc fit prendre quelques marchands subjects du seigneur de Grimbergh leur imposant qu'ils estoient robeurs de chemin, le seigneur de Grimbergh manda au duc de ravoir ses subjects, autrement qu'il feroit le mesme aux chevaliers, escuyers et clerics dudit duc. Le duc se soucia peu de ceste envoy, ains soy en mocquoit, ce que despleut au seigneur de Grimbergh qu'incontinent le fit entendre à ses amis, faisant haster leurs secours, et vindrent les premiers : messire Guilhame de la Tomme, chastelain de Grimbergh, messire Henry d'Oiembrughe, messire Gérard et messire Jan Schreynhane, messire Henry et messire Arnoult de Hombech, frères, messire Simon de Malle, messire Gérard de Haerlaer, messire Paridan de Manshoven, tous grands et vaillants chevaliers et jeunes

d'âge et habiles à manier les armes. Le seigneur de la Tomme conseilla incontinent monter à cheval et courir jusques à Bruxelles, ramenant prisonnier tout ce que l'on trouveroit par les chemins, hommes, femmes et bestes : ce conseil estant suyvy prindrent avecque eulx 40 arbalestriers et prindrent tout ce qu'ils trouvaient par les chemins, sans espargner clerks ni autre. Le duc fit le semblable es limites du pays de Grimbergh ; et quant les gens du duc se trouvoient pressés, ils se sauvoient sur la forteresse de Netelare : et dura ceste façon de pilleries quelque espace de temps sans tuer personne, jusque un jour que les Brabançons avoient fait grand mal sur leurs ennemis, voir bruslé plusieurs maisons, messire Guilheame Bertold les poursuyvit sy vivement qu'il en tua plusieurs, et depuis la guerre s'enflamba tout ouvertement. Le sire de Grimberghe manda ses amis de tous costez et en assembla tellement qu'il eut une belle armée avecque laquelle entra en Brabant gastant ce qu'il povoit rencontrer et faisant toute sorte de domaige qu'il povoit sur ses ennemis, et ne demeura maison enthier depuis Grimberghe jusque à Bruxelles, que la forteresse de Netelaer. Ceste façon de course dura assez longuement sans que le seigneur de Grimberghe s'osât mettre en campagne contre le duc, qu'estoit trop puissant de gens estant assisté de l'empereur. La guerre despleut à Mesire Arnoult de Wesmale, et mesire Jan Campenthout, aussy à messire Gérard de Pede et à messire Jan Van der Aa, au seigneur de Hoesbosch et à plusieurs autres du party du duc.

D'autre costé plusieurs du costé des Grimberg se mescontentoient de la guerre : entre autres mesire Godeffroid Schreynhane, mesire Sohier delle Malle, messire Guilheame Tand, messire Arnoult d'Oienbrughe et à plusieurs autres vaillans et sages chevaliers, qui redoubtoient la fin de ceste meslée, considerant la puissance de l'empereur. Le seigneur de Grimbergh perdoit de jour à aultres terres et possessions, et son cas estoit en grand bransle, ne fut ung changement que survint pour la grieffe maladie du duc, suyvie bien tost après de sa mort, qu'advint l'an 1140, et fut ensevely en l'abaye de Afflegem, où avoit

donné des grands revenus. Il fut prince pieux et dévotieux, faisant plusieurs biens aux englieses : il laissa cinqes enfans : l'aisné fut Godeffroy, l'autre fut Henri qui fut moine à Afflegghem; Aleyde, sa fille, fut royne d'Angleterre; Ide fut contesse de Clèves et Clare garda à Dieu sa virginité. Godeffroy fils au devandit continua la guerre contre ceux de Grimberghe, mais sans conseil ni avis, qui fut cause que plusieurs se desjoindarent de luy et tournarent du party des messieurs de Grimbergh, que reprindrent cœur et vigueur de façon qu'ils pressarent autant les Brabançons qu'eux auparavant avoient estez grevez. Le seigneur de Grimberghe fortifia telement son chasteau qu'il le rendit impréneable. Ce temps pendant mourut pareillement le duc Godeffroyd 2^d et fut enterré à St. Pierre à Louvain au chœur : laissa un fils eagé seulement d'un an qu'estoit nommé aussy Godeffroy, auquel le père institua tuteurs messire Henry de Diest, mesire Gérard de Wesmale, mareschal de Brabant, mesire Jan de Bierbeeck et mesire Ernoult de Wemmele, et fut par leurs advis recommencée la guerre contre ceulx de Grimberghe.

Le seigneur de Grimberghe rappella incontinent ses amis et alliez entre lesquels vindrent le comte de Vianden, le seigneur de Haerlaer, le seigneur de Breda et le seigneur d'Oiembrughe, et furent d'avis incontinent bouter le feu dedans la forteresse de Netelaer et la ruyner, puis passer à Vilvorde et illecque pareillement abatre le chasteau, et fut ce conseil suyvy et de fait executé devant qu'onques ceux de Brabant les sceurent empescher. Le seigneur de Crainhem, chef et capitaine des Brabançons, ne vint en temps lever le siège; mais se vint camper bien près de là en une pasture voisine à ceulx de Grimberghe. Au camp des Grimbergiens estoient environ deux mille combattant dont en estoit chef messire Gauthier Bertold, lequel chargea un escusson semblable à sa banniere qu'estoit d'or à une fache d'azur entre trois torteaux de sable, deux en chef et un en pied; avec luy estoient mesire Sohier delle Malle, mesire Gérard et Jean Schreinhane, frères.

Estant ainsy campé les uns contre les autres firent plusieurs escarmouche. Ung jour mesire Guilheame de la Tomme, vicomte de Grimbergh, chargea un escus moitié d'or moitié de geule à trois chevrons d'azur et d'argent, et tout de même ayant paré son coursier sortit luy seul et renversa trois de ses ennemis par terre avant retourner en son camp : tost après sortit ung gentilhomme du camp brabançon et marcha contre ledit mesire Guilheame; mais ce gentilhomme donna un chocque de lance tant bien à point au dit mesire Jan qu'il cuida culbuter par terre; mais messire Jan se reléva et donna de couroux tel coups au gentilhomme sur les espauls qu'il luy fist voler la teste par terre et tomba mort. Messire Gerard Schreinhaen portoit sur sa cotte d'arme son tornichel; il tua deux gentilhommes, ses ennemis, et au troisième coupa un bras.

Semblablement y vint mesire Ernoult de Craienhem, fort brave chevalier; son tournikel fut semblable à sa bannière, bien richement ouvré tout d'or auquel y avoit une croix de geul et une corneille de sable au premier cartier, et rencontra ung gentilhomme qu'il fit baiser la terre par un rude coup de lance.

Messire Sohier delle Malle portoit sa cotte d'arme richement parée de sinople au cheff chastelé d'argent : il tua son adversaire et blessa plusieurs autres.

Ceste longue escarmouche se tourna en fin en manière de bataille, mesme mesire Arnoult et messire Gauthier Bertold firent grand proesse et fais d'armes; mais messire Wathier fut abattu par terre par le seigneur de Craienhem et combatant à pied il fut secouru par ung gentilhomme des siens apellé messire Gauthier de Beer, portant son tornichel de geul à cinqques lozenges d'argent en croix au lambel d'azur.

Ceux de Grimbergh se portarent si bien que les Brabançons prindrent la fuitte, et y demeurarent beaucoup de mort et de prisonniers. Du costé de Grimbergh y furent que mort que prisonniers environ LX et furent les mors enterrez selon leur degré et honneur. Les tuteurs du duc de Brabant dolens d'une tant vilaine affronte assemblèrent la noblesse de Brabant au lieu

de Cortemberghe et messire Henry y porta la parole remontrant qu'ils n'auroient honneur ni bien tant qu'il auroient la revenge de cette deffaite que tous bien délibérez jurarent venger; et ceulx de Grimberghe d'autre costé s'aprestoient les soustenir. Le seigneur de Grimberghe mettant ordre en son camps, ordonna 4 bataille et en chacune il mit quatres mille hommes : la premier bataille conduisoit le corte de Vianden ayant en sa compagnie les sieurs de la Tomme, mesire Piere d'Impele, messire Arnoult d'Cobbenbosche, messire Guilheame Tand, eagé de 75 ans, mesire Alard de Berghe, messir Gérard de Haerlaer, chevaliers, et plusieurs escuyers et bacheliers. La 2e bataille estoit conduite par messire Gauthier Bertold et avoit avec lui messire Gauthier del Male avecque son fils Simon, messire Godeffroid Schreenhaen et ses frères, messir Gerard Segherman et mesir Jan Caelmont et plusieurs autres escuyers : la 3e bataille conduisoit le vaillant seigneur de Breda qu'avoit avecque soy quatres sien fils, tous chevaliers, à scavoir Gérard, Sohier, Henri et Jean; item messir Gauthier Van der Dam, messire Guilheame du Jardin (*Van den Bogaerde*) et plusieurs autres : la 4e bataille conduisoit messire Arnoult, le courageus et grands seigneur de Grimbergh accompagné de messire Henri, son fils, Paridan d'Eppeghem, mesire Henri Hoesken, mesir Paridan de Manshoven et son oncle mesir Gérard de Lire, mesir Arnoult de Hombeech avec ses 4 fils, et le seigneur d'Asche portoit sa banniere.

Le seigneur de Wesemale, mareschal de Brabant, fit pareillement quatres batailles, ordonnant en chascune cinqes milles combattans : la premiere menoit le vaillant seigneur de Diest, la 2e le seigneur de Bierbeck, la 3^e le seigneur de Rotzelaer, la 4e le preux et vaillant seigneur de Wesemael avec le seigneur de Craenhem et porta l'estandar le seigneur de Wemele, chevalier de noble extraction. Et estans rangez en bataille donna le premier chocq mesir Henri d'Oiembrugh, jeune chevalier : il portoit fasce d'or et de sinople à la bordure engreslée de geul : à l'encontre de luy vint ung nommé Jan, qui portoit les armes de Wesemale à la bordure d'azur.

Messire Gérard, fils du noble seigneur de Breda, vint moult valeureusement en bataille; sa banière et son escu fut de geul à trois sautoirs d'argent au lambel d'azur. Il rencontra un noble seigneur nommé Hommaer⁽¹⁾ de Thines et le rua par terre; puis entra son père avecque ses trois frères : entre autres y fut fort vaillant le conte de Vianden : ses armes furent richement armoyées d'un escu d'azur à trois escussons d'argent. Il fut rencontré par le seigneur de Diest, que portoit d'or à deux fascas de sable, et romparent leur lance l'un sur l'autre, de sorte que tous deux furent mis en terre ; et estans remontez par leurs escuyers combattirent longuement à l'espée.

Mesire Wathier Bertold tua ung gentilhomme de Bois-le-duc en ce mesme rencontre, ce voiant le seigneur de Rotselaer chevacha rudement contre ledit Messire Wathier et fut rencontré de façon qu'il eut son escu percé tout outre; puis combattirent longuement à l'espée faisant merueilleux fais d'armes. Et comme messire Gauthier fut abatu de son cheval, il fut secouru par messire Henri d'Oiembrughe qui le remonta. Ledit seigneur de Rotselaer portoit l'escu d'argent à trois fleurs de lys de geul.

Le preux seigneur de Wesemale, mareschal du camp brabançon, vint bravement en bataille et fut rencontré par le seigneur de Grimbergh; le mareschal donna sa banière en garde au seigneur d'Asche; et se rencontrarent les deux seigneurs fort bravement et dura la meslée plus de deux heures. Le sire de Wesemale portoit de geul à trois fleurs d'argent : le seigneur d'Asche burelé d'or et de geul de diex pièces : le sire de Grimbergh portoit d'or à une fasce d'azur.

En la meslée qu'estoit fort et dure chacun crioit son cry : le seigneur de Breda crioit *Breda !* le conte de Viande *Vianden !* le seigneur de Grimbergh, messire Wathier Bertold crioit *Malines !* semblablement du costé des Barbançons fut crié : *Lothier ! Brabant ! Diest ! Wesmale ! Craienhem ! Rotselaer !*

(1) Waraer, *Werner*.

Wemmele ! Bierbeeck ! Wavre ! Leefdale ! et furent en la bataille plussieurs tuez et navrez. Mesire Godeffroid rencontra le sire de Grimbergh et se ruarent l'un sur l'autre par terre, mais furent relevez. Ledit seigneur de Leefdael portoit d'or à deux roses de geul, quartier de geul à ung aigle d'or.

Mesire Arnoult d'Oiembrughe et son fils Henry se portarent vaillamment et fut le seigneur de Wavre abatu de son cheval par le dit seigneur d'Oiembrughe le jeune; mais son père mesire Arnoult se trouva en grand danger de sa vie par ce que le seigneur Van der Aa luy perça son escus tout oultre. Ledit seigneur Van der Aa portoit de geul au sautoir d'argent. Le seigneur d'Asche eut son cheval tué; mais fut secoru et mené son estendart. Les villagois d'entour de Grimbergh choisirent pour leur chef et capitaine Jean de Massenhoven de la lignée de Grimbergh venu de bas : hardi mais pauvre gentilhomme que porta luy mesme l'estandar de la ville de Grimbergh qu'estoit de sable à une eglise d'argent; et venant au secours de leurs seigneurs donnarent dedans les Brabançons; et eussent deffaits les pietons brabançons ne fusse que le seigneur de Wesemale leur vint au secours avecque une troupe de chevaux. Ce nonobstant les Brabançons se mirent en fuite et furent les nobles seigneurs de Wesemale, de Diest, de Bierbeeck, de Craienhem, de Rotselaer, de Wemmele, de Wavre, de Leefdale, de Hobosche et de Campenhout contraint soy retirer avecque eulx.

Le comte de Vianden, qui tenoit ses gens lassez, manda qu'on ne deust poursuyvre les fuyars, et le seigneur de Grimbergh fit charger les morts sur chariots et mener à Grimbergh et les fit enterrer selon leur degré au cimetier et en l'église, dont fut lowé mesme de ses ennemis.

Les seigneurs brabançons furent fort desplaisans de ce desastre. Lendemain fut assemblé le conseil du duc où comparurent mesire Godeffroy de Leefdael, Arnoult de Craienhem, Henri de Rotselaer, Philippe de Wavre, Jan de Campenhout, Gautier de Beer et ses fils, Gerard Pede, Floren de Hobosche, Gooswin

de Polaer, Guilheame de Pamele, Jan de Hanut, Jean de Hasbaing, Sohier de Molin, Jean d'Eversberghe, Godeffroy de Elinghen, Henri de Haren et Henri de Hombeeck, N. de Huldemberghe, tous chevaliers, et plusieurs autres.

D'autre costé le seigneur de Grimbergh conclud avecque ses amis qu'il falait ruynier Vilvorte : à quoy le seigneur de Breda tenoit fort la main pour la haine qu'il portoit à ceulx de Brabant. Le seigneur d'Oienbrughe estoit d'opinion contraire qu'on devoit demander treuves avec le jeune duc, alleguant que le duc de Brabant estoit vrayment leur souverain seigneur ; mais le seigneur de Grimbergh suyvoit l'opinion contraire, comme aussi le conte de Vianden : plusieurs estoient de l'opinion du seigneur d'Oienbrughe, autres du seigneur de Grimbergh. Finalement fut conclud de ruynier Vilvorte : et furent ordonnée par ceulx de Grimbergh quatre batailles : la première fut conduite par le conte de Vianden que print aussy porter l'estandard de Grimbergh et le rescomanda porter à ung vaillant escuyer nommé Jan de la Dale ; la 2de menoit le seigneur de Breda ; la 3e le seigneur d'Asche, la 4e le seigneur de Grimbergh.

Ceulx de Villevorden entendant les aprestes de leurs ennemis savèrent leur meilleur, quittant la reste, se retirèrent tous à Bruxelles ; et ceulx de Grimbergh sans resistance pillèrent la ville et y mirent le feu ; puis rasèrent le chasteau de fons en comble.

Ceulx de Brabant sentant les forces et insolence de ceulx de Grimbergh demandarent secours au conte Badouin de Flandre et furent resolu avecque toute force aller assiéger Grimbergh.

Le conte de Flandre envoya un beau secours au jeune duc, sous la conduite des gentilhommes suyvens : le seigneur de Gavre, le seigneur d'Audenaerde, le seigneur de Nevele, de Ghistelles, de Rhodes, d'Axel, de Massemines et de Scorisse, qui conduisoient mille hommes bien armés et estoit leur souverain conducteur le seigneur d'Escornet, fort hardi et appert chevalier.

A l'aide du duc sont aussy venus les comte de Looz et Godeffroy de Namur ; et arrivés à Bruxelles y trouverent les

seigneurs d'Arschot, de Hornes et de Gaesbeck ; ceux d'Enghien, du Reux, de Perwes ; aussy messire Godefroy de Leefdael, mesire Arnoult de Craienhem, messire Jan de Marbais, mesire Henri de Rotselaer, le seigneur de Wavre, mesire Godefroi de Nivelles, le seigneur de Dongleberghe, mesire Jan de Cappenhout, le seigneur de Rèves, le noble seigneur de Tresignies, le seigneur de Wedergrate, messire Thiri de Liedenberghe, mesire Gérard de Sulen, et autres chevaliers qui s'aprestèrent pour achever l'entreprise de Grimberghe ; et fut ordonnée la première bataille sous la charge du seigneur de Wesemale ; la 2e sous la charge du seigneur de Craienhem. Entrez qu'ils furent au pays de Grimberghe, mirent par tout le feu ; ceux de Grimberghe leur ont fait teste ; et après plusieurs escarmouches, ceux de Grimberghe se sentant trop foible, se sont retirez sur le chasteau, laissant aux Brabançons tous leurs chariots et attelage, lesquels aprochans la ville bruslèrent plusieurs maisons des faubourgh, en fin s'estant fait maitre de la ville, la bruslèrent et pillèrent entièrement ; aussy bouttèrent le feu dedans le cloistre des religieux dedans laditte ville. Le seigneur de Wesemale estoit d'opinion assiéger le chasteau ; mais le comte de Namur fut d'opinion contraire veillant premier assiéger la ville de Malines. Allant vers Malines mirent le feu par tout, sans respecter ny cloistre ni englise.

Ce temps pendant se sont armés plusieurs parens et alliez des seigneurs de Grimbergh, scavoir : le comte de Vianden, le seigneur de Breda, le seigneur de Keppelle, au pais de Gueldre, le seigneur d'Erchel, du pays de Hollande, le seigneur de Morrel, le seigneur de Iterne, mesire Bernard, seigneur de Iselstein, messire Conrard, seigneur de Buren ; item de France vindrent les seigneurs de Moy d'Arthois, le seigneur de Chastillon, de Monbouson, le frère du comte de St. Pol, mesire Hughelin de Couchy, le seigneur de Hain en Vermandois ; item le seigneur de Boussut en Haynaut et messire Jacques seigneur de Roye, avecque bon nombre de gens bien armés, et mieux deliberés ; arivèrent aussy ceulx du linage de Grimberghe,

messire Gérard, seigneur d'Asche, messir Alard de Beigham, le seigneur d'Eppeghem, messire Arnoult de Hombeeck qu'estoient quattres chevalier banneré, demeurans dans le pays de Grimbergh et autres vassaulx dudit pays, sy comme messire Arnoult de Oienbrughe, mesire Henri, son fils, mesire Sohier van Male avec mesire Simon, son fils, mesire Godeffroy Jan et Gérard Schreynhane, frères, messire Guilhame Tant, le seigneur d'Ophem, messire Jan de Eecheve, messire Goeswin de Schoudebrouck, messire Guilheame de Boomgarde, mesire Bernard de Zytvort, mesire Guilheame, vicomte de Grimberghe, mesire Paridan de Massenhove, messire Gérard de Liere, mesire Arnoult de Cobbenbosche, mesire Piere d'Imple, mesire Gérard de Haerlaer, mesire Goeswin de Helrode, mesire Jacques de Beringhen, mesire Jan de Caelmont, messire Henri Hoeshen, messire Arnoult de Zulvoert, tous aprestez pour assister leurs parens et seigneurs de Grimberghe. Et fut aresté par l'advis du seigneur de Couchy faire lever le siège de devant Malines. Ceulx du Brabant avertis du secours venus à ceulx de Grimberghe, craignant qu'ils allassent assaillir Bruxelles et nuire à la personne de leur duc, par advis du seigneur de Diest levarent le siège de devant Maline, et sont venus camper à demi lieue près de Grimberghe. Le seigneur Godeffroid de Gaesbeeck fut d'avis de faire venir le jeune duc au camp pour tant plus encourager ses subjects; aussy pleust cest advis au seigneur de Hoernes et puis tous le trouvèrent bon. Mais premièrement furent d'avis de faire requerir le seigneur de Grimberghe de faire homage audit jeune duc et que l'on pardonneroit tout le passé, et en cas de refus qu'on le diffieroit au feu et à l'espée; et si la fortune tournoit contraire au seigneur de Grimberghe qu'il seroit traité selon ses démerites. Mesire Arnoult de Craienhem fut envoyé vers Bruxelles quérir le jeune duc et aussy fut envoyé vers le seigneur de Grimberghe aux fins que dessus. Le seigneur de Grimberghe dit aux trompettes : « Dites à voz maistres que demain ils me trouveront à la campagne bien assisté, et que je ne suis encore preste faire homaige selon le

jugement des barons de Brabant. » Le jeune duc estant au berceau fut apporté en une litière au camp devant Grimberghe et l'armée des Brabançons par le seigneur de Wesemale, mareschal du camp, fut divisée en neuff parties : la premier sous la conduite du seigneur de Diest, la 2e menoit le noble seigneur d'Arschot, la 3e le puissant seigneur d'Enghien, la 4e le seigneur de Hoerne, la 5e les deux seigneurs de Gaesbeeck, la 6e mesire Gerard de Roz, la 7e le noble comte de Namur, la 8e le vaillant comte de Looz, et l'arrièregarde estoit conduite par le seigneur d'Audenaerde avecque les seigneurs de Gavre, de Ghistelles, de Nevele, de messieurs d'Axelle et d'Escornay, qu'estoient huicts chevaliers banneré, envoyez par le comte de Flandre, chacun avec cent chevaux ; chacune bataille contenoit plus de deux mil cinqques cens combattans et fut capitaine des piétons mesire Jan de Hasbaing, hardi chevalier, que portoit de sable à ung colomb d'argent couronné d'or.

Lors on attacha le berceau où gisoit le jeune prince à une saux bien ouvertement à la veuve d'un chacun, afin que chacun le voyant s'efforçassent faire leur devoir pour leur prince.

Pareillement ceux de Grimberghe se mirent en bel ordre, partissant leur armée en 8 escadrons : le première fut conduite par mesire Gérard d'Asche, le 2e par le seigneur de Keppele, le 3e par le seigneur de Bossu, le 4e par le seigneur de Couchy, le 5e par le seigneur de Moy, le 6e par le seigneur de Breda, le 7e par le comte de Vianden ; l'ariergard menoit mesire Arnoult de Grimberghe, mesire Gauthier Bertold et mesire Gérard, son fils ; et portoit l'estandar dudit seigneur mesire Paridan de Manshoven et Gerard de Liere, oncle dudit Paridan ; estoit le lieutenant de cors Jan Van den Dale et Gérard Van der Biest, escuyers. Mesire Wathier Bertold partit l'infanterie en deux ; chacune troupe contenoit environ cinqques mille combatans : la premier il donna au seigneur de Beyghem, chevalier banneré, l'autre à mesire Paridan de Oppeghem aussy chevalier banneré ; mesire Wathier Bertold constitua mesire Sohier de la Malle et mesire Jean de Caelmont, vaillant chevalier, pour la garde de

son père, le seigneur de Grimberghe ; et pour la garde de sa personne mesire Henri d'Oiembrugge et mesire Simon delle Male, fils dudit Sohier. Il envoya mesire Godeffroyd Schrein-hane découvrir l'ordre que tenoit l'ennemy ; ayant aperceu la présence du jeune duc de Brabant, il conseilla au seigneur de Grimberghe vers le duc pour rechercher paix plustost que d'entamer une si cruelle guerre.

Le seigneur de Grimberghe respondit qu'il estoit trop tard. Ceste assemblée fut faite le jour de Nostre Dame demi Aoust en ung beau champ appelé Longue-Haye, gisante près du chasteau de Grimberghe. Après le signe de la bataille donné, ung chevalier, appellé mesire Gérard Van den Holtmeulen, donna le premier sur les Brabançons, criant : *Grimberghe!* et du premier coup abatit ung chevalier de Brabant : lors sortit le seigneur de Diest, et vint à l'encontre de luy le seigneur d'Asche, et persarrent tous deux l'un l'autre leurs escus jusques à la cuirasse ; puis se battirent longuement à l'espée et s'ils n'eussent estez secourus de leurs geñs se fussent entretuez l'un l'autre. Mesire Gérard d'Asche fut bleccé et rué par terre par le seigneur de Wemele ; le seigneur de Bierbeeck receu ung coup de lance par ung gentilhomme, nommé Garnier de St. Omer, qui luy perça l'escu et ne fut sans blessure, dont le seigneur pour soy venger luy donna la lance de costé audit de St. Omer au travers du corps, puis en fit autant encore à ung autre. Ceste journée le seigneur de Bierbeeck portoit d'argent à une fasce de geule et le seigneur de Wemele portoit de geule à cincques lozenge d'argent, posées en croix ; mesire Gérard d'Asche portoit d'asur à un pal de geul, à neuff roze d'or ; le seigneur de Wesmale crioit son nom et puis *Lotrich!* Le seigneur de Keppel portoit de geul à quatre cocquile d'argent : il rompit un coup de lance contre le seigneur d'Arschot, lequel portoit d'argent à trois fleurs de sable.

Le seigneur de Boussy en Hainault rompit sa lance sur ung de ses ennemis et l'abatit par terre : il estoit chevalier banneré et portoit d'azur à une croix d'argent. Le seigneur de Hoerne

s'avanca contre luy et romparent leurs lances et foncèrent leurs escus; et venant à l'espée, furent separés de leurs gens. Le dit seigneur de Hoerne portoit d'or à trois huchets de geul, virolés de sinople; le sire de Couchy qui portoit de six pièces de vair et de geul aprocha de grand courage le seigneur d'Enghien que portoit son escu et sa banière d'argent et de sable semé de croizettes d'or. Le cheval dudit seigneur d'Enghien fut tué et cheut desoubs son cheval en grand danger de sa vie.

Puis vindrent les deux frères de Gaesbeeck portans de sable à un lion d'argent couronné d'or, et le frère mesné brisoit d'un quintefeuille d'azur en l'espaule dudit lion : ils gardieat la 5e bataille des Brabançons; l'ainé eut à nom Godeffroid et l'autre Henri. Le seigneur de Moy en Artois proche parent au seigneur de Grimberghe chargea d'or et de geul fretté; il rencontra le seigneur de Gaesbeeck et se porta bien encore qu'il fut pressé en la teste.

Le seigneur de Rooz que menoit la 6e bataille des Brabançons portoit d'or à trois lions de geul, et estoit moult richement monté, et vint encontre de luy le seigneur de Breda, que portoit de geul à trois sautoirs d'argent, et mesire Jean, son fils, portoit le bord engreslé d'or; messire Gérard, aîné fils, comme le père, au lambel d'azur. Ledit seigneur de Breda abatit le seigneur de Rooz par terre et fut tellement estonné de la cheute qu'il fut quelque temps entre ses gens avant qu'il revint à soy.

Le comte de Namur que conduisoit la 7e bataille des Brabançons entra au conflit; il portoit en sa banière et son escus d'or au lion de sable à la colice de geul; et vint à l'encontre de luy le comte de Vianden qu'avoit sa banière et escus de geul à un escusson d'argent.

Mesire Sohier de Breda fit ce jour merveille et grand esclandre de ses ennemis et moururent plussieurs de son espée; car il estoit puissant de corps et hardy : à l'encontre de luy vint un roid chevalier de Namur, nommé Messire Gérard delle Strade, et portoit d'argent à deux chevrons d'azur, lequel fut abattu de son cheval par ledit mesire Sohier; mais estant redressé, luy donna

tel coups qu'il luy fenda le cerveau et cheut ledit Mesire Sohier de Breda mort : ce fut un grand domage ; car c'estoit un vaillant chevalier et un des plus hardi de linage de Grimbergh, et se plainda fort le comte de Vianden, auquel il estait cousin et poursuyvit l'autre de tele sorte qu'il le tua d'un coup d'espée qu'il luy férit en la teste. Le comte de Looz, qui menoit l'huictiesme bataille des Brabançons vint à l'aide de ses gens : il portoit burelé d'or et de geul de diex pièces : contre luy vint le seigneur de Grimbergh, avec luy ses deux fils ; mesire Wathier Bertold portoit d'or à la face d'azur entre 3 torteaux de sable ; messire Gérard, son frère maisné, portoit d'or à la fasce d'azur, sautoir de geul sur tout : ils chocquarent sy furieusement que leurs chevaux tumbant par terre se crevarent et furent en grand danger de leurs personnes.

Le seigneur de Beyghem encourageoit fort ceulx de Grimberghe et donna vivement dedans ses ennemis : il portoit d'azur à une croix d'argent ; comme aussy le seigneur d'Oienbrughe que fut tiré d'un coup de trait d'arbalestre au visage : mais ne fut qu'estourdy. Mesire Guilheame, viconte de Grimberghe, se portoit aussy très vertueusement et remonta le seigneur d'Ische, que portoit d'or à trois fleurs de lys de sable ; et fut ledit seigneur d'Ische abatu par terre.

Mesire Jacques de Chastillon que portoit de geul à trois pasles de vairs, chef d'or à ung huchet de sable, vint sur le seigneur de Perwes et se combatirent longuement ; mesire Arnoult de Craienhem que ceste journée avoit fait mainte chevalereux fait, et avoit en garde l'estandar de Brabant, courut sur le seigneur de Monbason, hardi et noble chevalier, que portoit vairs d'or et de geul ; et se donnarent maints coups de lance et d'espee.

Mesire Godeffroy de Nivele entra en la bataille : sa bannière fut d'argent au lion de sable ; et chevacha contre luy mesire Gauthier Bertold, lequel d'un coup d'espée fenda la teste à mesire Gerard de Cocquelebergh. Mesire Gérard de Harlaer portoit d'or et de geul au chevron d'azur sur tout, et vint droit à l'encontre mesire Jan de Pamele, que portoit d'argent à trois

rutures ou lozenge de geul, et se donnarent des braves coups de lance.

Semblablement mesire Jean de Marbaise, que portoit d'argent à la face de geul, à trois merles de mesme en chef, rencontra mesire Jan de Roze, que portoit d'argent semé de fleurs d'or au lion sinope, et tous deux tombarent d'un coup à terre et combatirent longuement à pied à l'espee.

Mesire Thomas de Weyneghem rencontra mesire Guilheame de Manshoven et le tua tout roid mort; mais tantost après il fut tué par mesire Jan de Caelmont.

Mesire Gérard de Lire que portoit de sinople au chef de geul; et mesire Paridan de Manshoven, que portoit fache d'argent de sinople, et avoient en garde l'estandard de Grimberghe rencontrarent chacun son adversaire et les tuarent de coups de lance. Ceste bataille fut merveilleusement cruelle et se tuoient les parens, amis et alliez, comme sy jamais ne se fussent veu et cognu les uns les autres. En ceste meslée se trouva mesire Guilheame de Saint Pol : sa banière estoit de geul à trois pales de vairs au chef d'or : et contre luy vint messire Godeffroy de Rêvez que portoit d'argent au chef de geul, et se combatirent jusques à renverser sur la croupier de leurs chevaux.

Messire Guilheame Boomgarde portoit d'or et de sinople de diex pièces au lambel d'azur : se combatirent aussy fort vaillamment. Mesire Paridan d'Eppeghem, que portoit sa banière et son escu d'un eschecquier d'or et de sinople, estoit capitaine des piétons de Grimberghe, tua ung cousin du seigneur de Rotselaer.

Messire Sohier seigneur de Mollin rencontra lez son père Jean de Breda et le persa d'un coup de lance tout au traverse du corps. Le seigneur de Breda s'escriva de deuil : « O grand orgueil des seigneurs de Grimberghe! je puis bien pleindre ceste malheureuse guerre ou j'aie perdu deux miens fils et heritiers. » Puis se retourna vers le seigneur de Mollin et luy donna tel coup entre l'espaule et la teste que bien tost après il en mourut. Le dit seigneur de Mollin portoit de sable à trois fers de mollin d'argent; le seigneur de Han en Vermandois

que portoit sa banière et escus d'or à trois croissans de geul, ayant amené au secours de Grimberghe bonne quantité de chevaux, fut rencontré d'un chevalier, nommé messire Thiri de Lederberghe de Brabant, que portoit de geul à trois lozenge d'argent, et tous deux du choc tombèrent par terre.

Le seigneur d'Itheren, que portoit de sinople à lion d'or, cria : *Itheren !* et puis *Grimberghe !* rencontra mesire Gérard de Zuilen, que portoit d'argent à trois pales de sable : ils firent grands fais d'armes l'un contre l'autre ; finalement ledit seigneur de Zuilen traversa sa lance tout oultre du corps du seigneur d'Iterne. Mesire Arnoult d'Oienbrughe rencontra mesire Gérard de Zuilent et luy perça le corps, de sorte que ses gens le pensant lever le trouvèrent mort.

Les gens du seigneur de Zuilen ruèrent d'une grande impétuosité sur le seigneur d'Oienbrughe que fut en grand danger de sa vie, sy le seigneur de Grimberghe ne l'eut incontinent secouru : deslors comença la meslée pesle mesle et y furent plusieurs abatus et tués ; et messire N. d'Elinghen s'adressa contre messire Godefroid Screynhaen, portoit de sable à trois fauchilles d'argent et ledit Screinhaen portoit de geul au chef d'argent à trois merlettes de geul, et messire Gérard, son frère, portoit une bordure d'azur et Jan, leur frère, une bordure d'azur engreslée.

Le noble seigneur de Morueil portoit ses baniers et escus semé de fleurs de lis d'or au lion d'argent naissant au mitain : il assailla le seigneur de Leeftdale, que portoit la banière et armes d'or à une rose de geul, et donnèrent maint coups de lance et d'espée.

Mesire Jan de Cappenhout portoit la bannière et escus de sinople au chef d'argent. Il rencontra le seigneur d'Archel, que portoit d'argent à deux faches fort richement chastelée de geul ; ils donnèrent maints coups de lance et tirèrent maint coup d'espée l'un contre l'autre.

Mesire Guilheame de Wavre ; ses baniers et ses armes furent d'argent facé de sable : il trencha la teste à mesire Jean de Hombeek. Ce voyant mesire Arnoult de Hombeek, cousin audit

mesire Jean : il portoit sa bannière d'argent à une face de geul, moult bien fretelée d'or ; là fut tué mesire Henri de Hombeeck, l'un des 4 fils dudit mesire Arnout ; à la fin fut tué le seigneur de Wavre, et fut tué par mesire Arnout de Hombeeck. Là vint Conrard de Buren, le seigneur d'Iselsteine et plusieurs aultres : la banière de Buren fut d'argent à une fasce chastelée de geul ; le seigneur d'Iselsteine eut sa banière et escus d'or à une fasce d'azur au sautoir eschecqué d'argent et de geul surtout. Voyant venir mesire Goeswin de Wedergraete contre luy, avalla sa lance et la brisa contre cestuy de Wedergraete ; se combattirent à l'espée longuement sans que personne fut blessé. Ledit de Wedergraete portoit sa banière en bende d'or et d'azur bordée de geul.

Le noble seigneur de Trasegnies, nommé Guilheame, grand baneré de Brabant, portoit la banière et escus : bende d'or et d'azur à une fasce de lion surtout ; il vint au secours dudit seigneur de Wedergraet ; tantost apres vint mesire Jean de Dongleberghe, portant fasce d'azur et de sable au lion d'or couronné, armé, lampassé de geul, et courut sur messire Gerard d'Oppenheim, que portoit d'argent à 5 lozenge de geul. Or comme la nuit s'aprochoit, ils furent contraint d'un costé et d'autre s'en retirer sous leurs ensengnes ; entretans pensoyent leurs blessez et enteroyent leurs morts.

Lendemain par avis de seigneur de Diest fut envoyé vers le comte Badouin de Flandre le prier de plus grand secours ; ce que le compte promis faire au plus tost qu'il le poroit assembler.

Lendemain au point du jour ceulx de Grimberghe recomencèrent la meslée et y fut grand nombre de tuez et blessez, en fin ceulx de Grimberghe eurent la victoire de ce jour là.

Le jour après ensuyvant mesire Arnout, sire de Grimberghe menoit la bataille et bien chaudement frappa sur ceulx de Brabant : il eut avecque luy mesire Gérard, son fils, mesire Paridan de Massenhoven, Henri d'Oienbrughe, mesire Gauthier Bertold, mesire Guilheame de Norselle, messire Gérard delle Spreet, mesire Henri delle Werde, mesire Gauthier delle Heyde, messire Henri de Schoelbrouck, mesire Guilheame delle Hove ; le

seigneur de Barbelghem, tous nobles chevaliers et plusieurs escuyers; et devant le rencontre y furent fait 4 vaillants chevaliers à bannière : le premier fut le seigneur de Bares, que l'on disoit d'Aspremont; le 2e le seigneur de Clermont; le 3e le seigneur de Beaufremont; le 4e le vicomte de Montenack; item avec eulx plusieurs nouveaux chevaliers, sy comme mesire Alard de Bejeghem, Obert, son cousin; Godeffroyd de Lembosch; Arnoult d'Oiembrughe, frère à mesire Henri, enfans de mesire Arnoult, le jeune Henri de Lint; Gauthier Isembaert, Adam Hoesken; Gauthier de la Tombe.

Au camp des Brabançons trois chevaliers de bannière desployèrent leurs blazon, sçavoir : le seigneur de Cuick, le seigneur de Tonnenburg et le seigneur de Merphem; plusieurs chevaliers nouveaux y furent aussy faits, sy comme : messire Gauthier de Huldeberghe, mesire Guilheame Hondsbeeck, messire Omer de Baerlaer, messire Gérard Dormale, messire Gauthier de la Tour, messire Goeswin de Wange, messire Adolphe de Erpe, messire Guilheame de Nevelle, mesire Watier, dit de Warfuzée, mesire Gérard de Hosemont, mesire Gauthier de Condé, mesire Waleran Van der Schreu, mesire Pierre de Houc, mesire Arnoult et mesire Jean, frères de Haren.

Ce jour y eut grand fais d'armes d'un costé et d'autre, car tous deux combatoyent pour l'honneur et le dessus, et signament les nouveaux chevaliers s'y portarent vaillamment.

Le jour suyvant arriva en grande diligence le secours de Flandres conduit par quattres banerez ensuyvant : le seigneur de Steynhuse, le seigneur de Maldeghem, le seigneur d'Eede et le seigneur de Soumerghem : et fut ce jour cruellement combatu. Le comte de Vierson, le seigneur de Couchy, le seigneur de Harcourt, le seigneur de Herck, le seigneur de Bronckhorst firent proesse indicibles d'armes; et avec iceulx le brave seigneur de Grimbergh avecque ses deux fils, dont mesire Gérard fut tué en présence de son père, et le père blesé bien grièvement, parquoy il fut contraint soy rendre prisonnier. Là mesme fut tué le seigneur de Kepele, le seigneur de Iselstaine, le comte

de Vierson, le seigneur de Harcourt, le seigneur de Montbason et le seigneur de Bronckhorst, le seigneur d'Erchel et le seigneur de Couchy, le seigneur de Chastillon, le seigneur de Schoubrouck, le seigneur de Berbelghem, messire Arnoult d'Oienbrouck, le viel mesire Henri, son fils, et numerables d'autres; messire Gauthier Bertold, mesire Paridan de Massenhove, mesire Guilheame Van den Hove, et plusieurs autres furent prisonniers.

De la parte de ceulx de Brabant y furent tuez le seigneur de Gavre, le seigneur de Ghistelles, le seigneur de Diest, le seigneur de Rotselaer, le seigneur Wesemale, le seigneur de Marbais, le seigneur de Leefdael, le seigneur de Hoedene, le seigneur de Hornes, le seigneur de Trasegnis, le seigneur de Rèves, le seigneur de Dongleberghe, le seigneur de Campenhout le seigneur de Wavre, le seigneur Huldenberghe, messire Renier de Baerlaer, mesire Guilheame de Mesplan et beaucoup d'autres gentilhomes.

Du mesme context le chasteau de Grimberghe fut rendu es mains des commis du duc de Brabant qu'eut grand joye de la victoire, combien que ce fut à leur grande perte. Les Brabançons renvoyèrent les Flamens avecque grands dons et richesse. Le 26e jour après la bataille mesire Arnoult de Grimbergh trespasa tant de la navrure que de desplaisance. Mesire Arnoult d'Oienbrughe trespasa le 12e jour après la dite bataille et fut enterré au cloistre de Grimbergh avec les autres.

Mesire Guilbeame Tant eut les deux jambes coupées tout vif en la bataille et mourut en grand misère.

Messire Gauthier Bertold fit tant d'instance vers les tuteurs du jeune duc, qu'il fut relaxcé avecque mesire Paridan de Massenhoven, moienant qu'il livreroit son jeune frère en prison. Il vendit et engagea tout ce qu'il peu; et avec bonne compaignie s'achemina en la Terre Sainte. Long temps après retournant vers sa maison et ayant par chemin entendu que son jeune frère estoit mort en prison, il en print si grand deuil que jamais plus ne fut veu pardeçà; et retourna de là la mer. Mais messire Paridan de

Massenhoven retourna en sa maison en Brabant. Ledit mesire Gauthier laissa deux fils bien jeune, qui furent nouris en la court du duc de Brabant; et depuis furent vaillant chevaliers.

L'empereur Frédéric, présent le duc de Brabant, fit appointment pour la terre de Grimberghe, que le chasteau seroit abatu à jamais, sans estre rediffié, et pour ce que l'aisné frère avoit abandonné son frère mesné en prison, estant son hostage; que de là en avant, le plus jeune frère tiendroit en fief à perpétuité pour soy et ses successeurs de luy, la terre et seigneurie de Grimberghe du duc de Brabant; et que son frère aisné tiendroit en fief de luy, à sçavoir en arrierfief.

Le maisné des susdis frères, fils de messire Gauthier, s'appelloit Gérard; et fut le premier de Grimberghe ensuyant le jugement de l'empereur et du duc de Brabant après la victoire dessusdite; son frère aisné s'appelloit Gauthier, et releva de Gérard, son frère maisné, la seigneurie, présent ledit empereur et le duc. Ainsy finist ceste cruelle guerre, laquelle eut comencement en l'an 1142 et dura bien 18 ans ou environ, laisant un exemple à tous seigneurs et princes de ne ce point témérairement s'eslever contre leur souverain; car Dieu enfin tout en temps chastie leur orgueil.

D'autant que ceste famille de Grimberghe et de Berthold est tant ancienne et qu'icy s'est offert occasion d'en parler, j'ay icy joint ce que j'ay trouvé de mémoire de ladite famille avecque leurs descente tant ancienne que ceulx le possèdent à présent.

DESCENTE DES FAMILLES DE GRIMBERGHE ET DE BERTOLD (1).

PHÉLIPPE, comte de Malines, est le premier duquel l'on trouve par les histoires se fait mention, et ce environ l'an 724; il laissa ung fils nommé Arnulphe.

ARNULPHE succéda à son père et laissa ung fils nommé Adon.

ADON fut seigneur de Malines après son père : il laissa ung fils unicque, lequel estant mort fut résucité par Saint Rumbau.

LITBERT ayant esté resucité par St. Rumbau, fut seigneur de Malines : il laissa un fils nommé Bertold.

BERTOLD succéda à son père. Comme les Normans s'estoient fourés au pays de Brabant et s'estoient emparez de Malines, il fit tel devoir qu'en l'an 893 il déchassa lesdis Normans hors de Malines : il fut tant renommé pour ses prouesse et ses vertus que

(1) Geslachtlijsten en stamtafels der familie Berthout treft men aen in *Trophées du Brabant*, par C. BUTENS, *La Haye* 1. 599-610. — *Auberti Miraei Opera diplomatica. Lovanii. 1723. I. 729.* — *Geschiedenis van Mechelen*, door J. DAVID, *kanonik hon. der metropolitane kerk van Mechelen. Leuven, 1854.* Ter bl. 40 en 439. — Hendrik van Huldenberghe gaf een afzonderlijk werk uit over de afkomst der heeren voogden van Mechelen, met titel : *Gheboorte-linie oft gheslachts afcompste der heeren voochden van Mechelen, met de namen der bisschoppen van Luidick, als t' samen gheregeert hebbende van wedersyden, met uitdruckinghe van hemliedre slammhuys, aenkomen, sterfdach ende begrafenisse. Oock hoe deselve voochdy heerlijkheit, jurisdictie ende dlandt van Mechelen zijn gevallen in de handen van hertoch Karel van Burgondie, in wiens hoofde deselve beseten worden van Zyne Konincklijke Majesteit van Spaignien, enz. Aldus byeen vergadert, t' samen ghevoecht ende in dese ordre ghestelt door Jonckheer HENDRICK VAN HULDENBERGHE ghesleit VAN DER BORCH VAN MOCSIECK, wethouder derselver stede met voornemen van alhier afdalende te brenghen allen die Heeren van Mechelen, beginnende van den jare 1100. Te Mechelen, by HENDRICK JAYE, 1638. Aldaer herdrukt by J. FR. VAN DER ELST, 1768. In-4°. bl. 36.*

In het katalogus van NUWENS staen de twee volgende Hss. over de familie Berthout aengeteekend : N° 579. *Beschryvinghe der gheboorte-linie, ofte gheslachte van den heeren Berthouden, met de geschiedenissen binnen Mechelen gebeurt, sedert de geboorte J. C. tot het jaer 1666, door HENRICUS VAN DES CORPUT. In-fol.* — N° 580 *Stemma Bertholdorum analecta et excerpta anno 1742, per SEB. VAN DEN CRUYCK. In-4°.* Dit kwam naderhand aen Mr Van Sulthem, en draegt N° 311 in het katalogus zyner bibliotheek.

ses successeurs depuis ont retenu pour nom de leur famille ce nom de Bertold. Il laissa un fils nommé Gauthier.

GAUTHIER BERTHOLD fut sire de Malines, et d'aucuns le nomment seulement vouué (1) d'autant qu'un sien frère aîné, estant seigneur d'une partie de Malines, se rendit religieux à Lobbe et donna tout son patrimoine à ladite abbaye, que possédant ladite ville rendent la vouuerie de ladite ville au seigneur Gauthier Bertold, frère audit religieux, lequel estoit seigneur de l'autre moitié de Malines contre son dit frère aîné, et par ainsy les dis de Bertold se sont escriis Vouué de Malines; puis ceste moitié de Malines laissée à l'abbaye de Lobbes fut vendue aux évesques du Liège. Gauthier Berthold laissa un fils nommé Gérard, et mourut l'an 1120.

GÉRARD BERTOLD, hawoé de Malines, sire de Grimberghe, fut surnommé Barbe de Dragon, pour autant que sur son timbre il portoit un dragon volant, comme seroit icy représenté sur les vieilles armes de ceulx de Grimberghe. Ledit Gérard mourut l'an 1130. De son temps furent mis des religieux en l'abbaye de Grimberghe, sçavoir l'an 1128.

ARNOUL BERTOLD, fils au devant dit Gérard, fut homme riche et très-opulent, non seulement seigneur de Grimberghe, Malines etc.; mais possesseur de tout le pays presque entre Malines, Bruxelles et Anvers. Il estoit seigneur de Walem, Duffle, Gheel, Rumst, Berlaer, Haerlaer, Rhety etc. Cestuy estant sy puissant ne voulut faire hommage au duc Godeffroid de Brabant, dont ensuyvit la guerre icy devant escripte; mais ledit Arnoult ne vit la fin de ceste guerre, car il mourut l'an 1137 laissant deux fils, sçavoir: mesire Arnold Bertold et mesire Gérard Draghebart, lesquels continuèrent l'orgueil de leur père, gueroyant fort et ferme le duc de Brabant qu'ils ne voloient recognoistre pour seigneur.

ARNOLD BERTOLD succeda à son père et ne voulut relever du duc de Brabant dont s'ensuyvit tele guerre qu'en fin mesire Ar-

(1) L. avoué.

nolt fut prins et mourut en prison. Son fils Florent y fut tué; et Gauthier son fils aîné prisonnier; mais mit son frère Gérard en ostage pour luy et mourut son dit frère, parquoy Gauthier dolent retourna en la Palestine. L'an 1159 le duc de Brabant print et destruit le chasteau de Grimberghe.

GAUTHIER BERTOLD, fils aîné d'Arnold, après avoir laissé en ostage son frère mesné, s'en alla outre mer; puis entendant son dit frère estre mort ne retourna oncques plus. Il laissa deux enfans : Gauthier et Gérard. Gérard estant mesné, selon le jugement de l'empereur Fredericque icy devant dit, fut seigneur de Grimberghe et son frère aîné eut Malines.

GAUTHIER BERTOLD, sire de Malines, espousa Machtilde, fille de Loys, conte de Looz. Il mourut l'an 1178 : il laissa un fils nommé Gauthier.

GÉRARD BERTOLD, sire de Grimberghe, frère au susdit Gauthier, eut espouse N....., duquel nous laisserons parler jusques à ce qu'aurons deduit la descente du frère aîné, pour n'y entre-mesler confusion.

GAUTHIER BERTOLD, fils au devant dit Gauthier, fut sire de Malines : il eut espouse Marie, fille au comte d'Avergne, de la fille de Henri premier, duc de Brabant. Il s'en alla en la Palestine et Terre Sainte avecque Conrard, archevesque de Mayence, l'an 1191, laissant un fils, nommé Gauthier.

GAUTHIER BERTOLD, fils au devant dit fut sire de Malines, fut fort vaillant chevalier de son corps et fit maints service en diverses guerres, signament au duc de Brabant en la guerre qu'il eut contre les Liégeois pour le comté Moha, l'an 1212; puis estant allé outre mere contre les infidels, mourut l'an 1219 en la ville d'Accaron en Sirie, laissant un fils (1).

(1) In Sinte Romboutskerk te Mechelen had het geslacht Berthout zynen grafkelder, waerin de volgende heeren begraven werden : 1. *Wouter Berthout*, III, bygenaemd de Vrome, die overleed den 20 october 1219, volgens den jaergetydenboek van Sinte Romboutskerk, en werd aldaer in den ommevang tegen over de kapelle van den H. Aubert, in eene verhevene tombe begraven. 2. *Wouter Berthout V*, de Grootte, ten jare 1282 overleden.

GAUTHIER BERTOLD, dit le Noble, fut sire de Malines ; il espousa N.... de Bretagne, seur au seigneur de Diest, de laquelle eut deux enfans : Gautier et Henri, seigneur de Duffle ; il se trouva en diverses guerre contre les Frisons, l'an 1253. L'an 1258 s'esmeut grande controverse et différent entre le susdit Gauthier Bertold et mesire Gérard de Grimberghe, sire de Grimberghe ; et ce à raison que ledit de Grimberghe prétendoit le seigneur de Malines devoit relever ce qu'il tenoit à Malines de luy ; mais comme le duc de Brabant s'en voloit entremesler pour ceulx de Grimberghe, et l'évesque de Liège pour maintenir Malines selon que Hughe, évesque de Liège, s'estoit accordé avec le viel mesire Gautier Bertold, l'an 1243, pour éviter la guerre qu'en poroit survenir, ils s'accordarent paisiblement. Messire Gauthier Bertold, dit le noble, trépassa l'an 1245 (1).

GAUTHIER BERTOLD, dit le Grand, succeda à son père es terres et seigneuries de Malines, espouz Marie, fille au comte d'Avergne et de Marie, fille à Henri, premier du nom, duc de Brabant, de laquelle eut trois enfans masles et une fille : Gauthier Bertold, sire de Malines ; Florent, seigneur de Baerlaer ; Giele, seigneur de Humbeek et Sophie que fut dame de Breda par son marit (2).

3. *Jan Berthout*, den 25 augustus 1304 overleden. Deze verhevene tombe is verdwenen ; maer een nieuw geplactste marmeren steen in den muer wijst de plaets der grafstede aen, met dit opschrift : *Trium Bertholdorum, qui seculo decimo tertio Mechlinae dominarunt, hic ultima domus.*

(1) Wouter Berthout IV, de edele, overleed den 10 april 1243 ; hy stichtte met zyne gemalinne het klooster der Minderbroeders binnen Mechelen ten j. 1231, alwaer zy beiden begraven liggen in den koor naer de zuidzyde, volgens H. Van Huldenberghe.

(2) Hier wordt geen gewag gemaekt van een' vierden zoon dezee heeren van Mechelen, met name Willem, die echter een aanzienlijk man was en te Utrecht als bisschop werd aangesteld. Wy laten zyne levenschets volgen, meest getrokken uit de *Geschiedenis der bisschoppen van Utrecht* door Willem Heda : « Ten jare 1296, nadat bisschop Jan door den paus op den stoel van Toul geplactst was, werd de proost van het kapitel te Leuven, Willem Berthout, zoon van Walter, heer van Mechelen, in zyne stede tot bisschop van Utrecht verheven. Moeijelyke omstandigheden deden zich op, en de nieuw benoemde bisschop trekt aen het hoofd van een aanzienlijk leger te velde en neemt het slot te Muiden in. De krijgminnende Friezen vallen hem

Ledit Gauthier Bertout se maria avecque laditte dame, l'an 1238 : elle morut l'an 1280, et luy fut tué en la bataille de Vouronck, quant le duc de Brabant conquist la terre de Limbourg au droit de l'espée.

dan by, en de fortten door graef Floris V gesticht : Wydenesse, 't huis te Nieuwenduren, Eenigenburch worden ingenomen en verwoest. Dan sloot hy de stad Medenblik in; om het slot aldaer van rondom te kunnen bestormen en door hongersnood tot overgave te dwingen, legde hy de stad Medenblik in asche; maer graef Jan van Henegouwe drong door het heir der belegeraers en voorzag de vesting met levensmiddelen. Ondertusschen werd graef Floris V door Gerrit van Velzen vermoord, zijn zoon Jan volgde hem op, en werd nog ten zelfden jare 1296 als graef gehuldigd, waerop hy naer Friesland trok om de rust aldaerte herstellen; hy versloeg den 27 maert 1297 het leger der toegesnelde Friezen digt by Alkmaar, in de velden van Vronen. Bisschop Willem willende de nederlage der West- of kleine Friezen wreken, begaf zich naer Oost-Friesland en predikte aldaer eene kruisvaert tegen den graef van Holland, dien hy van kettery betichtte; maer nogmaels werd hy verwonnen en op de vlucht gedreven; hy ontsnapte echter met een klein gevolg en vluchtte naer Overijssel. Graef Jan bezette Ysselstein, om van daer het grondgebied van Utrecht aen te tasten; maer hy overleed kort naderhand den 29 october 1299, zonder afstammelingen na te laten. Graef Jan van Henegouwe, neef van koning Willem, uit dezès zuster Adelheide, werd als graef van Holland erkend, waer tegen Albrecht, koning der Romeinen, opkwam, en beweerde dat Holland een mannelijk leen was, en nu bygevolg aen het rijk was vervallen; maer hy kon zyne aanspraak door de wapenen niet geldend maken en de Zeelanders die hem hulp beloofd hadden, kwamen niet te velde. Middelerwijl lag bisschop Willem, met zyne eigene onderdanen overhoop, en werd door de ingezetenen van Utrecht, aen wier hoofd Sweder van Montfort, Hubrecht van Vianden, Jan van Linschoten en vooral Jacob van Lichtenberg stonden, een jaer lang gevangen gehouden. Door de boeren eindelijk verlost, vlood hy weder naer Overijssel, waer hy met eerbewijs ontvangen werd. Nochtans besloot hy afstand van de bisschoppelyke waardigheid te doen; maer de paus aenvaerde zijn ontslag niet, en moedigde hem tot verdere poogingen aen. Met de hulp des bisschops van Munster verzamelde hy een groot heir in Overijssel, waermede hy de stad Utrecht aenrandde; maer welhaest tegen het leger der verbondenen door Jacob van Lichtenberg aengeleid, optrok. Te Hoogerwoerd, niet verre van Montfort, aen de groote baen naer Utrecht, waer lang een steenen kruis te dezer gedachtenis gezien werd, kwam het tot een algemeen samentreffen den 4 july 1300; na een hardnekkig gevecht werd het leger des bisschops overwonnen, en hy zelf sneuvelde op het veld. Het lijk werd door de broeders van Sinte Jan van Jerusalem naer hunne kerk gedragen, en naderhand in de groote kerk overgebracht. Hy had gedurende vijf jaren het bestuer in handen.

Quant à Henri, seigneur de Duffle, frère au devant dit mesire Wathier Bertold; icy desoubs serat déclaré ses successeurs.

GAUTHIER BERTOLD, fils aîné au devant dit mesire Gauthier, fut sire de Malines, après son père : il eut espouse Alys de Guisnes, de laquelle eut Gautier Bertold, mort jeune; Jan Bertold, qui fut sire de Malines et espouse N. de la Marche, dont ne furent aucuns enfans; et mourut le dit mesire Gauthier l'an 1304, et fut ensevely avecque sa femme au milieu de cheure des Cordeliers à Malines; et fondarent audit Malines le monastère des Carmelites. Giele Bertold 3e fils mourut l'an 1310, le 23 d'Aoust, sans hoirs, parquoy la seigneurie de Malines retourna à mesire Florent Bertold, frère au devant dit Gauthier et fils au grand Gauthier Bertold.

FLORENT BERTOLD, sire de Baerlaer et de Malines, après la mort de ses nepveux, comme dessus est dit, eut espouse N... de Chastillon et St. Pol, de laquelle eut une fille tant seulement nommée Sophie. Ce Florent fut puissant seigneur et selon qu'en escript Froissart en son troizieme volume, chapitre 96, il faisoit un grand trafficque de marchandise par mer et par terre; car jusques en Damas, au Caire et en Alexandrie, ses galères trafficquoient; sy que son vaillant pour lors estoit estimé 5 à 6 millions de florins. Il avoit furni deniers au comte Regnault de Gueldre; et tenoit la plus parte des terres dudit comte engagées pour scureté desdis deniers, que fut cause que ledit comte de Gueldre se trouva conseillé espouser sa fille et unicque heritière; et par ce moien se trouva dechargé de ses debtes (1).

(1) Zie hier hoe Froissart over dit huwelijk spreekt : « Le comte de Guerles, pour ce temps, des paroles de son oncle l'archevêque de Cologne fut tout ébahi; car il sentoit bien et reconnoissoit qu'il lui montrait vérité. Si lui demanda, en cause d'amour et de lignage, conseil : « Conseil! répondit l'archevêque, beau-nepveu, c'est trop tard; vous voulez clorre l'étable, quand le cheval est perdu. Je ne vois en toutes vos besognes qu'un seul remède. » — « Quelz? dit le comte. » Je le vous dirai, dit l'archevêque. Vous devez à Berthaut de Malines, qui est aujourd'hui renommé le plus riche homme d'or et d'argent qu'on sache en nul pays, par les grands faits et marchandises qu'il mène, par mer et par terre, car jusques en Damas,

SOPHIE, fille héritière de mesire Florent Bertold, espousa Renard que fut premier duc de Gueldre, et fut conditionné en traitant le mariage, que si le comte de Gueldre avoit hoirs d'elle, ils seroient héritiers de Gueldre; et en ce cas le conte venoit à mourir devant elle sans hoirs, elle demeureroit héritière sa vie durant dudit conté; et furent toutes les debtes dudit comte payées; mais ne vesquirent en mariage que quatre ans; et mourut la dite dame laissant deux filles, dont l'aînée fut mariée au comte de Clève et depuis au comte de Blois: et la 2e espousa Guilheame, comte de Julliers. Ledit duc Regnard de Gueldre se remaria à la fille d'Edouard 3e du nom, roy d'Angleterre, de laquelle eut deux fils: Renault, qu'espousa Marie, fille au duc Jean de Brabant: lequel comte Renault vollut frustrer sa sœur du premier mariage, du duché de Gueldre, dont survindrent grandes guerres hors propos icy declarer. La duchesse de Clèves, fille aînée à la dame héritière de Malines avecque son mary vendirent leur moitié de la ville de Malines au viel comte Loys de Flandre, comme plus amplement sera descript au traité particulier de Malines ⁽¹⁾; et par ainsy Malines sortit des mains de ceulx de Bertold qui l'ont possédé l'espace de six à sept cens ans; et l'estocq des Bertolds estant icy tombé

au Caire et en Alexandrie, ses gallées et ses marchandises vont, cent mille florins; et tient en pleige une partie de votre héritage. Cil dont je vous parle, a une belle fille à marier; et si n'a pas d'enfants. Hauts barons d'Allemagne et des marches de par-deçà l'ont requise en mariage, pour eux et pour leurs enfants, que bien sais, et ils n'y peuvent venir, car les uns il ressongne et les autres il tient à trop petits. Si vous conseille que vous fassiez traiter divers le dit Berlhaut, que volontiers vous prendrez sa fille à femme, à la fin qu'il vous ôte et nettoye de toutes dettes, et remette villes, chatels et seigneuries qui sont de votre héritage, en votre main. Je suppose assez, pourtant que vous êtes tant haut de lignage et sire de telle seigneurie, et garni de villes, chastels et cités entre la Meuse et le Rhin, qu'il s'inclinera à vous volontiers et entendra votre pétition et requête. » — « Par ma foi, répondit le comte de Guerles, vous me conseillex loyaument, bel oncle. Je le ferai volontiers. » —

(1) *Meyer. Annal. rerum Flandr.* N° 1353.

en quenouille, retournerons à mesire Henri Bertold, sire de Duffele, frère au grand Wathier Bertold.

HENRY BERTOLD, sire de Duffele, fils au noble Wathier Bertold, eut espouse Béatrix de Wesemale de laquelle eut une fille tant seulement, nommée Catherinne, laquelle espousa mesire Thiri, sire de Perwes, dont issit Henri de Perwes, père à Thiri de Perwes, esleu du Liége, tuez père et fils à la journée d'Othée, contre le duc de Brabant l'an 1408. Par ainsy tomba de rechef ceste branche de Bertold en quenouille et ne resta que le costé de mesire Giele Bertold, sire de Humbeeck et Baerlaer, frère mesné à mesire Gauthier et Florent Bertold.

De messire Giele Bertold, sire de Baerlaer et Humbeeck vint Jean Bertold, dit de Baerlaer, sire de Keerberghen, lequel vivoit l'an 1312; Florent Bertold, dit de Baerlaer, lequel vivoit l'an 1316 : desquels ignorant encores la vraie succession, laisseray icy la famille de Bertold pour retourner à mesire Gérard Bertold, sire de Grimberghe.

GÉRARD BERTOLD, fils mesné de messire Gauthier Bertold, selon la sentence de l'empereur Frederic, fut sire de Grimberghe et releva Grimberghe du duc de Brabant; et mourut l'an 1181; laissa deux enfans : Gerard, mort sans hoirs, l'an 1193 et Alys : de façon que la maison de Bertold tomba icy pour ceste branche en quenouille.

ALYS, dame de Grimberghe espousa messire Godeffroy, sire de Perwes, que moururent tous deux : scavoir ledit sire de Perwes l'an 1237 et elle l'an 1250, laissant ung fils nommé Godeffroy.

GODEFFROID, sire de Perwes et de Grimberghe, eut deux filles : Marie et N..., mariée au seigneur Van der Aa, duquel sera après fait mention; et ledit Godeffroid trespassa l'an 1253.

MARIE, fille sisième au devant dit Godeffroy, fut dame de Grimberghe, Perwes et de Ninove : elle espousa Phelippe, comte de Vianen, duquel eut ung fils nommé Godeffroy; et ledit Phelippe trespassa l'an 1272, et sa femme l'an 1289.

GODEFFROID, comte de Vianen et sire de Grimbergh, eut ung fils nommé Philippe, et trespassa l'an 1309.

PHÉLIPPE, comte de Vianen et seigneur de Grimberghe, eut deux enfans : Henri et Gerard; et trespassa l'an 13... Henri fut comte de Vianen.

GÉRARD, fils mesné, fut sire de Grimberghe; trespassa l'an 1332, le jour St. Clément, enseveli à Grimberghe; et d'autant que ne trouve autre successeur à cestuy, reprendray la branche alliée au seigneur d'Aa, lesquels furent par ceste alliance sire de la moitié de Grimberghe, et depuis l'eurent entièrement.

LEON VAN DER AA espouse N... fille à mesire Gérard de Grimberghe; et fut sire par sa femme de la moitié de Grimberghe; trespassa l'an 1269, laissant ung fils nommé Gérard.

GÉRARD VAN DER AA; l'an 1297 fit appointement avecque Godefroy, comte de Vianen, pour la juridiction de Grimberghe: vivoit encor l'an 1312; laissa ung fils nommé Jan.

JEAN VAN DER AA, sire de Grimberghe, en partie, laissa une fille unique, mariée au seigneur Henri de Bautressen, sire de Berghe-sur-la-Zome; de laquelle alliance sont venus les sires marquises de Berghe-sur-la-Zome, et ceulx de Grimbergh; et laisserons les marquis de Berghe, poursuyvant seulement la branche, dont sont à présent les sires de Grimberghe. Faut icy noter que ceste famille de Aa estoit de celle de Gruthuse et de Bruges; et selon que se voient en l'église de Grimberghe deux magnifiques tumbes de ceux d'Aa, portoient en leur escus ung sautoir.

HENRY de Bautreschem, seigneur de Berghe-sur-la-Zome, espousa N. d'Aa, dame de Grimberghe, et en eut Henri de Bautreschem, mort sans hoirs et jeune.

JENNE, héritière de Berghe, de Bautrechem et de Grimberghe et de Walhem, espousa Jan de Glime, fils de Jean, bastard, fils au duc Jan 5e duc de Brabant, engendré en Elizabet, fille au seigneur de Gottignis, lequel bastard fut légitimé par l'empereur Loys, l'an 1344; et son père, sçavoir ledit duc le maria à une damoiselle de la maison d'Estreez, la mère de laquelle estoit de la maison d'Argenteau; et luy donna le duc en mariage la terre de Glimes, Opperbais et Torbize; et ses successeurs ont

quitté le surnom de Brabant, prenant le surnom de Glimes. Cestuy Jan de Glimes eut de ladite Jenne 4 enfans : l'ainé fut Jean, sire de Berghe; Antoine de Glimes, seigneur de Walhein, mort sans hoirs, apres avoir esté marié à une fille de Zevembeghe; Phelippe, sire de Grimberghe; N... mariée à mesire Adrien de Cruninghe.

PHILIPPE, baron de Grimberghe, 3e fils au devandit Jan de Glimes, espousa Jenne de Hamale, fille de monseur Arñold de Hamale, sire d'Elderen et de la fille de Tresegnies; eurent ensemble quatres enfans : Phelippe, fils aîné, mort à marier, devant Nancy; Jacques, sire de Grimberghe, héritier après son frère; Anne, femme Phelippe d'Espagne en Hollande; et Jodoce, femme Pierre de Lanoy, seigneur du Fresnoy, chevalier de la Toison d'or.

JACQUES de Grimberghe espousa Elisabeth de Ghines, alias de Bossuzen, de laquelle eut trois enfans : George, baron de Grimberghe, Roland de Grimberghe, lequel espousa Gommare Prant, fille au seigneur de Blaesvelt, mort sans hoirs; et Jenne de Grimberghe, femme Adrien de Rimerswacl, seigneur de Lodye.

GEORGE, baron de Grimberghe, espousa Philipotte Tserclaes, fille de Guilheame Tserclaes et de Jenne de Bax, veuf à Jan de Witthem, seigneur d'Ische; et eurent les devantdis conjoins cinqes enfans, lesquels reprindrent le surnom de Berghe pource que Jan, marquis de Berghe, seul du nom, estoit mort sans hoirs. Pierre, fils aîné mourut sans hoirs, n'ayant esté marié, l'an 1582; Jean de Berghe, chanoine du Liège, trespassa l'an 1555; Jerosme de Berghe, abbé de Berghe-saint Winock en Flandre, mort l'an 1575; Ferry de Berghe, baron de Grimberghe; Margueritte de Berghe, mariée premièrement à Loys Stradio, sire de Malene, Aa et Orbais : et en deuxieme nopces espousa Jan Psalmir, baron de Bonignies et de Brenaigne.

FERRY de Berghe, baron de Grimberghe, espousa Anne Sters, fille unique et heritière à Gérard Sters, seigneur de Busquoy, Wyneghem, Hootvonder, Boutersem et Pulle; laquelle Anne fut engendrée en sa deuxieme femme Jodoce delle Dale, qu'aporta

en mariage les terres de Stabrouc, Casterlé et Lichtaert; et eurent les devantdis conjoins ensemble seize enfans : l'ainé fut George de Berghe, seigneur de Stabrouck, mort sans hoirs, l'an 1378; Gérard de Stabrouc, Hoetwonder, Pulle et Boutersem, espousa Anne de Hamale, fille de messire Philippe de Moncheau et de Marguerite de Culemburghe, desquels sont enfans encores fort jeunes; Guilheame de Berghe, prothonotaire du Saint Siege Apostolique, doyen du Liége, prélat de grand vertus et expectation; Jacques de Berghe, seigneur de Saint Amand, non encor marié; Pierre, Jan et Philippe de Berghe, morts enfans; Ferry, baron de Grimberghe, encore jeune; Anne, femme de Monsr. Gérard de Poelgheest, seigneur en Honade et Coudeberck; Marie de Berghe, mort jeune; Marie, religieuse à la Camere; Margueritte, religieuse à Herquenroe; Loyse de Berghe, mort à marier; Maximilienne, religieuse à Vorst; Jenne de Berghe et Elizabeth de Berghe.

Voila la succession des Bertold de Malines, que j'ay pu retirer de diverse memoriaux jusques à l'an 1386, que j'ay icy mis pour les raisons devandites.

TAFEL.

DORPEN. — STEDEN. — PERSOONEN.

TWEEDE DEEL.

A.

- Aa, wijk der gemeente Anderlecht.
Aa (Jan van). v. 3041. 3061. 3082.
Adam Hoesken of Heusken. *Zie* Hoesken.
Adingen. *Zie* Edingen, Enghien.
Aerschot, stad aen den Demer, 2 uren van Diest.
Aerschot (De heer van). v. 221. 1391. 1938.
Aert of Arnout van Haren. *Zie* Haren.
Aert van Wesenhagen. *Zie* Wesenhagen.
Alaert van Beyghem. *Zie* Beyghem.
Alexander. v. 3767.
Almaensche rijk (Het). v. 6463.
Ardennen (Gosen van). v. 4114.
Arkel, Arkle, Erkel, dorp en slot buiten Gorinchem, aen de oostzyde. *Zie* de afbeelding van dit slot by Smits, *Schatkamer der nederlandsche oudheden*, bl. 20.
Arkel (De heer van). v. 813. 4699. 4729. 3964. 6090.
Arnout van Cobbenbosch. *Zie* Cobbenbosch.

Arnout van Crainhem. *Zie* Crainhem.
 Arnout of Aert van Grimbergen. *Zie* Grimbergen.
 Arnout van Hombeke. *Zie* Hombeke.
 Arnout van Oijenbrugge. *Zie* Oijenbrugge.
 Arnout van Wemmele. *Zie* Wemmele.
 Arnout van Wingen. *Zie* Wingen.
 Aspermont. *Zie* Baren.
 Assche, dorp tusschen Aelst en Brussel gelegen.
 Assche (Geeraert van). v. 839. 1075. 1386. 1501. 1790. 1930. 1995. 1998.
 2008. 2009.
 Assche (Een ridder van). Geraert of Alaert. v. 1836.
 Artois v. 407. 831. 1508. 2250. 4406.
 Artoisien. v. 833.
 Audenaerde. *Zie* Oudenaerde.
 Axel, Axele (De heer van). v. 167. 1413. 5849.

B.

Baren (De heer van), geheeten van Aspremont. v. 5674.
 Balleer, Ballaer, dorp in Brabant.
 Baleer (Hendrik of Reinier). v. 5728. 5811. 6133.
 Berbelgen, Barbelgen of Berblegen (De heer van). v. 5665. 6092.
 Beringen, dorp 2 uren ten N. O. van Diest.
 Beringen (Jakob van). v. 903. 4073.
 Bernaert van Sijtvoert. *Zie* Sijtvoert.
 Bernaert van Ysselstein. *Zie* Ysselstein.
 Beaufremont, Bassermont (De heer van). v. 5676.
 Berlaimont, dorp van het graefschap Henegouwen, 2 uren ten Z. W. van
 Maubeuge.
 Berlaimont (Geeraert of Jan van). v. 5738. 5873.
 Berthout (Wouter). *Zie* Grimbergen.
 Beyghem, dorp 2 uren ten N. van Grimbergen.
 Beyghem (Alaert van). v. 862. 1528. 2918. 2931. 5687.
 Bierbeke, dorp 2 uren ten Z. van Leuven.
 Bierbeke (Jan van). v. 19. 73. 288. 991. 1106. 1272. 1586. 1826. 5815. 6129.
 Biest; het hof Ter Biest, onder Grimbergen.
 Biest (Geeraert van der). v. 1523. 2720.
 Bogaerde, dorp 1 1/2 uren ten W. van Halle.
 Bogaerde (Willem van). v. 887. 4480. 4500.
 Bossche (Geeraert van den). v. 4110.
 Bossy, Bosi, Boussu, in Henegouwen, 3 uren ten W. van Bergen.
 Bossy (De heer van). v. 848. 1505. 2023. 2035. 2084.
 Bouden of Boudewijn van den Torre. *Zie* Torre.
 Boudewijn (De grave van Vlaenderen). *Zie* Vlaenderen.
 Brabant (Het land). v. 86. 184. 206. 300. 392. 618. 721. 732. 1033. 1070.
 1108. 1209. 1510. 1380. 1461. 1699. 2898. 3256. 3282. 3724. 3800. 4009.

4111. 4393. 4921. 5019. 5078. 5364. 5449. 5459. 5464. 5487. 5617. 5809.
6041. 6123. 6198. 6318. 6332. 6461. 6530.
- Brabant (De jonkheer of hertog van) Godevaert de III. v. 1404. 5336. 5387.
5406. 5410. 5469. 6072. 6177. 6228. 6236. 6329. 6412.
- Brabant (Hendrik van). *Zie* Diest.
- Brabantsoenen. Brabanders. v. 389. 423. 429. 440. 533. 649. 963. 984. 1091.
1103. 1370. 1378. 1600. 1718. 2017. 5082. 5260. 5330. 5719. 5748. 5788.
5881. 5970. 6114.
- Brabant (Waelsch). v. 301.
- Breda (Geeraert van), de vader. v. 807. 1511. 2331. 2371. 2411. 3129. 3665.
3716. 3728. 3743. 3883. 3900.
- Breda (Hendrik van). v. 2386. 2420. 2427. 2442. 2446. 4003.
- Breda (Jan van). v. 3092. 3106. 3193. 3228. 3232. 3238. 3249. 3669.
- Breda (Seger van). v. 2347. 2376. 2389. 2397. 2604. 2610. 2613.
- Bronchorst, dorp tusschen Zutphen en Doesburg in Gelderland, niet verre
van den Yssel.
- Bronchorst (De heer van). v. 5964. 6090.
- Brulant (Gillis of Gielijs). v. 3993.
- Brussel (De stad). v. 8. 90. 143. 187. 193. 210. 296. 303. 340. 443. 583. 683.
1141. 1183. 1198. 1283. 2403.
- Buren, stad in Gelderen, ten Z. van Wijk by Duerstede.
- Buren (Koenraet van). v. 826. 4913. 4927. 4932. 4992. 4997. 5032.

C.

- Caelmont, Calmont of Paddenborcht, hof onder Grimbergen.
- Caelmont, Calmont (Jan van). v. 907. 1533. 4080. 4264. 4273. 4298. 4314.
4320.
- Campehout, dorp 2 uren ten W. van Vilvoorde.
- Campehout (Jan van). v. 266. 4683. 4707. 4718. 4726. 5816. 6134.
- Chatillon, stad aen de Marne, in Champagne.
- Chatillon, Tsastilloen, Satilion (Jakob van). v. 833. 3748. 3773. 5963. 6091.
- Clairmont of Cleermont (De heer van). v. 3673.
- Cobbenbosch (Arnout van). v. 897. 4078.
- Coekelberg, wijk der gemeente Molenbeek, by Brussel.
- Coekelberge (Geeraert van). v. 4120.
- Condeit (Jan of Wouter van der). v. 5871.
- Couchi, Coucy, stad in Frankrijk niet verre van Louwen.
- Couchi, Cochi, Coedsi (Ingelram van). v. 842. 979. 1506. 2089. 2113. 2118.
2123. 2133. 5963. 6090.
- Coudenborch. *Zie* Tornebosch.
- Cort van Montbason. *Zie* Monbason.
- Crainhem, dorp 1 1/2 ure ten W. van Brussel.
- Crainhem, Craynem (Arnout van). v. 247. 460. 738. 1033. 1184. 1189.
1283. 1312. 1446. 3790. 3803. 3831. 3837. 3838. 4380.

D.

- Dale (Jan van den). v. 1522. 2719.
Damiate. v. 6359.
Damme (Gautier of Wouter van). v. 909. 1563. 4070. 4099. 4118. 4124.
Diederik van Gistele. *Zie* Gistele.
Diederik van Ledenberge. *Zie* Ledenberge.
Diederik van Nevele. *Zie* Nevele.
Diest (Hendrik van), ook Hendrik van Brabant genaemd. v. 18. 82. 98. 287.
675. 990. 1021. 1106. 1114. 1181. 1386. 1780. 1804. 3256. 3308. 3420.
3430. 3446. 3439. 3570. 3607. 3801. 3812. 3833. 3834. 3884. 6123.
6376.
Dongelberge, dorp één uer ten Z. van Geldenaken.
Dongelberge (Jan van). v. 261. 3083. 3111. 3115. 3146. 3160. 3164. 3818.
6134.
Dormale, Dormael, dorp 1 uer bezuiden Zout-Leeu.
Dormale (Geraert van). 3729. 3832.

E.

- Edingen, Adingen, Enghien (De heer van). v. 227. 1394. 2101. 2122. 2123.
2134. 2146. 2160. 2170. 2177. 3136.
Eechoute. *Zie* Eechove.
Eechove of Eechoute (Jan van den). v. 884. 4066.
Ekeloo, Eeloo, l. Eeke (De heer van). v. 3917.
Elingen, dorp 1 uer ten Z. van Gaesbeek, 2 uren NW. van Halle.
Elingen (Godevaert van). v. 3643.
Eppinghem, Epegghem, dorp 1 uer van Grimbergen.
Eppinghem (Paridaen van). v. 864. 1340. 2909. 2923. 4313. 4343. 4330.
4339. 4377. 4381.
Erkel, Erclé. *Zie* Arkel.

F.

- Frederik (Keizer). v. 6464.

G.

- Gaesbeke, dorp 2 1/2 uren ten Z. W. van Brussel.
Gaesbeke (Beide heeren van). v. 225. 1396.
Gaesbeke (Godevaert van). v. 1149. 2187. 2198. 2254. 2232. 2287. 2299.
Gaesbeke (Hendrik van). v. 2190. 2209. 2212.
Garnier, Gernier van Sint-Thomas. *Zie* Sint-Thomas.
Gautier of Wouter van den Damme. *Zie* Damme.
Gavere (Jan van). v. 133. 1409. 3848. 6116.

- Gelderland, Gelderen, Gelre. v. 811. 1303. 1948. 4408. 5960. 6086.
 Geeraert (Een knape, genaemd). v. 4767.
 Geeraert van Assche. *Zie* Assche.
 Geeraert van Berlemont of Semont. *Zie* Berlemont.
 Geeraert van der Biest. *Zie* Biest.
 Geeraert van den Bossche. *Zie* Van den Bossche.
 Geeraert van Breda. *Zie* Breda.
 Geeraert van Coekelberge. *Zie* Coekelberge.
 Geeraert van Dormale. *Zie* Dormale.
 Geeraert van Grimbergen. *Zie* Grimbergen.
 Geeraert van Herlaer. *Zie* Herlaer.
 Geeraert van Hommelen of Houmolen. *Zie* Houmolen.
 Geeraert van Liere. *Zie* Liere.
 Geeraert van Ophem. *Zie* Ophem.
 Geeraert van Roos. *Zie* Roos.
 Geeraert Scryhane. *Zie* Scryhane.
 Geeraert van der Spleet. *Zie* Spleet.
 Geeraert van der Straten. *Zie* Straten.
 Geeraert van Sulen. *Zie* Sulen.
 Geeraert van Wesemale. *Zie* Wesemale.
 Gistele (Diederik van). v. 163. 1410. 3847.
 Godefrijn van Nivele of Nielle. *Zie* Nivele.
 Godevaert III (De hertog). v. 1287. 6473. 6476. 6306. 6363. *Zie* Hertog van
 Brabant.
 Godevaert van Elingen. *Zie* Elingen.
 Godevaert van Gaesbeke. *Zie* Gaesbeke.
 Godevaert van Lembosch. *Zie* Lembosch.
 Godevaert van Leefeldale. *Zie* Leefeldale.
 Godevaert van Reves. *Zie* Reves.
 Godevaert Scryhane. *Zie* Scryhane.
 Gontram. v. 4614.
 Gosen van Ardennen. *Zie* Ardennen.
 Gosen van Helrode. *Zie* Helrode.
 Gosewijn van Wangen. *Zie* Wangen.
 Gosen van Pollaer. *Zie* Pollaer.
 Gosewijn van Schondebroek. *Zie* Schoudebroek.
 Gosewijn van Wedergrate. *Zie* Wedergrate.
 Grimbergen (Het dorp of burcht, by Vilvoorde). v. 47. 100. 238. 414. 431.
 454. 461. 468. 490. 571. 591. 619. 637. 638. 796. 912. 923. 1000. 1023.
 1031. 1040. 1031. 1062. 1069. 1096. 1292. 1300. 1472. 1342. 1579. 1744.
 1767. 2714. 2883. 2968. 3436. 3363. 3373. 4348. 4370. 4323. 4731. 5492.
 5717. 5739. 5790. 5819. 5826. 5927. 5972. 6074. 6103. 6173. 6478. 6487.
 6493. 6322. 6332. 6341.
 Grimbergen (Het klooster te). v. 630.
 Grimbergen (De heeren van). v. 308. 313. 334. 913. 920. 1376. 1463. 1470.
 1596. 2048. 2232. 2334. 3120. 3821. 4013. 4377. 4399. 4740. 5073. 5080.
 5234. 5243. 5264. 5288. 5294. 5330. 5366. 5326. 5341. 5333. 5619. 5662.
 5679. 5684. 5794. 5878. 5888. 5943. 6018. 6146. 6249. 6372.

- Grimbergen (Arnout, Aerts of Aert van). v. 66. 330. 337. 337. 395. 413.
420. 463. 470. 484. 560. 603. 642. 681. 701. 709. 743. 781. 784. 792. 801.
831. 930. 932. 962. 1003. 1041. 1168. 1201. 1203. 1234. 1261. 1301.
1304. 1490. 1515. 1598. 1702. 1862. 1868. 1873. 2702. 2711. 2726. 2731.
2743. 2861. 3262. 3491. 3368. 3388. 3621. 4261. 4266. 4633. 4920. 5639.
5950. 6077. 6282.
- Grimbergen (Wouter Berthout van). v. 306. 363. 1494. 1530. 1549. 2733.
2737. 2769. 2776. 2799. 2836. 2841. 2843. 3011. 3077. 3367. 3392. 4033.
4036. 4048. 4033. 4088. 4101. 4398. 4602. 4744. 5648. 5932. 6094. 6289.
6315. 6336. 6334. 6337. 6471. 6483. 6326. 6335. 6340.
- Grimbergen (Geeraert Drakenbaert van). v. 379. 363. 1516. 1561. 2733.
2740. 2809. 2837. 2843. 3369. 3393. 4093. 4103. 5639. 5931. 6082. 6331.

H.

- Hamme, in Vermandois.
- Hamme (De heer van). v. 843. 3260. 3279. 3293.
- Hanut, stedeken in de provincie Luik, vroeger onder Waelsch-Brabant,
3 uren ten Z. O. van Geldenaken.
- Hanut, Hanuyt (Jan van). v. 3103.
- Haren, dorp, 1 uer ten Z. Vilvoorde.
- Haren (Hendrik van). v. 3723.
- Haren (Aert of Arnout van). v. 3743. 3869.
- Haren (Jan van). v. 3743. 3869.
- Haren (Pieter van). v. 3743. 3868.
- Harcourt, dorp in Normandië.
- Harcourt (De heer van). v. 3963.
- Harpen of Herpen, dorp dicht by Ravestein, 1 uer ten W. van de Grave.
- Harpen of Herpen (Adolf van). v. 3734. 3836.
- Haspengouwe, Hespengouwe, Hesbaie. v. 403.
- Haspengouwe (Jan van). v. 1438. 2900. 2924. 2929.
- Heiden (Wouter van der). v. 3636.
- Helrode (Gosen van). v. 901.
- Hendrik of Renier van Balaer. *Zie* Balaer.
- Hendrik van Brabant. *Zie* Diest.
- Hendrik van Breda. *Zie* Breda.
- Hendrik (Broeder). v. 3992. 6007.
- Hendrik van Diest. *Zie* Diest.
- Hendrik van Haren. *Zie* Haren.
- Hendrik Hoesken of Hoefken. *Zie* Hoesken.
- Hendrik van Hombeke. *Zie* Hombeke.
- Hendrik van Lint. *Zie* Lint.
- Hendrik van Oijenbrugge. *Zie* Oijenbrugge.
- Hendrik van Rotselaer. *Zie* Rotselaer.
- Hendrik van Scoudenbroek. *Zie* Scoudenbroek.
- Hendrik van Weerde. *Zie* Weerde.
- Henegouwe (Het land). v. 93. 386. 406. 847. 2024. 2084. 4405.

Hepegghem. *Zie* Eppinghem.
Herlaer, dorp 2 uren bezuiden 's Hertogenbossche.
Herlaer (Geeraert van). v. 900. 4071. 4169.
Herpen. *Zie* Harpen.
Heusden, stad in Brabant, aen de Maas.
Heusden, Hoedene (De heer van). v. 3814. 6130.
Heusken. *Zie* Hoesken.
Hildenberg. *Zie* Huldenberg.
Hoefken. *Zie* Hoesken.
Hoesken, Hoefken (Hendrik). v. 909. 4074.
Hoesken, Heusken (Adam). v. 3699.
Holland. v. 406. 815. 4407.
Hombeke, dorp, 1 uer ten Z. O. van Mechelen.
Hombeke (Arnout van). v. 863. 4826. 4837. 4866. 4879. 4891. 4904.
Hombeke (Hendrik van). v. 4867. 4874.
Hombeke (Jan van). v. 4820. 4885.
Hombeke (Willem van). v. 4069.
Hommolen. *Zie* Houmolen.
Hoorne, graefschap onder Luik, nu in de provincie Limburg, 1 uer W.
Roermonde.
Horne, Hoerne, Heurne (De grave van). v. 221. 1164. 1393. 2046. 2080.
3137. 3813. 6131.
Houmolen, Hommolen (Geeraert van). v. 1736.
Hove (Willem van den). v. 3660. 6096. 6294.
Huldenberg, dorp 1 uer ten Z. Tervuren.
Huldenberg (Wouter van). v. 3723. 3810.

I.

Imple (Pieter van). v. 899. 4068.
Ingelram van Couchi. *Zie* Couchi.
Iselstein. *Zie* Ysselstein.
Itterne. *Zie* Yterne.

J.

Jakob van Berringen. *Zie* Berringen.
Jakob van Chatillon. *Zie* Chatillon.
Jakob van Roye. *Zie* Roye.
Jan van Aa. *Zie* Aa.
Jan van Berlaimont. *Zie* Berlaimont.
Jan van Bierbeke. *Zie* Bierbeke.
Jan van Breda. *Zie* Breda.
Jan van Caelmont. *Zie* Caelmont.
Jan van Campenhout. *Zie* Campenhout.
Jan van der Condeit. *Zie* Condeit.
Jan van den Dale. *Zie* Dale.
Jan van Dongelberge. *Zie* Dongelberge.

Jan van den Eecheve of Eechoute. *Zie* Eecheve.
Jan van Gavere. *Zie* Gavere.
Jan van Hanut. *Zie* Hanut.
Jan van Haspengouwe. *Zie* Haspengouwe.
Jan van Hombeke. *Zie* Hombeke.
Jan van Haren. *Zie* Haren.
Jan van Marbeys. *Zie* Marbeys.
Jan van Moroel. *Zie* Moroel.
Jan Screyhane. *Zie* Screyhane.

K.

Keppel, dorp aen de Oude Yssel, 1 uer van Doesburg.
Keppel, Keppelle (De heer van). v. 811. 1303. 1948. 1968. 1992. 2001. 2008.
5960. 6086.
Koenraet, Coenraet van Buren. *Zie* Buren.
Kuic, dorp aen de Maes, 2 uren beoosten Grave.
Kuic of Cuyc (De baenrots van). v. 5722. 5907.

L.

Lede (Simoen van). v. 3319.
Ledenberg, dorp 1 uer beoosten Ninove.
Ledenberg (Diederik van). v. 278. 3286.
Lembosch (Godevaert van). v. 3689.
Leefdale, dorp, 1 1/2 uer Z. W. van Leuven.
Leefdale (Godevaert van). v. 243. 4640. 4633. 5815. 6129.
Liere; 't hof te Liere, dicht by Oijenbrugge.
Liere (Geeraert van). v. 895. 1520. 2717. 4333. 4349.
Lint; 't hof te Lint, dicht by de vaert van Willebroek, ten N. van Grimbergen.
Lint (Hendrik van). v. 5693.
Loon, Loen, Borgloon, Looz, stad in de provintie Limburg.
Loon (Segherman van). v. 217. 1402. 2687. 2749. 2771. 2787. 2829. 2853.
3135. 3613. 4737. 4741. 4763. 4770.
Lothrike. v. 87. 300. 721. 1926. 4633.
Loven, Leuven. v. 6462.

M.

Male (Seger, Segerman van der). v. 873. 1332. 4063. 4263. 4267. 4307.
4733. 4766. 4784.
Male (Simoen van der). v. 873. 1338. 4064. 4398. 4609. 4754. 4769. 4774.
Maldeghem, dorp in Vlaenderen, by Brugge.
Maldeghem (De heer van). v. 5916.
Maloperze of Raloperde. v. 3338.
Marbais, Marbeis, dorp, 1 uer beoosten Thuin.

Marbais (Jan van). v. 249. 4223. 4243. 5815. 6129.
 Masseme, dorp in Vlaenderen, 1 uer ten Z. van Wetteren.
 Masseme, Massemijn (De heer van). v. 163. 1412. 5848.
 Massenhove (Paridaen van). v. 893. 1519. 2713. 4340. 4363. 5644. 5958.
 6095. 6293. 6327. 6346. 6364.
 Massenhove (Willem van). v. 4283.
 Mechelen. v. 103. 704. 730. 741. 771. 970. 982. 986.
 Merckem of Meertsen (De baenrots van). v. 5722. 5807.
 Meertsen. *Zie* Merckem.
 Molen (Seger van der). v. 3185. 3221. 3227. 3231.
 Monbason, stad, 3 uren van Tours.
 Monbason, Montbason (Thomas van). v. 844. 3818. 3844. 3852. 3861. 3870.
 Montbason (Cort van). v. 6089.
 Montenake, dorp 2 uren ten Z. van Sint Truijen.
 Montenake (De burchtgrave van). v. 5677.
 Moroel, Moreul, Morolium, dorp in het Kamerijksche.
 Moroel (Jan van). v. 817. 4621. 4649. 4656.
 Morsele, heerlijkheid in Braband.
 Morsele (Willem van). v. 5649.
 Moy (Jan van). v. 831. 1308. 2230. 2262. 2279. 2298. 2316. 2320. 2336.

N.

Namen (De grave van). v. 217. 698. 1400. 2433. 2479. 2529. 2580. 2963.
 3666. 3893.
 Nettelaer by Strombeke (De borcht te). v. 24. 6371.
 Nevele, dorp by Deinze.
 Nevele (Diederik van). v. 161. 1411.
 Niel, dorp in Braband, aen de Rupel, benoorden Boom.
 Niele (Willem van). v. 5733. 5848.
 Niele Nile, Nivele, Nyvele (Godefrijn of Godeswijn van). v. 253. 253. 257.
 4023. 4041. 4083.
 Nyvele (Een knape van). v. 4279.
 Nivele (Godefrijn, gebortig van), heer van Niele. v. 253. 257.

O.

Obbin of Obert (De neve van den heer van Beyghem). v. 5688.
 Oijenbrugge, wijk ten N. van Grimbergen.
 Oijenbrugge (Arnout of Aert van). v. 869. 1614. 3001. 3303. 3322. 3544.
 3561. 3578. 5690. 5956. 5982. 5999. 6268.
 Oijenbrugge (Aert, de jonge, van). v. 6299.
 Oijenbrugge (Hendrik van). v. 871. 1357. 3000. 3064. 3370. 3599. 4063.
 4599. 4608. 5646. 5954. 5985. 5989. 6023. 6028. 6039.
 Ophem, dorp ten W. van Grimbergen.
 Ophem (Geeraert van). v. 883. 5099. 5147. 5156. 5167.
 Oudenaerde. v. 159.
 Oudenaerde (De heer van). v. 1406. 5847.

P.

Pamele (Willem van). v. 4181. 4195. 4199. 4205. 4210.
Paridaen van Eppenheim. *Zie* Eppingham.
Paridaen van Massenhove. *Zie* Massenhove.
Parwijs. *Zie* Peruwes.
Peruwes, Perwez, dorp, 2 uren ten N. O. van Gembloers.
Peruwes (Seger van). v. 241. 3767.
Pieter van Haren. *Zie* Haren.
Pieter van Imple. *Zie* Imple.
Pollaer, dorp aen de Dender, by Ninove.
Pollaer (Gosen van). v. 1581. 5608.
Pollaer (Heer). v. 5756. 5805. 5821. 5838.
Pollaer (Wouter van). v. 5726.
Postel, in de Kempen, ten O. van Arendonk. v. 917. 4742.

R.

Raloperde of Maloperze. v. 5538.
Reinier of Heindrik van Baleer. *Zie* Baleer.
Reme. *Zie* Reves.
Reves, Revez, dorp by Genappe.
Reves (Godevaert van). v. 270. 4449. 4474. 4486. 4501. 5815. 6131.
Rhijn. v. 409. 829.
Rissinghem (Wouter van). v. 5750. 5851.
Rode, Schelderode; deze baronny was een der vijf leden van het land van Aelst.
Rode (De heer van). v. 164. 1412. 5849.
Rodewine, Roduwine. v. 5338.
Roos, Roes, Reux, Rœux, dorp in Henegouwen.
Roos (Geeraert van). v. 232. 1398. 2540. 2409. 2454. 2440.
Rotselaer, dorp 1 1/2 uer ten N. van Leuven, ten W. van Wesemale.
Rotselaer (Hendrik van). v. 252. 4534. 4556. 4559. 4576. 4594. 5814. 6128.
Roye, stad in Picardie.
Roye (Jakob van). v. 849. 4233.

S.

Sarasinen. v. 5339.
Satilion. *Zie* Chatillon.
Screyen. *Zie* Stryen.
Schoorisse, dorp, 2 uren ten Z. O. van Oudenaerde, een der vijf leden van het land van Aelst.
Schoorisse, Scoorse (De heer van). v. 169. 1414. 5847.
Scoudenbroek, Schouwenbroek (Gosewijn van). v. 883. 4069. 6092.
Scoudenbroek (Hendrik van). v. 5658.
Screyhane (Geeraert van). v. 879. 4144. 4145. 4158. 4187. 4206. 4212. 4216.

Screyhane (Godevaert van). 877. 1868. 1897. 3637. 3638. 3637.
 Screyhane (Heer). v. 6039.
 Sereyhane (Jan). v. 879. 4180. 4162.
 Seger van Breda. *Zie* Breda.
 Seger, Zeger, Segerman van der Male. *Zie* Male.
 Seger van der Molen. *Zie* Molen.
 Sempoel. *Zie* Sint-Pol.
 Simoen van Lede. *Zie* Lede.
 Simoen van der Male. *Zie* Male.
 Sint-Pol (Willem van). v. 840. 4438. 4464. 4478. 4499.
 Sint-Thomas (Garnier). v. 1893.
 Sijtoort (Bernaert). v. 888. 4077.
 Somerghem, dorp, 3 uren N. W. van Gent.
 Somerghem (De heer van). v. 8917.
 Spleet of Spreet (Geeraert van der). v. 8680.
 Steenhuize, dorp in 't land van Aelst, 2 uren van Aelst.
 Steenhuize (De heer van). v. 8916.
 Stryen, Screyen. Screyhem (Walrave van). v. 8742. 8868.
 Sulen, heerlijkheid aen de Vecht, niet verre van Utrecht.
 Sulen, Sule, Zulen (Geeraert van). v. 280. 3328. 3344. 3381. 3389. 3368.
 3381. 3392. 3408. 3422. 3442. 3478. 3486. 3494. 3528. 3584.

T.

Tant (Willem). v. 881. 1864. 4079. 4097. 4115. 8988. 6307.
 Thomas van Monbason. *Zie* Monbason.
 Thomas van Wyneghem. *Zie* Wyneghem.
 Tommen; het hof ter Tommen of het Tommenhof, 1/2 uer van Grimbergen,
 dicht by Borcht.
 Tommen (Willem van der), de burchgrave. v. 889. 3146. 3169. 3172. 4073.
 Tommen (Wouter van der). v. 8700.
 Tornebosch of Tonenborch (De baenrots van). v. 8722. 8807.
 Torre (Boudewijn of Bouden van den). v. 8278. 8301. 8322. 8348. 8398. 8418.
 8446. 8462. 8571. 8788. 8802. 8836. 6378.
 Torre (Wouter van den). De zoon van Boudewijn. v. 8327. 8732. 8862.
 Trasengijs, Trasigny, Trasegnies, 3 uren ten Z. van Nyvel; thans onder de
 provincie Henegouwe, vroeger onder Brabant; zoo als men ziet D. II.
 v. 8018 :
 Mijn her Willem van Trasengijs,
 Van Brabant een baenrotse groot.
 Trasengijs, Tresengijs, Tressignies, Trasigny (Willem van). v. 273. 8018.
 8028. 8048. 8812. 8888. 6130.
 Tsatilloen. *Zie* Chatillon.

V.

Vermandois. v. 408. 848. 4408.
 Vianden, stad aen de rivier de Our, in de provincie Luxemburg, 7 uren ten
 N. O. van Arlon. *Zie* de *Geschiedenis van Vianden, door den heer W. J. C.*
Van Hasselt, in den Gids, 1840, bl. 14 der Mengelingen.

Vianden, Viane (De grave van). v. 805. 1313. 2463. 2489. 2303. 2534. 2541.
2573. 2617. 2662. 3132.
Virson, Vierzon, stad in Berry.
Virson, Virson (De grave van). v. 5962. 6088.
Vilvoorde. v. 4. 12. 32. 6371.
Vilvoorde (Een inwooner van). v. 69.
Vlaenderen. v. 93. 5373. 6073. 6113. 6226.
Vlaenderen, Vlaenderland (Graef Boudewijn van). v. 133. 1416. 4407. 5285.
5329. 5353. 5345. 5368. 5434. 5481. 5599. 5842. 5883. 5909. 6121. 6371.
6377. 6460.
Vlamingen. v. 211. 5923. 5931. 5942. 5970. 6020. 6113. 6119. 6209. 6233.
Vrankrijk. v. 386. 407. 830. 4406.
Vrederik (Keizer). *Zie* Frederik.

W.

Walrave van der Stryen of Screyen. *Zie* Stryen.
Wange, dorp in Brabant, 1 uer beoosten Thienen.
Wange (Gosewijn van). v. 5733. 5832.
Wange (Willem van). v. 3417. 3446. 3438. 3466.
Warfugijs, Weerfugijs; Warfusez, nu Warssee, wijk van het dorp Sint-
Jooris, in de provincie Luik, 3 1/2 uren N. O. van Hoei.
Warfugijs (Wouter van). v. 5736. 5867.
Wavre (Philips van). v. 233. 4807. 4831. 4838. 4861. 4869. 4872. 4887.
4910 5816. 6133.
Wedergrate (Gosewijn van). v. 276. 4933. 4983. 4993. 5001. 5080.
Weerde (Hendrik van). v. 5633.
Wemmele, dorp 1 uer ten Z. W. van Grimbergen.
Wemmele (Arnout van). v. 19. 290. 990. 1013. 1106. 1387. 1840.
Wesemale, dorp, 2 uren N. O. van Leuven.
Wesemale (Geeraert van). v. 18. 39. 289. 436. 497. 544. 569. 677. 733. 990.
1034. 1106. 1378. 1389. 1432. 1880. 1898. 1903. 1909. 1932. 2020. 5814. 6128.
Wespelaer, dorp tusschen Leuven en Mechelen.
Wespelaer (Willem van). v. 5726. 5809. 6138.
Westphalen v. 403.
Wesenhagen (Aert van der). v. 5996.
Willem van den Bogaerde. *Zie* Bogaerde.
Willem van Hombeke. *Zie* Hombeke.
Willem van den Hove. *Zie* Hove.
Willem van Massenhove. *Zie* Massenhove.
Willem van Morscle. *Zie* Morscle.
Willem van Niele. *Zie* Niele.
Willem van Pamele. *Zie* Pamele.
Willem van Sint-Pol. *Zie* Sint-Pol.
Willem Tant. *Zie* Tant.
Willem van der Tommen. *Zie* Tommen.
Willem van Trasignies. *Zie* Trasengijs.
Willem van Wange. *Zie* Wange.

Wingen, Winghem, dorp tusschen Diest en Leuven.

Wingen (Arnout of Aert). v. 5731. 5856.

Wyneghem, dorp, 2 uren ten O. van Antwerpen.

Wyneghem (Thomas van). v. 4285. 4287. 4311.

Wouter Berthout. *Zie* Grimbergen.

Wouter van der Condeit. *Zie* Condeit.

Wouter (Heer). v. 5737.

Wouter van der Heiden. *Zie* Heiden.

Wouter van Hildenberg. *Zie* Hildenberg of Huldenberg.

Wouter van der Tommen. *Zie* Tommen.

Wouter van der Torre. *Zie* Torre.

Wouter van Pollaer. *Zie* Pollaer.

Wouter van Warfugijs. *Zie* Warfugijs.

Wouter Ysenbaert. *Zie* Ysenbaert.

Y.

Yterne, Itterne, Ittre; er zijn twee dorpen Ittre of Yterne genaemd; het eene ligt in de omstreken van Nyvel, in Brabant; het ander 4 uren van Kamerijk, niet verre van Messancouture en Esquencour. Het is te veronderstellen dat de dichter des Grimbergschen Oorlogs van dit laetste gesproken heeft, daer de heer van Ittre by de vreemden geplaetst wordt en niet by de Brabantsche heeren.

Yterne (De heer van). v. 820. 5314. 5356. 5339. 5345. 5373. 5383. 5394. 5424. 5435. 5444. 5462. 5486.

Ysenbaert (Wouter). v. 5696.

Ysselstein, stadje aen den Yssel, 1 1/2 uer van Utrecht.

Ysselstein (Bernaert van). v. 825. 4917. 4952. 4968. 4994. 5009. 5041. 6087.

Yssche, dorp ten Z. van Tervuren.

Yssche (De heer van). v. 3160. 5178.

Z.

Zeeland. v. 4408.

Zeger, Zegeraert van Parwijs. *Zie* Parwijs, Peruwcs.

Zulen, Zule, Zuilen. *Zie* Sulen.

DE HERE VAN BOSSU.
v. 2032

DE HERE VAN HOORNE
v. 2051.

DE HERE VAN COUCHI
v. 2094

DE HERE VAN EDINGEN
v. 2104

DE HERE VAN GAESBEKE.
v. 2188.

HENDRIK VAN GAESBEKE.
v. 2190

DE HERE VAN MOY
v. 2237.

DE HERF VAN ROOS.
v. 2343.

DE HERE VAN BREDA.
v. 2355.

HENDRIK VAN BREDA.
v. 2388.

DE GRAVE VAN NAMEN
v. 2456.

SEGER VAN BREDA.
v. 2556.

GERAERT VAN DER STRATEN.
v. 2583

DE GRAVE VAN LOON.
v. 2688

GEERAERT VAN GRIMBERGEN
v. 2740.

DE HERE VAN OYENBRUGGE
v. 3005.

JAN VAN BREDA.
v. 3094.

DE HERE VAN ISSCHE.
v. 3160.

SEGER VANDER MOLEN.
v. 3187.

DE HERE VAN HAMPE.
v. 3206

DIEDERIK VAN LEDENBERGHE
v. 3286

DE HERE VAN ITERNE
v. 3315

GERAERT VAN ZULE.
v. 3331.

GODEVAERT VAN ELINGEN.
v. 3646

GODEFRIED SCREIHANE.
v. 3638.

JACOB VAN CHATILLON.
v. 3755.

SEGER VAN FERWYS.
v. 3770.

DE HERE VAN MONBASON.
v. 3825.

GODEFRIN VAN NIELE.
v. 4025.

JAN SCREIHANE.
v. 4146.

CERAERT VAN HERLAER.
v. 4171.

WILLEM VAN PAMELE.
v. 4184.

JAN VAN MARBEIS.
v. 4225.

JACOB VAN ROYE.
v. 4236.

GERAERT VAN LIERE
v. 4336.

PARIDAEN VAN MASSENHOVE.
v. 4342.

WILLEM VAN SINT POL.
v. 4440.

GODEVAERT VAN REVES.
v. 4476.

WILLEM VAN DEN BOGAERDE.
v. 4483.

PARIDAEN VAN EPEGHEM.
v. 4519.

JAN VAN MOROEL.
v. 4624.

JAN VAN CAMPENHOUT
v. 4630.

DE HERE VAN ERKEL.
v. 4702.

SIMON VAN DEN MALE.
v. 4758.

PHILIPS VAN WAVRE.
v. 4809.

ARNOU VAN HOMBEKE.
v. 4838.

OUDSTE ZONE VAN ARNOU VAN HOMBEKE.
v. 4843.

TWEEDE ZONE VAN ARNOU VAN HOMBEKE.
v. 4845.

CONRAET VAN BUREN.
v. 4927.

BERNAERT VAN ISSELSTEIN.
v. 4934.

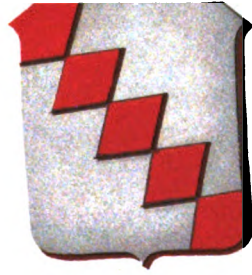
GOSEWYN VAN WEDERGRAET.
v. 4954.

WILLEM VAN TRASNIES.
v. 5028.

JAN VAN DONGELBERGE.
v. 5088

GERAERT VAN OPHEM.
v. 5108

HERE JAN VAN HASPEGOUWE.
Zie v 1440 en 2902.

HERE JAN VAN BIERBEKE
v 1828.

ARNOUT VAN WEMMELE
v 1847

GERAERT of ALAERT VAN ASSCHE.
v 1859

DE HERE VAN KEPPEL
v 1951

DE HEKE VAN AERSCHOT.
v 1960

VERSCHEENEN WERKEN.

1^e SERIE.

Wetten. Bl. 14.

- N° 1. Het Beclach van Jh.^r Jan Van Hembyze. Bl. 60.
- N° 2. Dagverhael van den Oproer te Antwerpen, in 1659. Bl. 50.
- N° 3. Kronijk van Vlaenderen van 580 tot 1467. Twee deelen, Bl. 262 en 296.
- N° 4. Leven van Sinte Amand, patroon der Nederlanden, dichtwerk der XIVe eeuw. Twee deelen, Bl. 194 en 246.

2^e SERIE.

Gewyzigde Wetten. Bl. 16.

- N° 1. Het Beleg van Gent, ten jare 965, naer een Hs. van Gilles De Voucht (XVIe eeuw). Bl. 40.
- N° 2. Het Keurboek van Antwerpen. Bl. 60.
- N° 3. Der Vrouwen Heimelijkheid, dichtwerk der XIVe eeuw. Bl. 80.
- N° 4. Verhael der reformatie van de Abdy van Maegdendale, voorheen een vrouwenklooster binnen de stad Audenaerde. 1468. Naer een eventydig Handschrift. Bl. 44.
- N° 5. Gewoonten, vryheden en privilegien der stad Sint-Truyen.
- N° 6. Het Spel van de vijf Vroede ende van de vijf Dwaeze Maegden. Bl. 54.
- N° 7. Politieke Balladen, Refereinen, Liederen en Spotgedichten der XVIe eeuw. Bl. 344.
- N° 8. De Boec van Catone, een dietsch leerdicht, uit het latijn. Naer een handschrift van het einde der XIIIe eeuw. Bl. 94.
- N° 9. Oudvlaemsche Liederen en andere Gedichten der XIVe en XVe eeuwen. Bl. 580.
- N° 10. Journal ofte Dagregister van onze reyze naer de keyzerlyke stadt van Weenen, ten jare 1716. Bl. 102.
- N° 11. Verslag van 't Magistraet van Gent, nopens de godsdienstige beroerten aldaer, loopende van den 30 Juny 1566 tot den 30 April 1567; gevolgd door talryke bewysstukken. Bl. 246.
- N° 12. Het Leven van Philippus den Stauten, hertoch van Borgonien, ende van Margarita Van Male, gravinne van Vlaenderen. Bl. 270.
- N° 13. Het Leven van Joannes den Onbevreesden, hertoch van Borgonien, graef van Vlaenderen. Bl. 80.
- N° 14. De Grimbergsche Oorlog, ridderdicht uit de XIVe eeuw. — Eerste en tweede deel. Bl. 272 en 389.
- N° 15. Memorieboek der stad Ghendt van 't jaer 1301 tot 1793. — Eerste, tweede en derde deel, Bl. 380, 406 en 379.

Werken voor de leden alleen bestemd.

- N^r 1. Dystorie van Saladine.
- N^r 2. Die Historie vander goeder vrouwen Griseldis, die een spiegel is gheweest van patientien.
- N^r 3. Declaratie van der Triumphe bewezen den hooghe geboren prince van Spaengien, Philips, des keisers Chaerles van Oostenrijc zone, binnen der stad van Ghend, in Vlaender, den xiiij Julii, anno M. D. xlix.
- N^r 4. Beschryvinghe van het ghene dat vertoocht wierdt ter incomste van d'excellentie des princen van Oraengien binnen der stede van Ghendt, den XXIX Decembris 1577.
- N^r 5. Eene schoone historie van Mariken van Nimweghen, een seer wonderlijcke ende waerachtige geschiedenis, hoe sy meer dan seven jaren met den duyvel woonde ende verkeerde.

Werken door de Maetschappy ter uitgave aengenomen :

Expositie van den Tabernacle door Jan Van Ruusbrouc XIVe eeuw. — Dagregister van 't gene gebeurd is gedurende de regering van Maximiliaen, naer een eventydig H.S. — Gebeurtenissen te Brugge en omstreken voorgevallen gedurende het einde der XVIe eeuw, door De Potter, een gelyktydig schryver.

